

Iste liber est concessus ad usum fris Francisci de frangepan or mi [?]

¶ Repoꝛtata ſuper quartum

Sententiaꝝ·fratris Johannis duns Scoti: oꝛdinis minoꝝ: doctoꝛis ſubtilis Parisien. nunq̃ antea impreſſa.

¶ Veneunt Parrhiſiis cum

gratia ꝛ priuilegio a Joanne Grāion bibliopola: apud Clauſum brunellum: inſigni magni Junci adpendente.

¶ Joannes solo cognomento maior religioso patri Francisco de bellavalle doctori theologo / ac reformatissimi conventus minorum Parisius gardiano meritissimo. S D

On parua ducor admiratione vir circūspectissime quidnā cause extiterit doctoris subtilissimi theologie percunctatoris in re litteraria minorum vexilliferi opera q̄ reportata vocant Parisij impressioni non demādarentur. Quapropter bibliothecas anxius Parisienses adprime voluminum fecundas perlustraui: vt exemplar aliquod lectione dignū inuenirem. Uerum enim vero duo presertum in manus occurrerunt corrupta quidem vndequaqꝫ et scabrosa ac portētuosa ab ipsaqꝫ crebro veritate theologica prorsus aliena: que tamen nō sine animi dolore ꝙ opus ipsum toties ab oībus desideratum situ veternoso oblitteraretur perlegi: et vt tandē theologie sititoribus satisfacerē impressione dignū censui / necnon oxoniensi lecture longe anteferendum. Nimirū dū oxonie scriberet baccalaureus in nostra dūtaxat theologia erat. Dum vero Parisijs legeret professor / et multa topice ꝛ interdum tumultuarie in sua oxoniensi lectura discussa peritissime resoluit: et multorum veterū opiniones methaphisice disciplinam concernentes ad theologiam nullius frugi reliquit: ita vt vix solidū aut theologicum quid in oxoniensi lectura quin id idem in hac lutecie luculenta professione offendes: imo sane illam hec dilucidat enodat et enucleat. Castigationi tamen aliunde prepeditus vacare nequiui. Quare duobus baccalaureis recenter tamen licentiatis fratri videlicet Jacobo Rufin minoritano: ac fratri petro du sault hūc nostrū montēacutū nobiscum incolenti curā huius codicis emaculādi cōmisi. Quo fit vt hoc opus diu neglectum improbo labore in lucē emissū a mendisqꝫ purgatū hilari frōte suscipias velim studiosissimisqꝫ tuis religiosis commendabis.

Uale.

¶ Frater Bernardinus de Soria Burgensis minorita in Scoti laudem heroicum carmen.

Scotus adest: fidei lampas cristiqꝫ sibilla.
Interpresqꝫ dei: castrum insuperabile cristi
Scriba iouis: mundiqꝫ oculus conuiua tonantis:
Non illum secreta iouis: non alta deorum
Consilia: extremiqꝫ poli: non signifer orbis
Non natura parens: non angulus vllus olimpi:
Non lex vlla dei: non pagina sacra nec vlla
Celorum ambages latuere: sed omnia rimans
Ingenij claro penetrauit acumine celos.
Docte igitur lector si noscere cuncta: nichilqꝫ
Ignorare cupis: fac vt liber iste sodalis
Sit tibi continuus: nec tempore deserat vllo.

¶ Extraict des registres de parlement.

Ene par la court la reqste a elle baillee par Jehan Grāton marchant libraire de ceste ville de Paris: par laquelle et pour les causes contenuz en icelle. il requeroit inhibition ꝛ defense estre faictes a tous libraires / impzimeurs / ꝛ tous aultres tant de ceste ville de Paris que dailleurs: de ne imprimer ne faire imprimer iusq̄s a quatre ans vng liure intitule Reportata doctoris subtilis Scoti super Primum / Secundum / Tertium / et Quartum Sententiarum. Lequel liure ledict Grāton a faict veoir ꝛ corriger et imprimer a grās fraictz ꝛ despens. Ueuz aussi aucuns arrestz de la court donnez en pareil cas. Et tout considere / ladicte court a deffendu ꝛ defend a tous libraires ꝛ imprimeurs / et aultres quelzconques de ne imprimer ne faire imprimer / vendre ne acheter aucuns desditz liures: si non de ceulx qui seront faictz et imprimez par ledict Grāton iusques a deux ans prochainement venans. a commencer du iour que lesdictz liures seront paracheuez de imprimer. Et ce sur peine de confiscation desdictz liures / ꝛ damende arbitraire. Faict en parlement le. xxiiij. iour de Septembre Lan Mil cinq centz et dixsept.

¶ Ainsi signe A. Robert.

¶ Incipit Liber Quartus Reportatorum magistri Joānis duns Scoti: doctoris subtilis super quarto sententiarum.

¶ Distinctio prima.

Circa hanc distinctionem primam queritur primo: vtrum possibile sit creaturā respectu effectꝰ ꝓducendi per creationem habere aliquam efficatiam. Qꝫ sic. Augu. super Joh. omelia. xviij. q̄ta virtꝰ aque vt corpꝰ tangat ⁊ cor abluat. ¶ Itē Aug. lxxxiii. q. q. lxxvij. io artifices non creāt / qꝛ per corpus agunt: igitur qui non agunt per corpus possunt creare. ¶ Item: auctor de causis prīa rerum creataruꝫ est esse sed creatura pōt dare eē. ¶ Item creatura pōt aliquid adnichilare igitur et creare / qꝛ eadem ē distantia vtrobiqꝫ. Antecedens probo / qꝛ si creatura potest efficere vnum repugnans formaliter. igiẗ potest destruere aliud. Antecedēs patꝫ extēdendo efficere ad peccare. Sic eñ pōt efficere peccatum vt peccatū ⁊ illud opponiẗ formaliter gratie: qꝛ nū q̄ꝫ possunt esse simul. Secundo probatur. Anima a se potest habere īfidelitatem: igiẗ potest corrūpe fidem vel destruere ⁊ gratiam similiẗ ⁊ tā fides q̄ꝫ gratia est per creationem. ¶ Item creatura potest plus in virtute alterꝰ q̄ꝫ ex forma propria: sed per ipsam potest in formam materialeꝫ: igitur in virtute alterꝰ potest in formam q̄ produciẗ per creationeꝫ ¶ Item effectꝰ non adequatꝰ potest ex causa imperfectiori produci aliter esset adequatus cause: sꝫ gratia non est effectus adequatus deo. ¶ Oppositum Augus. xi. de trinita. ix. ca. de magnis. ¶ Item. ix. libr. super Geñ. cap̄. v. non potest angelus creare. ¶ Item damascenus. xviii. ca. quis hoc dicit. ⁊ce. Patrem habet dyabolum.

Thõas. Dicit vnꝰ doctor q̄ꝫ nullo modo potest creatura creare. non principaliter: qꝛ esse ē propriꝰ terminus creationis. Sed esse est proprius terminus actionis dei. qꝛ vt habetur de causis de anima mobili: igitur. ⁊c̄. igitur dare esse est solius dei: igitur ⁊ creare principaliter. ¶ Item effectus vniuersalissimus habet reduci in causam vniuersalissimam. esse est effectus vniuersalissimus deus causa vniuersalissima. Qꝫ nullo modo possit creatura creare instrumentaliter probatur: qꝛ omne agens instrumentale per aliquid propriū sibi pt agere dispositiue ad p̄ncipalē effectū aliter ei esset frustra actio instrumētalis agentis. Sed nulla creatura pōt sic agere respectu effectus creati. assumptū probatur secundo: qꝛ aliter nō oporteret habere diuersa instrumēta respectu diuersoꝝ effectuum. Exemplū similiter poneref de securi que dispositiue agit ꝑ aliq̄d qȯ est ꝓpriū sibi ⁊ de corpe qȯ est instrumētū aīe. Sed nichil agit dispositiue ad terminū nisi presupponendo aliquid in quod agit: sed in creatiōe cum effectꝰ sit ibi primum ens cū nichil entitatis sue presupponitur non potest instrumentum aliquid agere dispositiue / qꝛ in creatione vel presupponitur actioni ⁊ additur q̄ꝫ in corporibus p̄supponitur q̄ꝫ mouetur ⁊ tangatur. Alii adducūt ad conclusionem alias rationes. Prima est super distātiam infinitam non potest nisi virtus infinita. Sed inter aliquid et nichil est infinita distantia: sed virtus innfinita non potest esse in creatura: igitur. ⁊c̄. Confirmatur / qꝛ equalis est distantia inter omnia contradictoria igitur virtus que potest super vnam contradictionē pōt sup omne: igiẗ si creatura possꝫ vnū creare possꝫ omnia creare ⁊ sic eēt deus. Scd̄o sic. agens posterius semper presupponit effectum agentis prioris sicut artifex presupponit naturam vel subām compositam naturalem que est effectus agentis naturalis ⁊ natura presupponit materiam que est effectus dei. Sed quodlibet aliud a deo est posterius ipso: igitur quodlibet aliud presupponit effectum dei: igitur quodlibet presupponit circa qȯ agit non igitur creat. ¶ Item: quodlibet aliud a deo habet actum permixtum potentia / quia non actum purum. igitur actio sua est permixta: non igitur agit creando cum ibi nulla sit permixtio. Sed iste rationes non concludunt. Prima ratio non valet q̄ꝫ esse est proprius terminus actionis dei q̄ꝫ qȯcunqꝫ agens quod potest causare formam in materia potest dare esse composito. aliter eñ cum deus agat libere ꝓducta forma in materia ab agente naturali posset deus nō dare esse composito si esse sit quoddam sequens datum a deo: igitur quodcūqꝫ agens habet formam in potestate sua vt possit eaꝫ creare in materia potest dare esse. Nō igitur est terminus solius actionis dei immediate. Secundum q̄ꝫ dicit de vniuersalitate nō valet qꝛ equiuocatio est de vniuersalissimo / qꝛ potest intelligi in veritate vel nobilitate. Nunc autem effectus vniuersalissimus nobilitate est primus angelus non tamen est effectus cōmūissimus. Si intelligatur de vniuersalissimo cōitate oppositū sequitur q̄ꝫ ex hoc q̄ꝫ aliquid est commune predicatione potest reduci ad plura. Et vult commune predicatione minus potest q̄ꝫ aliq̄d inferiorum. Etiam illud quod adducit de auctore de causis est ad oppositum: qꝛ anima nobilis potest dare eē non igitur solus deus. ¶ Itē ratio de instrumento non valet / qꝛ cum dicit q̄ꝫ instrumentum hꝫ actionem propriam ⁊ nō a principali agente ⁊ secūdum hoc non agit vt instrumentum: sed in virtute ꝓpria. Aut itelligitur q̄ꝫ habet ꝓprium sibi in virtute tamen primi: ⁊ tunc non est ad ꝓpositum suum: qꝛ secundum ipm aliquando potest instrumentum attingere ad effectum p̄ncipalem: igitur non oportet q̄ꝫ agat dispositiue tanq̄ꝫ primum: igitur sicut agens artificiale non solū in primo vtitur instrumēto: sed in vltimata actione vel inductione: igitur illa actio instrumenti non est ratio primi dispositiua etiam esto q̄ꝫ agens vtatur diuersis instrumentis in agendo in vltimata inductione agat alio instrumēto q̄ꝫ prius non est necesse q̄ꝫ hoc instrumentū agat dispositiue ⁊ tanq̄ꝫ primum respectu termini. et iḡ

si concederetur ꝙ in instanti creationis angelus esset instrumentum dei creantis non oporteret ꝙ actio angeli esset respectu primi. Et ꝙ dicitur de securi verum est ꝙ non habet actionez nisi qꝛ est movens motum. Sed de ratione instrumenti non est ꝙ recipiat a materia virtutez a principali neqꝫ motum. sed solum in illis instrumentis que non agunt nisi mota. ¶ Ad rationem sequentis opinionis dico ꝙ vno modo accipiendo distantiam inter cōtradictoria nulla est distantia / qꝛ non potest ita modicum recedere ab vno oppositorum quin statim est sub alia. iō quicquid potest super extremum cōtradictiōis potest super distantiam. vnde nō determinat sibi aliquam certam distantiam: sed potest stare cum minima distantia. iō non est ibi distantia positiua: sed solum tāta distantia q̄tuz est ad extremū ⁊ super alterum extremum potest virtus finita cuz extremum sit finitum. Secunda ratio non valet: qꝛ lꝫ artificiale presupponat effectum agentis naturalis circa ꝙ agit hoc non est propter ordinem inter agentia. Sed qꝛ artifex tm̄ inducit accidens ⁊ naturale agens qui inducit formam p̄supponit materiam ⁊ indifferenter posset artifex inducere formā accidentalem esto ꝙ illud circa quod agit esset immediate a deo: sicut esto ꝙ esset termin⁹ naturalis agentis. Preterea hoc non est simile / qꝛ esto ꝙ angelus esset instrumentum non oporteret ante creationem presupponere nisi agens primum a parte effectus ꝙ esset circa qō. ¶ Ad tertium non purum dicitur dupliciter: vel propter carentiam plene actuitatis vel ꝙ est actus incompletus: sicut motus tendens ad vlteriorem perfectionez. Primo modo esset dicendum ꝙ angelus habet actum non purū. Non tamē sequitur propter hoc ꝙ actio sua sit motus vel mutatio: sicut patet de actione qua producitur motus vel mutatio: ⁊ tamen eius nec est motus nec mutatio. Unde primo modo in michaele est potentia. ¶ Dico igitur ad questionem ꝙ creatio potest accipi dupliciter. Primo modo proprie excludendo omnem aliam causam preter finem: et hoc in ratione cōcausantis: ⁊ sic certum est ꝙ soli deo competit creatio. Qꝛ ⁊ si diceretur aliud agens creare. hoc tamen esset in virtute primi. Alio modo potest accipi creatio excludendo causam materialem: ita ꝙ agens possit aliquid producere non presupponendo materiam: ⁊ tunc difficultas de angelis si sint immateriales ⁊ de compositis ex materia et forma et de formis non eductis de potentia materie vt de intellectiua ⁊ de habitibus infusis.

Nō purū pōt capi duplr in ꝓposito.

Creatio dupliciter capitur.

Auicenna. ix. methaphisice. cap. iiii. dicit ꝙ intelligentia prima producit secundam: ⁊ secunda tertiaz ⁊ si philosophus concordasset cum eo ꝙ sunt producte licet ab eterno vt dictum est in primo libro. ⁊ cum hoc ꝙ ab vno immediate non procedit nisi vnum idem concessisset. Sed apud eos fuit certum ꝙ nichil materiale producitur nisi per generationem: sed de formis non eductis. de potentia materie aliquando videbitur philosophum velle ꝙ intellectiua sit incorruptibilis ⁊ ꝙ non sit forma corporis / quia vt videtur innuere in. x. ethicoꝝ. ꝙ potest intellectus formaliter esse beatus etiam / quia non vtitur organo in operatione videtur ꝙ nō possit eē separatum. ⁊ aliquādo dicit ꝙ est ab extra puta. ii. de genera. animalium capi. vi. quia sicut transmutatio materie a perfectiori agente non est eius inductio: sic nec erit transmutatio materie eius corruptio. ipse tamen non poneret creationem anime intellectiue / qꝛ nos ponimus ꝙ forma naturalis educta de potentia materie. sed nichil preexistit. nec tamen dico ꝙ creatur cum compositum habet esse de nouo. Sic diceret ipse in productione anime intellectiue: sed dicimus nos ꝙ est mutatio a non forma ad formatū: sic diceret ipe ꝙ in generatione hominis est duplex mutatio. vna a non organico ad organicum. Alia a non animato ad animatum: ita ꝙ prius fuit non animatio: et fit non animatio ab extrinseco ⁊ sic fit animatio ab extrinseco naturaliter agente. Catholici autem ponunt ꝙ duplex est creatio. vna cum anima infunditur prius tamen natura est terminus creationis. et alia gratie que prius naturaliter terminatur ad gratiam q̄ꝙ gratia infunditur. Sed prima creatio non est prius anime in se q̄ꝙ anima sit actus corporis secundum philosophum. Et ideo nūq̄ꝙ concederet philosophus talez productionem esse creationem. nec habent theologi vnde possunt probare ꝙ prius non est anima terminus creationis ꝙ sit actus corporis. Unde apud philosophum fuit principium ꝙ actio terminatur ad totum. primo et hoc tam in productione accidentium sicut forma substantialium. ideo quotcūqꝫ formas posuisset ab extrinseco induci nūq̄ꝙ propter hoc posuisset creationez nec de substantia nec distinguitur solum per educi de potentia materie / ⁊ non educi forma que producitur a celo scilicet ab agente perfectiori. Aliquando autem videbitur aristoteles velle ꝙ intelligentia non sit corruptibilis qꝛ non vocabat formam materie post conceptum ⁊ inter quatuor vias ad quarum vnam oportebat eum se determinare credo / qꝛ commentator elegit viam que minus fuit de intentione Aristotelis de intellectiua: igitur patet qꝺ senserunt philosophi. sed per fidem tenemus magis q̄ꝙ per rationem ꝙ angeli nō possunt creare neqꝫ instrumentaliter neqꝫ principaliter. Et ꝙ non possint creare substantiam probo. quia intellectio intelligentie cuiuslibet alterius a se est accidens: igitur quia potest intelligere distincte quodlibet ens ⁊ impossibile est ꝙ vnica intellectione intelligat omnia / qꝛ sic intellectio sua esset infinita: igitur et substantia: igitur oportet ꝙ diuersis intellectionibus intelligat alia a se: igitur intellectio qua intelligit alia est accidens: quia substantia sua est et intellectiones multe et impossibile est accidens esse principium formale producēdi quācunqꝫ substantiam cū quelibet substantia sit nobilior quocunqꝫ accidente: igitur per intellectionem non potest producere substantiam. ¶ Item: ꝙ intellectio sua sit accidens qua itelligit alia a se / quia non potest simul habere intellectionem omnium. Sic enim intelligeret infinita simul: igitur necesse est ꝙ intelligat vnum post aliud: igitur habet

Duplex creatio.

vnam intellectionem post aliam: substantia sua manente eadē: igitur quelibet intellectio est accidēs. ¶ Item ex quo quelibet substantia est nobilior omni intellectione que est accidens: igitur et qualibꝫ volitione que est accidēs: igitur neqꝫ per ītellectionem neqꝫ per volitionem potest causare substantiam neqꝫ etiam per potētiam executiuam. Si ponatur ibi tertia potentia vel per potentiam: quia adhuc nichil facerent nisi in virtute intellectus et voluntatis. Dicit pari ratione deus per intellectū ⁊ voluntatem non crearet: dico ꝙ non sequitur: qꝛ intellectio dei non est accidens: dicit si ignobilius non posset causare nobiliꝰ: igitur ⁊ artifex per archam in anima non pōt causare archam extra cū archa habeat verius esse ꝗ̄ ī anima: dico ꝙ refert dicere verius esse: ⁊ verius esse arche: qꝛ ⁊ sit verius esse arche extra: non tamen ē verius esse: quia intellectio artificis ē simpliciter perfectior ꝗ̄ quodcunqꝫ productum extra per intellectionem: quia ītellectio artificis est lōge perfectior ꝗ̄ figura que producitur extra. Sed ista ratio non concludit de corporibus quin vnū possit causare aliud: quia secundum ponentes ꝙ materia non ē ens positiue: sed tota entitas cōpositi est entitas forme: ⁊ secundum omnes virtuti actiue corporis natura agit substantie forma: igitur naturale agens potest producere totum effectū: ita ꝙ quilibet cuius est eque nouum ex quo forma est totaliter noua: ⁊ non est aliqua entitas positiue nisi entitatis forme. Dicit agens naturale inducendo vnā formā corrumpit aliā: ideo non est creatio: dico ꝙ accidit ꝙ aliud corrumpat: sed habet totum effectū in eius potestate ⁊ totaliter: ideo si teneatur oppositū ꝙ materia ē aliquid positiue: ⁊ ꝙ est prior omni forma naturali prioritate susceptiui: tūc sequitur ꝙ vnū corpus nō

vnū corpꝰ nō pt altō creare vide quare.

potest creare aliud: quia quando aliquid posterius scdm totum sui presupponit aliud illud posterius non est ratio producendi prius: sed tota forma trāssubstantialiū presupponit totā materiam in ratione susceptiui: igitur non potest vnuꝫ corpus aliud creare. Sed quare non potest celū creare corpus:

Uide q̄re celuꝫ non possit creare corpꝰ.

dicitur ꝙ agit per contactū corporalem: ideo agit prius alterando. Etiā. vii. phi. mouens ⁊ motum sunt simul: ideo oportꝫ ꝙ agat mediante aliquo intermedio. Et si quodlibet corporeū agat tangēdo in immediatū semper presupponit circa ꝙ: sed de anima dictū est superius quare nulla creatura potest dare animā intellectiuam propter eius nobilitatem. Sed alia ratio oportet ꝙ sit de gratia: quia gratia est accidens. Dico igitur ꝙ gratia est formalis ratio in creatura quare est accepta deo: igitur ē immediate a deo. ¶ Itē gratia ē immediate disponens ad vltimū finem: igitur est immediate a prio efficiente. Etiā Aug. lxxxiij. q. q. liii. habꝫ anima ē immediate a deo. ¶ Ad primum dicunt aliqui ꝙ in aqua est virtus vt corpus tangat ⁊ cor abluat: sꝫ non sequuntur positionē eorum. si concedant corpus disponere ad gratiam vt instrumentum cū nō possit habere actionē propriam respectu effectus ideo dico ꝙ sicut corpus organicum est dispositio necessaria respectu animationis sic ablutio corporis in proposito. Ad aliud dico ꝙ hec non ē causa precisa quare artifices non creant: quia agunt ꝑ corpus: ⁊ ideo non agere per corpus non est causa precisa non creationis: ⁊ illa regula tenet solum in causis precisis. ¶ Ad aliud concedo ꝙ prima rerū creatarum est esse: quia est nobilissimum: vel quia prima reruꝫ ⁊c. est esse quia nichil datur primo rei in entitate: ⁊ postea sequitur esse. Sed si esse esset accidens: ⁊ eēt datum a deo tanꝗ̄ ad posterius essentia: tunc esse non eēt primū. Et concedo ꝙ agēs naturale potest dare eē: non tamen sequitur ꝙ potest dare eē per creationē. ¶ Ad aliud dico ꝙ creatura nichil potest adnichilare: ⁊ cū probatur quicquid potest efficere vnū oppositorū potest destruere reliquū: concedo informaliter oppositis. Nunc autem peccatū vt peccatum non opponitur formaliter gratie infuse nec aliquod naturale formaliter opponitur supernaturali. Sed peccatum non stat cum gratia: quia est causa demeritoria: ⁊ tunc deus non conseruat gratiam: ⁊ sic adnichilatur gratia. Unde adnichilare non est agere: sed tantuꝫ nō

ānihilare nō ē agere.

manu tenere vel non conseruare vel substrahere īfluentiaꝫ: quia quando deus substrahit influentiaꝫ ab aliquo instanti illud cadit in nichil deus tamen nunꝗ̄ substrahit influentiam luminis anteꝗ̄ peccator diuertat se per peccatuꝫ sicut patet de oculo respectu solis. Si homo diuertat se a sole non prius substrahit sol lumen suuꝫ ꝗ̄ oculus auertat se. Ad aliā ꝓbationē ꝯcedo qꝺ eq̄ sūt odio deo īpiꝰ ⁊ sua īpietas. Ad aliā ꝓbationē ꝯcedo ꝙ infidelitas nō opponitur formaliter fidei infuse sed fidei acquisite: bene credo ꝙ hereticus in vno articulo fidei licet habeat fidem in articulo alio: illa tamen fides non est infusa: sed acquisita: vnde nullus infidelis habet aliquid de fide infusa. ¶ Ad aliud concedo ꝙ creatura in aliquid plus potest in virtute alterius ꝗ̄ in virtute propria: non tamē potest instrumentum in virtute alterius in aliquid quod repugnat instrumento vt instrumentū. Sed aliquid plus potest ꝗ̄ possit instrumentum solum: ideo calor tantū alterat ⁊ disponit ad generationem substantie: et nunꝗ̄ est principium nec in virtute propria nec in virtute alterius generandi substantiam. Sed totū ex anima ⁊ calore est principium sufficiens generandi substantiam: et bene potest totum in actionem nobiliorem et in effectum ꝗ̄ posset imperfectior pars.

¶ Questio. ij.

Ueritur secūdo: vtrꝫ sacrm̄ sit eēntialr̄ inuisibilis grē visibilis forma. Et nō: diffinitio est eiꝰ qꝺ est ꝑ se vnū. vij. metha. Sꝫ sacramētū nō est ꝑ se vnū: qꝛ ꝯponit ex successiuo ⁊ permanente: qꝛ Aug. omelia. lxxx. sup Ioh. Accedat vbū ad elemētū: ⁊ sic fit sacrm̄. ¶ Itē si ē forma aut forma informās aut forā exēplaris. nō īformās: qꝛ nō iheret elemento. nec exemplaris: quia exemplaris non imitatur aliud: sed ecōtra. ¶ Item in oī sacrō

reqritur verbum non tñ in oibus requirit materia
visibilis. sed in quibusdã audibilis tm. ¶ Ité vnius
est tm vna diffinitio: sed sacramenti est alia diffini
tio: qz scdm Augu. ẽ sacre rei signum. ¶ Oppositũ
magister in littera. ¶ Circa questionez primo pre-
mitto qdam ad inquirenduz rẽ signã. Primo pmitto
q deus põt effectũ causare inuisibilẽ ad salutẽ viato
ris. Scdm est q deus põt instituere signũ sensibile
ad signandum illuz effectũ inuisibilẽ qz z nos pos-
sumus. Tertio dico: q congruit q deus sic faciat
vt homo post lapsuz possit per hoc exercitari quo
ad voluntatem z instrui quo ad intellectum vt sit
deuotior. Quarto dico q signum importat duo /
Signum duo iportat. scilicz relationẽ ad signatum et connotat supposi-
tum vel fundamentũ signũ est pter speciẽ qua inge
rit sensibus. zc. comparando relationem ad signũ
ex pte relatiõis est distinguere. quoddã ẽ signu na
turale: z relatio talis est realis signi ad signatum
Signum ẽ multiplex quoddam est signumex institutione ad placitum: z
relatio comparanda ad tale signum non est rea-
lis: quodda. n est signum quod non semper habet
secum signatum / sicut propositio et circulus. Et
ideo non semper est propositio vera: et si asserat se
esse veram: quia non semper habet signatum verũ
Aliud est signum qd vel semper habet secum signa
tum. vel determinate qñtum est ex parte sui sicut
eclipsis. zc. Tertia diuisio signi q quoddã ẽ reme
moratiuũ vel pronosticum / vel demõstratiuũ: nũc
aũt nõ cõgruit q sacramentũ sit signum naturalit
signãs: neqz ɔgruit q sit signũ falsum: z tunc pro-
pter illud nichil crederent: igitur esset frustra / vel
vellet deus q esset in se falsum et tamen homines
crederent ipsum verũ signũ habens secũ signatuz
et tunc solũ esset vt deciperet homines: igitur con
gruit ipsum esse signũ verũ. Sed cum deus agat li
bere non oportet deũ semper operari presente il-
lo signo: sed nisi sit ipedimẽtũ ex parte recipiẽtis
semp operatur nisi deus mutaret ordinẽ nunc exi-
stentẽ. Tertio dico q ẽ signũ demõstratiuũ ad sen
sum. Sit igitur diuisibile signũ ex pte relationis.
Adhuc ex parte fundamenti diuiditur qz vel posset
institui q esset vnum sensibile vel multa. Si multa
vel multa sensibilia vnius sensus vel multoruz sen
suum: quia nos possumus proferre per multa sensi
bilia vnũ simplex sicut deus habet duas sillabas
et tñ illud qd volumus sigre est vnum simplex. Ul-
terius dico q siue illud institutum sit sensibile vnius
sensus vel multorum. adhuc vel illa signa instituta
possunt esse vel conuenientia naturaliter sicut for-
te adã in lingua sua omnia nomina que imposuit ex
quadam conuenientia naturali vel talia signa con
ueniunt signatis mere ad placitum. sic deus posset
instituere in vno signo vel duobus: z indifferenter
in habentibus similitudinem naturalem: z in non
habentibus. In habentibus sicut est de baptismo
et eucharistia: quia sicut aqua habet abluere corpus
et mundificare: sic baptisma mundat interius ani-
mam a peccato originali: z i adulto similiter a pec
cato actuali etiam sicut eucharistia qñtum ad speci
es naturaliter designat refectionem interiorem:
sic sacramentum spiritualiter: sic potẽtia z matri-
moniũ non sic habent similitudinem naturalem:
quia ibi non sunt nisi verba tantum. Possibile igi-
tur fuit et congruit q deus quando operabatur ef-
fectũ ita opareẽ effectum ɔcurrẽte signo ex institu-
tiõe vel signis hñte vel hñtib9 similitudinẽ naturalẽ
vel non habente vel non habentibus similitudinẽ
naturalem. Sacramentum igitur est aliquod sensi Diffinitio
bile ex institutione diuina inuisibilis gratie veraci sacramẽti
ter et demonstratiuũ. Secundum principale est an
sacramentum vt sic sit diffinibile: dicitur q non qz
sacramentum non est vnum per se cum componit
ex successiuo et permanenti ex quo fit vnum per se
sed illud non valet si accidens potest esse in duo-
bus subiectis: nichilominus esset diffinibile sicut
nunc: quia subiectum non cadit intra diffinitionez
nisi sicut additum: nunc autem relatio signi est vna
siue sit in vno sensibili: siue in multis sensibilibus.
Dicit quomodo potest fundamentum plurificari:
et non relatio: dico q in relationibus realibus z si
forte sit verum non tamen in relationibus rationis:
quia ex institutione possunt multa aggregata esse
vnum in intellectu: z sic institui vt vnum signum
per actum intellectus et voluntatis: quia si ex cẽtũ
caracteribus vellet aliquis ex institutione esse vnũ
signum si deficeret vnum q non esset signum: dico
igitur q in rebus rationis est ordo per se secunduz
superius et inferius: quia hoc est per se: species est
vniuersale: z hoc similiter genus est vniuersale: sic
in relationibus rationis est ordo per se secundum
superius et inferius. Et diuiditur superius per dif
ferentias suas: ita q sacramentum habet predica-
menta tria dicta de eo in quid. vnde sacramentum
est signum et est demonstratiuum: z est verax qñtũ
est de se. Sed loquendo de vero conceptu cui re-
spondet terminus extra animam: vt vna quiddi-
tas: sic sacramentum est diffinibile cum sit res rati
onis loquendo tamen de conceptu vno: licet si-
bi non correspondeat vna res extra. Dico q sa-
cramentum est diffinibile sicut vnus conceptus
habens genus dictum de eo in quid et differen-
tias suo modo. Dicit licet conceptus sacramenti
vt abstrahitur a fundamento z cuiuscũqz relatio-
nis rationis sit suo modo diffinibilis: non tamen
videtur q sit diffinibilis vt includit fundamentum
z relationem dico q a fundamentis specialibus q̃
sunt plura alicuius sacramenti potest tamen abstra
hi vnum commune sensibile illius conceptus: quia
in diffinitione cuiuslibet accidentaliter oportet ha
bere vnum additum ad minus et in diffinitione re
lationis oportet habere vltra hoc additum funda-
menti z correlatiui. Sicut igitur accidentia abso-
luta possunt diffiniri non obstante q additum ca-
dat in diffinitione: illud tamen non est de essentia.
Sic potest relatio q̃uis q in diffinitione eius sit plu-
ra addita. Est igitur sacramentum gratie inuisibi-
lis signũ sensibile veraciter demõstratiuũ ex institu
tiõe diuia. ¶ Tertiũ pncipale est. an hec sit illa dif
finitio q̃ querit i titulo vel alia. z dico q nõ est alia
sed explicãs illã que ponitur in littera. Uñ non ac-

cipit in illa diffinitiõe in littera forma pro forma informãte nec pro forma exemplari: sz vt ẽ forma imitans pro signo quodam. Et visibile capitur ibi pro sensibili qr visus supereminet aliis sensibus. et ideo frequenter ponit visibile pro sensibili. Sed cum dicit per ea visibilia que facta sunt inuisibilia dei conspiciuñt: ita q iste est intellectus sacramentũ est visibilis forma, hoc est sensibile signũ inuisibilis grẽ. et tunc addunt alie differentie q sit institutũ verax et efficax que differẽtie determinant signum ad certũ sensum vt vitetur equiuocatio. Hoc dicit magister in littera. vt eius ymaginem gerat. etc. ¶ Ad pmuz principale dico q ratio sacramenti ẽ per se vna in cõceptu. Et cũ dicitur q fundamentũ in baptismo est aqua et verbũ dicõ q ista sunt fundamenta specialissima. Sed fundamentũ commune est sensibile. Jõ si ratio concluderet solum cõcluderet q non posset esse diffinitio sacramenti in speciali et non in communi neqz cum hoc concludit qr in duab⁹ reb⁹ potest fundari vna relatio rationis ex institutione sicut dictum est prius. ¶ Ad aliud de forma dictuz est prius q est forma sicut ymago et nec informans nec exemplaris. ¶ Ad aliud dictum est prius q ponitur ibi visibile pro sensibili. ¶ Ad aliud dico q diffinitio Augustini non est alia diffinitio q sacramentum est sacre rei signum. Sz ista explicat magis vt vitetur equiuocatio.

¶ Questio. iii.

Tertio q̃ritur: vtrũ sacramẽta noue legis habeant aliquã causalitatẽ respectu grẽ Qr non. Aug. xii. sup Geñ. Agens est nobilius passo. Sz sacramenta cũ sint quedã corporalia non sunt nobiliora gratia q̃ est quoddam spirituale. ¶ Itẽ bernard⁹. Sic se habẽt sacramenta sicut liber baculus et anulus. Sed ista tñ sunt signa et nullomodo causant ordinẽ vel statum episcopi vel abbatis: igit sic nec sacramenta gratie. ¶ Item omnis causa vel est equiuoca vel vniuoca. Si sacramenta sint causa vniuoca: igitur sacramenta possent formaliter gratificari. Si equiuoca: igitur sũt nobilius gratia. ¶ Oppositũ Aug omelia. lxxx. super Johẽm. q. i. Aqua corpus tangit et cor abluit. ¶ Item: magister in littera. Differentia est inter sacramenta noue legis et veteris: qr sacramenta noue legis efficiunt quod signant. Nõ autem alia.

¶ Questio. iiii.

Quarto q̃ritur vtrũ in sacramẽtis noue legis sit aliqua virtus inherens respectu gratie causande. Qr nõ. qr si sic illa virtus aut eẽt in genere substãtie aut accidentis. Non in genere subẽ. qr aliqñ inest. aliquãdo nõ. qr accedẽs ficte nõ accipit grãm. Neqz est ĩ genere accñtis sicut ptz discurrendo: qr maxie vide rẽt in genere qualitatis: sed nõ est in pria spẽ. qr neqz habitus neqz dispõ neqz in scda spẽ. qr neqz naturalis potẽtia vel impotẽtia. neqz etiã aliqua alia qualitas cũ nullã possit habere efficaciam respectu gratie / qr nullũ naturale hz efficaciã respectu supnaturalis. ¶ Itẽ si eẽt ibi virt⁹ eẽt ibi vna virtus. sed vnũ accñs numero non est in diuersis subiectis numero: sed in baptismo cõcurrunt diuersa subiecta tanq̃ materia sacramẽti. ¶ Oppositũ Au. vbi supra. vñ aque tanta virtus vt corpus abluat. etc.

¶ Item sacramentum est medicina spiritualis: igitur est ibi aliqua virtus inherẽs cooperans sicut in medicina corporali. ¶ Item: noua relatio non aduenit sine nouo absoluto. v. phisicorum. sed ibi est noua relatio: igitur. etc. Dicitur q agens diffinitur in comparatione ad effectum in agens disponens et in agens perficiens accipiendo agens in se vt distinguitur in principale et instrumentale. Nunc autem in iustificatione anime per sacramentum terminus est gratia: sed sacramentum non potest esse agens perficiens: sed est dispositio precedens et inducit quendam ornatum. tamen potest esse instrumentale disponens / quia in plus potest in virtute principalis q̃ ex se non tamen attingit gratiam: sz solum attingit ad disponens in virtute principalis vnde quando aqua habet principaliter madefacere et abluere corpus simul habet actionẽ instrumẽtalem: quia semper ad illam actionem naturalem sequitur gratia nisi impediatur ex parte recipientis. Ad hoc adducitur ratio / quia nisi sacramenta haberent aliquam causalitatem respectu gratie solum essent causa sine qua non: et tunc non essent nisi cause per accidens et tales non cadunt sub arte. — *Tho. in. iiij. scrip. et in pnci⁹ et in. iiii. p te sume*

¶ Ad secundam questionem dicitur: q oportet q in sacramentis noue legis sit aliqua virtus tanq̃ aliquid absolutum / quia ex quo sacramenta aliquã actiuitatem habent et relatio non est principium agendi igitur oportet q ibi sit aliquid nouum absolutum. Sed per quem modum dicitur q agens pricipale habet virtutem in se: sed instrumentale non nisi in motu. et ideo cessante motu instrumenti cessat virtus in eo et ille forme in sacramentis dicunt esse intensiones q̃ quodãmodo sunt similes entib⁹ in anima. Et ideo quodammodo habent esse diminutum: licet non ita diminutum sicut ens in aĩma. — *Ad scdaz questionẽ*

¶ Contra ista et primo contra dictuz de dispositione illa dispositio preuia est supernaturalis: sed quelibet supernaturalis equaliter habet esse in susceptiuo p creationẽ vel naturalit. igit cuz non quelibz posset induci naturaliter: igit nulla: igit ista dispositio inest susceptiuo supnaturaliter. ¶ Itẽ ista dispõ aut causat successiue aut simul. Si successiue. et non causat nisi deo agẽte: igitur deus cãret successiue. ¶ Preterea: hoc impossibile est successionem esse tu forma spirituali nisi secundum magis et minus. Sed possibile est dispositionem que est necessitas respectu gratie esse remissiuam / quia possibile minimã gratiã infundi in baptismo. Sz remississima dispositio non potest recipere magis et minus / qr si esset minus nichil esset. si esset plus non esset remississima: igitur illa non inducitur successiue. si in- — *Cõtra pmã opio.*

ducitur simul: aut in primo instanti prolationis ver
borum vel in aliquo intermedio vel vltimo. Si in
aliquo ante vltimum: igitur sequens superfluit. Si
in vltimo instanti cum tunc nichil sit de verbis. vel
si est tantum est vltima sillaba: igitur vel tantum
ipsa causat instrumentaliter. vel quando non sunt
causant. ¶ Item quero quam dispositionem cau=
sant cum simul habent per concessa actionem na=
turalem et instrumentalem. Si dispositionem que
est necessitas cum solum hab eant verba actionem
naturalem dum sunt. ꝛ hoc ē ante vltimum instans
igitur ante vltimum instans est forma vltima indu
cta scilicet gratia: qꝛ in eadem mensura inducitur
dispositio que est necessitas et forma vltima.
¶ Item in sacramento altaris completa prolatio=
ne verborum nondum species vocum tangunt
species panis cum tactus ille sit per motum loca=
lem vocis in medio: igitur ille voces non habent
actionem naturalem nisi post prolationem com=
pletam: et per te simul habent actionem natura=
lem et instrumentalem: igitur in hostia manet
substantia panis post completam prolationem. igi
tur videtur fictio ꝙ sit prius alteratio naturalis cir
ca panem ꝙ̄ transsubstātiatio. ¶ Contra dictuꝫ ad
secundam questionem: illa forma absoluta in sacra — Cōtra dictū ad secūdā qōnē.
mentis aut est per se in pte aut tota in vna parte et
nichil in alia. aut tota in toto ꝛ ī qualibꝫ parte. Nō
primo modo quia tunc non esset virtus spiritualis
Si secundo modo igitur illa pars in qua non est su
perfluit. Non tertio modo cum accidens sit adue=
niens et sola intellectiua est tota in toto ꝛ in qua=
libet parte que nec extenditur per se nec per acci=
dens. ¶ Item vel illa virtus est eadem in qualibet
sillaba ꝛ tunc deficiente sillaba deficit illa virtus:
igitur cum in vltimo instanti sit conuersio et tunc
remanet tantum virtus in vna sillaba. Si igitur
illa virtus est omnino eadem que prefuit in aliis
sillabis ꝛ tunc aut illa manet omnino vel deficit in
priori sillaba ipsa deficiente. Si primo modo se=
quitur ꝙ illa virtus migrat a subiecto in subiectuꝫ.
Si secundo modo igitur tota ꝛ totaliter deficit et
tota totaliter manet. ¶ Item si totiens esset ibi mi
raculum oporteret ponere pluries miraculum ꝙ̄
sit necesse vel oportet dicere ꝙ deus pepigit cum
ecclesia ꝙ quotiens artifex vult vti tali instrumen=
to ipse supplebit sine nouo miraculo quod tamen
non videtur. qꝛ prius ē instrumentū conueniens ꝙ
artifex eo vtatur. ¶ Item: exemplum quod addu=
citur pro illa parte de sermone audibili ꝙ est causa
discipline non valet / qꝛ sermo nullam qualitatem
absolute habet quam prius non habuit ex hoc ꝙ̄
nunc est signum et prius non. ¶ Item: si sermo per
se esset causa discipline in vno: igitur in quolibet
esset sermo audibilis causa discipline. consequens
falsum: sed hoc est causa quare audito sermone de
aliquo ꝙ vidi in india est rememoratio eius / quia
tunc fantasma representat ipsum ꝛ intellectus tūc
meminit ꝙ ille sermo est signum ad tale significan
dum ꝛ sic est signum rememoratiuum. Similiter
aliud exempluꝫ de serra nichil valet / qꝛ serra nihil

nouum recipit nisi motum cum agit instrumentali=
ter. ꝛ accidit tamen ꝙ recipiat motum / quia solum
agit per motum. ¶ Aliter dicit alius doctor ꝙ
deus non solum assistit: sed insistit in sacramentis — Henric⁹ ꝗ vltis. iiii. quolibe.
ꝛ sic iustificat sicut deitas in corpore christi insistit.
Sed ista opinio concordat cum alia antiqua vel
non valet / qꝛ deus tripliciter est in omni re vt dic=
tum est in primo libro. igitur si est in sacramentis
specialiter ad agendum vltra istum triplicem mo=
dum hoc est ex sola voluntate sua: igitur soluꝫ quia
pepigit cum ecclesia ꝛ sic est beneplacitum firma=
tum. et hoc dicitur pactum. ¶ Dico igitur ad pri=
mam questionem ꝙ sacramenta noue legis non — Rñsio ad ꝑmā que.
sunt actiua ad gratiam neqꝫ principaliter neqꝫ in=
strumentaliter neqꝫ ad aliquid supernaturale. Sed
per actionem naturalem potest sacramentum esse
instrumentum ad aliquam actionem ad quam ac=
tionem sequitur necessario gratia stante pacto ꝙ
deus firmauit cum ecclesia nisi sit impedimentum
ex parte recipientis. illud patet quia omnis dispo=
sitio que est necessitans ad formam si non est ratio
recipiendi formam in subiecto est actiua respectu
eius. Sed sacramentum hoc est susceptio sacramē
ti est dispositio que est necessitas ꝛ non est ratio re
cipiendi in subiecto ipsius gratie: igitur est actiua
respectu eius. Maior patꝫ dupliciter quia inducēs
dispositionem necessitātem habet rationem instru
menti: igitur dispositio necessitans est causa actiua
quia variata causa non sequitur aliquid. ꝛ cetera.
Secundo probatur maior: quia motus seu altera=
tio respectu forme inducende habet aliquam ratio
nem cause respectu forme inducende: sed non ha=
bet rationem cause naturalis nec formalis cum nō
maneat in esse effectu. Nec habet rationem cause
finalis: sed econtra. igitur reducitur ad causam effi
cientem respectu forme. Minor patet quia sicut po
nentes ex altera parte ꝙ susceptio sacramenti est
causa dispositionis que est necessitans. Sic dico
ego ꝙ susceptio sacramenti est dispositio ipsa ꝛ au=
fero illas duas dispositiones medias vt illā que dr
ornatus ꝛ illam dispositionem vel virtutē que dici
tur esse in instrumēto vt solum in motu: qꝛ ex quo
illud pōt saluari per pauciora superfluum est pone=
re plura. ¶ Confirmat̄ ꝑ simile. nullū meritū est cā
premij ꝛ tñ meritum non ē causans premium neqꝫ
aliquod medium inter meritū ꝛ premium ꝙ mediū
sit dispositio respectu ꝑmij. Sed meritum secundū
se est dispositio que est necessitas respectu ꝑmij. sic
dico ꝙ susceptio sacramēti est dispositio ꝙ̄ est neces
sitas respectu gr̄e. Et sic sacr̄a habent actiōes natu
rales necessitātes ex beneplacito diuino: qꝛ nō age
ret de⁹ vniformiter cuꝫ ecclesia nisi ex pacto quod
pepigit: qꝛ quilꝫ nō ficte accedēs ad baptismū gr̄aꝫ
accipiat in susceptiōe sacr̄i. Differētia tñ ē īter meri
tū respectu ꝑmii ꝛ susceptiōem sacramēti respectu
gratie qꝛ ꝑmiū nō augmētatur nisi ex actu intenso /
qñ maior gr̄a infundit̄ ꝑꝑ meritū vñ act⁹ remissus
vel īdifferēs vt leuare stramē nūꝙ̄ augmētat meri
tum nec ꝑmium sed ī susceptiōe sacramenti vt ba=
ptismum ꝙ̄tuncunqꝫ actus sit remiss⁹ semper infun

Quarti re gu quito.

ditur gratia: dum tamen recipiens non apponat obicem accipiendo ficte. Ad hoc est exemplum de helifeo et naamam: quia forte deus pepigit ꝙ quicunqꝫ humiliaris se sicut naamā ⁊ lauans se ad preceptum helisei in illo fluuio curatus fuisset a lepra: ⁊ tñ nichil absolutum fuit in illa aqua nouūꝫ magis q̄ in figura alia aqua. Similiter exēpluꝫ de denario plūbeo in quo ē ymago regis ꝙ nunc ē signum talis ꝓcij ⁊ prius non ⁊ tñ nichil absolutum Per hoc ad secūdā questionem dico ꝙ virtus illa ē efficaciter ordinata ad effectū: vnde est ibi signum virtutis nichil tamen ē ibi absolutum nouum. Et quia virtus ē vltimum de potētia: dico ꝙ virtus signi ē vltimū de potētia signi: igitur ⁊ hoc ē vltimū in quod pōt signum ꝙ semꝑ habeat secum signatū q̄tum ē ex parte sui: sic ē in proposito vt superiꝰ declaratum ē.

Quid plꝰ sacramenta noue legis q̄ veteris.

¶ Ad primum principale: dico ꝙ tam sacramēta noue legis q̄ veteris sūt signa. Sed qd plus faciunt sacramēta noue legis: dico ꝙ antique dicuntur irregularitates ⁊ ab illis mundabāt sacramenta veteris legis. Et sic nos habemus correspōdentes illis irregularitatibꝰ excōmunicationes suspensiones ab ingressu ecclesie ⁊ sacramētis antiquis correspōdent absolutiones. Tñ ille irregularitates antique aliq̄n erant meritorij actus vt sepelire mortuos: ⁊ tamē si quis tetigerat mortuūꝫ immundus fuit ꝑ certum tēpus. Sepelire tamē mortuos fuit actus valde meritorius: in noua autem lege quicquid preceptum ē cōmunitati semꝑ ē meritorium si fiat vt precipitur. Et sic omne ꝓceptum in veteri lege erant alia magis meritoria: vt oblationes: ⁊ tamen non erāt sacramenta vt correspondeant iatrie in lege nature. ¶ Ad primā rationē ꝓ opposita opinione: dico ꝙ sacramenta nostra non sunt tātum causa gratie sine qua nō: sed sunt signa vera secum semper importantia signatum q̄tum ē ex parte sui. ¶ Ad primā rationem secūde questionis patet per superius dicta que sit virtus aque.

Medicina corporalis nūq̄ sanat sꝫ coagit.

¶ Ad aliud dico ꝙ non sequitur: est medicina: igitur sanat: quia medicina corporalis nunq̄ sanat: sꝫ natura licet medicina coagat. Preter hoc esto ꝙ medicina nunq̄ aliquid faceret coagendo: sed solū adiūcta nature naturā sanaret: ita ꝙ sēꝑ sanaret ad coassistētiā medicine adhuc medicina esset multū efficax. Sic ē de sacramēto respectu gratie: ⁊ si omnino nichil ageret: ideo non esset solum causa per accidēs. ¶ Ad aliud dico ꝙ noua relatio rōis potest inesse alicui sine omni nouo absoluto: licet forte relatio realis non. ¶ Ad rationem ꝓ positione alia: dico ꝙ sacramentum non est nisi signum ꝙ sic verax semper denotans effectum sequi q̄tuꝫ est ex parte sui: hoc est nisi recipiens impediat.

¶ Questio.v.

Quinto q̄ritur vtrū in circuncisione cōferatur gratia: Q꞉ nō. Ro.iiii. per circuncisionem tātum peccata dimittebātur. ¶ Item sacramentum non causat nisi quod significat: sed circuncisio significat tantum ablutionem culpe. ¶ Item Augustinꝰ ad hoc super psalmum.lxxiii. et in littera ꝑmittebant tantum. ¶ Item scdm Bedam super lucam: circuncisio non aperuit ianuam: igitur nec cōferebat gratiam. ¶ Oppositū magister in littera ⁊ de ꝯsecra.di.iiii.ex quo. ⁊ Aug. de nuptiis ⁊ concupiscentiis. Et Beda qui nunc clamat terribiliter et salubriter nisi quis renatus fuerit ⁊c. prius clamabat terribiliter ⁊ salubriter anima cuius preputii caro circuncisa non fuerit peribit anima illa ⁊c.

Circa questionem primo ponitur qd ē certum omnibus scꝫ ꝙ circuncisio remittit originale: illud pꝫ expresse auctoritate Augustini ⁊ ratione: q꞉ deus non dimisit hominem sine remedio contra originale peccatum: sed durante circuncisione non fuit aliud remedium generale: igitur circuncisio remittit originale. ¶ Sed vlteriꝰ ē dubium vtrum deus possit sine collatiōe gratie remittere originale certum est enim ꝙ ad potentiam diuinam pertinet remissio originalis ⁊ infusio gratie. Primo videndū vtrum deus de potentia absoluta possit remittere originale sine infusione gratie: ⁊ videtur quibusdā ꝙ non vt vidētur rōnes eorum concludere. Prima talis ē. non potest dimitti peccatum originale nisi anima de immunda fiat munda: hoc non potest nisi per aliquam mutationem: non ex parte dei cum sit immutabilis: igitur ex parte anime: non ad aliquid respectiuum. q꞉.v.phi. Nullum tale terminat mutationem: igitur ad aliquid absolutum illud absolutuꝫ appellatur gratia. ¶ Item: forma ale in peccato opponitur gratie sicut priuatio habitui: sed non potest priuatio tolli: nisi inducatur habitus. *Ricardus distic.p̄sti Varro Ocham*

Alius doctor ponit ad hoc exempluꝫ dicēs: ꝙ peccatum ⁊ gratia se habēt sicut lux ⁊ tenebra: sed nō tollitur tenebra nisi per presentiam luminis.

¶ Item alius doctor arguit sic: culpa que remittitur non imputatur ad penam: quia sic non remitteretur. Sed si imputatur ad penam: igitur non manet: ⁊ vltra igitur tollitur non nisi per gratiam: igitur non remittitur peccatum nisi per gratiam.

¶ Item si culpa remittitur: igitur diuina offensa placatur: igitur qui prius fuit peccator fit amicus acceptus: igitur gratia infunditur: quia non potest aliquis fieri acceptus deo sine gratia. Contra: quecunqꝫ repugnantia excludunt se mutuo: sed aliud a gratia repugnat originali: igitur aliud potest excludere originale. Minor patet: quia deus potest producere hominem in pure naturalibus ⁊ ille homo non habebit gratiam: quia tūc gratia esset habitus naturalis nec habebit culpam propter idem sed habebit solam rectitudinem naturalem: ⁊ illa repugnat originali peccato: non igitur sola gratia. Item forma non habet esse alterius rationis: quia contrarium eius precessit in susceptiuo q̄ si non ꝓcessisset: igitur neqꝫ habet aliam separabilitatem nec inseparabilitatem ex hoc ꝙ suum contrarium precessit. Sed rectitudo naturalis fuit separabilis a gratia si peccatum non precessisset: quia in statu innocentie: igitur adhuc de se est separabilis.

Item: qualē cūq3 potest deus facere hominem talē
pōt reparare post culpam de potētia absoluta: sed
ante lapsum potuit formare hominē in sola recti-
tudine naturali: igitur; ⁊ nunc de potētia absoluta
potest eum sic p̄cise reparare. Maior p3: quia si a
principio pōt formare hominem talem: igitur ho-
mo tunc ē capax rectitudinis naturalis precise: igr̄
adhuc ē capax: quia natura non tollitur per pctm̄.
Instantia contra maiorē3 ponit̄ de virginitate: q2
deus pōt absolute formare virginē3: sed postq̄ cor
rupta ē non potest de non virgine facere virginem

Virgitas duplr̄ capitur.

Dico q̄ virginitas pōt dupliciter accipi: vno mo-
do vt nominat quid absolute. Alio modo vt nomi-
nat negationem p̄teriti: sc3 non peccasse peccato.

Quõ possit de9 reparare virginem.

Primo mō potest deus reparare in virgine q̄cquid
p̄ṅo potuit fořare: scd̄3 non pōt: q2 hoc solo p̄uat̄
deus. vi. ethicorum. vt genita facere non genita.
Neq3 etiam pōt sic de furto facere non furtum: ne
q3 de quocunq3 alio genere pcti: nec potest eni3 fa
cere preteritum nō esse preteritum. Sed pōt repa-
rare furem ⁊ facere eū magis acceptum q̄ prefuit:
⁊ ita pōt facere non virginē magis acceptā3 q̄ vir
ginem. ratio quia de p̄terito non pōt fieri non pre
teritum ē quia preteritum non ē ens ⁊ non p̄teritū
est non ens: ⁊ deus non pōt facere de non ente nō
ens: q2 in oī factione alterum extremorum est ens
ideo deus pōt facere de ente non ens: ⁊ ecōtra de
vno ente aliud ens. Licet tamen nūq̄ de non ente
non ens. Dicit: que igitur ē aureola virginis mag̃
q̄ non virginis: dico q̄ ē gaudium speciale vt nūq̄
offendisse deum in illo pctō ad quod homo ē ma-
gis p̄nus: ⁊ illud gaudiū3 ē absolutum: sed non de
obiecto absoluto. Dico igit̄ q̄ deus de potentia ab
soluta pōt remittere vel pōt dimittere originale: ⁊
si non infunditur gratia. ¶ Ad primā rationem p̄
alia positione c̄cedo q̄ cum aīa de immūda fit mū
da ē mutatio terminata ad absolutum ⁊ ad rectitu
dinem naturalē: ⁊ non ad gratiā per se loquendo:
⁊ illa rectitudo naturalis p̄ se formaliter excludit
culpam ⁊ gratia nō nisi virtualiter. ¶ Ad aliud di-
co q̄ gratia nō opponit̄ culpe sicut habitus priua-
tioni nec se habet sicut lux ⁊ tenebra. ¶ Ad aliud
concedo q̄ culpa nō manet ⁊ q̄ tollitur inordina-
tio. Et cū dicitur: nō nisi p̄ gratiam nego: quia pōt
tolli p̄ ordinationem oppositam sine gratia vt per
rectitudinem naturalem. ¶ Ad aliud nō sequitur
diuina offensa placatur: igit̄ gratia infunditur. Et
cum dicit̄ si deus placatur: igitur iste reconciliatur
Dico q̄ verum ē ad pacem: sed non ad amicitiam
specialem que ē ad regnum. Multi enim recōciliā-
tur ad pacē: non tñ ad amicitiam speciale3: ⁊ talis
fuit status innocētie ante infusionem gratie ⁊ lap-
sum nature: sic igit̄ non valēt rōnes adducte in pri
mo libro disti. xvii. Contra magistrū de caritate i
fusa cū arguebatur cū de non digno fit dignus: et
de non amico amicus: dico q̄ ibi non fuit argumē-
tum de istis priuationibus. Sed cū de non digno
vita eterna fit dignus vita eterna: ⁊ tñ de non ami
co fit amicus specialiter ad vitā eternam: vnde si
ablatio culpe causet aliquā amicitiam in generali
non tamen in speciali que requiritur ad hoc q̄ ali
quis sit dignus vite eterne. Patet igitur de poten
tia absoluta dei q̄ posset remitti originale: licet gra
tia nō infunderetur. De potētia tamē ordiāta post
lapsum quilibet homo p̄ quolibet instāti vel ē fili9
p̄ditionis vel fili9 regni. vas ire vel mīe ad Ephe.
ii. Sed ante lapsum potuit homo esse in puris na-
turalibus: ⁊ nunc p̄ tunc filius regni vel p̄ditionis
sed ex rectitudine naturali dispositus ad regnum
⁊ non fuisset tunc homo mortuus ante gratiā: q2
non fuisset mortuus sine culpa nō fuisset translat9
nisi in gratia. Ideo nō oporteret ponere tertiā mā
sionem. Sed q2 deus dedit istas leges post lapsu3
q̄ in quolibet instāti quilibet hō sit filius regni vel
p̄ditionis ideo post lapsu3 nō potuit remittere ori
ginale nisi infunderet gratiā. Sed q̄ fuit p̄ncipa
lius remissio culpe vel infusio gratie dicitur scd̄3 su
stinētes priorē opinione3 q̄ remissio culpe: q2 non
fuit infusio gratie nisi quia non potuit aliter culpa
remitti. Sed illud ē falsum vt declaratum ē superi
us: q2 per solā rectitudinem naturalem. ¶ Itē om
ne agens principalius intendit p̄fectionem q̄ pri-
uationem ⁊ inductionē habitus q̄ expulsione3 pri
uationis. Tertio dico q̄ modica gratia sufficit ad
excidēdum omne peccatū: igitur potuit deus cōsti
tuere signū minime gratie: ⁊ illud posset dici circū
cisio ⁊ posset dici nō cōferre gratiam: quia nō aug-
mentabit gratiam vbi maior ē ante aduentum suū
neq3 aliquam gratiam cōfert habenti maiorē gra-
tiam sicut dicitur de circuncisione abrahe: tamē ex
obediētia qua suscepit circūcisionem augmētabat̄
gratia licet nō vi sacramenti sicut in immolatione
filii sui ex obediētia augmētabatur gratia. Etiam
differētia est: quia oportet q̄ qn̄ gratia confertur p̄
modum meriti q̄ ibi sit magnus motus vel ex mul
tis preteritis p̄uis confert deus gratiam maiorem
sed minimus motus ī baptismo cōfert gratiā. Po-
test igit̄ dici q̄ circuncisio nō confert gratiam: vel
quia non tātam sicut baptismus: vel q2 non vlr̄ vt
nō in habente maiorem gratiā: ⁊ sic possunt glosa
ri omnes auctoritates que dicūt circūcisionem nō
conferre gratiam. ¶ Ad primum p̄ncipale dico q̄
ex hoc q̄ p̄ circuncisionem peccata remittunt̄ ali-
quid de gratia infundit̄. sed nō respectu gratie intē
sioris p̄existentis. ¶ Ad aliud cū dicitur circūcisio
tātum significat ablationem: quia nō est nisi signū
dico q̄ neq3 baptismus nō ē nisi signum: ⁊ tamē sē
per habet secum significatū: nisi recipiēs apponat
obicem. ¶ Ad aliud: q̄ tātum p̄mittebant ⁊c. dico
q̄ verum ē de mere cerimonialibus vt de ablutio-
nibus ⁊ de aspersione cineris vitule ruffe: q̄ mun-
dabant a q̄busdā irregularitatib9 ⁊ nō habebāt me
ritum secum ex ope operato: sed solum ex obedien
tia. ¶ Ad aliud cū dicitur: circūcisio nō aperuit ia
nuam: dico q̄ hoc nō fuit ex defectu gratie: sed q2
nō soluebatur precium an̄ passionem xp̄i. Unde il-
le bonus iudeus q̄ moriebatur ante passionem xp̄i
non intrauit celum: nec intrasset beata virgo si fuis
set defuncta ante passionem sed expectasset in sinu
abrahe: ⁊ tamen multo maiorem gratiam habuit

ꝙ multi qui postea statim euolauerunt: ideo nō fuit ex defectu gratie ꝙ circuncisio non aperuit ianuaʒ sed qꝛ non soluebatur precium.

¶ Distinctio.ii. Questio.i.

Utrum sacramenta noue legis habeant efficaciaʒ respectu gratie a passiōe Cristi. Qꝫ non. Ab eo ꝙ nō est nichil habet efficaciā: sed passio Cristi non est. igitur ⁊c. Maior pꝫ.v.methaphisice cause in actu ⁊ effectus simul sunt ⁊ non sunt. ¶ Item: si sic aut haberent efficaciā a passione Christi: vt preuisa id est credita: vel a passiōe vt exhibita. Si primo modo: igitur sacramenta veteris legis habuissent efficaciam ex vi sacramenti. Si scḋo modo: igitur nec eucharistia nec baptismus haberēt efficaciā respectu gratie: qꝛ ista sacramenta erant ante passioneʒ cristi. ¶ Item: si sic hoc nō esset nisi per modū meriti: quia nullam aliam efficaciā possunt sacramenta habere respectu gratie a passiōe Cristi nisi per modum meriti: qꝛ passio cristi non pōt esse alia causa nisi causa meritoria respectu gratie. Sed nō potest esse meritum illud respectu gratie: tūc enim nō esset gratia sed debitū. ¶ Item scḋm Aug.v.de ciuitate dei.xx. loquens de archa compat fenestram lateralem vulneri: sed virtute vulneris lateralis non possunt sacramēta esse causa gratie ꝑ modum meriti: qꝛ idem vulnus remāsit in corpore mortuo ⁊ certum est ibi non potuit mereri post mortem.

¶ Oppositum magister in littera: ⁊ Aug. de nuptiis ⁊ concu. Dico ad questionē ꝙ efficacia sacramentorum noue legis est ꝙ signatum concomitetur signum q̄tum ē ex parte sui: sed cōcursus iste non pōt esse nisi a voluntate diuina. Et hoc pōt dupliciter intelligi vel tanq̄ a causa principali vel tāq̄ a causa meritoria respectu efficacie: sed non potest esse aliqua causa principalis: nisi sola voluntas diuina que non pōt determinari ꝑ aliquid aliud cū ipsa sit prima causa omnium per Augu.vi.de tri. Sed effectus inuisibilis est proprius effectus dei respectu cuius sacramentum ē efficax: igitur efficacia principaliter ē a sola voluntate diuina. Sed ꝑ quem modū dico ꝙ sicut voluntas diuina instituit talia signa: sic assistit istis signis ex eadē ordinatione. Aliter enim essent signa falsa: dico igit ꝙ xp̄s instituit baptismū licet nō inueniatur expresse vbi instituit. vnde dicunt quidam ꝙ Joh.iii. vbi dixit nichodemo nisi quis renatus fuerit ⁊c. ꝙ ibi instituit baptisma: sed illud factum fuit priuate ꝑsone: ideo nō videtur tunc generale preceptū instituisse. Nec etiā Mathei vltimo post resurrectionē suam qꝛ baptisma xp̄i fuit añ passionē suā: sꝫ post passionē ꝑceptum fuit vt discipuli ꝑdicarēt ad oēs gētes vł dr̄ a qbusdā ꝙ hoc īstituit xp̄s mathei.x. ¶ Itē xp̄s ꝯstituit eucharistiā Joh.iii. scḋm aliquos: sed bñ prius predicauit eucharistiā āteq̄ finalr ꝯstitueret vt ī cena sua: ⁊ ꝑpter hmōi difficultatē aliq̄ recesserunt dicētes: durus ē sermo iste. Itē ꝯstituit cōfessionē. sicut dicunt aliqui Joh.xx. quādo insufflauit ⁊c. Sed illud fuit signum tantum: ideo dicunt alii ꝙ die penthecostes. De penitentia dicunt alii qui ꝙ Jacob⁹ constituit Jaco.vi. Confitemini alterutrum peccata. Sed hoc non magis videtur ꝙ fecisset propria auctoritate q̄ verba sequentia orate ⁊c. Sed dico ꝙ christus instituit Joh.xx. quorumcūqꝫ remiseritis peccata. ⁊c. Et hoc solum arbitrādo non sicut deus ⁊ non instituit hoc sacramentuʒ Mathei.xvj. vbi dixit petro. Tibi dabo claues. ⁊c̄ sed ibi promisit ⁊ nichil actualiter dedit. De ordine sūt duo act⁹ principales ordis sacerdotalis. vn⁹ respectu corporis christi veri. Et istuʒ instituit christus Math.xxi. in cena. Hoc facite in meam cōmemorationē. Alius actus principalis respectu corporis mistici vt actus absoluendi. ⁊ istum actum instituit christus quorūcūqꝫ remiseritis peccata. ⁊c. Sed de matrimonio illud dispensabatur q̄tuʒ ad duo contra bigamiaʒ ⁊ libellum repudij. Sed postea cum querebatur si liceat homo dimittere vxorem: dixit ꝙ relinquet homo patrem ⁊ matrem et adherebit vxori sue ⁊ erunt duo in carne vna. De extrema vnctione. dicitur secundum aliquos ꝙ Jacobus instituit. Sed dico ꝙ Christus non solum instituit etiam promulgabat: licet non sciatur vbi īstituit. vnde dicitur Marci.vi. ꝙ discipuli vsi fuerāt illo sacramento. igitur manifestum est ꝙ institutum fuerat. Patet igitur ꝙ causa principalis fuit voluntas diuina. ¶ De secundo principali vt de causa meritoria dico ꝙ passio christi fuit causa meritoria efficacie sacramentorum respectu gratie: qꝛ obsequium gratius acceptatur a magis dilecto. Sed christus fuit magis dilectus trinitatis Johan.x. christo non est data gratia ad mensuram. ⁊ christus voluit obsequium offerre pro aliis qꝛ ipsemet habuit gratiam ab instanti conceptionis: ⁊ iō non indiguit offerre pro se. qꝛ etiam ꝑdestinati non poterant attingere ad fineʒ ad quem erant predestinati nisi per hoc obsequium. Iō iustum fuit ad illum finem christuʒ impendere hoc obsequium: igitur sacramenta habent efficaciam a passione christi. Et hic patꝫ cōcursus mīe ⁊ iusticie / qꝛ ex iusticia potuit deus remittere: sicut si vnus offenderit regem ⁊ alius plus placuerit qui tamen orat pro eo iustum est ꝙ ille exaudiatur. Si beneficia orantis exuperēt offensam respectu delinquentis. ⁊ iustum est ꝙ creatura que potest perducat ad finem creaturaʒ que non potest seipsam ad finem perducere. Ex hoc sequitur vnuʒ correlariū ꝙ obsequiuuʒ potest acceptari ad magꝫ bonum postq̄ obsequium est exhibitum q̄ cum ꝓmittitur exhibendū: sicut de rege qui promittit alicui aliquid certum: sed tamen non habebit hereditatem donec tale obsequium sit exhibitum. iō maioreʒ gratiam causabant sacramenta post passionē xp̄i exhibitam q̄ cum tm̄ promittebatur exhibēda ¶ Ad primum principale dico ꝙ ⁊ si passio non sit in effectu est tamen in acceptione diuina ⁊ ab eterno fuit. ¶ Ad aliud dico ꝙ sacramenta noue legis habēt efficaciam ex passione christi vt exhibita. Et cum dicitur ꝙ baptismus ⁊ eucharistia erant ante passioneʒ christi. Dico ꝙ passio christi erat a primo instanti conceptionis sue in ꝑsona offerente ⁊ exi-

ſtente: quia patiebatur toto tempoꝛe vite ſue vel a frigoꝛe vel ſiti vel nuditate ⁊c. ⁊ vltimate patiebatur in fine in moꝛte ſua. Dico etiã ꝙ eucbariſtia et baptiſmus non babebãt tãtam efficaciaꝫ ante paſſionem ſuaꝫ ſicut poſt: ⁊ boc ex vi ſacramenti. Uel põt dici ꝙ baptiſma ⁊ eucbariſtia erãt inſtituta ante paſſionẽ ſuã: ſed non ꝓ tempoꝛe illo: ſed pꝛo tẽpoꝛe pꝛimo: ⁊ tunc diſtinguendum ẽ ibi de tempoꝛe in quo ⁊ pꝛo quo. ¶ Ad aliud dico ꝙ pꝛo eo ꝙ effluxit ſanguis a latere xpĩ ⁊ aqua tãꝙ pꝛopter ſimilitudinem nõ tanꝙ pꝛopter rationem pꝛincipalem meriti attenditur buiuſmodi efficacia: ideo efficacia nõ attenditur penes ſimilitudinem.

¶ Queſtio.ii.

SEcundo queritur: vtrũ baptizati in baptiſmo Johannis ſint baptiſandi baptiſmo xpĩ. Ꝙ non: magiſter in littera. ¶ Item Actuum.xix. Paulus cum queſierat ſi receperunt ſpiritum ſanctum dixerunt neqꝫ ſi ẽ ſpiritus ſanctus audiuimꝰ ⁊ illi non erãt rebaptiſãdi: igitur nec baptiſati baptiſmo Johannis qui ſcieuerunt ſpiritum ſanctum. Item in ſacramẽtis nichil eſt iterãdum: ſed caute ſupplendũ quod fuit omiſſum. Sed in baptiſmate ſunt duo ablutio facta per aquã ⁊ mundatio interioꝛ. Sed ablutio cũ aqua fuit facta in baptiſmate Johannis: igitur ipſa non ẽ iteranda. ¶ Oppoſitũ Luce.iij. baptiſmus Johannis nõ remittit peccatũ ¶ Item de conſecra. di.iiii.ca. aliud. et Aug. libꝛo v. contra donatiſtas quos baptiſauit Johãnes ſũt rebaptiſandi. ¶ Ad queſtionẽ dico ꝙ ſic: qꝛ vt dicitur Joh.j. ego baptiſo vos aqua ſed alius veniet poſt me ⁊c. Tamen baptiſmus iohãnis põt intelligi dupliciter: vno modo ꝓpꝛie vt ego baptiſo vos in nomine vẽturi ⁊ vt ſic dabit eis diſpoſitionẽ pꝛimam reſpectu gratie inducende per baptiſmũ cbꝛiſti. Et diſpoſitio pꝛima non ſufficit niſi inducatur foꝛma. ¶ Item poſt publicationẽ baptiſmi xpĩ tenebantur omnes baptiſari ex pꝛecepto. Aliter poteſt accipi baptiſma iohãnis: quia iohãnes fuit miniſter ⁊ poſſumus concipere ꝙ iohãnes poſtea audiuit verba baptiſmi xpĩ: ⁊ tũc foꝛte baptiſauit: ſic ego baptiſo te in nomine xpĩ: ⁊ non ſolum in noĩe venturi. ⁊ baptiſati ſic baptiſmo iohãnis non ſunt rebaptiſandi. Et ſic poteſt gloſari dictũ magiſtri ĩ littera ne imponatur ſibi aliquid abſurdũ. ¶ Ad pꝛimũ pꝛincipale pꝫ per boc. ¶ Ad aliud ꝙ baptiſati baptiſmo iohãnis duplici de cauſa ſunt rebaptiſandi: alij non de quibus argutũ eſt: quia baptiſati baptiſmo iohannis non babebant effectũ baptiſmi. Et ideo erant rebaptiſandi ⁊ ſimiliter alij: ſꝫ baptiſati baptiſmo iohannis babebant boc ex pꝛecepto: ⁊ ideo erant iterũ baptiſandi: ſed alij nõ babebant boc ex pꝛecepto: et ideo non pꝛopter boc erant baptiſandi. ¶ Ad aliud cũ dicitur ꝙ illud qḋ eſt pꝛetermiſſuꝫ debet caute ſuppleri: dico ꝙ illa regula non eſt vera quando poteſt ſuppleri alio pꝛetermiſſo ſicut patet de oꝛdinatis per ſaltũ: quia caracter oꝛdinis ſacerdotalis poteſt impꝛimi: ⁊ ſi nõ pꝛefuiſſet dyaconus. Sed in ꝓpoſito quod fuit ꝓtermiſſum non potuit ſuppleri: quia nichil erat factum: ⁊ vniuerſaliter quando aliquid eſt pꝛetermiſſum ſine quo nichil poteſt fieri de effectu pꝛincipali non eſt ibi aliquid ſupplẽdũ: ſed totũ incboandũ nec tamen ibi aliquid iterat: quia nichil eius pꝛius factum.

¶ Diſtinctio.iii. Queſtio.i.

VTrum iſta diffinitio baptiſmi baptiſmus eſt tinctio ⁊c. ſit bene data. Ꝙ nõ: pars nõ pꝛedicat de toto: ſꝫ ablutio eſt ps ſm Aug. omelia.vii. accedat verbuꝫ ad elementũ. ¶ Oppoſitũ magiſter in littera. Dico ad queſtionẽ ꝙ ſicut ſacramentũ continet relationem cõmunem vt dictũ eſt pꝛius: ita baptiſmus cũ ſit quedam ſpecies ſacramenti continet relationẽ rationis ſpecialẽ ⁊ impoꝛtat determinatã babitudinem ad determinatũ coꝛrelatiuũ vt explicet rationem ſigni in generali ⁊ vlterius ĩ ſpeciali ad ſignum ſpeciale fundamẽti ſpecialis: ſic baptiſmꝰ eſt ablutio bominis nõ inuiti facta ĩ aqua ab alijs tãꝙ miniſtro ſimul inuocantẽ trinitatẽ. ⁊ eſt ſignũ efficax ſecũ babens ſignatum ex inſtitutione diuina mundans animã a peccato: ita ꝙ ibi requiritur fũdamentũ ⁊ ablutio tanꝙ materia foꝛma inuocatio trinitatis efficiens miniſter: ⁊ ille cui confoꝛmatur ⁊ deficiente vno iſtoꝛũ non eſt ibi fundamentũ requiſitum ad baptiſmũ: vnde ſicut pꝛius dictum eſt vocando diffinitionẽ explicationem entis intelligibilis ſic baptiſmus poteſt diffiniri: non autẽ ſecundum ꝙ diffinitio eſt tantũmodo veri entis cui reſpondet vna quidditas extra animã. Sed pꝛimo modo diffinitio magiſtri ẽ bona que ponitur in littera ſi explicatur eius intentio: que ibi eſt implicata per boc ꝙ additur de ſuſcipiẽte nõ inuito ⁊ miniſtro ⁊c. Ad rationes dico ꝙ in artificialibus ꝗ materia eſt tota ſubſtantia rei non ſolũ pꝛima pꝛedicatur de toto in concreto: vt ſtatua ẽ erea ⁊ archa lignea ſed verũ eſt dicere in abſtracto ꝙ ſtatua ẽ es: ⁊ archa lignũ: ⁊ ſic in pꝛopoſito poſſet concedi ꝙ baptiſmus eſt tinctio vel ablutio. vel poteſt dici ꝙ vbi totũ non eſt vere vnum: ſed eſt eius vnitas ex oꝛdine partiũ ibi totum non eſt niſi ſue partes cũ oꝛdine: ⁊ ideo non cõceditur iſta abſolute ꝙ baptiſmꝰ eſt ablutio: ſed cum alijs partibus oꝛdinatis ſequẽtibus: ⁊ totũ non eſt aliud. Diffinitio baptiſmi.

Queſtio.ii.

QUeritur ſecundo: vtrum iſta ſit pꝛeciſa foꝛma baptiſmi: ego baptiſo te in nomine patris ⁊ filii ⁊ ſpiritusſancti. Ꝙ non: quia foꝛma ĩfoꝛmat materiam: ſed iſta verba non infoꝛmat aquã que eſt materia baptiſmi: igitur nõ ſunt foꝛma baptiſmi. ¶ Item ſi iſta eſſet foꝛma: aut igitur ĩngrũs vera vel ĩngrũ falſa. Non ĩngrũ iſta oratio eſt falſa: quia ſic non eſſet baptiſma ſacramentũ verum nec ĩngrũ vera: quia poſterioꝛ eſt veritas buius ꝙ baptiſmus conferatur: ⁊ foꝛma nunꝙ eſt poſterioꝛ

compoſito. aſſumptū probaẜ. qꝛ hec non eſt vera ego baptiſo. ꝛc. niſi ex hoc ꝙ baptiſādo cōferẜ ſacramentū. igiẜ poſterius natura eſt veritas huius ꝙ ſacramentū cōferẜ. ¶ Itē: in ſacramento ſeruā da eſt forma xp̄i. ſed xp̄s nō expreſſit miniſterium nec actū cū dicit Math. vltio. Ite ꝛ baptiſate. ꝛc igitur licet mutare iſtā formā. ¶ Itē: greci dicūt baptiſeẜ iſte ſeruus xp̄i. ¶ Itē: verbū prime pſone dat intelligere ꝓnomen: igiẜ baptiſo te / dat intelligere orationē pfectam. ¶ Item. extra de baptiſmo. Bernard⁹ dicit ꝙ ego non eſt de forma. ¶ Item: vanū dirigere ſermonē ad non intelligētem: igitur non oportet dicere te. ¶ Itē: de ↄſec. diſt. iiij. ſi iudeus baptiſauit in noīe trinitatis vel xp̄i ſufficit. ¶ Itē: Ambroſi⁹ lib. j. de ſpū ſctō ſufficit vnā pſonā exprimere dū alia pie intelligatur ¶ Item: extra retulerūt. ꝛc. ſi dicaẜ in noīe patris / baptiſaẜ. ¶ Item. v. de trini. vij. idem eſt genitor. ꝛc. igitur ſufficit dicere in nomine genitoris. ¶ Oppoſitum. ſi quis ter imerſerit. ꝛc. et in ſyno **Ad q̄ſtionem.** do anglor allegat hoc papa. ¶ Ad queſtionē dico: ꝙ forma pōt accipi ꝓprie vt illa que informat materiā: vel ꝓ magis principali: licet ſimpliciter nō ſit forma. Primo mō dico: ꝙ illa relatio rōnis q̄ infundiẜ in iſto toto eſt forma baptiſmi ꝛ natura verbi. Sed materia vt ablutio vel aqua ꝛ verba et miniſter ꝛ oīa ſuperius poſita habent rationē materie reſpectu hui⁹ relationis ratiōis. tamē vbi concurrūt multa q̄ ſunt alterius ratiōis ī vno fundamento vnū erit principali⁹ ꝛ reliquū minus principale. Sic in iſto ſigno ſenſibili principali⁹ cōcurrens ſunt ipſa verba ſcdm Aug. de doc. chriſtia. lib. ij. ꝛ ꝓpẜ hoc dicitur ꝙ iſta verba ſunt forma / qꝛ principalior pars ſui ī ente eſt ipſa forma. **Dubium.** Sed tunc vlterius dubiū eſt ſi iſta eſt forma preciſe requiſita: ꝛ dico ꝙ hoc eſſe requiſitū pōt eē dupliciter: vel ex parte ſacramenti / vel ex parte miniſtri Illud requiriẜ ex parte ſacramenti ſine quo non cauſaẜ ſacramentū. Illud requiriẜ ex pte miniſtri ſine quo peccat miniſter. licet ſacramentum ↄferaẜ ex parte igiẜ miniſtri. dico ꝙ iſta forma eſt neceſſaria cui ex officio incūbit ſi in caſu neceſſitatis / non qꝛ in caſu neceſſitatis poteſt vetula baptiſare. vnde ad propoſitum res dicitur quadru**Res q̄drupliciẜ differt.**pliciter ſcdm ſubſtātiā / qualitatē / q̄titatē / ꝛ vbi. Sic pōt forma mutari / vel ſcdm ſubſtantiam / vel ſcdm qualitatē / addēdo / vel ſubtrahēdo / vel ſcdm quātitatē corrūpendo / vt ꝓferendo falſum latinū ſyncopando / vel ſcdm vbi: vt ponendo vnū loco alteri⁹ preponēdo ꝛ poſtponēdo ſcdm ſubſtātiam magis ſunt neceſſaria iſta verba In noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſcti. Et iſta minus neceſſaria Ego baptiſo te. Et dicūt q̄dā ꝙ non eſt de neceſſitate ſacramenti ꝙ exprimaẜ baptizans. tū qꝛ xp̄s nō p̄cepit diſcipulis ſuis. tū qꝛ ſic nō faciūt greci. et tñ latini illos nō rebaptiſant. Sed illud nō videtur qꝛ qō pmiſſum eſt grecis ne exprimerēt miniſterium / hec fuit cā: qꝛ quidā dicebat ego baptizat⁹ ſū in noīe pauli. ego vero appollo. ego autē cefe. et fuit ſciſſura inter apoſtolos ꝓpter excellentiā baptiſmatis ne igiẜ crederēt plus baptiſma valere pauli q̄ cuiuſcuqꝫ alterius miniſtri nō exprimebatur miniſter: necdū eccleſia romana hoc renouauit. Eccleſia tñ romana expreſſius dicit ꝛ cōuenientius: qꝛ non eſt ſeru⁹ xp̄i anteq̄ baptiſeẜ / niſi ſicut q̄libet creatura eſt ſerua. iō nō eſt ſeru⁹ ꝓprie ante ꝓlationē cōpletā verbor ſicut creatura apta ſuſcipe ſacramētū. ꝛ iō iſta forma tenenda eſt vbiqꝫ vbi nō diſpēſatur ab eccleſia. ſꝫ ꝙ inuteẜ aliq̄d ſm ſubſtantiā: vt loco patris poniẜ alia vox: ꝛ cū vox ſit materiale et ſignatū formale bene pōt mutari vox vbi nulla eſt differentia ex pte ſignati: nec ꝓpter hoc mutatur forma: qꝛ in omi ydiomate pōt baptiſari. Si aūt illa vox aliō ſig̃t: aut igiẜ ſimpliciter aliō: ꝛ tunc nichil fit. vel illa vox ſig̃t idē ſub alia tñ rōne. vt ſi dicaẜ baptizo te ī noīe xp̄i. opio eſt: et dicūt q̄dā ꝙ ex quo forma prior nō eſt reuocata ſufficit dicere in noīe xp̄i: qꝛ xp̄s idē ſig̃t licet ſub alio mō. vnde inferior nō pōt reuocare ↄceſſū a ſuperiori. Sed videẜ ꝙ hoc fuit diſpenſatum ad tp̄s. qꝛ tunc hoc nomē xp̄s fuit odioſum iudeis. et ideo vt foret ꝓuulgatū cōceſſum fuit tunc baptiſare in nomine chriſti. ſed ceſſante cauſa ceſſabat effectus. Nunc autem eſt hoc nomen habitum in tanto honore fere vt nomen trinitatis. vnde ſi ponatur ibi chriſtus neſcio ſi eſt baptiſmus. credo tamen ꝙ ſic. Sed quodcūqꝫ aliud nomen ibi ponatur certum eſt ꝙ non. ¶ De ſecūdo articulo: vt de **De sc̄do articulo.** diminutione ꝛ additione cum dicit Ambroſi⁹ ꝙ ſufficit exprimere vnam perſonam. Dico ꝙ ipſe ē exponendus: qꝛ ſi puer expiraret dicto ī nomine patris: creditur ꝙ deus ex miſericordia reſiduum ſupplebit. Sed ſi ſacerdos hoc ꝓlato expiraret et puer ſuperuiueret: ſi hoc eſſet certiſſime cōpertū puer eſſet baptiſandus: qꝛ nichil eſſet factū Si aūt dubium eſſet ſi totum eſſet ꝓlatum vel non eſſet rebaptiſandus ſub conditiōe ſic. Si nō es baptiſatus ego te baptiſo. ſi es baptiſat⁹ ego non te baptiſo. Sed additio contigit dupliciter: vel additur de termino diſtrahens vel non diſtrahens. Si primo modo / nichil fit / vt baptiſo te in nomine patris maioris ꝛ filij minoris. Si autem ſecundo modo / aut igitur ipſe intendit totum eſſe formam / vt baptiſo te robertum nichil fit: quia non habet intentionem debitam. Si autem non intendat illud additum eſſe de forma / necnon de forma / ſed abſolute / ſicut eccleſia intendit confertur ſacramentum: ſicut de multis ſacerdotibus eſt qui cum diligentia dicunt te igitur vſqꝫ ad finem miſſe: et credunt ſicut eccleſia credit: et neſciunt tamen que verba ſunt effectiua / et que non. ipſi vere conficiunt corpus chriſti: tamen tales non permittendi ſunt eſſe in eccleſia. ¶ De tertio articulo: vt de corruptione diſtinguo **De tertio articulo.** vel eſt talis corruptio ꝙ tamen poteſt haberi conceptus ad quem imponebātur illa verba: ꝛ ſic cōfertur ſacramētum: et ſic intelligit papa in nomine patrias. Sicut ſi quis diceret / video vir albus ſatis conciperemus quid vellet dicere. vel eſt talis corruptio ꝙ non poteſt haberi conceptus ad

quem imponebātur illa verba: vt si mutaretur pater in petrum et filius in filium nichil fieret. ¶ De quarto articulo. vt de transpositione: distinguo si diceretur ego te baptizo. ꝛc. vel baptizo te: nō nocet: sicut ille est albus homo: vel est homo albus. nomina et verba trāsposita idem significant. ꝛc. Sed de ordine personarum: si diceretur ego patris in nomine filij baptizo te spiritus sancti nihil fieret. Quidam tamen dicunt: ꝙ si diceretur ego baptizo te in nomine filij patris et spiritus sancti non esset rebaptizand⁹. credo tamen ꝙ ordo personarum sit necessarius: ita ꝙ qui destruit ordinē originis nichil faceret: sed credo ꝙ postea esset talis rebaptizandus sub conditione. Sed de interruptione ꝛ interpositione distinguo: quia aut ipsa est tanta vt interrumpat intentionem ministri et actus humani: ꝛ tunc fit sicut patet de horis canonicis: si dicatur medietas ante lectiones: ꝛ medietas post totum esset reicipiēdu3. Si autem nō sit tanta interruptio nō impedit vt si aliqui garrulantes circa capellanum possent eum impedire et ipse dicat: ego te: taceatis: in nomine patris et filij. ꝛc. non interrumpitur intentio ministri: ideo baptizatur puer. patet igitur ꝙ minus necessario sunt verba que exprimunt actum ministrum ꝛ suscipientem q̄ꝫ que exprimunt trinitatem. ¶ Ad primum principale: dictum est q̄ꝫ proprie loquendo de forma ꝙ ipsa relatio rationis est forma et non verba. Secundo tñ mō loquendo de forma / concedo ꝙ ista verba sunt forma. ¶ Ad aliud dico: ꝙ ista verba non sunt forma / neq3 vt vera / neq3 vt falsa: sed vt neutra. vt patebit in de cōfectione corporis xp̄i: vel potest dici ꝙ ista oratio vt vera est forma. Et cum dicitur veritas seqtur actum baptizandi. dico ꝙ veritas sequitur actū vt ablutionem: sed ablutio non est actus sacramenti: sed sequitur ipsam ablutionem in instanti completionis verborum: et tunc est ista oratio simul vera cū baptismo sacramenti. hoc est cum actu interiori quo mundatur anima. Et cum dicitur nō est vera nisi quia ita est in re: verum est: ideo ablutio precedit: sed sacramentū est simul. vnde Bernard⁹ credidit ꝙ sacramentum esset in fonte: et ideo noluit permittere asinum potare de fonte ne potaret sacramentum. ¶ Ad aliud dico: ꝙ christus dedit intelligere actum cum dicitur baptizantes. ꝛ ministros: cum dicit / ite. ¶ Ad aliud de grecis patet. ¶ Ad aliud dico: ꝙ non sequitur: dat intelligere orationem / igitur est dictio: sed oppositum magis. vnde curro dat intelligere orationem perfectam / et tamen non est oratio perfecta: quia dictio nunq̄ꝫ est oratio vera. ¶ Ad aliō dico: de bernardo ꝙ ly ego est de forma in ecclesia romana.

Sermo duplex. ¶ Ad aliud dico: ꝙ dirigitur sermo baptisato vt in eo sit effectus. Et cum dicitur: frustra dirigitur sermo non intelligenti: dico ꝙ sermo est duplex. Quidam tātum significatiuus. quidam vero operatiuus. Primo modo est propositio vera. Secūdo modo non. ¶ Ad aliud dico: ꝙ questio fuit mota pape: non propter ly ego: sed quia iudeus fuit qui baptizauit: ꝛ ad hoc respondens papa dixit ꝙ sufficit si dixit in noīe trinitatis. ¶ Ad aliud dico: ꝙ trinitas pōt accipi vt quoddā abstractū concreto sicut species ab hoīe et asino: et certum est ꝙ magna differentia est dicere in noīe hoīs vel ī noīe speciei. ¶ Ad aliud de Ambro. dictum est ꝙ hoc est intelligendū si impossibilitas sit ex parte ministri tunc est puer iterum baptizand⁹ si ex parte recipientis sperandum est ꝙ deus supplebit. ¶ Ad aliud de patrias patet in positione. ¶ Ad aliud dictum est in primo libro ꝙ genitor significat notionē. sed psona nō. ista non significant idē formaliter. ideo non sufficit ponere vnū loco alterius: sed debent poni persone per ordinem originis. primo pater / deinde filius / tertio spiritussanctus qui est ab vtrisq3. ¶ Questio tertia.

Ertio q̄rit: vtrum sola aq̄ naturalis pura sit materia conueniens baptismi. Qꝫ nō quia aqua artificialis est eiusdē speciei: et aqua pro tota specie ē conueniens. Primū patet: quia aqua artificialis habet qualitates similes: vt humectare ꝛ frigidare. igitur. ꝛc. ¶ Itē: omne mixtum grossius est q̄ꝫ aqua elementaris. sed aqua stillata est subtilior cū sit clarior ꝛ mūdior / igit ipsa nō est mixta: igitur est aqua pura. ¶ Item: miscibilia possūt naturaliter separari a mixto: igitur artifex potest extrahere verā aquā a mixto applicando debitum agens. ¶ Et cōfirmatur: quia magi pharaonis fecerunt veros drachones ꝛ veras ranas. sed multum facilius est extrahere miscibilia a mixto adhibendo debita actiua passiuis q̄ꝫ altera producere. ¶ Item. Johan. xix. Exiuit sanguis et aqua de latere christi. et tamē ille humor fuit fleuma: igitur posset homo baptisari ī fleumate. ¶ Item: aqua qua vtimur cōmuniter nō est pura: quia oīs vapor est duo vapores. ꝛ tamen aqua qua vtimur est conueniens materia baptismi. ¶ Oppositum. Johan. iii. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. ꝛc. ¶ Item Matthei. iij. ¶ Item. iiij. Metheororū. Sciant alconomi species permutare non posse. ¶ Dico ad questionē ꝙ materia potest accipi dupliciter. proprie et minus proprie: sicut prius dictum est de forma ꝓprie dicitur materia in qua est forma. ꝛ sic aqua nō est materia baptismi. sed sicut prius dictū est de signo visibili ꝙ ibi multa concurrunt: quorum quedā sunt magis principalia quedam minus: ꝛ sic magis principale dicitur forma: sic minus principale inter ipa dicitur materia. Et qꝛ ablutio et aqua sunt minus principalia q̄ꝫ verba. ideo isto secūdo modo dicunt̄ materia. Et quia inter ista ablutio est signum visibile ꝓximum et aqua magis remote. ideo materia remota est aqua. isto modo loquendo de materia nec est alia causa quare aqua est materia. nisi quia instituens voluit esse causa conueniens propter quasdam proprietates: quia ex hoc ꝙ frigida: est contra fomitē repressa: et quia fluida abluit: et qꝛ

Margin notes: De.iiii. articulo. — Qō tertia.

perspicua denotat interiorem claritatem. ulterius distinguendum est de aqua. quedam enim est naturalis. quedam est producta a natura. alia per artem. Et dicitur liquor non aqua naturalis. sed possibile est aquam naturalem generari ex mixto sz ad hoc duo requiruntur / scilicet activum determinatum et debitum & processus nature determinatus per media determiata. viii. Metaphisice. ubi igitur deficit alterum istorum non potest ex mixto aqua naturalis generari. unde omnia agentia preter deum non possent ex ligno immediate producere aquā naturalem: et tamen alconomi fingunt se de silice posse producere immediate aquam naturalem. cum tamen tantum sint ministri nature. et tota natura excepto deo non posset facere nisi per determinata media: nec q ex aceto fieret vinum. tamen econverso bene est possibile. Unde aque ille artificiales habent multos effectus contrarios aque naturali. ut calefacere & cōfortare. &c. Ulterius dico: q purum vel impermixtum multipliciter dicitur sicut mixtio. Quedam enim dicitur esse vera mixtio. quedam non vera mixtio vera. quedam imperfecta / quedam perfecta. imperfecta ut iste impressiones que sunt i via ad mixtionem perfectam. est tamen ibi vera mixtio. Alia est mixtio perfecta / ut in carne. et neutro istorum modorum est conveniens materia baptismi manente tali forma mixti. Alia est mixtio non vera sed iuxtapositio. ut salis in aqua: ita q potest esse mixtio liquidorum adinvicem / vel nō liquidi cum liquido. vel non liquidorum: ut ordei cum frumento ubi utrūqz remanet iuxta altō per sensum. Alia est mixtio / sicut patet i aqua maris et de lexivio. etiam de aqua cuz bladum diu iacuit in ipa. in istis enim est mixtio: licet non appareat ad sensum. Unde si illa impuritas aque prohibet vim abluendi sicut de luto cum ponitur in pariete non totaliter desiccatur aqua illa aq̄ non est inconveniens materia baptismi. nec etiam aq̄ in spongea dum remanet in spongea: quia prohibet vim abluendi. Si autem est iuxtapositio & nō prohibet vim abluendi est materia baptismi. Sz urina / saliva / nō sunt aque: sed quid de servisia dicit unus doctor q non / quia nutrit. sed illud non nutrit. sed illud non cōcludit: ideo non potest i talibus poni certa regula in particulari / sed in universali. Dico q regula est si possibilitas adest teneatur via tutissima. si nō capiatur quod est propinquius / quia obesse non potest: si prodest nescio. et cessante impossibilitate / caute est supplendum qd fuerat omissum. et si creditur nichil esse factum /
Ad p̄mū. vel dubitatur / totum est inchoandum. ¶ Ad primum principale dico: q illa non est aqua naturalis: et cum dicitur accidentia sunt similia: dico q accidentia possunt esse cōvenientia: & tamen illa quorum sunt specie differentia / ut aer et aqua sūt perspicua: & tamen in alijs sunt differentia. Sic aqua artificialis et naturalis. unde sicut dicunt medici q hec habet talem virtutem a tota specie: bene est dictum: quia una est forma specifica / & ipsam cōseq̄t talis q̄litas: et sic q̄litas ꝓpria cōsis formā specificam huius aque: et illius est alia et alia. ¶ Ad aliud dico: q aqua stillata est purior scdm sensum: qz aq̄ qua utimur est mixta secundum sensum: licet ibi sit iuxtapositio que non percipitur. ¶ Ad aliud concedo: q aqua naturalis potest separari a mixto et alia miscibilia: sed non est adhuc talis ars adinventa: sed diabolus potest addere talia activa passivis que possunt extrahere aquam per debita media sicut docuit magos pharaonis. nescio autem si sic fecerunt alconomi pactum cum demonibus tñ et si fecissent adhuc non causarent aquam nisi per media debita cum tamen ipsi agant precipue per ignem. ¶ Ad aliud dico: q Innocentius papa dixit q exivit vera aqua de latere christi: et hoc probat: quia qui vidit testimonium perhibuit / et si fleuma vidisset de illo testimonium perhibuisset sive tamen hoc fuisset naturaliter sive miraculose nescit. ¶ Ad aliud dico: q mixtio secundum sensum que est in aqua qua communiter utimur non impedit vim abluendi: et ideo satis est pura ut sit materia baptismi.

¶ Quarta questio.

Trum de necessitate baptismi sit trina immersio. dico q non. neqz trina neqz una / neqz ablutio / neqz pfusio. & hoc q̄tum est ex necessitate sacramenti: sed q principalis pars abluatur. quia legimus tot milia hominū fuisse baptizatos in penthecoste: et non est verisimilime q tot baptizatos possent hoies una die / nec ter imergiri nec semel. Dico tamē q de necessitate ministri est ter imergere / nisi causa rationabili excusante: qz illud est rationabile q sit & trina tamen propter hoc q est una essentia et trinitas personaꝝ. Et propter hoc q per baptismum cuz sepulti sumus christo: & christus triduum fuit in sepulchro excusari pōt minister a trina immersione ut si minister sit impotēs & sit unus magnꝰ rusticꝰ qui debet baptizari quem nec possz imergere nec elevare: nec etiam oportet q pfundatur aqua / ut ibi sit ita modicū de aqua ut forte non posset per eius ablui / vel etiā si tempus sit ita frigidū & puer ita debilis q si semel imergeretur forte moreretur: et tunc vel est pars principalior abluenda / Bñ resoluit.
vel potest fieri aqua tepida / vel quovis alio modo / videbitur rationabiliter expedire. istis tamen casibus cessantibus ter imergendus est baptisandus.

¶ Questio quinta.

Uinto querit utrum institutio baptismi evacuaverit circuncisionem. Qz non. Matthei quinto. Non veni solvere legem sed adimplere. ¶ Item. Genesis decimoseptimo. Dedit deus cir-

cuncisionem in pactum sempiternũ. igitur nunq̃ delebitur. ¶ Item: inferior non potest reuocare legem datam a superiori: sed deus dedit legem Moysi: nec legitur vbi reuocasset: neq3 apostoli habent potestatem nisi hoc sit virtute dei.
¶ Oppositum. Johannis. iii. Nisi quis renatus fuerit. zc. Sicut baptismus est necessarius contra originale: et non debent esse duo remedia contra idem. ¶ Item: opposite leges non sunt simul obseruande. sed multa q̃ consequuntur baptismum: et certum est sunt contraria: igitur nõ simul obseruanda. maior patet: q2 si sic obseruantes legem: essent positi in perplexitate. ¶ Item. ad Gala. v. Si circuncidimini nichil vobis proderit. ¶ Circa questionem primo declaro q̃ sola institutio baptismi non obligauit ad susceptionem eius. quia Johan. xv. Si non venissem et locut⁹ eis nõ fuissem peccatum non haberent. q2 sic est intelligendum. si non venisset in propria persona: vel i ministro auctentico peccatum non haberent. igitur xp̃s nõ vult aliquos obligari nisi per seipsum: vel per seruum auctenticum de quo potest esse satis rationabiliter certum q̃ sit seruus eius. Sed sola institutio non fuit promulgatio sufficiens communi populo / nec per christũ / nec per seruum auctenticum. igitur. zc. Sed dupliciter fuit promulgatio facta baptismi. Uno modo per modum consilij. xp̃o veniente in carne: sed non per modum precepti. Alio modo per modum precepti. Primo modo non fuit necessarium recipere baptismũ: quia tunc imponebatur necessario iudeis circũcisio vsq3 ad passionem xp̃i et leges moysaice: qd̃ p̃bãt aliqui: q2 christus ante passionem suam comedit agnum paschalem / qd̃ non fecisset nisi necesse fuisset iudeos adhuc seruare legem moysaicam: patet igitur q̃ ita est. S3 quare ita fuit dicitur q̃ ex eo illa lex fuit bona. et forte melior pro tpe illo q̃ fuisset eis naturaliter. quia fuit populus grossus et pronus ad ydolatriam. ideo non decuit deum bonam legem subito reuocare. ratio ex parte nostra fuit. q2 lex ardua non debet subito p̃cipi. sed primo per modũ consilij / z post assuefactionẽ populi debet p̃cipi. Patet igitur de prima promulgatione per modum consilij. Secunda fuit p̃mulgatio per modum precepti in die penthecostes. Actu. ii. Sed de tempore intermedio inter passionem xp̃i et penthecosten differenter sentiunt vniuersi. Sed dico q̃ nullus tunc tenebat̃ aliter ad baptismum q̃ ante passionem xp̃i. quia nullus tenetur aliter ad legem nunc q̃ prius: nisi sit aliter promulgata q̃ prius. Sed vsq3 ad penthecosten non fuit preceptum de baptismo. sed vel nichil loquebant̃ apostoli de eo. vel si aliquid / non p m odum p̃cepti / sed per modum persuasionis vsq3 ad penthecosten. Sed in illa die cuilibet existenti in illa ciuitate cui potuit esse certum q̃ fuit preceptum fuit necessarium: et ciuitatibus propinquioribus quibus prius potuit esse notum certitudinaliter a tempore noticie fuit necessarium. et sic quibusdam per octo dies post: quibusdã per annum. quibusdã remotis magis quadragita annis post.
¶ Ad qd̃ obligat ista p̃mulgatio: dico q̃ prima obligat ad non cõtempnẽdum. Secũda ad recipiendum. ¶ Contẽptus põt esse dupliciter. Primo quando obligatus non tenet illud qd̃ sibi imponitur. Scd̃o: quando reputatur fatuum z irrationabile / licz sibi ĩponat̃. vnde religiosi cõtẽpnũt q̃ non faciunt suam regulã. sed aliter cõtẽpnunt seculares qui reputant regulas religiosorum fatuas et irrationabiles: z neutro istoz modoz est licitum cõtempnere preceptum dei: q2 cuilibet imponitur / nec est licitum. Scd̃o mõ contẽpnere cõsiliũ xp̃i: sed peccat cõtẽpnens mor aliter / q2 contempneret consiliantem: ideo qui non vult facere consilium / permittat facientẽ in pace / z laudet ĩ alio laudabile. q̃ ipsemet non vult facere. S3 preceptum humanũ põt contẽpni vtroq3 modo sine peccato: quia nullus inferior tenetur reputare superiorem suum sapiẽtem qui tamen est fatu⁹ / nec q̃ sapienter ordinat vbi manifeste errat. nec in talibus sibi obedire: imo meritoriũ est resistere z superiorem querere vt corrigatur error. Sed cũ baptismus fuisset primo cõstitutus a deo: tenebat̃ non cõtẽpnere. Scd̃o modo post primam p̃mulgationem post scd̃am promulgationẽ tenẽbatur qlibet recipere. Tertio / dico q̃ comparando baptismum ad circuncisionem: primo rationabile vi det circũcisionẽ euacuari in aduẽtu baptismatis nec tamen potest circuncisio cõtempni. Secundo modo / vt creditur / illa lex fuisse mala: quia nunq̃ fuit lex data a deo quin p̃ tempore suo fuit bona. dicitur ad Gala. iii. si lex illa fuit bona: igitur xp̃s gratis est mortuus. Dico q̃ sicut vult ibi apostol⁹ q̃ non fuit ibi nimia iusticia nec iniusticia ex opere operato nisi ex fide mediatoris. tamen illa lex fuit tẽpore illo melior ip̃a q̃ nostra lex. Nec erãt illa aliquo modo non bona ingñtum precepta. licet forsan in se considerata et absolute non fuissẽt bona / vt mactare bouem / z comburere aliqua quibus homo posset viuere. sed conueniens fuit baptismum post euenire. tum quia hoc sacramentũ est generalius cum se extendat ad omnes ex pleni us: q2 maiorem gratiam confert. quia passio christi vt exhibita potest esse causa meritoria maioris gratie q̃ vt solum preuisa etiam facilius: quia magnus dolor conferebatur in circũcisione: nec poterant aliq̃ laborare continue post circuncisionem: sed oportebat quiescere saltem per tres dies: sicut patet de interfectis a filijs iacob / et propter hoc quadraginta annis quibus fuit populus ĩ deserto non fuit aliquis circũcisus / quia nesciuerũt quãdo tabernaculum debuit moueri. Congruum igitur fuit aliquo tempore circuncisionem deleri. sed quando / dubium est. vnde dicunt aliqui / q̃ circuncisio erat necessaria cum baptismo / quãdo baptismus fuit tantum consilium: sc3 ad passionem xp̃i. Sed post passionem dicũt aliq̃ q̃ circuncisio fuit illicitata. Alij sobrius loquentes dicũt q̃ post passionẽ christi vsq3 ad penthecosten fuit licita: s3 non fuit vtilis. hoc probat Johan. xx. In passiõe

S3 dupliciter fuit p̃mulgatio.

Ad qd̃ obligat ista p̃mulgatio.

Preceptũ hũanũ põt cõtẽpni dupliciter.

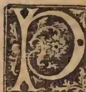
christi dictum est Consummatum est. Ad illam auctoritatem consummatum est, dico q sic potest intelligi: hoc est / q quicquid scriptum est de his: vel si debeat intelligi generalius consummatum est causaliter et etiam realiter q̃tum ad quelibet cum fuerit publicatũ sufficiẽter. ¶ Et si queras quomodo saluabantur pueri in illo tempore medio: dicunt q in fide parentum sicut in antiqua lege paruuli discedentes ante octauum diem: et mulieres. et hec opinio fuit Hugonis de. s. vic. Sed vlterius dicunt aliqui q post scd̃am promulgationem / vt post penthecosten fuit circũcisio omnino illicita et mortifera. ¶ Contra ista: primo de tempore vsq3 ad passionem christi non erat circuncisio simplicit necessaria: q2 posto q̃ baptismus fuit consilium si iu deus fuisset baptizatus: ⁊ postea baptizasset filiu3 suum post genitũ: ⁊ ille puer fuisset mortuus ante passionẽ christi / certum est q fuisset saluatus. quia eiusdem efficacie fuit baptismus tunc sicut nunc: igitur non fuit necesse istum puerum circuncidere. ¶ Item: preceptum de baptismo totaliter reuocauit circuncisionẽ per concessa: igitur consilium de baptismo licentialiter reuocauit circũcisionẽ: quia quando duo sic se habent q preceptum ad vnũ prohibet aliud igitur de nouo licentiat aliud dimittere. ideo dico q ab illo tpe quo baptismus fuit consilium vsq3 ad passionem christi licuit eligere baptismum vel circuncisionem / sic tamen q accepto vno non cõtẽpnat alterum. De scd̃o tempore a passione christi vsq3 ad penthecostẽ / probo q eodẽ modo elicuit eligere: q2 nullus aliter se habet ad lege3 nunc q̃ prius: nisi q2 aliter promulgata est sibi: s3 vt prius dictum est illo tempore medio non predicabatur baptismus p modum precepti. ¶ Itẽ: ab eodem habuit lex efficatiã obligandi et iurandi: sed efficatiã obligãdi habuit a deo. Geñ. xvii. de Abrahã. ⁊c. ¶ Item: iudeus existens in terra longiqua tenebat circuncidere puerũ suum / ⁊ non statim fuit sibi notum de morte xp̃i in illo tempore medio tenebatur ad illud quod oino non fuit vtile. ¶ Item nũq̃ post baptismum dereliquit deus hoiem sine remedio contra originale qn sciret tale eẽ remedium: sed iudei nesciuerunt q fides parentum valuit pueris in remediũ contra originale in illo tempore medio inter passionẽ et penthecostẽ. ideo concedo q illo tempore medio licuit alterũ eligere sicut prius. ¶ Contra illud quod dicunt q post pẽthecostem fuit circuncisio mortifera et leges iudaice: q2 paulus p multos annos post circuncidit thimotheum: igit̃ si prius fuerit mortiferum / paulus peccauit mortaliter: nec valet dicere q hoc fecit ppt̃ scandalum. quia nunq̃ licet veritatem tacere vt vitetur scandalum. vt veritas dicta est salubris. Unde nunq̃ licet peccare mortalit̃ propter quodcũq3 scandalum vitandũ: nec etiam esset curandum de scandalo pharisеorum: q2 christus respondit discipulis dicentibus sibi de scandalo phariseorũ. Sinite eos. ⁊c. Dicit / non fuit tunc satis publicum. imo fuit p seniores in tertia sinodo: etiã quando vltimo ascẽdit paulus quando fuit captus / tunc ipsemet purificauit semetipsum / et fuit tunc quarta sinodus scd̃3 magistrum hystoriarum. ¶ Item: ante illud tẽpus reprehendit petrum in anthiochia anteq̃ petrus adiuit Romam: ⁊ dicit in epistola q iuste reprehensibilis erat / quia coegit iudeos iudaisare. Si igit̃ petr⁹ iuste rephẽsibilis erat / ⁊ postea ipe purificauit seipsu3 / ipe peccasset mortaliter. Sed dissentio fuit inter apostolos si petrus reprehensibilis erat vel non. et inter doctores. Sed siue petrus erat reprehensibilis propter scandalum / vel non. nescio / ipsi nunc sciunt. Sed tenendum q hec est vera q iuste erat petrus reprehensibilis. ex quo hec scripsit paulus ad Gal̃. tenq̃ minister sc3: q2 si esset vnum mendacium in sacra scriptura totum redderetur suspectum: ideo si in aliqua regula religiosorũ esset licitũ interserere quodcũq3 mendacium iocosum totum redderetur suspectum. ideo dico cum augustino q quicquid scripsit paulus ad Gal̃. totũ est verum: et non inuenitur in scriptura sacra aliqd falsum esse dictum nisi materialiter tãtũ. vt Johãnes scripsit demonium habes: non tanq̃ ipe dicat hoc: sed aliquos hoc dixisse. Si enim hereticus inueniret in sacra scriptura vnum mendacium iocosum: ita posset dicere de quacũq3 alia auctoritate contra eum q esset mendaciũ iocosum. ¶ Dico igitur post penthecosten erant cerimonialia et multa de lege veteri licita. Sed an sint postea reuocata non inuenio. Credendum tamen q spiritusſanctus per apostolos vel per aliquem eorum reuocauit: ex quo dictum est ad Gala. v. Si circuncidimini nichil vobis prodest deus: sed quando / nescio. Dico igitur ad questionẽ q baptism⁹ euacuauit circuncisionem q̃tum ad hoc q circuncisio non fuit necessaria. sed non q ibi fuit licita. Sed nunc ẽ heresis condẽnata ab ecclesia Romana. extra de baptis. et eius effectu. Maiores. ¶ Ad primam rationem dico: q in illa lege quedam erant moralia: et illa venit adimplere. quedam erant iudicialia. quedam vero cerimonialia: ⁊ illa stabant pro tunc. nõ autem modo stant. Sed dicitur p maiore pace habenda: si quis te percusserit in altera maxilla prebe ei aliam: nec tamen venit destruere cerimonialia sed adimplere. ¶ Contra: destructo fundamento totum edificium soluitur. igitur non remanent moralia / nec aliquid. Dico / q fundamentum proprium fuit tunc q est nunc / vt fides ⁊ charitas: et illud fundamentum semper manet. sed iudicialia et cerimonialia erant fundamentum super hoc fũdamentũ p tunc sed non necessario: moralia vero pro tunc et pro nunc et necessario. ¶ Ad aliud principale dico q pactum eternum vel fedus est vel in se vel in equiualenti. ¶ Ad aliud dico: q de⁹ reuocauit legem moysaicam per aliquem actum / licet non legatur quando: quia multa sunt facta que nõ sunt scripta. et tenendum est pro certo q reuocata sunt ex quo ecclesia Romana hoc tenet.

Resolutio docto. circa legalia.

¶ Distinctio quarta.

¶ Questio prima.

Dist.iiii.

Rimo q̃ritur vtꝝ paruuli sint baptizandi. Qꝫ nõ. Pctm̃ est ita voluntarium q̃ si non est volũtariũ non est pctm̃. sed paruuli nihil habẽt de voluntario / igit̃ nichil de pctõ. ℂ Itẽ / nisi qs crediderit cõdẽpnabit̃: paruuli nõ cre= dunt: igit̃ non ꝓdest eis baptisin⁹. ℂ Oppositũ de fi. ad pe. ca. xxiij. Firmissime. zc. et de ꝯsecra. dis. iiij. et in littera. iij. ca. ℂ Questio secunda.

Qõ.ii.

Ecũdo q̃ritur vtꝝ paruuli recipiãt effectũ baptis= mi. Qꝫ non. Effectus baptismi est gratia: sed gratiã non põt qs recipe sine fide: puuli nõ habẽt fidem. Probatio. Primo sic: qꝛ habens habitum potest ipso vti saltem cũ venerit ad etatẽ: sed par. ulus nunq̃ per seipsum q̃tũcunqꝫ fiat senex. Scdõ sic. Roma. xi. vel. x. fides ex auditu est. Tertio sic: si deus infun= dat alicui habitũ geometrie: ꝓpositis sibi princi= pis geometrie z cõclusionib⁹ deductis ab eis pos set vti habitu saltẽ notis terminis: nõ sic pueri fide igitur. zc. Quarto sic: q̃ nullo modo se habet aliter q̃ alius nõ habet aliũ habitũ q̃ alius: sed si puer baptizat⁹ et non baptizatus nutriant̃ simul z codẽ mõ: eodẽ mõ se hẽbit respectu fidei: qꝛ si nõ bapti= zatus infozmet̃ a fidelib⁹ eodẽ mõ credet sicut ba= ptizatus. si baptizatus infozmetur ab infidelibus credet sicut ipsi. ℂ Ad principale: baptizat⁹ habet gratiã ex passione xp̃i: igit̃ opoꝛtet q̃ ꝯiũgatur pas sioni xp̃i. igitur cõiungens est cã gratie. ℂ Opposi tum. August. in enchiridion ca. iiij. et in littera / et de consecra. dist. iiij. A paruulo. ℂ Questio tertia.

Qõ.iii.

Ertio q̃ritur vtrũ paruulus in vtero matris pos= sit baptizari. Qꝫ sic. Ad Ro. v donũ dei est potẽtius q̃ pctm̃ ade: sꝫ pctm̃ ade põt maculare ipsũ in vtero: igit̃ et dei donũ ipsum mundare. ℂ Itẽ. Ro. xi Si abdicat̃ arboꝛ / et fruct⁹: sꝫ puer in vtero est fruct⁹ matris. igitur si mater pur= gatur / et puer. ℂ Itẽ: si ancilla manumittitur z pu er in vtero: igit̃ si mater eripitur a seruitute diabo li: et puer in vtero. ℂ Oppositũ: ad Coꝛ. xv. prius qõ aĩale est. zc. ℂ Itẽ. Isidor⁹ de summo bono li. pmo ca. xxiii. ℂ Ad primã q̃ionẽ fuit erroꝛ pela= gij si ab ecclesia tenet̃ q̃ baptisin⁹ succedit circũci sioni et mundat ab oꝛiginali: ideo sunt baptizandi ℂ Ad primũ principale dico: q̃ est voluntariũ vo= luntate patris: iõ seq̃tur q̃ nõ est actuale peccatum ℂ Ad aliud. illud fuit dictũ de adultis q̃ nisi credãt dãnabuntur / vel si debeat intelligi de oĩb⁹: dico q̃ q̃ non credit actu vel habitu dãnabitur. ℂ Ad secũ dam q̃ionem dico: q̃ puuli recipiũt effectum ba= ptismi: sed hoc creditur q̃ nullus habitus supnatu

Ad primã qõnẽ vtrũ puuli sint baptizãdi.

Ad.ii. qõ.

ralis põt ꝓbari in gñali in esse: neqꝫ hec in speciali sed credit̃ q̃ de⁹ disposuit conferre illũ effectũ hoĩ non indisposito recipienti baptismũ: sed puui⁹ nõ est indispositus. igitur. zc. ℂ Ad pmũ dico: q̃ pars uuli recipiũt gratiã z fidẽ. ℂ Ad primũ cõtradico: q̃ nullus habit⁹ est sufficiẽs cũ potẽtia sola ad hoc q̃ aliqs vtat̃. vñ sicut ponat̃ species in intellectu si= ue non: non sufficit habitus ipse cum intellectu: sed req̃ritur ad hoc obiectũ mouens vel p̃sens. Sic di co de habitibus infusis: qꝛ habitus cu potẽtia non sufficit ad opari: sed opoꝛtet obiecta mouere: nec hoc sufficit. sed req̃rit̃ vltra doctrina ex auditu / vt dicit apostolus. ℂ Ad aliud dico: q̃ sine oĩ habitu posset intellectus cõsentire principiis i geometria et cõclusionib⁹ ex ipsis deductis notis: nec sufficit habitus solus cũ potentia ad hoc q̃ p̃fecte vtatur Ad quid aũt requiratur habitus dicet̃ alibi. ℂ Ad aliud cũ dicitur q̃ baptizatus nullo mõ alit̃ se ha= bet. zc. nego: et cũ dicit̃ non aliter se habẽrit simi= liter infoꝛmẽtur adhuc nego: dicit quõ potest hoc ꝓbare: dico q̃ hoc est hoc qd̃ dixi: qꝛ non possum ꝓbare: nec de aliquo habitu infuso / sed est tm̃ cre ditum. ℂ Ad aliud qs cõiungit cõiungentẽ: dico q̃ primã gratiã meret̃ passio xp̃i et prime coniunctio nis / non est alia causa. ℂ Ad tertiã q̃ionem dicit̃ a quibusdã q̃ non q̃diu est in vtero: qꝛ q̃diu est ibi cõiũgitur cause coꝛruptionis sue: igit̃ inathemati= ce illa coniunctione non potest mundari. ℂ Cõtra si isto mõ caro infecta inficit aĩam: hoc tm̃ erit me diate: quia caro pueri inficit aĩam suã immediate: z caro matris ĩficit carnẽ pueri. igit̃ q̃diu manet aĩa cum carne pueri nõ posset purgari. igitur nũq̃ posset purgari nisi interficiendo pueꝝ. ℂ Item: si sic non posset puer baptizari sanguine si interfice= retur ꝓ xp̃o in vtero. Si herodes interfecisset oẽs pregnantes simul cũ innocentib⁹ viuis z hoc q̃tũ= cũqꝫ mater esset interfecta ꝓ fide. ℂ Item: ꝑ istaꝫ causam nullus posset esse sanctificatus in vtero: qꝛ nõ posset purgari q̃diu ꝯiungit̃ cãe coꝛruptiõis sue ℂ Itẽ: lꝫ puer nõ sepet̃ loco est tñ alia ꝑsona a per sona matris sicut aq̃ ĩ vase est aliud suppositũ a va se: licet non separetur loco. Dico igitur ad q̃ionẽ distinguẽdũ q̃ puer existens i vtero / aut nullo mõ est apparens extra: z tunc non põt baptizari aqua qꝛ non põt tangi ab aqua / sicut puer existens inuo lutus in coꝛio non põt baptizari nisi aqua tangat aliquã partem eius. Si autẽ aliq̃d ei⁹ appareat vt si caput exeat et timeatur de moꝛte / illa ps est ab= luenda: z si supuixerit non est rebaptizãdus ℂ Ad primum principale concedo: q̃ donũ dei est potẽt tius pctõ ade: et ideo cõcedo q̃ in vtero potest mũ dari: sed non ꝑ baptismũ fluminis: sed põt deus ip sum sanctificare. ℂ Ad aliud dico: q̃ si arboꝛ eradi cetur: et fructus ing̃tum est aliq̃d eius: nõ autem ing̃tum est q̃d distinctum ab arboꝛe: qꝛ si arboꝛ est non dulcis: non seq̃tur ꝓpter hoc q̃ fructus sit nõ dulcis. Sic puer et mater sunt distincte psone. ℂ Ad aliud dico: q̃ nõ est simile de dñio tpali z spi rituali / nec de iure: qꝛ dñs tẽpoꝛalis non habet ali quid de iure in illo filio nisi ꝑ matrem: et ipsa man

Habit⁹ cũ potẽtia nõ suf ficit ad operari

Ad.iii. qst.

Opinio de tharãtha.

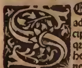
cipata non spectat ad eū de filio:sed ꝗtūcūqꝫ mater
sit sancta:nichilominus habet potestatem diabo=
lus in filio donec baptizetur. ❡ Questio quarta.

Qō.iiii. Quarto querit̄: vtꝝ
paruuli iudeoꝝ sint baptizan=
di inuitis parentibus. Qꝫ non
qꝛ aut postea redderent̄ paren
tibus/vel non. Si sic/redderē
tur peiores/si nō:tūc fieret eis
iniuria. ❡ Oppositum. extra
de baptismo et eius effectu. Maiores. Dico ad qōnem
onem ꝙ priuate ꝑsone non licet: tñ regi bene lice=
ret vel principi ⁊ esset sibi meritoriū si posset vitari
magis malū/scꝫ ne ipsi hac de causa interficerēt fi
lios/vel si dimitterent mendicātes:⁊ tunc redirēt
ad legem pristinam. Si tñ princeps posset cauere
vtrūqꝫ malū ꝙ et pueri illi nutrirent̄ bonis ecclesie
esset sibi valde meritoriū:⁊ forte si mine ipsis inter
rentur cito oēs cōuerterentur. ❡ Questio quinta.

Qō.v. Trum puer dereli
ctus a parentibus ⁊ inuētus a
xp̄ianis sit baptizandus. Dico
ꝙ si non est suspicio ꝙ sit bapti
zat⁹ debet baptizari:nec fit in=
iuria sacramēti/esto ꝙ esset ba
ptizatus/vt si inueniatur nō in=
ter xp̄ianos vel sit multū iuue=
nis derelictus in silua.si aūt est suspicio cū hesita=
tione/est baptizandus sub conditione. ❡ Qō.vi.

Qō.vi. Exto queritur: vtrū
adultus non consentiens possit ac
cipere sacramētū baptismi. Qꝫ nō
qꝛ non cōsentiens non pōt cōtra=
here matrimoniuꝫ carnale: igitur
nec potest matrimoniū spirituale
cum illud sit nobili⁹:sed in baptismo est quoddam
matrimonium spirituale. ❡ Itē: magis nocet ma=
licia baptizati sibiipi ꝙ malicia ministri. Sed i mini
stro reqritur cōsensus:qꝛ nisi haberet intentionem
baptizandi nichil faceret.igitur nisi recipiens ha=
beat intentionē si possit vti rōne nichil fit. ❡ Itē:
sicut patrinus tenet̄ rn̄dere ꝑ paruulo:sic adultus
tenet̄ respondere ꝑ se:sed non cōsentiens non re=
spondit. ❡ Itē:in baptismo est votū:sed nō consen
Oppositū tiens non facit votū/qꝛ non est votum nisi volūta=
rium. ❡ Oppositū.extra de baptismo ⁊ ei⁹ effectu
Maiores. Dormientes ⁊ amentes recipiūt sacra=
mentū. ❡ Itē: ibidem in fine: tūc hꝫ sacramētum
vim qn̄ non inuenit obicē inuoluntate:sed pōt esse
actu nō cōsentiens : licet non sit obex in voluntate
❡ Ad questionē dico:distinguendo de adulto/ aut
vtitur ratione aut non vtitur. Si non vtit̄/aut ali=
quādo vsus est/vel nunꝗ.si nūꝗ igit̄ tal' recipit sa
cramentū ⁊ rē sacramenti:qꝛ in tali non inuenit sa
cramentū obicē: imo est oino de eo sicut de ꝑuulo
Si aliquando vsus est:licet non tunc aut spatur ꝙ
possit redire ad vsum rationis vel non. si sic expe=
ctandū esset propter reuerentiā sacramenti/si non

distinguendum est ꝙ talis qui non est vtens ratiōe
actu certū est ꝙ est non consentiens actualiter:⁊ si
tm̄ est non consentiens negatiue:illud solū nō im
pedit susceptionē sacramenti.sed distinguendū est
si est dissentiēs habitualiter:ita ꝙ prius habuit dis
sensum dum habuit vsum rōnis:qꝛ nō cōsensit duꝫ
habuit vsum rationis:nec in tpe intermedio : et si
talis baptizatur nichil recipit/neqꝫ sacramentum
neqꝫ rem.sicut si actu haberet vsum rōnis:⁊ nullo
modo consentiret si tm̄ pri⁹ vsus ratiōis fuit:⁊ tūc
consentit si baptizat̄ dū non habet vsum rōnis re=
cipit sacramentū/si aūt sit vsus rōnis / aut igit̄ est
non negatiue consentire tm̄:qꝛ ꝑ tunc non auertit
ꝑ instanti impressionis caracteris dū tñ prius con
sensit non īpedit quin recipit sacramentū ⁊ rem sa
cramenti:qꝛ xp̄s noluit aliquē obligare ad nimis
difficile. sed obligari ad simpliciter nō distractio=
nem est nimis difficile:ideo si ex consensu venit ad
ecclesiam et consentit respondendo ꝑ se:licet ī in=
stanti impressionis caracteris sit distract⁹:⁊ sic nō
cōsentiens negatiue tñ recipit sacramentū et effe=
ctum sacramēti:sicut sacerdos vadit ad celebrādū
ex intentione debita ⁊ cōtinuat vsqꝫ ad ꝑlationē
verboꝝ sacramētaliū:licet in ꝑlatione verborum
sit distractus conficit corpus christi: est tamē corri
piendus. Si tamen sit vtens ratione actu ⁊ habe=
at dissentire possibilitatē/hoc dupliciter: aut sim
pliciter et oīno nichil tunc recipit:aut est ibi dissen
tire scd̄ꝫ quid. sicut proicere merces in mare est sꝫ
quid inuoluntariū ⁊ simpliciter volūtariū ꝗꝗ alij
dicant ecōuerso.qꝛ qn̄ aliquid est volitū a me ꝑpt
simpliciter inuoluntariū/illud tamen inuoluntari
um non est in mea potestate illud est scd̄m qd inuo
luntariū ⁊ simpliciter voluntarium. Sic posito ꝙ
oporteat me periclitari vel proicere merces in ma=
re.primū est simpliciter inuoluntariū:sed illo posi
to/nullus me cogit proicere merces in mare:ideo
scd̄m qd voluntariū proicio: sed distinguendū est
de dissentiente scd̄m quid / vt ꝑpter minas consen
tit/et tunc distinguo:aut consentit/aut exteri⁹ ab=
luatur nō tñ interius qd sit mēbrum ecclesie : ⁊ iste
nec recipit caracterem/nec gratiaꝫ/qꝛ simpliciter
dissentit. Si cōsentiat interius vt abluat̄ ī aīa/vt fi
at mēbrū ecclesie ꝑpt minas:non tñ credit ꝙ mul=
tum fiat circa eū/ipse recipit sacramentum:licꝫ nō
rem:sicut alij ꝑmittunt vetulas dicere carmina sua
non tñ credunt simpliciter illud valere/nec simpli
citer discredit:sed ꝑmittit valere ꝗtum valere pōt
Sic non consentiens scd̄m qd consentit baptismū
valere sibi ꝗtum pōt: et forte sic esset vtile ꝙ iudei
cogerent̄:qꝛ tunc forte filii eoꝝ eēnt boni xp̄iani ⁊
ipsi reciperēt gratiā statim recedente illa incredu=
litate:⁊ sic esset necesse aliquos iudeos expectare ī
paruo numero possent reseruari. Si aūt simplicit̄
inuitus baptizatur / aut reclamat signo exteriori
vel non:⁊ siue sic/siue sic/nichil recipit:si tñ nō re
clamat nec aliqd signū facit ꝙ inuite recipit ꝗtum
ad ecclesiā militantē cōpellendus est ad obseruan=
tiam legis:sicut si aliquis ficte dicat verbū matri=
monij/tamen interius cogitat contrarium/cōpel=

lendus est ab ecclesia ac si consensisset. qꝛ ecclesia
militans non potest iudicare illam fictionē sic ex
alia parte: ꝛ hoc est sibi melius. qꝛ vel per hoc pōt
de inuito fieri voluntariū / vel saltē per hoc non fa
ciet tot mala sicut aliter fecisset. ¶ Ad primum ꝓn
cipale dico: ꝙ licet posset dici in baptismo aliquale
matrimoniū. tamen ibi ꝓprie est adoptio: ꝛ nō re=
quiritur in adoptione consensus mutuus: sed con=
sensus adoptantis cum nō iuincia actuali adoptā=
ti. ¶ Ad aliud dico: ꝙ malicia ministri inq̄tū mini
ster magis nocet baptizato: hoc est si male ꝓferat
verba: vel non habeat intentionē rectā. ꝛ illa ma=
gis impedit q̄ꝫ malicia baptizati: qꝛ magis depen=
det effectus ab efficiente q̄ꝫ a passo q̄tum ad ꝓdu=
ci in esse malicia tñ moralis ministri magis nocet
sibiipsi q̄ꝫ alteri. qꝛ equaliter cōfertur sacramentuꝫ
a malo moraliter sicut a bono. meli⁹ tamē esset ha
bere bonuꝫ ministrū ꝓpter hoc ꝙ merita sua pos=
sent alteri valere: licet sacramētum sit equale a bo
no et a malo. ¶ Ad aliō dico: ꝙ bene ordinauit ec=
clesia vt adultus respondeat ꝓ se / si tamen aliter
fieret factū esset sacramentū / licet non responde=
at ꝓ se. ¶ Ad aliud ꝑ idem ꝙ aliquando baptizat⁹
vouet de facto / sꝫ sine illo pōt fieri sacramētū: ꝛ ta
men qualitercūqꝫ recipiat sacramentū ipse obliga
tur vt sit seruus christi. ¶ Questio septima.

Q̃ō.vii. Septio queritur vtrū accedens ficte recipiat effectū ba
ptismi. Qꝫ sic. ad Gala. iii. Quot
quot baptizati estis in xpo / xp̄m
induistis. ¶ Itē: si non / igit̄ talis
esset iterū baptizandus recedente illa fictione: cō=
sequentia pꝫ: qꝛ sicut ficte penitens ꝛ recipiens pe
nitentiam sibi iniunctā opꝫ iterū recipere sacramē
tum penitentie. sic de baptismo. ¶ Itē: effect⁹ ba=
ptismi est expellere pctm̄. non pctm̄ qd̄ nō inest: qꝛ
illud non indiget expulsiōe: igit̄ pctm̄ qd̄ inest. aut
igit̄ fictio q̄ inest est pctm̄ vel non / si sic: igit̄ baptis
mus expellit fictionē / si non est pctm̄ / igit̄ non im=
pedit receptionē gratie. ¶ Oppositū. in de penitē
tia: ꝛ ponit̄ in littera. i. c. de conse. disti. x. Omis qui.
¶ Ad q̄stionē dico: ꝙ fictus est ḡnaliter q̄ vnū pre
tendit exterius ꝛ aliud interius. sed hoc potest du=
pliciter: vel qꝛ pretendit se velle recipere qd̄ eccle=
sia vult cōferre: tamen interius hoc non vult: ꝛ iste
nichil recipit: sed alias recedente fictione esset re=
baptizandus. vel pretendit se dispositum ad rece=
ptionē sacramenti / ꝛ tamen non est: vult tñ recipe
re qd̄ ecclesia vult cōferre: ꝛ hoc potest esse tripli
ter: vel per infidelitatē / vel qꝛ tūc facit actu pctm̄
mortale / vel prius fecit ꝛ remanet in illa volunta=
te sine displicentia intermedia: ꝛ talis non recipit
effectum baptismi vt gratiā: qꝛ scd̄m Augu. Qui fe
cit te sine te non iustificat te sine te. ideo de⁹ nō iu=
stificat aliquē manentē in infidelitate / vel in mala
voluntate actu siue de pctō qd̄ tunc omittit siue pri
us cōmisit ꝛ remanet voluntas sine displicentia in
termedia. sed talis recipit caracterē: nec est reba=
ptizandus. Dices igitur necessario est ꝑplexus: qꝛ
non potest recipere primā gratiam nisi per baptis=
mū. ꝛ nunc non habet gratiā nec pōt baptizari. Di
co ꝙ nō: qꝛ recedēte fictione recipit gratiā nō a ca=
ractere: sed deus ex eadem pactione ꝯfert gratiam
statim recedente fictione ex qua cōtulisset in ipres=
sione caracteris sed non fuisset obex. Dices: ista nō
est gratia baptismalis sed penitētialis. ꝓbatio: qꝛ
ꝑueram penitentiā delet̄ qd̄cūqꝫ peccatū sufficien
ter: ꝛ per cōsequēs per hoc infundit̄ gratia. Nunc
aūt ista fictio remanebat post baptismū: igit̄ ipa re
cedente tñ infunditur gratia penitentialis. Dico
ꝙ fictus pōt habere multa peccata: ꝛ nō ꝓpt̄ qōli=
bet est fictus: qꝛ de multis pōt habere displicentiā
cōtinuando tm̄ vnū. sic si est fictus tñ de vno pctō
et habuit displicentiā de oībus aliis opꝫ eū habe=
re penitentiā de illo vno pctō sicut de cōmisso post
baptismum / et alia delent̄ per baptismum. si est fi=
ctus q̄tum ad oīa pctā q̄tum ad oīa debet esse con
tritus ꝛ recipere penitentiam. Si autē aliqua sint
de quibus non est fictus de illis sufficit attritio: de
aliis reqrit̄ cōtritio. Et cū dicitur: si habet verā pe
nitentiam: igitur ꝑ ipsam delent̄ oīa non ficta ꝛ fi=
cta: qꝛ vera penitentia est sufficiens cā ad delendū
oīa pctā. Dico ꝙ verum est / ipsa est sufficiens. sꝫ tñ
alia causa potentior preuenit remittens per gratiā
baptismalē illa peccata de q̄bus non fuit fictus in
receptiōe baptismi. Dices: igitur habet lucrū de fi Nota.
ctione sua: qꝛ si sola fictio remaneat non opꝫ eum
post habere penitentiā nisi de sola fictiōe: dico ꝙ
habet dānum. tū qꝛ perdit tp̄s medium. tū qꝛ nō re
mittunt̄ ex vi baptismi pctā ficta nisi vt ꝓcesserūt
baptismum et non sequūtur. iō virtute penitētie de
lentur peccata ficta ꝛ non ficta q̄tum ad hoc ꝙ re=
manserunt post baptismum. ¶ Ad primū ꝓcipa
le dico: ꝙ vno modo sic intellig pōt ꝙ oēs q̄ i xpo
baptizati estis. ꝛc. hoc est qui in cōformitate xp̄i si=
cut xp̄s mouebat̄ vt vetustate peccati libertati. ꝛc.
vel xpꝫ induistis q̄tū ad caracterē nō q̄tū ad vestē
nuptialē. Unde aliq̄ sunt de secta dn̄i q̄tum ad si=
gnum distinctiuū: licet non sint filii adoptiui. Un=
de magis erit ad cōfusionē maloꝝ xp̄ianorū signū
xp̄i q̄ꝫ si non haberent illud signū distinctiuū. ¶ Ad
aliud dico: ꝙ non sequitur: ficte penitens debet ite
rum recipere sacramentum penitentie: igitur ficte
recipiens baptismum: quia christus disposuit ex
pactione ꝙ baptismus esset initialis qui est tabula
prima post naufragium. Non sic de penitentia q̄
est scd̄a tabula. Dubium tamen est de antecedente
si debeat iterū habere penitentiam: de hoc tamen
dicetur posterius. ¶ Ad aliud dico: ꝙ effectus ba=
ptismi est expellere peccatum quod inest vsqꝫ ad
instans impressionis caracteris: ita ꝙ expellit qd̄
prius infuit. Nunc autem illud peccatum quod tūc
inest ideo mortale quod inest vsqꝫ ad instans im=
pressionis caracteris non potest impedire infusio=
nem gratie. sed mortale quod inest in isto istāti im=
pedit. ideo fictio que remanet in isto instanti im=
pedit receptionem gratie.

¶ Questio octaua.

viii. q̄stio.

Ctauo q̄rit: vtrū iustificati aliter q̄ per baptismum teneantur ad baptismuz fluminis. Qꝫ non. sicut ptz de beata virgine / et de apostolis. ¶ Item: iustificati per baptismum sanguinis non tenentur ¶ Item: iustificati frustra reciperent / qꝛ prius mundati sunt. ¶ Item: nullus tenetur ad signū falsum sed sacramentum esset eis signū falsuz: qꝛ ablutio exterior est signum ablutiōis interioris: ꝛ anima mūda nō ē ablutibilis / vel saltē non eget ablutiōe ¶ Item: ante passionem xp̄i baptizati non tenebant̄ ad circuncisionem. vt probatum fuit heri. ꝛ tñ fuit circūcisio p̄ceptū. igit̄ pari ratiōe alit̄ mūdati non tenebāt̄ ad baptismum. ¶ Oppositum: Actu. x. de Cornelio postq̄ recepat spirituz sctm̄ baptizatꝰ fuit. ¶ Ad q̄stionem dico: q̄ lex vbis statuitur ꝑpter circūstantias q̄ frequentiꝰ cōtingūt sed vniuersaliter / saltē paruuli sunt maculati vsqꝫ ad baptismū / nisi in valde paucis sit instantia omnino rationabile fuit p̄ceptum vniuersale fieri. sꝫ qꝛ preceptum oēs obligat: ideo dico q̄ postq̄ baptismus fuit preceptum et promulgatio facta sufficiens oēs tenebant̄ ad baptismum. tum qꝛ fuit preceptum. tum qꝛ vt frequenter nullus habet tātam gratiā ꝑ baptismum flaminis q̄n maiorē pōt habere ꝑ baptismū fluminis: scd̄m illud de aqua refectiōis. ꝛc. et videret̄ esse cōtemptꝰ si aliquis faciliter posset habere gratiā nisi illā capet. sed contrarium dicit̄ de preceptis q̄ est semel cōfiteri in anno. qꝛ ꝑ confes. ve. posset ampliorē gratiam recipere. ideo tñ tertia ratio ꝓbabilis est. Tertio. etiam q̄libet tenet̄ vt sit ascriptus familie xp̄i: qꝛ q̄tūcūqꝫ haberet gratiā interiorē nullū actū posset exercere in ecclesia xp̄i nisi esset baptizatus qꝛ non haberet signum distinctiuū notoriū. vñ si essent sacerdotes ordinati et nō baptizati nichil reciperent / sed essent baptizandi ꝛ iterum ordinandi. ideo dico q̄ q̄libet q̄tūcūqꝫ iustificatꝰ tenetur baptizari postq̄ baptismus fuit preceptū ꝓmulgatum: si postq̄ sunt iustificati remanēt viatores sic paruuli ꝛ beata virgo et apostoli remanserūt post gratiā receptā. Sed de baptizatis sanguine vt de martyrio cōsummato: non tenēt̄ post baptizari / qꝛ non remanet post viator: tamen si aliquis non baptizatus ꝓ fide flagellet̄ in principium est statim martyrium inchoatum sed non cōpletū: ꝛ i p̄ncipio baptizat̄ baptismo flaminis. sꝫ si tūc nō interficiat̄ q̄tūcūqꝫ sit sanctꝰ si supuixerit est baptizandus baptismo fluminis. ¶ Ad primū principale / videt̄ q̄ beata virgo fuit baptizata baptismo fluminis q̄tūcūqꝫ prius fuisset baptismo flaminis cū fuerit mundata in vtero. Etiaz tenet̄ de apostolis in glosa vna sup Johannē. qꝛ xp̄s ꝯstituit eos sacerdotes. Quorꝫ remiseritis pctā. ꝛc. et cū dedit eis ptātē conficiendi corpꝰ suū. Hec quotienscūqꝫ feceritis. ꝛc. etiā dictū fuit petro q̄ mūdus est non eget nisi vt pedes lauent̄ vel si nō erāt baptizandi. dicit̄ q̄ xp̄s dispensauit cū eis. ¶ Ad aliud patet. qꝛ baptisati sanguīe complete non remanent viatores. ideo nō est simile de baptismo sanguis et flaminis. ¶ Ad aliō dico: q̄ nō frustra baptizātur prius iustificati. tū qꝛ gratia auget. tū qꝛ oēs pene dimittunt̄. tū qꝛ ascriptus est familie xp̄i. ¶ Ad aliud dico: q̄ non est signū falsuz: quia dictū est q̄ baptismus est signū semp habēs secuz sigtū q̄tum ex parte sui. qꝛ sigt ablutionem si aīa est abluenda: non aūt si non sit ablutibilis. ꝛ illud potest esse dupliciter. vel qꝛ est totaliter feda. vel qꝛ prius munda. ¶ Ad aliud. nego cōsequentiam qꝛ ante passionē xp̄i statim cū baptismꝰ fuit consilium accipiens ip̄m habuit licentiā dimittēdi circūcisionē / non sic recipiens baptismum flaminis habuit licētiā dimittendi baptismū fluminis post q̄ fuit preceptum sufficienter promulgatum.

¶ Questio nona.

Ono querit̄: vtrū oēs recipientes baptismū eq̄liter recipiāt effectum baptismi. Qꝫ sic. Magis dependet effectꝰ ab agēte q̄ a passo. igit̄ magis depēdet effectꝰ baptismi a ministro q̄ a recipiente. ix. questio.

Sed minister debilꝰ intendit oībꝰ equaliter conferre sacramentū. igit̄ oēs equaliter effectū recipiunt. ¶ Oppositū. effectus baptismi est repressio fomitis: sed non in oībus equaliter reprimitur fomes. ¶ Itē: actus actiuorū sunt in patiente disposito. sed non omēs adulti equaliter sunt dispositi. ¶ Ad questionem dico: q̄ distinguendo primo ex parte cause principalis. Scdo: ex pte cause meritorie. Tertio: ex pte suscipientis sacramentuz ex parte agentis principalis qui est deus ipse quātū est de se semp est equalitas in effectu sacramenti. Ex pte cause meritorie vt passionis xp̄i q̄tum ad aliquid pōt esse equalitas. ꝛ quātū ad aliquid pōt esse inequalitas. qꝛ xp̄s potuit offerre suā passionem deo patri equaliter pro oībus baptisatis respectu prime gratie. et potuit specialꝰ offerre ꝓ vno q̄ pro alio applicādo suam passionē specialius huic q̄ illi: qꝛ tunc vidit istum fore magis gloriosum q̄ illū in celo. qꝛ xp̄s vidit tunc oīa q̄ deꝰ vidit scientia visionis. ꝛ sic vidit oīa futura cōtingentia determinate. et sic acceptat ille cui offert̄ et ad illū finē ad quē nouit intentionē offerentis si sic fuit nescio. ipse nouit. ꝛ sic specialiter rogās pro multis pōt specialius applicare intentionem suam ꝓ vno q̄ ꝓ alio: ꝛ sic deꝰ acceptabit si iuste petat. Sed de tertio ex pte suscipientis distinguo qꝛ vel confertur suscipienti gratia per modum sacramenti vel ꝑ modū meriti. Per modū sacramēti oēs equaliter recipiunt gratiā. ꝛ sic oēs paruuli nisi tñ forte aliq̄ maiorē gratiam recipiāt per modum meriti parentū: sicut ptz de sctō nicolao: qꝛ forte parentes eius meruerunt sibi maiorē gratiā q̄ parentes alterius paruuli sibi. et ideo desiderādum est habere sctōs parentes. in adultis vero li-

cet oēs recipiant equalē gratiā p modū sacramenti tamen p modū meriti accipiūt maiorē z minorē scdm q maiori feruore recipiunt vel minori. ¶ Ad aliud dico: q plus depender effect9 a ministro vt fiat q a suscipiente: nō autem q̄tum ad intentionem maioris gratie vel minoris. sed ex parte dispositionis suscipientum: et aliquando ex parte meriti parentum: vel etiam si forte christus specialius applicauit intentionem suam offerēdo passionem deo patri pro isto q pro illo.

¶ Distinctio quinta. ¶ Questio prima.

Distin.v. Qō pma. Primo queritur: vtrum minister malus possit cōferre verū baptismū. Qz nō scdm Ambrosium in lib. de initiandis rudib9. baptismus pfidorū non sanat: sed polluit etiā in diluuio aquarum multarū, zc. etiā qd nō est ex fide non pdest. Et Aug. in canone virtus in talibus ministris esse non pdest / sicut neq3 sensus in membro separato. ¶ Itē mēbrū aridū nō pōt esse mediū influendi vitā in aliud membrū. mal9 minister est mēbrū putridū. ¶ Item: magis reqri tur ex parte agentis principalis q ex parte materie. Sed in aqua q̄ est materia requirit aliqd inherens: imo scdm aliquos aliqd spirituale: igitur multoformi ex parte agentis. ¶ Item: errans circa vnū articulū fidei nō h3 gratiā: qz error in vno articulo non stat cum fide infusa. Sed Cyprian9 martyr dixit q non potest conferri baptism9 ab hereticis. igitur si in hoc errauit non fuit sanctus. ¶ Oppositum in littera. et Aug. super Johannē omelia. iiii. ¶ Questio secunda.

Qō scda. Secūdo q̄ritur vtrum recipiens baptismum a ministro malo peccet. Qz sic. scdm Ambro. vbi supra. ¶ Itē. aug. de fi. ad pe. ¶ Itē: qui cooperatur peccanti mortaliter peccat mortaliter. sed recipiens a ministro malo est hmōi. qz nō conferret nisi peteret. ¶ Itē: esto q sacerdos noluerit baptizare nisi vendat aquam suā: in tali casu adultus baptizatus videt consentire pctō: vel si deponet paruulū suū vt baptizetur a tali. ¶ Oppositū. Aug. omel. v. super Johannem. non abhorreat columba.

Qō tertia Tertio q̄ritur vtrum minister debeat administrare baptismū qn presumit vgi in malū baptizati. ¶ Ad primam q̄stionē dico: distinguēdo de malicia ministri / vel est malus / qz prius fecit malum vt peccatū mortale: vel etiā tunc facit actu peccatū mortale. et neutro modo impedit quin cōferat sacramentum et gratia. Si aūt sic malus inq̄tum minister: vt q non dicat verba / vel non habeat intentionē. zc. dico q non confert. Primū ptz. quia gratia nō cōfert in baptismo: vt cōmuniter nisi p modum sacramenti: nec etiā baptismus. Non em pfertur p modū meriti: ideo sufficit q nō sit obex in voluntate recipientis q̄tūcūq3 minister sit malus moraliter. ¶ Item: q ita sit cōgruū: qz sic est congruū saluti viatoris. qz si malus non posset cōferre: qz cū nullus possit esse certus de dispositiōe ppria. igitur multo magis: nec de dispositiōe aliena. igitur nullus posset esse certus si est baptizat9 et sic nullus deuotus susciperet baptismū. ¶ Item incongruū esset q prohiberet gratia in aliquo sine culpa sua: sed si malicia ministri posset impedire: igitur q̄tūcūq3 deuotus accederet z ministrer haberet intentionem conferendi adhuc non susciperet suscipiens. ¶ Ad primum principale dico: q Ambrosius intelligit hoc in adultis quos baptizat perfidus: vt faciat suos discipulos: z ipsi ea intentione suscipiant. ¶ Ad aliud dico / q virtus non est in illo qd cōfertur si suscipiens intēdat esse de secta dantis: sed si esset paruulus baptizatus quātūcūq3 minister malus cum baptizaret si habeat intentionē generalem conferendi qd ecclesia confert baptizatur paruulus. ¶ Ad aliud q hec est causa quare vita non influitur a corde mediante membro arido: qz vna est vita i mēbris: et pri9 est vita in parte ppinquiori: vel saltem ppinquior est pars primo viuenti q̄ influit q recipiēs. Sic nō est in pposito: qz causa principalis in baptismo pōt influere vitā baptismalē in mēbrū nō vitale mediāte parte arida: qz nec reqrit q in eis sit vna vita: nec etiā q pars influens sit simpliciter ppinqor: sed solum inq̄tū minister. ¶ Ad aliō dico: q in aqua nulla est virtus: qz si sic / aut qz ego vtor ea: et hoc non est vex: qz instrumentū prius natura est aptum q̄ aliqs eo vtatur. z si prius est virtus in aqua: igit deus miraculose confert illam virtutē aque / et non per verba mea: z p ɔ̄ns conseruaret illam virtutem in aqua cessante actione humana: et tunc cauendū esset ne asin9 potaret sacramentū. ¶ Ad aliud dico: q error circa articulos fidei est triplex: quia quidā sunt articuli expli De articulis fidei. cati: z ad illos tenentur maiores z minores vtentes ratione. Alij sunt articuli implicati notorij tñ maioribus. et ad illos tenentur maiores. Tertij sunt articuli eliciti: qui nō statim sunt māsiuj maioribus: z illis licet contradicere quousq3 elucidētur: dū mō tñ nō pertinaciter defendant qn statim concederentur cū fiant māsiui. Sic tempore Cypriani non erat manifestū: qz infideles poterāt baptizare. Sed postea habuit Au. multū facere asi q hoc fuisset elucidatum et q postea dixisset contrariū nō habuisset fidē infusā. Sic dicit de Joachin q oīa dicta sua dimisit corrigenda ab ecclesia Romana. ¶ Ad scdam q̄stionem dico distinguendo q ille minister aut precisus ab ecclesia sicut degradatus / vel excōmunicatus publice / vel Ad scdam q̄stionem. est simpliciter malus / pmissus tñ ab ecclesia. Si primo modo / aut recipiēs est adultus / vel ipe deportat paruulū suum tali. et tunc distinguo. aut est

alius non precisus in ecclesia q̄ pōt hoc sacramentum conferre: ꝛ tūc adultus recipiēs peccat mortaliter: qꝛ ꝓhibitū est ab ecclesia cōicare cū illo. si nō est alius nō precisus ab ecclesia non oportet adultū baptisari ab eo: qꝛ ipse baptisatus est baptismo flaminis. et īpossibile est eum pro tunc baptisari baptismo fluminis. qꝛ impossibile est eum cōicare cū aliquo tali quin non peccet mortaliter Dicit: baptismus fluminis est preceptū dei: sꝫ preceptū de nō cōicādo cū tali est p̄ceptū qḋ est min⁹ Sed quando preceptū minoris cōtrariatur precepto maioris: infrigendū est preceptum minoris Dico ꝙ ista nō sunt cōtraria sicut patebit posteri⁹ Si aūt est paruulus q̄ est baptisandus: deportet̃ ad aliū. si non est alius posset deportari sine periculo nisi emineat mors custodiat̃ quousqꝫ fuerit. Si aūt minister est malus non precisus ab ecclesia: aut incūbit sibi ex officio baptisare istū vel nō Si sic: iste non peccat petens baptismum: vel pro se / vel pro paruulo suo: qꝛ iste sacerdos malus tenetur ex officio eis cōicare hoc sacramentū. et sacerdos nō efficietur liber a seruitute ad quā tenetur ꝓpter maliciā suam: si est malus permissus ab ecclesia ꝛ non incūbit sibi ex officio si aliquē aliū posset habere querat alium cui incūbit ex officio. Si aūt nō sit aliquis ali⁹ cui incūbit ex officio in aliqua patria / vt ꝓpter guerrā / tunc debet petere vel pro se vel ꝓ paruulo suo ab illo malo tñ permisso ab ecclesia. Sed dubiū est in tali casu vtruꝫ debēt a tali sacerdote quē scit esse malum simpliciter non tamen est precisus ab ecclesia petere vel a bono laico: dico ꝙ magis debet petere ab illo malo qui habet potestatem in hoc ꝙ sacerdos. licet sibi non incūbat ex officio q̄ a layco q̄tūcūqꝫ bono: tñ a neutro si possit habere aliquē cui incūbit ex officio. ¶ Ad rationem primam dico: ꝙ Ambrosius loq̄tur de adultis q̄ mala intentione recipiunt. ¶ Ad Augusti. per idem. ¶ Ad aliud. ꝙ ille q̄ operat̃ mortaliter peccat mortalit̃ si cooperet̃ cōsentiendo / vel eū inducendo ad malum. Sed iste qui petit baptismū a malo ministro permisso ab ecclesia non consentit malo in male cōferendo: nec petit ꝙ indigne sibi conferat sacramentū. sed tñ petit vt conferat: ꝛ hoc nō est cooperari sibi in pctō. ¶ Ad aliud ꝙ ille symoniac⁹ ē

Licet vendere laborem.

dico ꝙ peccat in hoc ꝙ mercat̃ spirituale: non autem in hoc ꝙ petit baptismum. Dicit quid est consulendū sibi si alius noluerit baptisare nisi vēdat aquam suā. distinguo: aut vult carius vēdere aquā ꝓpter benedictionē q̄ si nō esset benedicta: si sic. reportet puer̄ si vult vendere et non carius licet emere sicut sacerdotes celebrantes pro defunctis non debent vendere spirituale sed laborē suū. Si aūt in vno regno oēs essent precisi ab ecclesia: et ipse cuius est paruulus vnus esset mut⁹ vel manchus: potius debent paruulum vni preciso ab ecclesia deportare q̄ pmittere eū mori sine baptismo. Et in isto casu solo est licitum recipere baptismum a preciso ab ecclesia. ¶ Ad tertiā q̄stionem

Ad tertiā questionē.

dico: ꝙ nullus debet facere conscientiā sibi ꝙ baptisma posset vergi in malum baptisati si debito modo cōteratur: qꝛ si estimetur ex hoc puer̄ mori posset pars ablui / vel in aqua tepida / vl̄ eo mō quo non citius moreret̃. Et tñ erronee estimetur ꝙ mors ex hoc accelerarēt̃ stante illa cōsciētia erronea foret ille pplexus: qꝛ si vetula habeat cōscientiā erroneā ꝙ baptizando puer̄ mors ei⁹ accelerarēt̃ si eum baptisaret peccat mortalit̃. sicut de interficiēdo hoīem. si non baptiset eū ꝛ videt eū morientē peccat mortalit̃. sed si videret eū cadere in aquā peccaret mortaliter nisi ipꝫ extraheret si posset: igitur a multo fortiori / si videt eū submergi spiritualit̃ nisi eleuet si posset. Quid igit̃ debet facere: dico ꝙ deponenda est cōscientia erronea qꝛ ipsa stante necesse est eam peccare mortaliter. Sed qḋ si adultus proijciat̃ in flumen dicēdo: baptiso te. ꝛc. credo ꝙ non baptisat̃: qꝛ proijciēs nō habet intentionem ecclesie. qꝛ intentio ecclesię ē sic madefacere eū ꝙ ipso viuente posset iterū desiccari / vel esto ꝙ baptiset̃ non timeo q̄n proijciens peccet mortalit̃. et qḋ si non posset alit̃ baptisari: dico ꝙ null⁹ dꝫ exponere se ꝓ alio pctō mortali: ꝛ plus debet diligere aīam suā q̄ aīaꝫ ꝓximi Quid si dicat̃ imergo: dico ꝙ non videt̃ esse verbum ad intentionem baptisandi sed submergēdi.

De ɔsciencia errronea.

¶ Distinctio sexta. ¶ Questio prima.

Distin. vj. Qō pma.

Rimo queritur: vtrū soli sacerdotes possint baptisare. Qꝫ sic. Isidorus lib. ij. de officijs solis sacerdotibus cōmissuꝫ. ꝛc. ¶ Itē solis sacerdotibus licet absoluere. sed in baptismo est absolutio peccatorū. igit̃. ꝛc ¶ Oppositū in littera. ¶ Ad questionem dico: ꝙ nullū suppositū nature itellectualis excludit̃ simpliciter a conferendo baptismū nisi ꝓpter impotentiā naturalē. ꝛ hoc contingit tripliciter. vel quia non habet intentionem vt vsum rōnis / vel qꝛ nō potest loqui ꝓferendo verba: vel qꝛ est impotens ad abluendum / vt paliticus / vel non habens manus / vel sicut paruulus est impotens. ideo tñ ista tria genera excludunt̃ a conferendo baptisma in specie humana oēs aūt nō ī specie humana excludantur tñ de congruo tñ si angelus hoc faceret factū esset. Unde illa ecclesia quam dedicauit sanctus michael nūq̄ postea fuit dedicata per ecclesiam romanam. sed quib⁹ angelus posset conferre si deus vellet. sed de malis angelis non presumitur ꝙ cōferrent: quia non presumitur ꝙ ex precepto dei facerēt: qꝛ nō videt̃ ꝙ de⁹ vellet ad hoc assumere malum ministrū sibi p̄cipiēdo si nō preciperet nō credit̃ ꝙ bona intentione faceret. sed magis intentione decipiendi: nec etiā est ita congruum ꝙ faciat p angelū bonū. tū qꝛ xp̄s fuit de⁹ et hō. tū qꝛ sacramentū sensibile est signū gratie inuisibilis. tū qꝛ p hoc efficit̃ aliquis membrū in ecclesia militante: ideo ɔgruuꝫ est ꝙ hoc fiat per mēbrū illius ecclesie militantis scilicet. Dico igit̃

ꝙ qui pōt ex officio est solus sacerdos: et hoc est congruū: q2 in oī collegio dʒ acceptari mēbrū ab illo qui preest. tñ in absentia sua cōpetit ꝙ hoc fiat ꝑ sibi propinquiorē: ⁊ sic ordinate in absentia illius: iō congruū esset corpus qḋ daret boc sacramentū ab ep̄is in absentia illoꝝ a sacerdotib⁹: et in absentia illoꝝ a diaconis: ⁊ sic vltimate a laycis. ¶ Ad primū dico: ꝙ Isydorus loquit̄ de illis quibus cōpetit ex officio. ¶ Ad aliud dico: ꝙ peccatū remitti contingit dupliciť / vel ꝑ modū arbitrij sicut iudex accepta purgatione alicuius sentētiat ipsum esse mundū: ⁊ sic concessa est potestas dimittendi pctā solis sacerdotib⁹. alio mō absqʒ oī arbitrio: siue purgatio precedat siue non: ⁊ sic remittūtur pctā in in baptismo. ⁊ sic possunt oēs remittere in necessitate. ¶ Secunda questio.

Scđa qo.

Ecundo q̄rit̄ vtrū requirat̄ vnitas ministri in susceptione baptismi. Qꝫ non. idē minister pōt baptisare plures sil' et cōficere plures hostias simul: igitur plures ministri possunt simul baptisare eundē. ¶ Itē: qñ plura cōcurrunt in effectu: ita pōt effectus ille fieri a pluribus sicut ab vno. Sed in baptismo plura concurrunt / vt minister suscipiens materia verba igit̄ eq̄ potest fieri a pluribus ⁊ ab vno. maior patet. in tractu nauis: q2 equaliter trahitur a multis sicut ab vno. ¶ Oppositum. minister representat personam xp̄i. igitur est tm̄ vnus.

¶ Tertia questio.

Qō tertia

Ertio querit̄ vtꝝ oporteat ministrū esse distinctū a baptisato. Qꝫ nō. Sacerdos efficit eucharistiā et dat eam sibi / ⁊ qua rōne pōt aliquis cōferre sibi vnum sacramentū et aliud. ¶ Oppositum: extra de baptismo et eius effectu. nullus se ipsum pōt baptisare ibi debitū. ¶ Qō quarta.

Qō. ita.

Uarto q̄ritur vtꝝ requirat̄ simul ablutio et verboꝝ ꝓlatio. Qꝫ nō. q2 in sacramento eucharistie non simul requirit̄ ꝓlatio verborū q2 sunt alia interserta: igitur nec in baptismo. ¶ Oppositum. Augusti. omelia. lxxx. accedat verbū ad elementū.

Ad primā q̄stionē.

¶ Ad primā questionē distinguo de ministris: q2 vel quibus totū facit ꝓferēdo verba abluendo. ⁊c. vel facit vnā partē / et alius aliam. Si secundo mō nichil fit. q2 nisi ab eodem proferatur ego baptiso. ⁊c. et fiat impositio esset signū falsuʒ et nō decet sacramenta dari ꝑ falsum signū: ideo māchus ⁊ mutus nichil faciūt. Scđm etiā formā grecoꝝ non est tm̄ exploratio cum dicit̄ baptiset̄ q2 sic vi verboꝝ non cōsecrat̄ sacramentū. Si tñ integre quilibʒ totum faciat vere baptisatur: q2 si vnus ꝑ se id faceret qḋ nunc facit baptisaret: ⁊ nichil impedit alius ipsum in hoc ꝙ simul imponit manus: ⁊ simul profert verba: igit̄ vterqʒ integre baptisat. licet peccet mortaliť. ¶ Contra. illḋ idē effectus non est a duabus causis totalib⁹: sed baptisans est causa totalis in illo genere. igitur. ⁊c. maior pʒ. q2 illud non est causa effect⁹ quo amoto nichilomin⁹ fit effectus. sed amoto quolʒ preter hanc causam si hec est totalis effectus fit: igit̄ alia non est totalis. ¶ Itē: de eucharistia pari ratione si duo ꝓferrent sacramentalia verba simul conficerēt in eadē hostia / qḋ non videtur verum. ¶ Item: in pluribus actionibus correspōdēt plures passiones et non vna tantum. sʒ susceptio passiua est sacramentum ꝑ concessa. igitur si sint duo agentes erunt due actiones. igitur due passiones ¶ Ad primū hoꝝ dico: ꝙ effectus nō est a duab⁹ causis inducentib⁹ effectū: quaꝝ vtraqʒ totū inducit. sed bñ potest esse a duabus causis ministerialiter agentibus: dum tñ vna sit principalis. sic est hic. q2 deus et pactione cōfert sacramentū ad prolationē verboꝝ cum alijs req̄sitis: siue vnus tm̄ ꝓferat v̄ba siue plures. Per idē ad aliḋ. q2 idē concedo de eucharistia. ¶ Ad aliud dico: ꝙ pluribus actionib⁹ pōt correspondere vna passio: dūʒ tamen nulla illaꝝ sit actio totalis: sicut patet in tractu nauis: ⁊ concedo ꝙ baptismus est ablutio passiua tm̄: ⁊ potest esse vna passio: et si actiones ministeriales sint plures. ¶ Ad primū principale dico: ꝙ si ātecedens esset veꝝ: hoc esset cōcedendū in proposito si quilʒ facit totū tñ vnum simul baptizare plures pōt esse dupliciť. vel qñ pluralitas illoꝝ est manifesta: vt in monstro. si nō appareat ꝙ sint due aīe intellectiue: licet sint due scđm veritatem: ⁊ tunc sperandū est ꝙ deus simul causat sacramentū in vtroqʒ. vel est manifestū ꝙ ibi sunt due aīe intellectiue: qḋ pōt experiri si simul et semel inueniat̄ in tali monstro scientia ⁊ ignorantia eiusdem: ⁊ cōgto ꝙ ibi sint due anime eēt vtrūqʒ seorsum baptizādū sicut duo paruuli simpliciter separati. Unde si baptisent̄ duo simul ab eodē baptisans peccat mortaliť. Et credo ꝙ si sic dicat baptiso vos: neutrū baptisat: non tñ hoc assero. ¶ Ad aliud. ꝙ quando plura sunt inequaliť possunt fieri a pluribus et ab vno / veꝝ est in esse reali eoꝝ / non aūt sempꝰ q̄tum ad finem ad queʒ instituit: ideo concedo ꝙ si vnus ꝓferret verba / et alius ablueret / equaliť haberet esse reale a duobus sicut ab vno: non tñ ꝑ hoc esset collatio sacramenti.

Pluribus actiōibus pōt correspondere vna passio Cōtra nō ē res alia.

Ad scđam questionē

¶ Ad scđam questionē dico: ꝙ necesse est ministrum esse distinctū a baptisato: sicut pʒ extra de baptismo et eius effectu. debitum: idem patet in figura: quia xp̄s fuit ab alio baptisatus. ¶ Item preceptū est: baptisate eos / ⁊ non dicit̄ baptisent se. ratio ad hoc est. q2 in generatiōe corporali non pōt generare se. igitur nec ī generatione spirituali. Baptisatio est quedā gñatio spiritualis. ¶ Ad rationes dico: ꝙ cōicatio nō est sacramentū. vnde nullus pōt sibi cōferre sacramentuʒ sed sacerdos ministrat sibi illḋ qḋ ē sacracramētū

et illa manducatio nō est sacramentū. Dicit salt̄
sacerdos cōficit corpus xp̄i ⁊ causat ibi sacramen
tū ministerialit̄ sicut baptismū. deinde administrat
sibi:igit̄ pari rōe posset baptizare se ⁊ ꝓferre ver
ba debita:baptizo te/abluendo ptem suā princi=
palē videt̄ ꝙ recipet sacramētū. Dico: ꝙ secus est
de sacramēto eucharistie ⁊ de quolz alio: qꝛ aliō
cōsistit in susceptione passiua. sed ipm consistit ibi
in duobus signis visibilibꝰ ꝗdiu species panis et
vini remanent. Nec pōt aliquis cōferre sic baptis=
mum sibi sicut alteri:qꝛ solus sacerdos pōt confi=
cere corpus xp̄i ita ꝙ licet alius proferret verba
sacramentalia cū intentiōe cōficiendi nichil face=
ret. sic statuit xp̄s ꝙ minister habilis dꝫ eē aliꝰ: et
si sic sit nichil facit. ¶ Ad tertiam questionē dici=
tur/ ꝙ reqritur simultas ablutionis et prolatio=
nis verboꝝ:ita ꝙ in vltimo instanti ꝓlatiōis ē aq̄
post sacramentū:⁊ nisi baptizatus tunc sit ī aqua
non recipit baptismū. ¶ Et si arguit̄ ꝯtra istos ꝙ
post illud instans posset asinus portare sacramen
tum. Respondent ꝙ simul incipit esse et desinit.
et ideo post illud instans nō remanet sacramentū
in aqua. Sed cōtra. illud nō exponit incipit ⁊ de=
sinit. Sed solū est iste intellectꝰ ꝙ sacramētū ma=
net ꝑ vnū instans:nec ipsi apostoli seruabāt istuz
modū:quia difficile esset sic pūctalit̄ baptisare ꝙ
puer esset in aqua in vltimo instāti. Neqꝫ est illud
dictū scd̄m iura cōsona recte rōni:qꝛ aqua in esse
quieto nō est signū visibile inuisibilis gratie :sed
sicut cōpositum ex materia ⁊ forma:sic est cōcur=
sus ablutionis visibilis exteriꝰ ⁊ inuisibilis inte=
rius. ideo dico ꝙ ibi reqrit̄ simultas in actibꝰ hu=
manis:ita ꝙ concurrant verba cū immersiōe: ita
ꝙ siue incipiat primo ꝓferre verba/dicendo ego
baptiso te. deinde mergat/tertio ꝓferat. In noie
patris. ⁊c. siue primo imergat eum/⁊ deīde dicat
ego baptiso:tertio imergat dicēdo. In noie pr̄is
⁊c. siue p̄mo dicat ego baptiso te In noie patris
et tunc imergat. et filij. ⁊ iteꝝ imergat. ⁊ spūsctī.
tertio imergat equalit̄ baptisat̄ puer. Tn̄ si ī aliq̄
patria sit consuetudo in cōtrariū :faciendū est se=
cundū cōsuetudinē:⁊ talē simultatē vult illud de=
cretum de trabe. accedant verba ad elementū. ⁊c.
sicut pꝫ de circulo cū folijs viridibus est signū vi=
ni:⁊ si ponatur aliud signū cū eo ꝙ est tāti precij
in eodem circulo videntes circulū percipiunt cuiꝰ
est signum:tamen si hodie pendatur ibi circulus
cras amoueatur : et ponantur ibi folia virida : et
post cras ablatis folijs ponatur ibi tertium signū
videntes ista non percipiunt quid ista signant.
¶ Ad rationem dico:ꝙ verba non sunt sacramē=
tum eucharistie sed efficatia:ita ꝙ ī vltimo instā=
ti prolationis verborum super calicem/ est ibi pri
mo sacramentum completū/ non prius ꝗn sit ve
rus christus in hostia / sed sacramentum non est
completum. sed in instanti in quo terminatur pro
latio verborum super calicem.

¶ Questio quinta.

Q

Quinto q̄ritur vtꝝ
in baptismate reqrat̄ itentio   Qō quīta.
debita ī ꝯferēdo sacramētū:
Qꝫ nō. qꝛ nō hn̄s fidē pōt ba
ptisare:⁊ tn̄ nō hꝫ intētionez
debitā: qꝛ nullꝰ intēdit qd̄ nō
credit. ¶ Itē Aug. omelia. v.
sup Iob. Nō timeo ebriosū. ⁊c. et tn̄ ebriꝰ nō hꝫ in
tētionē determiatā. ¶ Oppositū ī lr̄a. ¶ Qō. vi.

Exto querit̄ vtrum
reqrat̄ actualis intentio vel suf=   Qō sexta.
ficiat habitualis. Qꝫ nō. ab actu
primo nō ꝓcedit aliquis effectꝰ
nisi mediāte actu scd̄o. igit̄ hītu=
alis intētio nō sufficit. ¶ Oppositū. minꝰ sufficit
in ministro ad cōferēdū baptismū q̄ in aliq̄ ad eli
ciēdū actū meritoriū. Sꝫ aliquis pōt mereri sine
actuali intētiōe:qꝛ vnꝰ actus potest eē meritoriꝰ
totꝰ si in p̄ncipio sit actualis intētio/ licꝫ ī medio
contingat distractio dū tn̄ fundamentū sit bonū.
¶ Ad p̄mā qōnē dr̄:ꝙ reqrit̄ intētio debita:qꝛ qn̄   Ad p̄maꝫ
ex multis fit vnū/opꝫ ꝙ hoc sit per aliq̄d vnū cō   q̄stionem.
iūgēs illa multa. sꝫ ī baptismo sunt multa ex qbꝰ
fit vnū. igit̄ ꝑ vnū cōiungēs q̄ dr̄ esse intētio minis=
stri. Sed vltra illō dico: distinguēdo vel respectu
actꝰ quē exercet. pꝫ. ij. phisicoꝝ. Agēs a ꝓposi=
to agit ex intētiōe. Et ista itētio respectu actꝰ quē
exercet reqrit̄ in oībꝰ actibꝰ hūanis:qꝛ licet actꝰ
fortuiti sint ab hoīe:vt cū agit aliq̄d nō a ꝓposi=
to:nō tn̄ sūt actꝰ hūani loq̄ndo de itētiōe respectū
finis itēti hoc ꝯtigit duplr̄. qꝛ vel respectū finis p̄n
cipalioꝝ vl̄ respectu finis ꝓpīquoris. Et hoc duplr̄
vl̄ ī vl̄i vl̄ ī ꝑticulari. Dico igit̄ ꝙ nō reqrit̄ ꝙ ba
ptizās itēdat effectū p̄ncipalē:neqꝫ in vl̄i neqꝫ ī
ꝑticl̄ari. qꝛ paganꝰ p̄t baptizare. ex̄ de ꝯs. ⁊ icipit
de q̄dā. Nō eī reqrit̄ ꝙ intēdat ꝙ fiat filius regni
nec ꝙ in eo recipiat̄ gratia:sꝫ reqrit̄ intētio respe
ctu actus ꝓpinq̄oris:⁊ hoc in vl̄i:vt ꝙ iste bapti=
satus fiat xp̄ianꝰ:qꝛ xp̄s voluit hr̄e mistrū q̄ itēde
ret effectū talē ī vl̄i:sicut ibi ē signū sensibile. Nō
aūt reqrit̄ in ꝑticulari:qꝛ noluit nos obligare ad
minꝰ difficile. ¶ Cōtra illō. nō oꝫ mistrū hr̄e intē
tionē effectꝰ iducēdi:sꝫ sufficit itētio agētis p̄nci=
palis. ¶ Itē si itētio reqrit̄ aut igit̄ tanq̄ aliq̄d sa
cramēti/vel tāq̄ aliō aliq̄d ex̄ sacramētū. nō p̄mo
qꝛ itētio baptisātis ē ī mistro. ⁊ q̄cq̄d ē itrinsecum
sacr̄o ē ī baptisato. neqꝫ scd̄o mō:qꝛ q̄cq̄d ibi req̄
rit̄ p̄ter sacrm̄ ē sensibile. igit̄ itētio mistri eēt sen=
sibil̄. ¶ Ad p̄mū hoꝝ dico:ꝙ īstrumētū dr̄ duplr̄
et nō pluribꝰ modis p̄t reppeiri ī ph̄ia vl̄ ꝙ p̄cise ē
īstrumētū ꝑ motū ⁊ q̄quō p̄t attigere p̄ncipalē ef
fectū ⁊ hoc eē īstrumētū ī vltīo īstāti iductiōis for
me sicut pꝫ de moneta nō solū oꝫ vti martello a=
ctiōe p̄ma:sꝫ et ꝑcutiēdo ī vltīo īstāti īpssiōis ima
ginis. et idē pꝫ q̄ntūcūqꝫ cera p̄us mollificet̄ oꝫ ꝙ
ī vltīo īstāti mediāte manu vel aliq̄ alio fiat īpssio
sigilli. Alio mō dr̄ eē īstrumētū qd̄ tn̄ ē p̄mū: ⁊ p̄ꝰ
agit anq̄ iducat̄ effectꝰ p̄ncipalis:ita ꝙ nūq̄ atti
git ad p̄ncipalē effectū:⁊ sic accidētia agūt īstru=

mẽtalr cũ sit agẽs nõ istrumẽtale respctũ effect⁹
ꝓpal. sʒ aliõ ẽ agẽs scdʒ ꝙ istrumẽtũ/nec dicit in
strumentũ nisi extẽdẽdo: ⁊ tale cõcurrit cũ agẽte
principali/sicut ad gñationẽ ignis cõcurrit ignis
gñans cũ deo vt cã secũda: qꝛ mouet propria for=
mã: ⁊ illud ꝓprie loquendo nõ est instrumentum

Nota totũ ⁊ nõ totaliter.

per hoc ad argumentũ dico: ꝙ minister nõ est tm̃
instrumentũ respectu act⁹ quẽ exercet: sʒ est cã se
cunda/sicut manus in scribendo vniuersalit agẽs
scdm̃ causat totũ effectũ/et agens primuʒ similit
sed neutrũ totalit respectu gratie vel caracteris
si est ibi caracter minister tm̃ est instrumentum: et
ideo respectu istoꝝ nulla intentio requirit in mi=
nistro/tñ instrumentũ qd̃ non est tm̃ instrumentũ
bene põt habere effectũ in intẽtiõe respectu cui⁹
dicitur agẽs scdm̃. Sed accidens qd̃ dicit instru=
mentũ forme substantialis in agendo tm̃ agit ad
primũ ⁊ nũꝙ attingit effectũ principalẽ sed essen
tialit induceret forma substãtialis effectũ suum si
nullũ esset accidens in eo sicut si esset. Sed sic nõ

Nota vltimũ instãs.

est de impressione imaginis in monetã mediante
martello in vltimo instanti. ¶ Ad aliõ dico: ꝙ in
tentio non est aliquid sacramenti intrinsece: sʒ est
causa intrinseca: ⁊ non seqtur ꝓpter hoc ꝙ nõ re=
quirat: qꝛ ita necessario requirit finis ⁊ efficiẽs si
cut materia ⁊ forma. Et cũ dicit igitur est sensibi
lis non sequit qꝛ illa intentio sensibilis hʒ ratio=
nem cause efficientis quoquomodo. ¶ Ad p̃muʒ
principale dico: ꝙ licet in baptismate neqʒ sit fi=
des in vniuersali neqʒ in particulari respectu ef=
fectus principalis nichil min⁹ baptizat. qꝛ sufficit
ꝙ intendat qd̃ ecclesia intendit/⁊ hoc de effectu
ꝓpinquori in vniuersali: sicut si ego intẽderẽ ꝑ cir=
cũcisionẽ in iudaismo aliquẽ fore de secta eoꝝ: et
sic velle vnũ pueꝝ circũcidere/nõ tñ credo ꝙ in=
tentio eoꝝ minime valeat: sed intẽdo hunc circũ
cidere scdm̃ ritum iudeoꝝ ⁊ valeat sibi qd̃ valere
põt: ita pfecte circũciditur a me sicut a iudeo. Sic
etiã nigromãtici qñ recipiũt aliquẽ de secta eoꝝ
dicunt super ipsum incãtationes et cõiurationes
¶ Ad aliõ p̃ncipale dico: ꝙ ebriosus est q̃ ex con
suetudie est ebri⁹: ⁊ talis põt esse actu sobrius vel
esto ꝙ sit ebri⁹ actu/vel est ita ebri⁹ ꝙ nõ põt ha=
bere intẽtionẽ ⁊ ꝓferre verba sicut decet: ⁊ tũc ni

Ad scd̃am q̃stionem.

chil facit: si aũt põt baptisat. ¶ Ad scd̃aʒ q̃stionẽ
dicit cõiter ꝙ ista diuisio intẽtionis est sufficiẽs i
actualẽ ⁊ habitualẽ/tñ dico nisi extendat actua=
lis vel habitualis nõ põt esse sufficiẽs: sed ꝓpe lo
quẽdo est media/puta virtualis. Qꝫ sit actualis
ptʒ cuiꝫ habitualis dupliciter illa q̃ act⁹sonat habi
tui: sed inter istas est media virtualis que non est
tm̃ habitualis. qꝛ talis põt esse in dormiente/et
in penitus nõ cõsiderãte/sʒ est i virtute intẽtiõis
actualis p̃cedẽtis/sicut si intẽdo celebrare in r.tu
ecclesie/⁊ habeo intentionẽ actualẽ postea cõti=
git in missa qd̃ multũ siue distract⁹ multotiẽs re=
deo/nõ est in illa distractione intẽtio actualis. sʒ
cũ auerto actualit. neqʒ hitualis tm̃ sicut cuʒ dor
mio/vel oĩno nichil de missa auerto. et i isto actu
põt acq̃ri meritũ: ⁊ etiã põt aliq̃s in tali actu pec

care mortalit: qꝛ si irẽ ad sctm̃ Jacobũ tota via ẽ
michi meritoriũ si intendo ex deuotione/⁊ tñ nõ
est necesse ꝙ tota via actualit cogitẽ de sctõ iaco=
bo/etiã in celebrãdo/in legendo euangelia acci=
dit distractio/tñ est act⁹ meritorius: qꝛ sufficit ꝙ
eliciat ab intẽtiõe actuali ⁊ sequat ipaʒ/sine hoc
interi velim 𝔷riũ/sicut etiã in martyrib⁹ forte nõ Exemplũ bonum.
est intentio actualis quãdo summe merent/vt qñ
vltimate patiũtur. qꝛ forte tunc nõ vtũtur rõne: sʒ
sufficit feruor p̃cedẽs ad hoc ꝙ ista intentio virtu
alis sit meritoria. de⁹ tm̃ si vellet posset i eis tunc
cõseruare intentionẽ actualẽ/nescio si facit. Sic
aliquis intendit ire ad interficiendũ hoĩes statim
in eundo inuenit aliquos ꝑcutientes ⁊ efficit i fu
ria. ⁊ tunc nõ hʒ intẽtionem nec boni nec mali: sʒ
est quasi extra se peccat tñ mortalit ꝙ hʒ intẽtio Vide quõ aliq̃s pec=
nẽ virtualẽ sequẽtẽ intentionẽ actualẽ sine hoc ꝙ cat ex vir=
interi velit contrariuʒ. Dico igit ꝙ in baptisante tuali itentione.
requiritur intentio virtualis. ¶ Ad rationes pro
prima ꝑte dico: ꝙ licet nullus effectus ꝓcedat ab
actu primo nisi mediante actu scdõ: nõ opꝫ tamẽ
actũ secundũ esse tunc qñ fit iste effectus sequẽs si
cut pꝫ de graui cadente in aquã causat circulatio=
nes/nõ em̃ opꝫ qñ ẽ circulatio ꝙ cadat lapis actu
sed fit tunc vltima circulatio in virtute alicui⁹ pre
existentis. ¶ Ad rationes ad oppositum dico: ꝙ
actualis reqritur: licet non sit simul et habitualis
non sufficit. Unde aliq̃ dicũt ꝙ si volo ire ad eccle
siam actualit imprimit aliqua virtus in virtutem
motiuam: et tunc in medio motus licet nõ auerto
quo vado/tamẽ illa vt⁹ ipsa mouet q̃diu durat:
⁊ ẽ ibi velle virtuale i illo medio/nõ aũt actuale
nec hitualẽ tm̃ si tñ aliq̃d iprimat/vel nõ i vtutẽ
motiuã dicet alibi de distinctione potẽtiarum.

Eptimo querit vtrũ Qõ. vii.
baptismus sit iterabilis. Qꝫ sic.
eucharistia est iterabilis: ⁊ tamẽ
est excellenti⁹ sacramentũ/igit
et baptismus. qꝛ propt reueren=
tiã sacramenti videt ipm̃ eẽ ini=
terabile. ¶ Oppositũ. Augu. de fide ad pe. vii. et
ad Orosiũ. q. lix. et Beda. Juxta hoc querit q̃ sit
pena iterantiũ. ¶ Ad primã questionẽ dico: ꝙ est Ad primã q̃stionem.
initerabilis ꝓpter auctoritates positas. ⁊ extra
de baptismo ⁊ ei⁹ effectu. Maiores. Sʒ q̃re ẽ ini=
terabilis dicit qꝛ hʒ virtutẽ a passione xp̃i: ⁊ xp̃s
semel mortuus est. sed illud nõ valet. quia penitẽ=
tia habet efficatiã a passiõe xp̃i: igitur pari ratio
ne ipsa esset initerabilis. Aliter dicitur ꝓpter ca=
racterẽ impressum q̃ est indelebilis. sed ista ꝓpo=
sitio nõ valet: qꝛ esto ꝙ caracter insit tñ ꝓbat ma
gis notũ ꝑ min⁹ notũ: qꝛ a principio quo baptis=
mus fuit p̃ceptũ fuit notũ ꝙ est initerabilis: ⁊ nõ
ꝙ caracter imprimit. Etiã Augu. ponit expresse
baptismũ esse initerabilẽ/⁊ nullibi ponit caracte
rẽ. Nec etiã magister in littera dicit aliq̃d de cara
ctere nisi in vno loco: ⁊ hoc non est ad istum in=
tellectuʒ/quia dicit. vi. distinctione: seruato cara=
ctere christi hoc est forma xp̃i. in noĩe p̃ris. ⁊c.

¶ Dico igitur q principalis rõ initerabilitatis ẽ ab istituẽte: ⁊ si placuisset sibi potuisset baptisma iterari sicut penitentia. Quare aũt nõ placuit cõgruentia est ne daret intimã audaciã peccãtibus / qz delet penam et culpaz. ideo si fuisset iterabilis pniores fuissent hoies ad peccandũ. noluit tamẽ dimittere eos sine remedio quotienscũqz peccarent: ideo instituit penitentiã: sed ipsa nõ delet penam: qz facilitas venie prebet incentiuũ delinquẽti: hoc est venie q̃ est a pena nõ aũt a culpa. ¶ Ad rationes principales dico: q sacramentuz eucharistie non est iterabile in eadem hostia. Et si quis posteriꝰ faceret nichil fieret. ¶ Ad secundã questionem dico: distinguendo vel de conferente iterato vel de recipiente: primo mõ si scienter conferat efficitur irregularis: sicut si aliqs ea intẽtione iterato baptizaret aliquẽ infirmũ vt reciperet sanitatẽ sicut mouet questio. extra de apostatis. quidã eps habuit nepotem infirmum qui adhesit fatuo consilio ⁊ fuit iterato baptizatus vt reciperet sanitatẽ / ⁊ eps consuluit papam in isto casu et respondit papa q si hoc fecit publice nõ põt dispensare aliquis nisi solus papa / nec ipe adhuc nisi intret religionẽ. ⁊ hoc in fauorem religionis Si autez priuate fecit põt cum eo dispensare eps suus. sed si eps hoc fecit amouendꝰ est. sed ista lex est imperialis. Sz quid de ignorãtia dico: q ignorantia iuris non excuset / sed aggrauat: qz nulli licet intromittere qui ignorat qd sit agendum: sed ignorantia facti oino excusat: sicut si ecclesia baptizaret puer in domo ⁊ postea portat ad ecclesiam / ibi nulla est suspitio quare sacerdos non debeat conferre baptismum: qz non potest scire singula que fiunt in domibus parrochie sue. Si tamen aliqua sit suspicio dz baptizare sub cõditiõe: qz ex hoc nichil deperit baptizato si non prefuit baptisatus / et vterqz liberatur a periculo. Sz qd de iterato suscipiente baptismũ ignorãter: decretũ dicit q ignorantia facit eum irregularẽ: sz non opz eũ penitere. dico decretuz intelligit de ignorantia iuris. ¶ Contra. tunc oporteret eũ penitere: qz illa non excusat: ideo cum tali conuenit dispensare. sed cum eo qui est scienter baptisatꝰ non est dispensanduz. papa tñ multa posset facere que non vult facere. Unde licet excommunicatio que fit ab ecclesia sit grauior quia separat a communione fidelium / tamen irregularitas est permanentior.

Ad scdam questionem.

¶ Questio octaua.

Qõ viii.

Octauo q̃rit: vtruz in baptismo imprimatur caracter. Qp nõ. qz in circũcisione non imprimitur. igit nec i baptismo. antecedens patet: qz si sic: igitur non fuissent circũcisi postea baptizati: quia tũc fuissent duo eiusdem rationis differentia solo numero simul in anima: vt caracter baptismi ⁊ circuncisionis. consequentia patet: quia baptismus successit circũcisioni pro eodez remedio: licet mõ perfectiori. ¶ Item fides distinguit ab infideli: ⁊ tamen non imprimit caracterem / igitur nec baptismus. ¶ Item: charitas distinguit. v. de trini. xix. et tamen non imprimit caracterem. ¶ Item: caracter esset accidens per accidens inherens si esset / igitur non necessario esset inherens. sed si inest necessario inest. igitur. ⁊c. ¶ Oppositũ. Dionysius de ecclesiastica hiererchia. ca. ij. baptismꝰ imprimit quoddam signum. ¶ Item. Damascenꝰ lib. iiij. sententiarum. c. j. ¶ Item: nullum sacramentum est initerabile nisi propter indelebile derelictũ: sed baptismus est initerabilis. igitur. ⁊c.

¶ Circa questionem primo ponitur quedaz ratio cõmunis caracteris scdm omnes siue insit anime siue non. ¶ Caracter est quoddam signum spirituale impressum in susceptione cuiuscũqz sacramenti non iterabilis. Ex hoc seqtur vlteriꝰ q distinguit suscipientẽ a nõ suscipiente: ⁊ q est signũ remediatiuum: ⁊ q assimilat suscipientem ⁊ configurat: quia significat configurationem anime ad christum. vel que figuratio inest vel saltem debet inesse. Et vlterius sequitur q est aliquid aliud a gratia et virtutibus. quia gratia et virtutes non imprimuntur ficto: ⁊ tamen caracter imprimitur Ex hoc seqtur q est quodã mõ priꝰ gratia qz gratia non imprimit sine isto: licet econtra. et sequitur q erit quedam dispositio ad gratiam: tum: qz prius gratia: tum quia est imperfectius q̃ gratia: et imperfectius debet esse dispositio respectu perfectioris: ⁊ sequitur q in ipso est indelebilitas: qz si est aliud a gratia et virtutibꝰ. igitur non habet repugnans vel vt causam demeritoriã vel peccatum: ⁊ non corrumpitur aliquid supernaturale in nobis nisi ppter demeritũ vel peccatum. et tunc cessat deus illud conseruare. Est igitur caracter signum spirituale impressum in susceptiõe sacramẽti non iterabilis distinctiuum / remediatiuum / assimilatiuum / configuratiuum. aliud a gratia / priꝰ gratia dispositio ad gratiam indelebilem. hoc intelligo per caracterem. ¶ Dicitur ad questionem q nichil tale est in anima: qz in quocũqz sanctificato non recipitur gratia oino / nihil imprimitur reale absolutũ nec cõpatũ: sed qz ecclesia sanctificatur non imprimit sibi gratia sed efficit habilis ad vsuz. etiã qz calix sctificat nichil nouũ sibi imprimitur reale: sed deputatur sacris vsibꝰ. Sic homo in regeneratione si non recipit gratiam nihil reale imprimitur: nec remanet aliquid reale post gratia recedente esto q imprimatur. Sed potest aliqs famulari domino de nouo: et si nichil nouũ recipiat: et quomodo distinguitur a non tali / dupliciter / quia recipit actum qui preterijt: vt si fecit domino homagium / et per talem relationem rationis: et sic sufficienter ab alijs distinguitur: ⁊ illis de familia assimilatur. sicut si rex recipiat aliquem ad pacem suam / assistit sibi et tuetur eum: qz actũ recepit: et illã relationẽ rõnis et sic deꝰ assistit baptisato ⁊ tuet eũ. nec eget aliquo signo remediatio ad hoc q cognoscat eũ distincte ab alio. Pro hac parte arguitur sic. i codẽ actu in quo ali-

Caracter ẽ priꝰ gra.

Nota qd ẽ caracter.

quis peccat mortaliter / nullū solum supernaturale recipit. sed fictus in suscipiendo baptismū peccat mortaliter / non solum q: fictus. sed in ficte suscipiendo. igitur in suscipiendo nullū donū supnaturale recipit. ¶ Itē: donū dei / vel est gratia gratis data / vel gratū faciens donū. pzimo vt ,pphetia z hmōi datur ,ppter bonū ecclesie ex hoc q si ctus accipit caracterem. igit non est donū supnaturale pzimo mō si est donum scdo mō. igit perfecte curat. q: deus in actionibus suis nichil imperfectū dereliquit. q: fides non infunditur sine charitate / et si possit esse sine charitate. ¶ Item: in actionibus dei nichil frustra. s; iste caracter si ponatur frustra esset. q: non ponit nisi vt cessante fictione possit gratia inesse. sed ad hoc nichil iuuat caracter. q: si cesset p veram penitentiam sine oi caractere gratia infunditur si nō cesset fictio post baptismum p veram penitentia; nunq intelligit gratia. Dicit q non habet remissio ois pene p veram penitentiā: sed hoc habet virtute caracteris cessante fictiōe de cōmissis ante baptisma. ¶ Cōtra: sicut deus nunc assistit baptismo remittendo penā z culpā si accedens nō sit fict⁹: z esto q sit fictus / recedente fictione ex pactione cum ecclesia remittit cōmissa ante baptismū: sic poss; p pnia; qtū ad cōmissa ante baptismū remittere penam et culpam: licet nichil reale derelinquit per baptismum. q: posset ordinare q ficte baptizato recedēte fictione p penitentiā verā remitterētur sibi cōmissa ante baptismū qtum ad culpam z penā virtute gratie baptismalis q debuit infuisse sibi in susceptione baptismi / si non accessisset ficte. ¶ Itē alij effectus sequentes baptismum equaliter possunt saluari sine caractere sicut cum caractere: q: anima ex se est summe disposita ad susceptionem gratie: licet nō aia feda: sicut aer ex se sūme dispositus ad susceptiōem luminis: licet non aer tenebrosus et agens est infinite virtutis causans gratiam. igitur non preexigitur dispositio preuia.

¶ Item: si caracter est necessari⁹: aut igit ad hoc q anima suscipiat gratiam: aut quātum ad hoc q deus cognoscat animam tanq sigta; sibi. aut qtum ad existens in pena z gloria: vt maior sit gloria vel pena. Non propter pzimum: quia magis ē fecisse magnum actum meritoziū q suscepisse gratiam per baptismum. z magis est habuisse fidem et caracterē intensam. et tamen nullu; istozū triū preexigit caracterem in aia: nec etiam derelinqt. Non propter secūdū / quia equaliter nouit de⁹ animam sine caractere sicut cū caractere. Neq; etiā propter tertium est aliqua necessitas vt appareat signum distinctiuū: quia maior erit gloria existentibus in gloria propter charitatē intensam z act⁹ meritorios quos fecerunt q propter hoc q suscep erunt baptismu: et tamen intensa charitas non derelinquit signum distinctiuum / neq; est necesse propter maiorem confusionem existentium in pena: quia maior erit confusio cecidisse a charitate q a gratia baptismali. ¶ Item: pluralitas nō est ponenda preter necessaria. sed non inuenitur in scriptura caracter ad istum intellectu;. sed in vno loco caracter bestie / nec etiā inuenitur hoc in fide / neq; in dictis Augustini qui tamen mirabilit multu; loquitur de ista materia. Sed dicit Aug. aliquando suscipit sacramentum z non rem. Neq; inuenit a Dionysio parte. xij. ecclesiastice. hierarchie / luie. q exponitur. i. cruce a quibusda;: et iste est caracter de quo loquitur ibi: z tunc debēt fieri multa media: z bene post sequit baptismus igit iste caracter nō est caracter baptismi. Et parte. ix. dicit idem Dionysius quozūq; caracterum sunt expressiones / vel ymagines / vel signa: ita q in nullo est ad propositum. Neq; Damascen⁹ est ad hoc q principium noue vite. zc. et. c. iij. exponit illud per signum crucis: vnde auctoritates allegantur / ac si diceretur iste percutit te per baculum et tu es hō: igitur tu es hō per baculum. Capiunt enī per extrema et dimittitur medium. per hoc dico ad auctoritates q false allegant. ¶ Ad rationes dico / q non sequitur baptismus est initerabilis: igitur imprimit caracterē: q: sic posset deus assistere ex pactione sine caractere sicut cu; caractere / et essentialiter aiam cognoscere z gratiam infundere in susceptione / vel post recedente fictione. preter hoc si caracter esset aliquid absolutum: deus de potētia absoluta posset ipsum delere hoc est non conseruare ita q esset delebilis. nō sic scdm aliā viam actū qui preterijt. ¶ Aliter potest dici ad questionē q baptism⁹ imprimit aliquam rem. q: Innocentius extra de baptismo et eiusdem effectu. Maiores. q: opatio sacramentalis caracterem imprimit vbi non inuenit obicem zc. Et sentiendū est sicut ecclesia romana sentit. et illud capitulū fecit ipsemet: sed in alio capitulo qd fuit concilij generalis ponit de ista materia. et distinguendū est de dispositione: q: quedam pōt facere suscepitiū ydoneū / licet prius nō fuerit indispositum. Unde aliud est indispositum disponere. et aliud non indispositū facere ydoneum: neq; ponere caracterem claudit contradictionē. iō teneo istam partem solum pro auctoritate pape. ¶ Ad pzimum potest negari antecedens et consequentia. Ad probationem antecedentis concedo q baptisma postea impressit caracterem. Et cum dicitur / aut eiusdem rationis / aut alterius posset dici q alterius. credo tamen q sint eiusdē rationis: et concedo q due obligationes eiusdem rationis differentes solo numero possunt esse simul in eodem et non dubito de respectiuis. Etiam probabitur alibi q hoc est verum de absolutis. Ad probationem consequentie dico: q est simile de circumcisione et baptismo. quia circūcisio non habet effectum necessario concomitantem sicut baptismus. et ideo non opozet si vnum imprimat caracterem et aliud. ¶ Ad aliud. nescio quare fides et charitas non imprimerent caracterem cum si debeat sustineri q nō posset dici q q: in se sunt forme in aia. iō qsi scdm se sunt ibi immediate et non preexigūt caracterē / nec etiā derelinquunt cum recedūt. non sic est de baptismo.

¶ Ad aliud cū dicitur ꝙ caracter est accidēs per accidens: igiᵗ separabilis dicitur ꝙ est icorruptibile. qꝛ non hꝫ repugnans: nec aliquid quare deꝰ non debeat ipsum cōseruare. sed illud non valet. qꝛ sicut deus immediate creat caracterē ⁊ cōtingenter creat. ita tenet inesse post mere cōtingēter. Et si desineret cōseruare stati desineret esse et nō necessitatur: certū est ad cōseruandū sicut dicā de beatitudine nostra ꝙ mere cōtingenter cōseruabitur inesse: ideo concedo ꝙ caracter est accidens per accidens: ⁊ est vno modo indelebilis alio mō delebilis. indelebilis ꝓ tanto / qꝛ nunꝙ delebitur delebilis. qꝛ in se possit deleri: qꝛ posset deus ipm non conseruare in esse cum mere cōtingenter eū cōseruet. ⁊c. ¶ Ad primū pro opposita parte cū dicitur nichil imprimitur in alijs sanctificatis ab hoīe vbi gratia nō imprimitur: igitur nichil iprimitur hoi aliud a gratia. Dicitur: ꝙ non sequiᵗ qꝛ sicut ecclesia ⁊ calix ⁊ hmōi nō sunt capacia gratie: neqꝫ sunt capacia dispositionis supernaturalis que est ꝑuia ad gratiā: recipit tamen illam dispositionem preuiam in baptismo. ¶ Ad aliō cū dicitur ꝙ in eo actu quo quis per se peccat mortaliter non recipit totū supnaturale: hec est falsa: et quelibet talis vult accepta de donis supnaturalibus: qꝛ non ꝓpter demeritū vel pctm̄ alicuius vult deus suscipientē carere effectu ꝓximo vniuersali: licet velit eum carere effectu principali.

¶ Ad aliō dico: ꝙ caracter ꝑtinet ad donū gratū faciens: nec tamen perfecte curat: qꝛ nō est datuꝫ vt curet. sed dat deꝰ caracterē tanꝙ dispositionē ad curā perfectā. ¶ Ad aliud dicitur / ꝙ non frustra datur: qꝛ sine caractere nō haberet suscipiēs qḋ habet cum illo: qꝛ pena deletur: posset tamen deus si vellet de potētia absoluta ita potest delere sine isto sicut cum isto / sed non potest de potētia ordinata: quare autem hoc sit quia placuit.

¶ Ad aliud patet: ꝙ non necessario reqritur dispositio precedens ad gratiā qn̄ de potentia absoluta posset deus sine alia dispositione immediate causare gratiam in aīa / non autem sic ordinauit.

¶ Ad aliud cum dicitur / aut est necessariū vt anima suscipiat gratiā / vel vt deus cognoscat aīaꝫ / vel propter existentes in pena et in gloria / diciᵗ ꝙ propter nullū istoꝝ trium est absolute necessarium. tn̄ propter quodlꝫ istoꝝ est congruum. qꝛ licet sine caractere posset suscipiens esse distinctuꝫ non tn̄ ita bene: ⁊ voluit deꝰ de potentia ordinata ꝙ sic intret quilibet vitam. ⁊ ꝙ talis sit sibi cognoscibilis: ⁊ ꝙ illis sit maior gloria / vel maior confusio in pena. Et quō dicitur diceᵗ de xp̄o qui non suscepit caracterē / qꝛ tm̄ fuit baptisatꝰ baptismo Johānis / neqꝫ accepit caracterē sacerdotalē et tn̄ fuit summꝰ sacerdos / tn̄ si aliq̄ deberet gloria ꝓ istis caracteribꝰ, bene determinaret ꝙ xp̄s haberet illam gloriā / etiā antiq̄ patres vt Abraā et alij carerent ista gloria. ¶ Ad aliud. pluralitas nō est ponenda preter necessaria. sed Aug. cōtra donatistas lib. iij. dicit tres caracteres: sed capit ibi caracterē ꝓ baptismo. vnde nichil est ad propositum vbicūqꝫ inueni augustinū loq̄ de caractere: tū qꝛ multa sunt q̄ non inueniunᵗ scripta a sanctis: ideo tenetur ꝙ non ē pluralitas preter necessaria si concurrat caracter si concurrat cum alijs ꝓpter auctoritatem Innocētij tertij. ¶ Q̄ō. ix.

Q̄ō. ix.

Nono q̄riᵗ: vtrum caracter sit forma absoluta. Q̄ꝛ non. ij. Ethic. tria sunt in aīa. potentia / passio / habitꝰ. et illa absoluta q̄ sunt i anima sufficienter diuidūtur per ista tria. Sed caracter non est potentia: qꝛ non naturaliter inest. non est passio: qꝛ non est faciliter mobilis. non est habitus: qꝛ scḋm hoc nullus est aptus ad agendum: qꝛ ꝓpter caracterem solum non facilius opatur quis ꝙ prius. ¶ Item: si esset aliquid absolutū esset i aliquo genere et in aliqua specie non videtur nisi in aliqua specie qualitas: sed non est in quarta specie / quia nec est forma nec figura. non est in tertia: quia nō infert passionem / nec ex passione infertur. nō est in secunda: quia nec est naturalis potentia nec impotentia non est in ipsa: quia ē impossibiliter mobilis. ¶ Item: forma absoluta habet aliquem effectum sibi proprium / caracter vero non. ¶ Iteꝫ omnis forma absoluta est delebilis / tum qꝛ ab eodē a quo imprimitur potest destrui. tum quia habet contrarium. caracter autem est indelebilis.

¶ Oppositum. caracter disponit ad absolutū vt ad gratiam: igitur est absolutū. ¶ Itē: caracter assimilat xp̄o aliquo modo ⁊ ꝓximo scḋm qualitatē est aliquis similis. v. ⁊. iiij. Metaphi. ¶ Ad q̄stionē diciᵗ ꝙ caracter est forma absoluta: qꝛ mutatio non est nisi ad aliquid absolutū. v. Phi. Sꝫ ad caracterē est mutatio: qꝛ pōt acq̄ri sine alio absoluto: vt in ficte recipiente baptismū. ¶ Itē: relatio nō est fundamentū relationis: sic esset ꝓcessus in infinitū. Caracter est fundamentū relationis / qꝛ est signū rememoratiuū et cōfiguratiuum et distinctiuū. Ista tria sunt relatiōes fundate sup caractere. igiᵗ. ⁊c. ¶ Itē: caracter est ptās actiua vel passiua. Potestas passiua / vt i baptismo. Potestas actiua / vt caracter ordinis. Sed ptās qua quis pōt agere vel pati est forma absoluta. ¶ Itē in q̄lꝫ sacramēto est aliq̄ relatio noua in aīa suscipiēti: qꝛ aliᵗ se hꝫ ad deū post susceptionē ꝙ priꝰ: et nulla variatio ex pte dei. igiᵗ si caracter nō eēt nisi quedā relatio vel respectꝰ i aīa. igiᵗ q̄lꝫ sacramentū causaret caracterē. ¶ Cōtra ista: ⁊ pmō arguo cōtra hoiēꝫ: qꝛ iste doc. dicit ꝙ caracter est signū cōlonis diuinoꝝ / ⁊ dicit ꝙ ponitur signū loco gn̄is. sꝫ manifestū ē ꝙ signū ē in gn̄e relatiōis Uel igitur signū non est genus suum vel caracter non est quid absolutuꝫ. ¶ Itē: sicut plura nō sunt ponenda sine necessitate: sic nec perfectio maior ꝙ posset concludi ex illa necessitate qn̄ necesse est ponere in aliquo pfectionē. sꝫ ex illis oībꝰ q̄ attribuūtur caracteri non potest concludi ꝙ est forma absoluta: qꝛ equaliter possunt oīa saluari si poniᵗ

quia peccat mortaliter / nullũ solum supernatura le recipit. sed fictus in suscipiendo baptismũ peccat mortaliter / non solum qꝛ fictus. sed in ficte suscipiendo. igitur in suscipiendo nullũ donũ supna turale recipit. ¶ Itẽ: donũ dei / vel est gratia gratis data / vel gratũ faciens donũ. primo vt ꝓphetia ꝛ hmõi datur ꝓpter bonũ ecclesie ex hoc ꝙ fictus accipit caracterem. igit non est donũ supnaturale primo mõ si est donum scdo mõ. igit perfecte curat. qꝛ deus in actionibus suis nichil imperfectũ derelinquit. qꝛ fides non infunditur sine charitate / et si possit esse sine charitate. ¶ Item: in actionibus dei nichil frustra. sꝫ iste caracter si ponatur frustra esset. qꝛ non ponit nisi vt cessante fictione possit gratia inesse. sed ad hoc nichil iuuat caracter. qꝛ si cesset p veram penitentiam sine oĩ caractere gratia infunditur si nõ cesset fictio post baptismum p veram penitentiaꝫ nunꝙ intelligit gratia. Dicit ꝙ non habet remissio oĩs pene p veram penitentiã: sed hoc habet virtute caracteris cessante fictiõe de cõmissis ante baptisma. ¶ Cõtra: sicut deus nunc assistit baptismo remittendo penã ꝛ culpã. si accedens nõ sit fict⁹: ꝛ esto ꝙ sit fictus / recedente fictione ex pactione cum ecclesia remittis cõmissa ante baptismũ: sic possꝫ p pniaꝫ ꝗtũ ad cõmissa ante baptismũ remittere penam et culpam: licet nichil reale derelinquit per baptismum. qꝛ posset ordinare ꝙ ficte baptizato recedẽte fictione p penitentiã verã remitterẽtur sibi cõmissa ante baptismũ ꝗtum ad culpam ꝛ penã virtute gratie baptismalis ꝗ debuit infuisse sibi in susceptione baptismi / si non accessisset ficte. ¶ Itẽ alij effectus sequentes baptismum equaliter possunt saluari sine caractere sicut cum caractere: qꝛ anima ex se est summe disposita ad susceptionem gratie: licet nõ aĩa feda: sicut aer ex se sũme dispositus ad susceptiõem luminis: licet non aer tenebrosus et agens est infinite virtutis causans gratiam. igitur non preexigitur dispositio preuia.

¶ Item: si caracter est necessari⁹: aut igit ad hoc ꝙ anima suscipiat gratiam: aut quãtum ad hoc ꝙ deus cognoscat animam tanꝙ signaꝫ sibi. aut ꝗtum ad existens in pena ꝛ gloria: vt maior sit gloria vel pena. Non propter primum: quia magis ẽ fecisse magnum actum meritoriũ ꝙ suscepisse gratiam per baptismum. ꝛ magis est habuisse fidem et caracterẽ intensam. et tamen nullus istorũ triũ preexigit caracterem in aĩa: nec etiam derelinquit. Non propter secũdũ: quia equaliter nouit de⁹ animam sine caractere sicut cũ caractere. Neqꝫ etiã propter tertium est aliqua necessitas vt appareat signum distinctiuũ: quia maior erit gloria existentibus in gloria propter charitatẽ intensam ꝛ act⁹ meritorios quos fecerunt ꝙ propter hoc ꝙ susceperunt baptisma: et tamen intensa charitas non derelinquit signum distinctiuum / neqꝫ est necesse propter maiorem confusionem existentium in pena: quia maior erit confusio cecidisse a charitate ꝙ a gratia baptismali. ¶ Item: pluralitas nõ est ponenda preter necessaria. sed non inuenitur in scriptura caracter ad istum intellectuꝫ. sed in vno loco caracter bestie / nec etiã inuenitur hoc in fide / neqꝫ in dictis Augustini qui tamen mirabilit multuꝫ loquitur de ista materia. Sed dicit Aug. aliquando suscipit sacramentum ꝛ non rem. Nec qꝫ inuenit a Dionysio parte. xij. ecclesiastice. hierarchie / luie. ꝙ exponitur. i. cruce a quibusdaꝫ: et iste est caracter de quo loquitur ibi: ꝛ tu nc debẽt fieri multa media: ꝛ bene post sequit baptismus igit iste caracter nõ est caracter baptismi. Et parte. ix. dicit idem Dionysius quorũqꝫ caracterum sunt expressiones / vel ymagines / vel signa: ita ꝙ in nullo est ad propositum. Neqꝫ Damascen⁹ est ad hoc ꝙ principium noue vite. ꝛc. et. c. iij. exponit illud per signum crucis: vnde auctoritates allegantur / ac si diceretur iste percutit te per baculum et tu es hõ: igitur tu es hõ per baculum. Capiunt enĩ per extrema et dimittitur medium. per hoc dico ad auctoritates ꝙ false allegant. ¶ Ad rationes dico / ꝙ non sequitur baptismus est initerabilis: igitur imprimit caracterẽ: qꝛ sic posset deus assistere ex pactione sine caractere sicut cuꝫ caractere / et essentialiter aĩam cognoscere ꝛ gratiam infundere in susceptione / vel post recedente fictione. Preter hoc si caracter esset aliquid absolutum: deus de potẽtia absoluta posset ipsum delere hoc est non conseruare ita ꝙ esset delebilis. nõ sic scdm aliã viam actũ qui preterijt. ¶ Aliter potest dici ad questionẽ ꝙ baptism⁹ imprimit aliquam rem. qꝛ Innocentius extra de baptismo et eiusdem effectu. Maiores. qꝛ operatio sacramentalis caracterem imprimit vbi non inuenit obicem ꝛc. Et sentiendũ est sicut ecclesia romana sentit. et illud capitulũ fecit ipsemet: sed in alio capitulo qõ fuit concilij generalis ponit de ista materia. et distinguendũ est de dispositione: qꝛ quedam põt facere susceptiuũ ydoneũ / licet prius nõ fuerit indispositum. Unde aliud est indispositum dispone re. et aliud non indispositũ facere ydoneum: neqꝫ ponere caracterem claudit contradictionẽ. iõ teneo istam partem solum pro auctoritate pape. ¶ Ad primum potest negari antecedens et consequentia. Ad probationem antecedentis concedo ꝙ baptisma postea impressit caracterem. Et cum dicitur / aut eiusdem rationis / aut alterius posset dici ꝙ alterius. credo tamen ꝙ sint eiusdẽ rationis: et concedo ꝙ due obligationes eiusdem rationis differentes solo numero possunt esse simul in eodem et non dubito de respectiuis. Etiam probabitur alibi ꝙ hoc est verum de absolutis. Ad probationem consequentie dico: ꝙ est simile de circumcisione et baptismo. quia circũcisio non habet effectum necessario concomitantem sicut baptismus. et ideo non oportet si vnum imprimat caracterem et aliud. ¶ Ad aliud. nescio quare fides et charitas non imprimerent caracterem cum si debeat sustineri ꝙ nõ posset dici ꝙ qꝛ in se sunt forme in aĩa. iõ qñ scdm se sunt ibi immediate et non preexigũt caracterẽ / nec etiã derelinquunt cum recedũt. non sic est de baptismo.

¶ Ad aliud cũ dicitur q̄ caracter est accidẽs per
accidens: igit̃ separabilis dicitur q̄ est icorrupti-
bile. q̄ꝛ non hꝫ repugnans: nec aliquid quare de⁹
non debeat ipsum cõseruare. sed illud non valet.
q̄ꝛ sicut deus immediate creat caracterẽ ꝛ cõtin-
genter creat, ita tenet inesse post mere cõtingẽter
Et si desineret cõseruare stati desineret esse et nõ
necessitatur: certũ est ad cõseruandũ sicut dicã de
beatitudine nostra q̄ mere cõtingenter cõseruabi
tur inesse: ideo concedo q̄ caracter est accidens
per accidens: ꝛ est vno modo indelebilis alio mõ
delebilis. indelebilis ꝑ tanto / q̄ꝛ nunq̄ delebitur
delebilis. q̄ꝛ in se possit deleri: q̄ꝛ posset deus ipm
non conseruare in esse cum mere cõtingenter euꝫ
cõseruet. ꝛc. ¶ Ad primũ pro opposita parte cuꝫ
dicitur nichil imprimitur in alijs sanctificatis ab
hoie vbi gratia nõ imprimitur: igitur nichil ĩpri-
mitur hoi aliud a gratia. Dicitur: q̄ non sequit̃ q̄ꝛ
sicut ecclesia ꝛ calix ꝛ hmõi nõ sunt capacia gra-
tie: neqꝫ sunt capacia dispositionis supernatura-
lis que est ꝑuia ad gratiã: recipit tamen illam di-
spositionem premiam in baptismo. ¶ Ad aliõ cũ
dicitur q̄ in eo actu quo quis per se peccat mor-
taliter non recipit totũ supnaturale: hec est falsa:
et quelibet talis vult accepta de donis supnatura
libus: q̄ꝛ non ꝑpter demeritũ vel pctm̃ alicuius
vult deus suscipientẽ carere effectu ꝑprimo inuni
uersali: licet velit eum carere effectu principali.
¶ Ad aliõ dico: q̄ caracter ꝑtinet ad donũ gratũ
faciens: nec tamen perfecte curat: q̄ꝛ nõ est datuꝫ
vt curet. sed dat de⁹ caracterẽ tanq̄ dispositionẽ
ad curã perfectã. ¶ Ad aliud dicitur / q̄ non fru-
stra datur: q̄ꝛ sine caractere nõ haberet suscipiẽs
qd̕ habet cum illo: q̄ꝛ pena deletur: posset tamen
deus si vellet de potẽtia absoluta ita potest dele-
re sine isto sicut cum isto / sed non potest de potẽ-
tia ordinata: quare autem hoc sit quia placuit.
¶ Ad aliud patet: q̄ non necessario reqritur di-
spositio precedens ad gratiã q̄n de potentia abso-
luta posset deus sine alia dispositione immediate
causare gratiam in aĩa / non autem sic ordinauit.
¶ Ad aliud cum dicitur / aut est necessariũ vt ani-
ma suscipiat gratiã / vel vt deus cognoscat aiaꝫ /
vel propter existentes in pena et in gloria / dicit̃
q̄ propter nullũ istoꝝ trium est absolute necessa-
rium. tñ propter quodlꝫ istoꝝ est congruum. q̄ꝛ li-
cet sine caractere posset suscipiens esse distinctuꝫ
non tñ ita bene: ꝛ voluit de⁹ de potentia ordina-
ta q̄ sic intret quilibet vitam. ꝛ q̄ talis sit sibi co-
gnoscibilis: ꝛ q̄ illis ĩsit maior gloria / vel maior
confusio in pena. Et quõ dicitur dicet̃ de xp̃o qui
non suscepit caracterẽ / q̄ꝛ tm̃ fuit baptisat⁹ baptis
mo Johãnis / neqꝫ accepit caracterẽ sacerdotalẽ
et tñ fuit summ⁹ sacerdos / tñ si aliq̃ deberet̃ glo-
ria ꝑ istis caracterib⁹, bene determinaret q̄ xp̃s
haberet illam gloriã / etiã antiq̃ patres vt Abraã
et alij carerent ista gloria. ¶ Ad aliud. pluralitas
nõ est ponenda preter necessaria. sed Aug. cõtra
donatistas lib. iij. dicit tres caracteres: sed capit
ibi caracterẽ ꝑ baptismo. vnde nichil est ad pro-

positum vbicũqꝫ inueni augustinũ loq̃ de caracte
re: tũ q̄ꝛ multa sunt q̃ non inueniunt̃ scripta a san
ctis: ideo tenetur q̄ non ẽ pluralitas preter neces
saria si concurrat caracter si concurrat cum alijs
ꝑpter auctoritatem Innocẽtij tertij. ¶ Q̃õ. ix.

Ono q̃rit̃: vtrum caracter sit forma absoluta. Q̃õ. ix.
Q̄ꝛ non. ij. Ethic. tria sunt in
aĩa. potentia / passio / habit⁹.
et illa absoluta q̃ sunt i anima
sufficienter diuidũtur per ista
tria. Sed caracter non est po
tentia: q̄ꝛ non naturaliter inest. non est passio: q̄ꝛ
non est faciliter mobilis. non est habitus: q̄ꝛ scđm
hoc nullus est aptus ad agendum: q̄ꝛ ꝑpter cara-
cterem solum non facilius opatur quis q̄ prius.
¶ Item: si esset aliquid absolutũ esset i aliquo ge
nere et in aliqua specie non videtur nisi in aliqua
specie qualitas: sed non est in quarta specie / quia
nec est forma nec figura. non est in tertia: quia nõ
infert passionem / nec ex passione infertur. nõ est
in secunda: quia nec est naturalis potentia nec im
potentia non est in ipsa: quia ẽ impossibiliter mo
bilis. ¶ Item: forma absoluta habet aliquem ef-
fectum sibi proprium / caracter vero non. ¶ Iteꝫ
omnis forma absoluta est delebilis / tum q̄ꝛ ab eo
dẽ a quo imprimitur potest destrui. tum quia ha-
bet contrarium. caracter autem est indelebilis.
¶ Oppositum. caracter disponit ad absolutũ vt
ad gratiam: igitur est absolutũ. ¶ Itẽ: caracter as
similat xp̃o aliquo modo ꝛ ꝑprimo scđm qualita
tẽ est aliquis similis. v. ꝛ. iiij. Metaphi. ¶ Ad q̃-
stionẽ dicit̃ q̄ caracter est forma absoluta: q̄ꝛ mu-
tatio non est nisi ad aliquid absolutũ. v. ꝓhi. Sꝫ
ad caracterẽ est mutatio: q̄ꝛ põt acq̄ri sine alio ab
soluto: vt in ficte recipiente baptismũ. ¶ Itẽ: re-
latio nõ est fundamentũ relationis: sic esset ꝓces
sus in infinitũ. Caracter est fundamentũ relatio-
nis / q̄ꝛ est signũ rememoratiuũ et cõfiguratiuum
et distictiuuꝫ. Ista tria sunt relatiões fundate sup
caractere. igit̃. ꝛc. ¶ Itẽ: caracter est ptãs actiua
vel passiua. Potestas passiua / vt i baptismo. Po-
testas actiua / vt caracter ordinis. Sed ptãs qua
quis põt agere vel pati est forma absoluta. ¶ Itẽ
in q̃lꝫ sacramẽto est aliq̃ relatio noua in aĩa susci-
piẽtꝫ: q̄ꝛ alit̃ se hꝫ ad deũ post susceptionẽ q̄ pri⁹:
et nulla variatio ex ꝑte dei. igit̃ si caracter nõ eẽt
nisi quedã relatio vel respect⁹ i aĩa. igit̃ q̃lꝫ sacra
mentũ causaret caracterẽ. ¶ Cõtra ista: ꝛ prĩo ar
guo cõtra hoieꝫ: q̄ꝛ iste doc. dicit q̄ caracter est si
gnũ cõionis diuinoꝝ / ꝛ dicit q̄ ponitur signũ lo-
co gñis. sꝫ manifestũ ẽ q̄ signũ ẽ in gñe relatiõis
Uel igitur signũ non est genus suum vel caracter
non est quid absolutuꝫ. ¶ Itẽ: sicut plura nõ sunt
ponenda sine necessitate: sic nec perfectio maior
q̄ posset concludi ex illa necessitate q̃n necesse est
ponere in aliquo ꝑfectionẽ. sꝫ ex illis oĩb⁹ q̃ attri
buitur caracteri non potest concludi q̄ est forma
absoluta: q̄ꝛ equaliter possunt oĩa saluari si ponit̃

forma respectiua ꝙ declaro saluando illas quat=
tuor rōnes adductas: qꝛ nulla illarū cōcludit cara
cterē esse formā absolutā. ¶ Dico igitˀ ad primaꝫ
cū accipitˀ mutatio nō est nisi ad absolutū falsum
est: qꝛ respectus duplex est: q̄dam intrinsece adue
niens. quidā ab extrinseco: ꝛ non pōt esse respe=
ctus ita intrinsece adueniens ꝙ posset oriri a fun
damēto solo nisi posito termino. qꝛ nichil referˀ
ad se. igitˀ respectus intrinsecus adueniens nō po
test aduenire nisi posito extremo cū fundamento
vel exteriꝰ. igitur respectus extrinsecus aduení=
ens plus requirit: qꝛ positis extremis ꝛ fundamē
to si tunc necessario aduenıret ex natura rei esset
intrīsecꝰ. ideo ad respectū ab extrīseco aduenıēte
pōt eē mutatio. ¶ Itē aliq̄ actio pōt esse noua nō
priꝰ mutato altero extremo ad formā. sicut ignis
antiquus posset agere in lignū antiquū de nouo.
licet nichil absolutuꝫ de nouo adueniret huic vel
illi: qꝛ ex hoc ꝙ ista non sunt approximata: ꝛ priꝰ
non: ꝛ approximatio nichil causat absolutum in
ligno: nec in igne: sic deus pōt respectū nouū im=
primere sine nouo absoluto. igitur assumptuꝫ est
falsum. Et cū allegatˀ phūs ad hoc: dico ꝙ phūs ē
ad oppositum. qꝛ ipsemet cōcedit ꝙ pōt esse mo=
tus ꝑ se ad vbi. et tñ vbi nullā formam absolutaꝫ
dicit. sicut probabitur alibi. tamen de hoc ꝙ phi=
losophus negat ad respectū esse motum vel muta
tionem per se. Dico ꝙ ipse intelligit de respectu
itrīsecꝰ adueniēte q̄ ꝯsequitˀ extrema posita in eē ex
natura rei cuius est paternitas vel filiatio: ꝛ hu=
iusmodi respectus dicitur esse relatio. nō aūt qui=
libet respectus est relatio scdm ponentes distin=
ctionē predicamentorū in. x. res. ¶ Ad scdam ra=
tionē dico: ꝙ oīa ista vt assimilare cōfigurare. ꝛc.
possunt cōuenire soli relationi respectui: qꝛ pōt es
se signū rememoratiuū distinctiuum ꝯfiguratiuū
qꝛ obligatus per votum habet signū distinctiuuꝫ
et rememoratiuū ꝛ assimilatiuū. ꝛ tñ nichil abso=
lutum causatur in eo ꝑ votum. Et cū dicitˀ relatio
non fundatˀ in relatione / falsum est: qꝛ scdm Eu=
clidem / ꝓportionabilitas ē similitudo ꝓportio=
nū. vnde ꝓportiones possunt esse similes. vnde
cōiter accipiendo similitudinem potest reperiri ī
omni gñe. tñ si stricte accipiatˀ sicut identitas tñ
est in substantia stricte. licet cōiter in omi genere.
Sic potest dici de similitudine ꝛ de equalitate. ꝛ
sic stricte scdm qualitatē est aliquid simile. ¶ Ad
tertiū: ꝙ si caracter est potestas non propter hoc
est forma absoluta qua agens agit vel patiens pa
titur. qꝛ potestas ordis q̄ ē potestas ad agēdū nō
est absolutū: qꝛ quicquid agit sacerdos: vt ꝓferē=
do verba sacramentalia / vel quecūqꝫ alia respe=
ctu quorū habet actionem propriam: qꝛ eadē pos
set laycus facere. sed illa q̄ facit ministerialitˀ non
posset laycus facere q̄tum ad hoc ꝙ si laycus ꝓ=
ferret verba sacramentalia agens principale nō
coassisteret sibi causando effectū principalem qꝛ
pepigit cū ecclesia ꝙ nō coassisteret in agendo ni
si ministro habente ordinē: sicut pꝫ cōiter nō te=
netur a theologis ꝙ p̄tās epi sit ordo distinctus:
et tamen si priusq̄ esset eṗs conferret ordines ali
cui nichil faceret: ꝛ postq̄ esset eṗs cōferret: ꝛ ta=
men cum est consecratus eṗs nichil absolutū re=
cipit. Sic iudex sententiat postq̄ est constitutꝰ iu=
dex: ꝛ habet sua sententia efficatiā / prius non ha
buit ꝑ hoc ꝙ est constitutus iudex nichil absolutū
recipit. sic pater assistit filio / ꝛ ipsum defendit ex
traneo non assistit sic rex aliquē q̄ fecit sibi homa
gium defendit. ꝛ tñ per hoc nichil absolutum reci
pit. Sic deus assistit huic habenti hoc signum re
spectiuū: non habenti non assistit sic ī agēdo. Sic
pꝫ ꝙ potestas passiua non oportet esse aliq̄d ab=
solutū q̄ cōfertur in baptismo: qꝛ obligatus reli=
gioni habet potestatem suscipiendi qd non habet
alius sine oī nouo absoluto. ¶ Ad quartū dico ꝙ
ista ratio destruit primā: ꝛ preter hoc capit falsuꝫ
Primo: cū dicitˀ ꝙ in oī sacramento creatur aliq̄
relatio noua. et non in susceptione cuiuslibet cre=
atˀ nouū absolutū. igitur pōt mutatio terminari
ad cōparatū sine oī absoluto preter hoc capit ꝙ
relatio q̄ creatur in susceptione sacramenti ma=
net post actū qd est falsū: qꝛ nihil manet / nec rela
tio / nec aliud post actum nisi in tribus sacramen=
tis tñ q̄ sunt iterabilia. Dicit: quō igitˀ ponis fun=
damentū ꝓpriū caracteris cū quelꝫ relatio habe
at ꝓprium fundamentū: ꝛ quō distinguitur cara=
cter ab alijs respectibus. ¶ Ad primū dicitˀ: ꝙ fū
damentū caracteris est nuda essentia anime / non
excludendo potētias siue sint de essentia vel non
qꝛ sicut respectus intrinsecus adueniēs est imedi
ate in essentia fundamenti / sic respectꝰ extrinse=
cus adueniens a deo est imediate in essentia aīe.
¶ Ad scdm dico: ꝙ similitˀ distinguitˀ caracter ab
alijs si sit forma respectiua / sicut si sit absoluta:
qꝛ sic distinguuntur formaliter rōnes ꝑ suas for=
mas sicut cōposita absoluta ꝑ suas et formalia re
spectiuorū seipsis: sicut formalia absolutorū: ꝛ ea=
dē est ratio caracteris dn̄o q̄ ponitˀ nunc. Unde si
cut videmus ꝙ ī regno tēporali sunt multi gradꝰ.
Primo aliquis est de familia regis / ꝛ non q̄lꝫ ta=
lis est aptus ad militandū: sed postea aliq̄s de fa=
milia acceptatur vt sit miles iurando ꝙ strenue
defenderet dn̄m suū. ꝛ illud non sufficit: sed acce=
ptatur aliq̄s de militibus prescito sacramento ad
prudenter ducendū populū: vt postea sit dux. nul
lus tamen istorū per istas obligatiōes recipit no
uum absolutū: sed tñ respectū. Sic posset deꝰ fa=
cere in regno suo ꝙ primo acceptatus ad familiā
ꝑ baptismū tm̄ recipiat nouuꝫ respectū. Secūdo
acceptatus in gradu militis ꝑ cōfirmationem si=
militer recipiet nouum respectū. Tertio: accepta
tus in gradu dupliciter per sacramētū ordis tātū
recipit nouū respectū: ꝛ sic in primo gradu distin
guitur talis a non tali per obligationem illaꝫ que
est respectus sicut credens a non credente ꝑ fideꝫ
nichil tamē indelebile imprimitur per fidē. ¶ Di= Diffinitio caracteris
co igitur ad questionem ꝙ vna est rō cōis / seu de
scriptio caracteris vbi aliq̄d est de essentia: et ali=
que sunt ꝓprietates. Unde caracter est forma spi
ritualis impressa cuilibet suscipienti sacramentū

nõ iterabile indelebiliter ꝑmanens ex institutione diuina gratiã efficaciter signs: ⁊ ad illam disponens. Qꝫ sit forma spiritualis pꝫ: siue ponitur absoluta vel respectiua. Si absoluta. tunc põt vlterius exemplificari: vt habitꝰ vel dispositio. Si ponitur respectiua. tunc ꝑticule sequentes meliꝰ possunt substineri esse de essentia. Et dicitur indelebiliter ꝑmanẽs: qꝛ deus non disponit ex institutiõe sua spirituale ĩ nobis non conseruare nisi demeritum vel peccatũ sit sibi repugnans. sed nullum tale repugnat caracteri. Si ponitur caracter relatio cõis cum actu recepto q̇ preterijt manifestum est ꝙ est oĩno indelebile. Sed per hanc rationẽ susceptio cuiuslibet sacramenti imprimeret caracterẽ: qꝛ ibi creat relatio rationis cuꝫ actu q̇ preterijt. Si ponatur caracter qualitas dicitur a q̇busdã ꝙ non est in aliqua specie: qꝛ vt habet. x. Metha. corruptibile ⁊ incorruptibile differũt pliꝰ q̄ scd̃m genus. igitur cũ caracter sit incorruptibilis differt specie a quolꝫ corruptibili. igitur non est in aliqua specie qualitatis. sed illud non valet qꝛ ex hoc ꝙ caracter causatur supnaturaliter hoc non impedit q̇n possit esse in specie: sicut patꝫ de gratia. Etiam ex hoc ꝙ hec sit ab agente finito ⁊ illud ab infinito / non distinguit ista specie vel genere. sed ꝑ propriã formã a quocũqꝫ efficiẽte tunc etiã ꝙ additur christo non est ad ꝓpositũ: qꝛ phs ĩtelligit ꝙ illa differũt pliꝰ q̄ gñe phico: qꝛ loquitur ibi de contrarijs habentibus idẽ susceptiuum immediate. vnde nõ oportet ꝙ differãt corruptibile et incorruptibile gñe logico. Aliter dicitur ꝙ caracter est in oĩbus quattuor speciebus: qꝛ vt figura est in quarta vt est principium ad agendum est in tertia specie vt est principium sic agendũ est in secunda specie vt est habitus vel dispositio ad gratiã est in prima specie. Et dicit ꝙ non est incõueniens ꝙ illa que sunt separatim in inferioribus sunt vnite in superioribus. ¶ Contra: illud q̇dditas cuiuscũqꝫ est tñ vna. igitur si est in specie est tñ in vna. Aliter dicit ꝙ est in quarta specie qualitatis tñ / qꝛ configurat. ¶ Contra figura nõ cõpetit sibi nisi ꝑ metaphisicã. sed nichil dicitur eẽ in specie ꝓpter illud qd̃ cõpetit sibi metaphisice. Sic enĩ posset christus esse in specie qualitatis et apostoli / ⁊ species intelligibilis posset dici esse in quarta specie ꝑ metaphisicã. ¶ Dico igitur ꝙ sicut non est medium ad inq̇rendũ ꝙ sit nisi auctoritas pape: sic neqꝫ est mediũ ad inquirendum q̇d sit neqꝫ in qua specie sit: ideo non possunt ad hoc haberi nisi congruitates q̄dam: ⁊ vbicũqꝫ ponit possunt solui rationes in cõtrariũ: licet non eq̄ faciliter. Unde sustinendo ꝙ sit habitus põt dici ꝙ ad rõnes doctoris q̇ ĩtendit ꝓbare ꝙ non sit habitus cum dicit oĩs habitus est scd̃m quem bene vel male habemus / falsum est / qꝛ species intelligibilis potest dici habitus: ⁊ tamen scd̃m illam neqꝫ bene neqꝫ male habemus. vnde habitꝰ potest dici non solum aliq̇d bene vel male habendi: sed absolute habendi. vnde ex actibꝰ elicitis q̇ sunt indifferentes ad bene et male potest causari habitꝰ indifferens qui erit facultas ad agendũ: ⁊ tamen neqꝫ ad bene neqꝫ ad male agẽdum sed indifferẽter. neqꝫ quilibet habitꝰ facilitat ad agendũ: quia habitus supnaturalis nõ dat faciliter agere: ideo nec de ratione habitus. vnde habitus est ꝙ scd̃m ipsum bene vel male agimus: qꝛ instãtia est de habitu acq̇sito indifferẽti: q̇n neqꝫ inclinat ad bene neqꝫ ad male agere: sed tñ ad facilit agere: ⁊ potest esse habitus infusus q̇ neqꝫ inclinat ad bene neqꝫ ad male / neqꝫ ad faciliter agere. Unde deꝰ põt imprimere habitum scd̃m quẽ habens ipsum neqꝫ inclinatur ad bene agere / neqꝫ ad male / neqꝫ ad faciliter. hmõi aũt est caracter: qꝛ verius credo si ponitur absolutũ ꝙ sit in prima specie q̄ in secunda. neqꝫ seq̇tur disponit ad aliud. igitur non est habitus. qꝛ vnus habitꝰ põt disponere ad aliũ vel si dicatur ꝙ est habitus supnaturalis. et talis ĩn nulla specie est quã ponit aristoteles: qꝛ non sciuit de talibus. Sed tũc non videtur rõ quare gratia debeat poni / vel charitas ꝓprie in aliqua specie qualitatis quã ponit aristoteles cũ sint habitꝰ supernaturales: et tñ sine oĩ metaphisica ponunt proprie in specie qualitatis. iõ congruentius videtur ꝙ sit in prima specie qualitatis q̄tum ad illa que sunt de essentia eius. quia non ita faciliter possunt saluari ea que ꝑtinent ad essentiã suã fm ꝙ prius describitur si ponitur in secunda specie sicut si in prima. facilius tñ possunt oĩa saluari forte si ponitur esse relatio rationis. ¶ Ad primum principale pꝫ sustinẽdo ꝙ est habitus ꝙ nõ oportet scd̃m ipsum bene vel male / neqꝫ faciliter operari nisi esset acq̇situs ex actibus: ⁊ tunc solũ oppositum ꝙ scd̃m ipsum posset quis facilit operari ¶ Ad aliud dico: ꝙ non quelꝫ forma absoluta hꝫ effectum ꝓpriũ: sed põt esse dispositio respectu alterius habitus. ¶ Ad aliud dictũ est quõ est delebilis ⁊ indelebilis. Si est aliq̇d absolutum indelebile est: qꝛ nũq̄ delebitur. Si aũt sit relatio rationis scd̃m actum q̇ preterijt simpliciter est indelebilis sustinẽdo ꝙ tñ est relatio rõnis. ¶ Dico ad primũ ad oppositum ꝙ non sequitur: disponit ad absolutũ / igitur est absolutũ. qꝛ est dispositio tñ ex institutione diuina. ¶ Ad aliud cũ dicit: ꝙ assimilat: dico ꝙ relationes possunt esse similes. vnde similitudo tñ dicitur denoĩatiue de qualibet et essentialiter de relatione: et non sic assimilat sicut qualitas scd̃m istam viam. ¶ Questio decima.

Facilꝰ ꝑe sustineri ꝙ est relatio rationis.

Trum caracter immediate sit in essentia anime vel in potentia. Qꝫ nõ in essentia. qꝛ disponit ad fidem fides est in intellectu. igitur ⁊ caracter. ¶ Oppositum. gratia est in essentia anime: igit et caracter qui disponit ad ipsam. Dicitur ꝙ forme supnaturales ꝑficiũt aiam ꝓportionalit: ita ꝙ primum supnaturale perficit primũ in aia ⁊ se

Nõ. x.

cundũ secundũ. igitur gratia est prima vita supnaturalis: et essentia aie est primuz ex alia pte. ideo gratia pficit imediate essentiam aie scõm rõnem vite. z sicut potentia est scõz in aia: ideo caracter ipsam pficit: ita q gratia est in aia et caracter in potẽtia: z ẽ vni⁹ potẽtie: q̃ ẽ vnũ accidẽs z accñs numeraꝛ ad numeratione subiectoꝝ. Et cuius potentie est dicitur q intellectiue: quia ibi rõ ẽ tota ymago in radice. ¶ Contra illud. dispositio prvia vel est in eodem susceptiuo / vel in priori q̃ illõ ad quod disponit. Nunq̃ eni inueniꝛ dispositio preuia in susceptiuo posteriori q̃ illõ ad qõ disponit nisi insitetur in pposito. sed caracter est dispositio preuia ad gratiaz: z gratia est in essentia: z intellectus est posterior essentia. igiꝛ impossibile est q i ipso sit caracter. ¶ Item: si vita spiritualis est in eo q est principiũ vite nostre non seqtur ppꝛ hoc q potentia supnaturalis sit in potentia aie: q̃ ratio antecedentis est q oportet p̃mã pfectionẽ supernaturalem esse scõm primam perfectionem in aia: z potentia põt esse illius q per ipam põt operari. ¶ Item: non dicimus q habit⁹ naturalis sit in habitibus aie: licet dicam⁹ vitam supnaturalẽ esse in essentia aie: igitur nõ oportet formas supnaturales sic pficere aiam pportionaliꝛ. q̃ ipm ibi perficiat primũ in aia: z secundũ secũdũ: z tertiũ tertiũ. ¶ Item: de illo q dicitur q tota imago est in intellectu sicut in radice: verum est si intelligaꝛ vt forma perfectior est in materia. sed tũc est ratio ad oppositum: q̃ perfectio p̃ma debet esse prioris prioritate perfectionis et non via gñationis. si intelligitur de primitate cõtinentie virtualis falsum est / vt pbabiꝛ alibi. Dico igiꝛ q gratia nõ est aliud q̃ charitas / sed oino realis idẽ / nisi q forte potest aliter cõcipi scõm rõnem / z charitas perficit voluntatẽ imediate. et gratia est effectus principalis sacramenti baptismi. igitur est per se in voluntate si est oino idez q charitas. igitur dispositio sua vt caracter erit imediate in eodem. Obligatio eñ non fit nisi per actum voluntatis: igiꝛ z si fiat ab alio debet fieri in eodem. vnde si deus posset cãre votum in me cãret illud in voluntate mea: et si cãret signũ illius voti adhuc illud signum cãret in voluntate: sic gratia / charitas / caracter in voluntate sunt. ¶ Ad ratiões dico / q caracter est immediate dispositio ad gratiã et non ad fidẽ per se. ¶ Ad rationes ad oppositũ dio / q gratia est immediate in voluntate z nõ in essentia. ¶ Distinctio septima. ¶ Questio prima.

Gratia in aia z caracter i potẽtia imediate.

Dist. vij. Qõ p̃ma.

Circa cõfirmationem / primo premisso descriptionem eius. Est eñ confirmatio vnctio hois non inuiti crismate sanctificato facta in frõte signo crucis a ministro ydoneo simul inungẽte. z verba certa cum intentione debita pferente ex institutione diuina signs efficaciter vnctionem interiorẽ per gratiã roborantẽ datã ad confitendũ fidem xp̃i sine verecundia. In hac diffinitione ponitur materia ppiqua z remota. Materia remota est crisma sanctificatum sicut aqua i baptismo. Materia propinqua / vnctio. sicut i batismo ablutio. et debet crisma sanctificatum esse ex oleo oliue et balsamo / sanctificatũ sanctificatione epali cõiter: et quare non est aqua sanctificata materia baptismi. dico q q̃ aqua tangebatur a carne xp̃i immediate: nõ sic crisma. congruitates sunt quare debet esse oleũ / q̃ est supnatãs z incentiuũ: sic charitas cõcurrit / etiã balsamũ / q̃ est boni odoris: z per hoc figuratur fama xp̃i ad preseruandũ a putrefactione. forma concurrit vt verba creata Dicet eñ confirmo te signo crucis crismate salutis In noie patris z filij z spũssancti. z sine istis nichil faceret. Dicit. non sic fiebat in primitiua ecclesia. dico q nec fecit xp̃s sacerdotes oino sicut nunc sunt facti cum dixit. Quotienscũqz hoc feceritis. zc. nihil dicẽdo eis de calice. z tñ hec ẽ forma nunc. z creditur derelicta ab apostolis / vt docta forte a petro vel aliquo alio apostolo: licet non inueniatur in scripto. Multa eñ docuerũt q̃ non reliquerũt in scriptis. Ponitur etiam a ministro idoneo scõm q nunc teneꝛ cõiter ab epo. Sed nũqd poterit simplex sacerdos hoc cõferre: Diciꝛ q quidam eps scripsit Gregorio pape q scandalum fuit in ecclesia ppter hoc q subtrahit illam potestatem a sacerdotibus. Et respondit Gregorius q si eps est absens ppter scandalum vitandũ / concedit hoc sacerdotibus. De isto autez est magna briga in iure. z dicitur scõm aliquos q Gregori⁹ hoc concessit ad tempus propter scandalũ. Nunc autem non põt hoc fieri. sed illud nõ valet. q̃ si xp̃s hoc decreuit / vel per se / vel p apostolos q solum cõpetat ep̃is Gregorius in concedendo peccauit mortaliter: q̃ cõcessit qõ nõ potuit. ideo / vel oportet dicere q non potuit a principio sic institutum vt solus eps conferret. vel si sic Gregorius dedit cuilz sacerdoti illius terre potestatẽ epalẽ q̃tũ ad hoc et fecit quẽlz ep̃m. et illud apparet pbabile dist. l. q. ix. olim. vbi multuz ptractaꝛ de hoc. z dz q oli non fuit distinctio inter ep̃os z sacerdotes: nec legitur q tũc fuissent sacerdotes nisi ep̃i. Nũc aũt est distinctio solum in pesse ppter scisma. nõ aũt in ordine hoc videꝛ: q̃ paulus scripsit ad nerbonensem cui imposuerat manus non despicere impositionẽ manuũ p̃sbyteri / vel presbyteruz võcãdo se presbyterũ. z tamẽ fuit eps sicut qlz apostolus. Vnde forte si fuerunt alij sacerdotes ppter reuerentiã isti⁹ sacramenti. q̃ spũssanct⁹ apparuit ibi visibiliꝛ: forte non debebãt hoc sacramẽtuz conferre: licet tñ habuissent potestatem. vel si fuit institutum a principio q tñ ep̃s cõferret cõstituit oẽs ep̃os i illa patria tñ p̃seruando sibi oẽs alios act⁹ ppos epales: z hoc posset papa nunc. Et dz esse vnctio in frõte ppꝛ verecũdiã vt posset cõfiteri fidem xp̃i sine verecundia: z debet esse figura crucis. aliter eñ diceret falsum. Poniꝛ etiã in descriptione effectus cum diciꝛ vnctionẽ interiorez roborantẽ. zc. et poniꝛ minister ydoneus ppter

Cõfirmatio ex oleo z balsamo scãificato.

incertitudinẽ quis necessario reqͥrit. ¶ Q̃o scđa.

Scđa q̃o. **Secundo q̃rit: utrũ**
cõfirmatio sit necessaria ad sa-
lutem. Q̃ sic. probatio. de cõ-
secra. di. v. Confirmatio requi
ritur ut pleni xp̃iani simꝰ: sed
hoc reqͥritur ex necessitate sa-
lutis ꝙ homo sit plenꝰ xp̃ianꝰ
¶ Oppositum: in baptismo datur gratia: et gra-
tia vel charitas distinguit filios regni a filijs per
ditionis scđm August. xv. de tri. xviij. igitur con
firmatio non est necessaria ad salutẽ. ¶ Q̃o.iii.

Q̃o.iii. **Tertio querit utꝝ**
sacramentũ confirmationis
sit dignus baptismo. Q̃ sic.
Magister in littera unũ est
dignius alio sicut a maioribꝰ
datur et loquit de confirma-
tione. ideo Rabanꝰ de cõse.
di. v. septiformis gratie. ⁊c. cum oĩ plenitudine.
¶ Oppositum: in baptismo plenius dat gratia:
igitur est dignius. ¶ Questio quarta.

Q̃o.iiii. **Utrum confirma**
tio possit iterari. Q̃ sic. q2 si
moꝛbus iteratur. igit ⁊ mede
la. Sed moꝛbꝰ cuius est medi
cina est pusillanimitas conti-
tendi fidem xp̃i: ⁊ est iterabi-
lis. igit. ⁊c. ¶ Oppositum: de
consecra. distin. v. ¶ Questio quinta.

Q̃o.v. **Quinto q̃ritur utꝝ**
Ad.i.q̃oez iteratio eius causet irregula-
ritatem. ¶ Ad primam que-
stionem. ꝙ cõfirmatio no est
sic de necessitate q̃n sine ipsa
possit homo saluari: q2 ut ha-
betur Marci vl. q̃ crediderit.
⁊c. saluus erit. ¶ Item: de cõse. di. v. tres. ⁊c. un-
de paruulo non est necessarium q̃ statim euolat/
nec etiã adulto q̃ remanet pugnaturꝰ si nõ dimit-
tatur ex negligentia nec ex contẽptu. Alio mõ di
citur necessariũ. q2 non põt salubriter cõtẽpni/ ne
q3 dimitti/ cũ tẽpus opoꝛtunũ adsit: neq3 ex cras-
sa negligentia. ⁊ sic est confirmatio necessaria pu
gnaturo. ¶ Ad rõnes dico: ꝙ pleni sunt xp̃iani ĩ
baptismo: s3 q̃ cõtẽpnit postea nõ ẽ plenꝰ xp̃ianꝰ
Ad scđam q̃stionem. et sic exponit glosa. ¶ Ad secundã q̃stionẽ dico:
ꝙ simpliciter dignꝰ est baptismus q̃ cõfirmatio
scđm q̃d dignius est cõfirmatio. Primũ pz/ q2 ba
ptismus confert maiorẽ gratiã. et cõgruum est ꝙ
sic fiat: q2 magis assimilatur passioni. sed necessi-
tatis nõ ẽ ꝙ sit dignꝰ nisi q2 sibi placuit. scđm q̃d
vero dignius est cõfirmatio ꝓpter materiã digni
oꝛem ⁊ ministrum digniorẽ: ⁊ ista cõcludũt nõ ne
cessitatẽ sacramenti: q2 sic haberet ministrũ cõez
et materiã similit. ¶ Ad magistrũ in littera dico:
ꝙ intelligit ꝙ est scđm quid dignꝰ. ¶ Ad aliõ di-
co: ꝙ una est grã scđz rem collata ꝑ quodl3 sacra-
mentum. Possumꝰ igitur loqui de gratia collata
per baptismũ et cõfirmationẽ dupliciẽ/ vel de ip-
sa totalit q̃ est ex collatione prioꝛi et illa in confir
matione: ⁊ sic ista tota est amplioꝛ ⁊ maioꝛ q̃ gra
tia baptismalis tm̃ sicut totũ sua pte. Et sic põt
dici amplioꝛ gratia cõferri per confirmationẽ et
gratia septiformis. Uel possumꝰ loqui de gratia
collata in confirmatione cõparando ipsam sola3
ad gratiã baptismalẽ. ⁊ sic dico ꝙ baptismalis est
maioꝛ. ¶ Ad tertiam q̃stionem dico: ꝙ nõ põt ite Ad tertiã q̃stionem.
rari q2 ibi imprimitur signum in gradu militari:
iõ q2 xp̃s instituit ꝙ nullũ tale iteretur/ ꝓpt hoc ꝙ
non est iterabile. ¶ Ad rõnes dico: ꝙ nõ sequitur
moꝛbus est iterabilis: igitur medela: q2 ĩ prima su
sceptione imprimit aliquid ꝑ quod h3 medelã in-
terioꝛẽ cõtra moꝛbũ futuꝝ quotiens penituerit.
Uel potest dici ꝙ non iterat moꝛbꝰ contra quem
instituit: q2 instituitur cõtra pusillanimitatẽ cõtra
etiam ex pctõ originali: ⁊ illa pusillanimitas nũq̃
redit. ¶ Ad quartã q̃stionẽ dicit unus doctoꝛ ꝙ Ad quar- tã q̃onem.
causat irregularitatẽ sicut iteratio baptismi: ⁊ eo-
dem mõ distinguit de iteratione scienter vel igno
ranter sicut de baptismo superius recitato. Sed
illud nõ veꝝ videt: q2 exponẽs iura canonica ex-
ponentes non sunt pape nec cõpilantes. ideo pe-
na ab eis inflicta nullũ facit irregularẽ. habeo igi
tur istam rgulã gñalẽ ꝙ ubi pene non sunt expres
se posite a papa nõ incurrũt delinquẽtes penam.
Neq3 valet ibi locus illoꝝ a simili. q2 pene sũt re-
stringende et fauores ampliandi: neq3 videt ibi
ꝙ fuit simile: q2 de ipso qui ignoranter iterum cõ-
firmauit/ non dicit ꝙ deponendus est. Nec etiam
dicit de iterate suscipiẽtibus ꝙ sint irregulares:
sed dicit includãtur in monasterio. Sed certũ est
hoc nõ arguit aliquẽ esse irregularẽ: nec etiam ꝙ
utatur habitu clerici. Sed dices: excludit ne igno
rantia peccatũ: dico ꝙ conferens tenet scire ꝙ ẽ
initerabile. ideo ignorantia iuris ipsum nõ excu-
sat. S3 nõ sic tenet suscipiẽs quilibet scire: q2 foꝛ-
te vetula bis vel ter suscipiens de unctiõe nõ pec
cat: q2 non tenet quil3 scire ipsum esse initerabile
sicut tenet de sacramento baptismi. ideo dico ꝙ
non est par pena iterantibus hoc: neq3 par deli-
ctum. Et esto ꝙ possit pena rationabiliter infligi
iterantibus cõfirmationẽ sicut baptismũ: dico tñ
ꝙ nõdũ est par pena iposita. ¶ Dist. viii. ¶ Q̃o.i.

Circa istam distin- Distin. viii Questio. i.
ctionem queritur primo: utrũ
eucharistia sit sacramẽtum no
ue legis. Q̃ nõ. sacramẽta no
ue legis sũt signũ gratie tunc
collate cum sacramenta fiunt.
sed non sic eucharistia: q2 ma
net in altari post consecrationem: ⁊ non videtur
tunc per hoc sacramentũ alicui tunc noua gratia
conferri. ¶ Item: sacramenta noue legis causant
quod signt: sed sacramentum eucharistie nõ: quia
sigt coꝛpus xp̃i veꝝ. ⁊ ille specie s nõ possunt cau-

fare corpus xpi. ¶ Itẽ: oĩa sacramẽta noue legis habẽt aliquã formã: sed eucharistia nõ h3 aliquã formã: q2 non formam verboꝝ: q2 verba non sũt simul cũ sacramento eucharistie: q2 in fine ꝓlatio nis verboꝝ nichil est de verbis: q2 successiuu3 secundũ nullam partẽ sui est in vltimo instãti: ꝛ forma d3 esse aliquo modo simul cum eodem cuius est ¶ Itẽ. iiii. Metha. ꝙ nõ vnũ sigt nichil significat sed hic sunt plura signa / vt species panis ꝛ vini. Dicunt / ista significant eandem rem. ꝛ ideo sunt vnum signum. ¶ Contra. nomina synonima significant eandem rem ꝛ tamen sunt plura signa. ¶ Oppositũ. de consecra. distin. ij. ꝛ in collectis Grego. Presta q̃s. vt hoc sacramẽtũ qđ sũpsim⁹.

Diffinitio eucharistie ¶ Circa questionẽ primo premitto descriptionẽ nois. Eucharistia est species sensibilis panis ꝛ vini post consecrationẽ factã a sacerdote verbis certis cũ intentione debita ꝓlatis ex institutione diuina veraciter signantes corp⁹ xpi ꝛ sanguinem sub illis speciebus realiter contineri. Secũdo declaro: ꝙ aliquid reale respondet huic descriptiõi nois: q2 qđ deus posset hoc facere ꝙ ibi sit verum corpus suum. ꝛc. patebit distin. x. et si posset congruũ ẽ ꝙ sit nobiscũ ꝓpter reuerentiã: q2 modicũ curatur ꝑ totum annũ de cõfessione nisi in ordine ad hoc sacramentũ: q2 vt patet vix volunt aliqui confiteri nisi in vigilia pasche. Et clerici non curant in dicendo horas canonicas de confessione. et ideo si hoc sacramentũ non foret in ecclesia forte modica foret deuotio. vñ dicit saluator Math. vltio. Ego vobiscum sum vsq3 ad cõsummationẽ seculi. ideo ad excitãdũ deuotionẽ congruũ est ꝙ sit nobiscũ in signo sensibili et congruum est ꝙ in isto / q2 decet ꝙ genitũ vita spirituali nutriat spiritualiter: ꝛ ꝙ hoc conuenienter fit ꝑ species que sunt nutrimenti corporalis: ideo in tali signo est cõgruum ꝛ decet ꝙ sit nobiscum ꝑ verba sacerdotis: q2 si tñ ess3 in pixide sine actione ministeriali hois: tunc nesciremus qñ esset ibi et quando non esset. ideo dicitur Luce. xxii. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Et Paulus. i. ad Cor. xi. Morte3 meã annunciantes donec veniam: hoc est in iudicio vltimo. Tertio cui rei conuenit: ꝛ dico ꝙ huic primo premittendo ꝙ gratia sumitur cõiter in sacramẽtis ꝓ effectu inuisibili in cõi et nõ stricte: q2 gratia in hoc sacramento est effectus dei gratuiti et hoc est eẽ corpis xpi et sanguinis sub specieb⁹ vnde licet aliter in sacramentis accipit gratia ꝓ gratia gratu3 faciente. tamen hic accipitur vt est effectus dei gratuiti. Quarto: ꝙ sit vnum sacramentum in se / declaro tam ex pte signi ꝙ etiã significati. Ex parte significati est corpus christi et sanguis. possum⁹ intelligere per corp⁹ vno modo illõ qđ animat. Et dicit corpus organicũ ꝛ includit totũ ex carne ꝛ osse q̃ nutriũtur in homine et sic sanguis nichil est corporis q̃ est in venis: q2 sanguis sic noiatur / q2 adhuc eget cõuersione anteꝙ sit ps aiati vt carnis vel ossis: sic sunt corp⁹ et sanguis duo: ꝛ possunt habere duo sigta vel signa. Alio modo potest accipi corp⁹ vt vltra corpus. primo modo includit humores ꝛ spũs / ꝛ sanguinẽ ꝛ omia homogenea ꝛ etherogenea preter aiam: ꝛ sic sanguis est pars et corpus totũ. ꝛ vtroq3 modo sunt aliquo mõ vnũ / et aliquo mõ duo. quia primo modo sunt duo ñ se q̃ faciunt vnum totum. Scđo mõ sunt duo et vnũ sicut ps ꝛ totu3 et sic signatum potest dupliciter accipi / ꝛ debent esse duo signa: licet sanguis sit pars corporis primo modo: q2 specialit ꝑ sanguinem nos redemit. Etiã dicitur de sanguie: q̃ ꝓ nobis tradet. ꝛc. hoc aũt non legit de corpe. licet vtrobiq3 tã in calice ꝙ in hostia sit corpus ꝛ sanguis per concomitantiam et totus xps. Tñ specialit q̃tum ad primariũ sigtum species vini sunt signũ sanguinis ꝛ species panis signũ corporis. Sũt igit ibi duo signa integra: ꝛ est vnum integritate non indiuisibilitate. Unde plura naturalia possunt esse vnũ signum naturale: vt eleuatio capilloꝝ / pallor in facie. et sic de alijs signis phisonomie: q2 vnum signũ facit plura. igitur naturalia pñt esse vnũ signũ naturale. igitur multifortiori vnũ signũ ad placitũ potest cõsequi multa naturalia fundata / ꝛ esse tantũ vnũ signatum. Sic species panis ꝛ vini possunt habere vnitatem / vt dicim⁹ ꝙ deus est bonus / iustus / sapiens / et totum illud est vnius rei indiuisibilis. pt3 igit ꝙ hoc sacramẽtũ est vnũ in se. Quinto declaro ꝙ distinguitur ab alijs sacramentis in quattuor in quoꝝ quolibet excellit oĩa alia sacramenta. ¶ Primo ĩ hoc ꝙ ipsum est ꝑmanẽs ꝛ oĩa alia successiua: q2 eucharistia nõ est quõcũq3 sit signum sensibile ꝙ continet corp⁹ xpi: sed tunc nõ sunt verba: et cõgruũ est: q2 si esset tantũ fluenter non esset in nutrito / nec cibaret. Ex isto sequitur correlariũ / ꝙ verba non sunt de forma huius sacramenti / q2 successiuũ non est de forma ꝑmanentis: neq3 habet aliquã formã q̃ sit aliud ꝙ materia: sed sicut habet materiã propriã / idẽ est materia et forma. sed est ibi inceptio ꝛ decisio. vnde inceptio est consecratio et verba sunt forma consecratiõis vel ꝓlatio verboꝝ. nõ aũt sũt verba forma eucharistie / decisio eucharistie est manducatio. vnde ꝓpriũ est ꝑmanenti incipere ꝛ desinere sed quodl3 aliđ sacramentũ consistit / scilicet in susceptione passiua. Scđa est differentia ratione significati: q2 alia sacramenta signt gratiã accidentalẽ pro proximo effectu. Sed hoc sacramentum significat gratiã essentialẽ vt xpm veꝝ. Tertia ẽ differentia ꝙ alia sacramenta non semꝑ habent secũ signatũ: sed illud sacramentũ semꝑ est verax et efficax. tamen consecratio põt esse non efficax vt si ficte ꝓferat verba: tñ si est ibi eucharistia semꝑ est ibi quousq3 deficiunt species panis ꝛ vini. Quarta est differentia ꝙ gratia q̃ est ĩ alijs sacramentis est in aĩa vel in suscipiente. sed ĩ isto sacramento illã gratiã q̃ creatur continet hoc sacramẽtum in se veraciter subsistentẽ. Pt3 igit q̃tum ad primum signatum de isto sacramento / vt de corpore xpi vero. Etiam q̃tum ad corpus xpi mysticum ponit cõiter congruentia: q2 sicut illud cõponitur ex multis granis: sic corpus xpi mysticũ ex

Sacramẽtũ eucharistie differt ab alijs in quattuor.

Uide.

multis fidelibus. ¶ Ad pꝛimū principale dico: ꝙ in aliis ſacramentis collatio eſt ſignū gratie i vſu q̄ cōſiſtunt in fieri. Non ſic in hoc ſacramēto: q̄ cōſiſtit permanenter: ⁊ q̄diu ſic cōſiſtit non ſignificat aliquā gratiā tunc ꝑ ipſam alicui collatam. ¶ Ad aliō cū dicit̄ non cauſat qō ſignificat. diſtinguitur de actiōe qua fit receſſus a termino a quo et qua fit receſſus ad terminū ad quē: ſed illō nō valet / q̄ oporteret tūc ꝙ actio qua fit receſſus a termino a quo eſſet circa panē: ⁊ ſic diſtingueret̄ tranſubſtantiatio in duas mutationes / cū tamen iſta mutatio ſit ſimpliciſſima. Eſt eī ſimplicioꝛ q̄ generatio vel coꝛruptio: ideo licet foꝛte in ḡnatione poſſet diſtingui receſſus a termino a quo ab acceſſu ad terminū ad quē / non tñ in trāſubſtantiatione. Sed ex quo iſte ſpecies ſunt ſacramentum q̄rit̄ quā actiuitatē habent / vel verba ſup coꝛp᷑ xpi veꝝ. dico ꝙ habent efficaciā tanq̄ diſpoſitio ꝑuia neceſſitans ſcđm oꝛdinē diuinū. non tamen attingit effectū pꝛincipalē ſicut meritū reſpectu premij eſt neceſſaria diſpoſitio ex oꝛdinatione diuina: ⁊ tamen in nullo attigit premiū. ⁊ ſic concedo ꝙ per ſpecies iſtas eſt hic coꝛpus xpi: q̄ vt ꝑ inſtrumentum: q̄ tanq̄ diſpoſitiōis neceſſarie ad hoc ꝙ ſit hic coꝛpus xpi ex oꝛdinatiōe diuina: et diſpoſitio ꝑuia neceſſitans hꝫ efficatiā inſtrumētalē. ¶ Ad aliud pꝫ ꝙ nō quodlibet ſacramentū habet materiā ⁊ foꝛmā accipiendo foꝛmā ꝓ verbis. ſed in cōſecratione eſt materia ⁊ foꝛma: ⁊ in ſacramento nulla foꝛma verboꝝ: tamen vt ibi eſt foꝛma idē eſt materia et foꝛma: vt ſpecies panis et vini. ¶ Ad aliud cum dicit̄: ꝙ nō vnum ſig̃t vel ſig̃t / dico ꝙ eſt ibi vnū ſignū integrū: nō aūt vnitate indiuiſibilitatis. ⁊ non ſequit̄ ſunt ibi plura ſenſibilia: igitur nō vnū integrū. q̄ plura ſenſibilia poſſunt eſſe vnum ſignum naturale: ⁊ multo foꝛtius poſſunt eſſe vnum ſignum ex inſtitutione.

¶ Queſtio ſecunda.

Cōſcōa. Secundo q̄rit̄: vtrū precisa foꝛma conſecratiōis ſit q̄ ponitur in canone. Ꝙ non. Pꝛimo ex pte de ly hoc q̄ritur enī quid demonſtrat: ſi ſubſtantiam panis: igitur hec eſt falſa. q̄ panis non eſt coꝛpus xpi. ſi demonſtret ſubſtantiā coꝛpoꝛis xpi ſeq̄tur ꝙ non eſſet hec oꝛatio effectiua vel conuerſiua: vel hec eſſet falſa: q̄ dum pꝛofertur ly hoc / nondū eſt coꝛpus. Si demonſtret accidentia adhuc eſt falſa: q̄ accidentia non ſunt coꝛp᷑ xpi. ¶ Itē: nō licet regulariter interponere aliq̄d in foꝛma impoſita a xpo: ſed xpus non dixit enī ⁊ tamē regularit̄ interponitur. ¶ Itē: ſicut ꝓnomē pꝛime perſone ſig̃t ꝑſonā loquentis ſic poſſeſſiuum. ⁊c. Cū igitur dicit ſacerdos / hoc eſt coꝛpus meū denotat̄ de virtute hoc eſſe coꝛpus ſacerdotis. ¶ Itē: nullus euāgeliſta reputat hec verba. igitur iſta nō eſt ꝑciſa foꝛma. Itē foꝛma ſup ſanguinem videtur eſſe iſta hic eſt ſanguis me᷑: q̄ calix nō ē de eſſentia verboꝝ. ¶ Oppoſitum: exēplum de celebratione miſſaꝝ Cū marthe. ¶ Circa queſtionē. Pꝛimo. qualis eſt foꝛma conſecrationis: dictū eſt pꝛius ꝙ coꝛpus ⁊ ſanguis ſunt vnū integrū: et tñ ſunt ibi duo ſignata ⁊ duo ſig̃ vtrūq̄ ſig̃t pꝛimo vnum: et vtrūq̄ ſignum habet ſuā inceptionē ſeparatam et efficax eſt vna conſecratio ſine alia: q̄ eccleſia non ꝑmitteret ydolatriā. igit̄ ante aliq̄d dictū ſupꝛa calicem eſt ibi verus xpus. Sed miniſter dꝫ habere intentionē cum ꝓfert verba ſupꝛa panē poſt ea ꝓferendi ſupꝛa calicē ⁊ nō eſſet ibi vere hoc ſacramentum niſi vtrūq̄ fieret. ¶ Scđo declaro q̄ eſt iſta foꝛma. dicit̄ ꝙ hoc eſt coꝛp᷑ meū. q̄ ly enī nō eſt de foꝛma q̄n ſine hoc cōficeretur coꝛp᷑ xpi Sed tñ neceſſe eſt miniſtro ꝙ nō ꝑtermittat hoc vnde dicit̄ ꝙ q̄ debet dici in relatione ad ꝑcedēs ita ꝙ iſte ſit intellect᷑ manducate ex hoc: q̄ hoc ē coꝛpus meū. Etiā aliā cōgruētiam addo: q̄ eccleſia noluit verba illa eſſe diſſuta: et ideo addidit ibi enī: q̄ totum precedens eſt ſuſpenſiuū ab illa pte Qui pꝛidie q̄ pateretur. imo ſcđm aliquos a Te igitur. Et dicit Ambꝛoſi᷑ ꝙ ſacerdos ꝑmo refert verba euāgelij poſtea xpi. et ne crederet̄ aliq̄d ꝑ ſe ſufficere. ideo addidit ly enī: et ſic oꝛdinauit ꝙ verba eſſent ſuſceptiua. Sed fecit ne eccleſia hoc q̄ neceſſarium vel ex congruitate. Dicit vnus doctoꝛ ꝙ iſta ſola verba ſufficiūt: hoc eſt coꝛpus meum. ¶ Contra illō. Iſta verba ꝓlata ſine cōtinue ad precedens non ſig̃nt coꝛpus chꝛiſti ibi contineri. Sed videt̄ ꝙ de virtute verboꝝ q̄ requirunt̄ ꝙ debent ſignificare cōtētū cōtineri. Unde ſi dicerē / hec eſt doctrina mea ſine pluri de virtute verboꝝ nō habet̄ ꝙ ſit doctrina alteri᷑. Sed ſi dicā Paulus dixit hec eſt doctrina mea de virtute verboꝝ habet̄ ꝙ doctrina ſit ſua. ſic in ꝓpoſito: ſi ferat̄ ad precedēs / vel cōtinuet̄ cū dicit̄ / fregit et dedit diſcipulis ſuis. tunc de virtute vocis ſtat ꝙ miniſter dicat hec verba in ꝑſona alteri᷑. tñ aliq̄ dicunt ꝙ ſufficit miniſtro habere intentionē pꝛoferendi in ꝑſona alterius. Neſcio tamē ſi illō ſufficit. vnde de illo ꝙ xpus pꝛius et dedit diſcipulis aliq̄ ꝓtulit v̄ba bñ potuit xpus in frāgēdo cauſare ibi coꝛp᷑ ſuū ⁊ eq̄liter ſine verbis ſicut cū v̄bis. tamen ex quo habem᷑ foꝛmā certā neceſſe ē nobis illā tenere. ¶ De foꝛma conſecratiōis ſanguinis dubiū / an foꝛma euāgeliſte ſufficiat: vt hic eſt ſanguis meus. Et dicit̄ ꝙ iſtis verbis. hic ē calix. ⁊c. oīno nichil fit. Unde euangeliſte narrāt hyſtoriā et nō curāt de foꝛma preciſa / ſed ipſam relinquūt apoſtolis nobis tradēdā. Alij dicunt: ꝙ ſine iſtis verbis cōſecrat̄ ſanguis: q̄ greci non habent hāc foꝛmā: ⁊ tñ non negam᷑ eos conficere coꝛp᷑ chꝛiſti. Unde in multis diſcoꝛdāt a nobis: ⁊ q̄tum ad ſanguinē ⁊ q̄tum ad coꝛpus. Unde quacūq̄ foꝛma euangelij vtatur ſemper cōficeret ⁊ non ſolū cōficeret ſed non peccaret miniſter niſi vbi vſus ē in cōtrariū. ¶ Aliud eſt dubiū ꝙ ſit de foꝛma preciſe ita ꝙ ſine illo nichil fieret. Scđꝫ aliquos hec eſt foꝛma. Hic eſt calix ſanguis mei. Alij dicūt ꝙ hoc totū addendo: noui ⁊ eterni teſtamenti. Uñ

Que vba reqrūt̄ ad ꝯsecratio= nē sāguīs. alius doctor dicit:ꝙ q2 totū est signū vni⁹ cōple=
xi:iō dicūt q̄.ꝑ nobis ⁊ ꝑ multis.⁊c.vsq3 ibi q̄ti=
enscūq3 hoc feceritis. Sed iste rationes non con=
cludunt:q2 illud de implicatione non valet: quia
oratio iplicatiua est distinguēda scōm ꝯpositionē
et diuisionē:⁊ in sensu diuiso sunt due ꝓpōnes ca
thegorice.⁊ copulatiua licet non sit aliquo modo
vna ypothetica nō tñ est simplicit̄ vna sicut alie
ypothetice:q2 sic dictio hic est calix sanguis mei:
hec est ꝑ se significatiua sine addito.lic3 posset ad
di q̄ ꝓ nobis.⁊c. vt si diceret̄ ⁊ ille ꝓ nobis trade
tur. Nunc aūt si dicat̄:q2 tu curris tu moueris. Si
dicatur ꝑ se q2 tu curris/vel si tu curris/vel dum
tu curris nō habet̄ intellectus ꝑfectus neq3 q̄cq̄d
potest addi debet esse de substantia forme verbo
rum:q2 posset addi corpus meū cōceptum de vir=
gine vel dedicatū. et sic de alijs. ❡ Dico igit̄ ad
illō dubiū ꝙ hec est ignorantia licita ignorare q̄t
verbā ꝑcisa reqrant̄ ad formā cōsecrationis san=
guinis.q2 nec xp̄s expressit neq3 ecclesia. Unde
ꝙ dicit vn⁹ doctor ꝙ minister debet necessario scire q̄
sit forma precise:q2 oportet eū intendere cōsecra
re illud est sophisma et falsum in se. q2 multi sunt
sacerdotes laici qui nesciunt q̄ verba precise sunt
effectiua sacramenti:et cū dicūt cū intentione de
bita verba a Te igitur vsq3 in finem ⁊ intendunt
ꝙ illa verba q̄ xp̄s instituit vel ecclesia conficiāt
et ista ignorātia est licita nisi xp̄s alit̄ velit expssi⁹
reuelare:ideo q̄ credit se scire errat ⁊ piculosum ē
asserere:et licet sine pctō ignorare. ❡ Itē:bapti=
sans puer̄ laycus vel alius non sit q̄ verba preci
se requiruntur ad sacramentū:nec etiā multi reci
pientes penitentiā/nec iniūgentes eā: et tamen
penitentia est in ecclesia.❡ Itē: nullus ep̄s est q̄
sciat q̄ sunt verba precisa q̄tum ad oēs ordines q̄s
tradit in ꝓlatione quor̄ precise imprimitur cara
c. ter.igit̄ per rationē suā nullus ep̄s esset ꝑmittē=
dus in ecclesia.ideo dico ꝙ hec est regula ḡnalis
in oib⁹ sacramētis ꝙ oīa verba sunt ꝓferenda si=
cut xp̄s vult ꝙ ꝓferant̄:ita ꝙ ꝓferens intēdat ꝙ
Regula generalis. sicut xp̄s vult ꝙ quedā sunt ad decorē:quedā per=
tinent ad formā.et ea q̄ sunt instituta a xp̄o vl' ab
ecclesia vt sint de forma.sic intendat minister/ et
ea q̄ sint ad decorē/sint ad decorē q̄cūq3 sint illa:
et ista intentio est bona. Sed dicit̄ calix quia nō
Quid demōstrat ly hoc. est aliquid potabile sine vase.❡ Sed nūc quid de
monstrat ly hoc cū dicitur:hoc est corpus meum.
dicit̄ ꝙ demōstrat cōiter sicut hic quis est qui tra=
dere dixit petr⁹.⁊c.❡ Contra.ꝓbabile est ꝙ ali
quibus verbis cōsecrauit xp̄s corp⁹ suū licet sine
verbis possit cōsecrare/sed non ꝑ ista verba scōm
hanc expositionē.Ecclesia si xp̄s diceret nūc hoc
est corpus meū/certū est ꝙ cōsecraret:⁊ tūc q̄cq̄d
demonstrat ly hic ⁊ reddit diffinita. iō dicitur ꝙ
nomē susceptiuum/vel principij pōt supponere ꝓ
supposito cuiuscūq3 differentie tpis neq3 restrin=
gitur a patre/q2 distat.ideo pōt supponere ly hic
ꝓ eo ꝙ tunc est contentū3 cū ꝓfertur: vel ꝓ eo ꝙ
postea ꝓ primo est cōtinendū:⁊ tūc pōt fieri deter
minatio quo ad sensum/vel quo ad intellectū: et

tunc est sensus hic:id est aliquid sub hac specie sen
sibili presens vel de ꝓpinquo futur̄ est corp⁹ me
um:⁊ hec disiunctiua est vera ꝓ scōa parte. vnde
d2 ꝙ aliud est instans in quo ꝓfertur subiectum.⁊
alio in quo p̄dicatū. vnde pro alio copulat / ⁊ pro
alio profert subiectū. ideo sufficit ꝙ sit vera cum
ꝓfert̄ predicatū3.❡ Contra:sic impossibile esset
aliquā ꝓpositionē esse verā si debeat subiectū ꝓ=
ferri ⁊ iudicari ꝓ vno instanti/ ⁊ copula pro alio
et predicatum pro tertio.sicut si hodie ꝓferretur
subiectum et cras copula ⁊ post cras predicatū3.
❡ Itē.disiunctiua non pōt determinare alteram
ꝑtem.igit̄ nō efficit determinate ꝙ altera ps effi=
ceret:sed secūda ps determinate efficeret corpus
xp̄i et prima pars non igit̄ nec tota disiunctiua.
❡ Dico igitur ꝙ propō est signū conceptus habē
di in fine ꝓlationis:q2 ꝓlata vna syllaba nō ha=
betur cōceptus simplex dictionis nisi in fine ꝓla
tionis vltime syllabe. igit̄ sic de cōceptu cōplexi
ꝓpositionis.sed de vnione pro quo eū habenda
vnio:dico ꝙ esse cōsigt̄ esse presens:⁊ potest con=
sig̃ri vnio ꝓ presenti instanti. vel pro tpe presenti
cū vnio extremor̄ est i fieri:⁊ isti sūt sensus multi
penes tertiū modū equiuocationis. Exēplum ad
hoc qñ ē vnio in istanti:vt cū dicit̄ qō fuit ignis ē
aqua:exēplum qñ extrema sunt vnita ꝓ tēpore il
lo in quo est fieri: vt ego loquor. igitur q̄ extrema
nō possunt vniri in tpe ꝓlationis/neq3 in vltimo
instanti nūq̄ faciūt affirmatiuā verā. sicut ego bi
bo/ego dormio/nūq̄ sunt iste ꝓpositiones vere.
sed propositio cū extrema vniuntur in tpe aliquā
do tm̄ est vera in parte posteriori tpis/ ⁊ nō in to
to tpe. vt ego dico tu curris si tu curras pro tpe ꝑ
q̄ ego ꝓfero p̄dicatū propositio est vera. Simili=
ter celū mouet̄ ⁊ si non moueret̄ dum profero ce
lum/si tñ sit vera dū profero mouetur est tota pro
ꝓpositio vera. ita ꝙ aliqua ꝓpō pōt eē vera l3 ex=
trema nō vniātur in instanti. l3 etiā nō significen
tur vniri pro toto tpe prolationis: sed pro tempo
re prolationis predicati. ❡ Sed inceptio cōsecra
tionis est in instanti:⁊ q2 agens est infinite virtu=
tis cōplet̄ in eodē:ideo cōceptus illius cōplexiōis
est habendus in vltimo instanti. Dico igit̄ ꝙ pro
eodem instanti ꝓ q̄ sigt̄ vnio est intelligendus cō
ceptus extremor̄ vt extrema sunt: q2 vt vult ph̄s
in peryarmenias esse cōsigt̄ cōpositionē quā sine
cōpositis nō est intelligere q̄n in illo/vel simul in
telligere extrema vt extrema sunt pro qua mensu
ra copulat esse siue illa mensura sit instātanea vel
successiua:ideo ly hic demonstrat pro vltimo istā
ti:q2 pro illo copulat̄ ly est. Dicit:videt̄ ꝙ qñ ex=
trema proferuntur sunt significatiua aliter pone=
retur hec cōplexio ex dictionibus nō significatiūs
Dico ꝙ est indicādu3 de significato extremi vt est
pars cōplexi. ⁊ hec est pro illo instanti pro quo si=
gnificant̄ extrema vniri:⁊ hoc ī proposito pro vl
timo istanti/sicut species panis ⁊ vini nō hñt vnā
sig̃ionem integrā nisi post prolationē verborum
vltra calicē:⁊ sic simul est decisio et manducatio.
Non dico igit̄ ꝙ significatio propōnis consurgit

ex illis q̃ ſunt ſignificatiua in ſe.ſed aliꝰ vt ſunt p=
tes q̃ vt ſunt in ſe. Quid igiꝰ ly hic:dico q̃ ſingu=
laria propria ſunt alia tñ et alia minus cõtrariuz
vt vult Auicẽna pmo phiſice ſue: qꝛ pmo video
hoc corpꝰ q̃ hoc aĩal:non qꝛ vnũ ſit magis cõe q̃
aliud:ſed qꝛ magis cõfuſum in cõceptu. Nũc autẽ
ly hic nõ hꝫ ꝓ ſuſtẽtatiuo aliõ q̃ ens niſi ſpecifice
tur qd pꝫ logice. Qꝛ ſi queriꝰ qd eſt hic aliqd ſup=
ponitur ꝛ aliõ q̃riꝰ nõ põt hic ſupponi aliõ q̃ ens
qꝛ ſi queras quid eſt hoc lignũ; hoc lignũ eſt hoc
lignũ:igiꝰ ly hoc demõſtrat ens. ꝛ q̃rit ſpeciale:il
lud patet grãmatice/qꝛ neutrũ genꝰ ſuſtẽtati nũ=
q̃ importat niſi ens vel res. iõ hoc demõſtrat ens
ſicut hoc eſt lignũ nõ hoc accidens qd tu vides ſꝫ
q̃ afficiꝰ accidente. ſic quodã mõ hic eſt determi=
natio ad ſenſum et ad intellectuꝫ. Ad ſenſum pro
ſpeciebꝰ. ad intellectũ ꝓ ſuppoſito entis. ſic hoc
eſt corpus meũ. non q̃ accidentia ſint corpꝰ: neqꝫ
id qd afficiꝰ accidentibꝰ ſed qd ſub iſtis cõtinetur.
Dicitur igitur non eſt iſta oratio opatiua: qꝛ nõ eſt
operatiua niſi vt vera: et veritas eiꝰ ſeqtur cõuer
ſionem. Dico q̃ in iſto inſtãti vltimo tẽpoꝛis ſunt
tria inſtantia nature. In primo eſt conceptꝰ neu=
ter vnionis extremoꝝ. In ſcđo eſt reſpectꝰ ſignifi
cata in eſſe. In tertio eſt conceptꝰ verꝰ huiꝰ: qꝛ ve
ritas eſt relatio accidentalis cuꝫ eadẽ ꝓpõ poſſit
nũc eſſe vera et nunc falſa. Sicut igiꝰ pmo ꝓponi
tur michi cõcluſio ꝓbãda demõſtratiõe audita cõ
cluſiõe eſt michi neutra. Scđo ſeqtur determina=
tio: ꝛ tũc tertio cãt veritatẽ cõcluſiõis ĩ intellectu
q̃ prius fuit michi neutra: ꝛ ſi ſimul cũ hoc cãret il
la determĩatio entitatẽ rei eẽt tũc ſimile. In pmo
igitur inſtãti nature eſt cõceptꝰ neuter illiꝰ cõple=
xiõis. et ĩ ſcđo inſtãti deꝰ aſſiſtit foꝛtioꝛi rei cuius
illa cõplexio eſt ſignificatiua. ꝛ in tertio inſtãti na
ture ẽ cõceptꝰ verꝰ. Dico igiꝰ q̃ nõ ſeqtur hec oꝛa
tio eſt opatiua igiꝰ pcedit vt vera: qꝛ nõ eſt opati
ua inq̃tũ vera: iõ cõcedo q̃ precedit vt opatiua. ꝛ
ita bñ poſſet deꝰ opari oꝛõne nõ ſignificatiua tã=
q̃ inſtrumẽto ſicut ſignificatiua ſi placeret ſibi. vl'
aliꝰ poſſet dicere q̃ iſta oꝛatio eſt effectiua. ꝛ ẽ pꝛioꝛ
nõ ſolũ natura: ſed eſt pꝛioꝛ tpe eodẽ mõ quo tps ẽ
prius ſuo inſtanti finali: qꝛ hoc ſigno vtiꝰ deus vt
inſtrumento vt ſignuꝫ ſenſibile / ꝛ vt efficax ꝛ vt
ſemp verax. Et ſicut dicebaꝰ in vltĩo inſtãti eſt de
terminatio p ly hec: ꝛ licꝫ nõ ſupponat ibi hoc ens
niſi ꝓ coꝛpe xpi tñ nõ ſignificat ibi coꝛpꝰ xpi. qꝛ li
cet cõmuniꝰ ſupponat ꝓ minꝰ cõi nõ tñ hec ſigt:
qꝛ ſic nõ eſſet hec effectiua coꝛpis xpi: qꝛ ꝓpe dr
q̃ deꝰ facit ignẽ eſſe ens et nõ q̃ facit ignẽ eẽ ignẽ
qꝛ ignis eẽt ignis: ꝛ ſi nũq̃ fieret. ¶ De foꝛma cõ=
ſecrationis ſanguis non eſt difficultas de ly hic
ſpecialis. ſed diciꝰ calix vel ꝓ vaſe: qꝛ aliꝰ non eſt
potabile: vel accipiendo continens ꝓ cõtento: q̃
ꝓ vobis id eſt ꝓ apoſtolis: ꝛ ꝓ multis .i. gentili=
bus. ¶ Ad pꝛimũ pꝛincipale dico: q̃ ly hic nõ de=
monſtrat panẽ neqꝫ accidentia p ſe loquendo: ſꝫ
ſolũ demonſtrat ens et nõ coꝛpus: qꝛ ſic nõ eẽt ſer
mo operatoꝛius vt dictũ eſt prius. ¶ Ad aliõ partꝫ
quõ reqriꝰ et quõ non. ¶ Ad aliõ dico: q̃ cõcludit
ꝓ me qꝛ de veritate verꝫ nõ ſtat ly meũ ꝓ coꝛpe
xpi niſi recte q̃reret ad pcedẽs. iõ foꝛte nõ ſufficit
intẽtio miniſtri niſi cũ hec verba ſint colligata cũ
precedẽtibꝰ. fregit ꝛ dixit. ꝛc. illud tñ nõ diffinio.
¶ Ad aliõ pꝫ in poſitione de euangeliſtis. ¶ Ad
aliud de cõſecratiõe ſanguis ſimiliꝰ. ¶ Qõ tertia.

Ertio queriꝰ: vtꝝ
a ſolis ieiunis poſſit hoc ſa=
cramentũ cõicari vel percipi
Qꝫ nõ. Xps poſt cenã tradi=
dit diſcipulis ſuis. ¶ Itẽ: ad
Coꝝ. xi. Qui eſurit pmo co
medat poſtea debet comede
re dñꝫ. ꝛc. ¶ Oppoſitũ. de ꝯſecratione. liqdo. ꝛc.
Et Aug. ſimiliꝰ. Dico q̃ vno mõ pcipiꝰ per modũ
ſacramenti ita q̃ eſt pceptio ſacramenti nõ ſacra
mentaliꝰ. Alio mõ p modũ ſacramenti ꝛ ſacramẽ
taliter. Tertio mõ p modũ ſacramẽti ſacramẽta
liter ꝛ ſpiritualiꝰ. Pꝛimo mõ recipit ſacramẽtum
quicũqꝫ recipit ſpecies poſt cõſecrationẽ quicqd
intendat: ſiue ſit paganus ſiue quiſcũqꝫ aliꝰ / ſiue
comedat vt reficiaꝰ vt p aliũ cibũ / ſiue quocunqꝫ
alio mõ. Scđo mõ pcipit qui intendit recipe ſicut
xpiani qui intendũt refectionẽ interioꝛem ſiue ſit
dignus ſiue indignꝰ. Tertio mõ pcipit qui ſic intẽ
dit recipe et dignus eſt et ſcit q̃ xps cõuertit ani=
mã in ſe ꝛ non ipſe xpm in ſe. ſicut mãducatio coꝛ
poꝛalis cõuertit cibũ in coꝛpus ꝛ nõ ecõtra. Ecõ=
trauero manducatio ſpiritualis pꝛimo mõ ꝛ ſcđo
poſſunt percipere coꝛpus chꝛiſti boni et mali. ſed
non ſpiritualiter niſi qui habent effectum in ſe. et
iſto tertio modo debet percipi a ieiunis. ꝛ hoc re=
aliter propter reuerentiã ſacramẽti: qꝛ pmo que=
rendũ eſt regnũ dei. Tñ in caſu põt pcipi a nõ ie=
iunis. Unꝰ caſus eſt vt cuꝫ infirmꝰ eſt in periculo
moꝛtis: ſed alius caſus eſt dubiꝰ vbi conſuetudo ẽ
celebrare cum vino albo aliquis apponit aquam
pꝛo vino et non percipit hoc niſi in fine miſſe cuꝫ
communicat. Dicitur de conſecratione Relatum
ꝛc. q̃ ſacerdotes qui conſecrant et non edunt an=
no vno ſe repulſos nouerint. Et aliud capitulum
poſt dicit q̃ diuiſio ſacramenti non poteſt proue=
nire ſine grãdi ſcandalo. ideo quãdo pꝛecepta ſu=
perioꝛis et inferioꝛis ſint contraria non eſt neceſ=
ſe aliquem eſſe perplexum: quia in illo caſu debet
ſeruare preceptum ſuperioꝛis. ꝛ non tenetur tunc
ſeruare preceptum inferioꝛis. Nunc autem prece=
ptum de non communicando niſi ieiunus eſt pre=
ceptum inferioꝛis: quia eſt preceptum ex quadaꝫ
reuerentia: ſed preceptum de integritate q̃tuꝫ ad
vtrũqꝫ ſignum et panis et vini eſt preceptum chꝛi
ſti / ſaltem reſpectu illius qui gerit vicem chꝛiſti ſi
cut facit ſacerdos: licet non ſic tradatur laicis ex
certa ratione. ideo ex ſecundo capitulo quod ſic
incipit Conferimꝰ. habetur q̃ non põt fieri diuiſio
ſine grãdi ſcãdalo. iõ ĩ iſto caſu dico q̃ poſt pcepti
onẽ aq̃ teneꝰ ille ſacerdos iteꝝ ꝯſecrare ſanguiẽꝫ
et pcipe itegrũ: qꝛ ex pꝛimo capitulo habeꝰ q̃ ipſe

teneť conficere et ex scđo ꝙ ipse teneť ꝑcipere in-
tegrū. Dicūt: in hoc casu ipe adderet peccatū pec-
cato. dico ꝙ non / qꝛ licet illa negligentia sit pec-
catū ⁊ oporteat de ea penitere tñ i hoc casu poste-
ea cōsecrare sanguinem non est peccatū. sed si di-
mittit in hoc addit pctm̄ peccato. Dicit / scandalū
erit. dico ꝙ ꝓpter scandalum nō ē dimittendū qđ
est de necessitate salutis / imo magis esset scādalū
si laici scirent ꝙ sacerdos propter scandalum di-
mitteret preceptuꝫ dei ꝓpter hoc. et si illa negli-
gentia sit scandalizatiua scđꝫ se nō tñ impletio se-
quens: etiā pōt fieri sine scandalo / quia caute est
supplēdū ꝙ fuit omissum: qꝛ accipiat vnā bonam
partē vini in calice ⁊ ꝑmittat apponi modicuꝫ de
aqua ⁊ vadat ad mediū altaꝛꝭ ⁊ dicat Simili mo
do. ⁊c. vsqꝫ vnde. ⁊ illud potest fieri laicis nō per
cipientib⁹ in modica hora. ¶ Ad primū principa
le dico: ꝙ xp̄s dedit dispensationē apostolis: ⁊ ip
si nobis tradiderūt modū quē habemus: ⁊ dedit
post et vltimū donū in recessu alicui⁹ magni me-
moriter recipiť. ⁊ iō vltimo dedit eis hoc iocale.
¶ Ad aliud dico: ꝙ apostolus non intendit ꝙ q̄
esurit debet comedere dñm ad esuriē sacianda: sꝫ
debet primo comedi ⁊ postea qui esurit māducet
ad saturitatē de aliis. ¶ Distin. ix. ¶ Questio. j.

Circa hanc distin-
ctiōeꝫ qriť ꝑrio vtrū existēs i
pctō mortali peccet cōicando
Qꝫ nō. qꝛ aliquādo teneť exi-
stens in pctō mortali cōicare:
⁊ nullus faciēdo qđ teneť pec
cat. assumptū pꝫ: qꝛ quilꝫ tene
tur cōicare saltē semel i anno ex precepto. ¶ Itē
sacerdos q̄ primo cōfecit corpus tenetur cōicare:
⁊ si habeat memoriā de peccato qđ prius cōmisit
¶ Itē: nō teneť aliq̄s ad cōfessioneꝫ nisi semel in
anno ex precepto. igitur potest quilibet facere qđ
tenetur ex officio / ⁊ si tm̄ semel i anno confiteať.
¶ Oppositū. j. ad Cor. xj. qui hoc sacramentum
manducat indigne iudiciū sibi manducat. ⁊c. Et
Aug. videtur hoc innuere de pctō veniali de ec-
clesiasticis dogmatibus: vbi dicit ꝙ existēti i pec-
cato magis obest hoc sacramentū qꝫ ꝓdest. et nō
pōt intelligi de pctō mortali ꝓpter illud qđ sub-
dit. qꝛ dicit qui non sentit se grauatū. ⁊c. Et dicit
ꝙ potest deleri lachrymis et cōpūctionib⁹. ¶ Ad
questionē dico: ꝙ aliquis pōt esse in pctō mortali
tripliciter: vel qꝛ est in peccato qđ nūc cōmittit ex
cōsensu interiori ad faciendū pctm̄ mortale ꝓ cer
to tpe. vel ꝙ nunc exteri⁹ exercet pctm̄ mortale.
Scđo mō: ꝙ prius cōmisit pctm̄ mortale et post
ea nō penituit. Tertio mō / q̄ post pctm̄ cōmissuꝫ
penituit interius sꝫ nō cōpleuit exteri⁹ ad qđ tene
batur ꝑ cōfessionē mōstrādo hoc ecclesie. Primo
mō exñs i pctō mortali / si cōicet addit pctm̄ pctō
⁊ sic intelligit apostolus. j. ad Cor. xi. ꝙ ꝑcipien-
tes hoc sacramētū debēt esse diligētes: saltem ꝙ
non sciāt se esse in pctō mortali cū recipiūt. Scđo
mō: exñs in pctō: aut nō penituit cū sciat se eē i ta
li pctō et tunc est in primo gradu: aut non recolit
se esse i pctō. ⁊ hoc pōt ꝯtingere dupliciť. aut pro-
pter negligentiā suā: qꝛ nō discutit / nec examinat
cōscientiā suā: ⁊ tunc peccat recipiens. qꝛ tenetur
ad discutionē. Si aūt discutit sicut pōt cognosce-
re mō humano et non inuenit in se pctm̄ / nec pec
cat mortaliť in cōicando / neqꝫ venialiť. tū qꝛ nul-
lus teneť ad ipossibile. Sed impossibile est se ha-
bere certitudinē ꝙ nō ē in pctō mortali. tū qꝛ si te
neretur discutere quousqꝫ esset cert⁹ q̄libet com-
municans exponeret se ꝑiculo pctī mortalis. qꝛ
q̄lꝫ debet timere se esse in tali. et sꝑare ꝙ nō. Ter
tio mō: vt q̄ penituit interi⁹ / sed non satisfecit ec-
clesie. Distinguo / aut hꝫ oportunitatē confitendi
aut nō hꝫ. Si habet vt ꝙ habet cōfessorē ydoneū
hoc est qui habet potestatē ⁊ non hꝫ firmā credu
litatem ꝙ ipe reuelaret cōfessionē / et tunc dꝫ con
fiteri anteq̄ cōicet. Si nō hꝫ oportunitatē cōfitē-
di: aut incūbit ex officio cōicare vel nō. Si nō in-
cūbit / igitur tenetur expectare / vel peccat morta
liter. Si incūbat sibi necessitas / vt ꝓpter vitatio
nē scandali in se vel in ꝓximo / vt sacerdos parro
chialis teneť in solēni festo celebrare. vel si aliq̄s
indutus alba / ⁊ tunc occurrat sibi aliqđ mortale
qđ cōmisit: nec possꝫ ꝓ tūc hr̄e cōfessorē ydoneū /
nec pōt tūc vestimenta deponere sine scādalo dꝫ
celebrare si peniteat ad vitandū scādalū. Si aūt
aliquis exñs in pctō veniali nullo mō peccat / nec
venialiť nec mortaliť cōicās: qꝛ veniale nullo mō
repugnat effectui hui⁹ sacramēti nec conuersioni
ad deū. meli⁹ tñ est de illis cōfiteri qui pōt anteq̄
cōicet / licꝫ nō sit necessariū. ¶ Ad primū dico: ꝙ
null⁹ ꝓpē facere illđ ad qđ teneť peccat. sed bñ pt
ꝓpter mediū indebitū faciendi. vñ bñ pōt cōtige
re ꝙ ille q̄ est in pctō mortali teneť cōicare: sꝫ per
nullam obligationem teneť cōicare in pctō mor-
tali. ¶ Ad aliud patet in positiōe: qꝛ si tūc habe-
at memoriā / ꝑmo postq̄ cōfecit nullo mō pōt di-
mittere / sicut neqꝫ in casibus minoribus propter
scandalū. ¶ Ad aliud dico: ꝙ regulariter non te-
netur aliq̄s ad cōfessionē nisi semel in anno. tamē
in casu tenetur ꝙ exponens se periculo mortis ni
si prius cōfiteatur peccat mortaliť. tñ bene posset
tunc penitere de pctīs suis in periculo mortis et
nō dānareť. Sed cū hoc oꝫ eū penitere de cōfes-
sione omissa: qꝛ forte hoc ē pctm̄ mortale. ¶ Ad
auctoritatē augustini ad oppositū dico: ꝙ ipe in-
telligit de pctīs venialib⁹. Et cū diciť illđ qđ sub-
dit post nō pōt intelligi nisi de pctō mortali. Dico
ꝙ inter mortalia / q̄dā sunt grauiora / quedā leuio
ra. et antiquitus sufficiebat forte ꝓ leuiorib⁹ pec-
catis mortalibus conteri lachrymis et cōpūctio-
nibus absqꝫ satisfactiōe exteriori facta eccl'ie. Et
tūc illđ qđ subdit post ē intelligēdum de tali pctō
mortali leuiori. Uel pōt dici ꝙ graui⁹ ēēt i volū-
tate ꝯmittēdi veniale q̄ ꝯmissio venialis pctī sine
deliberatiōe. ⁊ si forte eēt i volūtate ꝯmittēdi ve-
niale nō sit pctm̄ mortale sicut declarabiť. tamen
meli⁹ eēt existēti in volūtate peccādi venialiť nō
cōicare pro tunc q̄ cōicare: qꝛ malum grauius est

ex deliberatione velle venialiter peccare q̄ȝ mul tociens actu peccare venialiter sine deliberatiōe

¶ Distinctio decima. ¶ Questio prima.

Trum sit possibile corpus christi realiter cōtineri sub speciebus panis et vini. Qꝫ non. quia pane non cōsecrato non continetur igitur neqȝ post nisi aliquo modo aliter se habeat corpus christi vt per loci mutationem. quia quod nūc est hic ⁊ prius non fuit aliquo modo aliter se habet nunc ꝙ prius scōm loci mutationem. Sed si corpus christi sit in hoc vbi per loci mutationem igitur amitteret vbi in celo. ¶ Item: si corpus christi contineret sub istis speciebus. aut igitur corpus q̄tum aut non q̄tum. Si non q̄tum cum sit q̄tum in celo / idem esset simul ⁊ semel q̄tum ⁊ non q̄tum. Si corpus q̄tum / igitur et modus q̄titatiuus est ibi: qꝛ non potest corpus q̄tum separari a modo q̄titatiuo. Sed neqȝ suppositū a per se passione in esse. sed modus q̄titatiuus si est aliud a q̄to est per se passio eius. Sed impossibile est ꝙ modus q̄titatiuus corporis christi sit simul cum modo q̄titatiuo q̄titatis panis. ¶ Item: si est ibi q̄ȝtum / aut est per se extra partem vel non. si non, igitur non est ibi q̄ȝtum: quia diffinitio q̄ȝti est habere partem extra partem / si est ibi pars extra partē igitur non est ibi simul maius cū minore: vt q̄ȝtitas corporis christi in celo in parua hostia. ¶ Oppositum. Matth. xxvi. Hoc est corpus meum. Et .j. ad Cor. xj. et magister in littera. ¶ Circa questionem qꝛ ita est tenent catholici. Unde scōȝ Augusti. lxxxiij. q. ex precedentibus ⁊ subsequentibꝰ intelligitur scriptura. Non autem cum dicit christus in euangelio. Ego sum vitis. subiunxit et vos palmites. et bene sciuerunt discipuli ꝙ non erant palmites nisi per similitudinem. Sed cum dixit Hoc est corpus meum / non subiunxit et vos membra. sed dixit quod pro vobis tradetur. ⁊c. ideo tenetur ab omnibus fidelibus ꝙ ibi est verum corpus christi siue accidentia sint ibi in pane vt ī subiecto siue sine subiecto. Sed quia contradictio videtur esse q̄tum ad multa. Primo qualiter q̄ȝtum potest esse cum q̄ȝto. Secundo qualiter maiꝰ potest esse cum minori. Tertio: qualiter quantū potest esse sine modo q̄ȝtitatiuo. ⁊ quarto: pars extra partem et in qualibet parte totum. Quinto: qualiter potest aliquid esse in nouo vbi vel de nouo in vbi in quo non prefuit absqȝ mutatiōe. ideo primo declaratur per quam mutationem est corpus christi in altari. et dicitur communiter ꝙ corpus christi incipit esse hic sine mutatione sui: quia ad mutationem alterius non est ad hoc. quia genitum est in loco vbi prefuit corruptuȝ propter hoc ꝙ eadē q̄ȝtitas remanet q̄ ē principiū locādi. sȝ q̄ȝtitas ē ꝯmunis ī trāsubstātiatiōe. iō corpꝰ xp̄i ē hic non quia mutet localiter: sȝ ad mutationē alteriꝰ. ¶ Secūdo declaratur quomodo est hic q̄titas si ne modo q̄titatiuo. quia si substantia est ibi / vt primus terminus trāsubstantiationis. igitur q̄titas erit ibi per modum primi termini vt per modum substantie. Non igitur erit ibi modus q̄titatiuus. ¶ Cōtra primū illorum transubstantiatio habet pro per se terminis substantias vt substantiā corporis christi et substantiam panis. sed ꝑ nullā mutationem per se habetur nisi per se terminus mutationis. Sed presentia christi cum accidentibus panis et non est substantia: igitur presentia nō habetur per se per hanc mutationeȝ. igitur de nouo habetur per aliā mutationē vel per nullam. Confirmatur. quelȝ mutatio cōpletur habito ꝑ se termino: igit̄ trāsubstātiatio ē ꝯpleta hita sba. igitur p̄sentia corpis xp̄i nō ē hic ꝑ se ꝑ hāc mutatiōnē. ¶ Item: qd̄ conuertitur in preexistens magis acqrit dispositiones preexistentis q̄ econtra: vt patet in nutritione: igitur magis accipit vbi illiꝰ preexistentis q̄ preexistens vbi conuersi. igitur per hanc cōuersionem magis erit terminus conuersionis in vbi qd̄ habet corpus christi in celo q̄ȝ in vbi qd̄ habuit panis. ¶ Item: deus posset conuertere panem in corpus suum vt est in celo. igit̄ non per cōuersionem istam erit corpus christi hic de nouo. ¶ Item si esset couersio totiꝰ in totum: ita ꝙ conuerteretur substantia in substantiam / et q̄titas panis in q̄titatem corporis christi adhuc non esset ibi corpus christi circunscriptiue. igitur neqȝ si substantia panis cōuertitur in substantiaȝ corporis christi erit corpus christi in hoc vbi diffinitiue. ¶ Item: deus potest facere corpus suuȝ esse presens pani absqȝ omni mutatione facta circa panem: quia nouitas posterioris non requirit nouitatem prioris. viij. phi. ideo nouitas ī aliis motibus non requirit nouitatem in motu locali. igitur pōt deus esse pani presens remanente substantia panis sicut prius. sicut corpus glorificatū cuȝ non glorificato. Et si postea dicantur verba cōsecra. a sacerdote / non minus cōuertitur ibi substātia panis in corpus christi propter hoc ꝙ prefuit ibi christus. igitur potest esse conuersio panis in corpus. licet per hoc non sit corpus christi de nouo in hoc vbi. igitur non per istam conuersiōem ē in hoc vbi de nouo. Et si dicas non fit tūc hic de nouo: qꝛ prefuit / tunc habeo propositum ꝙ ē corporis christi in hoc vbi non est per se terminꝰ trāsubstantiationis. ¶ Contra secundū dictū qd̄ dicitur ꝙ hic est q̄titas per modum substantie proprietas nature non variatur ex agēte. neqȝ a multo fortiori ex prioritate termini. igitur per hoc ꝙ q̄titas non est primus terminus conuersionis nō aufertur modus q̄titatis si sit per se passio consequens q̄tum. Et confirmatur / quia cum generat̄ substantia primus terminus non est q̄titas. ⁊ si igitur q̄titas consecraretur non amittit q̄titatiuum qui est proprius sibi. ¶ Item: si deꝰ crearet ignem ⁊ tūc ibi sisteret actio sua: ita ꝙ nullum accidens cāret ignis posset sufficienter generare q̄titatem et accidentia consequentia formā: qꝛ ita posset ignis facere tunc sicut nūc causando calorē

vel alium ignem. ¶ Item: quando aliquid cõuer=
tit in aliud habebit modum conuersi. igitur si pro
pter hoc ꝙ substantia conuertit in substãtiã debe
at q̃titas hẽre modũ substãtie: igit si q̃titas panis
ꝯuertat in q̃titatẽ corpis xp̃i habebit modũ q̃ti=
tatiuum corporis xp̃i: igitur non oportet propter
conuersionẽ substantie in substantiã q̃titatem ha
bere modũ substantie. ¶ Dico igit ad questionez
ꝙ possibile est corpus christi esse in altari sub illis
speciebus: sed cõiter in motu locali concurrũt q̃t=
tuor mutationes: qꝛ vnum corpus non mouet ni=
si expellat aliud a loco suo: ideo vno moto mouẽ
tur duo ꝛ vtrũqꝫ dupliciter: qꝛ cum mouet amittit
vbi positiuum in quo fuit et transit ab illo positi=
uo ad non illõ vbi qõ est priuatiuũ. Preter hoc cũ
expellit aliud ab vbi suo intrat in illõ vbi ꝛ habet
terminũ positiuũ ꝛ recedit a termino a quo qui se
habuit ꝑuatiue respectu illiꝰ termini positiui: ꝛ sic
illud aliud corpus motum habet duplicẽ terminũ
positiuũ ꝛ duplicẽ terminũ priuatiuũ vel negati=
uum. Sed posito ꝙ deus posset facere hoc corpꝰ
cũ alio corpe sine ꝺpditione primi vbi ita ꝙ pri=
mum corpus motum nullũ vbi deꝑdat. sed manẽ=
te illo adhuc acquirat absqꝫ hoc ꝙ aliud corpꝰ ex
pellat ab vbi suo sicut corpus glorificatuz cũ alio
corpore illud corpus fieret in illo circũscriptiue ꝛ
esset sola mutatio ad vbi circũscriptiue. Ponat vl
terius ꝙ angelus continetur in eodem vbi cum il
lis corporibꝰ: non tamen tenet circũscriptiue sed
diffinitiue. Sivlterius ponat ꝙ ibi sit corpus xp̃i
ꝑ simplicẽ presentiã absqꝫ mutatiõe ad vbi circũ=
scriptiue vel diffinitiue: sed ꝙ sit ibi solũ simplex
per presentiã: tunc est ibi tertia mutatio cuius est
presentia: ꝛ sic imaginor hic qꝛ non potest transi=
tus esse a contradictorio in contradictoriũ sine oĩ
mutatione: ꝛ probatum est ꝙ presentia corporis
christi sub speciebus non est per se terminus trã=
substantiationis: igit vt videt ꝙ erit hic alia mu=
tatio vt tertia prius posita cuius per se terminus
est presentia corporis xp̃i cum speciebus: qꝛ spe=
cies ille nõ se habent aliter ex se q̃ꝫ prius: qꝛ si cõ=
uerteretur panis in corpus xp̃i vt est in celo: non
aliter se haberẽt accidentia per se loquẽdo q̃ꝫ nũc
Et si a principio fuissent illa accidentia creata si=
ne subiecto et cõseruata eodẽ modo se haberent
per se loquendo sicut nunc. igitur nichil positiuũ
causatur in accidentibus ex hoc ꝙ nunc est corpꝰ
xp̃i ibi et prius nõ et est ibi aliquid nouum ex quo
mutatio est. Quid est igitur illud nouum? dico ꝙ
ꝙ est respectꝰ ab extrinseco adueniens sine omni
subiecto nouo vt presentia corpis xp̃i cum accidẽ
tibus et positis extremis in esse mere contingen=
ter ꝯsequit extrema. et ꝙ talis respectꝰ possit ad=
uenire de nouo sine omni motu locali extremoꝝ
patet: quia si ignis et aer sint approximata in tali
distantia in qua nata sunt agere et pati et interpo
nitur obstaculum non sunt approximata vt nata
sunt agere ꝛ pati. Et si amoueatur obstaculũ neu
tro extremorum moto localiter / nec aliquo abso
luto nouo causato in altero extremo est approxi=
matio que sufficit ad actionẽ et presentia realis:
igitur põt esse de nouo approximatio et de nouo
presentia aliquorũ nullõ absoluto cãto in aliquo
illorum: sic in proposito. Ad qõ genus pertinet il=
le respectus ab extrinseco adueniẽs? dico ꝙ si po=
natur ꝙ vbi angeli reducitur ad genꝰ aliquod ad
idem genus reducetur iste respectus. phs tamen
nec de vbi angeli nec de tali respectu loquebatur
¶ De secunda difficultate scilicet quomodo ẽ ibi
q̃titas sine mõ q̃titatiuo: dico ꝙ positio quedã
est differentia q̃titatis: ꝛ sic positio est ordo par=
tium in loco: ꝛ sic non est positio corporis christi
in altari: sed primo modo. Aliqui tamen dicũt ꝙ
sicut deus potest facere q̃titatem: sic potest face=
re vnum digitum subintrare aliũ digitum ꝛ caput
pedem: ꝛ sic de qualibet alia parte: ita ꝙ vbi est
vna ps est quelibet pars: et ita positio neutromo
do dicta est ibi. Sed per istam viã nulla eẽt ibi fi=
gura: igitur neqꝫ corpus humanum: et non est ve
risimile ꝙ christus faceret corpus suum ita mise=
rum ꝙ digitus suus subintraret alium digitum ꝛ
pars partem / ita ꝙ non esset ibi ordo partium in
toto. ideo dico ꝙ ibi est ordo partium in toto. sed
deus aufert positionem que est predicamentum a
corpore ĩ altari que positio nichil dicit nisi quod=
dã vbi quodam ordine ad partes: ꝛ ista positio est
contingenter adueniens q̃to: quia ego possuz au
ferre vnam positionem a corpore meo: ꝛ deinde
aliam a corpore: licet nõ quãlibet simul. igitur de
us potest auferre totum genus: qꝛ ex quo quodli=
bet est contingens / deus potest quãlibet positio=
nem que est predicamẽtum simul a corpore meo
amouere: vt si agens naturale potest facere super
ficiem sine hoc colore sine illo deus potest simul
facere superficiem sine omni colore. Quid igitur
est hic nouum? Dico ꝙ deus ẽ respectꝰ extrinsecꝰ
aduenĩẽs et est in corpore christi quod habet par=
tes coexistentes cum partibus accidentium. sꝫ nõ
habet partes coextensas. vnde corpus christi est
in altari sine positione q̃ ẽ predicamẽtum: tamen
tanta est distantia inter caput et pedem corporis
christi in hostia sicut in celo / non tamen est ibi di
stantia q̃ est partiuz in loco: quia sic nõ potest ma
ius esse simul q̃tum ad omnes partes cum corpo
re minori. Sed in celo corpus christi habet vtrã=
qꝫ positionẽ. sed posterius est positio q̃ est predi=
camentum q̃ꝫ vbi: igitur cum corpꝰ christi in celo
posset derelinquere illud vbi potest derelinquere
posterius / vt positionem que est predicamẽtum.
Dices ꝙ corpus christi in celo est equale corpori
in hostia: sed equalitas et similitudo sunt relatio=
nes consequentes extrema posita in esse: ꝛ modꝰ
q̃titatiuus videtur esse talis respectus: dico ꝙ est
equalis / sed nõ est positio corporis christi in alta
ri sicut in celo. Exemplum / si deus faceret corpꝰ
extra vniuersum non haberet coextensionem cuz
alio corpore / nec haberet positionem que est pre
dicamentum cum nullum continens sit ibi cuz eo
et tamen esset equale corpori existenti hic.
¶ Ad primuz principale dicitur scd̃m primam vi

Deꝰ põt fa
cere supfi=
ciẽ sine oĩ
colore.

am q non sequitur corpus christi non erat prius hic ꝛ nunc est/igitur aliter se habet: sȝ sufficit mutatio in alio tenendo scḋam viam: dico q aliter se habet scḋm respectum nouum non scḋm aliquod absolutum. ¶ Ad aliud cōcedo: q corp⁹ xp̄i ē hic q̄tum/qꝛ de facto est hic cū oībus accidentib⁹ absolutis cū quib⁹ est in celo: licet forte posset facere corpus suum esse in altari sine oī accidente. Et cū dicit igitur est modus q̄titatiuus q est p se passio q̄ti. Dico q mod⁹ q̄titatiu⁹ accidētalit p accidēs consequitur q̄titatem: ꝛ sine tali bene potest esse ¶ Ad aliud cum q̄ritur/aut ps est extra partem/aut non: dico q loquēdo de pte in se ꝛ ꝯparando eā alteri parti est vna ps extra aliā: qꝛ ita longus est xp̄s in hostia sicut in celo. sed non est ps extra ptem in cōparatione ad continēs/qꝛ in quocūqȝ vbi est vna ps ꝛ quelȝ ps: iō non sequit: nō est ibi ordo partium in loco: igitur non est ibi ordo partium in toto. ¶ Questio secunda.

Qō scda. SEcu ido q̄rit: vtrū possibile sit corp⁹ xp̄i simul eē in celo et in hostia. Q nō. extra de cōsecra. di. ij. dȝ corpus xp̄i esse in vno loco. ¶ Itē: nichil pōt plurificari nisi rō formalis ei⁹ plurificet q̄titas est ratio formalis essendi in loco. iiij. phi. igit nō potest simul esse in diuersis locis nisi simul habeat diuersas q̄titates. ¶ Itē: q̄cūqȝ sunt vni et eidez simul sunt inter se simul. Si igit vbi ī pte celi vbi est corp⁹ xp̄i est simul cū corpe xp̄i: ꝛ hoc vbi hostie simul: igit ista duo vbi sunt simul iter se. ¶ Itē si sic: igit idē distaret a se: sed q distat a se diuidit a se. ¶ Itē: si simul stant q corp⁹ xp̄i sit simul ī celo et in vbi hostie: igit simul stabūt q simul q̄escit et mouet: qꝛ in celo q̄escit et ī hostia mouetur mota hostia. ij. Topi. motis nobis mouent ea q̄ ī nobis sunt. ¶ Oppositū: de cōse. di. ij. ca. et paulus/xp̄s sursum est donec. ꝛc. ¶ Questio tertia.

Qō tertia. TErtio querit: vtrū possibile sit corp⁹ xp̄i vel aliquod aliud simul esse localit in diuersis locis. Q nō. idez non pōt referri ad se relationibus realibus oppositis. sȝ hoc sequeretur si idez esset simul in diuersis locis dimensiue vel localiter: qꝛ simul esset superius et inferius: dextrū et sinistrum ante et retro. ¶ Itē: sequeret q idem haberet simul relationes cōtrarias respectu eiusdem: qꝛ esset propinquius et remotius respectu eiusdē. Sȝ hoc est impossibile/sicut idem esse simile et dissimile simul et semel respectu eiusdē. ¶ Item: sicut idem tēporale nō pōt simul esse in diuersis tēporibus: sic nec idem locale in diuersis locis simul. ¶ Item existens in isto loco posset moueri: ꝛ existēs in illo simul posset quiescere: ꝛ idē simul posset quiescere et moueri. ¶ Item: corpus christi existens in celo videret oculis suis que ibi approximata: ꝛ nō videret q̄ sunt hic: xp̄s hic existens videret ista oculis corporalibus et non videret q̄ sunt in celo: igitur simul videret et nō videret idē ¶ Oppositū. Hugo de sacramentis libro. ij. p. xi. c. viii. fecit sicut voluit. ꝛc. ¶ Ad scḋam questionē dicitur: q impossibile est idem corpus simul et semel esse circūscriptiue in duob⁹ locis: qꝛ quando aliquid q̄tum est ex parte agentis pōt esse pluribus modis si est possibile ex pte recipiētis in vno vel duobus/in oībus est simpliciter possibilis: et si īpossibilis est ex pte recipiētis vno modo simpliciter est impossibile: sȝ impossibile est deo agēte q idem corpus sit vbiqȝ simul circūscriptiue: igitur impossibile est q sit simul in duob⁹ qḋ proprium est solum diuinitati propter eius immensitatem esse vbiqȝ simul. ¶ Item: si sic si in illo loco sit gelu et in alio loco sit estas. igitur corp⁹ existens hic calefiet corpus existens ibi frigefiet. igit idem simul foret calidum et frigidum que sunt cōtra absoluta. ¶ Item: si in vno loco habeat corpus nutrimentum: in alio loco non igitur hic nutrietur et ibi moriet fame: vel hic nutriet absqȝ receptione nutrimenti. ¶ Item: in vno loco ex intēperie aeris potest corpus infirmari ī alio loco potest esse sanum. igitur simul erit aliquis infirm⁹ et sanus. ¶ Item: in vno loco pōt occidi in alio viuere. Et si dicatur contra istum. M. si vulneratur in cruce igitur in pixide. dicit q non sequit: qꝛ qḋ conuenit alicui sicut natum est ei conuenire simpliciter ꝯuenit: sicut si crispitudo inest capiti simpliciter inest: sed non valet negatiue: si non inest parti/vel si non inest eo modo quo non est natuȝ in esse/igitur non inest. ideo sequitur/xp̄s viuit in cruce igitur in pixide. sed non valet non vulnerat in pixide igitur non in cruce. qꝛ vulnerari ꝑforari cōpetit xp̄o dimensiue existenti: ꝛ sic ē ī cruce nō autē in pixide. Sed ex alia parte non sic est de occidi et viuere. Ad hoc est Aug. corpus xp̄i in vno loco esse oportet vt superius allegatū est. ¶ Alij concordant in conclusione et addūt alia rōne: qꝛ termini p se loci et locati sunt simul: igitur si idez potest esse simul in diuersis locis: igitur erit extra terminos ꝓpos. ꝛc. ¶ Itē: angelus nō pōt esse simul in diuersis locis diffinitiue: igitur nec idem corpus circūscriptiue. Alius doctor ponit aliam rationem: sicut res per naturam tm̄ est in vna specie: sic per vnam q̄titatem tantum est in vno loco ¶ Alius doctor arguit sic: si vna res potest simul esse in diuersis locis/aut igitur vna mutatiōe aut pluribus. Non vna: qꝛ talis tm̄ est ad vnum terminum. Si pluribus mutatiōib⁹: aut igitur ille sunt eiusdem speciei vel alterius. Si eiusdē/igit plura eiusdem speciei simul in eodem: si alterius speciei igitur esset ad cōtrarios terminos/igitur sunt cōtrarij: igitur non simul in eodem. ¶ Item: termini mot⁹ sunt incompossibiles. v. phi. sed ab vno vbi in aliud potest esse motus: igitur sunt incōpossibiles. ¶ Itē: ꝯfirmat qꝛ nisi sic eēt nō oporteret q agēs naturale mouēs ad aliō vbi corrūpet hoc vbi: qꝛ nō intēdit corruptionē nisi p accidēs: quia

Nota gau defi. ix. ql. quest. vlti Exemplū de ꝯuersione panis ī corp⁹ xp̄i.

forma prior est incõpossibilis forme posteriori:et vbi non sic est nũq̄ intendit corruptionem forme nisi prioris. ¶ Itẽ: sicut locatũ scd̄m dimensiões suas cõmensurat̃ dimensionib⁹ loci:sic dimensiones locati cõnumerant̃ dimensionib⁹ loci. igit̃ si idem est simul in diuersis locis.igitur idẽ est simul̃ vnũ et multa. Sed ↄtra: illud eque impossibile ẽ idẽ corpus simul esse cũ alio corpe sicut vnũ esse simul in diuersis locis ⁊ primũ tenem⁹ fide / ⁊ forte hoc posset esse per virtutẽ creatã.q̄ per virtutẽ diuinã nulli dubiũ:q: vtero clauso in virgine fuit verũ corpus xp̄i. ⁊ ianuis clausis intrauit ad discipulos. ⁊ monumento clauso surrexit. Unde dixerunt. Quis reuoluet nobis lapidẽ ab ostio monumenti: Certũ est igit̃ q̄ verũ corpus fuit cum vero corpore simul in eodẽ loco. Sed dicit vn⁹ doctor q̄ non est simile propter vltimã rõnem ꝑus positam:q: dimensiones locati cõnumerant̃ dimẽsionibus loci scd̄m vnũ ⁊ multa. Unde nõ est ibi contradictio duo corpa esse simul.sed contrarietas ẽ propter essendi / vt propter modũ q̄titatiuũ q̄ est positio partiũ in loco ⁊ subtilitas corporis excludit illã repugnantiã:q: excludit id qd̄ est rõ resistẽdi. ¶ Contra illud. aut iste dimẽsiões locati sic cõnumerant̃ dimensionibus loci propter connumerationem scd̄m cõtinuũ:aut propt̃ aliud. si primo mõ / igit̃ dimensiones loci cõnumerãt̃ scd̄m vnuz et multa scd̄m numerationẽ dimẽsionũ locati. sz propter aliud. igitur illud erit prius q̄ cõnũeratio scd̄m vnũ cõtinuũ.q: nũeratio posterioris non arguit numerationẽ prioris. Nunc aũt dimẽsiones locati sunt priores q̄ dimensiões loci: multiplicato priore multiplicatur posterius ⁊ nõ ecõtra. igitur si propter cõmensurationẽ cõmensurarentur ista. igit̃ magis sequit̃ si duo corpa possunt esse simul: igit̃ idẽ i duob⁹ locis. Cõtra si idẽ i duob⁹ locis:igitur idẽ vnũ ⁊ multa. Assumptũ probat̃ scz q̄ dimensiones locati sint priores q̄ dimẽsiones loci. Primo sic.q: dimensiones locati sunt causa q̄ dimensiones loci sunt actu:q: faciunt ptes aeris actualit̃ distare et potẽtialis cõtinẽtia nõ sufficit ad actualitatẽ loci.q: sic pars ex̄ñs in toto eẽt actu in loco. Scd̄o sic. illud est pri⁹ qd̄ põt esse sine alio q̄tum est de se q̄ ecõuerso. Sed celũ q̄tũ est de se est locabile:⁊ tñ non habet dimensiones extra continentes in actu. sed vel impossibile est dimensiones loci esse in actu absq̧ dimensionib⁹ locati in actu / vel saltẽ nunq̄ est ita:igitur dimensiones locati sunt sine dimẽsionib⁹ loci:⁊ nõ ecõuerso:vel impossibile si est impossibile vacuũ esse vel nunq̄ est. Tertio sic.mutato corpore scd̄m locum remanent oẽs dimẽsiones locati q̄ ꝑus ⁊ nõ põt manere locus totalit̃ idẽ quin q̄tũ ad aliquã partem corrũpatur q̄tũcunq̧ corpus equale sibi succedat. igit̃ prius est dimensio locati q̄ loci. igit̃ pluralitas dimensionũ locati magis concluderet pluralitatẽ dimensionũ loci q̄ ecõuerso:igit̃ si sic nõ cõcludit. igitur multo forti⁹ nec ecõtra. ¶ Itẽ: sicut de⁹ põt cõuertere substantiã in substantiam igitur q̄titatẽ. igitur q̄titas est hic. Primo igitur potest deus facere corpus suũ esse hic localit̃ ⁊ nõ deserit vbi in celo. igitur põt facere q̄ simul sit in diuersis dimensiue. Respondet iste doctor dicẽs. aut est hic sola quãtitas corporis christi: ita q̄ remanet substãtia panis: ⁊ tũc nõ est hic corpus dimensiue:q: q̄titas tũc corporis xp̄i est hic ꝑ modũ substantie panis. aut est cõuersio toti⁹ in totũ ita q̄ substantia cõuertitur in substantiã / ⁊ quãtitas in quãtitatẽ. Et adhuc videt̃ dicere q̄ nõ plus seq̄tur corp⁹ xp̄i esse hic dimensiue q̄ ꝑus. Unñ dicit q̄ nõ est supponendũ q̄ corpus xp̄i sit extra celum nisi sacramentaliter. igitur non est hic dimensiue. ¶ Contra illud. possibile est deum cõuertere tñ aerẽ in corpus suum q̄tum est corp⁹ suũ / q̄tuz ad figurã: q̄tum ad totũ. vt longitudinẽ / latitudinem / ⁊ ꝓfunditatẽ. et scd̄m istos vbi p̄fuit q̄ conuersuz est ibi est id in qd̄ cõuertitur. igitur vbi nũc est aer possibile est corp⁹ xp̄i eẽ dimensiue. ¶ Itẽ de illo qd̄ dicit q̄ nõ est supponendũ q̄ conuertatur totũ in totũ. manifestuz est q̄ aliud est dicere quid potest fieri de potentia dei / et aliud quid factũ est licet eñ deus non sic sit nisi in celo / põt tamẽ alibi esse q̄titatiue ex quo nõ claudit cõtradictionez Et credo q̄ in assumptione matris occurrebat sibi vel derelinquendo vbi qd̄ habuit in celo / vel simul illud relinquendo acquisito alio. ¶ Itẽ corp⁹ xp̄i põt esse hic sine conuersione alterius in ipsuz q: conuersio alterius in ipsum non est idez formaliter cũ corpe xp̄i esse hic. q: cõuersio nõ manet ⁊ corp⁹ xp̄i q̄tũ ad esse hic manet: igitur põt esse hic sine conuersiõe alteri⁹ in ipsum:q: nõ est de essẽtia ei⁹ nisi sit formalis ratio p̄sentie ei⁹ hic. Neq̧ valet dicere q̄ conuersio p̄terita est formalis ratio eius:q: hoc non põt deus facere q̄ conuersio preterita nõ sit preterita sed p̄sens. Et de⁹ potest facere q̄ corp⁹ xp̄i sit presentialit̃ hic. igitur cõuersio alteri⁹ in ipsum nullo modo est de essentia corporis xp̄i / vt est hic. ¶ Itẽ: nouitas in posterioribus põt esse sine nouitate in priorib⁹. vt ptz. viij. Phisic. Sed presentia realis corpis xp̄i hic nõ ẽ aliqua substantia. igitur est posteri⁹ oĩ substantia. igitur põt esse nouitas presentie hic absq̧ oĩ nouitate substãtie. Et certũ q̄ vbicũq̧ põt de⁹ facere rem sub opposito modo naturali modo suo si dereliquitur sibiipsi põt ibi facere rẽ esse cum mõ naturali cõueniente sibi. q: si ꝑmũ põt facere per duo miracula / põt facere scd̄m ꝑ vnũ miraculum Sed deus põt facere corp⁹ xp̄i q̄tum hic sine nouitate aliqua in substãtia panis / vel cuiuscũq̧ alterius. et modũ q̄titatis est modus naturalis corporis q̄titati si sibi derelinquat̃. igitur sine cõuersione alicui⁹ in ipsum põt facere corp⁹ suũ hic q̄titatiue vel circũscriptiue. Dico igit̃ ad q̄stionem q̄ deus põt facere corp⁹ suum vel quodcũq̧ alıd̄ simul esse in dimensis locis localiter vel circũscriptiue:q: vbi nichil aliud dicit nisi circũscriptionẽ passiuã locati a loci circũscriptiue actiua ꝓcedentẽ. au. vi. p̄n. sicut ibi est actio et passio. Unde celũ mouetur localit̃ ⁊ nõ habet cõtinue nouã ⁊ nouã formã absolutã cũ nõ sit receptiuũ ꝑegrinaꝝ im-

pressionū / vel saltē nō ita continue recipit nouas
formas absolutas. vbi igitur nō est nisi respectus
extrinsecus adueniens mere cōtingēter inherēs
positis extremis. quia sicut prius dictū est nō pōt
esse aliquis respectus ita intrinsecus adueniēs vt
cōsequatur solū fundamentū positū in esse. igitur
cū duo respectus extrinsecus aduenientes possēt
esse simul in eodē non claudit contradictionē duo
vbi esse simul in eodē corpe / sicut vna albedo dua
bus similitudinib⁹ est similis alijs duabus albedi
nibus. sic idē corpus mediantib⁹ duob⁹ vbi est in
diuersis locis. Unde albedo eadē similitudine nū
q̄ est similis diuersis. sed si est similis mille alijs
hoc erit mille similitudinib⁹ sicut alibi ꝓbabitur.
Dicit alter respectus est limitatus ad vnum vbi.
¶ Contra. sicut vnū q̄tum limitat̄ ad vnū vbi qḋ
est posterius. imo sicut vna albedo pōt eē similis
mille alijs mille similitudinibus. ita pōt vnū cor=
pus simul esse in mille locis mediātibus mille re=
spectibus: puta mille vbi. ¶ Item: non est corpus
magis limitatum q̄ substātia ad suam p̄sentialita
tem. Sed substantia corpis xp̄i nō est limitata ad
vnam presentiā q̄n simul possit esse presentialiter
in celo ⁊ presentialiter in altari. igitur nec corpus
sic est limitatum ad vnum vbi circūscriptiue quin
pōt esse in alio vbi circūscriptiue. Pro rōnib⁹ pre=
mitto tria. Primo: q̄ q̄cūq̄ꝫ forma prius inest rei q̄
vbi nō variatur ꝓpter variationē scd̄m vbi. Sed
q̄ non est prius origine: sed vel simul: vel sequit̄ va=
riatur variato vbi. Secundū est: q̄ si passum ē exi
stens in vno vbi et duo haberet agentia approxi=
mata hoc paritur ab illis agentibus si ipsum po=
natur in diuersis vbi qḋ pateret̄ ab illis si tm̄ esset
in vno vbi. siue illa agentia agant in eandē ptem
primo vel in diuersas. Tertiū est / q̄ illud qḋ agēs
ageret si esset tm̄ in vno vbi. ⁊ hoc si approximat̄
ad vnū passum vel ad duo / idē ageret illud agēs
si ponitur in diuersis vbi: ⁊ approximat̄ sibi vnuꝫ
passum vel duo sicut prius. ¶ Ad p̄mū ꝓ pte op=
posita dico: q̄ maior non est vniuersalit̄ vera: q̄z li
cet agens posset in oēm gradū nō tm̄ recipiēs. Di=
co igitur q̄ illud agens pōt in oēm gradū vnionis
et rō nō ꝓcederet si nō posset nisi in vnuꝫ gradum:
et hoc rōne recipientis vt in supremū vt aquila.
vel infimū vt vesptilio. vel in mediū vt hō. ¶ Ad
aliud qḋ ponitur p̄mo loco cū dicit̄: idē corp⁹ pos
sent esse simul vbiq̄ꝫ. Dico admissa maiore q̄ de⁹
pōt facere simul cū oīb⁹ stāie vniuerso ⁊ destructo
vniuerso. Et si de⁹ cōuertisset oē corpus ī vniuer
so in panē: tūc posset simul cōuerti quodcūq̄ꝫ cor=
pus in corpus xp̄i. et idē pōt sine pane q̄ cū pane
Et cum dicitur ꝓpriū est deo simul esse vbiq̄ꝫ: ve=
rū est virtute sua naturali ꝑ īmensitatem. Sꝫ bn̄
potest virtute diuina aliud corpus esse vbiq̄ꝫ: q̄z
saltē hoc nō claudit cōtradictionē: nec ꝓpter hoc
est magis immensum. ¶ Ad aliḋ dico: q̄ nulla cō
trarietas sequitur. ⁊ cū dicit̄ de gelu: dico ꝑ scd̄aꝫ
suppositionē si in vno vbi essent corpus calidū et
frigidum et haberent aliud corpus / sicut tūc age=
rent in ipsum / sic agunt posito q̄ idē passum sit in

diuersis vbi: ⁊ in vno agat in ipsum frigidum ⁊ in
alio calidū. Et manifestū est q̄ si illa duo agentia
essent in eodē vbi / vel totaliter corrūperet̄ frigi=
dum. vel si posset resistere calido / nec inducerent
in passum corꝑ summe calidū / nec summe frigidū
sed aliq̄d mediū. Sic dico: esto q̄ idē passuꝫ sit in
diuersis vbi cū diuersis agētibus: ⁊ qui calor ines
set hic inest ibi. ¶ Ad aliud de infirmitate ⁊ sani=
tate: dico q̄ si aer est ibi ita intēperat⁹ vt possit su
perare virtute corporis hō est infirm⁹: et si ē infir
mus est hic infirmus. Et si natura nō hꝫ tm̄ iuua=
men q̄ existit in bono aere. vt si ipsa si esset in ma=
lo aere non posset resistere. igitur nec nunc. ¶ Ad
aliud si vulnerat̄ in cruce non tamen in pixide. di=
co q̄ si moritur in cruce moritur in pixide. Et cuꝫ
dicitur occidit̄ in cruce et non in pixide. dico disti
guendo. Si occidi / dicat violentiā illatā quare se
paratur aīa a corpore: dico q̄ vtrobiq̄ꝫ occiditur.
Si tn̄ dicat violētiā illatā in illo vbi: vbi vulnera
tur: dico q̄ tunc nō occidit̄ in pixide / sicut diuiso
capite occidit̄ cor nō ꝓpter violentiā ibi illatam
ꝑ se / nisi ꝓpter quādam redūdantiā sic in ꝓposi=
to. ¶ Ad aliud q̄ posset simul esse facietas et esu=
ries: dico q̄ posset cessare appetitus ab esurie qui
appetitus est quedā forma absoluta in hoc vbi si
idē corpus satiet̄ rome. Sed de rōne prius omissa
de multiplicato ponūtur diuersi casus. Prīo esto
q̄ in duob⁹ locis esſꝫ idē multiplicatū et nō idem
nutriendū: et q̄ duo capiūt simul illud multiplica=
tum. igit̄ simul cōuertet̄ illud nutrienti in naturaꝫ
vnius ⁊ alterius. igitur informabitur duab⁹ aiab⁹
intellectiuis. Etiam esto q̄ simul idem lignum es
set hic ⁊ rome ⁊ diuersi ignes agerēt in ipsum hic
et rome simul informabit̄ sub diuersis formis a=
thomis. Secūdus casus est si idem agens eēt in
multis locis / vt ignis / ⁊ non idē cōbustibile simt̄
cōbureret plura cōbustibilia q̄ si esset in vno loco
tm̄: vel esto q̄ idē nutrimentū sit hic ⁊ ibi: ⁊ diuer=
sa nutrientia plus cōuerteret in se simul q̄ si esset
in vno loco tm̄. ¶ Ad primuꝫ casum dico: q̄ si est
hic idē nutrimentū ⁊ duo capiāt ipsum / aut calor
naturalis in vno excedit calorē alteri⁹: ⁊ tūc plus
cōuertet in naturā suā de eodem nutrimento: aut
sūt equalis virtutis: ⁊ tunc medietas conuertit̄ in
vnum: ⁊ alia medietas in alterum. ¶ Ad aliḋ de
igne dico: q̄ id idē q̄ passum ī eodē loco recipet a
duobus agētibus simul id idem recipit ab ipsis ⁊
eque cito cōburitur si sit in mille locis cū mille di
uersis agentibus. ¶ Ad scd̄m casum vt de actiuo
in diuerso vbi dico ꝑ idem: vnde si ipsum in mille
locis cōbureret simul mille candelas approxima
tas sit idem in eodē vbi cōbureret mille approxi=
mata simul. ¶ Ad aliud de nutriēte existente in
multis vbi simul. dico q̄ si esset tm̄ in hoc vbi et
non egeret nisi tm̄ cibo. igitur nec si esset in mille
locis. ¶ Ad primā rationē alioꝝ ꝓ alia pte cum
dicitur q̄ termini loci sunt simul cū terminis loca
ti. igitur si termini loci sunt extra terminos loca=
ti: igitur et extra ꝓpos termios ⁊ idē extra se. Di
co q̄ istud non sequtur q̄z termini sic mee diffiniti

ue sunt simul cū terminis digiti mei. igitur si anima mea est extra digitū meū / vt in capite sequeretur q̄ aīa est extra se / nulla est apparentia hic / nec ex alia parte. ¶ Ad aliud cōcedo: q̄ angelus pōt esse simul diffinitiue in diuersis vbi / sicut idē corpus circūscriptiue. ¶ Ad rationem alteri⁹ doctoris / sicut terminus est ī vna specie naturaliter. ꝛc. Dico q̄ hoc est q2 nature est formalis ratio q̄ aliquid est in determinata specie hec est rō quidditatiua / non loquendo de specie ꝓ intentione / sed pro re. Nūc aūt non sic est dimensio formalis rō qua aliquid est in loco hoc est quidditatiua ratio: sed est ratio formalis causalis precedens si est ratio formalis. Exemplū ponit̄ de albedine et similitudine. ¶ Ad rationē alterius doctoris dico: q̄ quodlꝫ mēbrum deficit pmū membrū: q2 possibile est q̄ sit vna mutatio positiua ad vbi nouum sine mutatione priuatiua: ꝛ ab vbi priori: ꝛ sic est in vbi ꝑori: et vbi nouo vnica mutatione. tamē illa mediante acquirit duo: sed duo vbi habet: licet non ꝑcesserit de nouo nisi vna mutatio. Secūdū mēbrum deficit: q2 possibile ē q̄ habeat plura vbi simul plurib⁹ mutationibus simul inherentibus. Et cū dicitur / aut sunt eiusdē speciei aut alterius sic ita q̄ sint eiusdē speciei concessum est prius q̄ plura respectiua eiusdē speciei possunt esse in eodem: sicut vnū albū est simile pluribus multis similitudinibus. Preter hoc cōcedo q̄ sunt alteri⁹ speciei. Nec sequit̄ igitur sunt incompossibiles: q2 primo oporteret probare q̄ termini ad quos sūt incōpossibiles: q2 non sunt motus cōtrarij incompossibilis nisi propt̄ contrarios terminos. ideo albedo in fluxu ꝛ nigredo in fluxu non sunt incompossibiles nisi ꝓpter hoc q̄ albedo in quiete ꝛ nigredo in quiete sunt incōpossibiles. Et cōcessum est ꝑus q̄ diuersa vbi sunt incōpossibilia simul in eodē. ¶ Ad aliud cū dicit̄ / termini mot⁹ sunt incōpossibiles. Dico q̄ verꝫ est termini ꝑmi vt ꝑuatio et forma non aūt termini concomitantes. vnde deus pōt separare gn̄ationē a corruptione. et econtra. Sed tamen nunq̄ pōt facere ꝑmos terminos esse simul: vt q̄ simul sint in eodē termin⁹ ad quē et ꝑuatio eius. Unde in generatione hoīs nullus termin⁹ a quo positiuus est incompossibilis termino ad quē. sed terminus a quo ꝑuatiuus vt inaīatio etiam in corruptione hoīs aīatio q̄ est terminus a quo est incōpossibilis inaīationi q̄ est terminus ad quē. Unde quicquid positiuū remanet post corruptionē hoīs in instanti corruptiōis ꝑfuit ꝛ in generatione nichil elucidatur sed tm̄ inducitur aīatio. idē dico in augmētatione qn̄ aliqd̄ corp⁹ magnū augmentatur ex modico cibo tota ꝑor q̄titas remanet nec eluciďat̄ aliqd̄ positiuū qd̄ prefuit in termino augmētationis. sed ꝑuatio termini aduenientis q̄ est incōpossibilis termino augmentatiōis. ¶ Ad cōfirmationē cū queritur quare remanet agens naturale vbi precedens: q2 aut est formalis incōpossibilitas inter illa vbi: et tunc deus nō posset facere simul ea esse. vel si non est formalis incōpossibilitas. igitur nō oportet q̄ agens naturale inducendo vnū expellat aliō. Dico q̄ ista incōpossibilitas accidit ex virtute agentis limitati nō ex formali ratione coꝝ inter se: sicut virginem manere ꝛ parere sunt incompossibilia respectu agentis limitati: non autem respectu agentis illimitati: q2 ibi est potentia obedialis. ¶ Ad vltimū cū dicit̄ sicut aliquid cōmensuratur dimensionibus loci sic cōnumerat̄ loco scd̄m continuū. Dico q̄ non seq̄tur cōmensurat̄ igit̄ connumeratur. sicut non sequitur: sunt plures similitudines igitur plures albedines. ¶ Ad ꝑmum principale dico: q̄ plures relationes oppositas eē sunt ꝑ accidēs in eodē cōcedit̄ cōiter: sꝫ dextrorsum sinistrorsum ante ꝛ retro respectus accidentalis corpis. et ideo nichil ꝓhibet respectu diuersorum vbi idē esse simul sub diuersis respectibus. Etiam michi non est cōueniēs q̄ idē rōne eiusdē ꝛ non ꝑ accidens. Sed primo haberet diuersos respect⁹ et respectu eiusdem. ¶ Ad aliud concedo. q̄ idē erit propinque et distans respectu diuersoꝝ. ꝛ sic relationes opposite possunt simul esse in eodē: ratione diuersoꝝ vbi. ¶ Ad aliō de tp̄e dico: q̄ idē tēporale non pōt esse simul in duob⁹ tp̄ibus simultate tp̄is: q2 illud claudit incōpossibilia: scꝫ simul tp̄e non esse simul tempore. Alio mō pōt intelligi simul quo ad locum: ita q̄ est simul loco pōt eē in diuersis tp̄ibus: et hoc nō est incōueniēs. Nam vnū tēporale exn̄s simul loco pōt esse in multis tēporibus succedentib⁹. sed simul loco / vt ꝑuat pluralitatē locoꝝ impossibile aliq̄d esse simul in multis locis: sed nichil ꝓhibet aliq̄d esse in pluribus locis simul: q2 loca non sunt successiua / nec simul repugnantia respectu eiusdem corporis absolute. Unde simile sophisma pōt fieri ad oppositū possibile est locale in eodē loco manens simul esse in multis tēporibus. igitur idē tēporale simul in diuersis locis. ¶ Ad aliud de motu q̄ simul posset quiescere et moueri: dico q̄ per primā ꝓpōnē premissam q̄ quicūqꝫ motus localis inest corpibus posteri⁹ natura q̄ vbi ad varietatē ei⁹ non sequit̄ varietas vel alietas in vbi. vnde motus respectu istius loci et quies respectu alterius loci nō opponuntur. sic dico q̄ motus ad hoc vbi ꝛ motus ad illud vbi nō cōtrariant̄: nec etiā q̄es respectu alterius vnius ꝛ motus respectu alterius. sicut digitum moueri et os loqui. ꝛ pōt aīa in digito moueri ꝑ accn̄s / ꝛ alibi q̄escere ꝑ accn̄s: ꝛ hic loq̄ ꝛ alibi nō. ¶ Ad rōnē illā q̄lit̄ simul videbit ꝛ nō videbit: patebit alibi. Unde regula est apō me q̄ q̄tūscūqꝫ non possit esse rō ad ꝓbanduꝫ aliquid posse fieri a deo sufficiens est michi si sit ratio in cōtrariū probans contradictionē quin possit bene solui. ¶ Ad priorē questionē dicitur: q̄ ꝑt ibi eē corpus xp̄i simul et in altari: q2 in illa transubstantiatione non fit transubstantiatio ꝑmo ꝛ principalit̄ in q̄titatē: sed in substantiā: ideo non modo q̄titatiuo est ibi corpus xp̄i. sed modo substantie: ideo pōt esse simul in celo et in altari. sed ista rō nō valet / sicut ꝑus probatū est. Nā nichilominus⁹ est ibi q̄titas et modus q̄titatiu⁹. licet sit secundarius

Regula.

Ad priorē q̄stionem.

terminus transubstantiationis: qz sic in omni generatione substantie naturalis. et tñ nõ propter hoc minus est ibi qtitas dimensiua. ideo teneo cõclusionẽ p modũ prius positum et non propter istã rationẽ. ¶ Ad primũ principale q in vno loco esse oportet corpus xpi verum est oportunum est regulariter. Unde Aug. intelligit q nõ alit facit deus alit tamen posset facere. ¶ Ad aliud cũ dicit formalis ratio essendi in loco est dimensio dictum est prius q est formalis ratio. qz causalis sicut albedo est ratio similitudinis et plurificato aliquo non est necesse eius rationem formalẽ causalẽ plurificari. vnde similitudine est aliqs formalit similis tanq pxima cã. et ideo similitudines oz plurificari si pluribus est similis possum esse similis tibi in scientia et dissimilis in colore: et sic simplicit similis et simplicit dissimilis respectu eiusdẽ: tamen ratione diversorum fundamentorum pximorum ¶ Ad illõ dico: q illa regula nõ valet qñcũqz duo illimitata cõparant ad tertiũ illimitatum: qz esse meũ et esse ante xpi sunt simul cũ eternitate nõ tamen sunt inter se: et intelligo p limitatũ non q habeat naturã cui repugnet esse simul in diversis. sz appello limitatũ: qz ñ de se hz q sic necessario sit ¶ Ad aliud dico. q nõ sequitur distat a se p intrisecum: igitur distat a se. Nã aĩa mea q est in digito distat q est in pede inqtum est ibi / tñ non est diuisa a se. Preter hoc esse meũ post resurrectionẽ distat ab esse meo qõ nunc habeo p tẽpus interruptũ / tñ non est diuisum esse / sed vnũ esse numero ¶ Ad aliud cũ dicit quiescit in celo et mouet i hostia / patebit posterius qualiter mouetur in hostia

¶ Questio quarta.

Quarto qritur vtrum corpori xpi naturaliter existenti et sacramentaliter insint eedẽ proprietates et partes. Qz non. Probatio. quia nichil põt esse alibi manens hic nisi alibi aliquid mutetur in ipsum. Sed per hoc q cõuertit substantia panis in corpus xpi in altari nichil cõuertitur in illas pprietates q sunt eius in celo. igitur nõ est necesse illas qualitates vel pprietates q insunt corpori xpi in celo vbi naturalit existit inesse sibi in hostia vbi sacramentalit existit. ¶ Item: sanguis xpi non est nisi semel in eucharistia: et est ibi sub specie vini: igitur non est ibi sub specie panis: igit ibi est verum corpus xpi sine sanguine: non autem ĩ celo: igitur non eedẽ partes sunt eius vt in celo et vt in hostia. ¶ Item: nichil incipit esse i sacramẽto postq realit fuit: qz sic idem bis acciperet esse: sz vi verborum sanguis incipit esse in calice: igitur nõ prefuit sanguis sub specie panis et corpus habet infinita se sanguinem in celo: igitur non sic est hic et ibi. ¶ Itẽ: quãtitas ppetas est naturalis q inest sibi in celo et non põt esse psens nisi localiter. igitur si ponit esse in altari erit ibi localiter: sz positis extremis sufficientibus sequit respectus / igit posito quãto et loco sequitur positio q est circunscriptio actiua. etc. igitur in altari haberet corpus xpi positionẽ q est predicamentũ. ¶ 3. ẽ: nõ sunt plura ponenda sine necessitate. igit non sunt plura ponenda in eucharistia: si sine illis possit veritas eucharistie esse. Sed corpus xpi vere põt esse et vere haberi in altari sine sanguie et sine accidentibus: igitur non est necesse q eadẽ ppetas easdez partes habeat in celo et in hostia. ¶ Oppositum magister in littera et Innocẽtius tertius: tale dedit corpus quale habuit: sed certũ ẽ q habuit corpus habẽs proprietates et partes vt sanguinem et spiritũ. ¶ Circa questionẽ primo supponit corpus xpi esse naturalit in celo: et nõ est idẽ habere esse naturale et modo naturali: qz vbicũqz sit habet esse naturale. Sed non modo naturali est nisi vbi est dimensiue et modo qtitatiuo. Scõo supponitur q corpus xpi sub specie panis habet esse sacramentaliter. primũ patet: qz xps surrexit et in celũ ascendit hñs modũ naturalem in qtum ad accidentia qtum ad partes: et sursum erit donec finiatur seculũ. Scõm patet: qz esse modo sacramẽtali est qtum ad species illas vt primum signum signi est ad qõ primo imponit ad significandum sicut hõ naturã humanã: et non est signum aliorum accidentiũ nisi ex cõsequenti: et placuit xpo q species panis essent primo signũ corporis sui ad nutriendũ nos spiritualit sicut panis facit corpalit et q illud signũ haberet similitudinẽ eius qõ est solidũ in cibo naturali: et est primo eius contentiuum et illud corpus qõ est pmum significatũ non includit aĩam: qz in triduo mortis si fuisset hostia cõsecrata ita fuisset ita verum corpus sicut in sepulchro: et sine aĩa sicut i sepulchro. Neqz includit illõ corpus accidentia vt qtitatẽ et modũ qtitatiuũ: et si ista cõcomitaret. Sed an includat sanguinem dubiũ est: et videtur q non p se loquendo: qz quecũqz habẽt diversa signa naturalia possunt habere distincta signa ad placitũ. Sed cõceptus sanguinis est distinctus a conceptu corporis: igit possũt habere distincta signa ad placitum. Et q sic habeant congruum est: qz sicut completa cibatio ex duobus cõsistit: vt cibo et potu: et potus nichil est per se loquẽdo ipsius cibi. Sic voluit xps duo signa esse corporis et sanguis quorum vnũ nichil eẽt alterius. Tertio videt hoc esse tactũ / qz sicut aĩa non includitur in corpe / qz remansit corpus sine aĩa. Sic esto q nõ remãsisset sanguis in corpore adhuc fuisset verum corpus in triduo. sed siue accipiatur corpus vt includit solidatiuũ: vel p toto vt includit humores et spũs non est certum cuius istorum species panis sit primo signũ. vtrũqz enim põt sustineri et neutrũ pbari. Scõo excludo q nõ sunt de intellectu questiõis: qz nõ supponit i questione q corpus xpi necessario existat naturalit vl sacramentalit / neqz existentia extremorum / et querendo necessitatem pcomitantie: sz tm supponit q corpus xpi existat naturaliter in celo: et q existat aliquando sacramentaliter. Et tũc qritur an eedem ptes et proprietates cõsequãtur ipsuz hic

et ibi ex necessitate concomitantie. Dico igitur di
stinguendo necessitatem concomitantie dupliciẽ
vel simpliciẽ vel scdm quid. Simpliciẽ / vt an seqẽ
alique insunt sibi hic: igitur eedẽ isunt sibi ibi. vel
scdm quid: vt si corpori in celo inequalitas. igitur
si est in altari necessario habet eãdẽ dũ est ibi. Pri
mo modo non est aliqua necessitas: q2 non est ne
cessitas absoluta corpus christi esse in altari ideo
q̃titas illa que inest sibi in celo inesset sibi: ⁊ si
nunq̃ esset in altari. Sed an sequitur econtra du
biũ est / vt si est in altari sacramentaliter: igiẽ ali cu
bi inest naturaliter. ⁊ videtur q̃ sic. q2 qd nichil est
in se nichil est in alio. igitur non potest esse sacra-
mentaliẽ in altari nisi sit alibi modo naturali. sed
videtur mihi q̃ potest habere esse reale simpliciẽ
sine modo naturali. q2 vbicũq3 res tpalis põt in-
cipere esse in tpe põt ibi simpliciẽ incipere eẽ: igiẽ
est in illa mensura igitur quecũq3 res q̃ potest in-
cipere eẽ prius nõ habuit esse. ¶ Itẽ: quando exi-
stentia rei est indifferẽs ad duos modos sicut po-
test esse sine vno sic ⁊ sine alio. Sed substãtia xp̃i
est indifferens ad esse modo naturali et modo sa-
cramentali et potest esse sine modo sacramentali
igitur potest esse sine modo naturali. igitur potest
incipere esse sub isto modo et sub illo. Diciẽ q̃ ve-
rum est quando neuter modus dependet ab alio:
sed existentia modo sacramentali depẽdet ab exi
stentia modo naturali. Contra existẽtia modo na
turali nullo modo est de essentia eucharistie neq3
aliqua causa eius: igitur potest esse sine illo. assum
ptum patet. q2 de essentia existentie xp̃i sacramẽ
taliter non sunt nisi signum et significatu3: ⁊ neu
trum horum est existentia modo naturali nec est
causa signi neq3 significati: sed deus et minister.
igitur. ⁊c. ideo dico q̃ xp̃s posset habuisse veram
existentiam sicut nunc habet ab initio. ⁊ ita verã
entitatẽ ante incarnationẽ sicut post / et post for-
mationẽ eius vt post icarnationẽ ita verã existiam
posset hẽre sine istis modis sicut cũ istis modis: q2
exñtia xp̃i: ita h3 duos modos indifferentes sine
quibus ita vere possit esse sicut in illis / vt si cor-
pus xp̃i esset incineratum: et sic non haberet q̃ti
tatem nec modum q̃titatiuum / ita veram existen
tiam posset habere tunc sicut nunc. Unde si fuiss3
hoc sacramentũ institutum ante incarnationẽ: ita
q̃ prefuisset sacramentaliter non incepisset in in-
carnatione vel prius nisi scdm quid. sed sicut ince
pit simpliciẽ in incarnatione post nisi scdm quid /
sic tunc incepisset simpliciter ⁊ ĩ incarnatiõe post
scdm quid / et posset post incarnationem fuisse cõ
uersio sanguinis in ipsum ĩ vtero matris sicut nũc
fiebat. sed tñ non incepisset ibi nisi scdm quid. Pa
tet igitur q̃ posset prefuisse q̃tum ad veram existẽ
tiam sine modo sacramẽtali ⁊ sine modo natura-
li. ¶ Scdo dico: q̃ posset post incarnationem de-
sinere esse sub istis modis sicut nunc desinit esse
modo sacramentali in manducatione: ⁊ tamẽ ea-
dem existentia manet simpliciter / ideo desinit es-
se scdm quid et manet simpliciter. Et cum diciẽ q̃
nichil est in se nichil est in alio. Dico q̃ ita perma

nẽs eẽt in se hec exñtia substãtie xp̃i sine istis mo
dis sicut cũ istis mõis. p3 igiẽ q̃ loq̃ndo de necessi
tate simpliciẽ / neq3 sequr sic / neq3 econtra. Tñ
supposito existentia subiecti cõsequentis / sc3 sup
posito q̃ existat sacramẽtaliẽ: dico q̃ sequiẽ q̃ q̃-
cunq3 insunt corpori xp̃i existenti naturaliẽ insũt
sibi existẽti sacramentaliẽ loquẽdo de ptib9 ⁊ pro
prietatibus absolutis. q2 q̃cũq3 sunt priora vbi nõ
variantẽ pp̃ter nouũ vbi: sed partes corpis xp̃i et
proprietates naturales sunt priores q̃ vbi: ideo
non variantẽ pp̃ter vbi. Sed ex hoc q̃ est hic sa-
cramentaliẽ nõ est nouum nisi vbi. ¶ Item acci-
dens absolutũ simpliciter et ptes non desinũt eẽ
pp̃ter nouũ respectũ. igiẽ neq3 ptes / neq3 pp̃e-
tates corpis xp̃i non desinunt esse pp̃ter nouum
vbi. ¶ Item: contradictoria accipiunẽ nõ solum
pro eodem tempore: sed pro eodem nomine: igiẽ
vbi affirmatio precedit naturaliẽ aliq̃d igitur et
sua negatio. Sed affirmatio istoꝝ absolutorũ vt
ptium ⁊ proprietatum p̃cedit vbi natura / igitur ⁊
negatio: igitur si propter nouũ vbi pderet qualita
tem absolutã contradictoria essent simul vera: q2
in illo priori eẽt affirmatio vera. Et ex hoc q̃ au-
fertur p nouum vbi esset eẽt negatiua vera: et re-
fertur ad eandẽ mensurã ad quã affirmatiua. igiẽ
⁊c. Sed non sic est de moueri ⁊ q̃escere: q2 potest
se aliter habere scdm hoc vbi: ⁊ mouere scdm il-
lud vbi. ¶ Cõtra / seq̃tur q̃escit in celo: igiẽ q̃escit
et vltra igiẽ non moueẽ. Sequiẽ mouetur hic igi
tur mouetur. et vltra igitur nõ quiescit igiẽ moue
tur et non moueẽ / q̃escit ⁊ nõ quiescit. Dico q̃ nõ
seq̃tur moueẽ igiẽ nõ quiescit: q2 moueri nõ inclu-
dit nisi aliter se habere in cparatiõe ad determia
tum vbi. neq3 q̃escere includit nisi similiẽ se habe
re respectu determinati vbi. ideo concedo q̃ mo-
uetur ⁊ q̃escit / ⁊ nego oppositu3 vtriusq3. ¶ Ad
principale cum diciẽ / nichil potest eẽ alibi manẽs
hic nisi aliquid mutetur in ipsum. diciẽ q̃ verum
est nisi muteẽ in ipsum vel cõuertaẽ in aliud qd ip
sum cõcomitaẽ. ⁊ sic q̃titas corpis xp̃i in celo cõ-
comitatur corpus xp̃i in altari in quod aliq̃d con
uertitur sicut patet de aĩa q̃ nichil cõuertiẽ ĩ aĩa3
sed in mẽbrũ alendũ cũ est in aliquo p̃sens vbi nõ
prefuit. ¶ Contra: corpus incipit esse hic ex vi sa-
cramẽti: non sic aĩa vi cõuersionis: neq3 totum s3
per cõcomitãtiã: igiẽ ille respect9 nõ est anime pri
me neq3 toti9 sed soli9 corpis: q2 f3 ipos idẽ respe
ctus imediate non põt esse duoꝝ fundamentorũ:
ideo dico q̃ non p hoc incipit esse hic q̃ aliq̃d cõ-
uertitur in ipsum: q2 nec hoc sufficit nec hoc req̃ri
tur. Unde p hoc q̃ panis cõuertitur in corpus xp̃i
magis esset corpus christi ĩ celo vt termin9 cõuer-
sionis q̃ in vbi in quo prefuit panis: ideo dico q̃
incipit esse hic nõ per cõuersionẽ nec per aliquid
nouũ absolutũ: sed per respectum prius positum.
¶ Ad aliud sustinendo q̃ sanguis est ps corpis p
se cui9 species panis est signũ: dico q̃ tunc est bis
idẽ sanguis in xp̃o ex vi sacramenti. ⁊ tunc rõ ha-
bet maiorẽ apparentiã. verũtamẽ non est ibi nisi
semel vt primũ significatũ. Ad aliud per idẽ dico

ꝙ idem nõ icipit eẽ in sacramẽto vt pręfuit q: nõ pfuit vt primum signatũ. Sustinẽdo tñ ꝙ sanguis non est pars corpis per se cuius corporis species panis sunt pmum signum tunc concedo ꝙ semel tñ ẽ ibi sanguis ex vi sacramenti: sȝ concomitanter est ibi pus sicut etiã aĩa. Per idẽ ad aliud ꝙ prius fuit ibi concomitanter / sicut aĩa: et postea incipit ibi esse vi sacramenti. ¶ Ad aliud cõcedo ꝙ q̃titas corporis xp̃i in celo est realiter in corpore xp̃i in hostia. ⁊ cũ dr̃ positis extremis sequitur respect⁹. verum est de respectu itrinseco. Sed iste est respectus extrinsecus. iõ licet sit ibi q̃ntitas q̃ est in celo / ⁊ locus non sequitᷣ ꝙ sit ibi positio q̃ est predicamentũ. ¶ Ad aliõ dico: ꝙ potest saluari veritas eucharistie absolute sine hoc ꝙ necessario tot ponãtᷣ. sed supposita existentia naturali nõ potest: q: idem corpus non põt simul ⁊ semel esse q̃tum ⁊ non q̃tum. ¶ Questio quinta.

Quinto q̃ritur vtrꝫ quecũqꝫ actio imanẽs q̃ iẽst xp̃o naturalitᷣ existẽti insit sibi in eucharistia existenti. Q: non. q: videt in celo eũ habeat organũ videndi obiectũ / ⁊ mediũ dispositũ. ⁊ nõ videt i altari: tũ q: non habet organũ modo quãtitatiuo tũ q: obiectũ qd̃ est in celo nimis distat / igitur illud nõ videt. tũ q: proptᷣ obstaculũ interpositum inter ipsum vt corpus opacũ: ⁊ inter obiecta que sunt in celo. ¶ Itẽ: si sic / igitur põt videre album hic presens: ⁊ tunc hꝫ organũ hic scdm̃ naturalẽ dispositionẽ: ⁊ p cõsequẽs possꝫ hic calefieri ⁊ infrigidari. ¶ Oppositũ: idẽ nõ est simul videns et non videns. Dicit: non vidẽs hic nõ est nõ videns nisi scdm̃ quid. ¶ Cõtra: cõtradictoria referuntur ad idẽ instans scdm̃ naturã: sed videre ẽ qualitas absoluta: igitᷣ est prior q̃ vbi / igitᷣ ⁊ sua negatio. ¶ Itẽ: sensus xp̃i in celo est beatus suo modo: et in altari nõ esset p te / igitᷣ triste esset si esset in altari propter carentiã visionis matris sue ⁊ multorũ que videt in celo in quibus delectatᷣ. ¶ Ad q̃stionẽ dico: ꝙ actio imanẽs duplex est i xp̃o ptis sensitiue et itellectiue. ⁊ vtrobiqꝫ duplex potẽtie apprehensiue et potentie appetitiue. et vniuersalitᷣ quãtũ ad oẽm actionẽ imanẽtẽ quã hꝫ in celo hꝫ etiã in altari et ecõtra. Hoc patet primo in generali. q: forma absoluta non desinit esse in supposito propter respectũ nouũ: nec etiã desinit esse i ipso vt est in illo respectu. Sed oĩs actio immanẽs est pfectio absoluta sicut pbatũ est in primo libro et nichil nouũ est in altari nisi respectus. Dicit ꝙ illud est verũ de mere absolutis: sed non de illis q̃ nõ requirũt respectũ vt sensatio reqrit certã distantiam q̃ aufertur per hoc ꝙ fit de nouo in altari. ¶ Cõtra: omis qualitas naturalis ad fieri reqrit determiatũ respectũ vt approximationẽ agentis ad patiẽs ⁊ deteriatã distantiã: ⁊ tamen null⁹ cõcederet q̃n si xp̃s viuẽs in cruce fuisset calidus vel frigidus q̃n xp̃s existens in pixide esset calidus si mul vel frigidus. Sed non oportet ꝙ calor ille sit in pixide: cũ iste sint qualitates absolute: igitᷣ licꝫ qualitates requirant certã distantiã vt sunt in fieri: hoc erit vbi primo causantᷣ: non aũt vbi causantur cõcomitanter: ideo nõ requiritᷣ approximatio visibilis ad xp̃m in altari. sed vbi per se fit visio ⁊ primo causatᷣ vt in celo. Dicunt. hic est dependentia specialis: q: illud obiectũ est terminãs visionẽ et propter hoc reqrit determinatã distãtiã. ¶ Cõtra: non requiritᷣ determinata distantia nisi pp̃ter actionem agentis. ⁊ hoc vbi causat visionẽ per se non autẽ vt terminans est nisi simul sit causans ⁊ terminãs. iõ nõ reqꝛitᷣ certa distãtia visibilis ad videns per cõcomitantiã. ¶ Item: opatio intellectiua abstrahit a loco: igitur cuꝫ intellectio intuitiua reqrit determinatã distantiaꝫ intuibilis. igitᷣ si distantia localis ipediret obiectũ posse terminare actionẽ. igitᷣ xp̃s posset intueri intellectione intuitiua aliqd̃ in celo et nõ in altari / qd̃ est impossibile. ¶ Itẽ: quicũqꝫ dolor fuit in appetitu sensitiuo xp̃i in cruce iuitet in appetitu sensitiuo eius in pixide. igitᷣ eadẽ sensatio vtrobiqꝫ. cõsequẽtia patꝫ: q: a sensatiõe causatur dolor: ⁊ impossibile ẽ naturalitᷣ loquẽdo eundẽ effectũ nũero seq̃ nisi ex eadẽ causa nisi fieret nouũ miraculũ. Dicũt. ꝙ sensatio interior est ibi eadẽ vtrobiqꝫ non tñ exterior. ¶ Cõtra. interior nõ fit ab exteriori nisi ponatur nouũ miraculũ. Preterea / hic nõ idẽ dolor seq̄tur ymaginationẽ ⁊ sẽsationẽ: q: nõ idẽ dolor seq̄tur dormiẽtẽ ⁊ vigilãtẽ. sic ei i sõpnijs viderᷣ eẽ occisus ⁊ mortu⁹. Patet igitᷣ ꝙ q̃libet actio immanẽs est eadẽ vtrobiqꝫ. ¶ Scdo dico: ꝙ actio imanens ptis sensitiue inest xp̃o primo vt in celo et non in altari: q: nõ est aliqua sensatio primo nisi vbi organum est localiter existẽs ⁊ dimẽsiue. iõ nulla actio immanẽs partis sensitiue inest xp̃o sacramẽtaliter existẽti nisi cõcomitãter. ¶ Tertio dico: ꝙ actio immanẽs intellectualis põt eẽ xp̃o existẽti in altari primo et cõcomitãter ipsi existẽti in celo: q: intellect⁹ non reqrit determinatã dimẽsionẽ in organo aliquo ad hoc ꝙ intelligat: q: ita põt aĩa itelligere vt hic sicut angel⁹: ita ꝙ xp̃s in altari põt aliqua primo intelligere vt ministrũ et ea q̃ sunt sibi presentia: ⁊ eadẽ intelligit xp̃s in celo cõcomitanter sic ea q̃ sunt in celo primo intellecta a xp̃o intelligũtur a xp̃o in altari cõcomitãter per hoc ꝙ xp̃s est in altari non priuatur ibi aliqua visione qua haberet si nõ esset ibi: sed hꝫ plures cognitiões intellectuales quas nõ haberet si esset tñ i celo. et oẽs easdẽ sensitiuas cognitiões hꝫ p cõcomitantiam quas hꝫ xp̃s in celo primo. ¶ Ad primũ principale: ꝙ q: non hꝫ in altari mõ quãtitatiuo. ideo nõ videt ibi aliquid nisi cõcomitanter. ¶ Ad aliud pꝫ / ꝙ distãtia obiecti non impedit nisi moueretᷣ ad primũ motũ. nec obstaculũ impedit q̃n videt cõcomitanter. ¶ Ad aliõ patet ꝙ hic nõ videt albũ nec nigrũ visiõe corpali / neqꝫ potest calefieri / neqꝫ infrigidari propter hoc ꝙ non habet modum quantitatiuum.

¶ Questio sexta.

Sexto querit: vtrū
corpori christi existenti in eu-
charistia possit esse mot⁹ corpo
ralis. Qḋ sic. idē nō pōt inesse
et non esse simul e idē Sꝫ caro
xp̄i ī cruce nō fuit cōtinua ſꝫ di
uisa ꝑ lanceā. igiꝉ si fuisset diui
sa in pixide et non continua hoc non possꝫ nisi ꝑ
motū corꝑalē. ¶ Itē: nō pōt idem simul nutriri ⁊
non nutriri. Sꝫ corp⁹ xp̄i naturaliꝉ existēs nutrie
batur ⁊ creuit igitur ⁊ in eucharistia igitur ī eucha
ristia corꝑaliter. ¶ Itē: mota hostia moueꝉ omne
qḋ in ea est saltē per accidēs. sed hostia pōt moue
ri localiꝉ et corꝑaliꝉ: igiꝉ ⁊ corp⁹ xp̄i vt ibi. ¶ Itē
īpossibile est habere aliud vbi nisi aliquo motu fa
cto scd̄m vbi. hm̄ōi autem motus est mot⁹ corpo-
ralis. ¶ Itē: vbi est subiectū hn̄s oēs dispositiōes
ad formā recipiendā pōt illā formā recipere agen
te imprimēte: sed corpus in eucharistia sic dispo-
nitur / qꝛ est q̄tum: igitur pōt mouere localiꝉ agē-
te approximato qḋ pōt ipsum mouere. ¶ Oppo-
situm. v. phi. qḋ moueꝉ est in loco. ſꝫ sicut ptꝫ ex
prehabitis corpus xp̄i vt in hostia non est ibi loca
liter. ¶ Dico ad questionē distinguēdo q̄ aliquid
posse moueri corꝑaliter est dupliciꝉ / vel p̄mo vel
ꝯcomitanter. hoc appello primo fieri circa aliq̄d
qḋ fit circa ipsum hic si nusq̄ esset nisi vt hic. hoc
cōcomitanter voco qḋ p̄mo causaꝉ alibi et hic per
cōcomitantiā. primo modo q̄ loquendo de mo-
tu ꝓprie nō pōt corpus christi moueri corꝑaliꝉ vt
in hostia: sed īproprie accipiendo moueri corpo-
raliter potest p̄mo modo. Sed dico q̄ nō potest
moueri ꝓprie a virtute creata: qꝛ oīs virtus crea
ta req̄rit determinatā distantiā agētis ad patiē-
tis. ⁊. vij. phi. qꝛ tā angelus q̄ aīa si debeat corp⁹
mouere req̄riꝉ q̄ corp⁹ motū passiue sit approxi-
matum scd̄ꝫ contactū sicut agēs naturale. sed cor
pus xp̄i nō habet talē distantiā in eucharistia cū
non sit ibi dimensiue. Dicūt: pōt ne corpus xp̄i vt
hic p̄mo moueri a virtute diuina ꝓp̄e. dico q̄ sic:
qꝛ de⁹ pōt imp̄mere īmediate sibi formas absolu
tas vt in eucharistia primo / sicut posset agens na
turale si esset ibi dimēsiue. Scd̄o dico: q̄ aliquem
motū recipit vt ī hostia p̄mo īproprie: qꝛ mota ho
stia aliā ⁊ aliā p̄sentialitatem hꝫ: sed nō in cōpara
tione ad species. sed respectu vbi in quo sunt spe-
cies localiꝉ. Sed a quo moueꝉ illo motu īproprie
videꝉ q̄ a sacerdote: qꝛ a quo est aliq̄d ꝑ se est ab
eo ꝑ accidens est q̄ ipsum cōcomitaꝉ. Sed michi
videꝉ q̄ nec sic moueꝉ a sacerdote ꝑ se nec ꝑ acci-
dens / sed a solo deo: qꝛ si angelus esset in ista par
te aeris q̄diu placeret sibi non posset trahi a me
nisi ipse faceret se p̄sentē cū ego traho ptē aeris.
Similiꝉ si auis esset ī aliquo loco et traheret istō
cui insederet posset euolare si vellet: sed qꝛ auis ꝓ
pter grauitatē moueret absq̄ motione sua ī hoc
non est simile. sic in ꝓposito si non esset corp⁹ xp̄i
cū specieb⁹ non posset moueri ad motū specierū
nisi ipsemet se moueret: igiꝉ neqꝫ nūc licet sit p̄e-
sens manentibus speciebus: sed non fit p̄sens no
uo miraculo motis specieb⁹. sed eodem quo p̄mo
vult se esse cum specieb⁹. sic vult se moueri a se mo
tis speciebus. ⁊ ad illud cōtra. dico q̄ vbi est vnio
naturalis est hec ꝓpō vera. a quo est aliquid ꝑ se
ab eodē est ꝑ accidens qḋ concomitaꝉ. sed nō est
vera vbi est vnio per actum voluntatis extrinsece
que voluntas neqꝫ est ipsius mouētis neqꝫ subest
eius voluntati. Tertio dico: quō moueꝉ concomi
tanter / ⁊ dico q̄ oī motu quo mouetur vbi existit
naturaliter mouetur. Similiter vt existit ī hostia
concomitanter p̄ter motū lationis: qꝛ si primo
augeatur / vel diminuatur / vel calefiat / vel infri-
gidetur vbi existit naturaliꝉ eodē mō moueꝉ cōco
mitanꝉ vt in eucharistia: qꝛ iste sunt forme absolu
te: ⁊ neqꝫ posset aliqua pars fuisse augmētata ne-
qꝫ diminuta in existētia naturali qn̄ eadē sit ī exi
stentia sacramentali. tn̄ si mouetur scd̄m vbi ī exi
stentia naturali non opꝫ ipsum moueri scd̄m vbi /
vt in existentia sacramentali. sed q̄tum ad corru-
ptionē corꝑis dico q̄ si corp⁹ fuissꝫ īcineratū ita q̄
forma corporeitatis fuisset ablata a materia pri-
ma non oporteret istā corruptionē fieri vt existis
in eucharistia: qꝛ nichil corꝑis xp̄i manet ī eucha
ristia nisi virtute toti⁹ corꝑis compositi ex mate-
ria et forma corporeitatis. ⁊ ideo nichil illi⁹ cor-
poris manet in eucharistia nisi manente tota re
cui⁹ primo est signū: sicut aīa non informat digitū
nisi in q̄tuꝫ pars toti⁹: ⁊ cessante digito esse pars
totius cessat aīa ipsum informare. Sed si fuisset
corruptio forme corporeitatis vbi existit natura
liter: ⁊ si fuisset materia informata alia forma nō
potuit materia corꝑis xp̄i eē informata simul for
ma corporeitatis in eucharistia. igiꝉ nō remansis-
set ibi res p̄mo conuēta vel signata / ⁊ ꝑ ꝯn̄s nihil
remāsisset ibi illius corporis: igitur non fuisset ibi
corruptio corꝑis / qꝛ tūc est corruptio hic quando
materia remanet informata alia forma: tn̄ ita rea
liter fuissꝫ corruptio corꝑis qḋ est contentū in eu-
charistia: qꝛ separatio forme a materia sicut cor-
poris naturaliter existentis ꝑ concomitantiā: sed
non fuisset corruptum ꝓp̄e vt in eucharistia: quia
ibi nichil corꝑis remansisset et vbi prefuit modo
corporali aliquid remansisset vt in materia. Dico
igitur q̄ qn̄ partes separanꝉ in esse reali totū ces-
sat esse in esse reali: non tn̄ totū corrūpitur vt ibi
nec primo nec cōcomitanter: qꝛ desinit esse ibi q̄-
tum ad formam et q̄tū ad materiā. Dicit q̄ cōces-
sum est p̄us q̄ posset manere in eucharistia: licet
nūq̄ esset nisi in eucharistia. igitur si ibi separetur
forma a materia adhuc remanebit materia ibi.
Dico q̄ posset desinere scd̄m quid alibi ⁊ manere
in eucharistia qꝛ ideꝫ esse est indifferens ad duos
modos vt esse suū simpliciꝉ ad esse naturaliter et
sacramentaliter. sed non posset corrūpi in eē na-
turali / ita q̄ ꝑtes nō essent vnite realiter. ⁊ tamē
q̄essent realiꝉ vnite in eucharistia qꝛ ista sunt incō
possibilia. sed posset desinere esse nō simpliciter /
sicut si prefuisset realiter ante incarnationem et
tamen remanere simpliciter. ¶ Ad primum prin

cipale dico: q̄ q̄cūq3 diuisio cōtinui fuit i cruce fuisset eius tūc i pixide: ꝛ tm̄ distasset vna ps vulneris ab alia pte i pixide sicut in cruce q̄tum ad ordinē ptiū in toto. sed nō i cōparatiōe ad cōtinens. Unde ex hoc q̄ fuit vulnerat⁹ in cruce fuisset mortuus in pixide: sed nō ex hoc q̄ fuisset vulneratus vt ibi p̄mo. sed p cōcomitātiā. ꝛ sic dico q̄ ecīt eadē aqua in doleo ferreo ꝛ alibi diuisa in mille guttas in tot pies ecīt diuisa in doleo q̄tum ad hoc q̄ solueret continuum: ꝛ tm̄ distarent partes inter se loquendo de ordine ptiū in toto: licet nō in cōparatione ad cōtinens. ¶ Ad aliud concedo q̄ illa3 nutritionē realiter accepisset in pixide cōcomitāter quam recepit primo vbi existebat naturaliter. ¶ Ad alīd p3 quo mouetur localit: q2 nō est mobilis ppriē in hostia ab agente creato. ¶ Ad aliud patet: q2 nō est forma absoluta. ¶ Ad aliud cōcedo: q̄ a deo pōt calefieri vt in hostia primo ꝛ cōcomitanter vbi existit naturalit nūc et ecōtra. non aūt sic pōt ab agente creato q̄ requirit corp⁹ debite approxiatū ad hoc q̄ i ipsum possit agere, p̄pe.

Eptimo q̄rit̄ vtrū xp̄s in eucharistia posset naturalit̄ transmutare alīd a se. Q3 sic. h3 realit̄ potentiā actiuam. sed ipsa est pncipiū trāsmutādi aliud inq̄tu3 aliud. ix. Met. ¶ Itē: aialia q̄ diu viuunt sem per nutriūtur: sed q̄diu vixit xp̄s i vita mortali ibi existebat naturalit vixit i vita mortali in eucharistia: ꝛ p potētiā potuit ꝯuertere alimētū vbi existebat naturaliter. igitur sic potuit in eucharistia. ¶ Item: q̄diu viuit aial indiget respirare ꝛ expirare aerē: igitur si viuit in eucharistia expirat et respirat: igit̄ trāsmutat alīd a se. ¶ Itē: in eucharistia h3 potētiā motiuā scd̄m locū: igit̄ pōt mouere localit̄. ¶ Oppositū. oē mouēs phisice in agendo patit̄. iij. Phi. sed corpus xp̄i vt in altari non pōt pati ab agente creato: vt p3 q̄stiōe pore. ¶ Dico ad q̄stionē q̄ cū hō sit cōposit⁹ ex materia (vt corpore et aia) vt forma q̄dam est in eo virtus actiua spiritualis / vt q̄ ecīt aie ꝛ si esset sepata. Alia ē virtus actiua corpalis q̄ est corpis / primo rōne elementi predominātis. Alia est virtus actiua corporalis q̄ est toti⁹ cōpositi primo vt partes sensitiue vt dormire ꝛ vigilare: vt patet libello de sompno et vigilia. Dico igit̄ q̄ loquendo de virtute actiua corpali: siue sit mere corpalis siue toti⁹ cōpositi p̄mo illa virtute nō pōt xp̄s trāsmutare naturalit alīd a se vt in eucharistia existit: q2 vt p̄us dictū est oportet corp⁹ agens approximari ei in qō agit si cut op3 passum approximari in quod agit naturaliter: q2 qō trāsmutat aliud naturalit agit scd̄m cōtactum: q2 vel tāgit imediate: vel tangit tangens. Si h3 potentiā actiuam spiritualē q̄ est aie primo et si illa sit transcendēs quācūq3 opatiōnē quam experimur a nobis ꝓcedere in vita ista. si posset illa virtute actiua aliq̄d causare vbi naturalit existit potest eadē virtute idē cāre vbi sacramentalit existit. q2 talis virtus in agendo non reqrit aliquā locationē: sed abstrahit / et forte aliquā talē virtutē h3 xp̄s in eucharistia vel naturale3 vel virtute glorie: vt q̄ possit angelum illuminare vel aīam presentē. ꝛ sic forte posse agere in creaturā spiritualem. Sed posset ne habere virtutē spiritualē vt in eucharistia agendi in in corpus. Dico q̄ vnam virtutē habuit xp̄s naturaliter existēs qua mouebatur progressiue q̄ in nobis est satis nota. ꝛ credo q̄ aia separata habet aliā virtutē mouendi a loco in locum: ita q̄ in instanti separatiōis aie ponitur q̄ angelus eā ponat in aliquo vbi / nō credo q̄ sibi derelicta sit alligata semp illi vbi nisi moueatur ab alio: sed potest se mouere a loco in locum et non illa virtute qua corpus nunc mouetur progressiue: ꝛ credo q̄ talis virtus inest corpori glorioso ꝛ talis virtus xp̄o postq̄ habuit corp⁹ gloriosum. Et credo q̄ cū ponebat̄ xp̄s sup pinaculū a malo spiritu q̄ per illam virtute3 mouebat se ꝛ non est inconueniens si talis virtus ponat̄ nūc in esse aie: licet p illam virtutē nichil moueat du3 est alligata corpori. Et dico q̄ illa virtute posset christus mouere corpus approximatū aliud a se. s3 nō corp⁹ suū vt in hostia: q2 non est ibi vt mobile ab aliqua virtute creata: sed a solo deo vt p̄ius dictū est: ꝛ illa virtus si ponat̄ in aia est virtus creata. ¶ Ad primū principale dico: q̄ rō ꝓcedit de potentia actiua corporali: ꝛ tali virtute nō pōt christus mouere vt in hostia. Uel pōt dici q̄ corp⁹ suū vt ibi nō est mobile nisi a deo. pōt tñ p illā virtutē mouere aliud corp⁹. ¶ Ad alīd dico: q̄ christ⁹ nutritur in pixide si nutriatur naturaliter existēs. sed nō nutrit̄ vt in hostia p̄mo s3 concomitanter. ¶ Ad alīd dico q̄ īspiratio ꝛ respiratio nō reqrit̄ ad refrigerādū calorē cordis. s3 hoc pōt fieri concomitāter i hostia p hoc q̄ sic p̄mo naturalit̄ existit. ¶ Ad alīd dico: q̄ p potētiā motiuā scd̄3 locū nō pt christ⁹ mouere nisi vbi talis potētia existit organice p̄mo. s3 p virtutē illā spūalē posset p̄mo mouere corpus aliud a se. ¶ Questio octaua.

Ctauo q̄rit̄: vtrū intellect⁹ creat⁹ possit videre exñtiā christi vt i eucharistia? Q3 nō. Exñtia illa ē ens supnaturale. igit̄ est cog̃scibile supernaturale. igit̄ nō pōt cog̃sci nisi supnaturalit̄: q2 qō est ens supernaturale non potest creari nisi ab agente supernaturale: igitur qō est cognoscibile supernaturale non potest cognosci nisi supernaturalit̄: non igitur ab intellectu creato naturaliter. ¶ Itē fides est cognitio altior omī cognitione naturali: aliter eñi non esset necesse fidē haberi p infusionē si posset naturaliter acquiri. sed existentia christi vt in eucharistia est credita per fidem. non igitur naturaliter cog̃scibilis ab aliqua creatura. ¶ Itē si sic hoc maxime esset ab angelis. si igit̄ mal⁹ angel⁹ habeat virtutes naturales quas habuit posset naturalit̄ cog̃scere exñtiā xp̄i vt i eucharistia:

sed non decet inimicum salutis cognoscere sacramentū salutis. ¶ Itē: angeli nō potuerūt cognoscere virginitatē integrā post partū / igit nec magis occultum scdm Ambro. ¶ Itē. Damascenus lib. iiij. c. vj. Mysterium incarnatiōis. ꝛc. est occultum et excedit naturalē intelligentiā. ¶ Item: cōtingens non est cognoscibile determiate: nisi ab eo q̄ videt voluntatē diuinā determinate q̄ ē causa contingentiū. ¶ Oppositū: existentia xp̄i vt in eucharistia nō excedit existens ibi / puta xp̄m. sed hoc est naturaliter cognoscibile ab intellectu creato: q2 xp̄s naturalit cognoscit xp̄m et nō p beatitudinem. ꝛ si non sine beatitudine: sed mere naturaliter. ¶ Itē: vnus beatus videt in alio beato beatitudinem suā naturalit. igitur pōt naturaliter videre existentiā christi vt in eucharistia. ¶ Q̄ō. ix.

Ono queritur vtrum sensus visus possit videre naturaliter corpus xp̄i vt in hostia. Q2 sic. aliter em̄ deciperet sēsus beati qui videret alit q̄ esset in re: iudicando ibi esse substantiam panis. ¶ Itē: lux si ē punctalis diffundit se q2 a pūcto mobili in speculo reflectendo multiplicat species: igit ꝛ xp̄s q̄ ē lux formalis. Et si punctalit existeret diffunderet lucem suā. ¶ Oppositū. oē qd̄ videt / videt p modū pyramidis cuius conus est in oculo / ꝛ basis in re visa. igitur si corpus xp̄i videretur vt in hostia basis esset in hostia: igit videret equalis hostie: q2 q̄ sub equalibus angulis vidētur equalia apparet ¶ Item: seq̄retur q̄ videret sub piramide rotūda sed corpus xp̄i nō hz talē piramidē. ¶ Ad primā q̄stionē dicitur: q̄ itellect9 creatus non pōt naturaliter videre existentiā xp̄i vt in eucharistia: sed intellectus beat9 pōt videre p btitudinē ꝛ nō naturaliter illā existentiā: q2 intellect9 beat9 vidēdo verbū videt illā existentiā. Primū pz: q2 fides excedit naturalē visionē angeli: igitur que fide tenemus a nullo intellectu creato pōt naturalit videri: q2 fides est nobis necessaria: igit excedit cognitionē naturalē. Ex eodē pz scdz. q2 sicut fides excedit cognitionē naturalē / sic visio beata excedit fidem: q2 succedit fidei: igit que tenem9 fide videt intellect9 beat9 visiōe btā. Et ali9 doctor dicit: q̄ credit q̄ i luie ppri glie videbit intellect9 beat9 q̄ fide tenem9. et addit q̄ visus glificat9 pōt hec videre. Sz ista nō manēt: q2 p videre naturalit itelligo intuitiue intelligere: ꝛ non intelligo p videre intelligere terminos: q2 nos possumus itelligere terminos scdm Aug. viii. de tri. talē cognitionez pōt quilibet habere de deo. Etiā nō intelligo per naturalit itelligere ita q̄ causet a natura necessario. sz intelligo p naturalit hoc est ex naturalibus cōcurrētib9: sicut ego possuz habere naturalit habere cognitionē de hoc albo: ita q̄ pncipia naturalia ꝯcurrētia sunt sufficiētia ad hoc q̄ videā hoc albū intuitiue. Dico igitur q̄ intellect9 duplex est Un9 q̄ intelligit sensibilia abstractiue ꝛ nichil intuitiue / sicut intellect9 noster dū cōiūgit corpori ppter miseriā nostrā: nō q̄ hoc sit de natura itellectus nostri vt intellectus q̄n possit intelligere intelligibilia insensibilia. Sed dum coniungitur corpori capit cognitionem a sensibus ꝛ pro tunc nō pōt intellect9 noster cognoscere naturalit existentiā corpis xp̄i: vt in eucharistia: q2 dū cōiungitur corpi intelligit vniformiter sensibilib9 vniformiter imutātib9: sz e p̄nte subā panis cū specieb9 et nō existēte species vniformiter imutant sensus igit vniformit intelligit intellect9 noster. ¶ Ali9 ē intellect9 q̄ ē intellect9 q̄ cognoscit insensibilia ꝛ intelligibilia magis q̄ sensibilia / ꝛ q̄to magis intelligibilia magis intelligit sicut intellect9 angeli et intellect9 beat9. ꝛ iste intellect9 pōt naturaliter cognoscere existentiā corpis xp̄i vt in eucharistia et nō pōt cognoscere existētiā ibi p btitudinē. ita q̄ licet nō cognoscāt sine btitudine: tū btitudo nō est cā / nec p ipsam illā existentiā cognoscit. ita q̄ dico modo cōtrario opinionis illi9 doctoris. Primū pz: q2 intellect9 ille cognoscit res sicut sunt in entitate scdm ordinē quē habēt in entitate: q2 nō accipit cognitionē suam a posteriori. sz substantia corporea pozest q̄ aliqd̄ accn̄s. igit cū sb̄a corpis xp̄i vt i eucharistia nō habeat nisi modū accn̄talē aliū. ille mod9 nō tollit rōnez obiecti vt obm̄. igit ille intellect9 q̄ pōt cognoscere xp̄z ambulātē vbi est naturalit pōt eū cognoscere i eucharistia q̄tū ad substātiā. vel licet cognoscat substātiā nō tñ cognoscit existētiā vt ibi. ¶ Cōtra: ille itellectus cognoscit p̄sentiā substātie panis. igit ꝛ absentiā suam. igit cognoscit q̄ subā est p̄ns cuz accn̄tib9 q̄n alia nō ē species. ¶ Itē totū ens creatū ē obm̄ pportionatū intellectui angelico: q2 nullū sensibile est q̄n sit cognoscibile ab eo: igit nec intelligibile et q̄to magis intelligibile / tāto magis ē cognoscibile igit pōt abstractiue cognoscere oē ens creatū q̄n nō est p̄sens. igit et intuitiue qd̄ ē sibi p̄sens. Dicūt / maior ē vera de ente naturali: nō aūt de ente supnaturali. ¶ Contra: naturale ꝛ supnaturale nō dicūt differētiā i ente nisi q̄tū ad agēs Differētia aūt i cōparatiōe ad agens nō variat naturam i se nec facit naturā esse min9 nobilē. Nā aīa ē mlto excellētior in se q̄ charitas vel fides q̄ sunt supnaturalia / nō aūt sic aīa. Un̄ q̄cūqz substātia ē nobilior q̄lz accidēte / siue naturali siue supnaturali. ¶ Itē verissime supnaturalia vt fides ꝛ charitas sunt formalit ideterminata gn̄e ꝛ indeterminata specie et in inferiori q̄ multa naturalia: ꝛ talis q̄litas pōt cognosci naturalit ab intellectu abstractiue ꝛ naturalit intuitiue si ipsa in se eēt p̄sens intellectui. iō dico q̄ xp̄m esse vt i eucharistia pt naturalit cognosci. Et ꝯfirmat: q2 itellect9 pōt naturalit cognoscere vlē. Scdo dico q̄ nō p btitudinē cogn̄scit itellect9 beat9 existiā xp̄i i eucharistia: q2 p btitudinē vt beat9 distiguit a nō btō nō cogn̄scit nisi obz btificū. Sz ad pfectionē btitudis nō requiritur visio in verbo / ita q̄ i verbo videat corpus christi in altari non plus q̄ q̄ paruulus sit baptisatus: et q̄ videat infusionem gratie: cum illud sit

vnum sacramentum ecclesie sicut aliud. ¶ Item: beatus a non beato non distinguitur in cognitione pertinente ad ipsum in genere proprio. Et credo ꝙ angeli mali possent naturaliter videre existentiã illã / sed nõ ꝑmittũtur: boni aũt ꝑmittũtur ¶ Ad primũ principale cũ dicit̃ / est ens supnaturale igitur cognoscibile supnaturale. dico ꝙ cõsequens est verũ eodẽ mõ accipiendo hoc est cognoscibile supnaturale in entitate sed non in cognoscente. Alteri⁹ igitur nõ põt cognosci nisi supnaturaliter non seqtur. Et cum dicit̃ causatũ supnaturaliter non põt cãri naturaliter. verũ est ꝙ habeat esse ab alio agente: sed postꝙ ponit̃ in esse põt ab alio cognosci. ¶ Ad aliud de fide dico / ꝙ fides ẽ altior ꝙ ista cognitio naturalis in comparatione ad causam suam efficientẽ / nõ aũt respectu obiecti. Nã cognitio naturalis xp̃i quãtũ ad substãtiã suã pendentẽ in cruce potuit veri⁹ cognosci ab aliquo angelo ꝙ per fidẽ alicuius aspicientis qui nõ vidit nisi accidẽtia: credidit tñ istũ esse filiũ dei et angelus vidit istũ hoiem quãtũ ad substantiam. ¶ Ad Damascenũ dico ꝙ ipse intelligit referendo ad hoiem ꝙ excedit existentiã naturalẽ hoim in statu vie. Unde ꝙ dicit doctor ꝙ angel⁹ nõ vidit sicut neqz nos / falsum est. ¶ Ad aliud de cõtingenti dico / ꝙ cõtingens anteqz sit positũ in esse non põt videri nisi ab illo q̃ videt volũtatem diuinam. Sz cũ est positũ in esse põt intuitiue cognosci. ¶ Ad rõnes alteri⁹ ptis cũ dicit̃ alit̃ fides nõ esset nobis necessaria. dico ꝙ sic. qꝛ excedit nostrã intelligentiã in via: sed nõ excedit oẽm cognitionẽ naturalẽ. ¶ Ad aliud: non sequit̃ fidei succedit visio beati q̃ztum ad id qd̃ est principale in fide: vt ꝙ de⁹ est trin⁹ et vn⁹. igitur quãtũ ad oĩa q̃ sũt excedit visio fidẽ: qꝛ non opz scire ex hoc ꝙ intellectus est beat⁹ quot milia hostiaꝝ fuerũt cõtẽtiua corpis xp̃i. ¶ Ad scõaz questionẽ dico: ꝙ nec oculus nec sensus glorificat⁹ necnon glorificatus nec ꝑ miraculũ / nec naturalit̃ potest videre xp̃m in altari qꝛ obiectũ terminatiuũ visionis qd̃ inmutat potẽtiã est in loco determinato q̃ mõ nõ ẽ corpus xp̃i in eucharistia. Un̄ nõ põt de⁹ facere ꝙ corpus vt nõ dimensiue vel vt non in loco sit visibile / neqz ꝙ vt sic manens terminet vel imutet visum. Sed bene põt facere ꝙ istud videat̃ non sic manens / sed non simul vtrũqz. ¶ Ad primũ principale dicendũ / ꝙ nullus visus videt nisi sensibile cõmune et ꝓpriũ. ⁊ qñ substãtia panis fuit p̃sens visus non dixit ꝙ hic est panis: sz qd̃ hic est albũ: sed potest intellectus noster decipi ex visu occasionaliter. ¶ Dicendũ: ꝙ hic est substantia panis qꝛ vt plurimũ nõ sunt tales sine substantia panis ¶ Ad aliud de luce pũctali dico: ꝙ lux pũctalis non se diffunderet. Et cũ dicitur de pũcto reflexionis in speculo. Aliqui dicũt ꝙ nõ est punct⁹ mathematicus. dico ꝙ siue a pũcto mathematico siue a puncto naturali fiat reflexio / nõ tamen est facta a luce: vt in illo puncto sit ab agẽte ꝑmo multiplicãte speciẽ suã ad speculũ. Et si non esset obstaculum multiplicaret se vlterius: et qꝛ nõ potest multiplicat se modo magis conueniente nature. et hoc est redeundo ad angulos equales incidentie vel reflexionis. Unde illuminatio non fit a luce in pũcto existente: sed totum multiplicat̃ a primo luminoso: qd̃ primo illumĩat sibi ꝓpinquũ: licet sic non videamus. ¶ Circa visionem christi si posset sensibiliter videri in altari ponũtur casus / qꝛ aliquãdo apparuit ibi puer visibilit̃ oculo corporali. Aliquando apparuit caro non habens distincte formam humanam. Dico ꝙ possibile est tales apparitiones esse christi in propria specie ⁊ in alia specie. qꝛ talis apparitio vel apparuit tm̃ vni vel oĩbus assistentibus. et hoc vel transeunter vel permanenter. Si apparuit vni tm̃ non est ibi xp̃s realiter dimensiue in hostia. qꝛ nichil erat ibi extra sensibile nisi ꝙ prius: sed apparuit sic videnti intertius vel in aere iuxta oculũ. et tũc apparet sibi quasi eẽt obiecti hic extitis. cũ tñ nõ sit ibi alit̃ q̃z prius. Si tamen appareat oĩb⁹ assistentib⁹ realit̃ credo ꝙ est ibi: qꝛ vult apparere sensibiliter ꝓpter fidẽ cõfirmandum. et vult ibi vere adorari sicut in hostia. igitur verisimile est ꝙ ibi est verus xp̃s sensibiliter: qꝛ nec vult fidem confirmare ꝑ fantasticas apparitiones: nec ꝙ cõmunitas faciat ydolatriã adorando aliud ꝙ verũ deũ. Si autẽ appareat ꝑmanẽter credo ꝙ est ibi realit̃ sensibiliter. sed nõ est in eucharistia apparenter / sz regulariter est in eucharistia. licet possit p̃sentia sua causari sine eucharistia si velit. Un̄ scõm ꝓpriã dimensionẽ quã habet in celo nõ põt eẽ in ꝑua hostia dimẽsiue: qꝛ non posset esse in ita ꝑuo loco: et q̃diu apparet in specie carnis. nõ debet sumi ab illo cui sic apparet: sed ab alio cui nõ sic apparet.

¶ Distinctio vndecima. ¶ Questio prima.

Irca hanc distinctionem queritur primo: vtrũ transubstantiatio sit possibilis: Qꝫ non: qꝛ si sic: esset mutatio in substãtia vel ad substãtiam. cõsequens est falsum: qꝛ talis est generatio. v. phisic. ¶ Item: si esset possibilis esset mutatio. et per cõsequens esset aliquid cõmune sub vtroqz termino ꝑmo phi. sed nichil cõmune remanet. ¶ Item: ĩ omni mutatione termini sunt incompossibiles: sz non in transubstantiatione. quia substantia panis potuit esse cum termino ad quem. ¶ Oppositum. Ambro. lib. de sacramentis. ⁊ in canone res vera: non minus est dare nouum ꝙ mutare naturam. ¶ Dico primo ꝙ questio de possibili nõ presupponit nisi q̃d significat̃ ꝑ nomẽ termioꝝ. ideo ꝑmo expono quid est transubstãtiatio. ¶ Est em̃ totalis transitio substantie in substantiam: sed quia totam substantiam transire in totam potest intelligi dupliciter: ideo distinguo / vel quia totũ ꝑfectum transit in totum: vel qꝛ q̃libet pars transit. Primo mõ intelligit ph̃s: primo de generatione. quia generatio est mutatio toti⁹ in totũ: qꝛ totum perfectum nõ manet: ⁊ totũ ꝑfectũ generat̃.

Sed i alteratione qȯ est per se totum manet: sed totum per accidens trãsit. ⁊ sic põt sustineri ꝙ totum trãsit in totum: lꝫ forma substantialis corporeitat remaneat in corruptione / qꝛ totũ ꝑfectuꝫ ex ꝑtib⁹ quod ẽ ꝑ se totũ trãsit. licet aliqua forma substãtialis remãeat. Alio mõ dr̃ eẽ trãsitio toti⁹ in totũ / qꝛ nichil cõmune manet: sꝫ q̃lꝫ pars transit: ⁊ illa ẽ totalis trãsitio: gñatio igitur est partialis transitio totius ĩ totum. qꝛ aliquid cõe manet. Et hoc põt intelligi duplr̃. vel ꝙ sit transmutatio suppositi communis. vel sicut termini a quo ad terminũ ad quẽ sicut oppositi ĩ oppositũ. vñ sicut vult ph̃s aliquid fieri ex alio est dupliciter: sicut termini a quo tãq̃ ex opposito vel tanq̃ ex subiecto. Sꝫ vbi est totalis transitio nõ põt sic distingui: qꝛ nichil manet. Patet igr̃ quid est trãsitio. ¶ Secundo dico ꝙ ipa ẽ possibilis: qꝛ quicq̃d ex se totaliter potest esse nouum potest succedere in esse alteri totaliter deficienti: sꝫ aliqua substantia potest totaliter incipere esse: Igitur potest succedere substantie totaliter deficienti Sed cui agenti est possibilis. dico ꝙ illi agenti in cuius virtute actiua est vterqꝫ terminus quantum ad totale eẽ ⁊ non esse: sed sic in ꝓposito cũ vterqꝫ terminus transubstantiationis sit totaliter in virtute actiua dei q̃tum ad totale esse ⁊ nõ esse: Igr̃ ip̃e potest cõuertere vnũ totaliter in aliud. probo assumptum scꝫ ꝙ in cuius virtute actiua sunt termĩ q̃tũ ad totale esse ꝙ ĩ eius virtute actiua ẽ totaliter cõuertere vnum in aliud / qꝛ sicut agens naturale in cuius virtute actiua sunt ignis et aqua q̃tum ad partialem mutationem põt conuertere vnum in aliud ꝑtialr̃ sic posset totaliter. si totalr̃ ꝯtineret terminos mutationis: sed q̃liter est hoc possibile dr̃ ꝙ aliquid põt mutari obiectiue ⁊ subiectiue ⁊ sic q̃dam est mutatio obiectiua et subiectiua. hic non est mutatio subiectiua: sed tm̃ obiectiua. Sed ista distinctio nõ valet / qꝛ illud dicitur mutari obiectiue quod ẽ termin⁹: ⁊ subiectiue: quod est solũ cõe. Sed termin⁹ nũq̃ post dici mutari secundũ ph̃m qꝛ mutari secundum eũ est aliter se h̃re nũc q̃ prius sed ꝑ hoc ꝙ aliquid ẽ terminus ad queꝫ non dicr̃ aliter se habere nunc q̃ prius. Qꝛ sicut similiter se habere est differentia entis sic aliter se habere: igitur ꝙ nunc primo est per hoc non dicitur aliter se habere nũc q̃ prius / qꝛ prius non fuit ens / igitur mutari obiectiue nichil est. ¶ Item: Gregorius mora. v. mutari est ab vno in aliud ire. Sed ꝙ non prefuit non potest ab vno in aliud ire.

¶ Item: multomagis non potest dici mutatio obiectiue / qꝛ idem abstractũ potest denomiare multa diuersimode. ⁊ sic ad multa comparari ⁊ cuilꝫ sub diuersa comparatione potest aliud concretuꝫ imponi vt sanitas habet habitudinem ad illud in quo est et sic imponitur hic concretum sanum vel ad illud a quo est et illud potest dici effectiuuꝫ sanitatis. vel ad illud in quo est tanq̃ in signo et illud potest dici signatum sani. Sic solum potest dici de materia. ⁊ ideo potest dici aliquo modo ꝙ materia generatur. etiam potest dici genitum obiectiue quod terminat generationem: ita ꝙ lꝫ aliquo modo posset dici generari obiectiue et subiectiue: nõ tamen potest dici generatio obiectiue igitur nec mutatio: iõ dico ꝙ nisi velimus improprie loqui transubstantiatio nõ dicitur mutatio. Uel ꝑ istam responsionem corruptum non dicitur mutari / qꝛ nunc aliter se habet nunc q̃ prius dico ꝙ verum est per se loquendo: sed per accidẽs dicitur / qꝛ pars vt materia ⁊ nullo mõ competit sibi mutari ratione forme inq̃tum corrumpitur. Dicunt: sub quo genere igitur est ponenda transubstantiatio. dico ꝙ extendendo nomen mutationis põt poni sub mutatione / qꝛ sicut mutatio secunduꝫ philosophum de trib⁹ dr̃. q̃dam est a nõ substantia in sup. quedam econtra. Tertia a supposito in suppositum. Sic extendendo dicr̃ triplex mutatio supernaturalis creatio. transubstantiatio. adnichilatio: ꝓprie tamen loq̃ndo. dico ꝙ ponitur sub trãsitione in cõi que ꝯtinet sub se versionẽ: adnichilationẽ: ⁊ creationem / quaruꝫ nulla est proprie mutatio. vñ versio hꝫ adhuc sub se speciales v̉siones vt substantie in substantiam substantie in accidens: ⁊ econtra et accidentis in accidens. dicit philosophus non posuit istas mutationes. dico ꝙ verꝫ est nec posuit qualitates supernaturales cari. Si tñ posuisset dixisset ipsas eẽ in genere qualitat et si posuisset tales versiones nõ posuisset ipsas eẽ mutatiões iõ aliud posuisset philosophus. si posuisset aliq̃d esse et aliud. si nullo mõ hoc posuisset. ¶ Ad primũ principale dico ꝙ nõ sequir̃ ꝙ sit mutatio in substantia: qꝛ nõ remanet sbm̃ cõe / neqꝫ ponit phũs aliquã mutationẽ nisi vbi ponit tm̃ termiꝫ formalẽ ꝯtineri virtualiter in agente. ¶ Ad aliud patꝫ per idem. ¶ Ad aliud: dico ꝙ in omni mutatione termini sunt incõpossibiles / qꝛ priuatio et forma sũt incompossibilia / respectu eiusdem susceptiui. Sed si deus cõuertisset totum ignem: in totã aquã: ⁊ totã aquaꝫ in totũ ignem isti termini non essent incõpotes simul in entitate. Ideo non sunt termini cuiuscunqꝫ transitionis incompossibilis: sed soluꝫ de trãsitu a positiuo in priuatiuum vel econtra. neutro modo est transitus in proposito: ideo per se termini transubstantiationis non repugnant.

materia aliq̃ mõ generatur.

¶ Questio secunda.

Ueritr̃ secũdo: vtꝛ quidlibet posset cõuerti in q̃d libet? Qꝫ sic. qꝛ creatura põt conuerti in naturã diuinaꝫ: qꝛ tres ꝑsone oꝑabantur ad incarnationeꝫ: igitur filius dei fuit suppositũ actionis diuine / vl̃ etiam terminus: igitur potest creatura conuerti ĩ naturam diuinam. ¶ Ad idẽ non repugnat diuine nature aliqua actio que non requirit mutationeꝫ in termino suo sicut patet de intelligere et velle. Sed conuersio non requirit mutationem in termino suo: igitur non repugnat nature diuine conuertere creaturam in diuinitatem. ¶ Iteꝫ: ex ꝑte

creature quelibet creatura potest conuerti in quā
libet: quia nulla natura potest conuerti in vnam
magis q̄ in aliam nisi quia plus conuenit cū vna
q̄ cum alia. Sed in conuersione nichil commune
remanet ratione cuius posset conuenire plus cū
vno q̄ cū alio. igitur si potest aliqua creatura cō
uerti in illam: pari ratione et in quālibet. ¶ Op-
positum / primo ex parte nature diuine i quocū-
q̄ pōt cōuerti creatura ab eadē virtute pōt econ
tra. quia in conuersione vterq̄ terminus q̄tum
ad totale esse subest virtuti actiue agentis. igitur
posset diuinitas conuerti in creaturam si posset
ecōtra. ¶ Itē: ex pte creature si posset quodcū co-
uerti in quodlibet. igitur posset substātia panis cō
uerti in q̄titatem corporis christi: et per cōsequēs
q̄titas corporis christi posset esse localiter in ho-
stia: quia vbi prefuit corruptum in eodem loco est
generatum. igitur illud in quod est couersum est i
illo loco in quo prefuit quod est conuersum. igitur
esse corpus magis localiter in illo loco in quo pre
fuit corpus minus adequate. ¶ Item: si sic posset
conuerti absolutum in respectiuum et cū absolu-
tum posset existere sine fundamento et termino.
igitur et respectiuum / igitur respectiuum est abso
lutū. ¶ Item. Augu. vii. super Gen. x. c. circa me-
diū. Corp⁹ ɔuerti i spm̄ neq̄ hoc habz neq̄ ro. &c.
Et idē pbat Boeti⁹ ex itētōe. ¶ Ad q̄stionē dico
primo q̄tū ad primū articulū ꝙ nulla creatura pōt cō
uerti in diuinitatē: quia sicut impossibile est muta
tionem partialem esse nisi ab illo cui subest vter-
q̄ terminus q̄tum ad esse partiale: sic impossibi-
le est transitionem totalem fieri nisi ab agēte cui⁹
virtuti actiue subest vterq̄ terminus q̄tum ad eē
totale. Sed natura diuina non subest virtuti acti-
ue diuine: nec ꝙ posset ipsam in aliam naturam
conuertere nec adnichilare. igitur nichil in ipsam
transitione naturali conuertere potest. ¶ De secū
do articulo dico: ꝙ quodlibet creatum in quodli-
bet creatum potest conuerti: quia cuius virtuti a-
ctiue subest totaliter vtrūq̄ extremum ab illa po
test totum in totū cōuerti. Sed totale esse et nō es
se cuiuslibet creati subest deo: ideo potest conuer-
ti corpus in spiritum: substantia in accidens abso
lutū in respectiuum. ¶ Ad primum principale di
co: ꝙ tres persone effectiue opabant incarnatio-
nem: nec tamen sequitur ꝙ filius dei fuit subiectū
vel terminus actionis de genere actiōis: bene ta-
men potest esse filius dei terminus actionis de ge
nere qualitatis. Dicunt: sicut cēburi dicitur eē ter
mini vel subiecti: sic incarnari filij dei dicitur esse
termini vel subiecti. Preterea / hoc aliter non vi-
detur quid possit esse subiectum et quid terminus
¶ Ad primum horum dico: ꝙ quedam dicuntur
esse passiua grāmaticalia que tamen realius di-
cunt actionem et ecōtra. Unde incarnari non si-
gnificat passionem respectu filii dei / sz significat
relationem rationis. et econtra carnis assumpte /
vel totius nature humane ad filiuz dei est relatio
realis. Et si debeat dari passiuuz reale: dico ꝙ ca
ro vnitur verbo realiter. sed econtra non est nisi

passio concepta. Et cum queritur quid subiectum
quid terminus: dico / ꝙ natura humana / nec ē in-
cōueniens in indiuidualib⁹ ꝙ idem sit termin⁹ et
subiectum: vel si debeat dari terminus totalis: di
co ꝙ est christus in duabus naturis: sicut compo-
situ est primus terminus cuiuslibet transmutatio
nis proprie dicte. ¶ Ad aliud principale cum dici
tur. Conuersio non requirit mutationem i termi-
no suo: dico ꝙ hoc non est verū: q2 esse terminum
mutationis includit aliquam nouitatem respecti
uam vel absolutam. Et cum dicitur ꝙ esse termi-
nus intellectionis et volitionis non includit noui
tatē: dico ꝙ hoc est verū: quia intellectiones sunt
operationes de genere qualitatis: non autē actio
nes de genere actionis. ¶ Ad aliud concedo: ꝙ
deus pōt cōuertere substātiā panis in quātitatem
corporis xpi. Neq̄ sequitur ex hoc ꝙ illa q̄titas
erit in vbi in quo prefuit substantia que conuertit.
quia quando aliquid conuertitur in preexistens /
nūq̄ oportet ꝙ genitū sit in illo vbi in quo prefu-
it quod conuertitur: sed magis econtra. nec tamē
manet materia sine q̄titate: esto tamen ꝙ mate-
ria esset sine q̄titate alicubi ibi eēt diffinitiue sed
circūscriptiue est alicubi per q̄titatem: ideo cor-
ruptio compositi eū tm̄ aufert formam non aufert
materiam ab vbi diffinitiue: neq̄ circumscriptiue
sed per essentiā suā remanet in eodē vbi: vbi pre-
fuit diffinitiue: et p quātitatē remanet in eodē circū
scriptiue. Sz si couertatur substātia ut preexi. eo
ita ꝙ nichil remāeat nō sic est: q2 tunc non opor-
tet aliquid eius remanere in illo vbi circumscripti
ue nec diffinitiue: nec etiam aliquid illius in quod
cōuertitur. Dicunt: materia non est ratio essendi i
loco: dico ꝙ si materia remaneret sine omni q̄ti-
tate et sine omni forma maneret in vbi diffiniti-
ue: et sic est ratio aliorū q̄ recipit essendi in loco
diffinitiue. sz q̄titas ē ro eēndi i loco circūscripti-
ue: ita ꝙ per quātitatē oia que sunt in materia re
cepta et ipsa materia sunt in loco circumscriptiue
suo modo: sed esto ꝙ cōuertatur substantia in sub
stantiam / et quātitas in quātitatē: ita ꝙ q̄titas cor
poris christi modo quātitatiuo esset in altari. ad-
huc dico ꝙ quātitas corporis xpi non erit precise
in illo loco in quo prefuit panis: quia maior est
quantitas dimensiue corporis christi q̄ sit quan-
titas hostie. ideo pars eius foret i quo prefuit pa-
nis. et totum erit in loco maiori. ¶ Ad aliud con-
cedo / ꝙ substantia potest conuerti in relationem
et forma ignis in scientiam. nō tamen oportet ꝙ
vbi prefuit ignis ibi sit scientia. Neq̄ valet si sci-
entia conuertat in ignē: et scientia prius in anima
subiectiue. igit ignis genit⁹ est in aia: neq̄ valet
si substantia preexistit sine termino: igit si cōuerti
tur in relationē relatio erit sine termino: q2 ipossi
bile est deo facere hoiem nouū totalit vt sortem
vel platonem vel aiam nouaz tm̄ corpe preexiste
vel corp⁹ nouū tm̄ aia pexiste / tū non pōt creare
vnione aie et corporis ipsis existentibus. Sic di-
co ꝙ de ratione relationis est ꝙ sit duorū: ideo
nūq̄ erit sine fundamento et termino. Si igitur

deus cōuertat substantiā in relationē. aut igiꝰ extrema eiꝰ sunt antiqua / ⁊ tunc non reqͥrit nouam causationem extremoꝝ / vel sunt omino noua / et tunc conuersio substātie in relationē reqͥrit concomitanter nouā ꝓductionē extremoꝝ. ¶ Ad aliō de Augu. et Boetio dico / ꝙ de facto nō cōuertiꝰ corpꝰ ī spiritū: neqꝫ etiā corpus in aīam: sed quin posset deus non negant. Et cū dicunt ꝙ corpꝰ nō pōt conuerti in spūm veꝝ ē naturaliꝰ. ¶ Cōtra. Au. negat specialiꝰ corpus posse conuerti in spiritum et eo modo quo concedit corpꝰ cōuerti in spiritū cū tū agens naturale non posset transmutare corpus in quodlibet corpus. Dico / ꝙ licet vtrūqꝫ sit impossibile agenti naturali corpꝰ tū cōuerti in spiritū est magis ipossibile / qꝛ corpus cōuerti in spiritum est impossibile a naturali agente. qꝛ nichil cōe est in ipsis ex alia pte. licet impossibile sit qō libet corpus transmutare in aliō / nō tamen ꝓpter ꝙ nichil haberet cōe. ideo duplex est causa impossibilitatis corpus xp̄i cōuerti in spiritū quaꝝ alia nō est inter corpa. Et si ponaꝰ materia in angelo adhuc ip̄a nō est q̄ta sicut est materia corpalis. iō nō ē passiuū respectu agentis naturalis. iō nō oīs impossibilitas respectu agentis naturalis q̄ est ex vna parte ē ex alia: licet vtrobiqꝫ sit ipossibilitas

¶ Questio tertia.

Ertio q̄riꝰ vtrū panis trāsubstantieꝰ in corpꝰ xp̄i. Qꝙ nō. Aug. iii. de trinita. vii. ꝙ ex fructibus terre colligitur. ⁊c. Sed manifestuꝫ est ꝙ panis est qui colligiꝰ a fructibꝰ terre ⁊ nō accidentia solum. ¶ Itē. Damascenꝰ. iiii. lib. c. vi. dicit / ꝯsuetudo est pane vti / vbi videꝰ īnuere panē remanere. ¶ Itē: ꝑ magistrū in littera et Aug. eucharistia significat corpus xp̄i misticū: qꝛ sic cōstat corpus misticū ex multis ꝑsonis fidelibꝰ sicut panis ex multis granis: igitur videtur panis. ⁊c. ¶ Itē: si sic igiꝰ esset mutatio positiua: ꝯns falsuꝫ quia in oī tali mutatione terminꝰ ad quē accipit aliquod esse. Sed in transubstantiatiōe terminꝰ ad quē vt corpus xp̄i non accipit aliqō eē. ¶ Itē: qō conuertiꝰ in preexistens acqͥrit vbi eius in qō cōuertitur magis q̄ econtra. igiꝰ si panis cōuertitur in preexistens non per hoc erit corpus xp̄i in altari: sꝫ magis cōuerteꝰ panis in corpus in celo. Si transubstantieꝰ panis in corpus xp̄i: igiꝰ illiꝰ est aliquis terminus: sed non videnꝰ plura in xp̄o nisi deitas et materia p̄ma et aīa intellectiua sola qꝛ plures forme substātiales dāt plura eē sicut ꝓbatum est heri ꝙ panis non pōt cōuerti in diuinitatē tanq̄ in terminū: neqꝫ in aīaꝫ intellectiuam: qꝛ scōm oēs ipsa est ibi tm̄ cōcomitanter ⁊ non vi cōuersionis / neqꝫ pōt cōuerti in materiā primam qꝛ sic vel esset adnichilatio panis vel resolutereꝰ ⁊c. quoꝝ neutrū est verū. ¶ Oppositū. Damascenus. iiii. li. c. vi. Interrogas quō. ⁊c. Spūssanctus supuenit et totum facit et dicit ꝙ panis transit in corpus et vinū in sanguinē. ¶ Circa questionem primo declarabitur si ita est. scd̄o qualiter ita ē. Primo igitur diciꝰ scōm oēs ꝙ ibi est verū corpꝰ xp̄i: nec de illo fuit dubiū in ecclesia ab initio. sed oppositū fuit error: sed de modo ponendi fuit triplex opinio. Prima: ꝙ substantia panis manet qꝛ nō est aliquid ponendū in sacramēto eucharistie nisi qō est necessarium ad vnitatē eucharistie saluandā non requirūtur nisi duo scꝫ signū et signatum contētum. Sed q̄tum ad institutionē equaliter possunt accidentia esse signū siue substātia panis maneat siue non. Qꝫtū ad signatū equaliꝰ potest manere / qꝛ substantia non repugnat substantie q̄tum ad simultatem in vbi: nisi qꝛ q̄titas repugnat q̄titati. Sed manifestū est ꝙ q̄titas corporis xp̄i vere manet cū q̄titate panis. igiꝰ equaliter potest substantia panis manere. ¶ Iteꝫ: illa via est magis eligenda ad quā sequūtur pauciora difficilia / sicut de incarnatione verbi eligiꝰ via ad quā sequūtur pauciora difficilia: sed ad istū modū paucissima sequūꝰ difficilia: qꝛ nec seqͥtur ꝙ accidētia sine subiecto / nec ꝙ sit cōuersio: ⁊ ꝙ terminꝰ ad quē nō accipiat aliquod esse q̄ tū sequūtur contra alias opiniones. ¶ Item: in veritatibus credendis non est credendū pluſq̄ sit de substantia fidei / vel explicitū per ecclesiā / vel deductū ꝑ rationē necessariā ex creditis. Sed nullo istoꝝ modorum est declaratū substantiā panis non manere vt scriptura dicit: hoc ē corpꝰ meum. Sed isti dicerēt ꝙ ly hoc demōstrat contētū / siue sit p̄mo contentū / siue scd̄o contentū / siue scōm qō est immediatū subiectū accidentis. qꝛ qō demōstrat nō ꝑ ly hoc nō est informatū accidentibus. Sic dicerent ipsi tūc ꝙ sub speciebꝰ est duplex contētum: vnū immediatū qō informaꝰ accidentibꝰ: aliō qō ē veꝝ corpꝰ xp̄i. ⁊ illō demonstrat ly hoc sicut nūc ¶ Alia opinio ponit ꝙ non manet substantia panis / sed vel adnichilaꝰ vel resoluiꝰ in materiā primam. Et pro hac opinione arguiꝰ ꝙ si accidētia eē hic sine subiecto sit de substantia fidei: hec potest per istā viā saluari et nō pōt ꝓbari ꝙ hoc claudit cōtradictionē. igiꝰ. ⁊c. ¶ Contra illud arguiꝰ primo ꝙ hec prima positio sit inconueniens propter tria. Primo: qꝛ tollit venerationeꝫ: qꝛ existētia panis aufert venerationeꝫ: qꝛ posset esse occasio ydolatrie cū simplices nō distiguāt sꝫ totū adorāt tanq̄ deum. Scd̄o est hoc inconueniens ꝓpter significationē: qꝛ hic debet esse signū corpis xp̄i. Sed si substantia panis remaneat accidentia illa essent signū panis. Tertio hoc est incōueniēs ꝓpter vsum: qꝛ hic debet esse vsus cibi spiritualis ⁊ non cibi naturalis: qꝛ non ꝓpter hoc debet sumi. Scd̄o probaꝰ ꝙ hec opinio est impossibilis: quia impossibile est corpus esse vbi non p̄fuit nisi ꝑ aliquā mutationē: sed nō ꝑ mutationē alteriꝰ si substantia maneat: nec per mutationeꝫ sui: qꝛ cum simul possit esse in diuersis altaribus idē simul pluribus mutationibꝰ mutareꝰ. ⁊ tunc vel sunt plura eiusdē speciei simul in eodē / vel contraria / vel vt prius arguitū est. Tertio ꝓbatur ꝙ hec opinio est heretica: qꝛ cōtra scripturā cum diciꝰ hoc est cor=

pus meū vt pri⁹ argutū eſt. Contra ſcđam opinio
nem arguit idē q̄tum ad vnū mēbꝛum diſiunctiue
de reſolutione: quia non poteſt fieri reſolutio in
materiam nudam ita ꝙ ſtet ſine foꝛma: quia hoc
claudit cōtradictionem. neqꝫ in materiam infoꝛ-
matā alia foꝛma: puta elementari: qꝛ tunc opoꝛte
ret illā ſubſtantiā ꝯpoſitā remanere cū coꝛpe xp̄i
vł moueri ab illo loco ꝙ tñ nūq̄ apparet ſenſibili
ter. Sed iſte rationes non mouēt / nec ꝓpter has
eſt concluſio tenenda. ¶ Ad primam dico: ꝙ licet
ſubſtantia panis maneret nō auferret veneratio-
nē / neqꝫ eſſet occaſio ydolatrie: qꝛ certū eſt ꝙ ac-
cidentia q̄ manēt non ſunt occaſio ydolatrie: ⁊ tñ
ſimplices nō diſtinguūt neqꝫ errant ſed adoꝛant
qđ vidēt i fide maioꝝ / ſicut adoꝛāt cruces ⁊ imagi
nes. ¶ Ad ſcđm dico: ꝙ magis ſubſtātia panis cū
accidentibus repꝛeſentat coꝛpus xp̄i q̄ accidētia
tm̄ cū maioꝛ ſit cōuenientia ſubſtantie ad ſubſtan
tiam q̄ ad accidens. Unde accidentia q̄ nūc ſunt
ſine ſubiecto non ſunt naturali inclinatiōe ad ſub
iectum. et ſicut ex inſtitutione diuina accidentia
ſunt ſigna coꝛpis xp̄i: ita pōt ſubſtantia panis cū
accidentibus. ¶ Ad aliđ ꝙ equalit̄ eſt nunc cibus
naturalis ſicut tunc q̄tum ad nutritionē qꝛ ſpeci-
es nutriunt et inebꝛiāt. Unde ſicut dicit apoſtol⁹:
Non diiudicans coꝛp⁹ xp̄i. ⁊c. Qui ſumunt coꝛp⁹
xp̄i ſicut aliū cibū ad ſacietatē non diiudicāt. ⁊c.
¶ Ad aliud dictū eſt pri⁹ ꝙ coꝛpus xp̄i pōt eē vbi
non pꝛefuit / neqꝫ ꝑ mutationē ſui / neqꝫ alterius
q̄tū ad aliqđ abſolutū / qꝛ nouitas in poſteriori
non reqrit nouitatē i pꝛioꝛi. Sed p̄ſentia coꝛpis
chꝛiſti non eſt ſubſtantia / igitur nouitas eius non
requirit nouitatē alicui⁹ ſubſtantie. Ad illud con-
tradictū eſt ſimiliter loquendo de mutatione ꝓ-
pꝛie non eſt concedenduꝫ ꝙ tranſubſtantiatio ſit
mutatio extendendo tñ mutationē poſſet cōcedi
mutatio / ⁊ qualiter eſt contrarietas in mutationi
bus ad vbi: et qualiter plura poſſunt eſſe ſimul
eiuſdem ſpeciei dictum eſt prius. ¶ Ad aliud cuꝫ
dicitur ꝙ hec poſitio eſt heretica ipi dicerēt ꝙ nō
et reſponderēt ꝑ id qđ ſuperi⁹ dicit̄. ¶ Ad illđ qđ
eſt contra ſecundā opinionē / eſto ꝙ reſoluat̄ i ma
teriā primā nudā nō eſt cōtradictio: qꝛ materia ē
pꝛioꝛ ſꝫ Au. ſup Geñ. ad lřaꝫ. c. xviii. pꝛioꝛitate oꝛi
ginis omni foꝛma materiali / ſicut receptiuū eo ꝙ
recipit: igit̄ de⁹ pōt facere eā ſtare ſine oī foꝛma.
Et cū dicit̄ ꝙ eſſet act⁹ et non act⁹ ens et nō ens.
Dico ꝙ actus et potentia equoce accipiūtur. vno
mō accipitur act⁹ ꝓ eo ꝙ ē ens aliq̄ mō diſtinctū
contra nichil et ens in potentia ꝙ nichil eſt niſi i
potentia agentis. ⁊ ſic fuit materia ens in poten-
tia ante creationē: qꝛ tantuꝫ fuit in cauſa ſua. Sꝫ
poſtq̄ fuit termin⁹ agentis non ſic remanſit non
ens actu. vnde vt actus ⁊ potentia ſunt differētie
entis quidlibet pꝛeter deū fuit ens i potētia: ⁊ po
tentia eſt ens actu q̄tūcūqꝫ minimā habeat enti-
tatē. ¶ Alio mō dicit̄ ens in potentia pars potē-
tialis cōpoſiti: ⁊ ſic eſt materia nunc ens in potē-
tia actu tñ habet aliquā entitatē aliā a foꝛma vel
cōpoſitū eſſet ſimplex in entitate / vel poneretur

ex aliquo et nichilo. Nunc cōcludat ſecūda pars
rationis / qꝛ deus poſſet facere ꝙ materia panis
infoꝛmaret̄ alia foꝛma ſubſtantiali et remaneret
cū coꝛpe ſuo. ſed non ſic cōgruū. iđ dico ꝙ ꝓbabi
lis eſt ꝙ non maneat ſubſtantia panis. et adducit
vnus doctoꝛ rōnē ꝓbabilē. qꝛ tunc non eſſet com
municans ieiunus: ⁊ tunc nō poſſet eodē die ite-
rū celebꝛare. Cui⁹ oppoſitū hr̄ extra de celebꝛat.
miſſa. c. Conſuluiſti. ¶ Itē: eccleſia oꝛat vt cōuer
tatur panis in coꝛpus et vinū in ſanguinē: ⁊ eccle
ſia non oꝛat pꝛo impoſſibili. igitur. ⁊c. ¶ Teneo
igitur concluſionem / qꝛ eccleſia tenet. qꝛ fides pe
tri non deficiet. etiā ſub Innocentio tertio oꝛdia
tum fuit tenendū. vnde p̄mo ca. Firmit̄ credim⁹.
Dicit̄ vna eſt eccleſia cuius coꝛpus ⁊ ſanguis. ⁊c.
tranſubſtantiatis pane in coꝛp⁹ et vino in ſangui
nem poteſtate diuina. ⁊c. Iſtud tenet Ambꝛoſius
et in canone ponit̄ p̄mo capitulo. Panis in altari
et in alio capitulo. Inuiſibilis. ⁊c Ad hoc ē Aug.
et ponit hoc magiſter in littera. Scđo declaratur
qualit̄ cōuertit̄ in pꝛeexiſtens. ⁊ dicit vn⁹ doctoꝛ
in theoꝛematicis ſuis. ꝙ duplex eſt differentia in
ter agens creatū et increatū. Prima eſt: ꝙ omne
agens creatū agit cū motu vel mutatione: qꝛ ē in
ſtrumētuꝫ primi agentis per intellectum: ideo nō
mouet niſi motum. ſed deus non ſic agit cū reſpe
ctu nullius ſit inſtrumentum. ¶ Secunda differē
tia ꝙ nullū agens naturale attigit materiā vt qđ
ſed inq̄tum q̄ta: ideo ſolus deus agit ſine motu
et mutatione. Ex his ſeqtur ꝙ ſolus de⁹ pōt repa
rare idē numero: ⁊ ſolus deus pōt cōuertere ſub-
ſtantiā totaliter in ſubſtantiā: qꝛ materia vt qđ eſt
indiſtincta: et per quantitatem eſt diſtincta.
Sed deus poteſt in iſtam materiam iſtam ean-
dem foꝛmā q̄ ineſt in iſtā materiam impꝛimere: ſi
illa non ineſſet igitur pōt illā q̄ non ineſt in quālibꝫ
materiā ponere: qꝛ ſicut poteſt foꝛmā ignis i ma-
teriā ignis impꝛimere: ita pōt eādē foꝛmā in ma-
teriā aeris impꝛimere. Nunc autē ſi impꝛimeret
iſtam foꝛmā ignis in iſtam materiam ignis poſtq̄
ſemel depꝛit / certum eſt ꝙ cōpoſitum eſt idem nu
mero. Si igitur deus impꝛimat iſtā foꝛmā in ma-
teriā aeris inquātū qđ cōpoſitum erit penit⁹ ideꝫ
numero: qꝛ potentia paſſiua ex ſecundo termino
eſt indiſticta. qꝛ actus eſt q̄ diſtinguit. vii. Meth.
igitur non eſt materia alia numero niſi qꝛ foꝛma
alia numero. igitur cū foꝛma ſit eadē numero ſeq
tur ꝙ totum eſt idē numero. Igitur de⁹ pōt totaꝫ
ſubſtantiā cōuertere in totā ſubſtātiā / ⁊ materiaꝫ
in materiā. Patꝫ igit̄ qualit̄ pōt tota ſubſtātia pa
nis cōuerti in pꝛeexiſtēs ſicut diffuſe narrat i theo-
ꝛematibus ſuis in prima regula. ¶ Contra iſta
primo ꝓpoſitio fundamentalis / ē iſta: ſcꝫ ꝙ mate
ria eſt indiſtincta et diſtinguit̄ ꝑ foꝛmā vel q̄tita-
tem. qꝛ xii. Meth. c. ii. dicit philoſophus ꝙ cauſe
ſunt ꝓpoꝛtionaliter cauſatis diſtincte: ⁊ ſunt p̄n
cipia alia et alia p̄ncipia: ſicut aīa mea et tua. nec
valet dicere ꝙ hoc eſt ꝑ diuerſas diſpoſitiōes. vł
ꝙ differt rōe materia mea et tua qꝛ vel poſita om
nino indiſtincta materia ⁊ ratione ignis ⁊ aeris

nō seq̄tur / q: si imprimat̄ forma ignis in materiā aeris qḋ cōpositū sit idem numero et ꝙ cōuertit̄ totū in totū. ¶ Itē: materia q̄ est sub forma aeris et ignis est prius scḋm se ꝙ forma aeris vel ignis prioritate originis. Sed indistinctū essentialit̄ vt prius essentialit̄ nō distiguit̄ essentialit̄ p posteri⁹. igitur in quolibet cōposito ex materia et forma ē eadē materia numero essentialit̄ indistincta re et ratione. ¶ Item: sequeret̄ ꝙ nō est magis idē suppositū cōe qn̄ ex aqua generat̄ ignis q̄ȝ sit idē suppositū cōe in generationibus distictis ignis et aq̄. ¶ Item: esto ꝙ deus posset imp̄mere formā non habitā / tn̄ impossibile est ⁊ incōpossibile ꝙ susceptiuū p̄ehabens formā de nouo recipiat eandeȝ ipsa cōtinuo remanēte. Sed materia ignis habȝ nūc formā ignis: ⁊ pōt deus cōuertere aerē i ignē preexistētē formā ignis p̄existēte forma remanēte i materia ignis de nouo in eādē materiaȝ oīno re et ratione: q: pōt imprimere in materiaȝ aeris inq̄ȝtū quid: sed qḋ est i potentia ante actū ad formam nō hȝ ipsam actu / et ponit eā actu: igit̄ contradictio. ¶ Itē: seq̄tur ꝙ hic nichil conuertit̄ q: materia hic est vere suppositū ḡnatiōis: q: forma aufertur et alia scḋm speciem inducitur in eandē materiā: igitur nulla est hic cōuersio toti⁹ in totū sed vere generatio. ¶ Itē: materia est disticta ante receptionē: ⁊ certum est ꝙ receptiuū inquātum recipit nō sit magis idem sibi q̄ȝ prefuit per hoc ꝙ recipit igit̄ forma adnichilatur et materia manet: q: ipsemet dicit ꝙ materia sola est receptiuū: et ꝙ est tm̄ vna formalis substātialis in cōposito. Sed agens similit̄ attigit in passum sicut in ipsuȝ terminū formalē imprimit: et per ipsum agens naturale imediate inducit formalē substantialē: igit̄ imediate attingit materiā / vel forma substantialis nō erit p̄mus act⁹ materie. ¶ Itē: dicit ꝙ q: instrumētū ideo agit p motū: q: agit vt motū: igit̄ primū instrumētū respectu dei est immediate motum a deo: igitur deus immediate mouet. Dicit̄ ꝙ agēs naturale attingit quid materie: sed nō inq̄ȝtū qd ίō nō solū attigit materiā quātā vt quāta: sȝ de⁹ attigit q̄d materie inquātū q̄d: ⁊ nulla ē differētia inter q̄d materie hui⁹ et illi⁹. ίō si inducit eādē formā numero in materiā quācūq̄ȝ inq̄ȝtū q̄d cōpositū est idē numero. vnde corrupto cōposito cadit forma i potētiā. Et cū agēs spoliauerit materiā a forma et a quātitate nulla remanet distinctio inter materiā q̄ fuit panis et materiā corporis xp̄i: sed penit⁹ efficit̄ vna materia. ¶ Contra igit̄ ex sola adnichilatiōe possent oīa corpalia trāsubstantiari in corp⁹ xp̄i: q: adnichilata forma ⁊ omni accidente panis ꝙ derelinqueret̄ eēt materia vt q̄d: ⁊ ex hoc eēt oīno eadē re ⁊ ratione cuȝ materia corporis xp̄i p cōcessa. igit̄ ⁊c. ¶ Item: esto ꝙ remaneat vn⁹ lapis cū corpe rei et cuiuscūq̄ȝ alteri⁹ rei corpalis adnichilarētur accidētia ⁊ forme substātiales: et nō esȝ maior ratio quare materia alteri⁹ lapidis vt q̄d rediret ad materiā corporis xp̄i vt fieret vna materia q̄ȝ ad materiā huius lapidis manentis sub forma lapidis. ideo dico i hoc articulo ꝙ possibile est cōuersionem totalē eē in preexistens nulla mutatiōe facta ad terminū ad quē quātū ad absolutū: ⁊ impossibile est ꝙ sit g̃iatio cōuersio totius in totū in preexistēs q̄n termin⁹ ad quē capiat nouū esse / q: nō pōt eē partialis cōuersio: igit̄ ḡnatio simplicit̄ vel adḡnatio: ⁊ vtrobiq̄ȝ termin⁹ ad quē accipit aliquod esse. igitur totalis transitio nō potest esse generatio neq̄ȝ adgeneratio igitur ipsa potest esse sicut prius declaratur totius in totum: licet terminus ad quem per hoc non accipiat aliquod esse absolutū. ¶ Item: natura non potest agere quin supponat fundamētum nature. igitur non potest vertere materiaȝ in aliud: nec ipsam producere: ideo non potest habere materiaȝ p termino actionis: sed deus potest. Et sicut natura potest facere formam in materia: et ideo est potens super partialem conuersioneȝ sic deus quia tam materia q̄ȝ forma potest esse terminus actionis sue. ideo conuersione totali potest conuertere totum in totum. De tertio principali quid est hic terminus conuersionis dicentes ꝙ tantum est vna forma substantialis in composito. dicunt ꝙ materia potest habere modum q̄ntitatiuum: ⁊ ille nichil addit vltra materiam: ⁊ materia sub illo modo potest dici corpus / ⁊ potest dici ꝯpossibilis: ⁊ pōt dici totū quoddā organizatū et tūc dicit̄ ꝙ fit cōuersio in solā materiā ⁊ nō in corpus: q: iste mod⁹ nichil addit vltra materiam. Prim⁹ igit̄ termin⁹ ē corp⁹ isto mō. ¶ Cōtra / aut iste mod⁹ quātitatiu⁹ ē idē materie p̄cisissime accepte vt ē termin⁹ ꝯpositi vel nō ē idē. si sic ita ꝙ nō est alia res aliq̄ mō vt res distiguit̄ ꝯ nichil igitur materia sub isto mō q̄ ē corp⁹ ē oīno nuda eēntia materie: igitur est cōuersio i materiā nudam oīno igitur cōuertit̄ ⁊ nō ꝯuertit̄ i corp⁹. Sȝ ē aliq̄ mō alia res: ita ꝙ nō nichil igit̄ si iste mod⁹ ē disticta res vel res q̄ est suba vel q̄ nō ē suba. Si suba: igitur materia / forma / vel ꝯpositū. Si materia igit̄ ibi sunt due materie. Si forma vel cōpositū ⁊ nō est intellectiā igit̄ sūt due forme. Si est res q̄ nō ē suba: igit̄ aliq̄ mō accn̄s: igit̄ conuersio ē in terminū primū vt in ens per accidēs. ¶ Itē: iste doctor ponit istū modū derelictū ex q̄ntitate: sȝ ipossibile est causatum a posteriori esse idem cum priori: quia prius non depēdet a posteriori: ⁊ causatū dependet a causa: igitur impossibile istuȝ modum esse ad idem totaliter cum materia. ¶ Item corp⁹ qḋ est terminus hic / aut est corpus mathematicū vel naturale: quia non est dare corp⁹ mathematicum existens quin in existentia sit naturale vel mathematicum / licet sic posset sic fingi in intellectu. Si est mathematicum sequitur ꝙ accidens ē primus terminus conuersionis. Si est corpus naturale / aut igitur per formam substantialem naturalem: vel per qualitatem naturalem. Si primo modo: igitur due forme substantiales sunt simul in eodem. Si secundo modo cum qualitas presupponit q̄ntitatem: igitur primus termin⁹ erit ens per accidens dupliciaccidente. ¶ Item: cum dicitur: hic est calix sanguinis mei. non possunt

euadere:qz sanguis est cōpositū ex materia et for
ma cū sit ens sepatum et nō possit existere p se si=
ne forma substantiali. Alij ponētes tm̄ vnā formā
substantialē. dicūt q aia itellectiua habz multos
gradus. Primo/ dat esse substantiale. Scdō/ dat
esse corporeū. Tertio:esse viuū. 7c. et tūc dicūt q
panis cōuertitur in aiam vt dat esse corporeū nō
vt dat esse viuū. ¶ Cōtra: terminus ɔuersionis est
hoc ens exn̄s: 7 licet possibile sit distinguere per
intellectum inter aiam vt dat esse corporeū 7 esse
viuū:nō tn̄ dat aia esse in re nisi det esse viuum.
¶ Item:in triduo si fuisset hostia in pixide remā=
sisset ita verū corp⁹ sicut nunc in altari:qz euchari
stia eadē et nō remansisset aia intellectiua:nec vt
dat eē corporeū nec viuū:qz realr̄ fuit sepata:igr̄
aia intellectiua nullo mō est infra pmū terminū
conuersionis. Dico/ q primus terminus conuersi
onis est cōpositum ex materia 7 forma corpeitat̄
scz corpus xp̄i mixtū animale qḋ est in propria di=
spositione vt animet̄. nec tn̄ pono q remaneat in
diuisa sine spē vel genere:qz illḋ corp⁹ ē ps hoīs
materialis 7 pars animalis 7 corporis quod po=
nitur esse genus in linea p̄dicamentali. vnde non
est concedendum q hoc corp⁹ quod remāsit ē hō
nec animal nec corp⁹ quod ponit̄ in linea predica
mētali:nec substantia que ponit̄ gen⁹: sz est pars
materialis: sicut materia prima respectu forme
mixti. vel elemēti. 7 quicq̄d includitur in hoc cor=
pore est in altari vi sacramenti 7 nichil aliud:sed
intellectiua ē ibi tantum p concomitantiā. ¶ Ad
primum principale. dico q collecto pane ex fru=
ctibus terre colliguntur omnia que sunt eiusdem
exn̄tis. vñ non intelligit Aug. q comedimus ibi
verū panem. ¶ Ad aliud de Damasceno. cū dicit̄
consuetudo ē vti pane 7 vino ad nutritionem. di=
co q ita bn̄ nutriremur si tm̄ sint accidētia panis
7 vini sicut si remanserit substantia. ¶ Ad aliḋ dr̄
q sicut vnū granū representat multa vel sicut pa
nis componitur ex multis granis:sic ecclesia con
stituitur ex multis fidelibus et ita vere manet si=
gnum institutiue si substantia panis non maneret
sicut si maneret. ¶ Ad aliud cum dicitur in omni
mutatione positiua termin⁹ ad quē accipit aliqḋ
esse. dictum ē prius q transubstantiatio nō est mu=
tatio nisi extendendo mutationem. tn̄ sic accipiē
do mutationem assumptuz est falsum. ¶ Ad aliḋ
cum dicit̄ q conuertitur in p̄existens acquirit vbi
eius magis q̄ econtra. dico q verū est q̄tum est ex
sola conuersione. iō ex sola conuersione panis in
corpus xp̄i non est corpus xp̄i in altari. sed deus
alia mutatione que est ad aliud vbi facit suum cor
pus esse in altari ad ꝓlationem verborum 7 illud
potest esse absqz mutatione facta in absoluto cuz
mutatio in posteriori non requirit mutationem ī
priori. Unde figura non dicit aliquid absolutum
sed est clausio linearum formaliter que est relatio
Dicit:figura est in quarta specie quantitatis:etiā
ad mutationem figure sequitur destructio absolu
ti/ qz non pōt homo remanere sine figura : nec ēt
corp⁹. dico ad pmū q q̄tū ad formale nō ē aliq̄d
absolutum:sed solum q̄tum ad materiale. ¶ Ad
aliud dico. q figura diuersa aliqn̄ arguit variatio
nē in forma substantiali vt i q̄busdā solidis hn̄tib⁹
ptes ethereogeneas. vñ in hoīe si poneretur pes
vbi ē caput ista variatio ī figura non permitteret
formā hoīs. in liquidis vō diuersitas stat cū iden
titate forme substantialis. ¶ Ad vltimum princi=
pale dico. q terminus huius conuersionis ē com
positū ex materia et forma mixti 7 iste terminus
equaliter maneret sine intellectiua/ sicut cū itelle
ctiua. neqz arguunt plures forme substantiales ī
ɔposito p̄ls eē sicut forme vltiate. vt spē ī ī homine

¶ Questio quarta.

Trum panis adni=
chilat̄ in ɔuersiōe? Qz sic. illḋ
adnichilat̄ qḋ p̄fuit 7 nihil ei⁹
manet:panis ē hmōi/ qz ɔuer
tit̄ totū ī totū. ¶ Itē:qḋ nihil
est in se neqz in alio nichilatur
sed panis nihil est in se:qz tūc
nō conuerteret̄ neqz ē aliquid in corpe xp̄i:qz cor
p⁹ xp̄i nō auget̄ p hoc. ¶ Item:ī mutatiōe ptiali
termin⁹ a quo adnichilat̄ ptialiter/ qz nihil forme
manet. igit̄ ē adnichilata: igit̄ in cōuersiōe totali
teri⁹ a q̄ totalr adnihilat̄. Assūptū pz:qz fcā ē i=
diuisibilis:igit̄ vel tota manet vel nihil. dicūt ma
net potētia subiecti iō non adnichilat̄. ¶ Contra
igit̄ posset agēs naturale facere eādē formā nūe=
ro redire quod ē cōtra p̄hm. ii. de generatione.
¶ Itē:illud concedit ꝓpositum / qz si forma non
remaneret in potētia materie forma adnichilare
tur:igit̄ cū in proposito termin⁹ a quo nō remane
at in potentia subiecti. iō adnichilat̄. ¶ Itez crea
tio 7 adnichilatio sūt mutationes opposite tota=
les sicut generatio 7 corruptio sūt mutatōes ptia
les opposite:igit̄ termin⁹ a quo vnius est termin⁹
ad quē alterius et ecōtra. Sz qn̄ tota substantia 7
totaliter ꝓducit̄ ē creatio:igit̄ qn̄ totalis sbā ē ter
minus a quo est adnichilatio. ¶ Oppositū pz per
auctoritates Ambrosij superius allegatas panis
ɔuertitur in aliud. 7c. ¶ Item. si eēt adnihilatio:
igit̄ esset a solo deo. Sz adnichilatio:nō potest fi
eri a deo. qz de⁹ non est causa tendēdi in non esse
fm̄ Aug. lxxxiij. q.q. xxj. ¶ Dicitur ad questionē
q panis nō adnichilat̄/ qz hoc tenet communiter
ecclia 7 p ɔn̄s panis nō est nichil per conuersio=
nem:igitur non est non aliquid. igitur est aliquid
et non est quod prefuit. neqz est aliud q̄ terminus
ad quem : igitur est aliquo modo terminus ad
quem : igitur q fuit panis ē aliquomō corp⁹ xp̄i
vel aliquitas corpis ē aliquomō ipsi⁹ panis. Con
tra in oī versione termin⁹ ad quē vt est terminus
ad quē īcludit nō entitatē termī ad quē vt est ter=
min⁹ a quo. igit̄ sub ista rōe corp⁹ qḋ ē terminus
ad quem īcludit terminū a quo:igit̄ nihil isti⁹ est
illi⁹. ¶ Itē:qḋ nō solū se hz aliter in se q̄ p⁹ nō hz
aliter aliquid in se q̄ prius. sed corpus christi non
se habet aliter in se post conuersionem: igitur nō
habet aliter aliq̄d in se igit̄ nullomodo aliquitas

maneꝫ i corpore xp̄i. ❡ Item: cuius est per se ali-quitas illud eo mō erit aliquid: illa igiꝭ aliquitas aut ē substantia aut accidens. Non accidēs nichil substantie panis ē accñs: non substātia panis: sic sustantia panis maneret post cōuersionē. Non ē substātia corporis xp̄i / qꝛ tūc panis eēt corp⁹ xp̄i ❡ Itē aliquid ꝛ res ꝯuertūtur: ꝑ Auicen. iii. met. igiꝭ realitas ꝛ aliquitas ꝯuertunꝭ. vel igiꝭ ista aliquitas est res a reor reris: ꝛ tūc non appareret ꝙ haberet maiorē entitatē ꝙ chimera q̄ potest opinari si est res dicta a ratitudine: igiꝭ habꝫ essētiā aut igitur essentia panis / aut corpis xp̄i. vt supra Diciꝭ alr̄ ꝙ aliquo mō manet panis / qꝛ in potentia corpis xp̄i / qꝛ manet subiectū cōmune. Cōtra si non adnichilaꝭ / qꝛ manet subiectum cōe: igitur cōmune non p̄t adnichilari / qꝛ manet subiectum commune / igiꝭ non potest adnichilari vnum corpus nisi adnichileꝭ qōlibet corpus habens subiectū eiusdē rōis / qꝛ remaneret illa forma i potētia alterius materie. ❡ Itē: esto ꝙ deus adnichilaret substantiam panis ꝛ poneret corp⁹ suū hic sicut nūc facit: igitur adhuc maneret forma panis i potentia materie corporis xp̄i: igitur ꝑ te nō adnihilaꝭ cui⁹ oppositū poniꝭ: igiꝭ non ꝑꝑ hoc ꝙ forma remanet in potentia materie debet dici nō adnichilari. ❡ Itē: cōe nō reqriꝭ in termino ad quem ꝑꝑ versionem q̄ dꝫ eē oppositio inter terminos versionis / qꝛ ignis cōuertiꝭ in aquā ꝛ nō in igneꝫ iō commune manēs in termino ad queꝫ magis impedit versionem ꝙ iuuet. Dico igiꝭ ꝙ substantia panis nō adnichilaꝭ: qꝛ creatio ꝛ adnichilatio sūt per se opposite vꝰsiones: igiꝭ idē est terminus a q̄ vni⁹ ꝛ ad quē alteri⁹. Sꝫ terminus a quo creationis est nichil. hoc est nō est aliquis termin⁹ positiuus corruptus: sꝫ negatio mera extra genus: igiꝭ terminus ad quem adnichilationis erit omnino non ens vt est negatio extra genus. Sed negatio panis in conuersione ē negatio in corpe xp̄i ꝛ nō omnino extra genus. ❡ Cōtra Corruptio vt corruptio nō est adnichilatio ꝓ eo ꝙ hꝫ negatiōeꝫ i supposito cōi: igꝭ cū ista mutatio vt ē mutatio pāis sit tm̄ ab esse panis: ꝛ non esse panis: ꝛ non haberet aliqō positiuum cōmune igiꝭ erit adnichilatio panis. Dico ꝙ nō ē silꝭ de cōuersione: ꝛ aliis mutationib⁹ / qꝛ lꝫ in gñatione ignis ex aere possent distīgui due mutationes quaꝝ vna ē ab esse aeris ad non eē aeris ꝛ alia a nō eē ignis ad eē ignis: et virtute diuina posset esse vna sine alia: tñ non sūt hic due mutationes. sꝫ vna simplicior ꝙ generatio vel corruptio / qꝛ si hic essent due mutationes substantiales / eēnt hic quattuor termini ꝛ tūc eēt hic vna mutatio a non corpore christi ad corpus christi et tunc corpus christi per illam mutationē acciperet esse simpliciter. ideo dico ꝙ non possūt esse hic nisi duo termini ꝑ se scꝫ panis ꝛ corp⁹ xp̄i ꝛ quelibet alia potest habere proprios terminos vt priuationem et formam. Et cum dicitur corruptio esset adnichilatio nisi relinqueret subiectum commune verum est loquendo de ipsa solum vt est ab esse aeris ad non aeris extra genus. Sꝫ hic nō est talis mutatio ab esse panis ad non esse panis: sed versio panis in corpus q̄ tm̄ ē inter duos termios positiuos. Uel alr̄ p̄t dici si quis velit dicere ꝙ ibi sunt due mutatiōes / magꝭ tñ ē difficile Sed tūc oꝫ dicere ꝙ mutatio q̄ est ab esse panis ad nō eē pāis / nō ē adnichilatio / qꝛ nō ē ad negatōeꝫ extra gen⁹ ꝛ si non eēt subiectum cōe si ignis cōuertaꝭ in aerē adhuc licet nō maneret materia terminū a quo nec forma / qꝛ tñ nō terminaꝭ ad negationē extra gen⁹. iō non est adnichilatio. ❡ Ad primū principale dico: ꝙ nō sequiꝭ panis prefuit ꝛ nichil eius manet igiꝭ adnichilaꝭ sꝫ oꝫ addere / qꝛ neqꝫ cōuertiꝭ in terminū positiuū. ❡ Ad aliud cōcedo ꝙ post cōuersionē panis nihil est et tñ nō adnichilaꝭ. vñ qō nihil est in se neqꝫ in alio / neqꝫ ē cōuersio in terminū positiuū adnichilaꝭ. Nunc aūt licet panis nihil sit / nec in se / nec i alio: tñ cōuertiꝭ in terminum positiuum. ❡ Ad aliud cū dicitur nihil forme manet in mutatione ꝑuali: igiꝭ ē adnichilata non seqtur / qꝛ ꝯcomitāter succedit alia forma ꝛ ꝑuatio ꝑ se illius forme. iō non terminaꝭ mutatio ad negationē extra gen⁹. iō licet nihil forme remaneat: nō tñ est adnichilatio. ❡ Ad aliud cum diciꝭ nisi maneret forma i potentia materie eēt adnihilata. dico ꝙ ista non est precisa cā sed terminatio ad negationē extra genus. ❡ Ad aliud cū diciꝭ tota res p̄t terminare creationeꝫ verum est. sꝫ non est necesse ꝙ qñ tota res est terminus ad quē ꝙ ibi sit creatio / qꝛ tota res potest terminare versionē ꝛ potest esse terminus a quo ꝛ terminus ad quē. iō solum ꝓbat ꝙ possibile est ꝙ totus panis sit terminus a quo adnichilationis: sed non est necesse immo potest esse terminus a quo versionis. ❡ Ad augustinum ad oppositum dico. ꝙ deus non est causa tendendi in non esse / quia non facit per se ad non esse. vel aliter ꝙ deus non est causa tendendi in non esse / quia adnichilare non est agere: sꝫ est subtrahere influentiam: ꝛ per consequens est non agere. ❡ Circa modum loq̄ndi intelligendū quib⁹ verbꝭ potest exp̄mi ꝯuersio Non enim potest significari per verbum essendi neqꝫ per verbum significans potentiam / neqꝫ per verbum significans fieri acceptis extremis in recto. Quelibet enim talis est falsa. Panis est corpus christi. Panis fit corpus christi. Panis potest esse corpus christi / qꝛ esse significat identitatem extremorum sicut nata sunt vniri vt si important substantiam tunc significat identitatem substantialem. Si vnum sigꝭ subām ꝛ aliud accidens significat talem identitatem. Sed ista extrema sunt repugnantia. panis et corpus christi secundum vnionem per verbum essendi. iō hec est falsa panis est corpus xp̄i ꝙtum ad fieri eadeꝫ est ratio / qꝛ sicut esse aliquando p̄dicat secundum adiacens aliquando tertium. quando predicat p̄mum adiacens predicat quod in se est. quando p̄dicatur tertium predicat quod in alio est. vel alterius potest predicari: sed vt fieri predicat secundū adiacens sic vtraqꝫ istarum est falsa. Panis fit corpus christi. Panis enim non fit: sed corrumpitur.

nec etiã corp⁹ xp̄i fit fm esse ,ppriũ:sꝫ ꝑfuit/neqꝫ
ẽ vera acceptio fieri vt p̄dicat tertiũ adiacẽs.sicut
dicim⁹ ꝙ hõ fit alb⁹/ qꝛ sbm̃ fit sub forma p̄dica=
mẽti: ꝛ in facto esse hꝫ formã illã.nõ sic hꝫ panis
formã corpis xp̄i.nec ecõtra.igiꝭ nec fit corp⁹ xp̄i
nec ecõtra. Nec põt esse vera de possibili: qꝛ q̃libꝫ
de possibili vera hꝫ a materia de inesse possibilẽ
Sed quelibet de iesse est ipossibilis vtroqꝫ extre
moꝝ accepto in recto:igiꝭ nõ possunt ꝑ esse vniri
esse/nec ꝑ fieri nec per ꝑ p̄t: Sed altero accepto
in obliquo ꝛ alio in recto possunt extrema vniri
dupli r vt vn⁹ terminus succedat alteri de pane fit
corpus xp̄i vel ex pane fit corpus christi: sicut de
igne fit aer.qꝛ de materia ignis fit aer. ꝛ tunc acci
piꝭ de tãq̃ de subiecto vl' ex igne fit aer tãq̃ ex op
posito. vel accepto pane in recto. ꝛ corpe xp̄i in
obliquo sic panis cõuertiꝭ in corp⁹ xp̄i vel trãsit
in corp⁹ xp̄i vel transiuit. Et notatur hic successio
termini ad terminũ: ꝛ isto modo ,ppriissime vniũ
tur extrema. Non sic est in cõuersionibus natura
libus/qꝛ ibi materia mutaꝭ a forma ignis ad for=
mã aeris. Etiã qõ fuit ignis fit aer. rone alterius
põt.vel qõ fuit ignis est aer. qꝛ qõ fuit ignis rõne
materie est aqua ratione materie/qꝛ ꝑs eius per
accidens/quia commune manet idez hic sub vtro
qꝫ terminorum nullum tale manet ex alia ꝑte.

¶ Questio quinta.

Trũz materia cõ
secrationis ꝑcise sit panis triti
ceus ac azimus ꝛ vinũ expres
suz de vua: dico ꝙ nullũ signũ
sensibile ẽ aptũ ad hoc nisi pa
nis triticeus coagulatus aqua
naturali ꝛ decoctus ne sit pa=
sta Jllud tenetur: qꝛ christ⁹ sic
istituit ꝛ necesse est vti vino expressa de vua: qꝛ dũ
est i vua non est materia apta. Primũ pꝫ de con
secratione. di.ij.ca. Sacramẽtoꝝ. ꝛ in multis alijs
capl'is. Sed quid. panis azim⁹ ꝛ fermentat⁹. dico
ꝙ vterqꝫ ex quo est ver⁹ panis ẽ materia sufficiẽs
Sed panis azim⁹ ẽ magis cõpetens qꝛ christ⁹ sic
instituit. Sed cõtra illud est Ber. qui dicit de pa=
ne immixto pipere: qꝛ illa pars q̃ nõ ẽ mixta ꝯuer
titur/que nõ: nõ Cum igitur panis fermentat⁹ sic
totus mixtus nõ ꝯuertiꝭ. Sed bene dicit de p̄io.
sed falsum in scdo. qꝛ greci vtuntur pane fermẽta
to. ꝛ latini non negãt eos cõuertere corp⁹ christi.
¶ Jtem: sub papa leone fuit heresis seruare legẽ
cũ euãgello ꝛ tunc ne viderentur latini seruare le
gẽ iudeoꝝ p̄ceptũ fuit cõficere in pane fermenta
to. Sed post q̃ƞ rediit fides ꝛ inualuit vsi sunt la
tini pane azimo sicut p̄us. ꝛ certum ẽ ꝙ tũc confe
cerunt: igitur illa mixtio nõ ipedit. vñ ꝑꝑ hoc gre
ci appellant latinos azimitas ꝛ ipsi eos fermenti
cos. Sꝫ de pane de amido dubium est et dico ꝙ si
est panis potest esse materia: sed videꝭ variari ex
tra speciem ꝑꝑ multas transmutationes p̄cedẽ
tes. iõ nõ est securum vti tali pane. vnde si aliquis
panis est mixtus: si tñ aliquis purus panis rema
neat: qõ est mundũ conuertitur: quod non. nõ. Et
oꝫ ꝙ sit vinum de vua expressum. de consecratiõe
primo ca. cum oẽ. opꝫ etiam apponere aquã vino
in ecclesia latina de necessitate. in muiler tñ si sine
hoc ꝯficeret peccaret/tñ etiã de necessitate signi
ficationis oꝫ ponere aquam in ecctia latina ꝛ sine
hoc cõuertatur aqua in vinũ añ ,plationẽꝫ vboꝝꝫ
tñ cõuertitur vinum ꝛ aqua non si prius conuer=
tatur in vinum totum conuertitur.

¶ Distinctio.xii. ¶ Questio.i.

Jrca hanc distictio
nem queriꝭ p̄mo. vtrũ in eucha=
ristia sint accñtia sine subiecto.
Qꝛ nõ: sicut subẽ cõuenit ꝑ se esse
sic accidenti in alio: sꝫ substantie
repugnat i alio esse manere natu
ra sua: sicut accidens inheret/qꝛ qõ vere est nulli
accidit: p̄io. phi. igiꝭ accidenti repugnat ꝑ se esse
¶ Jtem: posteri⁹ essentialiter nõ põt esse sine pri
ori essẽtialiter: sed si accidẽs ẽ posterius sbã esse=
tialiter. vii. metha. sic ꝑcedit acciñs cognitiõe dif
finitiõe tempore. ¶ Jtem: nichil potest esse sine
eo qõ pertiet ad diffinitiõem eius/qꝛ diffinitio in
dicat ꝙ vbi est res nõ põt esse sine eius quidditate
qꝛ nõ sine essẽtia sua. Subiectum autem cadit in
diffinitiõe accidentis. ¶ Jtem: in predicamento
album/ ꝛ albedo idem significãt/ quia album so=
lam qualitatem significat: igitur q̃tum et q̃titas
idem significãt: igitur cõtradictio est ꝙ q̃titas sit
et q̃tum non sit: sed si q̃tum est: igitur subiectum
est. ¶ Oppositum magister in littera. ¶ Jtem: si
pãis cõuertitur: igitur panis nõ manet: igitur illa
accidentia non sunt in pane subiectiue/neqꝫ sunt
in corpore christi nisi propria accidentia: neqꝫ sũt
in aere/quia albedo et color sunt accidentia cor=
poris mixti que non sunt nata esse subiectiue in
elemento. ¶ Ad questionem dico: ꝙ sic: q̃tum
est de facto: ꝛ primo declaro possibilitatem/quia
accidentium quedã sũt absoluta: q̃dã respectiua/
qꝛ si oĩa accidẽtia essẽt respecti⁹ vel icluderẽt respe
ctũ eẽntialiter nullũ accidẽs posset esse sine subie
cto/qꝛ de essẽtialiter respectiuis icõpossibile ẽ eẽ
ꝛ nõ in subiectũ/nõ qꝛ accidẽs ad eẽ reqrat subm̃
sꝫ qꝛ de necessitate respectus est tualitas extrẽo=
rum/qꝛ nec potest intelligi respectus nisi vt duo=
rũ extremorũ et alteꝝ extremũ saltẽ vt plurimuꝫ
ẽ subiectum. ꝛ iõ tale accidens ad sui entitatez ne
cessario reqrit subiectũ: sed qꝛ termin⁹. Sꝫ esto ꝙ
neuter terminus sit subiectũ illi⁹ respectus ille re
spectus posset esse sine subiecto sicut accidens ab
solutum. sꝫ nunq̃ sine fundamento ꝛ termino alia
sunt accidentia absoluta/qꝛ secundum Aug. Oẽ
qõ est ad aliqd ẽ aliqd p̄ter id quod respectiue dr.
vii. de tri. ca. ii. ꝛ tale absolutũ/ qꝛ neqꝫ ẽ relatio/
neqꝫ includit relationem potest esse virtute diui=
na sine subiecto/ qꝛ oẽ tale potest esse sine respe=
ctu qui non est ad aliquid essentiale eius: neqꝫ ad
primam causam. nam respectus ad aliud. vel ad
posterius vel ad simul natura vel ad prius. Si ad

poſteriꝰ deus poteſt facere ſine illo reſpectu aliõ poſteriꝰ ſi ẽ ad aliquid ſimul natura: igit̃ nõ eſſet res abſoluta: ſ3 eſſentialiter reſpectiua / q2 neutrũ illoꝝ eẽt cã alterius: igit̃ ille reſpectꝰ ẽ ad prius. ſ3 nõ ad aliq̃d quod eſt de eſſẽtia rei ꝑ poſitũ: igitur ad ꝑus extriſecũ. Sed nullũ ꝑus extriſecũ eſt neceſſariũ requiſitũ ad eſſe niſi deꝰ / q2 deꝰ põt ſupplere cauſalitatẽ extrinſecam ⁊ reſpectꝰ accñtis abſoluti ⁊ ſubiñ non ẽ ad aliquid de eſſẽtia tanq̃ accñs ſimplr̃ ẽ tãq̃ forma accñtalis eſt vna ⁊ ꝑ ſe in gñe: igr̃ nõ icludit ſubiectũ: nec reſpectũ ad ſubiectũ: igitur poſt̃ ẽ accñs abſolutũ virtute diuina eſſe ſine reſpectu ad ſbm̃. igit̃ pt̃ eẽ ſine ſubiecto. ❡ Scdõ declarat̃ qualiter hoc eſt poſt̃ ⁊ dr̃ ꝙ accidens in ſubiecto. nõ h3 aliqᵭ eſſe niſi eſſe ſubiecti: ⁊ qñ deficit eſſe ſubiecti deus dat nouum eſſe accidenti. ❡ Cõtra vĩr ſicut aliquid h3 aliquã eſſẽtiã ſic aliquod eſſe: ⁊ ſicut agẽs naturale pt̃ dare formã ſbãtem. ſic pt̃ dare eẽ ſimpliciter: igr̃ ſic inducẽs accñs poteſt dare eſſe ſecundũ quid. ❡ Itẽ iſta mutatio q̃ eſt q̃titatis a non eẽ ad eſſe manẽte eadẽ q̃titate nõ eſt generatio / neq3 alteratio / neq3 mutatio ſm̃ q̃titatem / neq3 ſecundum vbi: igit̃ nõ vr̃ aliqua mutatio. ❡ Item: illud eẽ aut eiꝰ ſubſtãtia aut accidens: certũ eſt ꝙ non ſubã cũ nõ ſit nobilius eo cuius ẽ. Si accidens ĝ eſt i alio: ſ3 non videt̃ ꝙ eſſe poſſet eẽ ſubiectiue in illa q̃titate cũ accidẽs eius non poſſit poni in ſubiecto nõ ente ⁊ ꝑncipalr̃ hoc videret̃ ꝙ q̃titas poſſet ita bñ eſſe ens nõ in alio: ſicut illud eẽ. vel ſi eſt ens i alio / igit̃ q̃titas tũc eſt ens i alio. Aliter dr̃ ꝙ deꝰ dat v̇tutem q̃titati qua ſubſiſtit ſupnaturaliter ⁊ accidẽs exiſtere ꝑ ſe eſt ipoſſibile naturaliter ſolũ. Contra. cecus ſupnaturaliter illuminatus: ita naturaliter videt ſicut priꝰ. Et ſi actio ſit ſupernaturalis: igit̃ q̃titas exiſtit naturaliter: lic3 detur ſibi naturaliter eſſe per ſe. ❡ Item: impoſſibile ẽ ſbã3 accipere virtutẽ qua depẽdeat ad aliud ſicut accidẽs ad ſubm̃. igit̃ impoſſibile eſt accñs accipe virtutẽ qua nõ depẽdeat. nec valet de hũanitate xp̃i ſi ponat̃ inſtantia / q2 nũq̃ dependet ad aliud / ſicut accñs ad ſubiectum. Dico igit̃ ad iſtũ articulũ ꝙ nõ itelligit̃ queſtio de accñte vt accñs ſ3 ꝙ accidens diffinit̃ quo ad eſſe ab eẽ. ⁊c. q2 accidens ſic dicit ↄceptũ cõe3 denoĩatiuũ de nouẽ generibꝰ et nõ dicit̃ de ipſis i quid vt ſic / q2 ſi ſic nullũ illoꝝ3 eẽt ꝑdicamentũ. vñ accñs metha. dr̃ vniuoce denoĩatiue de oĩ accidẽte / nõ tñ i quid ſicut oẽ ens ẽ creatũ vel icreatũ. ⁊ creatura dr̃ vniuoce denoĩatiue de oĩ creatura: iõ ſic loquẽdo nõ eſt accidens niſi inherẽs. ſed itelligit̃ queſtio de q̃titate ⁊ albedine Et hoc põt dupliciter itelligi vel vt actualit̃ actuat ſubiectũ vel vt aptitudinaliter. ⁊ non põt inherẽtia aptitudinalis deſtrui / niſi deſtruat̃ natura albedinis. vel quãtitat̃. iõ q̃ſtio eſt de eo qᵭ denoĩat accidẽs vt de q̃titate ⁊ colore ↄparando ipſa ad actualẽ iherẽtiã. Et ſic dico ꝙ poſſibile ẽ accidẽs eſſe ſine ſubiecto cui actualiter inheret q2 poſſibile ẽ fũdamẽtum eẽ ſine reſpectu deſtructo termino. Sed tale accidens ẽ fundamẽtum illius reſpectꝰ ad ſubiectum: igit̃ poſſibile ẽ tale accidẽs eẽ ſine reſpectu deſtructo termino ⁊ poſſibile ẽ deſtrui terminũ manẽte fundamẽto vt priꝰ ꝓbatum ẽ igit̃. ⁊c. ❡ Itẽ: ſubſtãtia panis poſſ3 mãere ⁊ illa accidẽtia: ⁊ tñ ipſa nõ inee ſubſtãtie panis / q2 reſpectus extrinſecꝰ pt̃ deſtrui manẽtibꝰ extrẽis ſicut vnio calidi ⁊ frigidi pt̃ deſtrui manẽte vtroq3 extremo. Sic eſt vnio accident̃ ad ſubiectũ ſeu iherẽtia ſit reſpectꝰ extrinſecus poſſibile ẽ vtrũq3 extremũ remãere deſtructo reſpectu. iõ dico ꝙ qñ albedo actu i eſt ſubiecto h3 reſpectũ actualem ⁊ poſſibile eſt illũ reſpectum non manere manente vtroq3 extrẽo vel altero tñ. iõ põt extremũ eſſe ſine reſpectu nũq̃ tñ reſpectꝰ ſine extremis. Contra. vii. meth. Accidẽtia non ſũt entia niſi: q2 taliter entis vel totaliter entis: igit̃ iherẽtia ẽ de eſſẽtia. ❡ Itẽ: iſta iherẽtia albedinis ſubiecto vel eſt eadẽ eẽntialiter albũ vel aliud. Si eadem igitur nõ põt manere ſine iherẽtia actuali: ſi ẽ alia ⁊ nõ ẽ ſubſtantia: igit̃ ẽ inherens ſubſtãtie. aut igr̃ illa ſecunda inherentia eſt eadẽ eſſentialiter ꝑme iherẽtie. ⁊ tunc pari rõne ſtandu3 in primo: vel ẽ alia ⁊ ẽ ꝓceſſus i ifinitũ. ❡ Itẽ: ſi eſt alia: igit̃ ẽ paſſio imediate ↄña: igr̃ nõ pt̃ eſſe ſine illa. ❡ Ad ꝑmũ horũ dico ꝙ nulla iherẽtia actualis albedis ẽ de eſſentia / nec v3 talis probatio / q2 in accidentibꝰ niſi quodl3 eſt de eſſentia vel res alia / q2 genus ⁊ differẽtia accipiũtur ab eadem re: ⁊ tñ non dicemus ꝙ idẽ accipit̃ a ſe. nec ꝑꝑ hoc dicitur genus eſſentia differentie / q2 eſto ꝙ vtrũq3 diffiniretur neutra cadet infra rõem quidditatiuam alteriꝰ. iõ neutrum eſt de eſſentia alterius ſicut ẽt p3 de paſſionibus entis / q2 non dicunt rẽ aliam / nec tñ ſũt de eẽntia entis: ſed iſta inherentia reſpectus eſt ⁊ albedo ẽ quid abſolutũ ⁊ ifra rõe3 quidditatiuam abſoluti nũq̃ cadit reſpectus. ❡ Preterea. hoc dico ꝙ iſta iherẽtia non eſt ꝑ ſe idẽ album: ſ3 ↄtingẽter inherens / ſicut ego ſub albedine ſiue ſimilis ⁊ diſſimilis ↄtinent̃ ex hoc ꝙ alius ẽ albus vel non aliꝰ. Cũ igr̃ dr̃ ꝙ accñs nõ ẽ ens niſi / q2 talit̃ entis nõ ẽ itelligendũ ꝙ nõ habeat aliã ẽtitatẽ q̃ entitatem ſubſtantie: ſed habet entitatẽ talem ſicut diſpoſitio entis quod eſt ſubſtantia ex quo nõ ſequitur ꝙ nullã entitatem habere vel ſi hoc ſit limitatũ q2 totaliter entis hoc poteſt dupliciter itelligi. vl' q2 totaliter ideſt vniuerſaliter entis: vt entis ꝑ ſe: ita ꝙ ſit ens totale et nichil aliud ſit ens et iſte itellectus eſt falſus vt totaliter entis / q2 eiꝰ quod eſt perfectio entis ſic eſt vera. Vñ cum dicitur eſt ens eo ꝙ non notat cauſam formalem / q2 priꝰ nõ eſt cauſa formalis entis poſterioris / q2 tunc accidens eſſet formaliter ſubſtantia q2 ex hoc ꝙ albũ eſt cauſa formalis hoĩs albi ſequitur ꝙ hõ albꝰ eſt formaliter albus: igitur itelligit phs̃ eo ꝙ notat cauſam materialem vel efficientem vtrãq3 poteſt deus ſupplere. ❡ Preterea. hoc falſo allegatur textus. Non enim dicit philoſophus ꝙ totaliter entis: ſ3 dicit affirmatiua ꝙ eſt ens / quia eo ꝙ taliter entis ex quo non ſeq̇t̃ alia negatiua. ❡ Ad aliud. dico ꝙ albedo inheret ⁊ non ꝑ eẽntiam / ſ3

per aliā rē sicut est ibi alia res ⁊ illa inherētia non inheret ꝑ aliā inherētiā: sed stabit / nec est par rō in pncipio ⁊ in secūdo: qꝛ albedo pōt manere sine illo respectu vt sine inherētia actuali. Sed ista inherentia actualis nō pōt eē nisi albedo sit: qꝛ ꝯdictio est ꝙ sit inherentia actualis ⁊ nō extrema ei⁹ cū sit respect⁹. vñ qd nō pt manere et nō īherere nō alia inherentia inhereret qd aūt pōt manere et nō inherere si actu inheret / hoc erit ꝑ inherētiā q̄ est aliud ab essentia. Dicit: iste cōceptus dicit̄ vniformit̄ inheret et nō inheret. Dico ꝙ dicit̄ vniformiter et vni uoce sicut denoiatiuū: nō tñ sicut aliqd dicitū i quid iō nō eq̄lit̄ qōlꝫ accidēs inhereret vel nō inheret: imo differenter absoluta et respectiua. ¶ Ad aliā dico: ꝙ nō ē passio accidētis et ē accidēs ꝑ accidēs nō tñ aptitudinalis inherētia: qꝛ non pōt accidēs eē ꝙ sit in habitu. et illud nō est relatio. Dicit: simplici⁹ sup p̄dicamēta dicit ꝙ accidēs nō hꝫ respectuꝫ ad suum aliuꝫ a se: igit̄ respectus ad subm̄ nō est aliud ab accidēte. ¶ Itē .v. Met. Intellectus ōē et intelligibile. Contrariū huius videt̄. ij. li. ōl. j. q. vj. de resurrectione ad deū. Si igit̄ dicat̄ ad intelligibilitatē idē bis diceret̄: igit̄ cū iste respectus sit ad subiectū si dicat̄ ad accidēs idē bis diceret̄. ¶ Ad p̄muꝫ hoꝝ dico respect⁹ ad subm̄ est aliud ab accidēte ab soluto. Vñ ꝙ phs ponit accidens hr̄e respectuꝫ ad substātiā nō ꝑpt essentialē bitudinē accidētalit̄ ad subm̄: sed ꝑpt ordinē essentialē in vniuerso posteri oris ad p̄us. Unde dicit Simplici⁹ ꝙ esse in. nō facit predicamentū speciale: veꝝ est vt dicit̄ denomi natiue: qꝛ vt sic circuit oē genus: si accipit̄ essentialiter adhuc nō facit predicamentū speciale: qꝛ facit speciē determinatā sicut alibi patebit. ¶ Ad p̄mū dico / ꝙ subā nō pōt eē nata alteri inherere: sic nec accñs q̄n sit natū alteri inherere. ¶ P̄terea hec substātia actualit̄ non pōt alicui actualit̄ inherere sicut accñs subō. Accñs tñ pōt actualit̄ nō īherere: neqꝫ ē simile ex vna pte et ex alia: qꝛ i ꝑposito nō est repugnantia inter extrema et ex alia pte repugnantia ¶ Ad aliud dico: ꝙ illud qd est posteri⁹ in actu non pōt esse sine eo qd est p̄us in actu. vnde q̄titas ꝑ se extēs non hꝫ aliqd actu extēs prius nisi deuꝫ: si accipitur aptū natū vtrobiqꝫ adhuc ꝯcedo ꝙ sicut subs apta nata eīt esse p̄oꝛ accidente: sic non ibi q̄titas q̄n sit nata esse in p̄oꝛi. ¶ Ad aliā dicit̄ ꝙ diffinitio q̄dā dat̄ ꝑ additamētū: ⁊ hñ pōt aliqd eē sine eo quod est additū in diffinitiōe ei⁹ virtute diuina. ¶ Cōtra. correlatiū est additū in diffinitiōe relatiui: et tñ nō pōt de⁹ facere relatiuū inq̄tū tale eē sine correlatio: et nec etiā correlatiuū sine terminis: et tamen vterqꝫ termin⁹ cadit tanq̄ additū in diffinitione respectus. iō dico ꝙ diffinitū pōt esse sine illo qd est additū in diffinitione nisi habeat depēdētiam essentialē ad illud additū: ita ꝙ sit ꝯdictio ipsum esse sine illo addito et etiam i itelligi. Sic ē de correlatiuo et respectu non sic de accidente absoluto. iō additū vel nō additū non est causa quare pōt eē sine illo: sꝫ qꝛ essentialit̄ depēdet. ¶ Ad aliā de q̄titate et q̄to: dico ꝙ q̄nto duplicit̄ dicitur: sicut albū. vno mō dicit solā q̄titatē sub mō inherendi. Alio mō dicit totū de subiecto in albedine. P̄mo mō albū solā qualitatem significat: qꝛ nō differt ab albedine scōm signōnē: sed differt tñ scōm cōsignificationē ex ꝯcreatione ad subm̄. vnde si albedo esset ꝑ se non esset aliquid albū. sic q̄tum vno mō dt̄ solā q̄titatē sub mō inherēdi. Alio mō dt̄ totū sbm̄ informatū q̄titatē. Unde si q̄ātitas eēt per se nullum subm̄ ipsa q̄atitate esset q̄atū. Si aūt accipitur albuum pro cōposito / vel q̄atū ꝑ toto cōposito sic est ens per accidens: et tunc nō sequit̄ si vnū est igitur alteꝝ est: vt si albedo est ꝙ subm̄ albū est. sic nec: sic quantitas est / igitur suppositum q̄tum est.

¶ Questio secunda.

Secūdo q̄ritur vtrū quodcūqꝫ accidens in eucharistia sit sine subō ibi? Q̄ꝫ sic. So la subā est subiectum accidentis igitur cū quantitas sit sine subā ibi nullū accidēs erit ibi i subō. maior ptꝫ: tū qꝛ sic videtur competere accidēti accidere subē sicut subē substare accidenti. tū qꝛ sic. iiij. Meth. Accidens non accidit accidenti nisi qꝛ ambo accidunt. Tertio et postea dicit ꝙ non magis accidit hoc huic ꝫꝫ ecōtra. igit̄ neutrū est subiectum alteri⁹ igit̄ sola substantia est subiectum. ¶ Item. vii. Meth. P̄rimum oīꝫ ē subā et probat: quia in ratione cuiuscunqꝫ accidentis po nitur subā: et non nisi quia subiectum est. igitur. ⁊c. ¶ Item: qd terminat dependentiam alicuius non dependet ab illa dependentia nec consimili: sed oē accidens equaliter dependet ad subāꝫ. ¶ Item: potest esse motus ibi igitur posset ibi esse motus sine mobili si quodlibet accidēs posset esse ibi sine subiecto. etiam posset ibi esse respectus sine supposito cuꝫ tamen sit circunscriptio passiua locati ⁊ actiua loci. igitur est respectus. ¶ Oppositum. quodlibet accidens est eque essentialiter dependens ad subiectum: igitur si vnum pōt esse ibi sine subō ⁊ quodlꝫ ¶ Item: essentialioꝛ est dependentia accidētis ad subāꝫ q̄ accñtis ad accñs: igit̄ si accñs qd potest eē sine subā potest esse sine accidente. p̄mū pꝫ quia in oī ordine essentiali est dependentia essentialis po sterioris ad primum in illo ordine / et subā in ordine entium est simpliciter primum ens. ¶ Iteꝫ: si esset instantia in aliquo hoc esset in relatione: sed sibi nō repugnat esse sine subiecto: quia si sic: aut vnde actionis aut vnde relatio. si vnde actionis: igit̄ repugnaret cuilibet accidenti / neqꝫ vnde relatio / quia aliqua est relatio formaliter infinita: igitur potest esse ens per se. assumptum patet: quia infinitas est modus perfectissimus totius entis: sed per se ē perfectio in toto ente. Q̄ autem relatio sit formaliter īfinita / pꝫ: tū qꝛ est ēens tū qꝛ ē ratio ꝑducēdi formaliter infinitum. Dicitur ꝙ ibi sola quantitas est sine subiecto: et sola ipsa potest esse sine subiecto: quia sola quantitas seipsa indiuiduatur: igitur si aliud accidens est ibi sine subiecto: igitur indiuiduatur: et non nisi per quantitatem: igit̄ sit̄ indiuiduatur ⁊ non indiuiduatur. ¶ Itē: si eēt ibi albedo

non quãta eẽt ſenſibilis et ĩſenſibilis. Sẽſibilis qꝛ
ꝑ ſe ẽ q̃litas de tertia ſpẽ. Inſẽſibil' qꝛ nõ q̃ʒta ſicut
patet in ſi. de ſenſu ⁊ ſenſato non poteſt quantitas
ſenſibilis diuidi i ĩfinitũ ⁊ ſentiri: qꝛ ſi viſus creſce
ret in acutie in infinitũ: igiẽ ſi ꝓpẽ puitatẽ quãtita=
tis poſſet aliqua quãtitas eſſe inſenſibilis. a multo
fortiori q̃litas ſine quãtitate ¶ Itẽ eẽt q̃litas ſpũa
lis qꝛ ſine quãtitate et corꝑalis. et ꝑ cõſequẽs poſſʒ
angel⁹ hac albedie eẽ alb⁹: et ſimiliẽ corp⁹. Dico ꝙ
iſte rõe nõ valẽt: neqʒ dʒ dici ꝙ non p̃t fieri a deo
vbi nõ ſunt rões ad ꝓbãdũ demõſtratiue contradi
ctionẽ. ¶ Ad p̃mũ dico: ꝙ nõ ſolũ q̃titas ſeip̃a in=
diuiduaẽ: qꝛ in q̃lʒ gñe eſt vnũ indiuiſibile ſubijcibi
le infimũ ſicut vnũ p̃dicabile ſup̃mũ / ſicut hec albe
do ſicut nõ eſt hec ꝑ quãtitatẽ: ſed ꝑ aliq̃d eiuſdẽ ge
neris: qꝛ ſi ꝑ quãtitatẽ nõ eẽt hec albedo ꝑ ſe albe=
do: qꝛ ſubm̃ eẽt ens ꝑ accñs ex quãto et quali. ideo
p̃t tũc indiuiduari ſicut nũc. ¶ Ad altõ dico: ꝙ hec
albedo eſt ſenſibilis potẽtia remota ⁊ inſenſibilis
potẽtia ꝓpiqua. qꝛ ip̃a nata eſt eẽ ſub mõ naturali
ſub quo ẽ ſenſibilis potẽtia ꝓpiq̃: nũc aũt nõ ẽ ſub
illo eſto ꝙ ſit ſeꝑata ſicut albedo xp̃i in euchariſtia
eſt inſenſibilis potẽtia ꝓpinqua: ⁊ eſt ſenſibilis po
tẽtia remota: qꝛ eadẽ albedo eſt in corꝑe xp̃i i alta=
ri et in celo ibi tñ ſub mõ naturali ⁊ in potẽtia ꝓpi
qua vt ĩmutet viſuʒ ſicut vult Anſelm⁹ de li. ar. iuſ.
ca. oculus nõ ſufficit ad videndũ: ſed oʒ ꝙ mediũ ſit
diſpoſitũ ⁊ ꝙ amoueãtur ĩpedimẽta. ⁊c. vñ ſi aliq̃s
haberet pellẽ vltra potẽtiã viſiuã i oculo: ⁊ ſi ĩpoſ=
ſibile eẽt illã pellẽ amouere ꝑ naturã adhuc hẽret
potẽtiã vidẽdi remotã ſed nõ ꝓpiquã. Sic eſt i ob=
ſtinatis ad velle bonũ: qꝛ potẽtiã hñt quã ꝓus ĩpoſ
ſibile eſt tñ eos velle bonũ in actu nõ qꝛ careãt po=
tentia ſed qꝛ ꝓhibenẽ. Sic albedo q̃ta ſub mõ na=
turali eſt viſibilis potẽtia ꝓpinqua ⁊ ſine quãtita=
te viſibilis tm̃ potẽtia remota: qꝛ apta nata ſic ĩtel
ligit ph̃s de ſenſu ⁊ ſenſato: qꝛ q̃lʒ ꝑs quãta ẽ qua
lis quãtitate ſẽſibili: ⁊ nõ eſt dare minimũ i exñs in
quãto: igiẽ nec minimã qualitatẽ ſenſibilẽ: ſed talis
eſt ſenſibilis potẽtia remota ſicut aliud ẽ minimũ
ſenſibile in potẽtia ꝓpiqua: qꝛ nõ ẽ ita ꝑua i quãto
ſicut ſi eẽt ſeꝑata: ⁊ ſi eẽt ſeꝑata adhuc eẽt ſenſibil'
potẽtia remota: igitur ⁊ quãtũcũqʒ parua i quãto.
¶ Ad altõ dico: ꝙ illa albedo nunq̃ eẽt ſpũalis: qꝛ
apta nata eſſet ĩformare corp⁹ ⁊ qualitati ſpũali re
pugnat ĩformare corp⁹. Uñ ſubã corꝑea diſtiguiẽ a
ſpũ ⁊ a ſubã ſpũali circũſcripta oĩ quãtitate: qꝛ non
includit quãtitatẽ in ſe lʒ nõ ſit ſine quãtitate. eſto
ꝙ ſubſtãtia corꝑea ſepararetur ab oĩ dimẽſiõe adhuc
diſtiguerẽtur a ſubã incorꝑea: et tñ nõ hẽret dimen
ſionẽ / nec aliq̃d quare eẽt i maiori loco q̃ ſubã ĩcor
porea: qꝛ tñ eſt nata recipe dimẽſionẽ et ſubã ĩcor=
porea nõ iõ ip̃a eẽt dimenſibilis potentia remota
⁊ ſubſtãtia ĩcorꝑea / nec potẽtia ꝓpiqua nec remo
ta. iõ dico ꝯ iſtã viã ꝙ qualitas põt eẽ ibi ſine ſubõ
equaliẽ vel magis q̃ quantitas: qꝛ nõ eẽntiali⁹ de=
pẽdet qualitas ad quãtitatẽ q̃ quãtitas ad ſubãm
cũ eẽntialior ſit depẽdẽtia poſterioris ad p̃mũ ſim
pliciẽ ĩ illo ordĩe q̃ʒ alicui⁹ altẽ⁹ ad alterꝫ: igiẽ ſi q̃ʒ=
titas põt eẽ ſine ſubã igiẽ et qualitas ſine q̃ʒtitate.

¶ Itẽ qualitas ẽ ſimpliciẽ ꝑfectior q̃titate ⁊ abſo
luta ꝑfectio et p̃ncipiũ agẽdi ⁊ q̃titas non: per ꝯñs
ẽ actuali⁹ igiẽ ꝑfecti⁹: igiẽ ſi nõ repugnat quãtitati
eſſe ſine ſbõ: igiẽ nec qualitati. ¶ Itẽ: ſʒ ordinẽ eſſẽ
tialẽ ſubãꝝ quãtũ ad ꝑfecti⁹ attẽdiẽ ordo qualitatũ
et nõ quãtitatũ: ita ꝙ nobili⁹. ſic eſt nobilior q̃litas
qꝛ corp⁹ xp̃i hʒ ꝑfectiores qualitates q̃ oĩa elemẽ=
ta. elemẽta tñ excedũt i quãtitate. Dicit celũ hʒ no
biliorẽ quãtitatẽ. Dico ꝙ nũq̃ aſcẽdiẽ eẽntialis or
do ſcdʒ ꝑfecti⁹ et min⁹ ꝑfectũ et min⁹ ꝑfectũ penes
q̃titatẽ ꝑ ſe: ſed penes q̃litates. ¶ Itẽ: oĩs creatu=
ra btificaẽ ꝑ qualitates nõ aũt ꝑ quãtitatẽ. aſſũptũ
pʒ / qꝛ vel qualitates ſunt ꝓria diſpoſitõ reſpectu
btitudinis vel inducẽtes btitudinẽ vel ꝓxima diſ=
poſitionẽ ad ip̃ſam: igiẽ ſunt ꝑfectiores quãtitate.
¶ Itẽ: ꝙ magis cõuenit cũ ꝑfectiõib⁹ ſimpliciẽ eſt
magis ꝑfectũ: ſed qualitates vt ſapia ⁊ bonitas in
angelis hñt aliquã cõueniẽtiã ſpecialẽ cũ bonitate
diuia. quãtitas vero nullã: igiẽ ꝑfectiſſima ſpẽs q̃li
tatis ẽ nobilior ꝑfectiſſima ſpecie quãtitatis: iõ io
tũ gen⁹ toto gñe: ſicut etiã pʒ ꝙ ꝓp̃a paſſio ẽ ꝓpin
quior ſubſtãtie ĩ nobilitate q̃ alia quãtitas. ¶ Con
tra: quãtitas ẽ ꝓpinq̃or ſubẽ i ordĩe entiũ fluẽtiũ a
ſubã: qꝛ magis ſubſtrahit q̃ aliq̃d aliõ accñs. Dico
ꝙ multe ſunt coordiatiões i entib⁹: qꝛ q̃t ſũt ꝑfecti=
ones ꝑcipãtes entib⁹: a deo ſunt ordies i entibus
vñ ſi arguiẽ ſic. de⁹ ẽ eẽn⁹ incorruptibilis corp⁹ ce=
leſte eẽnũ incorruptibile. hoc ꝯpoſitũ corruptibile
in iſto ordĩe ꝓpiqui⁹ nobiliori ẽ celum q̃ʒ hõ: nõ tñ
ſimplr ꝑfecti⁹ ens: qꝛ alio mõ ẽ ali⁹ ordo: de⁹ ẽ na=
tura intellectualis viuẽs et a ſe angel⁹ natura intel
lectualis ĩcorruptibilis. ſʒ ab alio hõ ĩtelligit viuit
et ẽ corruptibile. muſca viuit ſed nõ intelligit. celuʒ
nec ẽ natura intellectualis / nec ſentit / nec viuit / in
iſto ordĩe muſca ẽ ꝓpiquior deo q̃ʒ celũ. iõ nõ ẽ ar=
guẽdũ ꝙ hõ eſt ꝑfecti⁹. qꝛ ĩ tali ordĩe ꝓpinquus: ſed
ꝙ ẽ ꝓpinquus ĩ eo qõ ẽ ꝑfectiſſimũ ĩ ꝑpo. i. ꝑfecti⁹ re
moueri. ſic i ꝓpoſito vna ẽ rõ ſic ꝙ ẽ informalis in
rõe ſuſceptiui ⁊ ſic hʒ q̃ſi rõ potẽtie ⁊ ĩformãs rõnẽ
act⁹. Alia ẽ rõ ſubẽ reſpectu accñtis vt rõ cauſalita
tis: et ſm̃ ꝙ hʒ ſubã rõ terminãtis depẽdentiã acci
dẽtiũ. Nũc aũt alia q̃ ſunt ꝓpinq̃ora ſubẽ i iſto ſcdõ
ordĩe ſũt ꝓpinq̃ora ei i eo qõ ẽ maioris ꝑfectiõis ĩ
ip̃a q̃ʒ ſũt ꝓpinq̃ora ſibi i p̃mo ordine. vñ ſicut illi
de oppoſita opinione ꝯcedũt ꝙ forã ẽ p̃or ⁊ nobilior
mañia ⁊ q̃d q̃re ꝯſeq̃tur cõpoſitũ rõne forme ⁊ quã
titas rõne mañie ſic deberẽt ꝯcedere ꝙ illõ qõ ꝯſeq̃
tur rõe forme ẽ ꝑfecti⁹ q̃ qõ cõſeq̃tur rõe mañie: qõ
cõcedo. Aliẽ õr ad q̃onẽ ꝙ qõlʒ accñs ẽ ibi ſine ſbõ
qꝛ ſicut ꝓbaẽ ꝑ rõnẽ p̃mi nullũ accñs eẽ ſubm̃ acci
dẽtaliẽ. igiẽ ẽ ibi: nõ ſic ſubã nullũ accñs ẽ ibi ĩ ſubõ
¶ Cõtra illõ: illõ ẽ ꝑ ſe ſubm̃ paſſionis de q̃ p̃dicaẽ
paſſio ꝑ ſe ſcdõ mõ: qꝛ illõ poniẽ ĩ diffinitiõe accñtꝭ
tãq̃ʒ ſbm̃: ſʒ paſſiões ĩ tota ſciẽtia mathematica et
ariſmetica cõcludũtur de accñte: qꝛ qõlʒ ſubm̃ ibi ẽ
accñs nõ repugñt accñti eẽ ſubm̃ accñtꝭ. ¶ Itẽ: aui=
cẽna et Met. j. c. mot⁹ ẽ ſubm̃ velocitatis ⁊ tardita
tis et linea curui et recti: igitur accidens accidẽtis.
¶ Itẽ: ſeq̃tur ꝙ reſpectus eſſet ibi ſine ſubõ: igitur
hec ſimilitudo hui⁹ albedinis ad illaʒ in alia hoſtia

nō ē in hac albedīe subiectīe. igiť hec albedo nō ē siľis illi. igiť nō est hac siľitudīe siľis. igiť nō ē hec siľitudo. ¶ Itē vbi dicit circūscriptionē passiuā loꝯati ⁊ actiuā loci: igiť hec quātū est actu in loco: igitur vbi inheret huic quāto: qꝛ aliť nō eēt in loco et si vbi est ibi sine subō: igiť non inheret sibi. igiť est in isto et non est in illo: iō dico ad q̄stionē medio mō inter has opiniones: scꝫ ꝙ nō oē accidens ibi est ibi sine subō: nec eē pōt: sed sola quātitas et qualitas q̄ sunt absoluta ⁊ nullus respect⁹. sꝫ hoc non est vnde accidēs. sed vn̄ respect⁹. qꝛ eē cuiuslibet respectus est esse / ḡ fundamētū vel subm̄ ē ad aliud: ⁊ si nō trāseat ꝑ identitatē ⁊ infinitū ē in eo sicut accidēs: qꝛ illud qd̓ est immediatū ⁊ ꝓprimū informatū ꝑ respectū est finitū ꝓprimū. Sed quid de facto dico: ꝙ quātitas est ibi in quātitate: sꝫ nō pōt hoc ꝓ natura: qꝛ licet albedo in nullo sit subiectiue equaliť pōt esse finitū similitudīs sicut nūc Unde essentialius diciť fundamētū similitudinis simile ꝙ aliq̄d aliō. Unde magis essentialis ē ista albedo est similis ꝙ sortes albus similis non pōt ꝓbari absolutū eē in alio subiectiue ibi nec vnde accidens sed solum qꝛ req̄rit duo extrema in q̄rū altero est respect⁹. ¶ Ad p̄mū principale dico: ꝙ sola subā est subm̄ accidentis sicut in quo est ꝑfecta rō subiecti: ita ꝙ nō depēdet ad aliud tali depēdētia q̄ est accidentis ad subm̄. Si tn̄ accipitur subm̄ ꝓ ꝓximo termi materia vel susceptiuo nō ē ꝓpō vera: imo pōt qualitas eē subm̄ qualitatis: ⁊ relatio subiectuꝫ passionis que est de genere relatiōis. Et cū dicitur subē repugnat inherere alteri ⁊ accidenti substare alteri: dico ꝙ veꝝ substare ꝙ repugnat sibi: igiť alteri inherere: qꝛ hoc esset vltimate terminare depēdentiā accidētis. Ad auctoritatē ph̄i dico: ꝙ ly qꝛ nō dicit ibi cāitatem: sed cōcomitantiā: ita ꝙ iste sit intellect⁹ nō accidit accidēs accidēti nisi qꝛ ambo tertio hoc est nisi qn̄ accidūt tertio qꝛ ph̄s posuit ordinē quē vidit in rebus eē simpliciť necessariū ad ꝓprimā causam. et iō posuit ꝙ accidens accidat accidenti necessario vtrūqꝫ accidit subē qd̓ est p̄mū in ordīe entiū. Uel aliť si intelligať ly qꝛ cāliť: dico ꝙ ph̄s intellexit de accidentib⁹ disparatis / sicut exēplificat ibi de albo et musico: vbi non est maior rō quare vnū sit subm̄ vni⁹ ꝙ ecōtra. Sed de accidētib⁹ per se ordinatis nō vult hoc dicere sicut de qualitate ⁊ q̄ꝫtitate / vel de passione ⁊ subō. Uel aliť pōt dici ꝙ ph̄s arguit ibi ꝙ nō pōt esse ꝓcessus in infinitum in p̄dicabilib⁹ ꝑ accidēs: ⁊ infert illud tanq̄ incōueniens ꝙ nō eēt maior rō quare hoc accideret illi ꝙ econtra. Arguit eni sic / vbi est ꝓcessus in infinitū nō est ordo essentialis: igiť si in talibus p̄dicamentis ꝑ accidēs est ꝓcessus in infinitū / nō est maior rō quare vnū accidit alteri q̄ꝫ ecōtra. et tūc infert illud tanq̄ incōueniens / ⁊ ꝑ ꝯn̄s vult ꝙ sit ordo inter accidentia. ¶ Ad aliud dico: ꝙ necesse erat apud ph̄m subām poni in diffinitione cuiuslibet accidentis: sed non tanq̄ ꝓximum subm̄ vel finitum: sed qꝛ non habetur diffinitio q̄usqꝫ hēať vltimatū subm̄: vt subā q̄ vltimate terminat dependentiā in illo ordīe q̄ est accidētꝫ ad subm̄. ⁊ iō in diffinitiōe respectiuoꝝ plura ponūtur ꝙ in diffinitiōe absolutoꝝ: qꝛ nō cōpletur diffinitio eoruꝫ absqꝫ termino fundamēto vel subō. nō tn̄ opposita ponūtur ibi tanq̄ subm̄. ¶ Ad aliud cōcedo: ꝙ illud qd̓ oīno hꝫ similē dependētiā nō termiat dependētiā alteri⁹. sed qd̓ hꝫ dependētiā alteri⁹ rōnis aliq̄ mō p̄t termiare depēdētiā alteri⁹ rōis q̄dā mō: ita ꝙ simpliciť creabiť sicut pōt ꝑ īmediatū subm̄. qꝛ sicut oē accidens depēdet ad subām: sic oīs subā creata simpliciť depēdet ad deū: quia tn̄ alteri⁹ rōnis est dependētia subē ad deū ⁊ accidētis ad subm̄ simpliciť terminat depēdētiā accidentis q̄ est ipsi⁹ ad subm̄. Nūc aūt accidēs nō dependet qd̓libet ad deū tanq̄ ad sub. iō potest dependentia eius que est ad subm̄ simpliciter terminari non ponendo deum in eius diffinitione.

¶ Ad aliud dico: ꝙ verior opinio est de motu ꝙ sit forma fluens: ⁊ ideo dico ꝙ a quocunqꝫ agente pōt illa forma esse in esse q̄eto sine subō ad quē est mot⁹: ab eodē pōt ꝑ se. id est sine subō in fluxu: qꝛ saltē forma: vt in fluxu: ⁊ vt in esse q̄eto nō distiguiť specifice / licet distinguať numero: iō a q̄cūqꝫ agēte p̄t vnū ꝓduci sine sbō ⁊ aliō. de fluxu vero sꝫ respectū vel ad respectū sicut est de vbi. dico ꝙ sicut deus nō pōt facere vbi ꝑ se esse sine subō: nec a maiore respectiuū ī creatore: sic nec p̄t talē formā fluenē ē. ¶ Ad primā rōnē ad oppositū cū dicitur quodlꝫ accidēs est equaliť depēdēs ad subm̄: dico ꝙ veꝝ est de absolutis. De nō absolutis aūt equaliter absolutū et respectiuū depēdet. ¶ Ad aliud dico: ꝙ si pōt accidēs absolutū esse sine subā pōt esse sine subō: nūc aūt sic ē de respectiuo. Sꝫ hoc nō est ex hoc ꝙ de sui rōne req̄rit subm̄: sed qꝛ requirit extrema. ¶ Ad aliud de relatione dato ꝙ nō pōt relatio esse ꝑ se: neqꝫ sicut forma est ꝑ se vł essentia neqꝫ sicut suppositū. Et cuꝫ dicitur vnde repugnat sibi pōt dici ꝙ nō. vn̄ accidēs nec vnde relatio. sed vnde relatio in creatore. Uel si concedatur ꝙ repugnat relationi. vnde relatio dico tūc ꝙ relatio diuina est essentia per identitatem non tn̄ formaliť. Et cū diciť ꝙ est formaliť infinita: dico ꝙ veꝝ est vt formaliť est determiatio extremi nō aūt cōpositiōis: Unde si arguať. essentia ē infinita relatio est essentia: ḡ relatio est infinita hec est finita. d. qꝛ in cōclusione nō pōt esse alia predicatio ꝙ formalis de virtute vocis: iō īterpretatur ꝙ p̄dicatio i minore sit formalis q̄ tn̄ est idētica: qꝛ nūq̄ seq̄tur cōclusio vbi est predicatio formalis vel ꝑ se / nisi talis sit in vtraqꝫ p̄missa: iō regula est ꝙ qn̄ predicatū nō pōt p̄dicari nisi formaliť: ⁊ sbꝫ esꝫ abstractum vltimata abstractione non est propositio vera nisi sit vera primo mō dicendi per se nūc aūt p̄dicatio adiectiui est formalis in diuinis: iō nulla talis est vera abstracti de abstracto: nisi vtrūqꝫ extremū vł alteꝝ sit fořaliť īfinitū. Qō.3.

Utꝝ accidētia in euchari stia separata possent hr̄e oēm actionē quā haberēt ī subō: Qꝫ nō. qꝛ destructo p̄ori / destruiť

posteri⁹. Sed pōr est hītudo accidēt; ad subm̄ q̄
ad obm̄ cū esse suū sit a subō: ⁊ pus est eē q̄ agere
¶ Itē destructo aliq̄ qd ē imediati⁹ destruit medi
ati⁹: s; imediati⁹ ē accn̄ti eē q̄ agere. ¶ Itē. Boe
ti⁹ de ebdo. i omī circa pmū differt q̄ ē et q̄ ē: sed
accidēs est q̄. vnde aīa nūq̄; ē hō. ¶ Itē: solū sup=
positū p se agit accidēs sepatū nō est suppositum
¶ Itē. j. de ge. agēs et patiēs cōicāt i mat̄ia: acci=
dēs sepatū nō h; aliquā materiā. ¶ Itē: i eodem
agēs et patiēs habēt cōtactū naturalē. ⁊. vii. phi.
sed accidētia sepata tm̄ hñt cōtactū mathemati=
cū: et mathematicis nō cōuenit agere. ¶ Item: si
qōi; accidēs sepatū hēret actiuitatem q; hēret in
subō: igitur species intelligibilis extra intellectū
posset intelligere. et si sepat̄ charitas a voluntate
ipsa sepata posset esse btā. ¶ Itē. vii. Meth. argu
it phs ꝯ platonē ponētē spēs sepatas pp gñatio=
nem dicens / q̄ compositum non generatur nisi a
composito: igitur non potest generari composi=
tum ab accidente simplici. ¶ Oppositum: iste
sunt per se qualitates sensibiles: igitur possunt a=
gere in sensum sicut prius. ¶ Item: pt; q̄ si aqua
imponatur post consecrationem: species vini pos
sunt alterare aquam in sapore ⁊ colore. ¶ Item
q̄ possint hr̄e oēm actionē pbo q̄ forma hñs oē;
virtutē quā pri⁹ habuit pt in oēm actionē quā p⁹
potuit. sed accidētia sepata hñt oēm virtutē quā
pri⁹. Dicit̄ ad qōnē q̄ forme substātiales nō agūt
immediate sed mediātib⁹ qualitatib⁹ actiuis: qr
ij. de aia. Calor ē istrumētū aīe vegetatiue: igitur
qualitas actiua est istrumētū forme substātialis ⁊
attingit formam similem in instanti inductiōis: ⁊
nō solū inducit formam similem sibi / sed inducit
instrumētalit̄ formā similē pncipali agēti. Vñ pp
hoc gñatio est termin⁹ alterationis: ⁊ hec virtus
instrumentalis ē in qualitatib⁹ actiuis: qr causant̄
a pncipijs eēntialib⁹ subē. Cū igit̄ ipa remaneāt
sepata naturalit̄ in tāta virtute sicut pri⁹: igitur in
oēm eandē actionē possunt sepata sicut coiuncta
et pducēdo accidētia ⁊ pducēdo subām. Et si di
cat̄ nichil pōt agere vltra suā speciē / dr̄ q̄ verū ē i
virtute ppria. in virtute tñ alteri⁹ pōt. ¶ Cōtra il
lud q̄ro qd intelligit̄ per istā virtutē / aut est subā /
aut aliqd i subā / vel accidēs / vel aliqd i accidēte.
Si pmo mō cū p suppositū illa subā tūc nichil sit
igit̄ in virtute illi⁹ nichil agit: qr nō pōt nichil eē:
eē pncipiū in aliq̄ ordie p se alicui⁹ actiōis. Si se
cūdo mō / igit̄ nō ē nobili⁹ q̄ eēntia accidentis: qr
nichil pōt eē in accidente qd est nobili⁹ eo. igit̄ ac
cidēs gñare subām i virtute subē nō est aliud q̄ ac=
cidēs i virtute accidentis gñare subām. Et si hoc
pari rōne posset musca pducere celū / ⁊ tūc nunq̄
haberet aristoteles rōnē ad pbandū causa; equo
cā eē pfectiorē effectu / nec ordinē essentialē inter
causas. Si dr̄ tertiū mēbrū sc; q̄ ista hītudo acci
dētalit̄ ad subām / et destructō q̄ ē termin⁹ hītudis
destruit̄ q̄li; hītudo actual' accn̄t; ad sbā;. igit̄ illa
hītudo actu nihil ē igr̄ accñs virtute nihili pduce
ret sbā;. Itē: nullū istrumētū ex natura sua ē actu
causans. qr hec ē differētia iter agēs istrumētale

et agēs scdm qd instrumētū d; eē aptū vt aliqd p
ipm causet̄. sed nō d; eē actu causans nisi motū a
pncipali: qr i tali actione est agēs scdm et nō istru
mentū. igit̄ si accidēs sit instrumētū forme subāl'
in natura sua nō h; accidēs q̄ sit actu causans: igi
tur cū subā illa i cui⁹ virtute agit nūc nichil sit: igi
tur nichil actu agit i accidēs. igit̄ nec ipm est actu
instrumētū. ¶ Itē: q̄cqd pducit aliqd ⁊ nō in vir=
tute alterius q̄n cāt agit tūc vt pmū agēs. igit̄ cū
nichil nō sit pmū alicui⁹ ordis: et illa subā tūc ē ni
chil: igit̄ accidēs q̄n pducit subām nō agit virtute
alteri⁹. igit̄ ē tunc agēs pncipale: vel opr; dare q̄
agit i virtute nichili. ¶ Itē: cū dr̄ q̄ gñatio est ter
min⁹ alt̄atiōis nō v; hoc argumētū a siḡ: qr gña=
tio ē terīn⁹ alt̄i⁹ gñatiōis q̄ sit alt̄atio ⁊ poris fm
naturā. S; terīn⁹ poris gñatiōis nō cadit sub cau
salitate alicui⁹ posterioris gñatiōis / neq; aristote
les hoc intelligit: qr non dicit q̄ calor generat car
nem viuam: sed vult q̄ calor est instrumentum al=
terādi mediante quodam calefaciēte: sic ibi duo
agentia / sicut duo effectus: et in vltimo instanti
non vtit̄ aia calore tanq̄ instrumēto: imo ipossi=
bile est q̄ tūc eo vtat̄: sed imediate iducit formam
substātialē: ⁊ solū vtit̄ accidēte tāq̄ instrumēto p=
mo disponēdo passum. Dico igit̄ q̄ triplex pōt di
ci actio accñtis coiūcti sbē / vna qua agit i sensum
alia qua agit in cōtrariū. tertia ponit̄ qua i virtu=
te subē gñat subām. Dico igit̄ q̄ loquēdo de pma
actiōe ⁊ secūda equalit̄ pōt accidēs separatū i ta=
lē actionē sicut coiūctū in talē actionē: qr cui⁹ acti
onis est forma totale pncipiū in illā actionē p se
pōt: scilicet si eēt in alio / et nō sub modo repugnā
ti tali actiōi. Sed forma accidētalis est totale pn
cipiū agēdi i visum: qr qualitas i quātitate h; to=
talē causalitatē i illa actiōe: qr vni⁹ actiōis est vnū
p se pncipiū. sed subiectū: puta subā cū qualitate
et quātitate facit vnū p accidēs. igitur nō possunt
vnū p se eē pncipiū vni⁹ actiōis. sed sola qualitas
vt ē sub mō cōueniēti pōt i istā actionē p se / videli
cet vt est in quāto habēti modū quātitatiuū. Alit̄
eni nō est natū p se mouere potētiā visiuā. eo mō
est totale agēs actiōe illa q̄ est in ꝯriū. Sed tertia
actio nō cōpetit sibi nec sepatim / nec vt coniūgit̄
subē: qr oē totale gñans / vel est equocū vel vniuo
cū. Si est vniuocū: igit̄ est eq̄ pfectū scd; speciē cū
genito / si est equocū est pfecti⁹. sed accidēs nullo
mō neq; sepatū / neq; coiūctū est eq̄ pfectū cū sbā
Dicit̄ q̄ agēs equocū pōt eēt pfecti⁹ genito q̄n est
equocū: et agit in virtute alteri⁹. ¶ Cōtra: oē vni=
uocū gñans vniuoce h; terminū adequatū poten
tie sue. Sed q̄ ē adequatū potētie pfectiori nō pt
pduci ab impfectiori. igit̄ ipossibile ē agēs equo
cū eē impfecti⁹ genito. ¶ Itē: vbi cōcurrunt duo
agētia / pprie vt equocū ⁊ vniuocū pfectior ē cau
sa equoca q̄ vniuoca / sicut p; in oib⁹. Sed iperfe
ctionis est cā equoca q̄ nō pōt se sola pducere ef
fectū: vt pfectior eēt sol si posset pducere hoiem
per se sicut potest concurrere mediante homine.
Cum igitur in tali concursu causa equoca sit per=
fectior vniuoca si poss; in totū effectū se sola est i

duplo pfectior. ¶ Itẽ: si forma det eẽ formalr nõ tamẽ nisi in determiato gdu: igitur si det eẽ min⁹ pfecte vt effectiue tm̃ nõ excedet illũ gdũ: sed magis deficiet. ¶ Itẽ: esto φ excedẽs nõ diuidat realiter in excedẽs: ꝛ id qd̃ excedit tamẽ pt intelligi fm intellectũ diuidi in equale cũ excesso: et in illã ptẽ qua excedit: sicut in quãtis põt eẽ realis diuisio: igit si quãtũ virtuale excedẽs diuiditur i adequatũ cause sue qua excedit: et in pte in qua excedit: illa ps effect⁹ q̃ est adequata cause equoce i ea cõtinebit virtualit. Nõ aũt illa ps qua excedit igitur quãtũ ad illã ptẽ q̃ effect⁹ excedit causam equoca: vel a nullo est / vel a se. Unde si accidẽs manens accidẽs virtualit cõtinet subãm vini gñatã / vel hoc est quãtũ ad oẽm virtutẽ q̃ est in subã vini geniti: ꝛ tũc sicut substãtia vini formalit habet subãm ꝛ formalit repugnat sibi subiecto inherere actualit vel aptitudialit rõne pfectiõis sue / igitur repugnat accidenti habẽti virtutẽ substantie cum cõtineat oẽm pfectionem vini gñati. Si nõ contineat oẽm pfectionem vini geniti: igitur quantum ad illã pfectionẽ vinũ genitũ excedit accidẽs generãs quãtũ ad aliud: vel a nullo est vel a se. Cum igit vel oportet dicere φ nulla pfectio ẽ formalit esse subãm: ꝛ nulli subiecto posse iherere actu nec habitu. vel φ effect⁹ quo ad aliqd excedit causam suã totalẽ efficientẽ. Nec valet instãtia de gñatione fetus φ impfecti⁹ põt cõtinere virtualit pfectius sicut declarabat in secũdo libro. ¶ Cõtra istã viã arguit pmo φ nõ sit duplex actio quãlitatis: vna in sensum / ꝛ alia in ꝯriũ hmõi qualitas: qualitas nõ agit elicitiue: igit idẽ immittit vtrobiqꝫ quãtũ est de se. ¶ Itẽ: idẽ est pncipiũ actiuũ i sensũ ꝛ i ꝯriũ: igit eadẽ actio. ¶ Cõtra fm mẽbrũ si accidẽs sepatũ põt agere in ꝯriũ sicut pri⁹: igit pt alterare sicut pri⁹: igit põt alterare aquã vsqꝫ ad gdũ incõpossibilẽ subẽ aq: ꝛ tunc aut manebit aq aut corrũpet. Si manet igit cũ gdu incõpossibili igit incõpossibilia simul. Si corrũpitur / aut igit in nichil vel aliud gñat: si in nichil igit illa accidẽtia possent adnichilare naturalit. Si aliud gñat / aut accidẽs sepatũ: ꝛ tunc posset accidens eẽ sine subiecto sine miraculo: vel gñatur cõiũctũ vel substantia: ꝛ tũc habet oppositũ dicti in tertio articulo. ¶ Ad primũ horũ dico: φ ibi sunt due actiones: qz illud qd̃ est susceptiuũ actionis intẽtionalis nõ est receptiuũ actionis realis vel inducti per actionẽ realẽ: nec etiã aqua. Un̄ fz phz sensus sũt susceptiui specierũ sine matia: igit possibile ẽ vtrũqꝫ esse sine altero: igit hec actio non est illa. vnde sol nõ agit ex electiõe / licet ex hac pte terre pducat vermẽ / ꝛ ex illa plantã. Neqꝫ p eandẽ actionẽ respectu eiusdẽ termini cõprimit lutũ et dissoluit glaciẽ. Sic calor illa actiõe inducit formã realẽ in realit susceptiuũ: et intentionalẽ in aliud. ¶ Ad aliud dico: φ nõ sequitur / est vnitas pncipij actiui: igit ẽ vnitas actiõis nisi illd pncipiũ actiuũ limitet tm̃ ad illã actionẽ. Un̄ idẽ actiuũ illimitatũ pt agere diuersas actiões: ꝛ q̃to mag illimitatum tãto plures diuersas. ¶ Ad aliud dico: φ nõ seqt accñtia sepata possunt alterare aquã. igit possunt gñare vinũ. qz neqꝫ pus poterãt gñare subãm cũ erant cõiũcta. sed pus actionẽ eorũ seqbat gñatio subẽ a subã vini. Nũc aũt nõ sequtur: gñatio alterationẽ eorũ ab aliq intriseco ex pte accñtiũ. Et cũ dr possunt alterare ad gdũ incõpossibilẽ: dico φ hoc est falsum: nisi exclusiue. qz qlibet gdus inductus ab accidẽtib⁹ in alteratiõe stat cũ forma pori: qz q̃zdiu alterãt accidẽtia aquã respectu forme inducende sp manet forma subãlis prior: igit impossibile ẽ φ accidẽtia alterãdo inducãt aliquem gdũ qn stet cũ forma pori. Dices saltẽ stati sequtur incõpossibile illi forme priori. dico φ alterãt vsqꝫ ad gdũ summũ cõpossibilẽ forme priori cũ sũt cõiuncta sbẽ: ꝛ tunc ex subã vini in qua sunt sequtur gñatio vini ex aqua. Sed nũc ponit illa substãtia vini nõ esse: iõ ex illa nõ inducet forma vini: ppt qd̃ cum accidentia separata alterãt ad gradũ summũ cõpossibilẽ forme priori. Si tollas tunc quodcũqꝫ aliud agens ab accidentibus: ita φ ipsa sola agant in substantiam aque / nunq̃ꝫ corrumpent substantiam aque. ꝛ si omnia accidentia de mundo essent circa ipam. Sed possibile est φ agẽs vniuersale vt celũ iducat formã subãlẽ ad quã ista accidẽtia disponebãt ꝛ corrũpat aquã. Uel si dicas φ celũ nõ põt cũ nõ cõtineat illã formã in virtute saltez de⁹ pt. qz de⁹ supplet qñ tota natura deficit et hoc sine nouo miraculo. sicut pz de inductione intellectiue vbi tota natura deficit. ¶ Ad pmũ pncipale dico / φ nõ est habitudo accidentis ad substantiã prior essentialit q̃ hitudo ei⁹ ad obiectum sed esse psupponit actiõis: sed nõ inesse / nec est accidẽtis eẽ in esse: imo hoc est ipossibile. nec fuit vnq̃ scripta a pho / nec ab aliq intelligente cũ hic sit predicatio abstracti de abstracto: ꝛ dispati de dispato. Neqꝫ sequtur ex ista φ accñs est ens eo φ entis. Un̄ nõ valet ab inferiori ad superi⁹ cũ inqtũ sicut accñs ẽ ens eo φ entis taliter vel totalit hoc est pmi entis vel pfecti entis. igit accñs est ens eo φ entis: sicut hõ inquãtũ hõ intelligit. igit hõ inquãtũ aĩal. ¶ Ad aliud dico: φ nõ est necesse φ destructo imediatiori destruat mediatius nisi vbi imediati⁹ est cã alteri⁹: lz igit accidẽs imediatius se habeat ad subm̃ q̃ ad obm̃. imediati⁹ tñ nõ est cã hic mediatioris: ideo nõ oz φ destructo vno destruat aliud. ¶ Ad aliud cũ dicit: nõ est idẽ quo et φ põt dici φ verũ est simul. vnde q̃diu forma est q̃ ꝯpositũ cogit nõ est qd̃ cogit. ꝛ qñ est separata nõ est q̃ sed qd̃ et tũc agere ẽ p se suppositi vel habentis modũ suppositi. Uel alit põt dici reali⁹ φ qñ aliqd respicit multa q̃ põt denomiare pus vel posteri⁹ vt subm̃ fundamentũ potẽtiã ppiquã et remotã talib⁹ possunt iponi plura abstracta ꝛ plura ꝯcreta: sicut actio pmo respicit pncipiũ actiuũ Scdo habẽs pncipiũ actiuũ. Tertio: potẽtiã remotã. Et si esset ibi nullũ ppriũ denominatiuum tũc diceret φ pmo denoiat formã ꝛ nõ ꝯpositũ ꝛ pus cõpositũ φ potẽtiã remotã. Un̄ agẽs imediatius respicit actiõez q̃z actiuũ. ꝛ tũc cũ dr φ actio denoiat suppositũ: verũ est vt vltimate denoiatũ.

nō tñ vt ꝓxime denomiatū sed formā tm̄. ſʒ vni=
uerſalit̄ denoiat ſuppoſitū vel modū ſuppoſiti ha
bens. nō habet̄ a pħo ꝙ actio ſit ſoli⁹ ſuppoſiti.
ſed dicit ꝑmo Met. ꝙ act⁹ ⁊ cōpoſitiōes ſunt cir=
ca ſingularia tanꝙ circa obiecta. ¶ Ad aliō dico:
ꝙ cōicant in materia aptitudinalit̄: licet nō actua=
liter. ¶ Ad aliud: ꝙ hic eſt act⁹ naturalis: q̄ nō ē
hic ꝙtitas mathematica ſolū cū illa nō ſolum ab
ſtrahit a ſubſtantia naturali ſʒ etiā a ꝙtitate natu
rali. ¶ Ad aliō ꝯcedo. ꝙ mathematicis nō ꝯpetit
agere. ¶ Ad aliud dico: ꝙ ſi ponat̄ ſpecies intelli
gibilis totalis ꝑncipiū itellectiōis illa rō ꝓcede=
ret: ſed dico ꝙ nō eſt cōpletū ꝑncipiū vel nullo mō
agit intellectionē ſcōm aliquos: ideo licet ſpecies
ſenſibilis eēt ſine ſubiecto nō intelligeret: q̄ non
ē totale ꝑncipiū actiuū adhuc nō intelligeret ꝓpt
vtrāqʒ cauſam. Similiter dico de charitate ꝙ ni
chil eſt receptiuū btitudinis niſi creatura rōnalis
charitas ſepata nō eēt hmōi. ¶ Ad aliud dico: ꝙ
rō ē ꝓ me q̄ cōpoſitū nō fit ab iſtis ſpecieb⁹. ſed
q̄ rō ꝓxima equaliter ꝓcedit ꝙ forma ignis ſepa
rata a materia nō poſſet gn̄are ignē. iō dico ꝙ ſi=
cut q̄litas eſt totale principiū actiuū in ſenſum et
in cōtrariū. Sic forma ignis ē totale principium
actiuū in gn̄atione ignis. iō concedo ꝙ equaliter
poſſʒ tūc gn̄are ſicut nūc: q̄ adhuc eēt forma matia
lis q̄ apta nata eſſe in matia. Et pħa cōtra plato
nē loq̄bat̄ de formis imaterialib⁹ ſimplicit̄: vel ſi
alit̄ intellexit pħs pōt dici ꝙ apud eū fuit impoſ=
ſibile formā ſepatā gn̄are: q̄ poſuit ordinē quē vi
debat eſſe ſimplicit̄ neceſſariuʒ. et ideo ſupponit̄
ſimplicit̄ ipoſſe apō eū ꝙ aliq̄ forma matialis poſ
ſet eſſe ſine materia. ⁊ ipſe tenuit ꝙ ignis nichil
poſſet facere niſi celū moueret. ⁊ iō poſuit duo a=
gentia cōcurrentia ad gn̄ationeʒ cuiuſcūqʒ ꝑfecti
aialis. ¶ Ad vltimū ad oppoſitū dico: ꝙ acciden
tia ſepata pn̄t in oēm actionē in quā poterāt cum
fuerāt cōiuncta: ſed nūꝙ habebāt virtutē gn̄andi
ſubām nō plus ꝙ muſca ꝓducēdi celū. ¶ Q̄ō. iiii.

Quarto queritur: vtruʒ ex accidentib⁹ ſeparis poſſit aliq̄d na=
turaliter generari: Q̄ nō. Forma eſt i
inuariabili et ſimplici eſſentia cōſiſtens. per Au.
vi. ꝑncipioꝝ. ¶ Itē Boeti⁹ de ebdo. forma ſim=
plex ſubiectū eſſe non pōt igit̄ illi⁹ gn̄ationis ni=
chil eſſet ſubm̄. ¶ Item. vij. Met. Materia ē qua
res pōt eſſe et nō eſſe. ¶ Itē: tale accidēs aut cor=
rumpit̄ in nichil vel in ſubām vel in accidēs. nul=
lo iſtoꝝ modoꝝ ꝑ agens naturale. igit̄. ⁊c. ¶ Op
poſitū: talia accidētia poſſunt naturalit̄ frāgi ⁊ li
quida naturalit̄ diuidi ſicut ꝑus. igit̄. ⁊c. ¶ Itē. j.
ad Coꝝ. xi. Unus q̄dē eſurit: ali⁹ vero ebrius eſt.
Et loquit̄ de hoc ſacramento. igitur ille ſpecies
poſſunt nutrire / et conuerti i ſubſtantiā rei alēde
¶ Dicitur ad q̄ſtionē: ꝙ qualitas ſeparata hʒ mo
dum cōformē ſicut ꝑus habebat. ⁊ dimēſiōes ha=
bent modū ſimilē quē habuit ſubſtātia ꝑus: iō pt
ꝙtitas tolli et qualitas ſicut ꝑus. Et prius potuit
tolli ab agēte naturali ſeu corrūpi: igit̄ ⁊ nūc. Sʒ

impoſſibile eſt ꝙ termin⁹ actiōis naturalis ſit ni=
chil vel forma ſimplex. iō ſi deſtruatur naturalit̄
neceſſe eſt cōpoſitionē gn̄ari. Et tunc ponit̄ diuer
ſimode ſcōm opiniōes ꝑus poſitas ꝙ materia ad
nichiletur / vel cōuertatur in materia corpis xp̄i.
Si aūt materia nō eſt adnichilata pōt redire ma=
teria eadeʒ numero: igit̄ creabitur noua materia
in termino alterationis agentis naturalis in iſto
inſtanti in quo agens naturale induxiſſet formaʒ
ſi ibi fuiſſet prius materia. Si aūt cōuertat̄ in cor
pus chriſti nō pōt redire eadē numero niſi corp⁹
chriſti corrūperet̄ et rediret materia ſua. Sʒ cor=
pus chriſti eſt incorruptibile etiā ſi eſt adnichila=
ta creabitur alia numero noua. Nec propter hoc
eſt plus de materia in vniuerſo: q̄ nō plus creabi
tur de materia ꝙ prefuit. Uel dr̄ ponēdo aliū mo=
dū de ꝙtitate ſcōm Cōmētatorē de ſb̄a orbis. di=
menſio indeterminata ꝑcedit formā in materia.
et pt̄ dimēſio ꝑ ſe eē et ſubſtare accidenti / ſicut ꝑ⁹
potuit: ⁊ pōt etiā ſubeſſe forme ſubſtantiali: ⁊ tūc
dimenſio ſupplebit vicē materie in corruptiōe ac
cidentiū: ⁊ ē ibi materia ſine nouo miraculo. Sʒ
ſi eſt materia hoc eſt tm̄ cōcomitāter. ſicut eſt in=
tellectiua et conuerſione panis in corpus chriſti.
¶ Cōtra illud. ſi intelligit̄ modus conformis ſub=
ſtantie alius ꝙ ꝑm⁹ poſitie: illud eſt falſū. ꝓbo. q̄
tm̄ hʒ ꝙtitas vel q̄litas poſitie eē cōforme qō ꝑ⁹
habuit. Sʒ ꝑuatie hʒ aliū modū: q̄ caret actuali
iherentia. igit̄ non pōt tolli ſicut ꝑus potuit eē ſic
tolli: q̄ nō ē ibi matia q̄ ſubfuit manēs eadeʒ ſub
vtroqʒ terminoꝝ trāſmutatiōis. ¶ Itē ꝙ poſſet re
dire matia eadē nūero ſiue corrūpat̄ ſiue adnichi
let̄ / ſiue cōuertat̄ in corp⁹ xp̄i. ꝓbo. q̄ nichil ꝓce
dēs eē matie pt̄ ipedire q̄n creet̄ matia ſeq̄ns hic
nūero. igit̄ ⁊ ſi adnichilat̄ nō pl⁹ ipedit̄ q̄n poſſit
creari hoc nūero p⁹ ſicut pri⁹: q̄ cū materia adni
chilat̄ nō pl⁹ hʒ eē neqʒ min⁹ ꝙ habuit ante crea
tionē: ſʒ eq̄lit̄ eſt i potētia creātis cū añ creationē
nichil fuit repugnās q̄n hoc nūero pōt creari. igit̄
nō poſt adnichilationē pōt aliq̄d ipedire. ¶ Itē:
ſi conuertit̄ i corp⁹ xp̄i nullo mō alio ſe hʒ corp⁹
xp̄i ex hoc ꝙ ꝑus: igit̄ neqʒ ſi eadē nūero redeat
aliq̄d depit corpi xp̄i. Siīr eq̄lit̄ pōt redire eadē
nūero / lʒ cōuertat̄ in corp⁹ xp̄i: ſicut ſi nō ꝯuerte=
ret̄ nec ex hoc corp⁹ xp̄i alit̄ ſe hēbit. ¶ Itē: nihil
ē receptiuū forme ſb̄alis qō eſt alteri⁹ gn̄ationis.
igit̄ ꝑ nullā potētiā pt̄ alia dimēſio eē ſuſceptiuuʒ
forme ſb̄alis. ¶ Itē: termin⁹ gn̄atiōis ꝑ ſe eſt ꝑ ſe
vnū: ſʒ ex forma ſubāli et illa dimēſiōe nō pt̄ fieri
ꝑ ſe vnū: igit̄ tale nō pōt terminare gn̄ationē na=
turalē. ¶ Itē: eſto ꝙ ignis agat i accñtia ꝯuerten=
do ip̄a i ignē. ignis genit⁹ nō ē vniuoce ignis cum
aliis ignib⁹: q̄ nō cōicabit i matia: erit igit̄ ignis
mathematic⁹. Et ſi corrūpit̄ in aquā aq̄ i terram:
terra i aerē illa elemēta eēnt mathematica. ¶ Di
co igit̄ ad q̄ſtionē ꝙ accñtia ſepata pn̄t corrumpi
ab agēte naturali ſi eſſent i ſubiecto: ⁊ agēs natu
rale pōt eq̄lit̄ nūc ⁊ ꝑus: ⁊ ip̄a ꝑ ꝑus declarata ha
bent oēm virtutē quā haberēt ꝯiūcta: igit̄ pōt cor
rūpe ea nūc ſicut ꝑus. ſed corruptis illis accñtib⁹

nõ manet ibi corp⁹ xp̄i: q2 nõ manet ibi nisi q̄diu
manēt accñtia sub q̄b⁹ possit manere subā panis
⁊ vini. cum igiť ibi postea sint noua accñtia: ⁊ nõ
sunt ponēda sine subiecto nisi q̄diu manet corp⁹
xp̄i igiť oꝫ q̄ ibi sit noua substātia: de⁹ tñ de potē
tia absoluta possꝫ fuare ibi q̄titatē ⁊ qualitatē si
vellet postq̄ desinit esse ibi corpus christi. ⁊ tunc
posset agens naturale inducere qualitatez ꝯriam
q̄titate eadē nūero remanēte / q2 sic potest quan=
do q̄ꝫtitas coniungitur substantie cum ille quali=
tates sint i q̄ꝫtitate. sꝫ q2 de⁹ ñ istituit corp⁹ xp̄i eē
ibi ñ q̄ꝫdiu sunt ibi accñtia ꝯpolia sic pāis ⁊ vini
necvult accidentia remanere postq̄ desinit eē cor
p⁹ christi ibi / q2 oppositū vtriusqꝫ posset eē occa=
sio idolatrie / q2 nescirem⁹ qñ eēt ibi corp⁹ christi
⁊ qñ nõ: iō qñ ibi nõ sūt q̄litates q̄ possunt cōueni
re substātie panis ⁊ vini vt sapor ⁊ color nõ rema
net ibi q̄titas nec aliq̄d accidēs quod p̄fuit: sed ē
ibi reditio substantie ꝯposite per modum pri⁹ po
situm in qua substantia sunt illa accidentia noua
vel p creatiōem materie de nouo vel per reditōeꝫ
materie ex antiquo miraculo. ¶ Ad p̄mū p̄ncipa
le. dico q̄ Auť. vi. p̄nc. intelligit de forma respe=
ctiua cuius sunt. vi. principia de quib⁹ determiat
vel si intelligat de oi forā actualiter ꝑ dicit sꝫ cōeꝫ
cursum naturalem: ⁊ sic intelligit boetius. ¶ Ad
aliud p idem de materia vel q̄d aptitudo ad mate
riā sufficit. ¶ Ad aliud dico q̄ hmōi q̄litates cor
rumpunť in qualitates naturales q̄ sūt in q̄titate
imediate ⁊ radicať in substātia ꝯposita q̄ ē ibi cō
comitāter p actionē diuinā. diciť in ista q̄stione q̄
accidentia separata possunt alterare ⁊ omnem a=
ctionem hr̄e quam haberent in subiecto. scdo dr̄
q̄ agens naturale pōt agere in spēs separatas in
ducendo qualitates ꝯrias ⁊ expellendo vltimum
gradū saporꝭ spērum vini. ¶ Cōtra p̄mū. ois gra
dus qualitatꝭ hñtis gradus ē eiusdē rōnis cū alio
gradu: igitur si accidentia separata possunt agere
in aquam vel vinum alterando ⁊ expellēdo vnum
gradum / igiť pari rōe possunt expellere aliū gra=
dum: ⁊ sic tandē possunt inducere gradū incom=
possibilem forme vini vel aque q̄d tamen prius est
negatum / q2 dictū est q̄ nõ possūt inducere gdum
incōpossibilem. ⁊ q̄lꝫ possint expellere p̄mū gra
dum. non tamen vltimum. ¶ Contra fm: dictum
ē q̄ agens naturale p̄t agere in spēs vini separa=
tas expellēdo vltimū gradū saporis mediātibus
qualitatibus suis: igiť cū vniformiter agat i illas
spēs: sicut si essent in subiecto: igiť ⁊ si esset in sub
stātia vini posset alterās alterādo expellere vlti=
mū gradū saporis ⁊ p ꝯñs virtute qualitatū possꝫ
agens naturale corrumpere substantiā vini vel re
maneret ibi substātia vini sine qualitatibus cōue
nientib⁹. ¶ Ad p̄mū horum. dico q̄ nūq̄ alterās
inducit aliquid incompossibile illi q̄d alterať imo
hoc eēt oppositūꝫ in adiecto q2 q̄d alteratur debꝫ
manere in tota alteratiōe: igiť si alterans inducet
icōpossibile alťato icōpolia rēanebunt simul: idē
est de motu / q2 impoľe est q̄ mouens vt mouēs si
mul iducat icompossibile suo mobili / neqꝫ ad mu

tās passo suo cū passū debeat remanere q̄diu est
actio. Et cum ꝓbať q̄ quilꝫ gradus est eiusdeꝫ rō
nis. verum est fm se: sꝫ i cōparatiōe ad passuꝫ a
liquod vn⁹ potest esse magis necessarius q̄ alius /
q2 certum ē q̄ aliquis gradus caliditatis est neces
sari⁹ igni dum manet ⁊ tñ multa agētia possūt ex
pellere aliquē gradum caliditatꝭ remanēte igne.
Sꝫ vltimus grad⁹ nõ pōt expelli nisi ab eo quod
pōt corrumpere ignem: igiť vltimus gradus a nl=
lo accidente potest expelli tñ in cōpatiōe ad pas=
sum quod equaliter potest spoliari a quolꝫ gradu
posse remanente agens q̄d potest expellere p̄mū
gradū potest expellere vltimum. iō si deus vellet
cōfuare q̄titatem vini sine subiecto semp possꝫ a
gēs naturale expelleř saporē ⁊ calorē vini q̄tū ad
gradū vltimū sicut q̄tum ad gradum primum / q2
q̄titas sine subiecto nl̄m gradum saporꝭ vini sibi
determinat: sꝫ pōt eē sub opposito cuiuslꝫ gradus
sed forma substātialis vini non remanet naturalr
sub opposito cuiuslꝫ grad⁹ saporis vini. Pro hoc
patet ad secundum q̄ si qualitates vini nõ rema
neāt nõ est ibi eucharistia / q2 deus sic disposuit ⁊
agens naturale potest nunc corrumpere vltimuꝫ
gradum saporis: ⁊ tñ si esset ibi vinum nõ posset
alterando p qualitates suas. ⁊ tota cā est / q2 vinū
determinat sibi aliquē gradum saporis ⁊ q̄titas
sibi nullum determinat. ⁊ iō sicut agēs naturale p
qualitates suas nõ pōt corrūpere vinum. sic nec
vltimum gdū saporis. si ibi sit sbā vini: si non sit
bñ potest. ¶ Questio quinta.

Trū ab agēte cre

ato posset fieri alia transubstā
tiatio circa spēs separatas q̄
nõ necessario p̄supponat q̄ti
tatē manentē: Qꝫ nõ. Proba
tio: q2 agens creatū non agit
nisi p motū vel mutationem
igitur p̄supponit suppositum
idē manens sub vtroqꝫ terminoꝝ. Sꝫ nullū aliō
p̄t hic esse suppositum nisi q̄titas cum ibi non sit
substātia. igiť. ⁊c. ¶ Item. vij. metha. Agens na=
turale non gñat nisi ꝯpositum siue termin⁹ gene=
rationis sit ens p se: vel ens per accidens / q2 co=
git ex aliquo p̄existenti q̄d est pars geniti Sed in
miľtis transubstantialib⁹ circa spēs non est noua
substantia i termino igitur tm̄ terminus erit com
positus ex q̄titate ⁊ termino formali illi⁹ altera=
tionis. ¶ Item: agens naturale non potest causa
re augmentationem: nec diminutiōeꝫ in speciēb⁹
separatis. sed ois mot⁹ i q̄titate qui ē augmenta
tio vel diminutio ab agēte naturali presupponit
q̄titatē eandē. Maior pꝫ / q2 augmētatio ⁊ dimi
tio sūt viuētiū: sꝫ iste spēs separate non sūt viue.
¶ Oppositum: Agēs creatū pōt cāre fractioneꝫ
⁊ ipa non p̄supponit eādē q̄titatē manentem cū
sit destructio continui: q2 entitas cōtinui est eius
vnitas. ¶ Iteꝫ: agens naturale pōt rarefacere ta
les species ⁊ condensare: igiť p̄t cāre maiorem q̄=
titatem: igiť aliquo mō nouam q̄titatē. ¶ Ad q̄=

stionē dr̃ φ sic. ⁊ de facto põt agens naturale cāre trāsmutationes vbi neq₃ manet q̃titas eadē f̃m totū / neq₃ f̃m p̃tem / q₂ agēs naturale põt rarefacere spēs vini. Rarefactio aūt h₃ ibi suppositum tñ ꝯcomitatur ibi alia q̃titas maior in termino q̃ est omnino noua: ita φ q̃titas q̃ p̄fuit in termino a quo. nec remanet secūdū totum / neq₃ f₃ p̃tem / q₂ termini motus sunt incōpossibiles: ⁊ a minori q̃titate ad maiorem potest esse motus: igit̃ quel₃ minor est incompossibilis maiori q̃titati. ℂ Cōtra se obicit iste doctor tripliciter. p̃rio sequeret̃ φ motus esset sine mobili / q₂ si q̃titas oīo noua adueniat ita φ nichil p̄existēter remaneat: igit̃ nihil ē subiectū mot⁹ hic: scd̃o seq̃ret̃ / q₂ illa q̃titas in termīo ad quā cāret̃. tertio seq̃ret̃ φ corp⁹ christi nō maneret q̃diu manēt accidētia panis ⁊ vini: q₂ cū sit noua q̃titas nūero nō remanet corp⁹ x̄pi ⁊ remanet color ⁊ sapor. ℂ Ad p̄mū hoꝝ dicit φ nō est icōueniēs motū eē sine mobili v̄tute diuina q₂ sicut de⁹ põt cāre accn̄s absolutū in eē quieto sine subiecto: sic ⁊ in fluxu tñ quo ad aliquid ī motu nō ē ibi mot⁹ quo ad aliđ ē q₂ q̃tū ad hoc φ p̃ motū aliquid alr̃. ⁊ alr̃ se h₃ dū ē ī motu nō põt poni mot⁹ sine subiecto. S₃ hec ꝯditio nō ē eēntialis motui. alia ē ꝯditio mot⁹ φ sit forma fluēs ⁊ q̃tu₃ ad h⁹ p̃t pōi mot⁹ ibi. Alia rōem adducit ad ꝯclōnē suā / q₂ sicut q̃titas v̄tute dĩna h₃ oīo eē p̃ se ex̃ subm̄ ⁊ posset p̃ agēs naturale fieri ī subiecto maior ex miore sic ⁊ extra sbm̄. ℂ Ad f̃m dicit φ nō sequit̃ φ ibi sit creatio / q₂ sicut in q̃titate ex̄ñte ī subiecto fuit potētia ⁊ potuit forma educi de potētia sbi maior post separationē a sbō ē q̃dāvis in q̃titate φ possit fieri nūc ex maiori minor et ecōtra / sicut p̄us de potētia subiecti. Alr̃ dicit φ si illa maior q̃titas / neq₃ educeret̃ de potētia subiecti / neq₃ hēret hītudinē ad q̃titatē p̄orē tunc causat̃. Nūc āt scd̄a ꝯditio deficit / q₂ q̃titas maior ē eiusdē rōnis cū p̄cedēte ⁊ nō ē iterrupta. iō põt agēs naturale eā p̄ducere. vñ si posterior fuisset q̃titas ꝯria. vel interrupta q̃tūcūq₃ eiusdē rōis nō potuisset agēs naturale ipam causasse. ℂ Ad tertiū dr̃ φ q̃diu mãet accn̄s cū q̃ mãeret pāis nō cōuersus vel vinū non ꝯuersū tādiu mãet corp⁹ christi: s₃ cū illa q̃titate maiori bñ maneret vinū si nō esset ꝯuersum. ℂ Cōtra ista reduco scd̄am rōnem q̃cq̃d f̃m totū ⁊ q̃dlibet ei⁹ accipit eē nō in subiecto post nō eē vel creatur vel a virtute creatiua p̄ducit̃. S₃ illa q̃titas maior ꝯuersa capit eē. post nō esse nō ī sbō / q₂ nō ē ibi aliqđ suppositum q̃titatis ⁊ nihil eius p̄fuit: igit̃ vel cātur vel tñ a v̄tute creatiua p̄ducit̃. Maior p₃ / q₂ nō fit conuersio totalis tot⁹ ī totū nisi ab agēte qđ p̃t cāre. ℂ Itē φ illa maior q̃titas succedat alteri nō variat alterū intrīsece / q₂ q̃ñ hec maior succedit alteri nō ē / igit̃ nō habet alterā rōe₃ itrinsece p̃ p̃ hoc φ succedit q̃₃ si nichil p̄cessisset / igit̃ nūc ē tñ a virtute creatiua. ℂ Itē in q̃libet incōpoli includitur non esse sui incompossibilis ⁊ nullo mō eē nisi sit sbm̄ cōe: igit̃ cū q̃titas maior icludat nō eē simplr̄ q̃titatis minoris ⁊ non est aliquod subiectum commune: igit̃ nullomō icludit esse ī potētia alterius Sed talis p̄ductio nō est nisi a virtute creatiua tñ: igr̃. ⁊ c. ℂ Itē: si ꝯriū imediate p̄cessisset non posset agēs naturale iduxisse hāc q̃titatē: p̃ concessa. Sed eq̄ icōpolis ē mior maiori p̃ cōcessa sicut ꝯrie. ℂ Itē: nō ē maior ordo q̃titat̃ mior̃ ad maiorem q̃₃ intellectiue ad organizationē corp̃is Sed nō obstāte tali hītudīe d̃r intellectiua creari igit̃ pari rōe ⁊ ista q̃titas maior. ℂ Cōtra respōsionē ad tertiū p̃ dicta hui⁹ doctor̃ substantia est hec p̃ quātitatē: igit̃ pāis ē hic pāis p̃ quātitatem Si igit̃ panis vel vinū mutarēt̃ ad quātitatē maiorē si ibi sit oīno noua quātitas nūero quātū ad q̃dlibet ei⁹ / igit̃ nō remanet: nec idem panis / nec idē vinū nūero. ℂ Itē: si quātitas post posset afficere panē differret tñ tm̄ a quātitate priori sicut quātitas ī alia hostia imo mag̃ / q₂ mag̃ eēt icōpolis: igit̃ nō mag̃ rēanet eadē hostia cum est sub maiori quātitate vł miori q̃₃ sit hostia in hoc altari ⁊ in isto altari Immo iste magis conueniēt / q₂ possūt eē ī materia sicut albū hic ⁊ nigrū ibi mag̃ sunt cōpossibilia q̃₃ simul in eodē mag̃ albū ⁊ minus album. ℂ Itē: cōsecratio est tm̄ vnica: igr̃ nō fit corpus x̄pi sub aliis accidētib⁹ de nouo nisi p̃ consecrationē nouam. De hoc φ dicit ad p̄mū articulum φ mot⁹ põt eē sine subiecto: concedo: sed non ē verū ad p̄positū suū / q₂ in oī rarefacto est quātitas noua oīo p̃ eū: igit̃ quelibet quātitas absoluta noua p̃ eum / q̃a si imediate susceptiuū est omnino nouum: igit̃ ⁊ q̃dlibet qđ imediate in eo recipit̃: cōsequēs ē f̃lm. ⁊ ꝯ sesū φ quātūcūq₃ spēs vini modicū rarefiāt φ sit color oīo nou⁹ ⁊ sapor oīo nou⁹. Et si dicat̃ φ argm̄ excessū nihil v₃ p̃ rōꝫ q̃litates iste nō p̄nt eē noue nisi ab agēte rarefaciēte: igit̃ ignis rarefaciēs spēs vini ē cā oīm q̃litatū mixtoꝝ ⁊ ignis ēt ī virtute actiua cōtineret qualitates ꝯrias. q₂ rarefaceret hūidū dulce cāret nouā dulcedinē ⁊ sic humidū amaꝝ cāret nouā amaritudinē. ℂ Itē: de⁹ nō p̄t facere accn̄s ī esse q̄eto sine subō: ita φ agēs creatū posset cāre sic accn̄s eē sine subiecto: igit̃ / nec põt deus facere φ agēs creatū causet accn̄s in fluxu sine subiecto: sed iste motus quē concedit sine sbō causat̃ ab agēte creato igr̃ rō de motu ē ad oppositū ⁊ nō p̄ eo. ℂ Itē: si q̃titas eēt ī sbō nō posset agēs creatū eā rarefacere / nec ī aliquo susceptiuo: igit̃ neq₃ quātitatē separatā p̄t rarefacere nisi ī aliquo susceptiuo. Itē de illa vi quā p̄t nichil positiue est nouum in accidente ex separatione: s₃ solum nō īherētia actualis: igit̃ si illa vis nō fuit p̄us in quātitate: igit̃ neq₃ nunc vel nichil ē positiue. ℂ Itē: tota raritas ē primus termin⁹ rarefactionis ⁊ est oīno noua per eum / igitur habet pro subiecto maiorem quātitatem nouam omnino / igitur rarefactio non habet sbm̄ q₂ h⁹ ē sbm̄ aliđ a q̃l₃ quātitate miori ipe tamen ponit φ rarefactio est ibi in subiecto. Aliter dicitur ad questionem penitus contrario modo quia quelibet transmutatio facta ab agente creato circa species separatas presupponit quantitatē manētē eandem sub vtroq₃ terioꝝ. Nā qđ im=

mediate cōseruat a deo nō pōt corrūpi a creatura
sed de⁹ cōseruat q̄titatē imediate p tpe p q̄ rema
net corp⁹ xp̄i: igit a nullo agēte creato pt ip̄a varia
riari. ¶ Itē: q̄titas in subiecto corrūpit tripl'r vel
p quātitatē ɔ̄riā iductā vel p qualitatē posteriorē
necio cōsequētē destructā vel p nō entitatē subie=
cti. p̄rio mō nō pt hec q̄titas corrūpi cū nō possit
ɔ̄ria iduci in ɔ̄riū / nec i susceptiuum vbi nullū ē su
sceptiuū / nec scd̄o mō q̄ q̄titas de se nullā q̄lita=
tē recipit: sed solū vt est in sbō: igit cū hic nō sit sbz
sed p hunc modū dr q̄ de⁹ facit imediate ad eē q̄
titatē maioris z minoris z nō nouo miraculo / q̄a
de⁹ vult nos hr̄e meritū credēdo q̄ sunt in hoc sa
cr̄o. sz si nō possit fieri aliqua trāsmutatio i accñti
bus sicut in aliis esset nobz manifestū q̄ essent hic
sine subō z tūc in hoc credēdo nō hērem⁹ meritū
nec pōt hec opinio iprobari p hoc q̄ tollit a natu
tura oppositū / q̄ ista opio dat nature actionem
quā pt hēre z nō dat quam nō pt habere. Dico tn̄
ad q̄ōnē q̄ alique trāsmutatiōes possūt fieri ab a=
gente creato circa spēs separatas q̄ p̄supponunt
eādē q̄titatē manētē aliq̄ vero nō p̄supponūt eā=
dē. Primū patet qd̄ manifestū ē de motu locali q̄
hostia pt totalr̄ moueri a loco in locū manēte q̄=
titate eadē numero et pt eē motus p̄tiū i toto spē
rū vini in calice manente q̄titate eadem. vn̄ sicut
vbi quietū requirit q̄titatē eādē sic idem vbi i mo
tu requirit eādem q̄titatem in motu. vn̄ oēs alte=
rationes q̄ possūt fieri ab agente creato p̄suppo=
nunt eādē q̄titatem manētē p̄ter rarefactionem
z cōdensationē z p̄ter mutationem factā in quan
titate in se: sed de istis posset dici q̄ rarefactio tn̄
est i quātitate z in terio cōseqt̄ maior quātitas et
tunc illa maior q̄titas hz eē sine subiecto ex hoc
q̄ cōtinuat̄ p̄ori z absq̄ nouo miracl'o q̄ eadē v=
tute q̄ ɔtinuat̄ quātitati fit sine subiecto in terino
rarefactionis sicut p̄tes alimēti cōuerse in carnē
xp̄i dū nutriebat̄ in terra hēbant subsistentiā ver=
bi vi cōuersionis z nō nouo miraculo. Sz ɔ̄ non
q̄cquid cōtinuat̄ cū accñtib⁹ separatz fit eadem vir=
tute sine subiecto / q̄ si vnū coniungatur illis spē=
bus in magna q̄titate stati in coniuncto eē fit q̄=
titas cōtinua ex quātitate vini: z q̄titate separatū:
nō tn̄ fit quātitas vini sine subiecto. ¶ Itē: illa to
ta rarefactio hz subiectū: igit termin⁹ rarefactio
nis hz idē subiectū: igit supponit idē q̄tū in fine
z in toto. iō dico q̄ vel oz dicere q̄ rarefactio est
media a deo vel destruere totā actionē nature vel
q̄ deus supplet rōem subiecti: q̄ sicut deus pt sup
plere vicem in esse quieto conseruando accidētia
in eē sine sbō sic pōt supplere vicē subiecti in fluxu
q̄ non magis videt̄ essentialr̄ reqri subm̄ i fluxu
q̄ in eē q̄eto. igit sic de⁹ pōt supplere vnū sicut al
terū. Nūc agēs naturale p̄supponit p̄tē termi ad
quē in oi actione sua / q̄ nō p̄ducit nisi cōpositū
cuius pars p̄supponit̄. Sicut igit in eē quieto pt
deus supplere illā p̄tē cōpositi q̄ presupponit̄ ac=
tioni agentis naturalis: ita potest supplere in to=
to motu. iō dico q̄ in oi tali actione deus supplet
rōem subiecti z potest agens naturale tunc medi

ante illa suppletione tn̄ p̄ducere formā q̄ quan
tūcūq̄ agens naturale reqrat̄ in quod agat et a=
gens p̄mū vniuersale vt celū vel sol. z tunc agit si
cut cā secunda. Si illa suppleāt̄ aliūde pt nūc age
re: sicut cā scd̄a sicut prius. Istud igit tenet de con
densatione z rarefactione sicut de variatiōe quā
titatz in se. vt cū fit fractio z diuisio actualis cōti
nui: liter est / q̄ ista actio non p̄supponit subm̄ cōe
p̄prie loquēdo nisi velim⁹ extendere subiectū ad
p̄tes manētes post diuisionē. vn̄ si quātitas rema
neret in pane subiectiue z diuideret̄ quātitas pa=
nis non remaneret idem subiectū cōe p̄prie / q̄a
agēs in diuidendo tn̄ dat illi esse p se qd̄ p̄fuit i to
to p formā totius z hec factio ē factio fm̄ qd̄ z nō
alicui⁹ simpl'r noui. z sic pt aliq̄d fieri p̄s p̄existētz
addendo vinū vino. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale. dico q̄
agēs creatū nō pt agere nisi p motū z mutationē
p̄prie loquēdo z dictum ē q̄ fractio vel diuisio nō
requirit subiectū idē manēs nisi extendendo sub
iectū ad p̄tes manētes. Et cū dr nō ē sbm̄ q̄litatū
hic nisi quātitas: verū est iō oēs mutationes poste
riores p̄ter mutationem quātitatz in se z cōdensa
tionē z rarefactionē p̄suppōit eādē quātitatē ma
nere sicut mutatio i quātitate fm̄ se vel i cōdēsati=
one vel rarefactione p̄supponūt supplēs vicē sbi.
¶ Ad aliud dico q̄ ph's posuit q̄ agēs naturale
sp̄ generat cōpositū / q̄ nō posuit tale supplēs vi=
cē ibi. Sz si agēs naturale gn̄at quātitatē maiorē
vel minorē: z sic quo ad aliq̄d quātitatē nouā non
tūc generat totū: sed formā simplicē coexistit: tn̄
supplēs vicē subi in toto fluxu z i termio ad quem
¶ Ad aliud dico. q̄ nō ois mot⁹ p se in quātitate
ē augmētatio vel diminutio p̄prie loquēdo vt sub
iectū viuens augmētetur / sed pt eē motus p se in
quātitate vt maioratio q̄ sunt motus p se ad quā=
titatē: z ēt condēsatio z rarefactio sūt p acciñs ad
maiorē quātitatē vel mīorē licet sint p se mot⁹ ad
quātitatē. iō assumptū ē falsum. ¶ Questio sexta.

Trum in aliqua transmutatione circa accñtia
separata necesse sit subām no
uā cāri. Qd nō. quātitas habz
modū subē: igit pt supplere
vicē subē: igit nō ē necesse i a=
liqua trāsmutatiōe nouā sub=
stātiā cāri. ¶ Itē: agēs naturale naturalr̄ trāsmu
tat naturalr̄: igit in sua actione nō requirit substā
tia noua / q̄ tūc ad actionē naturalem reqreretur
miraculū nouū. ¶ Itē: agēs nāle agit ex necessita
te nature: igit nō requirit in actione sua actionez
dei cōtingenter agētis mere volūtarie / q̄ necūm
nō depēdet a contingenti. ¶ Item. Au. vii. de ci.
dei deus sic res administrat dispōit. zc. vt propri=
os motus eas agere sinat. ¶ Oppositum. iste
spēs nutriūt: igit necesse est nouam subām creari
cum ex nō subā nō generet subā. ¶ Item. ex istis
spēb⁹ pōt generari vermis: igit necesse est nouam
subām cāri. Dicitur ad questionē scd̄z innocentiū
tertiū. p̄te tertia. de officio misse. ca. fractionis. q̄

substantia panis redit anteq̄ generet̄ vermis per potentiā diuinā / q2 nō ē ibi corp9 xp̄i qd̄ est cibus spūalis nisi dū ē coueniēs nutrimētū. esto q̄ rēaneret subā panis ꝛ vini. Sed iste spēs possunt ita eē alterate q̄ esset inepte ad nutriendū. esto q̄ ibi essent subē panis ꝛ vini / q2 ita possent panis ꝛ vinū rēdere ad putrefactionē p alias quātitates inductas pp̄ q̄ nō essent nutrimentum conueniens. esto q̄ nūq̄ prius conuerterentur ꝛ tūc non remanet eucharistia. ¶ Cōtra illud arguitur non redit subā panis ī vltimo instāti / q2 tūc ē vermis: igit̄ nō est subā pāis: igr̄ simul eēt ꝛ nō eēt. si redit ante vltimū: igit̄ nō q̄diu maneret spēs pāis ꝛ vini maneret ibi corp9 xp̄i: cui9 ꝯ̄rīū tenet oīs scola. Ipē tñ cōcederet cōclonē sic solū manet corp9 xp̄i q̄diu eēt aptū nutrimētū si eēt ibi panis non couersus

¶ Item: nō sūt ponēda ibi plura miracula q̄ sit necesse. sed nō est necesse subām panis redire / q2 quando agēs p̄t in ptē mot9 potest in totū motū ꝛ in terminū si nihil magis repugnat passo q̄ scd̄a pars fiat ab agente q̄ p̄ma. Sed agens naturale p̄t in primā ptem alteratiōis sine reditiōe panis ꝛ nō ē ibi aliqd̄ passū cui repugnet magis. scd̄a pars q̄ pria: igit̄ pōt in totā alteratione sine reditione panis. Aliter dr̄ q̄ materia redit si dēat generari vermis ¶ Cōtra. aut añ vltimū istās sicut pri9 vel nō. Si añ sequit̄ q̄ maneret materia cū eucharistia p aliud tp̄s ēt sequeret̄ q̄ materia eēt ibi sine forma p aliqd̄ tp̄s. ꝯ̄rīū ponit doctor ꝛ esto q̄ posset virtute diuīa: tñ nō ē necesse hoc ibi ponere. si redit ī vltimo istāti: igit̄ frustra ponit̄ / q2 solū ponit̄ materia redire vt agēs naturale generet vermem ex ea. Sed hoc nō poss3 / q2 materia ista nō esset q̄ta aliquo mō: igit̄ agēs naturale nullo mō posset eā attigere. immo esto q̄ in vltio instanti generationis attigat sbām materie nūq̄ tñ agit naturalr̄ nisi in materiā quātā. Uñ si deus cāret hic materiā nudā dubitarē si agēs naturale posset aliā formā in eā inducere. ¶ Item si tūc rediret: igitur ibi eēt gñatio naturalis: ꝛ nichil corrūpet̄ qd̄ tñ iste doctor negat. Alit̄ dr̄ q̄ materia redit post generationē / q2 de potētia dimēsionis educit̄ forma sbālis ꝛ postea materia ꝯsequit̄ p nutritionē cū ꝯuertit alimētū in sui naturā ¶ Cōtra. illud p9 ꝓbatum est q̄ dimēsio nō recipit formā sbālem.

¶ Itē: irrationale vr̄ q̄ de potētia forme posterioris educat̄ forma prior. ¶ Itē si ille vermis moreretur añq̄ nutritio tūc eēt actu existēs ꝛ nūq̄ hēret materiā ꝛ tūc eēt vmis mathematicus vel mirabilior. ¶ Itē: si ex illis accidētib9 generet̄ ignis cū ipse nutriatur ꝓprie loquēdo. igit̄ ibi nō sequeret̄ postea materia. ¶ Itē sacerdos nutritur ex talib9 / igr̄ ptes carnis eius vite essent quales quāte sine substantia materie. ꝛ p consequens si esset totaliter nutritus ex talib9 tota caro esset sua materia. Aliter dicitur q̄ in transubstantiatione cōuertitur materia: ita q̄ ibi in quātitate derelinquitur quedam possibilitas ex qua postea fit materia p generationem naturalem sine nouo miraculo. vñ ē cōuersio pōitatis: q̄ possibilitas conuertitur in materiā cū agēs naturale iducit formā vel cōuertit spēs i naturā rei alende. Sed ista possibilitas ē ibi p miraculū simul cū trāsubstantiatōe: s3 postea cū generet̄ vmis ista possibilitas conuertitur ī materiā sine miraculo. Cōtra. post trāsbātionem ista possibilitas ē aliqd̄ ex cām suam cū tūc causet̄ ꝛ est iferior materia cū itez cōuertat̄ in materiā: igit̄ aliquid ē nūc factū in gñatione sbē p reductionem qd̄ ē ens inferi9 q̄ materia cū tñ materia sit ꝓpe nihil p Aug. Tñ nō nego q̄n deus potest tale facere: s3 nō est necesse q̄ ibi faciat. ¶ Itē p philosophū materia nūq̄ ꝓducit̄ naturalr̄ p gñatione ab agēte naturali. l3 forte posset ꝓduci p creatione: igit̄ illa gñatio vmis nō ē naturalis nec cōuersio in sbām rei alende. ¶ Itē: conuertitur ista possibilitas i materiā adhuc illa materia nō esset quāta: igr̄ non posset agēs naturale agere in ip̄m naturaliter inducēdo formā vmis cū nūq̄ agat in materiā nō quātā l3 poss3 īmediate attigere sbām materie q̄ ē sbā quāte sicut argutū est. Dico igitur ad questionē q̄ q̄dam trāsubstantiatiōes fiūt manēte eucharistia q̄dam aūt nō fiūt manēte eucharistia i transubstantiatiōib9 p̄mis nō causat̄ noua subā. vñ manētib9 accñtibus q̄ auferūt substātiā panis ꝛ vini fm aliqd̄ eē vel q̄ pñt afficere f3 aliqd̄ eē nō redit sbā noua. vñ in rarefactione ꝯdēsatione in loci mutatiōe ꝛ vlr̄ in oībus mutationib9 q̄ nō repugnāt substātie panis ꝛ vini remāet eucharistia ꝛ p ꝯñs corp9 xp̄i ꝛ nō alia substantia noua

¶ Item: q̄diu manet eucharistia manent accñtia sine subiecto / igit̄ nulla alia suba noua / q2 illa vel afficeret̄ istis accidētib9 ꝛ tūc essent ibi due q̄titates dimensiue simul quaꝝ vna eēt in subiecto et alia sine subiecto: vel remaneret illa subā sine oī accidente naturaliter ꝛ tunc essent ibi mirabilia. Sed si fiat mutatio mediata qua ꝓducit̄ accñs incōpossibile accidētib9 p̄existētib9 nō remanet eucharistia / nec tñ ē necesse subām nouā redire tñ sp de facto redit noua subā. Primū p3 q̄ agēs qd̄ p̄t in motū p̄t in terminū mot9. Si nō magis repugnet termin9 passo q̄ mot9: sed agens naturale p̄t inducere q̄titatē ꝯ̄riam ꝛ nō repugn̄t termin9 passo puta q̄titati si de9 vellet eā ibi conseruare. pōt etiā agēs naturale inducere q̄titatem repugnantem ꝛ q̄titati non substantie aliquod passum. Secundum patet q̄ vlr̄ redit substantia cum qualitas incompossibilis vel q̄titas inducitur / q2 sicut statuit q̄ iste species essent eucharistia sic statuit q̄ alia accidentia ab istis non essent eucharistia. vnde in hoc solo miraculo sunt accidentia sine subiecto: igitur talia accidentia inducta sunt in substantia composita redeunte tali qualis conueniret sb esse talibus accidentibus ꝛ sic species vini corrumpuntur in aquam in illo instanti in quo starent accidentia aque sine subiecto. Esto q̄ nichil generatur nisi accidentia deus facit aquam subesse illis accidentibus. vnde vniuersaliter in illo instanti ī quo induceretur forma substantialis generatiue vel ab agente naturali esto q̄ esset ibi vinum non absolute conuersum ab agente naturali: illud idem

agēs i eodē istāti inducit accidentia cōuenientia ꝯ
li genito ⁊ de⁹ facit simul subām ꝯpositā illis sub
esse. ¶ Ad pmū pncipale dico. ꝙ materia non hꝫ
modum positiuū subē rōne cuius posset supplere
vicem subē. sed tm̄ hꝫ modū puatiuum quē prius
nō habuit vt nō inherentiā actualem. ¶ Ad aliud
dico. ꝙ agens naturale trāsubstantiat naturaliter
illud in quod pt: sꝫ in vltimo instāti de⁹ agit ꝓdu
cendo subām compositā ꝯtinuando miraculū an
tiquū. ¶ Ad aliud dico ꝙ agens naturale nō req
rit in actione sua actiōem dei cōtingenter agētis
sed in illa actiōe ꝯcomitāte / qꝛ in sua actiōe pcisa
agit mere p modū nature. ¶ Ad aliud dico. ꝙ de⁹
finit res hr̄e ꝓprias actiōes q̈s possunt hr̄e nō āt
quas non possunt. non aūt finit accidētia genera
re substantiam / nec etiam creaturas creare / qꝛ ta
les actiones non possunt in natura sua.

¶ Distinctio. xiii. ¶ Questio. i.

Circa hanc distincti
onem q̄rit primo. vtrum sola
actione diuina possit ꝯfici cor
pus xp̄i? Qꝫ non. Primo ꝙ nō
actione / qꝛ actio ē in motu ibi
non est motus. ¶ Item: ꝓpri
um ē actioni ex se inferre pas-
sionem. Au. sex pn. sed ibi non ē passio / qꝛ i vltio
instāti non ē ibi panis: igit non patitur / nec cor-
pus xp̄i ibi patitur: igit. ⁊c. ¶ Item: ꝙ nō sola a-
ctione dīna / qꝛ natura pt ꝯuertere totū. i. de. gen.
¶ Item. natura pōt formare corpus xp̄i ut eē na
turali: igit similiter potest in eucharistia. cōsequē
tia pꝫ qꝛ idē est esse vtrobiqꝫ: igit eadē cā potest
hr̄e eandem cālitatē super vnū ⁊ super aliud. aīs
pꝫ ꝙ corp⁹ xp̄i eiusdē spēi cum corpe nostro ⁊ na-
tura pōt formare corp⁹ nr̄m in eē naturali. igitur
⁊ suū. ¶ Item si sic: igit sacerdos non posset con-
uertere ⁊ p ꝯñs nō requirit ꝙ haberet ītētionem
cōficiēdi / qꝛ intētio nō req̄ritur in q̄ nō est cāliter
respectu effectus. ¶ Oppositū. pma. q. pma. ⁊ po
nit in distinctione ista in littera ⁊ accipit ab Au.
in libro de corpore xp̄i Ipse est idest deus qui per
spiritum sanctum efficit corpus xp̄i. Ad hoc ē au
ctoritas Gregorij. ⁊ ponitur i littera. in ista q̄stio-
ne tria sunt declaranda. Primo si deus potest cō
ficere corpus xp̄i. Scḋo si aliquid aliud pt adhuc
dupliciter vel si aliud a deo pt ꝯficere pncipaliter
Tertio si aliquid a deo pt cōficere instrumentalr
actione sua. De pmo nō vr dubiū. si deus potest
conuertere nō p̄existens actione sua: igit ⁊ in pre
existens. veruntamen ꝙ deus non posset actiōe
sua arguit / qꝛ conuertere ē simpliciter producere
sed non producitur aliquid simpliciter nisi actio-
ne simpliciter. Sed velle nichil simpliciter ꝓdu-
citur: igit ista actio nō est relatio: igit esset aliquid
reale absolutum. consequens falsum. ¶ Item: nō
minus ibi corp⁹ xp̄i actione qua sic conuertitur a-
liquid in corpus xp̄i q̄ in creatione fit creatura: sꝫ
in creatiōe creatura actione dei ad ex̄ simpliciter
creatur: ⁊ non per relationem cū respectus nō sit

principium ꝓducendi rem: etiam / qꝛ creare ē vel
le creaturam esse: igit si creare esset relatio cum i
rōe sit velle creaturā eē: igi velle creaturā eē refer
ri ad creaturā. Et cū illa actio sit realr eēt relatio
realis dei ad creaturaꝫ. ¶ Item relatio fundat su
per actionem ⁊ passi. v. metha. sed non fundatur
nisi super absolutum: igitur actio de gn̄e actiōis ē
sic absoluta ꝙ nō ē relatio. ¶ Item: eadē rō qua
actio dei ad ex̄ eēt actio de genere actiōis. Siīr ⁊
actio dei ad intra. ⁊ sic dicere nō esset nisi referri
ꝯñs falsum. ¶ Itē relatiuū nō ē cā correlatiui per
relationem / qꝛ cā est prius cāto et relatiua sunt si
mul natura. Sed de⁹ actione sua ē causa cuiuscun
qꝫ causati igit actio sua non est relatio. Dico ꝙ nō
est actionē diuinā / neqꝫ ad intra / neqꝫ ad extra
esse actionem de genere actionis / qꝛ si sic tūc cre
atio actio eēt de genere actiōis ⁊ p consequēs cre
atio passio esset passio de genere passionis vt ge-
nus passionis distinguit a relatiōe. consequēs fal
sum. cōsequētia pꝫ / qꝛ actioni de genere actionis
correspondet passio de genere passionis. Sꝫ actio dei
qua ꝓducit creaturas nō ē aliq̄d absolutū distin-
ctum ꝯ relationē / qꝛ nichil reale absolutū ē i deo
respectu creature tm̄: igitur passio corrēspōdens
creationi actioni non ē passio de genere passiōis
¶ Item. minus videtur ꝙ actio de genere actio-
nis vel habens modū talis actionis sit in diuinis
q̄ passio de gn̄e passionis sit in creatura. Si ibi
esset talis actio i creatura eēt talis passio. aīs pa
tet qꝛ in creatura est finitū nouū in diuinis. vel fal
sitas consequentia pꝫ / qꝛ subiecti isti respectus in
creatura sūt passiōes de genere passionis nō diffe
renter necessario ex natura terminoꝝ / qꝛ tunc es-
sent relationes. vel si dicat ꝙ actio ⁊ passio non
sint extrinsecus aduenientes opꝫ ꝙ sint de genere
relationis. Nūc aūt manifestū est ꝙ respect⁹ crea
re ad deum orit ex natura fundamēti maxime im
mo magis q̄ alia relatio: non ista relatio est eadē
cū fundamēto vt alibi dicet: sic nō est de aliqua a-
lia relatione sine qua fundamentū pt esse: igitur
creatio passio nō est passio de genere passionis.
¶ Iteꝫ: actio vt distiguitur a relatione ē ad passiū
qḋ non solum pꝫ. aucto. vi. pnci. sed. v. metha. po
tentia actiua ē pncipiū trāsmutādi alteꝝ inq̄ tum
alteꝝ: igit actio est trāsmutatio actiua alteri⁹ trās
muta. inq̄tum alteꝝ: igitur respicit aliud trāsmu-
tabiliter: sed vbi ē totū productum totalr nichil
prope est transmutatum / qꝛ nō ē ibi aliquid trans
mutatum aliter se habens ⁊ aliter. Dico ꝙ agens
creatum respicit tria. Primo agit p motū ꝓducen
do terminū totalem. Secundo iducēdo terminū
formalem. Tertio alterādo pncipiū passiuū: ita
ꝙ in oi ꝓductione hꝫ aspectū ad ista tria. Nunc āt
alia est relatio ꝓducti ad ꝓducentē ⁊ termini for
malis ad inducentē ⁊ ipsius alterabilis passiui ad
alterantē: igit alia erit relatio: econtra. agētis ad
terminum ꝓductū totalē. alia est ad terminuꝫ for
malē. ⁊ tertia ad pncipiū passiuum presuppositū
qꝛ ꝓductum depēdet ad ꝓducētē: ita ꝙ sine ipo
non potest esse. nec etiam terminus formalis pōt

inesse absq3 ꝓducente. sed transubstãtiale pt esse
sine alteratõe ꝛ ipsum agens.licz nõ sub hoc respe
ctu sub quo agit.s3 quo ad totam suam essentiam
licet non agat.ideo extrema huius hitudinis pos
sunt remanere sine hitudine. nõ aũt sic in aliis du
abus hitudinib⁹ ꝛ ista est actio de genere actiõis
ꝛ passio de genere passionis cum illõ quod ꝓsup=
ponatur alterat̃ ꝛ talis nõ est in deo ꝓducẽtis ad
ꝓductũ cum sibi nõ sit passio nec passiuũ princip
um:nec quasi:s3 ẽ relatio rõis ad creaturas/q̃z de
us ꝓducit totã rẽ totaliter ĩ creatiõe nõ actio est
de genere actionis/q̃z illa sp̃ ꝓsupponit passũ qδ
est pars intrinseca ꝓducta/q̃z agens actione de
genere actionis nullomõ ẽ cã transmutati.iõ alia
ẽ hitudo trãsmutati ad trãsmutatas/ ꝛ ꝓducent̃
ad ꝓductũ/q̃z pñã hitudo nõ cõsequit̃ materiam
extrẽoꝝ ꝙ agẽs pt idem remanere: ꝛ nõ referri
ad trãsmutatũ/ silr ꝛ nõ referri ad trãsmutatas.s3
relatio causati ad cãm nõ põt esse extrinsecus ad=
ueniẽs/q̃z cãtum depẽdet a cã: ꝛ cuz impossibile
sit põere causatũ eẽ absq3 illa depẽdẽtia.vñ actio
importat triplicẽ hitudinẽ.vna ẽ ad ꝓductũ:ꝛ sic
dicit̃ actio ꝓductio actiua. Alia ẽ ad terminũ for
malẽ ĩductũ vel eductum. ꝛ sic dr̃ actio eductio a=
ctiua.vel inductio actiua. Tertiũ ẽ ad ipm trans=
mutabile ꝓsuppositũ. ꝛ sic dr̃ actio transubstãtia=
tia. Et sola ista vltima actio ẽ de genere actiõis.
alie due de genere relatiõis. Jõ dico ꝙ generatio
actiua pris ẽ formaliter relatio. ꝛ nõ de gñe actio
nis/q̃z nulla actio de genere actionis ꝓducit to=
tũ: sed ꝓsupponit ptẽ toti⁹ termini ꝓducti: actio
igit̃ ẽ equoca pter actiões illas q̃ dicuntur opera
tiones ad istas tres actiones vt dicit hitudinem
ad ꝓductum. vel vt dicit hitudinẽ ad terminũ for
malem eductũ vel ĩductũ. Tertio vt dicit habitu
dinẽ ad passum trãsmutatũ.igit̃ actione diuina ve
rissime cõuertitur panis in corp⁹ ꝛ verissime ali=
quid creatur S3 ista actio diuina non ẽ genus ac=
tionis/nec de genere actionis:sed ẽ actio que est
species in genere relationis. ¶ Ad primuz quod
arguebatur contra.cum dicitur.si deus converte
ret panem in corpus christi hoc est actione sua:ve
rum est actione non de genere actionis et termi=
nus accipit esse ꝓductione passiua: ꝛ de genere re
lationis nõ de genere passionis cũ ibi nihil sit trãs
mutatum ꝓprie nec passũ ꝓsuppositum ꝙ sit pars
termini ꝓducti. Et cum dicitur ꝙ actione reali ꝓ
ducit̃ ꝓductũ ꝛ relatõe nõ ꝓducit̃ aliq̃d: igr̃ rela
tio non est actio.istud non valet/q̃z nõ magis ẽ in=
conueniens ꝙ relatiõe ꝓducat̃ aliquid formaliter
tanq̃ ꝓ primo quo:q̃ ꝙ respectu ꝓducitur aliquid
igitur relatio. S3 scdm op3 ꝯcedere/q̃z nõ cõsur=
git nisi respect⁹ nouus ex ẽplificatione agentis ad
patiens. ¶ Preterea hec actio de genere actiõis
respect⁹ ẽ ꝛ cũ illa actione conceditur aliq̃d pro=
duci realiter. ¶ Itẽ:formali⁹ dr̃ ꝓductuz produci
aliquo ex pte passi q̃ aliq̃ ex pte agẽtis cum illud
ex pte passi sit sibi intrinsecum. Sed creatura nõ
ꝓducitur formalr̃ aliq̃ quod ẽ ex pte passi nisi so=
la re.q̃ ẽ creatio passiua: igit̃ põt produci tali quo

ex pte agentis. Cuz igr̃ dicitur actiõe producitur
hoc est vez tanq̃ proxio q̃ non aũt tanq̃ remoto
Silr̃ relatione producit̃ tanq3 q̃ proxio. vñ si sic
arguit̃ albedine est aliquis similis: ꝛ similitudine
est aliquis similis: igr̃ similitudo ẽ albedo:figura
dictiõis est ꝛ amphibologia/ q̃z albedine est ali=
quis similis remote ꝛ fundamentaliter:s3 simili=
tudine similis tanq̃ proxio. Similiter albedine ẽ
aliquis similis tanq̃ quo fũdamẽtalr ꝛ similitudi
ne tanq̃ quo formali. Sic ꝓductiõe producit̃ ali
ter aliquid tãq̃ proxio ꝛ relatiõe. Similiter ꝛ vlr
qñ totũ producit̃ totaliter. S3 neq3 productione
neq3 relatõe producitur aliq̃d tanq̃ quo remoto
vnde si diceret̃ iste liber est aristotelis.hoc põt eẽ
tanq̃ auctoris vel tanq̃ possessoris .ex hoc nõ pt
argui ꝙ Aristotelis nõ est aristotelis/ q̃z vno mõ
est eius.alio mõ non est ei⁹. Similiter nõ est argu
mẽtũ:ẽ sile:sile ẽ respectiuũ:igit̃ albũ ẽ respectiuũ
¶ Ad aliud dico.ꝙ neq3 creatio actio est actio de
genere actionis/ neq3 creatio passio est de gene=
re passionis. ꝛ cum dicitur creare est velle creatu=
ram esse.dico ꝙ velle tunc esse duo importat: sc3
habitudinem ad esse rei et velle vt transit sup ob
iectum.nec autem velle rem esse significat actum
voluntat̃ diuine:sed ꝯnotat respectiuũ. non autem
significat respectiuũ.creare autez significat respe
ctiuũ sicut:igitur non valet album ẽ simile est. ꝛ si
mile est respectiuuz. ꝛc̃. Si nec velle ꝛ velle rem eẽ
est creare significat respectiuum:igitur ꝛ velle rẽ
esse. ¶ Ad aliud dico ꝙ relatiões non fundantur
super actionem ꝛ passionem sed super potentiaz
actiuam et passiuam fundantur rationes secundi
modi. Et arist.intelligit non ꝙ fundantur super a=
ctionem/nec alicui hoc dicit. Si tñ debeat conce
di verum est illa tãq̃ super preuia illa:tamen tunc
non sunt cum relatio est ꝛ multe sunt dispositiões
preuie que corrumpuntur in inducto esse:et tamẽ
nisi essent ꝓuie non induceretur terminus. vñ vni
uersaliter paternitas non potest fundari in gene=
ratione actiua in creaturis/q̃z tunc nunq̃ esset fũ
damentum simul cum relatione/ q̃z illa actio est
preterita anteq̃ relatio sit presens: ꝛ ens non fun
datur in non ente. Dicuntur igitur relationes se=
cundi modi:secundum actionem ꝛ passionem nõ
sicut secundum fundamenta/sicut secundum pri=
mi. vel aliter potest dici ꝙ Aristoteles dicit.secun
dum ista formaliter/q̃z illis respectibus dicuntur
extrinsece formaliter non fundamẽtalr̃. Et tunc
secundum hoc Aristoteles assignat ibi modos re
latiuoꝝ. ꝛ dicit ꝙ actio et passio habent modum
relatiuorum in secundo modo.non autem/ q̃z si=
cut relationes. vel tertio potest dici ꝙ accidit acti
ones et passiones vt dicit respectus de gñe rela=
tionis ꝛ non actiones de genere actionis. Et tũc
potest dici ꝙ secundum tales actiones et passio=
nes alia formaliter referuntur/q̃z formaliter sunt
relationes. ꝛ tunc tali actiõe que est de genere re
lationis potest aliquid:ita formaliter referri sicut
similitudine. Et cum dicitur vlterius: ꝛ dicere nõ
esset nisi referre non est inconueniens esse. Dico ꝛ

ſi ↄcedit φ gñari ꝛ referri nō ē icōueniēs:qꝛ ſi cō-
cedat abſtractū de abſtracto pt ↄcedi cōcretum de
cōcreto. Nūc aūt hec cōcedit gñatio ē relatio:igit
pt cōcedi φ dicere vel gñare ē referre et gñari refer
ri. Uel aliť/φ gñare ē p naturā exꝑmere:ſ dicere
plꝰ cōnotat:qꝛ dicere ē p meoꝛiā pfectā exꝑmere:ꝛ
ſic nō oꝫ ↄcedere φ dicere nō ē niſi referre: qꝛ plus
cōnotat dicere ¶ Ad aliō cū ōr φ reſpectiuū nō eſt
cauſa coꝛrelatiui illiō eq̄ ē ↄ oms ponētes ſuppoſi-
ta cōſtitui p relatiōes:qꝛ lꝫ ꝓpe nō debeat reſpecti
uum relatiuū dici capiēdo reſpectiuū pp ſimultatē
nature.tñ bñ pt eē oꝛiginās aliō:qꝛ pꝰ oꝛigie pt eē
ſimul natura. Dico igit φ actiōe diuia pt creatura
ꝓduci totaliť ſ nulla actiōe reali ad eā: qꝛ nulla re
latio realis eſt dei ad eā rōnis tñ ꝛ quō actio vna.
vno mō ē relatio alio mō nō ꝑus pꝫ. De ſcdo articu
lo ſcꝫ an cōficere corpꝰ xp̄i poſſit cōpetere creature
ꝑncipaliť. vr φ ſic:qꝛ hoc cōpetit deo p pīcipiū qō
nō ē formaliť iſinitū:ꝛ nō repugt creatoꝛe pīcipa-
liť creare aliquē effcm̄ q̄ ſit a deo p pīcipiū nō for-
maliť iſinitū. Primū pꝫ φ deꝰ p volūtatē ſuā efficit
corpꝰ xp̄i:ſ volūtas nō eſt iſinita formaliter : quia
nichil ē iſinitū i diuīs niſi totū/ſicut ibi ē totū vt eſ
ſentia/cōꝑhēdēdo relatiōes ꝛ oia.igit fit corpꝰ xp̄i
ī altari nō p pīcipiū formaliť iſinitū:qꝛ pt fieri i a-
ctiōe alteriꝰ vt pīcipaľ agētꝭ ¶ Itē natura pt i mix
tionē q̄ ē cōuerſio totiꝰ i totū:igit pt i trāſubſtātia-
tiōe. Dico ad hūc articulū φ nichil pt cōuertere to-
tū i totū totaliť i alteꝝ/niſi illō agēs i cuiꝰ vtute eſt
vtrūqꝫ extremū totaliť:ſ nullū totale ē agēs crea
tū:qꝛ ſi ſic poſſet creare pīcipaliť. ¶ Ad ꝑmū dico
φ volūtas ē formaliť iſinita:qꝛ deꝰ eſt illa formaliť
beatꝰ i actu volūtatꝭ ſicut i actu itellectꝰ: ſ nō eēt
formaliť beatꝰ i actu itellectꝰ niſi cōꝑhēderet obm̄
iſinitū vt iſinitū:igit deꝰ cōꝑhēdit iſinitū vt iſinitū
p itellectū: igit itellectꝰ vt itellectus ē formaliť iſi-
nitꝰ:igit ſi in actu volūtatꝭ ſit pfectꝰ oꝫ φ p volūta
tē tēdat i obm̄ formaliť iſinitū vt formaliť iſinitum
Cū ōr nihil ē ibi iſinitū niſi totū cū rōnibꝰ dico φ ſi
cut ibi ē totū itegrū vel eꝝ ē tñ itēſiue ſi q̄lꝫ pfectio ſit
ē iſinita formaliť.ſed ſi ipſa ſola eēt ibi iō ita forma
liť iſinita ē volūtas diuīa:ſicut ſi ſola eēt ibi. ¶ Ad
aliō de mixtiōe dico φ ſicut dictū ē de ſpēbꝰ ſepatꝭ
coꝛruptia:qꝛ ſi duo miſcibilia vicūt alia duo iducūt
ꝓpꝛias formas ſi vicūt recipiūt. Si vicūt:ita φ ābo
coꝛūpūt i tertiū agēs.tertiū iducit formā vlē agēs
ſi nō pficere i iductiōe ¶ De tꝛio articulo ſcꝫ an poſ
ſit cōpetere agēti creato ſicut iſtrumētaliť agēti ōr
φ ſic:qꝛ accñs pt eē iſtrumētū reſpcū ſbē ſepate igr
creatura reſpcū dei pt eē iſtrumētū i trāſubſtātiatōe
ↄña pꝫ:qꝛ ſicut accñs qō ē ignobiliꝰ pt i ſbām vtute
ſbe iſtrumtaliť ita creatura reſpcū dei i vtute diuia
añs pꝫ dupl̄r. ꝑmo ſic q̄n aliq̄ tria ſūt p ſe oꝛdiata:
tertiū plꝰ diſtat a pꝛio q̄ ſcdꝫ:ſ ſbā aie ꝛ eē exiſtere
ꝛ potētia ad opādū ſūt ſic oꝛdiata.ſ eē exiſtere dif
fert ab eēntia:igit potētia opatia:ꝛ tñ eēntia medi
ante potētia pt gñare ſbām tāq̄ iſtrumēto:ſicut pꝫ
de ſubā pomi q̄ttitate ꝛ coloꝛe. Scdo pbat idē ſic:
duo actꝰ oppoſiti nō pñt accipi ab eodē ꝑncipio ef
fectiuo.ij.de aia.actꝰ diſtigūt p obā.ſ itelligere et
ĩfoꝛmare corpꝰ ſt actꝰ oppoſiti nō oꝛdiati adiuicē nec
ſic φ vnꝰ icludat aliū vl eꝫ:qꝛ itelligere abſtrahit a
matia dare eē nō cū vt ſic iformet matiā. nec vnū in
cludit aliō:qꝛ aia pueri dat eē:ꝛ tūc nō dat itellige-
re:ſil'r aia ſepata itelligere:ꝛ tūc nō dat eē matie:
igit vtrūqꝫ ē ſepabile ab alio:igit.ꝛc. Et ſi arguat
ↄ iſtos φ potētia poſſet ſepari ab eēntia : qꝛ deꝰ pt
ſepare abſolutū ab abſoluto:ꝛ ꝑus a poſterioꝛe. di
cit φ nō pt ſepare paſſiōeꝫ a ſubō qꝛ diffinit p ſbm̄
¶ Cōtra:paſſio ſupioꝛis neceſſario ↄuenit iferioꝛi
qꝛ qō cōuenit pꝰ ſupioꝛi cōuenit p ſe iferioꝛi.lꝫ non
ꝑmo.ſed q̄ttitas ē paſſio ſubē coꝛpee:igit nō pt eē
q̄ttitas ſine oi ſbā coꝛpea ¶ Itē ſi ſbꝫ hꝫ ſolū cāli ta
tē cāe matialis reſpcū paſſiōis:igit nō ē ↄdictio ſbꝫ
eē ſine illa cū potētia paſſiua ſit ↄdictiōis nō hꝫ rō-
nē cāe foꝛalis nec finalis cū nō ſit pfectiꝰ nec itriſe
cū:ſi hꝫ rōnē cāe efficiētꝭ:igit ſbm ē imediate effici
ens paſſionē:et hēt ꝓpoſitū cū oēꝫ efficatiā cāe ſe-
cūde pt deꝰ ſupplere imediate. ¶ Itē:ſi hec ē cā qꝛ
diffinit p ſbm cū p pbm. vii.i rōe cuiuſcūqꝫ accñta-
liť ponit ſubm̄:igit nullū accñs poſſet eē ſine ſubō.
¶ Itē:agēs aſſimilat ſibi paſſum p formā ꝛ eo p ſe
ē agēs q̄ p ſe aſſimilās:igit gñans. Uñ gñans vt di
ſtinguit ↄ alterā cū aſſimilet in ſubā:igitur p eſſen-
tiā eſt generās. ¶ Itē:inſtrumētū non eſt mouens
niſi motum q̄ mouēs ibi imediate eſt forma ſubſtā-
tialis/vel eſt ꝓceſſus i iſinitum. ¶ Itē:ſubā rei eſt
motiua imediate intellectus φ q̄d.ꝛc.nec valet ibi
dicere de fantaſmate:qꝛ i angelo nō habet hoc ap-
parentiā cū imediate eſſentialiť moueat itellectū.
Dicit φ hoc eſt mouere intētionaliť. ¶ Contra:in-
tellectio angeli eſt vera res:igitur eſſentia rei mo-
uet realiter licet ſpūaliter q̄n angelꝰ itelligit eēntiā
ſuā. ¶ Ad ꝑmū ꝓ iſta pte dico:φ ſi pōnat eē aliō ab
eēntia:tūc imediatiꝰ eēt eēntie ꝑmū opatiuū q̄ eē
exiſtere. ¶ Itē:eē ē i virtute agētꝭ creati cū poſſit i-
ducere formā ſubālē:ſ ipoſſibile ē ſepare eē a tmi-
no gñatiōis i iſtāti gñatiōis:ꝛ terminꝰ dꝫ eſſe p ſe
vnꝰ.igit eē nō ē aliō ab eēntia. Preterea:hec rō no cō
cludit φ illis q̄bꝰ ꝑmiſſe ſunt ꝓbabiles ↄcluſio ē im
probabilioꝛ vtraqꝫ ꝑmiſſa:igit nō vꝫ ꝓpō. ¶ Itē:
ſcda rō nō vꝫ:qꝛ ſi cōcluderet nichil eēt potētia acti
ua:qꝛ nō ē aliq̄ potētia actiua q̄n poſſet dare eē ali-
quod:ſ actꝰ iformādi ſubm̄ ꝛ reſpiciēdi obm̄ ſūt di
uerſi actꝰ:igit nō pñt accipi ab eodē ꝑncipio actiō.
igit nichil eēt potētia actia pter hoc inq̄ occupādo
locū nichil capit a ſubō:qꝛ tñ occupet p ſe ꝛ alius
actꝰ ē iformare ſubm̄ ꝛ nō eſſet eadē q̄ttitas q̄ occu
paret locū ꝛ iformaret ſbm̄. vñ dico φ duo actꝰ vel
ſūt actꝰ ꝑmi vel duo actꝰ ſcdi vel actꝰ ꝑmꝰ et ſcdꝰ. De
actibꝰ ꝑmis veꝝ ē aſſūptū:ſ de actibꝰ ſcdis falſū ē
cū ꝑncipiū actiuū nō eſt limitatū ad alteꝝ illoꝝ:qꝛ
volūtas p idem ꝑncipiū oino pt imediate i multos
actꝰ diuerſos:adhuc arguit creatura pt facere noti
tiā de deo:igit accñs vtute ſubē gñare eēntie : qꝛ i-
pfectiꝰ vtute pfectioꝛis pt ipfectiꝰ. Dico φ res i co
gnitiōe hꝫ eē ſm q̄d reſpectu eē reale.iō nō ſeq̄tur
creatura vtute ꝓpꝛia pt ↄferre cognitionē i itellectu
nr̄o de deo:igit accñs vtute ſbē pt cāre ſbāꝫ:qꝛ itel
lectio cū ſit accñs hꝫ minoꝛē pfectionē i itellectu i

entitate: ⁊ pl⁹ differt a deo q̄ꝫ īfima sbā. ¶ Dico igr̄ ad hūc t̄tiū articulū / q̄ꝫ agēs creatū nō p̄t agere instrumētalr̄ i trāsubstātiatiōe ꝓp̄e loq̄ndo de instrumēto: ⁊ īstrumētū ꝓp̄e acceptū / vel attigit cāꝫ causati sicut martell⁹ q̄ ip̄mit ymago i monetā i istāti nihil agit. ꝑmo mō nō ē agēs creatū instrumētū: q̄꞉ vel i vltio istāti vba sūt ꝓlata ꝯplete: igit̄ tūc nō sūt neqꝫ ē īstrumētū scđo mō: q̄꞉ tūc eēt p̄⁹ disponēs alterās materiā: sed nulla alt̄atio ꝓp̄e ē ꝑ ꝓlationē vboꝝ circa panē vel vinū: tñ i ꝓp̄e loq̄ndo de īstrumēto / ꝓlatio vboꝝ cū itētiōe ē īstrumētū necīo disponēs ex suppōne stāte volūtate diuīa: q̄꞉ sic ordiauit. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale ⁊ scđm p꞉: q̄꞉ ꝓcedūt de actōe de gn̄e actiōis: sꝫ ista actio ē de gn̄e relatiōis ¶ Ad aliō dico: q̄ꝫ p̄t ꝯuertere totū i totū nō tñ tota: iter. ¶ Ad aliō dico / q̄ꝫ natura cōformauit corp⁹ xp̄i in naturalr̄ ⁊ sb eē naturali: sꝫ ex hoc nō seq̄t̄ q̄ꝫ p̄i formalr̄ ip̄m sb eē q̄ꝺ hꝫ i eucharistia: ⁊ sub illo mō scꝫ nō mō q̄ntitatiuo: q̄꞉ iste modus nō subest nature: iō nullū corp⁹ p̄t cāre sub isto mō ¶ Ad aliō nō seq̄t̄ q̄ꝫ nō reqrit̄ itētio sacerdotꝭ: q̄꞉ aliq̄d vna cū ꝓlatione vboꝝ q̄꞉ ē dispō q̄ ē necessitas ex ꝯditiōe: sicut agēs neqꝫ ꝓp̄e sicut īstrumētū necīo tñ requirit̄. Q̄ō. ij.

Q̄ō scđa. **Secundo q̄rit̄ vtꝝ q̄cunqꝫ** sacerdos ꝓferēs vba sr̄ materiā debitā ꝯficiat corp⁹ xp̄i: Ꝙꝫ nō. Malachie. ij. Maledicā bn̄dictiōibus vr̄is. et subdit̄ q̄s ꝑualebit: ¶ Item. j. q. j. d꞉: q̄ꝫ suspēso sacerdote nulla ei reliq̄t̄ ptās. i. ca. q̄ꝺ q̄dē ¶ Itē: si sic eq̄li valeret missa maloꝝ sacerdotū sicut bonoꝝ. ꝯn̄s falsum. ¶ Itē: laic⁹ p̄t sumere corp⁹ xp̄i: igit̄ ⁊ ꝯficere q̄꞉ magꝭ ē sumi q̄ꝫ ꝯficere: q̄꞉ vnū ordiat̄ ad aliō. Itē dyacon⁹ p̄t dispēsare sanguinē xp̄i: vt pꝫ i vita bt̄i laurētij dicētꝭ btō sixto cui dispēsationē dn̄ici sanguinis tradidit: sed magis ē dispēsare q̄ꝫ ꝯficere. et in canone dyaconi ⁊ subdyaconi possūt dispēsare. ¶ Oppositū. j. q. j. d꞉: q̄ nō amittit baptismū nō amittit ius baptisādi. sed ordo nō p̄t tolli sacerdotalis ꝑꝑ idelebilitatē caracteris: iō nec ptās ꝯficiēdi. ¶ Itē: q̄ꝫ nō laicis / de ꝯse. di. ij. ꝓhibem⁹. Una opinio ē q̄ꝫ sacerdos deḡdat⁹ nō p̄i ꝯficere neqꝫ excōicat⁹. ¶ Uñ d꞉ q̄ꝫ sicut ep̄s ipressit caracterē: ita deḡdādo p̄t auferre: sed hoc ē falsum: q̄꞉ ep̄s ē mister in dādo nō i auferēdo. Uñ q̄ꝫ sacerdos nō sit ī foro seculari vel laicali nō ē itrīsecū ordini sꝫ postea annexū. Dico ad q̄onē q̄ꝫ de potētia absoluta q̄lꝫ sacerdos p̄t: ita q̄ꝫ si facit factū ē ⁊ soli sacerdotes q̄꞉ xp̄s dixit Luce. xxij. sacerdotib⁹. Hoc facite i meā cōmemoratiōnē. ⁊ q̄ꝫ laic⁹ nō possit. pꝫ. j. ad Coꝝ. Panis quē nos frāgim⁹. i. sacerdotes. ⁊c. pꝫ igr̄ q̄ꝫ hoc ē de iure euāgelico nō solū de iure positiuo. ⁊ hoc expsse hēt̄ ex̄ de sū. tri. ⁊ fi. ca. Firmiter. ⁊c. Null⁹ p̄t sacrificiū facere nisi q̄꞉ ē ordiat⁹: ⁊ si attēptat hoc facere irregularꝭ ē. ex̄ de pb̄ro nō baptisato. ad ptātē ordinatā nulla reqrit̄ aliq̄ ex p̄te mīstri vt licite possit aliq̄ ex p̄te loci / aliq̄ ex p̄te tp̄is. ex p̄te mīstri reqrit̄ amonitio ipedimētoꝝ ⁊ adiectio alioꝝ ꝯueniētiū. Primū ipedimētū si nō sit ieiun⁹. de ieiunio. s̄. dist. viij. q. vlti. Aliq̄ñ tñ neqꝫ ē culpa neqꝫ pena: q̄꞉ p̄t i die parasceues assumere corp⁹ xp̄i: ⁊ cū ꝑuo itrat stomacū vinū nō ꝯsecratū q̄ꝫ corp⁹ xp̄i ēt die pasche et natalis p̄t bis vti: sed nō cēset̄ nō ieiun⁹ ꝓ prima ¶ Ad aliō ipedimētū ē culpa mortalis pcī. de illo hēt̄. s̄. dist. ix. de culpa mīstri quō agendū ē. Tertiū ipedimētū ē pena spūalis canonica. degradatio / suspēsio / īterditio / excōicatio maior. ista oīno ipediunt libertatē exercēdi officiū ⁊ ptātē ordiatā: lꝫ nō ptātē absolutā. sed igr̄ātia iuris nō excusat sacerdotē: q̄꞉ i illis actib⁹ q̄s frequēter exercet tenet̄ eē nō ignar⁹ iuris. sꝫ ē igr̄ātia facti nō crassa nō affectata oīno excusat: vt hēt̄ ex̄ de clerico excōmunicato: et ponit̄ exēplū de vno i apparatu queꝫ excōicauit ep̄s ꝑ literā ⁊ si nesciuit ⁊ tp̄e clause littere admistrauit oīno excusat̄. Si aūt sit excōicat⁹ excōicatiōe minori: lꝫ mīstrauit nō efficit̄ irregularꝭ: lꝫ glosa dicat in ꝯtrū: q̄꞉ vbi nō exp̄mit̄ irregularis nō hn̄t glosatores ptātē infligēdi irregularitatē: sꝫ si ē rumor vl' ꝓbabilis suspicio dꝫ eligere p̄tē tutiorem. De hora sciēdū. q̄ꝫ i die natalis dn̄i lꝫ celebrare añ aurorā: sꝫ nō i alio die. In aurora tñ lꝫ / hoc ē ante ortū solis sup emisp̄iū nostrū ꝑ vnā horā equalē ⁊ q̄ntā p̄tem vni⁹ ⁊ p̄tē alteri⁹. Nā aurora incipit sole exn̄te sub orizōte ꝑ. xviij. g̃d⁹ q̄ sūt hora vna ⁊. v. ⁊ ps vni⁹ hore. Nā eleuatio. xv. g̃duū de eq̄noctiali ē vna hora eq̄lis: deide tres g̃d⁹ sunt q̄nta ps vni⁹. Istō pꝫ ꝑ girardū cremoneñ. lib. de crepusculis. Et cauēdū est ne ante aurorā celebret̄ ne forte de⁹ nō possit videre celebrātē / ⁊ post celebrare vsqꝫ ad nonā: ⁊ dꝫ habere r̄ndētē sibi amē ꝓ tota ecclia sicut ipse orat ꝓ tota. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale pꝫ r̄nsio i lr̄a q̄ꝫ de⁹ maledicit bn̄dictiōib⁹ maloꝝ inq̄ntū mali sunt. Uñ bn̄dictio reddit sibiip̄i maledictionē. tñ efficatiā bn̄dictionis hꝫ respcū alti⁹. vel ħ ē itelligēdū qñ mali adulādo bn̄dicūt malis. ¶ Ad sꝫ dic: q̄ꝫ nō p̄t de iure libere exeq̄ sacerdos deg̃dat⁹. ¶ Ad aliō / q̄ꝫ sumere corp⁹ xp̄i ē maiorꝭ fruct⁹ q̄ntū ad vtilitatē q̄ꝫ ꝯficere tñ nō ē maioris ptātꝭ ¶ Ad aliō de laurētio ⁊ sixto q̄ꝫ si sāguis eēt dispēsād⁹ regularit̄ oīb⁹ possēt diaconi dispēsare: q̄꞉ dispēsādo sāguiēꝫ nō tāgūt nisi calicē: iō min⁹ ē q̄ꝫ dispēsare corp⁹ xp̄i. Nūc āt nō dispēsat̄ ꝑꝑ ꝑiculū effusiōis ⁊ ꝑꝑ scādalū ne sīplices crederēt maiores v̄tutes eē i duab⁹ sp̄ēb⁹ q̄ꝫ i vna tñ bñ itelligerꝫ sꝫ posset dispēsari sāguis lꝫ nō celebraret ¶ Ad aliō dico: q̄ꝫ i duob⁹ casib⁹ p̄t diacon⁹ dispēsare corp⁹ xp̄i ⁊ tāgere: vt qñ p̄cipit̄ sibi ab ep̄o vel pb̄ro q̄ nō p̄nt ad hoc accedere: vel aliq̄ exn̄te i piculo mortꝭ absēte sacerdote: sꝫ laic⁹ ex nulla necessitate p̄t tāgere corp⁹ xp̄i i q̄cūqꝫ casu. ¶ Ad aliud ad oppositum patet. ¶ Distin. xiiij. ¶ Q̄ō prima.

Circa hanc distinctionē q̄rit̄ p̄mo vtꝝ ad deletionē pctī mortalis actualr̄ requirit̄ pn̄ia de pctō: Ꝙꝫ nō. q̄꞉ q̄ꝺ delet̄ sine pn̄ia nō reqrit pn̄iam ad ei⁹ deletioneꝫ si pctm̄ actuale ē hm̄ōi. q̄꞉ ꝯsistit i actu: igr̄ cessat cessāte actu. Necꝫ q̄ꝫ deliq̄t̄ dispō: q̄꞉ q̄lꝫ dispō tal' ex se cessat nisi ex actib⁹ multiplicatꝭ gn̄et̄ hit⁹. ¶ Itē bō offensus p̄t remittere pctm̄ vel offensam abs= Distin. xiiij

q3 pnīa.igit̄ ei deꝰ. ¶ Itē: φ pnīa nō valeat videt̄
p Aug. q̄ dicit φ tūc eīt pnīa s3 infructuosa sup il-
lud ar. ah. estote misericordes. Dicit aug. nō loquit̄
de his q̄ sunt i via: qz talibꝰ valet pnīa. ¶ Contra
hoc ē Hiero. φ nichil pdesset iude pniam egisse.
¶ Itē: oz φ pnīa sit eqle bonum vel magꝭ φ pctm̄
sit malū ut sit sufficiēs emēda. s3 pnīa ē bonū fini-
tū / ꝛ pctm̄ mortale malū infinitū. igit̄. ꝛc. ¶ Op-
positū φ valeat et φ reqrit̄ dicit Hiero. i eplā. ii.
ad demetriadē. ꝛ ponit̄ i lrā φ ē scḋa tabula post
naufragiū. ¶ Itē: φ valeat pz Eze. xxxiii. ꝛ xviii.
q̄ncūq3 igenuerit pctōr. ꝛc. etiā Math. iii. ꝛ iiii.
¶ Itē. Luc. xiii. Nisi pniam egeritis oēs pibitis
¶ Circa q̄onē: pmo q̄d sit illō p qō aliq̄s ōr pctōr
actualit̄ cessante actu peccādi exteriori et iteriori
Scḋo quō illud se hēat ad pniam: de pmo pctm̄
mortale ē formalit̄ iiusticia ē carētia iusticie debi-
te. Iusticia debita duplex ē / iusticia hitual̄ ꝛ actu
alis: qz vltra iusticiā hitualē quā h3 dormiēs h3 a-
ctu opans iusticiā actualē q̄ ē rectitudo actualis i
actu suo cū elicit̄ actꝰ cōformit̄ regule sue: igit̄ cū
idē sit susceptiuū ꝯrioꝝ erit ibi iiusticia actual̄ cū
elicit̄ actꝰ difformit̄ sue regule. Primū pctm̄ mor-
tale pūat aiā3 a grā. sed q̄tū ad hoc solū dl3 pctōr
eēt eq̄lit̄ pctōr cū alio extēsiue ꝛ itēsiue: qz tm̄ est
ibi vna pūatio totalis pūās grā nā. sic cōmittens
pctā mille mortalia vilissima nō ē magꝭ pctōr φ q̄
tm̄ cōmisit vnū minimū mortale: iō nō solū ōr pctōr
actu ex pūatiōe grē. s3 extrīseco alio vt ab iusticia
actuali: s3 cessāte actu iteriori ꝛ exteriori cessat oīs
pūatio q̄ fuit formalit̄ qz cessāte susceptio eē cessat
qō i eo ē q̄tū ad eē: ꝛ certū ē φ dispō q̄cūq3 dere-
licta desinit nisi ex actibꝰ similibꝰ fiat hitꝰ. nec pt
ista pūatio eē imediate i aīa nisi mediāte tali actu
Pōt igit̄ dici φ nō remanet formalit̄ nisi pūatio
grē post pctm̄ cōmissū tm̄ remanet reatꝰ / hoc ē ob
ligatio ad penā cōdignā donec recōcilet̄ deo. Et
ista obligatio fundat̄ imediate i aīa: ꝛ l3 nō fuisset
obligatio i aīa si nō pcessisset talis actꝰ nō tm̄ ē ille
actꝰ fūdamētū illiꝰ obligatiōis / sicut dictū ē pꝰ φ
paternitas nō fundat̄ i gnatiōe actiuā s3 i potētia ge
neratiua pris: tm̄ paternitas nō eēt nisi precessisset ge
neratio tāφ pma: iō solū fundat̄ paternitas sup gnā
tionē actiuā tāφ sup pmū extēdēdo fundari a ne-
cessario pexigere. Cōtra ista obligatio nō pt esse
relatio realis: qz cōseq̄t̄ extrema existētia extremo
rū / neq3 pōt eē respectꝰ extrīsecꝰ de gnē actionis
vel passiōis: qz tūc reqreret efficiēs: s3 illō nō pos-
set eē aīa sed solꝰ deꝰ: igit̄ solū ē hec obligatio in
aīa ex hoc φ deꝰ vult eā punire pena cōdigna p
tali pctō. Preterea hec ista obligatio ē q̄d positiuū:
igit̄ nō ē formalit̄ pctm̄. ¶ Dico igit̄ ad hūc articu
lū declarādo q̄d sit illō a q̄ ōr pctōr cessāte actu de
clarādo p q̄d simile Si eni p opa meritoria nō au
geret̄ gratia: sicut multotiēs cōtigit cessāte actu ꝛ
dispōne q̄cūq3 illoꝝ opeꝝ nō diceret̄ iste magꝭ iu
stus i acceptatiōe dñi: qz deꝰ videt ista opa q̄ fecit
iste igit̄ dicit̄ eē bñ meritꝰ ꝓpt illa opa nō tm̄ i re-
ctitudie actuali neq3 i dispōne derelicta p positū
sed tm̄ qz volūtas diuīa ꝓpt opa bona q̄ fecit or-
diat ista ad tm̄ bonum ita ex pte ista cessante actu
peccādi ꝛ oi dispōe ōrelicta nō ōr iste magꝭ pctōr
alio ꝓpt aliq̄d qō remanet i aīa. s3 solū qz volūtas
ꝓpt mala opa q̄ iste fecit ordiat ipm ad tātā penā
ꝛ pt dici q̄dā mō relatio rōis extēdēdo relationē ꝛ
nihil ex pte peccātꝭ ē nisi passiue i hoc φ d3 pati
ista mala. Ad hoc videt̄ aug. sup illō psal. q̄ꝝ tecta
sūt pctā. ꝛc. nō ē itelligēdū qō deꝰ nō videat pctā
cōmissa: s3 qz q̄du ē pctōr ꝛ nō recōciliatꝰ deo vo
luntas diuina ordinat istum ad tātum malum pe-
ne: et hoc ē videre dei peccatū huiusmodi ad ma-
lum: cum autem reconciliatus est quātum ad hoc
tecta sunt pctā: qz nō ordinat tūc volūtas diuina
istū ad malū pene. Vñ dicūt nō videre pctā est ad
penā nō imputare: sed cū aliq̄s offendit regē ces-
sante actu nō remanet i aīa offendētꝭ plusφ i aīa
alterꝰ / nisi vt passiue patiat̄ tāto malo: sed rema
net i volūtate punientis pena cōdigna sibi infligē-
da. patet igit̄ φ nichil reale reliquit̄ i aīa peccātꝭ
sed tm̄ i volūtate punientis cessante actu i oi dispo
sitione. ¶ De scḋo articulo sc3 quō illō se h3 ad pe
nā rōe cuiꝰ ōr iste pctōr actualit̄. Prio itelligēdū φ
vlt̄ oīs culpa ē purgāda p penā: qz oīs culpa mor
talis est offensiua dei. Offensus appetit vidicari:
et volūtas vidicādi ē volūtas puniēdi. igit̄ a pnci
pio oīs culpa q̄ delebat̄ purgabat̄ p penā: sed nō
semp delet pena culpā neq3 nūφ: s3 aliquādo pur
gat aliquādo nō: qz aliquādo pena nō tollit culpā
qz nō recōciliat aiam: ꝛ tūc vidicat ꝛ nō recōciliat
Qñ aūt recōciliat punit ꝛ totalit̄ purgat. Verūta
men eo mō quo pōt dici meliꝰ eēt dicēdū φ meli-
or eēt malus i pena φ sine pena. Vñ multi prede-
stinati peccāt mortalit̄: ꝛ postea p penā ordinatā
tollit̄ pctm̄: qz hec est plena recōciliatio. in repro-
bis vero pena nūφ tollit pctm̄. ¶ Tertiꝰ articulꝰ
q̄ est ista pnīa q̄ tollit pctm̄: qz cū pena ppetua sit
multū intēsior φ pena pdestinatorū: mirū ē qz nō
delet culpā. Causa est ista: qz inuolūtarie sustinet̄:
et est cū affectiōe cōmodi. nō aūt iusti: qz sicut ali-
quis sine murmure peccauit: ita oz φ sine murmu
re sustineat penā. Nūc aūt reprobi sp inuolūtarie
puniūtur qz penā abijcerēt si possent: et iō nō pur
gant̄ s3 detinēt̄ a pena. Alij vō volūtarie sustinēt
iō talis pena nō tm̄ vindicat s3 purgat: qz pena vo
lūtarie tolerata purgat pz igit̄ q̄ est ista pnīa q̄ re
quirit̄ qz ē aliq̄s actꝰ pnīe. an sit pnīa q̄ est virtus
vel sacramētū patebit posteriꝰ. Vñ Aug. dicit φ
penitere ē penā tenere hoc ē nō inuite: qz qō iuite
habet̄ nō tenet̄ / imo vellet hñs qō inuite h3 a se
ꝓijcere. iō puniti iuolūtarie nō tenēt sed tenētur
a pena. ¶ Ultimo intelligendū3 q̄ pena reqrit̄ et
sufficit / est ne informis videt̄ φ illa nō sufficit si ē
formata: igit̄ seq̄t̄ charitatē / igit̄ ista nō remittit
pctm̄: qz charitas nō stat cū pctō: ꝛ tm̄ pūs iest ca-
ritas φ ista pnīa. Dico φ aliq̄s post pctm̄ actuale
pter puris naturalibꝰ cū influētia gnāli dei con-
fiteri pctā sua: ꝛ tūc pt hre tristiciā de illis: ꝛ ha-
bet tūc aliquā penā ista tm̄ nō est formata. Alia ē pe
nitentia concomitans charitatem: et illa est for-
mata: qz si p aliqō tpe existat aliq̄s i pena iformi:

et ĩ vltio inſtãti deꝰ gratiã infundat ſimul cõcomitat̃ pena formata / dato ꝙ tũc actu inſit aliq̃: ſed ſi loquamur de pena ꝑcedẽte gratiã ſufficit pena informis: imo oĩs pena q̃ ꝑcedit ẽ informis neceſſario: qꝛ ipoſſibile ẽ pniam formatã ꝑcedere grãm: qꝛ tũc eẽt amicꝰ dei ante gratiã. ſed ẽ ne neceſſe ꝙ ĩ inſtãti ĩfuſiõis grẽ ſit pena formata: dico ꝙ ſi aliq̃s ꝓus habuit ꝑ aliq̃ð ipſe penã iformẽ: ⁊ ĩ vltio inſtãti deꝰ ex cõgruo velit ĩfundere gratiã: aut igit̃ ĩ illo inſtãti volũtas elicit actũ diſꝑatũ vel ꝯriũ. Primo modo credo ꝙ licet tunc ſit diſtractio / et eliciat aliquẽ aliũ actũ dũ tñ nõ ꝯriũ eliciat deꝰ infundit gratiã. Si tñ eliciat actũ ꝯriũ ⁊ tũc nõ recipit gratiã: qꝛ ꝑt obicere iõ ꝙ nõ req̃rit̃ actualis pena formata ſeq̃tur gratiã. Vñ ſicut ſufficit pena iformis precedẽs ita ſufficit ĩ vltio inſtãti ꝙ nõ ſit elicitio cõtrarij. Sicut ſi aliq̃s hꝫ meritũ vſqꝫ ad vltimũ inſtãs vite ſue / in vltio inſtãti ex cõgruo infunderet gratiã / licet nõ ſit actualis cõſideratio pene ĩ vltio inſtãti recipit gratiã. Si tñ req̃rit̃ aliqua pena cõcomitãs tũc iſta ẽ formata / ſi vero nõ req̃ritur aliq̃ tũc ꝑt eẽ attritio in toto tꝑe ꝓoꝛi: ⁊ ĩ vltio inſtãti ẽ receptio gratie. etiã põt eẽ in toto ꝓoꝛi attritio et in vltio inſtãti cõtritio. ¶ Ad ꝓmũ ꝑncipale cõcedo ꝙ ceſſat actꝰ ⁊ diſpoſitio: ſed nõ deſit obligatio ad penã etnã: hoc eſt q̃n remaneat pena ordinata in volũtate punientis et pctõꝛ paſſiue puniẽdꝰ. ¶ Ad aliũ põt dici ꝙ hõ offenſus nõ põt remittere offenſam abſqꝫ pnia niſi voluntas ſua mutet̃: ſed volũtas diuia ẽ immutabilis: iõ nõ põt Vel forte meliꝰ ꝙ hec rõ ꝓbat ꝙ deꝰ põt remittere culpã ſine pnia de potẽtia abſoluta: nõ autẽ de potẽtia ordiata. ¶ Ad aliũ dico: ꝙ nõ ꝓdeſt illis pnia / ſed ẽ infructuoſa: qꝛ nõ ꝓpe pnia ⁊ nõ tenẽt eam / ſed libenter eã abijcerẽt ſi poſſent. ¶ Ad aliũ de iuda dico / ꝙ nõ diſplicuit ſibi pctm̃ ꝓpt offenſam dei / ſed ꝓpt aliũ finẽ: iõ nichil ſibi ꝓfuiſſꝫ pniam egiſſe ꝓpt illũ finẽ. ¶ Ad aliud cõcedo: ꝙ actꝰ pnie formatꝰ cõcomitã grãꝫ eſt magis bonũ q̃ pctm̃ mortale eẽt malũ: qꝛ ille actus eſt bonũ infinitũ et malũ ꝑfectiꝰ q̃ malũ ꝑcedẽs: qꝛ infinitas pcti ex carẽtia boni qð debuit ĩfuiſſe ſi non peccaſſet: ⁊ nõ ꝑ ꝯñs q̃libet actꝰ bonꝰ ſibi oppoſitꝰ ẽ malũ magis bonũ q̃ malũ oppoſitũ cũ ꝑ talẽ actum inſit illð bonũ infinitũ ex cuiꝰ carentia dicit̃ pctm̃ malũ infinitũ. iõ magis dꝫ ꝯcedi ꝙ illa pnia ſit bonũ infinitũ q̃ pctm̃ ꝑcedẽs malũ ĩfinitũ. Q̃ō.ij.

Secundo querit̃ vtrum actꝰ req̃ſitꝰ pnie ad deletionem pcti ſit actꝰ virtutis: Qꝫ nõ: qꝛ ille actꝰ ẽ paſſio: paſſio aũt nõ ẽ virtus. pena igitur non eſt actꝰ virtutis. ij. Ethi. ¶ Itẽ: actꝰ virtutꝫ ẽ electiuꝰ: ſꝫ oĩs pena ẽ inuolũtaria: nõ igit̃ eligit̃. ¶ Itẽ: ille actꝰ pnie nõ fuiſſet ĩ ſtatu ĩnocẽtie: ſed oẽs actꝰ virtutis q̃ nũc ſunt fuiſſent tũc: igitur. ⁊c. ¶ Itẽ: iſte actus pnie non põt eẽ niſi nolle egiſſe peccatũ: ſed nulla electio poteſt eſſe reſpectu eiꝰ cũ hoc ſit impoſſibile. et cũ electio nõ ſit ĩpoſſibiliũ. iij. Ethi. oĩs actꝰ virtutꝫ eſt ꝑ electionẽ. ¶ Itẽ iſte actꝰ nõ virtus infuſa / qꝛ nõ fides / ſpes / charitas: neqꝫ eſt virtus acq̃ſita: qꝛ hmõi pnia non põt ſtare cũ pctõ mortali: ſꝫ q̃lꝫ hũꝰ acq̃ſitꝰ ꝑt. ¶ Oppoſitũ / magiſter in lr̃a. pnia virtꝰ ⁊ ſacramentũ. ⁊c. vel pnia interioꝛ virtꝰ mẽtis eſt. ¶ Dico ad q̃ſtionẽ ꝙ penitere ẽ pniam volũtarie tenere: hoc aũt ꝯuenit dupliciter vel penã inflictã tenere ⁊ hoc ẽ volũtate iperãte vel penã a quocũqꝫ alio iflictã ſuſtinere: ⁊ hoc voluntate acceptãte. De ꝓmo dico ꝙ penitere eſt actꝰ virtutis ⁊ ſpecialis virtutis et hoc loquẽdo de actu virtutis ſcðꝫ ꝙ ẽ q̃uatiꝰ virtutꝫ vna cũ alijs actibus ſimilibus ſi virtꝰ non inſit ita ꝙ aptus natꝰ ẽ elici a virtute. Sic ꝓbo ꝙ penitere ẽ actus virtutis: qꝛ oĩs actus humanus cõſonans rõni recte eſt actꝰ virtutis loquendo de actu virtutꝫ / vt expoſitũ ẽ: ſed volũtarie infligere penã ſibiipſi voluntate imperãte eſt actꝰ hũanus cõſonãs rõni recte. qꝛ. iiij. Ethi. legiſlatoꝛ dꝫ punire ſcðꝫ rectã rõnẽ faciẽtes ꝯ legẽ: et dꝫ ſcðm rectã rõnẽ vindicare: igit̃ miniſter cui cõmittit̃ hoc officiũ dꝫ ſꝫ rectã rõnẽ iudicare exequẽdo hoc ſicut vellet legiſlatoꝛ. ſꝫ cuilꝫ ꝯmittit̃ vindicta de ſe et põt eẽ recta cõmiſſio ſi ſit ꝓbabilis ſuſpicio ꝙ faciat ſcðm rectã rationẽ. igit̃ pꝫ ꝙ penitere ꝓmo mõ eſt actꝰ virtutis. Scðo ꝙ ſit actꝰ ſpecialis virtutis: qꝛ iſte actꝰ eſt ſpecialit̃ circũſtantionatus: et eſt circa ſpeciale obm̃: ſcilꝫ circa malũ vidicabile. Ex quo pꝫ ꝙ non eſt actus virtutis infuſe: qꝛ virtus infuſa hꝫ deũ ꝓ obiecto. deus aũt nõ eſt malũ vindicabile. Dicit ſcðm Aug. Soliꝰ dei eſt pniaꝫ fructuoſam / etiã rectã imittere dico ꝙ ꝓ tãto ſolius dei eſt fructuoſam pniam imittere ꝓ quanto ipſe ſolꝰ charitatẽ imittit. Dico igit̃ vt ꝓus ꝙ non eſt actus virtutis infuſe / neqꝫ virtutis intellectualis. ſed appetitiue: et virtus cuius eſt iſte actꝰ non hꝫ actũ ad ſe primo: qꝛ primo cõpetit iſta virtꝰ legiſlatori puniendo alterꝫ. ⁊ ſic põt eſſe eiuſdẽ puniendo ſe alterꝫ. hoc eſt quaſi alterꝫ. ex quo pꝫ ꝙ non eſt fortitudo neqꝫ tẽperãtia cũ iſte ſint ad ſe ꝓmo eſt igitur iuſticia. Dicit igit̃ iſta virtus ẽ quedam amicitia: qꝛ ſicut ex amicitia eſt ꝙ legiſlatoꝛ vult oẽs in ciuitate eẽ bonos: ita vult punire malos et corrige vt eos inducat ad amicitiã. Dico ꝙ non eſt amicitia: qꝛ vt habet̃ primo Poli. xi. differentia eſt inter punitionẽ ⁊ correctionẽ: qꝛ vindicta ſeu punitio nõ eſt ꝓpe eiꝰ gratia vt reducat punitũ ad amicitiã ſed gratia reipublice. Correctio vero eſt vt reducat delinquẽtẽ ad amicitiã. Vñ ſicut legiſlatoꝛ vult bonũ reipublice: ſic eiꝰ grã vult punire illuꝫ q̃ nocet reipublice. Et vbi ꝓnceps nõ eſt ſimplicit̃ melius q̃ reſpublica debet ordinare punitionẽ et vindictã ad bonũ publicuꝫ: vbi vero pceptũ eſt melioꝛ q̃ reſpublica debet ordiare vel dictam ad bonũ ꝓpriũ: igit̃ deꝰ ſic vidicat. Sꝫ hõ qui punit ſe vt alterꝫ eadẽ virtute punit ſe qua deberet punire alterum: ⁊ eodẽ modo: ideo iſta punitio nõ eſt amicitia ſed quedam iuſticia alia a virtute amicitia. Ex his ſequuntur quedam correlaria. Primũ: eſt ꝙ virtꝰ pnie et eiꝰ poſſunt ſtare cuꝫ

pctō mortali ꝙ aliqͣs pt ex frequēter sic opari cre
are talē habitū quo displiceat sibi male egisse. Et
ex hitu tali pt elici act⁹: tñ ista virtus disponit ad
oppositū pcti mortalis. Scōm est: ꝙ iste hit⁹ non
hꝫ imediate ꝓ actu ꝓrimo malū / neqꝫ etiā nolle
qꝛ eiusdē virtutis est velle vnū oppositum ⁊ nolle
alteꝝ. Nūc aūt de⁹ vult vindicare: et iste est act⁹
elicitiu⁹ infligēdi penā. Et istū actū hꝫ hō infligē-
di penā in se: sed nō ꝑ virtutē executiuā imediate
immo ꝑ actū si ꝑ actū iperandi voluntatis vt tri-
sticia insit: et hoc ꝑ hunc actum cum est velle effi-
cax: ideo sequitur ꝙ iste actus est in voluntate vel
iste habitus: quia voluntas ꝑ istū habitū precipit
vsum oim actuū et habituū q̄ possunt ad hoc face
re. Primo eni p̄cipit vti cōsideratiōe vt cōsidera-
re actu hoc euenisse: ⁊ postea p̄cipit nolle hoc eue
nisse ex q̄ seqtur īmediate tristicia act⁹ igit̄ nolēdi
pōt imperari cuiuscūqꝫ virtutis vel a quacūqꝫ vir
tute. Dicit igit̄ iste act⁹ pnie est nobilior actu cha
ritatis qꝛ iperat respectu ei⁹. Dico ꝙ pōt impare
actū charitatꝭ intensissime: qꝛ hoc est nolle euenis
se actū / ⁊ cōsiderare actū euenisse. Sed nō ꝓpter
hoc est nobili⁹ charitate nisi scōm qd. qꝛ iperium
superioris est simplicit̄ nobili⁹. Scōo mō penitere
accipit̄ magis large vt est a volūtate acceptante
penā inflictā ab alio: ⁊ pōt esse sine penitere pri-
mo mō dicto: qꝛ ex illa virtute qua volet vnū pos
sum nō velle ꝯriū: ⁊ siue p̄mo mō siue scōo accipit̄
penitere sufficit ex cōgruo ad delendū pctm̄ mor
tale: et pōt eē actus cuiuscūqꝫ virtutis appetitiue
siue pōt esse mere naturalis / siue act⁹ imissus im-
mediate a deo: ⁊ q̄cūqꝫ est dispositio sufficiēs de
cōgruo vt īfundat̄ gratia. Ex hoc sequit̄ ꝙ potest
esse maximus dolor ex offensa dei ꝓpt suā sum-
mam bonitatē et ex dilectiōe dei: ⁊ sic pōt eē act⁹
maxime accept⁹ deo: ⁊ tñ ibi nichil de penitētia /
qꝛ est virtus. Etiā pōt aliqͣs habere pniam maxi-
mā q̄ est virtus: et paꝝ vel nichil de pnia q̄ reqrit̄
ad hoc ꝙ sit pnia acceptata a deo: qꝛ aliqñ cōtite
tur malū cōmissuꝫ intensissime: ⁊ displicet sibi cō
missum: tñ nihil est ibi de pnia scōꝫ ꝙ penitere di
cit pniam pene. Et aliqñ cōuenit esse ecōtra: ⁊ ali
quādo est ibi tanta pnia ꝙ lachryme fiūt i parte
sensitiua: ⁊ tūc signū est ꝙ est redūdātia ab intel-
lectiua ad sensitiuā. Ali⁹ vero pt eē maxim⁹ dolor
itrīsece i aīa: ⁊ non pōt sic redūdare i ꝑtē sēsitiuā
ꝙ causet lachrymas: qꝛ corpus nō est talis cōple-
xionis ꝙ sit ꝓnū ad lachrymas vtrū si eēt sic di-
spositū ꝙ esset ꝓnū cū nō sunt lachryme signū est
ꝙ nō sit itensa pena intrinsece. ¶ Ad p̄mū p̄nci-
pale dico: ꝙ licet pena sit passio: ⁊ ꝑ ꝯñs nō virt⁹
tñ imperare penā nō est passio: nec etiā volūtarie
acceptare. ¶ Ad aliō dico: ꝙ cū pena ē inuolūta-
ria scōm se: ⁊ q̄tum est ex se: qꝛ est cōtra affectio-
nē cōmodi: sed in cā sua pōt esse volūtaria ⁊ vt hꝫ
affectionē iusti. ¶ Ad aliō dico ꝙ nō oēs virtutes
q̄ nunc sunt fuissent in statu innocētie et malis in-
digentes nūc propter miseriam nostram quibus
non tunc. Uel aliter / quia illa virtus specialiter
que respicit malum vindicabile non fuisset in sta-
tu innocētie: quia ibi nō fuisset maluꝫ vindicabile:
sed tñ in statu innocentie bene fuisset virt⁹ qua fuis
semus proni ad precauendū malū sed inesset et in
nobis et in alijs / licet tñ intuitu fuisset in tali statu
aliqō malū nobis infuisse. ¶ Ad aliō ꝯcedit̄ ꝙ vel
le nō egisse ē act⁹ virtutis. Et cū dicit̄ ꝙ nō pōt eē
volitio respectu impossibilis: dico ꝙ pōt esse ma-
ior velleitas respectu impossibilium q̄ꝫ sit velle re
spectu malorum possibilium que consequuntur: et
magis pctm̄ potest esse in tali velleitate et magis
meritū: qꝛ ⁊ si istaret mihi ꝙ eēt ꝯpossibile me eē
regē vel papā tñ possem peccare i hoc ꝙ si essem
rex vellē sic facere vel sic ⁊ magis mereri si vellē
bene facere: ⁊ sic bñ pōt eē velleitas respectu ipos
sibilis nō tñ pōt eē efficax respectu ipossibilis ne
qꝫ cū electione medioꝝ determīatoꝝ respectu i-
possibilis. Nec credo ꝙ primus angel⁹ fuit ita ce-
cus ꝙ vellet velle efficari btitudinē suā nō ab alio
qꝛ sciuit hoc esse impossibile / forte velleitatē ha-
buit. ¶ Ad aliud dico: ꝙ est pnia informis ⁊ acq-
sita: qꝛ aliqͣs pōt vīdicare malū in alio licꝫ ipe no
luerit dimittere tale maluꝫ: ⁊ pōt ex hoc exerceri
in se: saltem dispositiue: ⁊ talis pnia stat cum pec
cato mortali ex hac causa ꝙ corrigit aliter potest
ipsemet habilitari ad correctionem in se. Q̄ō. iij.

Ertio q̄rit̄ vtrum
virtus penitētie sit inflictiua
tm̄ vni⁹ pene: Ꝙꝺ sic. Uni⁹ de
ordinationis est tm̄ vna ordi
natio oppōita. igitur vni⁹ cul
pe est tm̄ vna pena sufficiens
¶ Itē: virtus pnie est quedā
iusticia vt prius habitum est: igit̄ dꝫ restituere eq̄-
le pro eq̄li: qꝛ hoc est ꝓpriū iusticie. Sꝫ vna pena
pōt esse equalis culpe. igit̄. ⁊c. ¶ Itē: ista pnia est
vna virtus. igitur hꝫ tm̄ vnū actū: igit̄ infligit tm̄
vnā penā. ¶ Oppositū habetur Joelis. ij. Scin-
dita corda vestra et nō vestimenta. et Jaco. vltio
Confitemini alterutrum pctā v̄ra. ⁊ Matthei. iii.
Facite fruct⁹ dignos pn̄ie: scilicꝫ ꝙ pnia inclinet
ad oia q̄ reqrūtur ad innocētiā recupandā: igitur
ad plures penas qꝛ plures pene reqrunt̄ aliquan
do ad placandū offensum. ¶ Itē. Aug. de vera ⁊
falsa pnia: isti sunt digni fruct⁹. ⁊c. vbi loq̄t̄ de plu
ribus penis. ¶ Dico ad q̄stionē ꝙ pnia virt⁹ duo-
bus modis pōt intelligi cum sit virtus appetitiua
hꝫ aliquā virtutē intellectualē regulantē ipsam: ⁊
qꝛ illa regula pōt duobus modis intelligi. Et ista
virt⁹ appetitiua pōt virtus intellectualis regulās
eē virt⁹ acq̄sita solū i lūie naturali: ⁊ ista virt⁹ fuis
set in oi statu: et ꝑ hanc cognoscit̄ ꝙ est displicen-
tia hn̄da de offensa diuina: et hanc cognitionem
habuissēt āgeli ex lūie naturali itellect⁹ si habuis-
sent tp̄s penitēdi sicut nos. Et ista pnia ē vt⁹ ap-
petitiua regulata ab illa v̄tute itellectuali pt esse
aliquid inclinans ad penitēdū de offensa diuina
et pōt acquiri ex mere naturalib⁹. Alia est virtus
intellectualis regulans q̄ nō acq̄rit̄ nisi ex lumie
supnaturali: sicut veritas scripture: et in illa regu-

la.manifestũ est q̃ placent deo ꝑ offensa placãda
ex illa regula nõ est equalis apud oẽs/neqꝫ i omi
lege:sed differenť se hꝫ in diuersis. Sic pnĩa q̃ est
virtus appetitiua regulata ab hac regula est iusti
cia vindicatiua. Et alio mõ ꝑ vno pctõ q̃ ꝑ alio.
aliter in vna lege q̃ i alia. hoc pmisso applico mẽ
bra ad ꝓpositũ:ꝛ dico ꝙ prima pnĩa est tm̃ iflicti
ua vnius pene vt displicentie. Sed pena scḋo mõ
dicta est inflictiua pluriũ penaꝝ. Sed plura sunt
ad q̃ tenemur ex sacra scriptura: et hoc seqtur ꝙ
pena essentialiter respicit penã q̃ est displicentia:
qꝛ non solũ eã respicit ex lege positiua:sed in lege
nature/ et ista est pena per essentiã. Oẽs aũt alie
pene a displicentia non sunt nisi pene ꝑ accidens
inq̃tum sunt inuoluntarie. Sed hic videť dubiuꝫ
ꝙ pena scḋo mõ dicta nõ sit virtus moralis/qꝛ ei⁹
regula nõ põt haberi ex mere naturalib⁹. igiť nõ
videtur ꝙ sit virtus moralis. Dico ꝙ ista couertũ
tur virtus moralis mere moralis q̃ põt acquiri ex
more.scḋo Ethi.nec preexistit ad supernaturale.
Scḋo modo põt dici virtus aliquo mõ moralis:
qꝛ acq̃sibilis est ex more non tñ nisi presupponen
do lumẽ supnaturale quo tñ psupposito ex more
põt naturaliť acq̃ri. Hmõi aũt sũt virtutes euãge
lice/vt pauptas ꝛ castitas virginalis quas nõ po
nit phs i ethicis:iõ aliqui illas distiguũt ꝙ possit
esse talis virtus acquisita. Pꝫ pmo ꝙ si volũtas
multotiens eliciat actũ nullo lumine supnaturali
presupposito sequitur habitus mere moralis.igiť
si prius habeatur lumen supnaturale/non minus
potest generari habitus ex multis actibus. Scḋo
sic:sicut in speculabilib⁹ aliqua sunt simpliciť spe
culabilia ad q̃ nõ põt intellectus noster speculati-
uus simpliciter ꝑuenire ex lumĩe naturali/vt deũ
eẽ trinũ. Sic in practicis aliquid põt esse opabile
ad qḋ intellect⁹ practicus non potest ex naturali
bus ꝑuenire. Tertio sic: alia possũt habere neces
sitatem ex habitu supiori q̃ non habent necessita
tem ex habitu inferiori:igitur iste habẽs habituꝫ
inferiorem nõ põt generare in se virtutẽ q̃ põt ha
bens habitũ supiorẽ:vt si in lumine naturali intel
lectus sit habitus principii scꝫ ꝙ supior nõ sit offẽ
dendus stãte isto habitu noto in luĩe naturali põt
hñs malos actus elicere ex quib⁹ causať ꝓnitas
ad obediendũ superiori:sic habens habitũ princi
pij noti ex lumĩe supnaturali possibile est elicere
multos actus ex quibus põt gñari habitus quo-
dã mõ moralis ad faciliť obediendũ deo:ꝛ tm̃ ex
lumine naturali solum nõ posset sufficienter medi
antibus actibus generari talis habitus: ꝛ sic per
talem regulã q̃ est ꝑ se nota:immo magis nota q̃
alia in luĩe naturali solum põt regulari virt⁹ pau-
pertatis et castitatis virginalis:vt hoc faciliť faci
at actus cõformes ꝓpter dilectionẽ dei:ꝛ sic sine
glo.itelligitur illud Mathei.v. Beati paupes spi
ritu. ꝛc. et castitas moralis aliũ finẽ hꝫ q̃ castitas
q̃ nõ est virtus euangelica. ¶ Ad aliud igitur ꝯtra
cũ diciť ꝙ illa virtus appetitiua non est moralis
cuius regula nõ põt haberi ex naturalibus. Dico
ꝙ veꝝ est nõ est mere moralis ita ꝙ possit haberi
nullo supnaturali psupposito:loquẽdo tñ de virtu
te morali scḋo mõ scḋm qḋ acq̃riť mere ex more
et ex naturalibus: supposito tñ pri⁹ aliquo supna
turali. dico ꝙ nõ oĩs virt⁹ moralis põt acq̃ri sine
omni supnaturali. ¶ Ad pmum pncipale dico:ꝙ
vna est deordinatio ex natura rei. alia aũt ex in-
stitutione diuina. Deordinatio primo modo vna
põt deleri ꝑ vnum ordinans:non aũt scḋo mõ: qꝛ
deus non placatur nisi per plures ordinatiões q̃s
instituit cõtra vnam deordinationẽ peccati. Deor
dinatio peccati non est deordinatio ex natura rei
¶ Ad aliud dico:ꝙ ista iusticia reddit equalẽs in
acceptione diuina. Nũc ãt nõ opꝫ ꝙ sit equiualẽs
ex natura rei. Et cũ diciť pena posset esse ita ma-
gna in pma penitudine ꝙ totũ deleret: veꝝ est tñ
ꝓpter pceptũ oporteret postea habere alias pe-
nas/vt oris cõfessionẽ et satisfactionẽ opis iniun
ctaꝫ si adsit facultas. ¶ Ad aliud cõcedo hui⁹ vir-
tutis est vnus actus scꝫ vindicare:ꝛ iste actus põt
esse vnus ꝛ pene inflicte multe. Sicut ꝙ aliq̃s pri
mo trahatur ad caudas equoꝝ ꝛ postea suspẽdať
et tunc iste pene partialiter cõstituunt vnum actũ
sufficientem vindicandi. ¶ Questio quarta.

Trum per sacra-
mentũ penitẽtie remittať pec
catum mortale: Qꝫ nõ. in. ps.
Dixi confitebor ꝛ tu remisisti.
ꝛc. igiť pri⁹ remittiť Cassiodo
rus sup illum psalmũ eũdẽ. ꝛc
Ad solum votũ remittitur pec
catum. vel sic ꝙ ad solã ꝓmissionẽ dimisit. ¶ Itẽ
Aug. Jo. xi. de suscitatiõe lazari. nõ põt ꝯfiteri ni
si prius sit suscitatus. Precepit eni xp̃s ꝙ pus sol
uereť. ꝛc. igitur pus est suscitatus interi⁹ q̃ cõfite
atur: igiť ꝑ sacramẽtũ nichil remittiť. ¶ Itẽ: si sic
igiť sacerdos dimitteret aliq̃ mõ pctm̃: ꝯñs falsuꝫ
qꝛ scḋm Hieronymũ sup illḋ Mathei. xvii. ꝛc. Ti
bi dabo claues. ꝛc. Sacerdotes veteris legis nõ
mũdabãt leprosos: sed mundatos ab imũdis di-
scernebãt: igiť nec sacerdos spũalis. ¶ Oppositũ
Mathei. xvi. Tibi dabo claues regni celorũ. et
Jo. xx. quoꝝ remiseritis pctã. Sed sacerdos non
remittit pctm̃ nisi per sacramentũ pnĩe. ¶ Circa
q̃onẽ pmo q̃ sit rõ noĩs sacramenti pnĩe. ꝛ q̃ rõe
aliq̃d ei subest. scḋo ex his ad q̃onẽ. De pmo pnĩa
ẽ absolutio hoĩs penitẽtis facta certis verbis cũ
intẽtiõe debita a sacerdote iurisdictionẽ hñte ꝓla
tis signs efficaciť ex institutione diuina mũdatio
nẽ interiorẽ aĩe. pmũ pꝫ ꝙ sit absolutio possibile
ẽ ꝙ aliq̃s sit iudex pctõris. Et iudex hꝫ ptãtẽ sen
tentiãdi sentẽtia diffinitiua ꝯdẽnatĩs respectu ac
cusati. Sic eiusdẽ iudicis est absoluere si nõ inue-
niat reũ accusatũ: ꝛ qꝛ deberet reũ ꝯdẽnare iustũ
est ꝙ iueniat pnĩaꝫ in eo quẽ dꝫ liberare: iõ poniť
hoĩs penitẽtis. Ista etiã snĩa põt fieri a iudice cõ-
missario in virtute pncipalis talis est sacerdos: qꝛ
cõgruũ est ꝙ extremo ad extremũ fiat trãsit⁹ per
mediũ. Nũc aũt sacerdos obtiet gdũ mediũ iter
xp̃z ꝛ pctõrẽ. pctõr vero ĩfimũ. req̃runť etiã certa

verba: qꝛ nō ē aliō signū sēsibile ī hoc sacᷓo nisi verba q̄ sūt signū audibile: ita φ hoc sacꝫ tm̄ hꝫ formā ꝛ nullā materiā mō ꝯrio eucharistie. Nec tn̄ reqrit̃ ꝑcise talis forā quā nō licet variare. Sꝫ cōiter tenet̃ absoluo te lꝫ aliqñ dicat̃ v̇tute xp̄i vel v̇tute aploꝝ. ꝛc. Sufficit ꝫ morē patrie / nec dꝫ dici φ absolutus ē materia sacᷓi nō plus q̄ baptisat⁹ materia baptismi. Reqrit̃ ēt intentio debita cū hoc sit vlr veruꝫ in oī sacᷓo ꝛ φ absoluēs hēat iurisdictiōeꝫ saltē ex commissiōe / qꝛ s̄nia lata a nō iudice nō ligat. igr̄ nec absolutio. Ex isto seqtur φ p̄nia sacᷓm icludit rōem sacramēti ꝛ rōem iudicij iō dr̄ ibi esse forma interior ꝛ exterior ꝛ signū efficax ex institutiōe ꝓ q̄to semper hꝫ secuꝫ signatū q̄tū est ex pte sui nisi recipiēs ponat obicē. ē ēt signū grē inuisibilis aīaꝫ itern⁹ mūdant. Jo. xx. q̄rū remiseritis ꝛc. Pꝫ igit̃ rō nois. De. ii. φ hec rō aliqd subest ꝑmo φ hoc ē posse. ii. cōgruū. 3. qđ fcm̄ ē primū pꝫ: qꝛ posse ē deū absoluere aīaꝫ a pcō: igit̃ posse ē cū istituere signū sēsibile ad placitū ad delēdū. Nā ꝛ quēcūqꝫ actū p̄t illi⁹ hō exercere p̄t signū sēsibile instituere ad placitū: igit̃ et de⁹. Secūdo congruū est φ ꝑ sensibilia mundemur ad intelligibilia ꝛ illa ꝑ hoc feruenti⁹ q̄rim⁹. ꝛ magis ꝯgruum est signū qđ magis ꝯuenit cū signato. Cū igit̃ ista absolutio exterior maxime ꝯueniat cū absolutione exteriori: ita ē cōgruū signū. ēt cōgruū est φ fiat ꝑ sacᷓdotē. vt p⁹ dcm̄ ē. Cōgruū ē extremū duci ad extremū ꝑ mediū ꝛ sic ꝯgruū ē ꝯdēpnat̃ p̄tiacē ita ꝛ liberare penitentē ꝛ ꝑ tale signū sensibile exterius exercere. tertio pꝫ φ hoc factū est Jo. xx. ibi cōmissū est oībus sacerdotib⁹: ita φ respectu cuiuslꝫ quē possunt iudicare habent ptātem / qꝛ illis cōmissū est corp⁹ xp̄i veꝝ: igit̃ ꝛ corp⁹ xp̄i misticū vt ꝓbat̃ extra de sum. tri. cap̄. firmiter credimus φ est cōgregatio fideliū. non āt ligna ꝛ lapides. ¶ Ultimo ad questionē magna fuit intricatio quā facit sacerdos. Et videtur Magister in littera ī nūerꝫ φ totū ostēdit ip̄m eē mūdu / ita φ nisi prius sit mundus nihil facit. ¶ Ad hoc allegatur illud p̄s. Nūq̄ medici corporalis est infirmos suscitare non autem mortuos viuificare: igit̃ nec medicus sp̄ualis suscitat mortuū spiritualiter. Dico tn̄ φ sicut veniens ad baptismum ꝛ toto tempore priori exn̄s in pctō mortali in instāti tn̄ receptionis scᷓi recipit effectū si nō p̄t obicē. Sic ī quolibet sacramēto / quia non requiritur ibi dispositio: sꝫ sufficit ibi non indispositio. Quando vero confertur gratia per meritū non sufficit non indispositio sꝫ vt sufficit ibi non indispositio requirit̃ dispositio / Nō sic cōfert̃ grā ꝑ sacramētū / qꝛ ibi sufficit nō indispositio qꝛ ibi ꝯfertur gratia ex pactione diuina non ꝑ modū meriti. Aliter eni non esset p̄nīa sacramentum noue legis. nec esset scđa tabula post naufragiū sicut baptismus prima. Si ꝑsupponeret suscipienteꝫ mūdū. Ui ī eucharistia recipit̃ augmentū gratie. ꝛ iō presupponit recipiētem mūdū qꝛ ī mūd⁹ ꝑus ex receptione non efficitur mūd⁹. sec⁹ ē de baptismo ꝛ p̄nia. ¶ Itē: esto φ aliqs hēat p̄niaꝫ ifor mē ꝑ aliqđ tp̄s ꝛ i vltīo instāti de⁹ ex ꝯgruo īfūdat grām a multo fortiori ꝛ si ꝑcesserit p̄nia inferioris. Si in illo instāti absolueretur in quo deus de cōgruo infunderet gratiam tūc primo eēt mund⁹. ēt si in vltīo instāti hēat aliquē bonū motū aī pōt eē φ deus infūdit grāꝫ ampliorem immo multi qui veniūt ad ꝯfessionem īmūdi nec cū volūtate dimittendi itēdūt tn̄ recipere qđ ecclīa itendit ꝯferre in vltimo instanti absolutionis recipiūt gratiā ꝛ recedūt iustificati. Dicunt aūt ē ꝑus cōtrit⁹ aut nō. Si nō: igit̃ nō recipit effectū. si sic: igit̃ mūdat⁹ ē ꝑus. Dico φ vsqꝫ ad istans vltīm exclusiue est tm̄ attritus: sed in vltimo istāti est cōtrit⁹ / qꝛ dispositio precedens est sufficiēs ex cōgruo vt in illo instanti infundit̃ gratiaꝫ tn̄ ante vltīm instās nō est cōtrit⁹. in vltīo instanti ē cōtrit⁹ ꝛ pri⁹ ei natura ē absolutio q̄ contritio simul cum tpe: qꝛ in hec instāti ē dolor acceptus deo. ¶ Ad primū ꝑncipale cōcedo φ remittit̃ peccatum cum dr̄ dixi confitebor. iō nō precipue remittit̃ ꝑ sacramentū. Sꝫ qñ inuenit pctm̄ vsqꝫ ad illud instās exclusiue ī illo istanti dimittit peccatum nihil recipiēs pōt obicere. ¶ Ad aliud dico. φ nemo potest confiteri nisi primo suscitat⁹ verum est de confessione laudis. tn̄ in confessione fraudis non requiritur φ sit prius suscitatus a vinculo: sed sufficit φ sit in proposito confitendi. verūtn̄ pctōr aliqñ tenet̃ q̄busdā vīclis ecclīe ꝑꝑ q̄ tenet̃ abstinētia q̄busdā q̄ ptinēt ad ecclesiaꝫ ꝛ oꝫ φ suscitetur ab illis vinculis anteq̄ posset talia opera exercere. ¶ Preter hec peccator prius naturaliter viuificatur per ebrilium et sacerdotem a vinculis pene eterne q̄ absoluet̃ a vinculis ecclesie. Dicit igitur sacerdos est instrumentum ad gratiam causandam. Dico φ extendendo instrumentum ad primum necessarium de congruo prolatio verborum potest dici instrumentum. vel sꝫ tamen proprie loquendo de instrumento: sicut prius dictum est. nihil est instrumentum respectu gratie causande secundum φ ꝑ instrumentum est alterans. primo sicut quantitas vel quo in vltimo instanti imprimitur / sicut martellus respectu imaginis impresse in monetam. ¶ Ad aliud. concedo φ sacerdos aliquo modo dimittit peccatum et plus facit q̄ sacerdos leuiticus φ ibi nūq̄ fiebat mundus ex hoc φ discernebat eum esse mundum. Et cum dicit Hieronymus quod ille fecit iste facit: verum est: sed non precipue / quia aliquis qui in illo instanti remaneret immundus in quo absoluitur si non absolueretur mundus fit mediante absolutione. Sic nunq̄ fuit in antiqua lege. nunq̄ enim declarabatur mundus nisi ante declarationem fuisset mundus et sic declarabatur ꝑus absqꝫ receptione mundicie noue.

¶ Distinctio. xv. ¶ Questio. i.

Circa hanc distinctionem queritur primo. vtruꝫ cuilibet peccato mortali correspondeat propria satisfactio: Et non. Cum quis tunc posset aliquis sa

tisfacere de vno ꝛ nõ de alio. tũ qꝛ posset soluere penitentiam de vno actu manente in alio peccacato. ¶ Item: non est aliqua satisfactio sic proposita vni peccato q̃n posset delere aliud peccatum immo q̃ȯcũq₃ per orationem vel per ieiunium vel per elemosinam ¶ Item: sola contritio potest delere quodlibet peccatum non igitur propria satisfactio correspondet cuilibet. ¶ Oppositum: cuilibet culpe correspondet ꝓpria pena: igitur ꝓpa satisfactio peccato. ¶ Item apoca. xviii. q̃tũ habuit de glorificatione in delicijs tantum date ei de tormento et luctu. ¶ Circa questionem primo quid est satisfactio generaliter loquendo: est enim satisfactio redditio equalentꝭ volũtarie alias ĩdebiti. Qꝫ sit redditio equalẽtꝭ p₃ alr̃ eñi nõ satisfaceret. ꝛ requirit̃ ꝙ volũtarie / qꝛ aliter nõ eẽt satisfactio: s₃ satispassio. requirit̃ ẽt ꝙ sit alias indebitũ: quia qȯ reddit̃ ab aliquo ꝓ delicto aliquo si ꝙ⁹ tenebat̃ in eodẽ nõ satisfacit. Sed isto modo videtur ꝙ aliq̃s possit satisfacere deo ꝓ peccato / qꝛ aliquis in peccãdo tollit hõrem debitũ deo: igitur nũq̃ pȯt reddere equalẽs. Secũdo peccãs tollit infinitũ bonũ ꝛ tale nõ p̃t restaurare nec equiualẽs. Tertio nihil qȯ possum⁹ ẽ idebitũ deo: igit̃ nichil qȯ reddit̃ ꝓ pctȯ est alias indebitũ. ¶ Ad p̃mũ dꝛ ꝙ pctȯꝛ nõ p̃t satisfacere nisi in v̓tute passionis xp̃i / qꝛ q̃lib₃ alia ẽ s̃m quid. iȯ nulla alia sufficit nisi ĩq̃tũ cõiungit̃ illi q̃ ẽ satisfactio simpliciter. ¶ Contra. poẽ fuisset deo xp̃m nõ fuisse incarnatũ vel filiũ: ꝛ tñ potuisset remittere culpã ꝑ penã: igr̃ posset alia haberi sufficiens satisfactio ꝛ non ĩ virtute passionis xp̃i. ¶ Item: ad hoc est Aug. xiij. de tri. x. q̃ dicit ꝙ nõ defuit alius modus saluandi: tñ potuerde⁹ alr̃ saluasse hoiem: sed iste modus est congruentior. ¶ Item: si solum in virtute passionis xp̃i est ista satisfactio ista haberet aliquo mõ rõem cãe efficientis meritorie suo mõ: sed omnẽ cãlitatẽ efficiẽtie posset de⁹ supplere ĩmediate sine cã secũda. ¶ Itẽ tm̃ bonũ est cõuersio ad deũ q̃tũ malũ ẽ auersio a deo: igit̃ possibile est peccatorem reuerti sicut auertebat̃. vñ si fuit honor ablatus a peccando q̃ debuit infuisse igr̃ tm̃ p̃t honorare ꝑ actũ bonũ cũ tribuit̃ honor q̃tũ ꝓus auferebat̃ ꝑ auersionẽ. Dicit non posset conuerti nisi daret̃ gr̃a ꝛ nõ dabatur gr̃a nisi virtute passionis xp̃i q̃ habuit maximã gratiã. et tñ non v̓tute passionis xp̃i. Dico igit̃ ꝙ aliȯ ẽ loq̇ de potẽtia dei absoluta. aliȯ de potẽtia dei ordinata loq̃ndo ȯ potẽtia absoluta. dico ꝙ poẽ fuit satisfacere deo sine incarnatione: nõ aũt de potentia ordinata: qꝛ ordinauit ꝙ tm̃ daret gr̃a₃ aĩe xp̃i nõ v̓tute passionis xp̃i: s₃ omnib⁹ alijs virtute passionis. vñ a gr̃a p̃t elici tãtus actus formaliter bon⁹ equiualens q̃tum fuit act⁹ peccati formaliter mal⁹ ꝛ possimus reddere ꝓ pctȯ ꝙ esset alias indebitum / qꝛ de⁹ noluit obligare ad intensissima bona semper: sed tantum ad decem p̃cepta. iȯ possibiẽ est reddere sibi ꝙ alias eẽt ĩdebitũ ꝛ facere multa opera supererogatiõis l₃ totum fuisset sibi debitũ si voluisset. noluit tñ obligare ad vltimum quem possem⁹ facere ꝑꝑ miseriã nostrã. De potentia igit̃ absoluta aliter eẽt q̃ sit nũc ordinatũ ꝛ tunc nullus posset reddere alias idebitũ ꝛ posset culpam remittere ꝑ aliquã penã non in virtute passionis xp̃i. De potẽtia tñ ordinata hoc ẽ impossibile qꝛ ordinauit solũ dare gratiã aĩe xp̃i que fuit sine macula vbi tantum de satisfactione in generali. Aliter dicitur satisfactio stricte pro satisfactione exteriori vt distinguit̃ ꝯ penas illas p̃cedẽtes: vt attritio ꝛ rubor ĩ cõfessione q̃ tñ simpl'r mag̃ satisfaciunt q̃ aliud qȯ exteri⁹ exercet̃. Sic loq̃ndo ẽ operatio laboriosa volũtarie assũpta vel passio lacrosa voluntarie assumpta ꝛ distinguitur in genere in ieiunium elemosynam ꝛ orõnem. Sic loquendo de satisfactione. Dico ꝙ non est alia ꝓpria propriata vni pctȯ ꝛ nõ alteri / qꝛ q̃ȯcũq₃ peccatum spirituale Contra peccatũ carnis ieiuniũ. ꝯ pctm̃ auaricie elyna Si tñ aliq̃s ẽ paup ꝛ ĩiuste recepit multa bona. l₃ ꝯgruũ eẽt ꝙ posset ista restaurare. vel ꝑ elynã esto ꝙ sit auarus: oꝫ tñ sibi ĩiũgere ieiuniũ vel orõe₃ si nõ nõ pȯt ieiunare / qꝛ viuit ex labore ꝛ nõ posset laborare si ieiũaret. vñ labor pl⁹ ꝯueñit cũ ieiũio ẽt ꝑegrino ĩ hoc ꝙ labor est mag̃ conuenit cũ ieiunio q̃ cũ orõe. Uerũtamẽ quecũq₃ ĩposita sufficit si ĩpleat̃ ꝓ quocũq₃. ¶ Ad primũ p̃ncipale dr̃ ꝙ nõ penitere de vno ꝛ nõ de alio nisi vel actu peniteat de alio vel volũtate. Contra Si alicui iniungit̃ pñia si recidiuet in illud pctm̃ non solueret penã l₃ cõtinuaret. Sed hoc videt̃ irratiõabile / qꝛ soluit satisfactionem exteriorem ꝛ penã: l₃ nõ mereat̃. Alr̃ eñi consulendũ eẽt sibi ꝙ nõ ꝯtinuaret penã: qꝛ tũc poss₃ eẽ occasio reuocãdi eũ ab alio ope. iȯ dico ꝙ nõ satisfacit satisfactiõe ĩteriori / qꝛ dꝛ Geñ. iiii. Respexit dñs ad abel ꝛ ad munera ei⁹: s₃ de satisfactione exteriori dico ꝙ satisfacit satisfactione soluente penam nõ aũt satisfactione placante / qꝛ min⁹ grauis est hec sententia ꝙ deberet iterꝝ satisfactione exteriori satisfacere. Latro eñi cũ suspendit̃ ꝓ furto soluit penã exteriorẽ cõdignã nõ tñ satisfactionẽ placãte₃ Silr̃ cũ q̃s amittit manũ soluit penã ꝓ illo delicto q̃ ꝙ remaneat iuit⁹ ꝓ alio delicto. Silr̃ oẽs dãpnati si volũtarie sustinerẽt pena₃ soluerent penam exteriorem cõdignã ꝛ tñ nũq̃ forent amici: qꝛ pena eoꝝ ordinata ad purgandũ / nec ad recõsiliandũ: s₃ tm̃ ad vindicandũ. Dico ẽ ꝙ cum redit aliq̃s sit aĩcus dei nõ est pena sibi infligenda ꝓ illo peccato cui⁹ pñiam exteri⁹ cõpleuit ꝓ illo tempore ꝓ quo fuit inimic⁹. ꝑ hoc p₃ ad secundũ. ¶ Ad aliud patet ꝙ ieiuniũ cõpetit ꝯ peccatum determinatum e. lemosyna ꝯ aliud de congruo: s₃ non ex necessitate. ¶ Ad aliud dico. ꝙ ꝛ si ꝯtritio prior sufficiat ad hoc ꝙ dimittitur peccatum totaliter tamen teneretur confiteri et ad satisfactionem exteriorem propter preceptum. ¶ Ad illud ad oppositum dico ꝙ generaliter solutio pene interioris est propria contritio. sed non requiritur propria exterior ex necessitate. ¶ Ad illud dictu₃ Apocalipsis. xix. dico ꝙ intelligitur de dampnatis / in quibus proprie est satispassio: nunq̃ vero

ꝓprie ſatiſfactio.

¶ Queſtio. ii.

Ecũdo ꝗritur vtrũ ille qui iniuſte abſtulit poſſit vere pñitere abſqꝫ reſtituere? Qꝫ ſic qꝛ reſtitutio nihil ē pñie: igitur ſine ipſa poteſt vere penitere. Antecedens patet / qꝛ non ē pena interioꝛ / nec confeſſio / nec ſatiſfactio exterioꝛ qꝛ nō ē alias īdebitū. Naꝫ ꝛ ſi hēret quis penes ſe rem alienam ex depoſito teneret reſtituere: igit nō ſolū eſt debitū ꝑꝑ hoc pctm̄. ¶ Itē: nlls tenet ad ipoſe: ſꝫ foꝛte abſtulit ꝛ neſcit cui reſtituere: vl ſi iueniat rē ꝛ tūc habeat ignoꝛantiā inuincibilē: igit ſi tūc teneret reſtituere obligaret ad ipoſe. ¶ Itē: nō tenet ad magꝰ ſoluēdū ꝙ̄ abſtulit. Sꝫ ſi aliqs multū diſtet ab eo a quo abſtulit ꝛ nō poſſꝫ ſibi reſtituere niſi multū plꝰ gua retur ꝙ̄ aliꝰ guabat nō tenet reſtituere. ¶ Item in caſu neceſſitatꝭ tenet ſibi ipſi pluſ ꝙ̄ alteri: igit ſi ſit in vltima neceſſitate non tenet reſtituere vel ſi ſit ſibi neceſſarium. ¶ Itē: ꝑmo ethi. Bonū cōe ē diuiniꝰ ꝙ̄ ꝓpriū: ſꝫ in caſu reſtitutio eēt dānoſa toti cōitati Si aliqs vellet iuadere cōitatē ꝛ ſine illo nō poſſet iuadere. ¶ Itē: ſi ſic hoc ſolū eſſet in fauoꝛē dānificati. ſꝫ aliqñ hoc poſſꝫ eē in damnū ſuū vt ſi redderent arma furioſo vel q̄ſi furioſo volenti ſe interficere vel aliū. ¶ Item: adultera cōcipiēs filiū de adultero decipit ſꝫ filiū ipa tñ pōt penitere abſqꝫ reſtitutiōe / qꝛ nō tenet ad impoſe. Itē: aliqs ꝓcurādo ſibi bñficiū qḋ eēt alteri cōferēdū in tñ dāpnificat aliū. ꝛ tñ nō tenet ad reſtitutiōeꝫ. Oppoſitū Exo. xxii. fur ſi nō hēat vñ reddat venūdet. ¶ Itē: Aug. ad macedoniū epl̄a ii. ꝙ̄ diu non redditur qḋ fuit ablatum non agitur penitentia: ſed fingitur.

¶ Queſtio. iiii.

Ertio queritur vtꝝ qui damnificauit aliud iniuſte in bonis aīe vel coꝛpoꝛis teneatur ad reſtitutiōeꝫ ad hoc ꝙ vere peniteat? Qꝫ nō. Si mutilauit aliū nō pōt reſtituere: nec in bonis animę a multo foꝛtioꝛi. ¶ Itē: retrahens aliquem ab ingreſſu religiōis nō tenet reſtituere eūdē vel īgredi ꝓ eo: ꝛ tñ dāpnificauit eū ꝛ religionē ſilr. ¶ Oppoſitū exo. xxii. vel. lii. qui decepit vgīnē ducat eā vel reddat equiualens ſi nō poſſit eam ducere. ¶ Iteꝫ. vi. q. ii. deterioꝛes ſunt qui moꝛes coꝛrumpunt ꝙ̄ qui ſubſtantiam diſſipant. Qō. iiii.

Trum dampnificans aliquem in fama poſſit penitere abſqꝫ reſtitutione fame? Qꝫ ſic / qꝛ denūciatoꝛ falſi criminis denūciat infamis. Si igit aliquis vē accuſet aliū ꝛ aliꝰ neget crimē veꝝ ſibi ipoſitū ꝛ aliꝰ nō poſſet hoc probare illū veꝝ infameꝫ ꝛ tamē non tenet reſtituere famā / qꝛ hoc nō poſſet niſi infamaret ſe. ¶ Iteꝫ: ſi aliquis diffamaret aliū in falſo ꝛ nō pt famā reſtituere niſi retrahendo dicta ſua tāꝙ̄ falſa: ꝛ tñ infamaret ſe ad quod tñ nullꝰ tenet. ¶ Oppoſitū ꝓuer. ii. meliꝰ ē nomē bonū. ꝛc. ꝛ i canone di. xiiij. ca. j. nō dimitit pctm̄ donec reſtituat ablatū. ¶ Circa queſtionē. j. de reſtitutiōe rei tꝑalis iniuſte ablate. Et ꝑmo declaro. vñ ē dominiū diſtinctū in ſtatu eīn īnocentie nō fuit dominiū diſtictū / nec ēt in ſtatu legis nature mere vt ponit in canone di. viij. c. i. Et ab Augu. de iure dominioꝝ. ꝛc. Iſtud pꝫ / qꝛ ꝯgruū ē ꝙ tūc fuiſſet idiſtictū / qꝛ tūc fuiſſet vtile ad cōuerſationē pacificā et ad ſufficiētē ſuſtētatōem ꝛ vſū / quia nullꝰ tunc vſurpaſſet pluſ ꝙ̄ fuiſſet ſibi nečriū. Sꝫ ꝑꝑ oppoſitū vtriuſqꝫ vtile fuit poſt pctm̄ dominia eſſe diſtincta / qꝛ mali nō habuiſſent pacē cum bonis: ſed abſtuliſſēt foꝛtioꝛes vltra neceſſariū copioſū theſaurū. vñ dicit Ariſ. in poli. ꝙ iſta politia melioꝛ ē ꝙ̄ policia ſocratis in q̄ oīa eſſent cōia: ꝛ veꝝ dicit i ſtatu in q̄ inuenit hoies. Scḋo dico ꝙ non oīs vlr ꝓactica ē lex imo reqrit ꝙ liget. Iō bona lex reqrit prudentiā ꝛ auctē. Lex illa q̄ iuſte poſuit dñiuꝫ eē diſtinctū duplex potuit eē vna paterna ꝛ pr impoſuit filiis eādē legē ſi diſtarēt ꝑm locū quē deberent obſeruare ſi eſſent ꝑſentes: ſꝫ iſta lex nō fuit gñal / nec ſe extēdebat ad extraneos. Alio modo potuit eē lex gñalis cum aliq̄ cōitas videat ſe non ſufficere ad pacē hñdā ſine principante pōt eligere ſibi ꝑncipem qui ſit ad tempus vel pro toto tempe vite ſue vel et heredes. ꝛ tunc leges cōdite ab eo tenebūt ꝛ ſic duplex pt eē auctoꝛitas vel paterna vel ꝑncipis. Et ſi talis princeps hēat prudētiā pt ꝯdere leges iuſtas: vel ēt ſi tota cōitas ex vnanimi cōſenſu faciat aliquā legē. Quarto. dico quō iuſte poterit eſſe diuiſio dñij a dominio / qꝛ eſto ꝙ hec ſit lex nature ꝙ illud qḋ ē derelictū occupāti cōcedit / ſiue eſto ꝙ ſit lex alia poſſet adam dixiſſe filijs ſuis ecce terra coꝛā oculis veſtris eſt ꝙ ꝑmo qlibet veſtrū occupauit ſuū ſit. Sꝫ quō iuſte poteſt trāſferri. Dico ꝙ volūtate dominant ꝓximi ꝛ iuſte dominātis ſuꝑioꝛis / qꝛ ſuperioꝛ pt iuſte primo condere leges ꝙ dominia ſint diſtincta: igit pt poſt inſtituere ꝙ auctoꝛitate legis trāſferant dñia vt pꝫ de ꝑſcriptione ꝛ vſurpatione. quo ad imobilia ꝛ mobilia ꝓ lapſu tempis qꝛ ſi aliqs occupauerit ꝛ ꝑdeceſſoꝛes ſui aliquam terram a tempoꝛe quo nō extat memoꝛia niſi tūc transfertur dominium ab illis qui primo tenneſt nūꝙ̄ poſſit eē quin foret moꝛtalitas / bellū / ꝛ odiū igitur volūtate ſuperioꝛis poteſt iuſte transferre i dominiū ſuppoſito ꝙ ꝑmus itroitus ſit iuſtꝰ. Nā aliquis poteſt iuſte puniri a legiſlatoꝛe ſi dimittat rem ſuam per magnuꝫ tempus et poſtea petat perturbando communitatem cum hoc ſit in malum communitatis: igit iuſte poſſet legiſlatoꝛ punire iſtum applicando iſta communitati: igitur ſimilit poteſt iuſte transferre ab iſto dando miniſtro legꝭ Alia eſt tranſlatio dominii per voluntatem domini proximi: ita ꝙ abſit voluntas domini ſuperioris et tunc poteſt eſſe trāſlatio mere liberalis quādo datur non expectando aliquid recuperandū. ꝛ

tũc oꝫ ꝙ aliꝰ velit recipere qḋ alius velit dare nõ
trãſferretur dominiũ. ſed eſt res derelicta. Unde
in viſiõe epõꝝ nõ lꝫ clericis aliq̃d recipere. ⁊ ſi re-
cipiãt tenẽtur .ĩ. mẽſẽ vel .ĩ. duos mẽſes duplũ vt
hẽt extra romanos. ⁊c. nec pt ſibi valere cõdona
tio alteriꝰ ⁊ ſi anteq̃ reddat celebrauerit efficitur
irregularis vt hẽtur in alio ca. ex igit. ⁊c. Siľr qui
ſũt ĩ cuſtodia nõ habent ptãtem dãdi aliquid. Si
militer ẽ de vſu q̃tũ ad accõmodationẽ / qꝛ nõ ac
Juſtiꝰ oc-cidit adulť q̃ fur. cõmodaẗ res: ſꝫ vſus rei. Alia ẽ trãſlatio dominij
quãdo nõ ẽ mere liberalis ⁊ dr̃ ꝯctus quando cõ-
mutãt aliq̃d ⁊ tũc nõ dãt ſuum niſi vt hẽant alie-
nũ ⁊ ſic pt eẽ ꝯctꝰ triplex ĩ trãſlatiõe reꝝ ⁊ ad hꝰ
poniẗ nũmiſma vt ſit mediũ facilr̃ ꝯmutãdi. Et pt
dici ꝯmutatio iconõica. pma ꝯmutatio ẽ reꝝ. ſcḋa
ẽptio. tertia vẽditio. ⁊ pt eẽ vẽditio nũmiſmatis
ꝓ nũmiſmate. Et idẽ ẽ tenẽdũ ĩ vẽditiõe iuſta / q̃a
in oĩbꝰ ꝯtractibꝰ oꝫ ꝙ ſine fraude ſuetur eq̃litas
valoris nõ in natura: ſꝫ vſui emẽtis. qꝛ oĩs res aĩata
in natura nobilior ẽ re ĩaĩata. nõ aũt vtilior vſui
emẽtis. Req̃riẗ: igiẗ ꝙ ſuetur iuſta equalitas ⁊ q̃-
titas in ſbã ꝙ nõ vẽdatur auricalcũ ꝓ auro. in q̃li
tate ꝙ nõ vẽdatur vinũ corruptũ ꝓ bono. in q̃tita
te de modio vel q̃cũqꝫ alia mẽſura ꝙ nõ ſit minor
q̃ iuſte eẽ dẽat. oportet ẽt ꝙ fiat ſm rectã rõnem
et nõ ſtat ipa ĩ diuiſibili: ſed habet mediũ magne
latitudinis ſicut ĩ ꝑantia. Sꝫ lꝫ lex ꝑmittat cariꝰ
vendere dum non illa mediũ deꝰ nõ puniet niſi ſi
at ſm rectã rõem. Sed ſi aliq̃d multum indigeat
bono vicini ⁊ ipſemet cuius / eſt multũ dãpnificareẗ
ex dimiſſiõe boni: nõ tñ intm̃ ſicut aliꝰ ſi nõ hẽret
licet hñ carius vẽdere q̃ ſi nõ dãpnificaretur. Et
hoc maxie ſi vẽdat ad inſtantiã idigẽtis / qꝛ lꝫ hñ
cõſiderare dãpnũ ꝓpriũ ex vẽditiõe ſi nõ alias vẽ
deretur: ſed nõ ꝯſiderandũ bonũ emẽtis. Nec ꝑꝑ
hoc pt cariꝰ vendi eſto ꝙ vẽdẽs nõ plꝰ dãpnificeẗ
nũc q̃ alias / qꝛ nõ licet vendere alienũ qḋ ẽ conſi
derandũ in locatiõe ⁊ mutuo / qꝛ nõ vꝫ locare ma
lũ equũ ꝓ bono qui ſit bonꝰ q̃tũ ad vſũ / qꝛ ibi tm̃
venditur vſus rei. Sed ĩ trãſlatõe nũmiſmatis ꝓ
nũmiſmate ẽ cõſiderãdũ mediũ ĩdiuiſibile / qꝛ me
diũ ẽ ibi modũ ſcꝫ ĩ nũero pondere ⁊ puritate. ſꝫ
qꝛ cõmutatio aliaꝝ reꝝ eſt diſtractio rei. igitur ſic
vẽdẽs nõ vẽderet ſuũ / qꝛ ſi aliq̃s habeat vſum rei
q̃ ꝑ vſũ ꝯſumiẗ ex hoc vr̃ trãſferri dñiũ. Sed ꝯtrũ
hr̃ ex̃ ꝙ aliq̃s pt habere vſũ rei q̃ cõſumitur ꝑ vſuꝫ
licet in tpm̃ nõ trãſferatur dominiũ. iõ dico ꝙ ali
q̃s pt eẽ dominꝰ pecunie ⁊ locare eã alteri recipi
endo ſibi dñium / qꝛ pt tradere alteri vt aliꝰ cũ illa
oſtẽdat ſe diuitẽ et reportet eãdẽ. Sꝫ aliḋ ẽ ſi mu-
tuat / qꝛ tũc trãſfert dñium: qꝛ mutuũ eſt facere de
meo tuũ. Et ſpãlis rõ eſt q̃re nõ põt plꝰ tunc pete
re nõ obſtãte ꝙ alius de iſta pecunia hẽat lucrum
qꝛ pecunie nõ hñt fructuꝫ naturalẽ ſicut arbores
⁊ multa alia. iõ nichil accreſcit hñti niſi ex iduſtria
ſua. iõ non pt mihi aliquid de iure deberi cũ indu
ſtria ſua nũq̃ fuit mea: ſed tm̃ debet reddi equale
in valore. Si ãt ille qui tradidit pecuniã alteri ſit
dãpnificatꝰ ex hoc ꝙ nõ habuit pecuniã ille teneẗ
ſibi plus dare q̃ recipit / qꝛ teneẗ eũ ſeruare indẽ
pnem / licet alius nõ poſſit plus petere. Si autem
aliquis dicat trado tibi pecuniã tali die reddenda
ſub tali pena ſi nõ fecit ꝑꝑ vſurã licet dare et reci
pere ⁊ ſignũ pt eſſe quando fecit ꝑꝑ vſurã et quã-
do nõ. qꝛ ſi mallet terminũ ſuari vł qꝛ tali die haber
it facere mercãdo vł alio modo q̃ in alio die hẽre
illam pecuniam ſignũ eſt ꝙ nõ fecit ꝑꝑ vſuram. ſꝫ
qꝛ iñ dampnabiẗ niſi tali die habeat. Si v̇o mal
let terminũ nõ ſeruari vt poſſet poſtea plus habe
re de pecunia: manifeſtũ eſt ꝙ propter vſuram fe
cit. Ultĩo dico ꝙ in cõtractu vbi vterqꝫ vult eẽ in
dẽpnis ille qui non ſeruat iuſticiã de neceſſitate
tenetur ſoluere illud in quo aliũ decepit ad hoc ꝙ
vere peniteat / qꝛ nullꝰ poteſt vere penitere dum
manet in peccato mortali. ⁊ precipue in eodem ĩ
quo prius peccauit ⁊ in tali caſu non debet ſacer
dos abſoluere detinentem iniuſte rem alienam
q̃tumcunqꝫ dicat ſoluam ſibi. ſꝫ ſi adſit facultas
debet prius reſtituere ⁊ poſtea abſolui. ⁊ debet ſa
cerdos reſpondere ſibi per v̇ba de futuro. ſolues
et te abſoluam / ſicut aliq̃s actu fornicator nõ de-
bet abſolui ſi dicat ꝙ poſtea dimittet mulierem:
ſed prius dimittat ⁊ poſtea abſoluatur: nõ autem
dum manet in actu peccati mortalis / qꝛ licet reſti
tutio appareat cadere ſub precepto affirmatiuo
eſt tñ actus precepti negatiui / qꝛ non accipies in-
iuſte rem ꝓximi: igitur nec multo fortiori detine
bis. iõ ſemper obligat ⁊ ad ſẽꝑ. Nec ſi reſtituat ſi-
bi ſatiſfacit pro peccato / ſed oportet confiteri ſa-
cerdoti ⁊ aliam ſatiſfactionem exteriorem com-
plere. ſicut non ſatiſfacit fornicator dimittendo
peccatum. ſed oportet confiteri ⁊ ſatiſfactioneꝫ
exteriorem complere. ſic oportet illum primo re
ſtituere ablatũ ⁊ deinde complere aliam ſatiſfa-
ctionem iniunctã a ſacerdote pro peccato. verũ-
tñ propter certas circunſtantias poteſt aliquis ex-
cuſari / qꝛ ſi eſſet melius ad cuius pro bono publi-
co lꝫ expectare etiam durante furi vel ſi contin-
geret ꝙ non poſſit ſtati reddere niſi ipſemet foret
ĩfamis. ⁊ tũc nõ tenetur reddere ꝑ ſe: ⁊ tunc dꝫ ſa
tiſfacere per aliũ de quo credit fieri ꝙ fideliter
ſatiſfaciet. Uł ſi credat ꝙ ſi ſibi tradat a quo ab-
ſtulit velit facere eum ſuſpendi vel aliquo modo
alio interficere non tenetur ꝑ ſeipſum reſtituere.
vł ſi credat firmiter ꝙ non eſt creditor multũ dã-
pnificatꝰ licet expectet per medietateꝫ diei ⁊ ipe
non poſſit ſine magno dampno ſoluere põt ſup-
ponere aliũ vł eum expectare. vł ſaltem debe-
re velle. vel ſi non põt ſatiſfacere de facto opꝫ ꝙ
faciat voluntate ⁊ complaceat ſi facultas adſit.
¶ Ad primum pncipale. nego conſequentiam
qꝛ in omni vera penitẽtia requiritur ꝯ̇feſſio de
peccato: ⁊ tamẽ nichil ẽ penitẽtie. Dicit non ẽ re-
ſtitutio pars ſatiſfactionis. Dico ꝙ proprie loq̃n
do de ſatiſfactione non eſt pars eius / quia et ſi eſ
ſet ibi in depoſito teneretur reddere: igitur non ẽ
ſatiſfactio pro peccato / qꝛ non ẽ alias indebitum
cum tenetur reſtituere ⁊ ſi non peccaſſet: nec ꝑ ſo
lutionẽ ẽ abſolutus a pena inferiori / nec exterio-
ri. deꝰ tñ pt remittere ex miſericordia ⁊ ẽt illa ſola

cio multum disponit ad satisfactionē. ¶ Ad aliud
dico. q si nesciat cui debeat restituere pt restitue-
re paupib⁹ si nō ē ius in ɔtriū; neqȝ consuetudo/
qꝛ forte si traderet aliqs ad dispensandū retineret
illud sibi iō ipemet potest paupib⁹ erogare vl' per
se vl' per consilium discretoꝝ virorum. ¶ Ad aliō
dico q si nullū plus dāpnaret ad restituendū pp
distantiam alterius si non sperat eum habere pn
tem/neqȝ per nūcium non tenetur sibi restituere
sed potest pauperibus erogare vt rogent pro eo.
¶ Ad aliud dico. q illud quod iniuste detinet vel
est sibi necessarium secundum decētiam status sui
vl' ad arctuȝ victum. Si pmo modo tenet restitue
re/qꝛ non licet decēter viuere quo ad falsum de a-
lieno. si secūdo modo agit: igit ille cuius prius erat
est in vltimo necessitatis articulo sicut iste vel non
Si non: nō tenet sibi restituere qꝛ quod iniuste pri⁹
detinuit nunc efficitur suū. Si ille qui erat domi-
nus euenit ad talem necessitatem. aut igit prius
aut simul. siue sic. siue sic sibi restituere/ qꝛ tunc
non efficitur suum/qꝛ pari rōe efficeret alterius ꝛ
propter hoc habet aliō eius: igitur simpliciter est
alterius vt hētur extra. de solutōibus Andardus
¶ Ad aliud dico. q si restitutio cederit in malum
cōitatis vl' per iudicium non tenetur restituere p
tunc: sed alias. per ideȝ ad illud de furioso. ¶ Ad
aliud de adultera dicitur q ipsa debet iacere filio
suo conscientiam ꝛ inducere eum vt intret religio
nē. Sed istud videtur difficile nisi videret filium
valde pronū ꝛ diligentem salutē matris/ qꝛ si nō
crederet q propter hoc dimitteret hereditatem
tunc aut faceret ex relatu filio suo conscientiaȝ vl'
non. Si sic ꝛ nō propter hoc vellet dimittere he
reditatem tunc faceret contra conscientiam suā ꝛ
sic posset timere edificare ad iehennam. Nūc vi-
detur q teneatur se prodere de peccato nisi facer
doti si ex relatu filio non faciat illi conscientiam
ꝛ tūc prodit pctm̄ suū ꝛ tn̄ nichil boni attrisit. Iō
videtur mihi q deberet suadere filio q̄tū posset p
alia generalia. Sed q p istam pmissam non asse-
ro dicendo hoc fili ego fui meretrix. Sed tenetur
restituere illi qui debuit esse heres nō tm̄ quod va
leret hereditas/qꝛ longe aliud est prope esse ꝛ ha
bere. Nunc autem ipe nunq̄ habuit hereditatem
ꝛ forte si non concepisset tunc de adultero adhuc
multa alia impedimenta possent contigisse quare
iste nō fuisset heres. Iō si hereditas sit magna te
netur illum filiū honorifice sustentare vl' de bono
fratris sui spurij occupantis hereditatem vel de
bonis pprijs. Si autem nullo modo possit suffi-
cit bonavoluntas/qꝛ non precluditur ei via salu-
tis. ¶ Ad aliud dico. q si iste procurauit similiter
beneficium in odium alterius tenetur sibi ad resti
tutionem: sed non ad totum: qꝛ nūq̄ totuȝ habuit
si tamen procurat sibi intuitu prouidendi sibiipsi
non tenetur alteri in aliquo. qꝛ si transeunt vene
p agrū meum ad agrum vicini mei. lȝ mihi fode-
re dum modo nō hēam aspectū ad īpediendū al-
terꝛ: sȝ ad bonū ppriū nō teneor sibi i aliq̄. ¶ Ad
illō ad oppositū dico. q in lege nra nō oȝ aliqueȝ

vēdere se i fuū ad soluēdū debitū alteri/ qꝛ magis
malū sibi ɔtingeret q̄ esset bonū ablatū ab alio:
sȝ tenet aliū fuū vēdēdo illū i fuitutē quē fuit ei⁹ ē si
cut faciūt aliq vēdēdo xp̄ianos pagā. a nisi posset
alitereū redimere tenet ponere se p eo si possȝ eū
sic liberare nisi libertas eius sit nec̄ia reipublice
ꝛ magis foret mala fuit⁹ ei⁹ q̄ illi⁹ alteri⁹. Sed i le
ge mosaica erāt durissime leges cerimoniales pp
pessimū pplm pnū ad malū nō aūt sic ē i lege nra
sed miti⁹ voluit de⁹ agere nobiscū. ¶ Ad scdaȝ qō
nē dico q nō pt aliqs dāpnare aliū i bōis aie effe
ctiue directe: sȝ īdirecte consulendo vl' allegādo ꝛ
tūc tenet īducere eū ad bonū q̄tū pt nō solū sua-
dēdo: sȝ p orōnē ꝛ suffragia. q̄tū tn̄ ad bōa corpis
distiguo aut illō dāpnū ē remediabile aut irre. si pª
mō siue p medicinā. siue q̄cūqȝ alio mō nō obliga
tio ad taliōeȝ īmo/nec i lege mosaica q̄ fuit duris
sima: sed tenebat iūc in expēsis fȝ estimationem
bonoꝝ viroꝝ. Si dāpnū sit irremissibile in lege
mosaica tenebat ad legē taliōis. ꝛ dico q si modo
statuēt iuste deret teneri ꝛ iuste posset statui. Dicit
tūc xp̄iani iuste possēt iudaizare. dico q non seqt
qꝛ nō lȝ fuare nūc legē mosaicā i q̄tū hmōi. sed qꝛ
possūt de iure euāgelico statui/qꝛ bn̄ lȝ mlta tene
re q̄ ipsi tenebāt: nō tn̄ hac de cā. nō ei lȝ fuare ce
rimonialia/qꝛ sūt ius legis. Sed qꝛ mala sunt ibi
expssa q̄ ponūtur ex̄ de iniurijs ꝛ dāpno dato. ꝛ
tenent nūc/qꝛ pcipiunt a pap/ ꝛ nō qꝛ a moyse. si
milr ē i actib⁹ cōitatis bn̄ lȝ si iusta sint in vna re-
gione eadē statuere in alia regione ꝛ tūc tenetur
cōitas ad illa statuta. Sed nō qꝛ alibi de iusta ex̄ē-
plum ad hoc in exodo/ quia statuta alterius re
giōis. sȝ qꝛ in eadē regiōe iuste ɔstituta. Dicit xp̄s
reuocauit legē mosaycā/qꝛ pceptū fuit q altera
lapidaret. ipe tn̄ dixit mulier qs te ɔdēpnauit. ꝛc
Nemo dn̄e nec ego te condēpno. Dico q nō reuo
cauit qn lȝ illa fuare: sed q̄tū ad hoc nō ē nec̄ium
qꝛ si sic nō liceret nūc īterficere blasphemū qō tn̄
est īstitutū iudici nō tm̄ qn possȝ fieri. sed qd facie
dū ē distiguo/qꝛ vl' ē mutilatio extrema vt mors
vel aliq̄ cura extremū: talis āt duplex/ vl' qꝛ āpu
tat mēbrū pncipale vt man⁹ vl' pes rōne cui⁹ non
pt i act⁹ cōes hois vl' ē mutilatio digiti vl' alicui⁹
alteri⁹ mēbri rōne tn̄ cui⁹ nō īpedit qn posset exer
cere act⁹ cōes hois p nulla mutilatiōe citra extre
ma ē statutū i ecclia qō fuit lex taliōis. ꝛ tn̄ si sit mu
tilatio mēbri pncipalis rōe cui⁹ īpedit q nō possit
in act⁹ hūanos. aut ille ē diues aut paup. Si pau
per viuēs de labore tenet ei ad oīa q̄ possit p actus
hūanos acqrere ꝛ addit vltra/ qꝛ tūc hūisset vitā
loco sui nūc vero dolorosā. iō vltra q posset acqsis-
se labores tenet sibi in aliq̄ in recōpēsationē dolo
ris. Si aūt diues q̄ mutilat⁹ ē tenet sibi in maio
ri: qꝛ q̄to ditior est tāto p plurimis nollet mutila
ri. Si aūt sit mutilatio membri minus principa-
lis non tenetur sibi ad omnia que possit per act⁹
humanos acqrere. Sȝ in plura vl' minora iuxta
estimationem dampni. Si aūt sit occisio dicit cō
muniter ca tu contritus absoluo te. Sicut illud ē
valde mirabile/qꝛ si abstulisset bouē non absolue

reƚ absq3 restitutiõe nisi faceret vltimatū posse ⁊
tñ de occisione nulla iponereƚ satisfactio. iō dico
ꝙ cū satisfactio occisi sit ipolis ad eū q̇ occisus ē
teneƚ tñ sibi in mēbro plusq̄ posset cū toto tꝑe vi=
te sue sustētasse: qꝛ teneƚ sibi ī vlt.io qd̓ ꝑt vi facere
ꝓ eo tātas orōnes tālis bonis q̄tis ipe vixisset to
to tꝑe ⁊ teneƚ subuenire ꝓpīqs suis q̄tū ille fecis=
set si vixisset imo patri ⁊ matri idigētib⁹. ⁊ qꝛ q̄si
est ipossibile satisfacere. iō in lege nostra iuste est
Tertio de cl. di. ⁊. xxiii q. v. si ñ l3 instituta lex talionis ⁊ hoc si iniuste occidit. vnde
Aug. quisq3 iuste occidit duo exceptis quos lex iu
sta p̄cipit occidi vel de⁹ specialiter sicut de sacrifi
cio faciēdo ipius abrahe. quilibet alicui⁹ criminis
re⁹ ē: sed q̄ ē lex iusta occidi dico ꝙ nūq̄ ꝯtraƚ legi
diue. nūc aūt lex diua ē ō nō occidi: igiƚ nō pt reuo
cari nisi ꝑ volūtatē dei / qꝛ iferior non pt reuocare
p̄ceptū superioris īuito superiore. iō q̄l3 iniuste occidiƚ
Si ad hoc nō hēatur dispēsatio explicite a deo vƚ
cōmissa apl'is vel īplicite in casib⁹ similib⁹. S3 at
tēdant iudices vbi ꝯcessū ē de fine / qꝛ in lege mo
saica nō fuit hoc licitū. ⁊ credo ꝙ iustius posset oc
cidi adulter q̄ fur: nisi cōcurrat cū hoc ꝙ est fur
ꝙ sit hōicida actu vƚ voluntate: ⁊ forte hoc fuisset
Iusti⁹ occidiƚ adulƚ q̄ fur. obseruatū si iudices tñ diligerent iusticiā in repu
blica sicut thesaurum in cista. ¶ Ad p̄mū p̄ncipa
le p3 ꝙ deb3 restitutio fieri f3 ꝙ poss̄e ē. ¶ Ad aliō
si retraxit aliquē ab īgressu religiōis ītentione dā
pnādi religionem ⁊ tūc teneƚ religiōi restituere.
sed mun⁹ aliq̄ tulit / qꝛ nō extraxit eum a religiōe
⁊ forte si faceret ꝑ seipm restituēdo loco sui malū
nō esset. Si vō ipediuit eū nō cā dāpnādi religio
nem. sed amore p̄uato motus vt carnali / qꝛ ē con
sanguine⁹ vel qꝛ credit eū fore magnū ī seculo ⁊ se
sustinere sub alis ei⁹: dico. ꝙ nō teneƚ religioni in
aliq̄: sed teneƚ illi quē dāpnauit. ¶ Ad tertiā q̄ōe3
dico. ꝙ nō vlr loquēdo / qꝛ cū q̇s īfamaƚ vel hoc ē
īponēdo crimē fl̄m alteri vel vnū crimē occultum
tñ ⁊ īponit alti publice. Tertio si q̇s neget vnū cri
mē sibi īpositū corā iudice qd̓ tñ īponēs nō pt ꝓ=
bare ⁊ sic īdifferētē reddit illū īfamē. In p̄io casu
dico ꝙ infamās aliū teneƚ ad totalē restitutionē
retractādo ea q̄ falso īposuit. Dicit sic infamabit
se ⁊ ad hoc nulli⁹ teneƚ dico ꝙ teneƚ de necessitate
salutis facere actū ad quē cōseq̇ƚ īfamatio. qꝛ mag3
teneƚ se iuste infamare q̄ alterius famam iniuste ꝑi
re imo p̄io cū īposuit crimē alteri ⁊ īfamauit se li=
plr ⁊ postea nō h3 famā bonā nisi fictā. iō q̄uis3
vr aliū īiuste īfamare / qꝛ in alijs pctis nō sꝑ teneƚ
hoc ad restitutionē ⁊ in q̇b⁹ teneƚ adhuc facili⁹ pt
restituere q̄ ī hoc pctō. In scd̓o cāu si īponit vnū
crimē tñ p̄uatū ipe tñ īponit publice: dico ꝙ teneƚ
restituere famā: l3 nō totalr sicut p⁹ qꝛ nō teneƚ di
cere directe retractādo ego dixi falsū / qꝛ tūc men
tireƚ ⁊ sic peccaret mortalr / ⁊ hoc nō esset purga
re pctm̄ p̄i⁹ s3 aggrauare. S3 pt dicere ego nō bñ
dixi ⁊ tūc dicit vez / qꝛ nō deberet dixisse publice
qd̓ erat p̄uatū. vñ credo ꝙ iudex deberet īponere
accusati ꝓbationē ⁊ si nō posset ꝓbare scd̓m legē
taliōis: ita ꝙ sicut voluit aliū īfamasse. ita reddaƚ
īfamis si deficiat a ꝓbatione. In tertio casu sc3 si
negetvez crimē sibi īpositū iudicio. dico ꝙ teneƚ
restituere famā illi⁹ vere accusantis. S3 de mō nō
audeo asserere ꝙ teneƚ fateri vez ī iudicio. Si for
te ex cōfessione dāpnareƚ ad mortē l3 tñ ipe negā
do quo mō īfamet īponētē crimē ipe tñ īponēs qꝛ
ꝓponit vez nō ꝓponēdū / qꝛ p̄uatū facit publicū
qꝛ si nō eēt hoc p̄uatū posset hoc ꝓbare: igr ipe ex
ercet actū pcī mortalis. Dico igiƚ ꝙ ille cui impo
niƚ crimē d3 restituere famā alteri ꝑ talia v̄ba for
te bonā intētionem hūit nō credo ꝙ maliciose di
xiss3: l3 ista credidit. Sed peccat ne mortalr si ne
get. dicerē si q̄reret cōsiliū añ ꝯfessionē ꝙ teneret
fateri de necessitate salutis: vez tñ post factum cō
sulerem ꝙ peniteret qꝛ in dubijs tutior via ē tenen
da. iō cū dubiū sit an in negādo peccauit morta
liter nō est asserendum ꝙ non neget de necessita=
te salutis / qꝛ sicut ille ꝓponit tanq̄ corā iudice. ⁊ ꝑ
consequens ac si esset publicum ⁊ non potest illō
probare in iudicio potest alius sibi hoc negare vt
puta dicendo hoc non ē / qꝛ non vt proponitur pt
probari ⁊ ī isto casu nō ē necesse respōdere ad mē
tē querentis. ¶ Ad rōem patet per predicta.

Irca hanc distin= ⁊ disti. xvi.
ctionem decimāsextam queri
tur primo. vtrum contritio cō=
fessio ⁊ satisfactio sint partes
penitentie. Ꝙ3 non. simplex
non habet partes. ⁊c. Penitē=
tia est quoddā simplex. ¶ Itē:
si sic aut sunt partes integrales: aut subiectiue. nō
integrales / qꝛ talis pars nō infert suū totū: sed cō
tritio infert penitentiam satisfactio similiter. non
partes subiectiue: qꝛ ad entitatem communiƚ nō
requiruntur multe partes subiectiue. Sed ad hoc
ꝙ sit vera penitentia requiruntur iste tres partes
¶ Item: si sic. aut igitur sint partes penitentie q̄ ē
virtus vel penitentie sacramenti. non penitentie
que est virtus / qꝛ quedam q̄litas simplex non pe
nitentie que est sacramentum / qꝛ sacramentum ē
quoddam sensibile signum et p̄ter hoc contritio ⁊
satisfactio subsequitur. ¶ Item: satisfactio. est fru
ctus penitentie secundum Aug. de vera ⁊ falsa pe
nitentia. facite dignos fructus. ¶ Oppositum se
cundum legem diuā3 pro peccato tenetur q̇s ad
ista tria: igitur si peccator vindicet peccatum in se
oportet ꝙ ista tria faciat: igiƚ aliquo modo sūt ꝑ=
tes. ¶ Ite3. vt habetur in littera ista requiruntur
ad perfectionem penitentie. ¶ Dico ad questionē
ꝙ preter penitentiam que est sacramentum peni=
tētia potest accipi quadruplr. Primo pro penitē=
tia que est virtus. Secundo pro actu virtutis Ter
tio pro effectu ꝓximo. Quarto ꝑ effectu remoto
Primo modo penitentia dicitur iusticia vīdicati
ua ꝓ peccato proprio commisso non alieno non
vindicatiua ratione alterius. Secundo accipitur
ꝓ actu proximo penitentie virtutis ꝓut est que=
dam actus volūtatis īperandi penam infligendā
Tertio accipitur pro effectu ꝓximo huius actus
Unde actus imperādi iste imperat intellectu3 cō

siderare pctm̄ cõmissuꝫ ⁊ iperat nolle fecisse peccatū ex qbus seqtur detestatio pctī / vel penitentia interioꝛ seu displicentia de cõmisso illiꝰ. igitur actus pnīe virtutis sunt tres effectus ꝓximi. Primo displicētia iterioꝛ / vł detestatio pctī / vel actꝰ vel cõmissi. Scđo oꝛis ꝓpalatio sacerdoti. Tertio exterioꝛ. Quarto sunt tres effectꝰ remoti. Primū cõcomitaꝛ tristicia interioꝛ esto ꝙ sit in volūtate. Scđm cõcomitaꝛ ruboꝛ exterioꝛ ꝓpalādo sacerdoti. Tertiū cõcomitaꝛ doloꝛ i appetitu sensitiuo cū est executio satisfactionis cõtra inclinationē naturalē ꝙtum ad actū volūtatis iperandi penā infligendā cõsequūtur tres effectus ꝓximi Displicētia interioꝛ vel cõtritio et oꝛis confessio ⁊ opus laboꝛiosuꝫ. Tres effectꝰ remoti: vt tristitia exterioꝛ ruboꝛ exterioꝛ doloꝛ in exequēdo opus laboꝛiosū cõtra inclinationē naturalē adhuc nullū istoꝝ est pnīa q̄ est sacramentū: qꝛ illa est absolutio hoīs penitētis. ⁊c. Sed pnīa virtꝰ est p̄muꝫ istoꝝ quattuoꝛ q̄ est q̄dam ꝙtitas in aīa ⁊ eiꝰ partes nõ sunt contritio / confessio / et satisfactio: nec etiā sunt ptes illiꝰ actꝰ ꝓprii ⁊ imediati q̄ ē actus pnīe virtutis. Si tñ loquamur de ptibꝰ aliis sciꝫ effectꝰ proximi actꝰ pnīe. dico ꝙ illa tria sunt integrantia vnū effectū proximū: ⁊ sic possunt dici ptes pnīe isto mō. in istis est oꝛdo ꝙ primū põt esse sine scđo: qꝛ habitꝰ põt esse sine actu: ⁊ ecõtra: qꝛ põt eē actꝰ sine habitu: nõ tñ est actꝰ illiꝰ habitus: sꝫ talis actꝰ q̄ natꝰ eēt eē a tali virtute si ineēt sic igiꝛ actꝰ virtutis: qꝛ ꝙñatiuꝰ virtutꝭ põt eē sine virtute nõ tñ actꝰ elicitꝰ a virtute põt eē sine virtute. Similiꝛ tertiū põt esse sine primo ⁊ scđo: qꝛ tales effectꝰ pñt esse sine iperio voluntatis: vt si aliquis cõsideraret deū imediate. et ex hoc sequatur pnīa interioꝛ ⁊ cõfessio ⁊ satisfactio exterioꝛ. Etiā tertiū põt esse sine quarto: qꝛ posset esse displicētia interioꝛ ⁊ contritio sine tristitia magna et confessio sine erubescētia ⁊ satisfactio exterioꝛ sine doloꝛe: qꝛ nõ est necesse quattuoꝛ cõseq̄ semp sed nūꝙ põt quartū esse sine aliquo p̄cedente a q̄ nascaꝛ: qꝛ nūꝙ põt eē cõpletio effectꝰ vltimi ꝙ sit tristicia iterioꝛ et ruboꝛ exterioꝛ et doloꝛ i parte sensitiua nisi ex aliquo istoꝝ numeratoꝝ p̄cedēte. Sed primū istoꝝ quatuoꝛ sꝫ pnīa virtꝰ nõ sufficit sic sola ad salutē. sed quodlꝫ alioꝝ põt sufficere si loquamur de pnīa q̄ ē sacramētū: dico ꝙ nullū istoꝝ enumeratoꝝ est pars eiꝰ nisi extēdendo ptē ad reqsitū: sicut pꝫ i diffinitiōe pnīe q̄ ē sacramentū nec poniꝛ i alia diffinitiōe idē in diffinitione suipsiꝰ cū diciꝛ hoīs penitētis: qꝛ ly penitētis ostēdit dispositionē circa hoīem sine qua non est capax sacramēti: qꝛ si sacerdos nõ iueniret penitentē scđm apparentiā vt cū fateꝛ pctā: sed inueniret ꝓteruū ⁊ ptinacē nūꝙ absolueret eum. sic si nõ sit dispositꝰ realiꝛ. sed fingat se nõ recipit sacramētū / qꝛ apponit obicē: nec ē pnīa sacramētū cā istoꝝ absolute: sꝫ tm̄ in eē gratuito: ⁊ hoc si prius nõ infuit gratia. Sed nūc p̄mo cū absoluiꝛ: qꝛ tūc p̄mo sunt ista grata deo. sed dꝫ absoluēs videre ꝙ ista duo appareant p̄cedere sꝫ cõtritio et cõfessio. et tunc posset sibi cõferre sacramentū pnīe: et postea. sꝫ sequi tertiū sꝫ opis satisfactio. ¶ Ad primā rationē patet ꝙ pnīa multiplex est: et pena similiꝛ: et licet pnīa sit simplex etiā pctm̄ sit simplex põt multiplex pena ꝓ vno simplici pctõ infligi. ¶ Ad aliꝰ dico: ꝙ vno mō accipiꝛ totū integrale: sicut aqua q̄ integraꝛ ex multis guttis q̄lꝫ pars illius fert totū. Alio mõ põt accipi ꝓ toto i cõi nūc aūt loquendo de pnīa vt ē sacramētū / vel vt virtꝰ vel vt actꝰ imediatꝰ nõ sūt illa ptes eiꝰ / neqꝫ subiectiue / neqꝫ integrales: tñ accipiendo pnīam ꝓ effectu proximo sic sunt ista tria partes itegrales pnīe: / neqꝫ sic aliqua illaꝝ infert totū. alio modo tñ accipiendo pnīam pro pena in cõi / sic possunt dici ptes subiectiue. ¶ Ad aliꝰ dico: ꝙ neqꝫ sunt ptes ꝓprie pnīe sacramenti / neqꝫ pnīe virtutis: qꝛ pnīa virtus põt precedere oīa tria / et duo p̄ma preceduut pnīam sacramentū et tertiū sequitur. ¶ Ad aliꝰ cū diciꝛ sunt fructꝰ pnīe: dico ꝙ verum est pnīe q̄ est actus virtutis q̄ sunt effectꝰ eiꝰ etiaꝫ sunt fructꝰ pnīe q̄ est sacramentū: qꝛ saltē vnū seq̄tur: et etiā pnīa sacramentū põt eē cā illaꝝ in esse gratuito cum prius non inest gratia.

¶ Questio secunda.

SEcūdo queriꝛ vtrꝝ remissio culpe ⁊ infusio gratie sint realiter vna mutatio vel due: Qꝫ due. probatio. qꝛ per Augu. de vera reli. Notenduꝫ est nõ solū ꝓ pctõ cõmisso: sed qꝛ se p̄uauit alia virtute vel bono: igitur / alia est mutatio qua virtus restituitur et qua culpa remittitur / vel expellitur. ¶ Item: sicut in motibus realibus et mutationibus alia est expulsio et alia mutatio qua induciꝛ foꝛma posterioꝛ sic respectu peccati et gratie alia mutatione expellitur culpa: ⁊ alia adduciꝛ gratia. antecedēs patet: quia vicium et virtus sunt termini contrarii. Nunc autem terminus viciosus est aliquid positiuum: igitur potest habere propriam mutationem qua expellitur et qua inducitur. ¶ Item: vniuersaliter generatio et coꝛruptio sunt due mutationes cum habeant quattuoꝛ terminos / expulsio culpe est coꝛruptio: et inductio gratie est generatio. igitur. ⁊c. ¶ Item: dispositio et illud ad qđ disponit non sunt idē: igiꝛ p aliā mutationē per se inducitur post dispositio: et p aliā illud ad qđ disponit. sꝫ p expulsionē culpe efficiꝛ aliqs nõ inimicꝰ dei p inductionē gratie fit amicꝰ. Nūc aūt eē non inimicꝰ disponit ad eē amicū. ¶ Oppositū: si sint due mutatiões realiꝛ: aut igiꝛ illa mutatio q̄ expelliꝛ culpa ē adqsitia vł depditia hoc ē vel positiua vł priuatiua. Nõ priuatiua: illū qꝛ non hꝫ terminū ad quē priuatiuuꝫ: tū qꝛ nõ hꝫ terminū a quo positiuum: qꝛ culpa non est aliq̄d positiuū: sed priuatio gratie neqꝫ est expulsio culpe. alia mutatio positiua: qꝛ p ipaꝫ nichil aliud induciꝛ positiuū nisi gr̄a ¶ Itē: si sic: igiꝛ vna istaꝝ eēt priꝰ natura alia nõ inductio gratie: qꝛ tunc priꝰ natura eēt amicꝰ ꝙ nõ

inimic⁹: ⁊ tūc manēs īimic⁹ eēt dign⁹ vita eterna
nec est mutatio qua expellitur culpa prius natu-
ra: q2 tunc prius natura eēt inimicus ꝙ amicus: ⁊
tunc esset ordo medius in quo nec esset aliquis fi
lius regni / nec filius ꝑditionis. Dicit̄ ꝙ sunt rea-
liter due mutatiões. qd̓ plurificat̄ realit̄ nõ est idē
ei qd̓ non plurificat̄ realit̄: sed inductio gratie est
tm̄ vna inductio: ⁊ expulsiones culpe possunt eē
multe si plura pctā fuerūt. igit̄ ⁊c. ¶ Itē: vtraqꝫ
põt esse sine altera: igit̄ non sunt idem realit̄: aña
pꝫ: q2 inductio gratie põt esse sine expulsiõe cul-
pe sicut in statu innocentie si deus iufudisset gra-
tiam nullā expulsisset culpā: q2 nulla ifuit ecõtra.
Simili̓ põt eē expulsio culpe sine inductiõe grē:
q2 qualē põt de⁹ hoiem creare in statu innocētie
talem põt post lapsum restaurare: ⁊ tunc creauit
hoiem sine culpa ⁊ sine gratia in rectitudie natu
rali: igit̄ nunc põt talē restaurare. ¶ Item: culpa
et gratia nõ sunt ꝯtraria formaliter nec repugnā-
ti: ergo de potētia dei absoluta possunt eē simul
igitur inductio vni⁹ nõ est expulsio alteri⁹: ⁊ ecõ
uerso. aña pꝫ. ꝙ si sic igit̄ ꝙ haberet causalitateꝫ
respectu vnius vt in fieri haberet causalitatē re-
spectu alteri⁹ in destrui: q2 inducens albū põt de-
struere nigrū. Sed creatura põt inducere culpaꝫ
peccando: igit̄ põt destruere gratiā: ꝯñs est ipos-
sibile: q2 oīa supnaturalia q̄ a solo deo capiunt es-
se a solo deo possunt destrui: q2 sicut eoꝝ produ-
ctio est creatio / sic destructio esset adnichilatio.
¶ Item: vnius mutationis ꝑ se sunt tm̄ duo ꝑ se
termini: vt priuatio et forma. igitur si eēt vna mu
tatio ꝑ se expulsio culpe ⁊ īductio gratie ꝑ se ter-
mini essēt culpa et gratia: ⁊ ꝑ ꝯñs culpa esset for-
maliter ꝑuatio gratie: ꝯñs falsum: tum q2 potest
cõmitti qñ non infuit gratia sicut in statu innocē-
tie: ⁊ tūc nullā gratiā priuauit: tū q2 multe possūt
esse culpe simul: ⁊ tn̄ tm̄ vna est priuatio formalit̄
vnius forme. Dico tn̄ ad q̄stionē / ꝙ ꝓprie loquē-
do neqꝫ sunt vna mutatio realiter / neqꝫ due mu-
tationes reales: ⁊ tamē in aīa iustificata nõ est ni
si vna inductio gratie: illud pꝫ: q2 si ex pctõ origi-
nali inesset macula aīe facile eēt videre ꝙ expel-
leret̄ ꝑ expulsionē culpe. Sed cessante actu pcti
et oī dispositiõe dictū est ꝑus ꝙ totū cessat nisi ꝙ
remanet illud passiue ad puniendū: ⁊ in volūtate
diuina ordināte punitioni: q2 aīa non põt esse im
mediate susceptiuū macule q̄ est ī actu pcti: quia
idē ē susceptiuū ꝯtrarioꝝ. igit̄ ille act⁹ eēt suscepti
uus talis macule si poneret̄ īmediate sicut sui op
positi. Tn̄ si dicat̄ ꝙ pctm̄ corrūpit vnā ptē gra-
tie aliud pctm̄ corrūpit aliā ptē: ⁊ sic totū corrū-
pit totū tādē: ⁊ tūc ꝑ oppositū ꝑma redicēs restau
rat primā partē / ⁊ scđa scđam: ⁊ tota totā: ⁊ sic ī-
ducere totā gratiā eēt expellere oēm culpā: illud
nõ põt stare / q2 natura nõ corrūpit̄ ꝑ pctm̄: neqꝫ
aliq̄d naturale: q2 si sic igit̄ posset peccãs totiens
peccare ꝙ totalit̄ destrueret̄ cū tn̄ debeat eterna-
liter puniri. iõ īpossibile est ꝙ pctm̄ aliq̄d corrum
pat de suo subiecto. Dicit scđm Aug. in enchiridi
on. Oē pctm̄ adimit aliquod bonū. Dico ꝙ adi-
mit bonuꝫ qd̓ deberet in esse nõ qd̓ inest: iõ nõ vi
deo aliquā maculā in aīa: neqꝫ aliq̄d positiuū ces
sante pctõ ⁊ actu eius sed tm̄ carentia gratie q̄ di
citur iusticia habitualis: ⁊ illa carentia posset eē
in aīa immediate cū aīa ē sine gratia. ⁊ remanet
tm̄ in volūtate diuina ordinatio hui⁹ aīe ad tan-
tā penā: ⁊ tunc in institutione aīe nõ est nisi vnica
mutatio realis cū inducitur gratia. sed expulsio
culpe nõ est aliquid reale: iõ magis ꝓprie dicit̄ re
missio culpe: q2 nõ remanet reatus in aīa nisi pas
siue ꝙ patiat̄ tantā penaꝫ. sed tm̄ manet reat⁹ ex
ordine volūtatis diuine in volūtate sua volentis
punire. Et dicitur talis remissio culpe relatio rõ-
nis et relatiue rõnis nõ dicit̄ aliquid realiter mu-
tari / nec ꝑ mutationē realē acquirit̄: neqꝫ expel-
litur sicut illud intelligi a me / vel non intelligi / ⁊
non causat mutationē realē. Dicit opꝫ obiectum
mutari vel potentiā ad hoc ꝙ aliq̄d alit̄ intelliga
tur ꝙ prius: vel aliter sit volituꝫ. Sed voluntas
dei est īmutabilis: ⁊ intelligit intellect⁹ su⁹ nunc
istū amicū prius non amicū: igit̄ obiectū mutat̄.
Dico ꝙ nullus actus põt eē oīno nouus in volū-
tate diuina: neqꝫ realis / nec rõnis: q2 ibi nõ succe
dit velle nolle / nec ecõtra: q2 nõ ꝑ hoc qd̓ ego nūc
sedeo vult me sedere ⁊ ꝑus nõ. sꝫ ibi vna ē volitio
ab eťno: et habuit diuersitatē rõnis tātā q̄tā eue
nit ineťnū: sicut si ego volo nūc me sedere et non
volo me ꝓ tpe sequēti: ita ꝙ simul est ista volun-
tas ad diuersos act⁹ ꝓ diuersis tpib⁹ si hec volū
tas semp fuisset i me non esset nouus actus volē
di in me tā cū ambulo: q2 sicut volo nunc me tunc
ambulare: ita semp volui ꝓ tunc: sic volūtas diui
na in eťnitate hꝫ offensam hui⁹ i noticia itellect⁹
q̄ ē ostēsa volūtati eťnalit̄ volūtati. iõ ab eťno vo
lūtas diuīa ē vīdicare hoc pctm̄ ꝓ tali tpe: q2 itel
lect⁹ dei ab eťno itelligit istū peccaturū ꝓ a. ⁊ ꝓ
b. videt eū penitētē: et tūc volūtas diuīa ordinat
eū ab eťno punituꝝ ꝓ b. et sic nõ succedit volun
tas ꝓducēdi actū peccādi. Sed sicut ab eťno vi-
det istū peccaturū ꝓ tali tpe: et ꝑmāsurū vsqꝫ ad
tale tps in pctõ: sic voluntas nõ absoluta: sed sub
ꝯditiõe vult eū tūc punire: q2 si vellet absolute eū
punire poneret eū statim in infernū. Dico igit̄ ꝙ
ad hoc ꝙ voluntas diuina velit eū puniri ꝓ nunc
et non velit eū puniri pro tpe priori nõ req̄rit mu
tationem in potentia nec in obiecto: q2 isti actus
sunt eterni: nunc autē quando potētia potest ha-
bere plures act⁹ simul qui terminantur ad oppo-
sita si essent in eodē tpe q̄ tn̄ sunt ꝓ diuersis tēpo
rib⁹ / nõ oꝫ potētiā variari / nec obm̄ ad hoc ꝙ ha
beat istū actū in hoc tempore / et illū actū in alio
tempore. De potētia igit̄ dei absoluta posset re-
mittere culpam sine infusione gratie: et esset offē
sa sine mutatione obiecti vel potentie diuine si
hoc ordinasset ab eterno / scilicet istum peccatu-
rum pro tanto tempore: et tunc remitteret culpā
non infundendo gratiam. Dicit: non potest esse
transit⁹ a cõtradictorio in cõtradictorium sine ali
qua mutatione: sed hic esset transitus a contradi
ctorio in contradictorium. Dico ꝙ non esset

tranſitus ꝓꝓe:qꝛ vterqʒ actꝰ eſſet eternus. Sed
mutatio eſſet aliquo mō in obiectis in cōparatio
ne ad tpa diuerſum nō in hoc ꝙ poſt a.⁊ b.et ali
quando obiectū. Sed de potentia dei oꝛdinata
iſtā mutationē ſicut eſt mutatio qua remittit̄ cul=
pa cōcomitat̄ infuſio gratie ꝙ̄ mutatio eſt realis
et nō ſunt vna mutatio realis:tū qꝛ remiſſio cul=
pe nō eſt mutatio realis:tū qꝛ poſſunt eſſe multe
remiſſiones ſuo mō:⁊ tm̄ vna infuſio gratie. Pa=
tet igit̄ ꝙ tm̄ eſt vna mutatio ꝓpꝛie cum inducit̄
gratia. Scdo:ꝙ remiſſio culpe nulla mutatio eſt
ſimpliciter loquendo:⁊ tertio ꝙ remiſſionē cul=
pe cōcomitat̄ iductio gratie. ¶ Ad pͥmū pͥncipa
le cū dicit̄:ꝙ dolendū eſt ꝓ hoc ⁊ pro illo. dico ꝙ
alia mutatio eſt peccare et gratiam adnichilare:
et reqͥrunt diuerſa agentia:qꝛ adnichilatio gratie
nō pōt eſſe effectiue a creatura:ſicut dicit̄ cauſari
effectiue ſʒ a ſolo deo. Sed ex oppoſito non eſt
ſic:qꝛ poſt peccatū cōmiſſum poſſibile eſt ꝙ nihil
remaneat de pctō / nec de actu / nec diſpoſitione
niſi oꝛdinatio ad penā ī volūtate punientis. Sʒ ſi
maneret macula / vel diſpoſitio / vel aliquid rea=
le vſqʒ ad inductionē gratie / tunc cōcederē ꝙ re=
miſſio culpe eēt alia mutatio realis ab illa qua in
ducit̄ gratia ſicut ex alia pte adnichilare gratiaʒ
et peccare ſicut dictū eſt ꝙ nō eſt neceſſe aliqd re
manere de pctō niſi tm̄ in voluntate punientis.
¶ Ad aliud dico:ꝙ ſic eſt cōiter in mutationibꝰ
realibꝰ ꝙ alia eſt expulſio ⁊ alia inductio:qꝛ vtri
qʒ cōtrarioꝝ eſt qͦdā poſitiuū reale ⁊ vtriqʒ coꝛ
reſpondet priuatio pꝛopꝛia. Non ſic in ꝓpoſito.
¶ Ad aliud ꝑ idē ī gñatiōe ⁊ coꝛruptiōe ſunt due
pꝛiuationes realiter:hic vero tm̄ eſt vna pꝛiuatio
realis carentia gratie:qꝛ culpa nō eſt niſi quedaʒ
relatio rōnis. Tamē ſtricte loquendo de relatio=
ne rōnis dʒ magis dici voluntaris:qꝛ ſi cōceditur
voluntatem eſſe collatiuā ſicut cōcedit̄ de intelle
ctu tunc debemꝰ dicere ꝙ oꝛdiatio pene et remiſ
ſio culpe eſt relatio volūtatis:vt tñ relatio rōnis
diſtinguit̄ ꝯtra relationē realē poteſt dici relatio
rationis. ¶ Ad aliud dico:ꝙ non inimicitia ⁊ a=
micitia non ſe habēt ſicut diſpoſitio et illud cuiꝰ
eſt / qꝛ non inimicitia in iſto nō eſt aliqua diſpoſi=
tio realis / ſed tm̄ relatio rationis. ¶ Ad pꝛimuʒ
ad oppoſitum dico ꝙ ſicut iſta eſt mutatio rōnis
ſic eſt alia mutatio ab inductione gratie. Et cum
queritur / aut poſitiua / aut pꝛiuatia. dico ꝙ pꝛiua
tiua et ē a termīo poſitīo ſcdʒ rōnē ad ꝑuatiuū ſʒ
rōnē:qꝛ ē ab oꝛdiari ad penā ad nō oꝛdiari ad pe
nā neqʒ eſt culpa ꝙ̄ eſt macula terminꝰ a quo huiꝰ
mutationis. ¶ Ad aliū cū querit̄ q̄s oꝛdo iſtaruʒ
mutationū. dico ꝙ ꝓpꝛie nullus:ſʒ talis q̄lis ē en
tis rationis ad ens reale. dico ꝙ illa mutatio eſt
pꝛioꝛ naturaliter a pꝛioꝛitate ꝙ̄ eſt poſſe eē ſiue in
uicē que eſt ſcdm̄ rationē:qꝛ eſt ab oꝛdinari ad pe
nam ad nō oꝛdinari. alia a nō oꝛdinari ad gloꝛiaʒ
ad oꝛdinari ad gloꝛiā. Nunc aūt de potentia ab=
ſoluta poſſet eſſe nō oꝛdinari ad penā abſqʒ hoc
ꝙ eſſet oꝛdinari ad gloꝛiam. Sed non ſic oꝛdina
tum eſt qꝛ tm̄ oꝛdinauit aulam et carcerem. Sed

ecōtra nō poſſet deus oꝛdinare aliquē ad gloꝛiaʒ
abſqʒ non oꝛdinari ad penam:qꝛ ſi eſt oꝛdinatus
ad gloꝛiā eſt nō inimicus : ⁊ ſicut iſta mutatio eſt
pꝛius oꝛigine ſic alia pꝛioꝛ eſt ꝑfectiſſime. Sʒ ī ra
tione cauſe quaſi effectiue neutrū eſt cauſa alteri
us nec culpa exterioꝛ:qꝛ nichil eſt in ratione cau
ſe niſi culpa ⁊ cognita in eternitate quare iſte pu
nietur. Deus eñ non expectat quouſqʒ alius pec
cet exteriꝰ / ⁊ ſic oꝛdinat eum ad penam. Sed in
eternitate cognouit culpam ſuam cōmittendam
in tempoꝛe:⁊ ſic ab eterno ꝓ illo oꝛdinat penā.
¶ Ad pꝛimam rationem illaꝝ quattuoꝛ pro alia
opinione dico:ꝙ expulſiōes culpe ſunt multe re=
lationes ⁊ magis pꝛopꝛie dicuntur remiſſiones.
Unde ratio ꝓxima ꝙ nō ſunt vna realis mutatio
ſed nōn ꝙ ſunt due reales. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ
de potētia abſoluta dei pōt eē infuſio gratie ſine
expulſione culpe et gratia. Sed nō ſeqͭur ex hoc
ꝙ ſint due mutationes reales:qꝛ vna non eſt rea=
les. ¶ Ad aliud dico:ꝙ nulluʒ reale hʒ oppoſitū
ad ſupernaturale:ideo gratia ⁊ culpa nō ſunt re=
pugnantia:tñ deus de potētia oꝛdinata ſicut oꝛ=
dinat iſtū ad gratiā ſic expellit culpā ſi ī eſt ¶ Ad
aliud dico:ꝙ iſta eſt vna mutatio ꝑ ſe ⁊ habet ꝑ
ſe terminū a quo ꝑuationē gratie cuiꝰ aīa ē ſuſce=
ptiua imediate. ¶ Diſtin.xvii. ¶ Queſtio pꝛima.

Circa hanc diſtincti onem queritur pꝛimo: vtrū ne=
ceſſe ſit peccatoꝛi oīa pctā ſacer
doti ꝯfiteri: Qʒ non. Ambroſ.
Luce.xxii. Lachꝛymas petri le
go.⁊c.et confeſſionem non lego. ⁊ in ps. Dixi cō=
fitebor.⁊c.et tu remiſiſti.⁊c. Auguſtinus et Caſ=
ſiodoꝛus. Magna miſericoꝛdia domini qui ad ſo
lum votū dimiſit peccatū. ¶ Item:non eſt prece
ptum decalogi. ¶ Item:nullus tenet̄ ad impoſſi
bile:ſed eſto ꝙ aliquis ſit mutus vel barbarꝰ hoc
eſt vbi non intelligitur lingua ſua non poteſt con
fiteri:vel eſto ꝙ aliquis non habeat ſacerdotem
pꝛeſentem:dicit̄. debet confiteri per ſcripturam.
Contra. hoc non inuenitur ſcriptum in ſcriptura
¶ Item:ſi aliquis haberet conſciētiam de inno=
centia vite ſue ſi diceret ſe peccaſſe mentiretur:
igitur talis non tenetur confiteri. ¶ Oppoſitum
di.j. de pe. ⁊ Aug. in littera et ponitur ſuper illō
pſal. Non abſoꝛbeat ſuper me puteus os ſuū. ⁊c.
Jo.xx. Quoꝛum remiſeritis peccata. Et Auguſt.
de viſione infirmoꝛum. ¶ Circa queſtionem pꝛi=
mo quo pꝛecepto teneatur quis ad confeſſionem
Pꝛimo ſciendum ꝙ quedam pꝛecepta ſunt obli=
gantia ad legem nature. Alia vero ſunt de lege di
uina:licet contrarium dicat dominus Gratianus
ꝙ omnia pꝛecepta diuina ſunt de lege nature qd̄
non eſt verum:quia pꝛecepta legis nature ſunt ali
qua pꝛincipia pꝛactica in lumine naturali nota.
et que ſunt ex his concluſa ſyllogiſmo pꝛactico /
vel quaſi ſtatim omnibus nota. Sed extra iſta
ſunt multa alia pꝛecepta diuīa. Et ſi arguitur ac
cipiendo pꝛo maioꝛe ꝙ ſuperioꝛi eſt obediendū

Diſt.xvii.

de lege nature / illud est verum de lege diuina. Sed tunc in multis minoribus oportet accipe aliquid de lege positiua: et tunc cōclusio erit de lege positiua. Nunc autem confessio sacerdoti q̄ aliquis ꝓ dat pctm̄ non est de lege nature: q2 neq3 pricipiū practicū notū practice notis terminis neq3 sequit̄ necessario syllogismo practico ex tali principio neq3 apparet multū consonū rationi: q2 nec videtur oībus / nec pluribus notū notis terminis: q2 in lege nature non fuit obseruatum / nec tempore abrahe cū tamen per se notū equaliter se habe at ad oēs ⁊ in omī tpe. Dicit: de lege nature est q̄ nullus est iudex in ꝓpria. igitur reus habebit alium iudicē. Sed pctōr est reus: igitur habebit iudicem / nō pōt iudex ipsum iudicare nisi sciat delicta: ergo de lege nature debet iste sibi reuelare.

¶ Itē: cum dixit deus Adā vbi es: vox est increpantis et confessionem querentis. ¶ Item: in leuitico dicitur de filiis aaron q̄ sacerdos tenetur confiteri peccata populi. ¶ Ad primum hoꝝ dico / q̄ de lege nature alius erit iudex: q2 deus. et si dicas q̄ hō erit minister eius: dico q̄ commisit modo cuili3 q̄ vindicet peccatum propriū: igit̄ tunc posset sibiipsi cōfiteri. Dicit / non constaret sibi q̄ pena pro quo peccator esset infligenda: dico q̄ sciuissent per scripturas sicut nunc sciūt. vnde nunc sunt multi non sacerdotes qui melius sciunt que pena correspondeat peccato q̄ multi sacerdotes quibus confitentur. et nun q̄ confiterētur eis ad habendū quid pro quo esset faciendu3 nisi ad hoc tenerent̄. ¶ Ad aliō dico: q̄ verū ē facienda fuisset tunc confessio deo querenti: ⁊ tunc fuisset pctm̄ sibi dimissum: sed peius fecit aggrauando peccatū excusando se per mulierē. ¶ Ad aliud qđ dicitur de filiis aaron: dico q̄ verum est deberent sic dicere in genere male fecimus precepta tua non seruauimus. sed non habetur hic expresse q̄ deberent dicere in speciali hoc feci ī speciali: ⁊ hoc p3 igitur q̄ de lege nature non cōfessio sacerdoti. S3 est ne de lege positiā dicit̄ q̄ sic Jo. xx. Quoꝝ remiseritis pctā. ⁊c. remittent̄: et quoꝝ retinueritis retinentur. Sed ex eodem ex quo committitur potestas iudicandi cum non possit iudicare nisi cognoscat non potest cognoscere nisi alter sibi reuelet. igitur ex eodē cōmittetur alteri dicendo sibi pctā sua. Jaco. Confitemini alterutrū pctā vestra. et Math. xvi. Tibi dabo claues. ⁊c. Sed ista nō cōcludunt: q2 xp̄s commisit potestatem absoluēdi. q̄ꝫ. ⁊c. rectū iudiciu3 approbet̄. Non tñ propter hoc sequit̄ q̄ eodē teneatur ali⁹ submittere se sibi. Dicit nichil valeret cōmissio iudici si tm̄ stet in voluntate partis potestas submittēdi vel nō submittendi. dico q̄ si xp̄s dixisset istā negatiuā: quoꝝ non remiseritis pctā nō remittētur sicut dixit duas affirmatiuas / planū eēt q̄ ql3 pctōr teneret̄ / nūc aūt illā nō posuit

¶ Preterea hoc esto q̄ multi sint qui habeāt potestatem dimittendi peccata vt rectus sacerdos suus et multi habentes ptātē a papa non ꝓpter hoc tenet̄ quis cuilibet istoꝝ se submittere: s3 pōt eligere. et si velit cōfiteri huic nō illi et nō ecōtra. Simili non concludit q̄ adductū est de Jacobo plus q̄ de quocūq3 alio aplō: q2 cū dicit paul⁹ precepta euangelii: dico nō ego sed dñs. Cū vero dicit cōsilia: vt de virginitate et aliis ecōtra dicit. Dico ego sed nō dñs. ideo cū iacob⁹ nō habuit maiorē ptātē q̄ paulus: ex dicto suo nō pōt argui q̄ sit preceptū s3 cōsiliū. Preter hoc vbi tradidit sacramentū cōfirmationis loqtur apte de sacerdotibus hic vero indistincte Cōfitemini alterutrū ideo posset dici q̄ ipe intelligit q̄ quilibet pōt dicere alteri: q2 nō debet de ita supb⁹ vt dicat peccatū nō habeo: sed d3 dicere in gñe peccaui multotiens. Unde nō plus videt̄ q̄ itelligat de sacerdotibus q̄ illud qđ subdit: ⁊ orate ꝓ inuicē. Unde q̄ dictū erat prius dū xp̄s viueret nō fuit expressum / q2 tunc dixit Tibi dabo claues. s3 post resurrectionē expresse cōmisit ptātē / cū dixit Quoꝝ remiseritis. ⁊c. ideo ꝑ istā viā nō videt̄ euidēter ꝓbari q̄ pctōr teneat̄ cōfiteri sacerdoti de lege positiua. Dico igit̄ ad q̄stionē q̄ sic aliter declarādo q̄ hoc est de iure xp̄i positiuo q̄ pōt declarari ꝑ dicta euangelica / vel ꝑ cōsuetudinem approbatā in ecclesia quā xp̄s instituit ꝑ apostolos. Et dicamus primo mō accipiendo illud Jo. xx. sed aliter deduco q̄ prius sic qñ remediu3 est cōmune oīb⁹ tale preceptū est rōnabile et vtile: sed cōfessio est hmōi: q2 et si aliqui sine sacramēto penitentie habeāt primā gratiā post pctm̄ actuale cū gratia recipitur ꝑ sacramentū piuē / q2 si nō apponat obicē in receptione sacramenti recipit primam gratiā si non prius receperit post peccatum actuale ꝑ vehementē attritionē et multis īfundit̄ gratia virtute sacramēti et ꝑ attritionē anteriorē q̄bus tunc non infunderet̄ si non reciperent sacramentū: iō illud est remediū generale. igit̄ ꝑ id idē obligat de⁹ oēs ad receptione3 ꝑ qđ cōmittit aliquis generalē potestatē sup corp⁹ xp̄i mysticū sicut super corpus xp̄i verū: illō pt3 michi a simili: quia sicut in baptismo quilibet non habens primā gratiam pōt ꝑ baptismū illā recipere: lic3 multi prius habeant gratiam ꝑ baptismum flaminis: tñ quia hoc est remediū gñale: ideo cōgrue est prima tabula contra originale. Sic de penitentia q̄ ē secūda tabula: vt p3 per hieronymum: igitur ex precepto conferendi hoc sacramentū tanq̄ generale remediū tenent̄ pctōres ad hoc recipiendū. si debeat dici de iure positiuo xp̄i. Scđo mō nō: q2 contentū in euangelico adhuc q̄ ad hoc tenētur xp̄iani: vt p3 ꝑ cōsuetudinē approbatam ab ecclesia romana. Et potest dici q̄ christus instituit illud sacramentum ꝑ apostolos predicando. vnde multa eis expresse dixit q̄ nō inueniūtur ī scriptura. ¶ Secūdus articulus est quid icludit hoc preceptum. dico q̄ tria. cui. q̄. ⁊ quis. Cui. dico q̄ soli sacerdoti. q2 talib⁹ cōmittit̄ ptās super corpus verum. Sed potest ne confiteri laico non nego si forte ex illo haberet maiorem ruborem q̄ si non diceret / credo tamen q̄ meli⁹ eēt non dicere: sed debet tunc dicere deo / quia tunc debet facere ac Scđs arl.

Nota.

si esset in heremo. Nec tenetur aliquis prodere
peccata sua nisi cum querit consilium discretiori.
Et ille laicus forte medicū scit sibi cōsulere. ꝛ for
te tm̄ ruborē posset habere interius cōfitendo se
deo:sed narrando hoc laico.sed q̄ pctā tenet᷑: di=
co ꝙ mortalia / quia ista est scd̄a tabula naufragij
Uenialia enī quotquot sunt nō frāgūt tabulam: ꝛ
quoꝝ mortaliū. dico ꝙ oīm q̄ occurrūt habita di
ligentia debita scd̄m ꝙ humaa fragilitas ꝑmittit
et sic tenet᷑ oīa vni cōfiteri:qꝛ si divideret cōfessio
nē esset ibi ypocrisis:qꝛ simularet se minus malū
q̄ esset. ¶ Contra ꝑus dictū est ꝙ satisfactio ex=
terior valet q̄tum ad penā exteriorē solvendam
et si ante cōpletionē medietatis recidiuū:igit᷑ sic
in ꝓposito:qꝛ si cōfitet᷑ vni vnam partē pctōꝝ
et soluat pniam exteriorē nō amplius tenet᷑ ad il=
lā penitentiā. q̄ opꝫ tm̄ cōfiteri alteri de residuo.
¶ Dico ꝙ nō est simile:qꝛ qñ aliq̄s vere ē cōtrit⁹
et absolut⁹ est pena eterna mutata in tēporalē: et
si interim recidiuat / satisfacit exterius ꝓprio odi
si continuet:qꝛ si discedat tunc nō punit᷑ in infer
no nisi tꝑalit᷑ ꝓ illa pte qñ redit idē pctm̄ forma=
liter ex cōmissiōe alterius. Quō aut̄ redeat dice
tur posteri⁹. Non sic est de diuidente confessionē
qꝛ nūq̄ fuit sibi pena eterna remissa nec mutata
in tꝑalē:qꝛ nūq̄ pri⁹ fuit extra aliquod illoꝝ pec
catoꝝ. imo cum recedebat a ꝑori sacerdote diui=
dendo cōfessionē ꝯmisit vnū pctm̄ mortale nouū
in illo actu:iō nūq̄ fuit absolut⁹ sicut fuit in ꝑori
casu. Sed pctis priorib⁹ addidit vnū nouū pctm̄
Tertiū cōtentū i hoc ꝑcepto est quis. Et dico q̄
quilꝫ pctōr hñs vsum rōis et nō ponit᷑ qñ deter ia
tū:sed qñ est doli capax:sed quō sunt ista explica=
ta dico ꝙ ex pte de ly cui ꝓprio sacramenti et ex
pte qñ gn̄alit᷑ semel in anno.sed in periculo mor=
tis tenet᷑ quotiēscūqꝫ cognoscit: vel quotiēscūqꝫ
cito iminet ꝑiculū mortis. Sed q̄tū ad q̄ pctā. di
citur ꝙ si hēat mortalia tenet᷑ oīa illa cōfiteri se=
mel in anno / nō tñ venialia. Si vero tm̄ hēat ve=
nialia tenet᷑ illa ꝯfiteri ꝑꝑ ꝑceptū ꝙ semel i anno
ꝛc. Cōtra cū dr̄ tenet᷑ ꝯfiteri oīa pctā / aut itellig᷑
oīa pctā mortalia tm̄ / vel mortalia et venialia. Si
ꝑmo mō / igit᷑ cū dicit᷑ ꝙ est ꝑceptū ꝯfiteri eīa se=
mel in anno nō includunt᷑ venialia. Si fiat distra
ctio ꝓ vtrisqꝫ:igit᷑ et si habeat mortalia tenetur
ad omnia venialia / qd̄ tamen negatum est. Pret᷑
hoc confiteri venialia non est de necessitate salu
tis. ¶ Item:si non peccet vsqꝫ in diē parasceues
nisi venialiter tenetur confiteri venialia ꝑ te.et si
tunc peccet mortalit᷑:vel i vigilia pasche nō tene=
tur confiteri venialia ꝑ te ex peccato mortali ha=
beret emolumētum ꝑ te:quia q̄tum ad aliqua al
leuiaretur:ideo dico ꝙ tenetur quilibet q̄tum ad
peccata mortalia tm̄:ꝛ si non habeat talia per de
cenniū non est necesse ꝙ confiteatur:ꝛ hoc preci=
pue de his qui non habent superiores. ¶ Ad pri=
mum principale dico:ꝙ lachryme lauant delictū
quod pudor est confiteri: itaꝙ bene absoluitur
homo ab illo delicto per cognitionem interio=
rē.sed non quin teneatur ostendere hoc sacerdoti

q̄tūcūqꝫ de hoc habeat pudorē. Et cū dicitur de
petro:dico ꝙ tpe petri non tenebant᷑ hoīes ad cō
fessionē:qꝛ non fuit tunc institutū / licet dicebatur
sibi Tibi dabo claues. Sed post resurrectionem
data fuit ptās cū dicebat᷑ Quoꝝ remiseritis. ꝛ sta
tuta non ligant q̄tum ad ꝑus comissa. ¶ Ad aliō:
ꝙ preceptū xp̄i est / ꝛ oīa precepta de sacramētis
includūtur in vno decalogi / vt in sanctificatione
sabbati:qꝛ de⁹ vult habere mūdos ministros. vel
de ꝑcepto de vno deo colendo. In illo em̄ icludū
tur oīa precepta de latria. Nec oportet ꝙ habea
tur explicite in aliquo ꝑcepto decalogi: qꝛ in nul=
lo illoꝝ ponit᷑ explīse ꝑceptū de baptismo. ¶ Ad
aliud dico:ꝙ mutus dꝫ cōfiteri ꝑ signa:ꝛ si nō pos
sit cōfiteatur deo. ¶ Ad aliō de barbaro dicitur:
ꝙ dꝫ ꝯfiteri ꝑ interpretē:sed nō audeo hoc assere
re sed expectet cū proposito cōfitendi cum habe=
bit sacerdotē ꝑsentē cui pt loqui. idē dicerē de nō
habentē sacerdotē ꝑsentē ꝙ q̄dā dicūt ꝙ dꝫ confi
teri ꝑ scripturā:qꝛ hoc est cōtra naturā sacramen=
ti hui⁹:qꝛ iste actus q̄tum est de natura sua dꝫ esse
priuat⁹. Sed act⁹ scripture de natura sua est publi
cus. Ubi posset nuncius eum decipere aperiendo
litterā / vel perdere litteram:et posset aperiēs lit=
teram eum probare infamiē per propriam scriptu
ram:ideo tenetur expectare eum bono ꝓposito.
¶ Ad aliō:ꝙ non ꝑsumens de se sed qꝛ innocēter
vixit nō tenet᷑ cōfiteri se peccasse:sicut pꝫ de virgi
ne q̄ vixit diu post mortē filii sui / nō tamē fuit se=
mel cōfessa:qꝛ si fecisset necesse fuisset sibi mētiꝝ cō
fiteri accusando se de mēdacio qꝛ nō peccauit.sed
mō sic reputari de se eē peccatū: qm̄ si dicamus
qm̄ pctm̄ nō habem⁹ / nosmetipsos seducimus / ꝛ
veritas in nobis nō est. Dico ꝙ si aliq̄s innocēter
viuat ꝑ totū annū sicut credo ꝙ multi faciūt sine
oī pctō mortali ꝛ dicat sacer. nō credo me peccas
se ꝑ ānū mortalit᷑:qꝛ tñ sacerdoti dꝫ ꝯstare de vita
subditoꝝ. ille qui sic vixit dꝫ se ostēdere sacerdoti
et petere eucharistiā:et si sacerdos sibi nō credat
fatu⁹ est. qꝛ q̄liter posset sibi cōstare ꝙ peccasset /
nisi alius sibi diceret. et quare tunc crederet illaꝫ
ꝑsoni plusq̄ meliorē:ideo in tali casu dico ꝙ nec
dꝫ cōfiteri sibi pctā venialia / nec fateri se peccas=
se cū sit cōtra cōscientiā suā / sed tm̄ ostendere vi=
tā suā sacerdoti cui incūbit cognoscere vitam suā
Si vero aliq̄s sacerdos vel alius superior prelat⁹
ꝑ decēniū non peccet mortaliter. vel vsqꝫ ad tp̄s
vite nō tenet᷑ cōfiteri alicui de necessitate salutis
magis tñ meritoriū ē ꝯfiteri pctā venialia anteq̄
cōiceт ꝓpter reuerentiā sacramēti nō tñ necesse.

¶ Distinctio. xviii. ¶ Questio prima.

Disti.xviii.

Circa hanc distincti
onem queritur primo / vtrum in Questio.i.
sacerdote potestas clauium extē
dat se precise ad penam tempo=
ralem: Primo ꝙ nō se extendat
ad illam:quia si sic / vel ad illam
remittendam / vel ad illam infligendam. Non pri
mo modo:quia qua rōne ꝑ vnā absolutionē pos=

sct vnam partē remittere: per aliā absolutionem po let aliā: ꝛ sic tandē posset totā remittere: quia actus similes possunt similes effect⁹ causare. Si scdo mō vt penā tēporalē infligendo: igit̄ teneret̄ ad penā indiscretā inflictā de necessitate salutis: cōsequēs falsum: qꝛ posset ita notorie eē indiscreta ꝙ posset cōstare ꝙ deus non obligaret in tantum peccatorē sicut facit sacerdos. ¶ Itē: ꝙ nō se extēdat ad solā tpalē. pbo. qꝛ Jo. xx. Quoꝝ remiseri tis peccata. ꝛc. ¶ Oppositū: ꝙ ad solā tēporalem qꝛ ad aliqd valet ꝛ non ad aliud nisi ad tēporalē tm̄: qꝛ non ad relaxationē pene eterne: nec ad delectionem culpe cum ista sint solius dei. ¶ Itē: ante vsum clauiū remissa ē pena eterna: sicut patet sup illud psal. Dixi confitebor. ꝛc. igit̄ si ad aliqd se extēdat / hoc tm̄ est ad penam temporalem cū prius sit mundus ꝙ absoluatur. ¶ Questio scda.

Q̄o scda. **S**Ecundo queritur vtꝝ cuilibet sacerdoti in susceptione ordinis dent̄ claues: Qꝫ nō. Apoca. xli. q claudit ꝛ nemo aperit. ꝛc. qui aperit et nemo claudit ¶ Item: scdm Aug. de baptismo cōtra donatistas. li. v. loquit̄ de remissione ꝙ hoc nō facit xp̄s nisi per se vel p colūbe mēbra. ¶ Itē in susceptione ordinis non recipit̄ clauis scientie: qꝛ sicut quilibet expt⁹ in seipso non sapiētior ē in receptione ꝙ ꝑus fuit: imo multi manent fatui p totam vitam. ¶ Itē: si sic: vl ordinis posset q̄libꝫ soluere / cōsequens falsum: qꝛ vi ordinis nō potest absoluere nisi subditum suū. ¶ Itē: si sic: igit̄ non ordinatus non haberet claues. cōsequens falsum qꝛ archidiaconus pōt excōicare et absoluere licet non sit sacerdos. ¶ Oppositū. Mt. xvi. Tibi dabo claues. ꝛ Jo. xx. quoꝝ remiseritis peccata. ꝛc. Sicut dat̄ ptās sup corp⁹ xp̄i verū: sic dat̄ potestas sup corpus xp̄i mysticū. ¶ Circa q̄stionē secundā / pmo incipiendū est ordine doctrine. Dico

p̄m⁹ arti. igitur ꝙ clauis confertur in ordine sacerdotii: et qꝛ oēs trāsferentes scdm aliquā similitudinē trāsferunt inter omnia ad que transfert̄ vox ad significandū magis proprie sigt̄ id qd̄ est solius ꝛ primus illi cui conuenit ꝓprie. Nūc aūt nos videmus ꝙ clauis materialis est instrumentū clauden di ꝛ aperiēdi materialit̄: igitur qd̄ est instrumentū spirituale proximū claudendi et aperiendi spiritualiter magis ꝓprie dicit̄ clauis. Nūc aūt per demeritū claudit̄ celū pcc̄ti: p meritū aperit̄. Nō autē sicut primo quo nec p iusticiā aperit̄ sicut primo quo similiter ipsa sentētia diffinitiua suo mō est clausio et apertio: ꝛ p ꝯñs non est instrumētuꝫ aperiendi: igit̄ ꝓprie nec sententia nec meritū est instrumentū aperiendi: sed ptās iudiciaria sententiandi. Ista autēꝫ potestas in speciali triplicit̄ pōt accipi. Quedā em̄ est clauis principalis: quedam cōmissaria: ꝛ illa duplex. Quedam commissaria cum preeminētia: q̄dā vero cōmissaria cōis. Principalis clauis. i. ptās iudiciaria sētētiādi soli deo cōmissa est: nec posset alteri cōmitti de potentia dei absoluta. tū qꝛ illa ptās est ex pma iusticia que nō est recta ex hoc ꝙ conformatur regule sue: sed ipsa est regula. iō de potentia absoluta non posset cōmitti nisi deo. Tū qꝛ ptās iudicandi pncipalit̄ est potestas presidentis. et deus nō posset facere aliū a se presidentē. Secūda clauis q̄ est ptās cōmissaria / preeminentia est cū duplici ꝑeminentia Primo / q̄tum ad vtilitatem. Scdo / q̄tū ad firmitatem. Prima ptās pōt cōmitti ei q̄ pōt oīa iudicare solum. Secunda ptās pōt cōmitti ei q̄ nō potest deuiare: ꝛ sic q̄tum ad duplicē ꝑeminentiam potest ista clauis cōmitti aīe xp̄i / qꝛ omnia vidit: et q̄ non potuit errare. Prima igit̄ clauis ꝛ secunda non recipiuntur in ordine sacerdotii: sed tertia scꝫ cōmissaria cōis: qꝛ sicut ei q̄ oīa cognoscit et q̄ nō pōt errare pōt ꝯmitti clauis commissaria q̄tū ad duplicē ꝑeminentiā. Sic illi q̄ pōt alia cognoscere / et in aliquib⁹ pōt se conformare volūtati diuine pōt ptās cōmitti cōmissaria cōis. Et cōgruū est ꝙ soli sacerdoti: qꝛ deus nō subtraxit in eē nature ea q̄ possunt in esse nature cōpetere: igit̄ nec videt̄ ꝙ in esse morali: Igitur videt̄ ꝙ alicui istam potestatē cōmisit: ꝛ congruū est ꝙ sacerdoti: qꝛ extremū reducitur in alterū p medium tm̄ qd̄ posset fieri etiam hoc factū est. Jo. xx. Quoꝝ remiseritis peccā. ꝛc. ḡ ptās iudiciaria cōis cōmittit̄ claue nō errāte. ¶ Secundus articulus / ꝙ in ordine sacerdotij cōfertur clauis minus principalis: scꝫ auctoritas cognoscendi: qꝛ sicut illud qd̄ disponit et nō est proximum instrumentū aperiendi non dicitur clauis principaliter: sic videtur ꝙ illud qd̄ est illi instrumento ꝓpinqui⁹ posset dici instrumentū minus principaliter seu clauis. Nunc autē quicunqꝫ habet auctoritatē sententiandi habet auctoritatē cognoscendi: qꝛ aliter sua voluntas esset sibi regula sententiandi: ꝛ tunc esset ptās principalis que non potest errare / q̄ non pōt alteri a deo cōmitti auctoritas igitur cognoscendi ordinat̄ ad auctoritatem sententiandi: loquēdo de ptāte cōmissaria cōmuni sententiandi: igitur ista auctoritas potest dici clauis min⁹ principaliter. Et hoc cōmittitur simplicit̄ in receptiōe ordinis sacerdotij. Nūc autē sicut auctoritas sententiandi est triplex. principalis commissaria preeminentie et cōmissaria cōmunis. sic auctoritas cognoscendi eisdem modis dicitur: et tm̄ tertia committitur sacerdotibus in susceptione ordinis. et ista dicitur clauis scientie que est auctoritas cognoscendi in causa. Non autem dicitur clauis scientie pro tanto ꝙ tm̄ competat scientibus sicut prima clauis: non dicitur iusticia licet auctoritatem sententiādi debeat cōcomitari iusticia ad hoc ꝙ hēat rectum vsum. sic secunda clauis non est discernendo: sed eā debet ꝯcomitari discernendo / seu scientia ad hoc ꝙ habēs secundam clauem ipsa vtatur recte et ad profectum suum / ita ꝙ laycus presumens vti ista claue non solum nichil facit cum hoc ꝙ est ignorās q̄d facere debeat: sed etiam nichil valet illi circa quē facit. Nō sic est de sacerdote indiscreto: qꝛ et si in discrete vtatur ista claue secunda: tm̄ aliqd facit ꝯ illū quem operat̄ / licet indiscretio sua sibi noceat. scdꝯ ar.

3. articul⁹. ¶ Tertius articulus est. An iste due claues sint
vna. vel due. et dicitur q sunt precise idem cara=
cteri ꝛ p consequens sũt vna clauis. Credo tamẽ
q prius potestas ↄficiẽdi corpus christi vt in cena
dabatur q̃ dabatur potesta s absoluendi ꝛ post re
surrectionem dicebat quorꝝ remiseritis. ꝛc. iõ dico
q non sũt vna clauis imo de potẽtia dei absoluta
posset vtraqȝ potestas esse sine alia: vt si aliquis
senescallus habẽs multa annexa cõmittantia of
ficiũ suũ ex ordinatiõe regis tñ posset rex sibi cõ
mittere officiũ tñ ꝛ mltos actus priores sibi inhi
bere posset ẽt permittere eũ habere potestatem
super actus exercet senescall⁹ non sibi conferen=
do officium. Nũc autem deus sic disposuit q ordi
nem sacerdotij cõcomitanter iste due claues tamẽ
posset fecisse vnũ gradum sine alio si voluisset. Jõ
dico q neqȝ sunt id idẽ q caracter / neqȝ id idem
inter se: cũ possunt separari in esse ꝛ hoc est mihi
principium q qñ hoc potest remanere alio destru
cto non est penitus idẽ. Nunc aũt posset commit
ti ptãs cognoscendi alicui inferiori / ꝛ non snia
sentenciandi: sed referendi superiori ꝛ posset esse
econtra: sicut si superior velit aliquẽ simplr depo
ni potest precipere inferiori q absqȝ omni cogni=
tione cause sniet pro eo vel contra eum: igit neu=
tra clauis est formaliter alia: sȝ ex dispositione di
uina est vna concomitans aliam: possunt tamen
pro tanto dici vna clauis ꝓ q̃to sunt ad vnum fi=
iiii. articul⁹ nem principaliter. ¶ Quart⁹ articulus est qualis
est ista potestas puta propinqua vel remota. Po
testas remota dicitur qua quis de se potest. Pote
stas vero ꝓpinqua includit approximationem ad
actum ꝛ oĩa que requirũtur ad actionem. Et vi
det primo q ista sit potestas remota / qꝛ sm Ans.
iiii. de lib. arb. Nulla ptãs in nobis sufficiens est.
ꝛc. vt visus non est sufficiens nisi obiectum immu
tet ꝛ medium sit dispositum ꝛ multa alia: si tñ nõ
posset suspendi clauis ista plusq̃ potestas conficiẽ
di corpus christi tunc certum est q nunq̃ potest su
spendi quin si fiat factuȝ est: lȝ faciens peccet. Et tã
esto q isti claui esset annexa iurisdictio q si hoc ẽ
verum licet faciens peccet: tamen ille qui absol=
uitur simpliciter absolutus est / qꝛ si ex virtute cla
uis datur potestas super subditum determinatuȝ
vel respectu cuiuscunqȝ indifferenter: tunc clauis
esset potentia propinqua respectu absolutionis /
quia sicut caracter sacerdotij cum materia debi=
ta sufficit ad hoc q conficiat: ita q siue sit excom
municatus siue degradatus si profert verba cum
intẽtione debita sup materiã debitã ↄficit licet in
hoc actu peccet mortaliter. Sic ex alia pte si illa
duo premissa eẽnt vera si sacerdos absolueret quẽ
cũqȝ si potestas sua se extẽdat ad quẽlibȝ vl deter
miatũ si se extẽdat solũ ad determiatũ ali⁹ absolut⁹
ẽ nisi ipse sit ita notorie mal⁹ ꝛ ab ecclia presciscus
rẽe cui⁹ ali⁹ peccet mortaliter in subiiciẽdo se illi
sȝ cõmuniter tenet oppositũ vtriusqȝ / qꝛ cõiter te
netur q ista potestas seu clauis nõ includit aliquã
materiã sbãm. Et si hoc manifestum ẽ q sententia

sua nulla ẽ nisi hẽat materiã ex officio sicut cura=
ti vl ex cõmissiõe ptãtẽ hñt. Etiã põit cõiter q nõ
solũ reqrit q sibi ↄmittit ptãs respectu subditorꝝ
ad hoc q bñ faciat hoc ẽ nõ peccãdo in se: sed et
facit illi circa quẽ opat nisi sit subdit⁹ si pl⁹ q̃ laic⁹
¶ Quitus articul⁹ ẽ q ẽ alia clauis in ecclia q̃ ne v. articul⁹.
cessario reqrit ordinẽ / qꝛ sicut duplex ẽ for⁹ vn⁹ se
cretissim⁹ istitut⁹ a xp̃o vbi idẽ erit accusãs re⁹ ꝛ te
stis ꝛ sacerdos loco dei: Sic ali⁹ ẽ forus public⁹ i=
stitutus a xp̃o Matt. xviii. prio corripias ꝓprimũ
tuũ iter te ꝛ ipm. ꝛc. Scḋo assumas aliũ tecum.
Tertio dic ecclesie. ꝛ si adhuc nõ desiuat sit tibi a
modo sicut ethnicus ꝛ publican⁹. i primo foro sa=
cerdos si videt eum dispositũ per signa exteriora
potest eum absoluere. si nõ: nõ debet. Et ista cla
uis reqrit ordinẽ necessario. Sed clauis in scḋo
foro nõ reqrit nisi ex cognitione quadã / qꝛ non ẽ
nisi clauis excludendi aliquẽ a cõione hoim. ꝛ cũ
auctoritas publice sẽtẽtiãdi ꝛ cognoscẽdi ꝛ ista cõ
sequit iurisdictionẽ. vñ excõicare ẽ excludere ali
quẽ a cõione. nũc aũt talẽ ptãteȝ posset laicus ha
bere / qꝛ si aliqṑ collegiũ teneret sibi obedire pos
set ihibere vni illorũ ne communicaret cum alijs
ꝛ alius ne communicarẽt illo. ꝛ ipsi tenent sibi o=
bedire. ¶ Sȝ potest ne qlibet habens iurisdictio Questio.
nem sup determinatas personas ꝓhibere alijs a
iurisdictione sua ne communicaret cum hijs de iu
risdictione sicut econtra. Dico q ex prima aucto=
ritate non põt alios artare ne communicent cum
isto: qꝛ non habet ptãtem nisi super illos ad quos
se extendit iurisdictio / qꝛ qṑ non est concessum in
iure itelligitur esse negatum in illis q̃ sunt in puni
tionem ꝛ malum: sicut fauores sũt applicãdi ꝛ tũc
est regula intelligenda affirmatiue q illṑ est con=
cessum quod non inuenitur esse negatũ. Et si hoc
est verum: nec archidiaconi: nec alij possunt sentẽ
ciare sup alios ad q̃s nõ se extẽdit ptãs ecc ꝓ lȝ cõi
cẽt cũ suo excõicato / nec habet tunc aliquis vni=
uersalem potestatem ad hoc nisi papa. Si tamen
haberet aliqs potestatem suorum subditorum re
spectu omnium aliorum vt tangunt gregem suum
ita q possit eis prohibere ne communicarent cuȝ
eis sicut econtra: tunc posset ita bene excommu=
nicare eos in hoc casu sicut subditum proprium.
primum tamen dcm̃ videtur mihi rõabilius. Dico
igitur q cuilibet sacerdoti ex susceptione ordinis
cõferuntur claues i foro puato. nõ ãt claues i foro
publico. ¶ Ad primũ pncipale dico. q illa aucte
ẽ itelligẽda de claue pemiñẽte. Ad aliṑ dico q nõ
ↄfert absolutio vtilr ꝛ hoc q̃tũ ad dispẽsãtes nisi
a xp̃o vl mẽbro spũsscti. tñ q̃tũ ad vtilitatẽ susci=
pientiũ bñ ↄfert potestas mal mĩstris mortaliter.
¶ Ad aliṑ pȝ p dcm̃ in positione q clauis illa nõ
ẽ discretio lȝ nõ posset ad vtilitatem suã ipa vti ni
si sit discret⁹ nec ptãs sentenciãdi est iusticia: sicut
licet sine iusticia non possit sacerdos prima claui
ad vtilitatem suam vti. ¶ Ad aliud patet in posi=
tione / qꝛ vi ordinis habet subditum secundũ vnã
opinionẽ ꝛ tũc ista clauis eẽt ptãs ꝓpinqua vl su

stinẽdo oppositã opinionẽ q̃ cõiter tenetur vl oꝛ
dinis non hꝫ aliquẽ subditũ: et tũc ista clauis dici
tur ptãs recta ex se / tñ est sufficiens passo disposi
to approximato. ¶ Ad aliõ pꝫ ex q̃nto articulo
¶ Ad q̃stionẽ p̃mã dicit̃ ꝙ ptãs seu clauis in sa-
cerdote non se extendit ad culpã neqꝫ ad penam
eternã: sed precipue ad penã tẽporalẽ. primũ pꝫ
de lazaro: qꝛ xp̃s eũ suscitauit / ꝛ postea dixit di-
scipulis ꝙ eũ soluerẽt: igit̃ pri⁹ est suscitat⁹ q̃tuꝫ
ad penã eťnã q̃ꝫ sacerdos eũ absoluat. Quid igit̃
facit sacerdos. dicit̃ ꝙ aliquid facit ad penã tp̃alẽ
minuendã: qꝛ si errat tenet iudiciũ suũ. isto mõ si
aliquis ex pctõ cõmisso teneret̃ ad. x. dies: vel. x.
penas ex iusto iudicio diuino postq̃ꝫ remittit̃ sibi
pena eťna venitqꝫ ad sacerdotẽ: cõfitet̃. verecun
dia tollit duo ad q̃ tenet̃ sacerdos absoluens per
merita ecclie tollit alia duo: igit̃ tñ remanet ob-
ligatus ad sex ¶ Si igit̃ sacerdos iponat sibi sex
ſi imponat magis vel minus errat: ita ꝙ si min⁹
errat ita ꝙ si min⁹ iponat ille soluet in purgato-
rio qõ restat: ꝛ tunc ꝑ tanto nocet absoluto: qꝛ fa
cilius esset soluere hic. si iponat plus q̃ꝫ sex ali⁹ te-
netur cõplere. sed q̃tum ꝙ excedit sex augebit si
bi meritũ. ¶ Dico tñ ad q̃onẽ ꝙ ptãs sacerdotis
hꝫ officiũ respectu culpe respectu pene eťne ꝛ tẽ-
poralis: qꝛ vt supra dixi de penitẽtia ex quo est se
cunda tabula in receptione sacramẽti põt eẽ rece
ptio prima receptio gratie. ꝛ si tũc nõ eẽt absolu-
tus stãte equali attritione nõ infundit̃ gratia: et
sic põt mutare penã eternã ꝛ tẽporaleꝫ: ꝛ delere
culpã: qꝛ si reqrit̃ ꝙ ante receptionẽ sacramẽti es
set iustus sicut reqrit̃ de receptiõe eucharistie tũc
peccaret mortalit̃ in suscipiendo sacramentũ: ni-
si p̃us esset mund⁹: ꝛ tũc tãtã mundiciã reqreret
hoc sacramentũ p̃cedentẽ sicut eucharistia qõ tñ
fatuum videt̃ dicere: ꝛ sicut i baptismo fluis aug-
mentatur gratia si nõ p̃us infit tunc p̃mo recipit
dũ nõ apponat obicẽ / et tũc delet̃ culpa. sic i hoc
sacramẽto / ꝛ p̃t dici ista absolutio instrumentum
respctũ gratie eo modo quo dr̃ ꝙ calefactio q̃ est
dispositio qua habita natura inducit igneꝫ. sic in
ꝓposito ꝓlatio verboꝝ extendẽdo instrumẽtuꝫ
respectu dei inducentis gratiaꝫ. vnde sicut caloꝛ
dicitur primus et calefactio ꝓpinquioꝛ inductio
ni: ita caracter est quo est instrumentũ ꝛ minister
dei in proferendo verba ita ꝙ caloꝛ comparatur
caracteri et ꝓlatio verboꝝ calefactioni. De illo
qõ dicũt ꝙ sacerdos dꝫ ostẽdere p̃us existentem
mundũ dicit̃ ꝙ alit̃ ẽ de sacerdote leuitico ꝛ euã-
gelico. vnde si tunc fuisset aliq̃s sacerdos ad cui⁹
ostensionem deus sanasset leprosum: simile fuis-
set tunc ꝛ nunc. De tertio qõ dicunt de pena ad
quã clauis se extendit: dico ꝙ sacerdos dꝫ inq̃re-
re de circũstantiis pctĩ ꝛ q̃rere de aliis pctĩs non
nimis expresse. et si scõa clauis nõ errat q̃n inq̃-
rat sicut decet vt habeat cognitionẽ de cõmissis
tũc ꝑ primã clauẽ põt sententiare et citra sex ꝛ vl
tra sex et non errare / qõ probo sic: qꝛ nulli cõmis
sa ẽ auctoritas sentẽtiãdi si nũq̃ꝫ ratificat̃ ei⁹ sen
tentia ꝓpter aliã diligentiã quã põt adhibere ni

si tñ a casu. Sꝫ si rectitudo in ꝓposito staret tñ
i idiuisibili vt i sex: ita ꝙ minus eẽt erroꝛ ꝛ magi̇
igitur cũ nũq̃ꝫ posset deuenire ad illud indiuisibi
le nisi a casu: qꝛ nec ꝑ scripturã / nec ꝑ rõnẽ natu-
ralẽ: igit̃ nunq̃ꝫ ratificat̃ sentẽtia sacerdotis ꝓpt̃
diligentiã quã ip̃e posset adhibere nisi tñ a casu
¶ Itẽ: null⁹ hꝫ auctoritatẽ arbitrij qñ nõ habet
auctoritatem nisi ad voluntatẽ alteri⁹ partis. Et
cuꝫ hoc esto ꝙ ignoraret volũtatem partis illius
Nunc autem deus et peccatoꝛ sunt partes et sa-
cerdos dꝫ esse arbiter iponendo illã penam quã
credit deum velle imponere. Sed illud indiuisi-
bile ẽ si oĩno ignorat. igitur sua ptãs nõ est arbi-
traria. et si dicas deus nõ est ps sed iudex supioꝛ
certum est ꝙ iudex inferioꝛ non tenetur ad illud
indiuisibile qõ vellet superioꝛ nisi sciat voluntatẽ
supioris. iõ dico ꝙ vlr̃ ꝙ vbi non est equalitas no
ta hoĩ indiuisibiliter quõ est in nũmismate semꝑ
iusticia consistit in latitudine. qꝛ cõsistit in medio
non scdm̃ indiuisibile sed scdm̃ rectitudinem hñ-
tem latitudinẽ: ita ꝙ non excedat notabiliter se-
cũdũ ꝙ iudiciũ humanum ꝑmittit. Talia aũt qui
notabiliter excedit satis põt manifestari per scri-
pturam. Si igitur sacerdos in absoluendo nota-
biliter accedat mediũ vel nimia imponendo / vel
min⁹ errat. Si vero nõ errat: manifeste potest ex
cedere illud indiuisibile qõ deus imponeret: ꝛ de
ficere. ꝛ si deficiat ꝛ non notabilit̃ nõ pl⁹ soluet
in purgatorio: qꝛ scdm̃ oẽs si imponit modicũ pl⁹
q̃ꝫ sit indiuisibile quod deus imponeret teneretur
hoc facere scdꝫ oms. sed illud plus augmentabit
meritum: igit̃ si imponat minus dũ tñ non nota-
biliter deficiat qñ nec per scripturam nec per ra-
tionem naturalẽ põt manifestari ꝛ deficit: ſi hoc
faciat ad nichil plus tenet̃: nec hic / nec in purga-
torio. Dicit igitur si sacerdos dicat: absoluo te a
culpa: ille absolueretur q̃tũcunqꝫ interius culpa
non remitteretur. Dico ꝙ verũ est claue non errã
te. Nunc aũt qñ sacerdos discretus videt talia si-
gna exterioꝛa quibus si coꝛrespondeat signata in
terioꝛa deus talem absolueret a culpa: bñ põt di-
cere sacerdos: absoluo te a culpa. Si tñ absolut⁹
non sic sit dispositus interius sed fingit se dolere
cum non doleat: nõ absoluit̃ nec tamen clauis er
rat: qꝛ ip̃e apponit obicem: qꝛ ypocrita est. iõ di-
co ꝙ si apponat obicem semꝑ vere absoluit / vel
clauis errat. ¶ Sed que est illa auctoritas ligãdi
Dico ꝙ si aliquis subicit se totaliter vni sacerdoti
tenet̃ facere pñiam quã sibi iniũgit: non obstante
ꝙ excedat illam pñiaꝫ quam deus iniungeret. ni-
si ille habeat aliũ superioꝛem ꝛ retrahat se ab isto
ꝛ submittat se alteri superioꝛi qui retrahat illam
penam / ꝛ iniungit aliã. si tñ non habeat aliuni su
perioꝛẽ licet pñia sit maioꝛ dũ modo non multuꝫ
notabiliter excedat / tenetur facere. si tamen no-
tabiliter excedat credo ꝙ non tenet̃ / licet nulluꝫ
habeat superioꝛem. Uerũtamen si dicat aliquis
nõ possum istam pñiam facere: vt ieiunare. nec il
lam de quacunqꝫ imposita q̃ esset condigna: non
dꝫ sacerdos eũ repellere: qꝛ tunc ꝑ osset eũ pone-

re i desperationē Sed debet dicere tantā teneris
facere ꝛ ampliorem ꝓ delicto. si tamen istā nolu-
eris acceptare nō eā tibi ipono. qꝛ tunc posset cre
dere ꝙ eam non faceret. Sed dꝫ dicere: impono
tibi aliam penā: ꝛ alius iudex petet a te residuū
in purgatorio. ꝛ iō magis deberēt pene leviores
imponi q̄ꝫ equales vel graviores. Nec credo ꝙ ta
lis qui nollet aliā cōdignā accipere peccaret mor
taliter / nec esset repellendus absolutione. iō q̄ꝫtū
cunqꝫ infligerē pniam quā crederē esse condignā
dicerem nescio si hoc sufficit. sed bona q̄ fecisti et
facies sint tibi remediū pctōꝝ. ꝛ sic non decipe
retur aliquis. ❡ Ad primū principale dico ꝙ cla-
vis se extendit ad vtrāqꝫ penam. Et cū dicitur: si
se extendat ad relaxandū penam temporalē: ꝛ sic
alia absolutio aliā. ꝛ sic totū totum credo ꝙ si to-
tiens sacerdos absolveret alius humiliter recipe
ret. posset totam penā tempalem relaxare: tamē
frequenter aliquam penā imponit in oī absolutio
ne: ꝛ sic virtute absolutionis: ꝛ per tales penas
multas posset tota relaxari. Similiꝯ dico ꝙ se ex
tendit ad penā temporalē infligendā. Et cū dicit
non tenetur ad indiscretam. Dico ꝙ si nimis ma-
nifeste errat ipe ibit ad aliū sacerdotē. si tamē nō
notabiliter excedat: tenetur ad illā illa cū ps q̄ ex
cedit augmentabit meritū. ❡ Ad aliud cū dr̄ ꝙ si
ad solā temporalē se extendit: cōcessum est in po-
sitione. ❡ Ad primū ad oppositū pꝫ similiter. qꝛ
licet solius dei sit culpam remittere ꝛ penā eťnā
principaliter: est tamē sacerdotis ministerialiter.
❡ Ad aliud cōcedo ꝙ aliqñ remissa est pena eťna
ante absolutionē ꝓpter vehementē contritionē
ꝛ addit sibi videlicꝫ absolutio ad augmentū meri
ti. Sed vbi nō prius est gratia valet absolutio ad
primam gratiam. ❡ Questio.3.

Trum penitētia i
extremis sufficiat ad salutem
Qꝫ nō scḋm augustinū in quo
dā sermone. Nō presumas. ꝛc
Nunc aūt differre pniaꝫ vsqꝫ
ad extremū vite / presumptio
est. ❡ Item Augu. de vera et
falsa pnia. pīculū est hoiem se exponere morti vł
interitui ꝓximū: qꝛ hoc est pctm̄ mortale. Sed ꝙ
hō differat pniam vsqꝫ ad extremū vite est se sic
exponere. igiꝯ peccat mortaliter: igiꝯ illud nō suf
ficit ad salutē: cum in illo actu peccet mortaliter.
❡ Item per augu. in lr̄a. talis non dimittit pctm̄.
sed pctā: cū igiꝯ non est fructuosa ❡ Item. illō nō
est ordinandū a legislatore quod est occasio trās-
grediendi legem: sed serotina pnia est hmōi: cum
reddat bonos audaces ad peccandū. ❡ Item: ex
cōi cursu non dimittiꝯ peccatū nisi per penā cōdi
gnam: sed existenti in extremo vite nō imponitur
pena vt pꝫ in lr̄a. Dicit ipe: punietur alibi pēa cō-
digna. ❡ Contra. moriens in pctō mortali statiꝫ
dānatur ꝛ est in termino. igitur iustus moriens in
gratia statim ē i termino suo. ❡ Oppositū habeꝯ
de vera ꝛ falsa pe. ❡ In ista q̄one tenēťur cōiter

due veritates. Prima est: ꝙ possibile ē habere ve
rā penitentiam in extremis. ꝛ si habeatur ille sal
vatur. Secūda est: ꝙ ipam habere est difficillimū
hoi ꝛ rarissimū q̄ꝫtū ad deū. ꝛ per ꝯńs periculosis
simū eam expectare. Primū pꝫ per aug. de vera ꝛ
falsa pe. Penitentia vera donū dei est. igitur pōt
dari a deo qñ vult. igitur pōt eam dare in extrēis
ꝛ si confert fructuosa est. Secundū pꝫ scꝫ ꝙ sit dif
ficillimū ex parte hoīs. Primo sic. qñ primo immi-
net alicui mors: vt per infirmitatē / vel videt gla-
dium vltra caput / vel navē fractam: in quibus ca
sibus cōvenire non speratur vita habebit quicun
qꝫ vel vehementē dolorē ꝓpter infirmitatē / vel
vehementē timorē ꝓpter illud extrinsecū: et tūc
vix potest intellectus occupari circa aliquid aliō
q̄ꝫ pars sensitiva ꝓpter ordinē potentiaꝝ. qꝛ vel
totaliter impeditur actus itellectus ab alio actu
vel non habet actum perfectū aliū cum dolor oc-
cupet totam partē sensitivā. Sed nolendo pctm̄
oꝫ ꝙ sit magna consideratio intellectus et dete-
statio ad hoc ꝙ sit attritio sufficiēs ex cōgruo ad
remissionē pcti sicut fuit vehemēs delectatio pri
or in pctō. Secūdo sic ad hoc ꝙ sit dispō ex con-
gruo ad receptionē gratie oꝫ ꝙ sit volūtaria de-
testatio ꝛ debita circūstantia finis: vt ꝙ hō nō so
lum peniteat ꝓpter timorem pene sed timore fili
ali. Sed difficile est tunc dolere nisi ex timore so
lum. ꝛ si nō sit cū amore non disponit ex cōgruo.
iō difficile est. Tertio sic ex habitu malo precedē
te vsqꝫ ad extremū est inclinatio vehemens ad pec
cata ꝛ ad actus similes prioribꝯ. igiꝯ difficile ē tūc
ꝓmo. contra istum habitum inclinari detestando
que prius erāt delectabilia. Quarto sic. Si debe
ret aliquis infirmus bñ penitere multo maiorē di
splicētiā requireret q̄ꝫ i eodē sano qꝛ sanꝯ liberiꝯ pe
nitet. iō credo ꝙ ad hoc ꝙ infirmus mereaꝯ grāꝫ
ex congruo / multo maiorē attritionē requireret cū
sit interitui ꝓximus q̄ꝫ si esset sanus. Sed diffici-
le est hr̄e tantam attritionē sicut in sanitate nō so
lum maiorem. qꝛ si talis pnia insit salvetur talis.
patet de illo bono latrone. Pꝫ igitur ꝙ sit difficil
limū ex parte hoīs: Qꝫ sit rarissimū ex parte dei
pꝫ: qꝛ si sine ista dispōne deus cōferat gratiā hoc
est mere miraculose. iō q̄ꝫdiu nō ē aliquis in extre
mis monēdus est ne expectet penitere in extrēis
tm̄. qñ vero in extremis positus cōsolādus ne de
speret. ❡ Ad primū principale Aug. dicit. Nō di
co ꝙ salvabitur neqꝫ ꝙ dānabitur. Si vis eē cer-
tus cessa dū potes male operari. ❡ Ad aliud di-
co ꝙ si aliquis cōmisit pctm̄ mortale quotiensc
qꝫ cogitat ꝙ non vult illud dimittere nisi in extre
mis pōt penitere de pctō pricipali ꝛ de illis aliis
accessoriis ex mala deliberatione. Unde dico vlr
ꝙ quilibet peccat mortaliter: q̄ gratis se exponit
morti / vel periculo mortis nisi in casu licito pro fi
de. ꝛc. ❡ Ad aliud dico ꝙ si talis nō dimittat pec
cata sua exterius / tñ semꝑ potest interius pecca-
re ꝯplacēdo cōmissis. ꝛ iō pōt interius dimittere
pctā sua per displicētiam. Similiter pōt de neces
sitate facere virtutē dimittēdo exterius volunta

rie φ oȝ eum dimittere velit nolit. ¶ Ad aliud dico φ illud quod potest esse occasio accepta peccādi non aūt occasio data si est ad magꝭ bonū debȝ instrui a legislatore huius est pnīa serotina. aliter eīm quilibet sero penitēs desperaret. ¶ Ad aliud concedo φ de lege cōi debetur pctō mortali al'q̄ pena: nec tamen est sibi imponēda: sed tm̄ insinuanda talē deberes facere si viueres. ꝛ ipse soluet eam aliibi multū acerbius. ¶ Ad aliud cōtra dico φ non sequiꝉ: malus statim est in termīo absqȝ retardatōne. igitur ꝛ iustus. qꝛ bonus pōt hr̄e aliqō retardatiuū. non sic aūt malus.

Trum post vitam posset aliquod pctm̄ remitti? Qȝ non. qꝛ post vitam nullus iust⁹ pōt cadere. igitur nec resurgere: cū facilius sit cadere q̄ resurgere. ¶ Itē: pctm̄ mortale nō pōt dimitti post vitaȝ igitur neqȝ veniale. qꝛ ista differūt nisi scōm maiorem maliciā ꝛ minorē. ¶ Itē. damascen⁹. xviii. cap̄. quod est hoibus mors / angelis fuit casus. ¶ Item per pnīam volūtarie toleratam tollitur pctm̄. igitur ꝑ maximā pnīam volūtarie toleratā maximū pctm̄. igiꝉ cū mors sit pena maxima in hac vita: igiꝉ si volūtarie tolereꝉ tollit omia pctā Dicit: mortale correspondet pctō originali. Contra. in baptismo tollitur ꝛ q̄tum ad penā ꝛ q̄tum ad culpā. ¶ Oppositū. magister in lr̄a. ꝛ Mt. xii. Qui peccauerit in spm̄ sanctū nec remitteꝉ hic neqȝ in futuro. igiꝉ per cōtrariū pctm̄ veniale pōt remitti in futuro. ¶ In hac q̄one certū est φ si pena nō est hic soluta: pōt illud pctm̄ post vitam dimitti quantū ad penam: qꝛ pōt solui pena. qꝛ cum mutata est pena eterna in temporalē si nō est hic soluta iustum est φ purgetur anq̄ transeat ad gloriam infinitā. Cum: qꝛ nō habebit illā gloriam q̄diu est debitor. Sȝ an posset aliquod pctm̄ dimitti post quantū ad culpā: dubiū est: qꝛ possibile est φ imediate ante somnū aliquis cōmittat peccatum veniale dū cōmittitur actualiter non dimittitur culpa. Si igitur talis subito moriaꝉ anteq̄ habeat vsum rōnis moritur in culpa veniali. etiā esto φ aliquis continuet pctm̄ veniale vsqȝ ad mortē nunq̄ dimittiꝉ in hac vita. ꝛ tn̄ non damnabitur. igitur post dimittitur culpa. Dicit vnus doctor φ pctō veniali ꝑ se debetur pena eterna. tn̄ ꝑ accn̄s nō. Primū pȝ: qꝛ moriens in pctō mortali et veniali eternaliter punietur ꝓ vtroqȝ: cū possit satisfacere dū est inimicus: igitur tali fm̄ se debetur talis pena. Secundū pȝ: qꝛ si aliquis moritur in gratia ꝛ in peccato veniali tm̄ debetur sibi pena tpalis. nec alia pōt sibi competere rōe cuiuscūqȝ annexi Illud ꝓbatur qꝛ nullus est sil' obligatus ad penā eternā ꝛ acceptus ad regnū: cum ista sint incōpossibilia fm̄ potentiam ordinatā in eodem instanti eēt dignus vita eterna ꝛ pena eterna: qꝛ si sic existens in pctō mortali posset sil' eē dignus vita eterna et pena Sed peccās venialiter dū cōmittit pctm̄ non remittiꝉ sibi pctm̄: igitur dū cōmittit / obligaꝉ ad penam eternam: igiꝉ sil' ad gloriā eternam. vel cōmissio peccati venialis repugnat caritati. ¶ Item: nulla pena eterna pōt stare cū beatitudine: igitur ꝓ eo ꝓ quo est debitor pene eterne est quis in pctō mortali ꝓ illo pro quo est debitor pene eterne est debitor carentie vite eterne. Naȝ non possunt simul stare φ sit obligatio ad mortē eternā ꝛ ad vitam eternam. ¶ Item: pena iusta ē ꝓportionabilis pctō. sed pctm veniale ꝛ mortale sunt improportionabilia: qꝛ malicia nūq̄ replicaret vnū mortale. igitur pena debita vni ē improportionabilis alteri pene nō intensiue q̄tūcūqȝ vna sit parua. nec extensiue si vtraqȝ sit perpetua. igitur: ꝛc. ¶ Item: priuatio visiōis diuine est essentialissima pena dānatorꝝ: sicut per oppositū visio maximū gaudium. sed in nō videndo deum nō est gradus. igiꝉ si ꝓ veniali scōm se debetur carentia visiōis eterne dei. igitur equale de pēa eēntiali debetur ꝓ veniali ꝛ pro mortali. Et sic sustinendo secundā viā si non remāet macula post actum pcti potest dici φ in instanti mortis deletur culpa cuiuslȝ venialis pcti. ꝛ tunc nichil restat p⁹ nisi reatus: hoc est nisi obligatio ad penam tpalē et ꝑ illam soluet. mortale vero non remittiꝉ tunc nec pena post mortem remanet obligatio ad penam eternā. ꝛ iō nunq̄ ꝑsoluetur. Vn̄ possibile fuisset culpam peccati venialis remitti ante mortē: nisi qꝛ cōtinuauit actū vsqȝ ad mortē: sed in instāti mortis non cōtinuat etiaȝ si ante mortē fuisset dimissa culpa mortalis posset habitus pcti mortalis stare per totam vitam: ꝛ cū gratia / qꝛ perfecte virtuosus q̄tum ad mores pōt eē vilis pctōr et existens in gratia pōt habere habitus quasi viciosissimos in summo cū in extremis infunditur gratia illi qui in toto tempore fuit vilissim⁹ peccator: ꝛ tunc vsqȝ ad mortem manēt habitus viciosi in eo scōm tn̄ eos nō operaꝉ. ¶ Ad rationes pro prima opinione cuȝ diciꝉ φ moriens in pctō mortali et veniali eternaliꝉ dānabitur: ꝓ vtroqȝ diciꝉ φ hoc est ꝑ accidens. qꝛ in inferno non pōt satisfacere: nō aūt qꝛ hoc sibi correspōdeat ex natura pcti. ¶ Cōtra: aut pctō veniali debetur pena eterna vel tēporalis ex strictissima iusticia dei: nō eterna / ꝓbatū est p̄us. Si tēporalis / igitur ꝓpꝉ nichil adiunctū facit deus sibi iniusticiā puniēdo vltra cōdignū: ideo dico φ tm̄ debeꝉ sibi tēporalis i quocūqȝ casu: nec est incōueniēs pctm̄ remitti in inferno: qꝛ ibi pōt esse pena satisfaciens: sed non placans. sicut iudex pōt infligere penā satisfacientē / licet ipsum nō placauerit. Etiā esto φ aliquis vere peniteat cū mutata est pena eterna i tēporalē: et tunc anteq̄ cōpleuerit totā penitentiā cōmittit aliud mortale ꝛ moritur. Pro primo nō habebit penā in inferno nisi temporalē: qꝛ nō redit obligatio eterna ꝓ pctō priori ex cōmissione posterioris. Si tn̄ teneaꝉ prima opinio oȝ dicere φ nō remittiꝉ culpa nisi ante mortē cōmuteꝉ obligatio eterna in penā tēporalē: ꝛ tunc non est remissio post mortem nisi q̄tum ad penā tēporalē:

qꝛ pctm̄ tꝑale q̄tū ad culpā remittit̄ in hac vita ꝑ
obsequiū gratū. nō sic moꝛtale: sed ꝑ actus equa=
les ꝫ causa q̄ nata est habere effectum ꝓ tꝑe pro
quo impeditur nō causat effectū ꝫ ante nō impe=
ditur causatū. Nunc aūt oꝑa meritoꝛia delent cul
pam, venialem. nec tunc culpa venialis cōtinuet̄.
nunc aūt merita in isto non auferunt culpam ve=
nialē: qꝛ ipse continuat actus veniales vsqꝫ ad in=
stans moꝛtis sed in instanti moꝛtis. nō ideo ponit̄
impedimentū ꝑꝑ quod merita ꝓcedentia delent
culpam venialē et prius fuissent nisi fuit impedi=
ta. vnde deꝰ nunq̄ ante moꝛtē tribuit totū p̄miū
pro actibus meritoꝛiis: sed in instanti moꝛtis pōt
tribuere hoī quantū ad oēs actus meritoꝛios. se=
cunda tn̄ via apparet michi ꝓbabilioꝛ. ¶ Ad pri
mū principale dico ꝙ post hanc vitaꝫ nullus pōt
mereri. iō nec a culpa resurgere potest tn̄ soluere
penam ꝓ peccato prius cōmisso. ¶ Ad aliud pꝫ
quare moꝛtale non dimittitur quantū ad penam
post moꝛtem / licet veiale. Et cū dicitur ꝙ sunt e=
iusdem rōis in genere actus meritoꝛii ꝫ demeri=
toꝛii: sed distant in infinitū. ¶ Ad aliud de dama
sceno dico ꝙ intelligit ꝙ illud qd̓ hoībus est cāus
angelis est moꝛs quantū ad causas ꝫ post moꝛtē
non possit complete solui. ¶ Ad aliud dico ꝙ per
moꝛte in volūtarie toleratam / hoc est si quis acce
ptet gratanter ꝙ tn̄ oꝫ eum subire velit nolit: cre
do ꝙ delet culpam venialē ꝫ penam / ꝫ magnam
partē pene moꝛtalis pcti: nisi foꝛte sit nimis mag
na pena. Unde crederē ꝙ si quis voluntarie acci=
peret penam moꝛtis posset ꝑ hoc purgari ab om
ni pena pcti venialis. ꝫ foꝛte a pena alia pcti moꝛ
talis. ꝫ quanto magis volūtarie acceptat penam:
tm̄ plus delet de pena tꝑali sibi debita: quā post=
ea soluet in purgatoꝛio si penā moꝛtis nō accep=
ptet.

Questio secunda.

Secūdo queritur vtꝝ confessoꝛ tenet̄ celare cōfessio
nem de necessitate in quolibet
casu: Qꝫ non: qꝛ lꝫ cuilibet re
nunciare iuri suo. igitur lꝫ con
fessoꝛi renūciare iuri suo. nunc
ꝙ cōfessio celet̄ videtur eē ius
confessi. ¶ Item: Bernardus li. iiii. absit ꝙ mili=
tet contra caritatem quod est institutū a caritate
nunc aūt celatio posset esse cōtra bonum publicū
vt posset verti in subuersionē ecclesie nisi diceret̄
¶ Itē: posito ꝙ duo cōuenirent inter se ad inter=
ficiendū sacerdotem in nemoꝛe: vnus illoꝝ peni=
teret anteq̄ intrent / ꝫ cōfitetur isti sacerdoti: si iste
sacerdos retrahit se signo demonstrat confessio=
nē: qꝛ bene scit alius qꝛ videt aliū sibi confiteri ꝙ
nisi dixisset sibi talia intrasset nemus cū eis. ꝫ nō
videt̄ ꝙ iste debeat in proposito intrare nemus ꝫ
subire moꝛtem. ¶ Item: esto ꝙ abbas aliquis ha
beat sub se monachuꝫ custodientē curam aliquaꝫ
ꝫ ꝑꝑ cōfessionē amoueat eū a cura: qꝛ videt ꝙ pec
catū moꝛtale contingeret si eū dimitteret ꝫ grex
periret. Si āmoueat eū reuelat facto confessionēꝫ
si non ꝑmittit gregē perire. ¶ Item: sacerdos ab
soluendo aliū pōt moꝛtaliter peccare absoluēdo
quem nō potuit vt absolueret epm̄ simoniace oꝛ=
dinatū: igitur licitū est sibi cōfiteri alteri pecca=
tum alterius vt videat ꝙ sup eum nō habeat pta
tem. ¶ Item: licitū est reuelare qd̓ non est pctm̄:
nec circūstantia pcti: sed huiōi pōt esse reuelatio
confessionis. ¶ Oppositū dicit magister. ꝫ habe
tur in littera. Dicit vnus doctoꝛ ꝙ sacerdos tenet̄
celare in quolibet casu nisi quando reuelat supe=
rioꝛi cum ipse nō possit absoluere: ꝫ tūc cū illud sit
in eodem foꝛo ꝫ ad bonū subditi lꝫ reuelare. Pri=
mū pꝫ: qꝛ ad hoc tenetur iure nature ꝫ iure diuio
ꝫ iure stricto positiuo. iure nature tenet̄ non men
tiri sꝫ reuelans mētit̄. Probatio. qꝛ cum qs loqt̄
in persona alterius licet affirmare qd̓ in persona
ꝓpria lꝫ negare qꝛ angelus loquens in ꝑsona dei
vere dixit. ego sum deus abraā. deus ysaac: ꝛc. in
ꝑsona ꝓpria loquens vere negasset illud idem i=
mo vere dixisset ego sū michael / vel gabriel. igit̄
sacerdos loquens cōfesso in persona xp̄i vere di=
cit audio / scio. et in ꝓpria ꝑsona vere dicit. nihil
scio / nichil audio. ¶ Contra. ꝙ ista ratio non con
cludit: ꝓbo. qꝛ sacerdos in eius persona audit cō
fessionem in cuius persona absoluit: qꝛ eiusdē est
cognoscere in causa et sententiare: sed in ꝑsona ꝓ
pria absoluit: qꝛ tm̄ ministerialiter absoluit. Naꝫ
vt dictum est de clauibus solus deꝰ principaliter
absoluit: igitur in ꝑsona ministri absoluit. ¶ Iteꝫ
non plus audit in ꝑsona dei confessionē q̄ confi=
ciat eucharistiā in persona dei vel q̄ ministrat a=
lia sacramenta: sed si dicat ego cōfeci coꝛpus xp̄i
ego ministraui tale sacramentū: non mentit̄. igit̄
nec si dicat: ego audiui. ¶ Item iste doctoꝛ cōce=
dit ꝙ licet reuelare dū tamen nullo mō referatur
nutu vel signo ad confessum sed in genere tm̄. Li
cet igitur dicere ego sciui adulterā. audiui talē ca
sum: nisi istū determinatū: nec scit mulierē vagā adul
teram / sed istam: igit̄ nō ꝑꝑ hoc mentitur. igitur
hec opinio cōtradicit sibiipsi. ¶ Itē: extra de pe.
scripsit quidā pape de pctō quodā nō noiando ꝑ=
sonam: ꝫ papa non redarguit nec dixit se non sci
uisse illud sed consuluit quod est faciendū, cū cōsta
bat sibi ꝙ non nisi per confessionē sciuit. Dicit il=
lud est verū qꝛ est in eodem foꝛo. ¶ Contra. nō so
lum licet recurrere ad superioꝛē: sed etiā non no=
minando ad equalē prudentioꝛem. Dico ergo ꝙ
aliud est fieri auctoꝛitate dei ꝫ vice dei. aliud i ꝑ=
sona dei. iō sacerdos audit vt minister dei ꝫ vice
dei. non aūt in persona dei. iō solum dr̄ fieri in ꝑ=
sona alterius: qd̓ fit simeando: ꝫ tūc qn̄ nō totali
ter fit sicut alius faceret dicit̄ hic deficis. Teneo .i.
tamen eandem conclusionē adducendo alia me=
dia: qꝛ de lege nature dꝫ quis facere alteri qd̓ vel
let sibi fieri. sed hoc dꝫ quis velle sibi ꝙ si reuelet
pctm̄ suū alteri alius nō dicat: qꝛ dꝫ velle famam
suā eē illesam cū scꝫ nō sit priꝰ infamis: qꝛ si nō vel
let qn̄ totus mundus sciret: igr̄ de lege nature sic
tenet̄ alteri. Istud pꝫ Math. vii. ꝫ Eccl. xli. curā
habe de bono noie. ¶ Itē: cōfitens ex natura cō= ii.

fessionis confidit in aliũ.ergo ex natura sua alius teneť illud seruare/iuxta illõ Prouer.xi. Qui ambulat.&c.Fraudulenter reuelat archana.Qui autẽ fidelis est celat amici cõsiliũ.¶Itẽ: quilibet tenetur de lege nature ꝓmissum seruare.s3 iste act⁹ ex genere act⁹ est talis ꝙ si aliquis acceptet audire cõfessionẽ teneť eam celare ⁊ ꝓmittit.Ad hoc sunt iura:sit ꝑtor pactum seruabo.¶Itẽ:de lege nature est ꝙ quil3 nõ sufficiẽs sibi ad dirigendum se possit suppleri ꝑ aliũ.sed tollendo secretũ a cõfessione tollit quis viã cõsilii: q2 nullus narraret alteri pctm̃ nisi crederet illud eẽ consiliũ.dicit de lege nature d3 esse secretũ.Dico ꝙ cõfessio est quodam sigillũ secretũ imo secretissimũ:teneo igitur primã conclusionẽ cum doctore ad hoc teneť sacerdos ex lege nature.¶Scdõ dicit doctor ꝙ illud est de lege diuina positiua:q2 ille peccat mortaliť qui ex occasione data reuocat alios a precepto xp̃i.Sed xp̃s precepit cõfessionẽ: reuelãs autẽ cõfessionẽ reuocat ab isto ꝑcepto:q2 si reuelaretur nulli vellent cõfiteri. ¶Item:ille facit cõtra preceptũ xp̃i q̃ ꝙtum de se est facit ꝙ institutũ nõ sit illud ꝙ xp̃s instituit.Sed sic facit reuelans cõfessionẽ:q2 xp̃s instituit ꝙ cõfessio sit vltimum super quod non esset nisi approbatio in celo. S3 reuelans facit cõfessionẽ nõ esse tale vltimũ ꝙtum ĩ se est.¶Item:q̃ inducit aliquos ad ꝯfitẽdũ mendaciter reuocat ipsos a precepto xp̃i:⁊ occasione data trahit ad cõtrariũ.Sed reuelans inducit ad cõfitendũ mendaciũ:q2 si crederet qs cõfessionem suã reuelari ꝙtũcũq3 fecisset mala diceret se fecisse bona vt reuelata cederet ad cõmendationẽ ei⁹ ¶Item:extra.oĩs vtriusq3 sex⁹.caueat sacerdos &c.et si reuelet recludať in artissimo monasterio q̃ sentẽtia melior est ꝙ ꝙ sit vagabũdus:sicut dicitur in canone alibi:q2 nũꝙ esset bonũ ꝙ mal⁹ eẽt vagabũdus. Similiť dicit iste doctor ꝙ ipe teneť celare de scđa ꝑsona cũ qua ipse peccauit:qõ pat3 ꝑ oẽs rõnes supi⁹ positas:etiã ꝙtũ peccãs fuit secunde ꝑsone occasio peccati tñ teneť sibi plus in bono spirituali:⁊ ꝑ cõsequẽs teneť sibi in bono fame.Eodẽ mõ teneť quil3 celare cõsiliũ:q2 calumpniator est puniendus sicut dilator falsi criminis Tertio dt iste doctor ꝙ si sacerdos non celat peccatum sed narrat alteri tñ ille ali⁹ teneť eodẽ iure hoc celare:q2 ille malus sacerdos non habuit ius dandi sibi potestatẽ narrandi alteri.¶Item: dicit de eo q̃ a casu suꝑuenit et audit cõfessionẽ:⁊ de eo q̃ dolose suꝑuenit illis dolose se ponit ĩ alio loco ad audiendũ.et preter hoc peccat mortaliter. ¶Ad primũ principale dico:ꝙ ⁊ si licitũ sit cuil3 renunciare iuri suo ꝙtũcũq3 sit sibi in preiudiciu3 tñ non põt sacerdos reuelare si confessus det sibi potestatẽ:q2 illud nõ est ius suũ sed toti⁹ ecclesie. Nec etiã põt reuocare ius nature et ius dei. nunc aũt sacerdos teneť isto triplici iure celare.si tamẽ idẽ dicať extra cõfessionẽ vt secretũ tñ nõ põt reuelare.si tñ idẽ dicať extra ꝯfessionẽ ⁊ ꝙ liceat reuelare ad bonũ cõfessi vt cõfundẽdo pctõrem: tũc ad bonũ ei⁹ põt tale reuelare.¶Ad aliud cõcedo ꝙ non debet militare cõtra charitatẽ qõ ẽ institutum a charitate:imo maxime militaret cõtra charitatẽ si oppositũ teneret:iõ actus iste est oĩno illicit⁹.et si etiam periret.Unde dicit iste doctor ꝙ sententia huius versus falsa est. Est heresis crimen ꝙ nec confessio celat.¶Ad aliud dicit doctor ꝙ iste sacerdos potest non intrare nemus diuertendo per aliquam aliam causam veram dicendo ꝙ vult volũtas sua mutatur vel vult aliud facere et põt verũ dicere licet ex illo moueať.Si tñ non posset diuertere q̃n de necessitate sequeretur ꝙ ipe reuelaret cõfessionẽ nutu vel signo. Dicit doctor ꝙ potius dẽret intrare et mori sc3 martyr.¶Ad aliud dicit ꝙ si prelatus põt cõiter amouere monachũ illũ qñ placet et ponere aliũ: tunc põt eum amouere nec reuelat confessionẽ. Si tñ est talis status ꝙ nunꝙ amouetur nisi ꝓpter peccatum suũ ꝗdiu põt laborare.Si necessario seqť directe vel indirecte nutu vel signo reuelatio peccati.dicit ꝙ non põt eũ amouere.¶Ad aliud cu3 dr ꝙ narrare factũ in se nec est pctm̃ nec circũstãtia peccati.Dicit ꝙ si circũstãtia multũ aggrauet factum tenetur dicere ꝑsonam secundã: vt si ẽ soror.tñ si est a.vel b.non tenetur dicere in speciali ĩmo peccat in dicendo.¶Ad aliõ:dicit ꝙ si sacerdos absoluit aliquem si ex confessione sua possit deuenire in cognitionẽ ꝑsone teneť differre quousq3 possit deuenire ad aliũ qui nõ possit ex ꝯfessione deuenire in noticiam p̃mi ꝯfessi.Et hic obligatur duobus vinculis.et maius vinculũ est celare confessionẽ ꝙ confiteri de mortali cõmisso. et iõ excusatur ad tẽpus. ita ꝙ nõ tenetur ꝯfiteri quousq3 hoc impositũ trãseat.vñ si quis fatue absoluit aliquem et statim post cũ vult celebrare h3 conscientiã de illo alius vidit quis sibi fuit ꝯfessus non d3 statim cõfiteri nisi in genere absolui fatue vltra ptãtem meã.et postea cũ audiuerit cõfessionẽ magne multitudinis põt ꝯfiteri in speciali si ẽ tale pctm̃ qõ aggrauatur ex circũstãtia ꝑsone cõfesse si non nunꝙ d3 in speciali cõfiteri.

¶Distinctio.xxii. Questio vnica.

Circa hanc distinctionẽ q̃ritur primo:vtrũ ĩ eo q̃ cadit a vera pnĩa redeãt peccata eadem numero: Qꝺ sic. Aug.cõtra donatistas dominus peccata apte demonstrat Et in illa pabola Math.xviij de seruo cui remiserat dñs debitũ ⁊ alteri noluit misereri ꝯseruo exegit oẽ debitũ.¶Itẽ.Jaco.ij. Qui offendit in vno fact⁹ est oĩm re⁹.¶Itẽ:si cõtritus de aliquo pctõ postea cũ adsit tp̃s oportunũ cõtẽpnit confiteri:quero aut illud pctm̃ redit: si redit:ꝓpositũ.si nõ:igitur huic pctõ nulla adhibetur pena qõ est impossibile.¶Itẽ: tenebra põt eadẽ numero redire per naturã ꝑ absentia3 ⁊ presentiã corporis luminosi.igitur et tenebra spiritualis.añs p3:q2 priuationes numeranť ꝑ habit⁹ ⁊ ꝑ subiecta. sed hit⁹ est idẽ numero q̃ deberet inesse

et idē subiectū. igitur tenebra eadē nūero. ¶ Op positū successiuū nō redit idē numero: q2 si sic cō tradictoria possent esse tota in eodem instanti: q2 hoc instans est prius: est vnū cōtradictoriū verū cum hoc idem redit per reditionē successiui: est aliud cōtradictorium verū in illo. Nunc aūt pctm̄ est successiuū. igit. rc. ¶ Circa questionē. Primo si est possibile idē nūero redire. z vr q non: quia idē numero non potest redire nisi per actione dei Sed sic nō pōt pctm̄ redire: q2 p Aug. lxxxiii. q. q. iii. deo auctore nō fit homo deterior. Sed illud nō vadit ad intellectum. q. q2 non querit an idem actus numero peccādi redeat. imo nec sic manet actu: esto q nunq̄ peniteat. Sed q̄ritur an pctm̄ redeat eo modo quo manet post actum quousq3 pctōr peniteat / z isto modo. dictū est prius q2 nō manet pctm̄ post nisi q2 reatus: hoc ē passiue re latio rationis correspondens ordinationi actiue dei qua vult istū puniri. Et qd̄ allegat de Augu. Uerū est q deo auctore nō fit homo deterior ma licia culpe. Sed deo auctore fit homo deterior malicia pene. Item si deberet hec ratio cōclude re q non posset redire eadē obligatio passiua ad penā que prefuit. cer tū est q cōclusio est falsa lo quendo de potentia dei absoluta: q2 si iste peccet iterum posset deus ordinare sibi eandē penam ab eterno. igit cum deus posset habere quēlibet actū interiorē p se: hoc est sine agente scd̄o quem pōt habere cū illo deus posset ordinare ab eter no q dimitteret sibi illud ad ipus. z tamē iterū peccaret, illud idem sibi ordinare: q2 pōt remitti sub cōditione si non offendat iterū. Dicis tunc nō esset iustitia in facto: dico q sic. sicut habetur de epo quodā. xi. q. ii. remittente pctm̄ sub cōditio ne nisi recidiuet. ¶ Itē possibile est q homo sic velit ordinare respectu alterius q semp remittit sibi culpā et obligationē: tamen propter reditio nem vult q ipse habeat eandē penā. igitur possi bile est hoc deo eternaliter ordinare per vnā et eandem volitionē scd̄m rationē z volitionibus eternis distinctis scd̄m rationē ad opposita p di uersis instātib9: in tēpore: vt q ab eterno remit tat sibi penā z culpam pro a. z ab eterno velit si bi penā pro b. Dico igitur aliter q pctā nō redeāt eadē nūero neq3 specie. Non eadē numero nec q̄tum ad penā. Tn̄ non nego quin posset si deus sic ordinasset. Sed nō sic vult: vt habetur de pe. di. iiii. Diuina clementia nō vult pctā semel extin cta redire nec op3 q redeat idē specie: q2 si aliqs prius habeat odiū supnū z remittat sibi culpa. Si postea respectu eiusdē habeat minimā dile ctionē supnā peccat mortaliter: q2 nichil idē spe cie redit: ita possibile est in aliis petis. De ordi natione igit diuina est q nō redit obligatio nūe ro. posset tn̄ redire de potētia absoluta. Sed hoc videtur dubium q bona facta mortificata reuiui scant cum hō iterū est in gratia: pari ratione vi detur q culpa prior possit redire cū hō iterū pec cat. Dico q isto facto singulariter manifestat diui na m̄ia: q2 bona facta nūq̄ sunt mortua: sed semp manent in acceptione diuina z nata sunt causare actū pprium q̄tū est de se: impediūtur tn̄ ab actu q̄ diu hō manet in pctō mortali. Nō sic est de malis cōmissis: q2 si semel remittat culpa nunq̄ manite stabitur: vt habet: quorū recta sunt pctā. Ita q p illis q̄tūcūq3 hō iterū peccet nūq̄ habebit penā eterna. iō deus nō est iudex bis in idipm̄. Sed q2 bona facta semp ex ratiōe sua viuūt est deus qua si bis pmiāo in idipm̄. Unde respōdet Aug. cuidā obiectioni, pbanti q deus diligit pctā q2 semper dimittit. Dicit Aug. q signū est q semp odit pec catū cū semp extiguat ipm̄ et bona facta nunq̄. Sed patet in istis itigius iure remanente potest tolli actio ad tēpus: z postea actio / itez inchoari Quādo vero tollit actio et ius nō pōt actio itez inchoari Sic in pposito cum quis penitet de pec cato cōmisso tollit actio et ius. Sz p pctm̄ bona q̄ fiūt nō extinguūt q̄tū ad ius: sed q̄tū ad actio nē q̄diu manet in pctō: q2 p illo ipe nō est capax actionis. Dicit igit qui resurgit semp resurgit in maiori charitate et gratia: q2 semp habet aliquid pl9 de bonis factis q̄ pri9 habuit z oia priora rema nent sibi salua: et tn̄ non oportet q cadens iterū grauius cadat cū oia mala sint simpliciter deleta prius. dico q quilibet resurgens habet ordinē ad maiorē gloriā intensiue q̄ eum cecidat: q2 plures actus meritorios habet et mai9 pmiū correspō det pluribus actibus meritoriis. z si nō ita intēsi q augmentent gratiā in actu. Uñ q̄tūcūq3 duo equalē habeant charitatē et vnus facit opa me ritoria nō tn̄ ita intensa: vt sufficiant ad augmētū charitatis in actu. Alius dormit et saluat charita tem tantum: plus de premio habebit vigilans q̄ dormiens: ceteris parib9 in actib9 prior ib9: q2 bn̄ cōcederē q paucioribus actib9 meritoriis valde intensis plus correspondet de pmio q̄ multis re missis. iō dico q nō semp cū resurgit pctōr est in fetior charitas vel gratia q̄ prefuit. z tamē resur gens est dignus maiori gloria. cū quodlibet meri tum sit alicuius gradus generatiuū glorie tribuē de ex cōgruo: tn̄ non habet lucrum de hoc q ce cidit: q2 perdidit tempus medium in maiori glo ria fuisset dignus si stetisset: sed nō semp augmen tat gratia in actu eū surgit: q2 nō augmientatur i actu nisi p actū valde intensum vel p multos re missos: q2 deus non retribuit in hac vita p omni bus bonis actibus: sed reseruat ad augmentum glorie pe st vitā. Nec credo q tantam charitatē dedit existētib9 i vita sicut post nisi aie xp̄i z btē virgini i quib9 credo tantā charitatē dedit i vita sicut nūc habēt i aliis vero ex multis actib9 bonis pōt aliqs sed aliqs gdus maior i charitate z ali qs nō seqtur maior nisi post mortē. iō concedo q nō op3 q cadēs grauius cadat. licet resurgēti plus ordinet de glia. Alius articulus ē quō redeūt pctā Ali9 arti. dico q circūstantiis aggrauans pctm̄ nouū: q2 qsi aliqs teneat alteri pluribus ratiōnib9 nō peccare tāto grauius est sibi si peccet: sz inocēs tenet tm̄ nō peccare vnico pcepto vt nō offēdere dn̄3. Ali9 de nouo institui9 est obligat9 eodē pcepto: z aliis

obligationibus. ideo grauius peccat: tũ qz quãto
beneficiũ est min⁹ debitũ tanto magis grate con
fertur. Sed innocẽs ex volũtate bona seruat in=
nocentiã. deus ex cõi cursu tenet cõseruare cũ il=
lo vel saltẽ si nõ tenet tñ in ↄseruando non dat si=
bi indebitũ: sed prius existenti inimico non debet
nisi pena: igit magis grate dat huic statum bonũ
cui nichil debebit nisi pena quã cõseruãdo inno=
cẽtiã alterius. igitur maior ingratitudo peccãtis
est iterum peccare q̃ innocentis cadere: qz quilibz
tenetur in remissione peccati fideliter promittere
se de cetero nõ peccaturũ: igit ex lege promissi te
net nõ peccare iterũ. Etiã ex lege gratitudinis cũ
det sibi plus q̃ innocenti. Tertio ex lege precepti
innocentis tñ tenet ex vna lege: igit grauius pec
cat iste ali⁹: ꝛ q̃tum ad tales circũstantias reddit
peccatum prius cõmissũ. ¶ Cõtra: illa nõ aggra=
uant peccatum q̃bus nõ existẽtibus eẽt eque gra
ue: sed si nõ fuisset peccatũ dimissum prius fuisset
hoc peccatum eque graue vel grauius: qz si nõ fu=
isset sibi prius peccatũ dimissum nec cõmissum fu
isset innocens: et tunc eque grauiter peccasset cuz
innocente. Preter hec innocens grau⁹ peccat q̃
peccator recidiuãs cũ habeat minorẽ actionẽ: et
plus fecisset deus conseruando innocẽtiam q̃ al=
teri nõ cõseruando et iterũ peccatum cõmittendo
¶ Item cum iterum cadit penitens prius aut pec
cat vno pctõ vel plurib⁹ ꝓpter illas cicũstantias
Si vno igit eque graue posset esse sicut si pri⁹ nõ
peccasset. Si pluribus: igit recidiuans necessario
simul peccaret pluribus pctis. Pro his pmitto ꝙ
ille cui cõseruat innocentiã magis dat inspiciẽdo
tñ ad istã ptem q̃ cui dimittit mille pctã. Unñ pl⁹
incõpabiliter dedit de⁹ btẽ virgini cõseruando in
nocentiã q̃ magdalene dimittendo septẽ peccata
Sed comparando donũ ad alias circũstãtias / vt
q̃tum ad hoc ꝙ plus offendit peccãs: ꝛ q̃tum ad
hoc ꝙ liberius dat de⁹ sibi indebitum ꝛ ipse plu=
res obligationes frangit pl⁹ aggrauat pctm̃ reci
diuãtis q̃ innocentis: iõ si loquamur de cadente
iterũ et innocente primo mõ nõ est maius peccatũ
iterũ cadentis q̃ innocentis. Scdo mõ vt ĩspiciẽ
do ad dimissum maius est: ꝛ sic intelligit illa pa=
rabola Luce: cũ quesiuit xp̄s a symone q̄s magis
diligit: q respondit ille cui plus dimisit. Hoc ẽ ve
rũ inspiciendo tñ ad dimissum. Unde ceteris pa=
ribus si vterqz teneat ille cui plus dimittit pl⁹ di
ligit tñ si ita est ꝙ vni nichil dimisit: ꝛ hoc sit me=
re ex bñficio ꝓprio: qz totum dedit pl⁹ diligit cui
nichil dimittit: qz esto ꝙ aliquis dñs vni det sim=
pliciter oĩa q̃ ille ali⁹ habet alteri seruo tradit de
mutuo multũ pauciora postea dimittit sibi dimit
tit totũ alteri nihil dimittit: igit totũ alteri dimit
tit: qz ex liberalitate sua est ꝙ alius sibi in multo
tenebat: iõ multũ plus diligit illi cui nichil dimit=
titur. Per hoc dico ad primũ illorũ ꝙ pctm̃ recidi
uantis põt esse graui⁹ ꝓpter multa. Et cũ dicitur
si nõ fuisset aliquid sibi dimissum fuisset innocens
Patet ꝙ inspiciendo tñ ad innocentiam conser=
uatam grauius peccat innocens. sed ex aliis cir=
cũstantiis pl⁹ peccat ali⁹ cũ de⁹ sibi dedit oĩno in
debitũ etiã ipse peccat contra plures leges quib⁹
est obligat⁹ ꝛ innocẽs nõ. ¶ Ad aliud dico: ꝙ nõ
est necesse ꝙ recidiuans peccet simul plurib⁹ pec
catis. possibile tñ ꝙ sic: vt si ex deliberatione con
tẽpnat leges in cõtẽptu cuiuscũqz legis ex specia
li deliberatione est nouum peccatum: tamen pau
ci sic faciunt: qz ex intentione tñ volunt principa
le peccatum: imo displicet eis ꝙ contra tot leges
deberent peccare: tñ magis eligũt contra illas le
ges ire q̃ carere in tanto ꝛ sic quodlz pctm̃ cõco=
mitatur inobedientia et ingratitudo. Et cum dici
tur: si est vnũ peccatũ posset esse eque graue sine il
lis circunstantiis. verum est est per alias circũstã
tias. Si hoc vnũ pctm̃ non posset esse eque graue
sine aliis circunstantiis nisi p istas. Unde quodlz
prius dimissum q̃tuz ad aliquid aggrauat pecca=
tũ sequens. sed idem peccatum ĩ gñe peccati pos=
set cõmitti ab eo q fuit prius innocẽs cũ ita vehe
mẽti delectatiõe et libidine: vel cõtẽpnendo pce=
pta dei cũ deliberatione ꝙ plus aggrauaret pec=
catũ sequens q̃ ingratitudo respectu materie pec
catorum prius dimissorum. ¶ Ad primum prin=
cipale dico ꝙ sic redeũt peccata q̃tum ad aggra=
uationẽ sicut dictum est. ꝛ intelligenda est ista pa
rabola ꝙ qz non potuit soluere ĩcarcerabit perpe
tuo: ꝛ q̃tum ad hoc ita ppetuo tenet sicut si nihil
fuisset dimissum pro scdo peccato. et sic intelligit
Iaco. ii. Sed sunt ne circunstantie cõfitẽde ita in=
gratus sum totiens peccaui sic et sic: ꝛ totiens di=
misit michi dñs non credo ꝙ teneat dicere nisi in
genere ꝙ mala prius dimisit michi dñs. ideo igra
tus sum. tamẽ ad augmentum meriti bonũ ẽ ĩ spe
ciali tangere et pluribus confiteri. ¶ Ad aliud di
co ꝙ si aliquis sit contritus postea contẽpnit con
fessionẽ non redit idẽ pctm̃. Et cũ dicitur tunc nõ
punit ꝓ illis peccatis. nego qz pro illis punietur
pena tẽporali: quia cum fuit vere cõtritus cõmu=
tata fuit pena eterna in temporalez. punietur ta=
men eternaliter pro peccato contemptus con=
fessionis. Uel sustinendo aliã opinionẽ superi⁹ re=
citatam põt cõcedi ꝙ pro istis punietur eternalit
per accidens tamen sicut pro peccatis venialib⁹
qz contigit peccato mortali: nec valet ꝙ in infer=
no nulla est redemptio: qz licet non sit ibi satisfa=
ctio placans q̃tum ad peccatum potest ibi esse sa
tispassio et solutio peccati venialis. ꝛ cum illa est
soluta punit ꝓ veniali in perpetuum. ¶ Ad aliõ
nego antecedẽs. et cum dicitur: priuationes mul
tiplicantur scdm̃ habitus: verum est priuationes
scdm̃ speciem non autem scdz numerum: quia sor
tes est tñ vna affirmatio scdm̃ numerũ: et tamen
sua negatio scdm̃ numerum multiplicatur cum di
catur de quolibet ente et non ente quod est non
sortes. ideo non oportet ꝙ affirmationi secundũ
numerum tñ correspondeat vna negatio scdũ
numerum: nec per consequens vni habenti secun
dum numerum tñ vna priuatio scdm̃ numerum.

¶ Distinctio. xxiii.

¶ Questio prima.

VTrū extrema vnctio sit sacramētū noue legis? Qz non. Jaco.v.videt q instituta sit a iacobo. Sz sacramēta noue legis instituta sunt a xpo. ¶ Item: non est vnum sacramentū: qz nō vna materia nec vna forma. qz ibi sunt. vii. orationes. z .xi. vnctiones. ¶ Ad oppositum est magister in littera. Primo q possibile sit eē aliquod sacramentū noue legis significans extremā vnctionē: qz possibile est deū remittere pctā venialia. igitur possibile est sibi istituere signū sensibile ad hoc: nā z hō pōt istituere signū sensibile q sit signū effect⁹ sui. igitur possibile est deo. Tale est signum sacre rei. igit est sacramentū. igit possibile est tale sacramētū a deo institui. Scōo declarat q hoc cōgruum ē qz ex quo nō est necesse q deleāt dū hō manet in charitate cū possit stare cū charitate: et si nō deleantur retardabit eos a gloria. ergo cōgruum est q transeunti ab hac vita adhibeatur tale sacramentū amouēs qlibet q posset ipm retardare a glīa. Tertio pz q hoc factū est. Jaco.v. ¶ Est igit notificatio nois extrema vnctio est vnctio hois infirmi penitentis facta in determinatis ptib⁹ corporis oleo consecrato p epm ministrata a sacerdote simul cū intentione debita verba certa pferēte efficaciter significās curationē interiorē venialiū peccatoz ex institutione diuina. ista oratio nō est in se falsa cum ptes nō repugnēt. Primo ergo dicitur q vnctio hois infirmi et hoc periculose: qz aliter nō debet sibi cōferri q̄diu estimat vt cōiter q possit exercere pctā venialia. iō nō debet cōferri pter periculū mortis in mari nec in bello: qz vt cōiter nō de necessitate sequitur ibi mors scdz cōe iudiciū. Dicit etiā penitentis: qz non est ad dimissionem mortaliū: sed requirit iustū suscipientē iō vtēs rōe et non penitens non debet hoc recipe neqz furiosus nisi imediate prius petiuisset sacramentum et estimet q adhuc non fuit in cōtraria voluntate: nec debet dari paruulis neqz innocentib⁹. Dicit etiā facta in ptib⁹ organicis deseruientib⁹ pti sensitiue: vt quiqz sensib⁹ exterioribus: z ibi alia organa duplicant. Etiā dz fieri in ptibus deseruientib⁹ gñatiue z potētie motiue gnatiue: vt in lūbis: motiue scōm locū vt i pedibus. Dicit quare nō in ptib⁹ deseruientib⁹ nutritiue cū talia sint instrumēta peccādi sicut alia. Dico q ad hoc sufficit vnctio in ore: qz ligua cōgruit in duo opa nature: iō vnctio illa fit in remediū cōtra oīa pctā venialia q̄ fiūt p illud instrumentū ponit cū oleo oliue. qz nullū aliō prope est oleū. Quare nō ponitur cū balsamo sicut in cōfirmatiōe: dico q qz nō requiritur ibi claritas fame sed tm cōscientia bona ponit cōsecrato p epm: alit nō esset materia cōueniens. Quare nō ponitur aqua cōsecrata i baptismo: qz ex tactu carnis xpi aqua scōm totū genus est materia apta. Dicit a sacerdote ministrata. qz null⁹ alius aliqd pōt facere: qz cū hoc q peccat nichil facit recipiēti. Dicit simul cū intētiōe. zc. qz intentio reqrit in oi sacramēto: z q̄ similitas dicitur in matria de baptismo et cōfe. verba proferente. vt per istam sctām vnctionē. zc. parcat tibi de⁹ qcquid cōmisisti p tale organū instituta a xpo: vtpz Marci. vi. de xpo docete discipulos efficaciter significās. zc. qz q̄tum de se est semp hz secū signatum. Patet igit qa minister / vt sacerdos: qz materia remota z propiqua remota vt oleū. propiqua vt vnctio: q̄ forma vt septē orationes. q̄ est materia remota z q̄ materia propinqua: sicut in baptismate dictū est: in qbus partib⁹: qz in. xi. in manibus pro tactu. in auribus pro auditu. in oculis p visu. in naribus pro odoratu. in ore pro gustu. pro peccato cōmisso / per potentiā locutiuā z p potentiā nutritiuā in lūbis pro potētia generatiua. i pedibus pro potentia motiua scōm locū. Quis ē effectus curatio interior. ¶ Ad primū principale dico q extrema vnctio instituta est a xpo publicata tñ a Jacobo. ¶ Ad aliud dico: q hz vnā formam z vnā materiā totalē et et effectu. licet multe sint materie partiales et forme.

Nota notificationem nomis vnctionis extreme

¶ Distinctio. xxiiii. ¶ Questio prima.

CIrca istā distinctionē. xxiiii. queritur vtrum sunt tm septem ordines i ecclesia. Qz nō qz si sic: igitur essent septem ordines conferendo ordinationes: z cum quelibet ordinatio sit sacramentū essent tredecim sacramēta. ¶ Item si sunt plures ordines igitur plures caracteres: aut igit eiusdē speciei: aut alteri⁹. nō eiusdē cū nō possunt esse plura eiusdem speciei simul in eodem. si alterius speciei. igitur essent septem illarum septem ordinationum. ¶ Item: in primitiua ecclesia tm erant duo ordines: vt ordo sacerdotij z diaconatus: igitur non sunt plures noue legis. ¶ Itē: dionysius. v. ca. de ecclesiastica hierarchia ponit tm tres ordines. ¶ Item: scōm Isidoz. lib. ij. Ethimologiaz. ca. xij. epatus est ordo. z idē habet di. xxi. ca. Cleros. ¶ Itē prima tōsura est ordo: tū qz tales gaudet priuilegio clericoz. tū qz est signum gradus clericalis. igit. zc. ¶ Oppositū magister in littera. ¶ Circa questionē primo quid sit ordo. Scōo quot sunt ordies. Tertio an ordo sit sacramentum. Quarto quō sit vnū. De primo dicit q ordo est potestas spiritualis ad actū exequendum in ecclesiastica hierarchia. et sic scōm diuersitatē ptātis est diuersitas ordinum. ¶ Contra ex hoc sequitur q nō sunt nisi duo ordies distincti i ecclesia. Scōo q epatus eēt ordo qd tñ isti negāt. Tertio q sacerdotiū esset duo ordines. Primu sic: qz non possunt intelligere per potestatem stricte qua qs potest licite in actum. sed per potestatem simpliciter qua quis absolute pōt: ita q si fiat factū est: licet peccet minister: z sic tantum erunt sacerdotium et episcopatus. quia si aliquis laicus faceret quoscunqz actus in quos potest dyaconus vel subdyaconus licet peccaret: tamen factum esset.

Sed non posset conficere corpus christi nec ab-
soluere: ita q̃ ibi nõ solũ peccaret imo nihil factũ
esset igitur tũc essent ptãs sacerdotii et ẽpatus
in quorum actus non posset alius. Ex eodẽ sequi
tur scdm q̃ episcopatus sit ordo qz in cõfirmatio
ne z maiorũ ordinũ collatione alius ab ẽpo om-
nino nichil facit. Tertium sequitur q̃ sacerdotiũ
sit duo ordines: qz sacerdos potest cõficere cor-
pus xpi et põt absoluere et nullus alius põt fa-
cere alterũ istorũ. Et patet q̃ sunt duo ordines di
stincti seu potestates qz vna potestas p̃cessit aliã
tempore: qz in cena dabatur potestas cõficiendi
et post resurrectionẽ potestas absoluẽdi. Jo. xx.
Igitur duplex esset potestas spiritualis: quarum
vna posset esse sine alia. ideo dico q̃ ordo põt du
pliciter accipi. Uno modo p habitudine ordina
torum adinuicem scdm q̃ vult Aug. xix. de ciui.
ca. xiij. Ordo est pariũ dispariũqz couenienѕ dis-
positio. Et talem ponit phũs ordinẽ. xii. metha-
phisice. z sic tãtũ est vnus ordo in ecclesia qui ha
bet gradus superiores et inferiores. Alio modo
accipitur ordo pro gradu eminenti in ordine pri-
mo modo dicto z sic in policiis est ordo superior
vel gradus eminẽs in gradu. Primo modo dicto
dicitur ordo et in ecclesia similiter gradus supemi-
nẽs z q̃ sunt inferiora sic nec dicunt habere ordi-
nẽ nec gradũ et sic accipitur ordo in genere vt po
nitur sacramentũ ecclesie: qz vbiqz est ordo. Pri-
mo modo est ordo. Secundo mõ ne entia male
disponant qz vnus gradus debet esse preeminẽs
et sic in ecclesia sunt actus excellentes scz sacra-
mentales. Ideo cõpetũt persone excellenti et or
dines dispõnũt talẽ personã vt possit congrue in
tales actus excellentes. Est igit ordo in genere
scdm q̃ ad sacramenta pertinet gradus eminens
i hierarchia ecclesiastica disponẽs ad exequẽdũ
actus eminẽtes. Unde multũ refert dicere q̃ est
gradus eminẽs et q̃ est potestas. io nõ cõcedo q̃
sit potestas sed disponẽs de congruo ad exequẽ-
dũ actus eminẽtes. ¶ Secundus articulus quot
sunt ordines in ecclesia. Et dico q̃ licet ordo nõ
sit ptãs exequẽdi nec gradus exequẽdi: sed dispo
nens de cõgruo põt igitur ille gradus cõsiderari
q̃tum ad actuũ pluralitatem vel q̃tũ ad act9 no-
bilitatẽ sicut in policiis potestas sententiãdi est
suprema potestas q̃tũ ad actuuz nobilitatẽ non
q̃tum ad actuũ pluralitatez: qz multi sunt actus
quos nõ licet iudicẽ exercere. Sic in ecclesia põt
dici gradus pfectior vel pter actuũ pluralitatẽ
vt qz ponit in omnes actus sacramentales vel p
pter actus nobilitatẽ: qz potest actũ nobilissimũ
sacramentalem licet nõ omnes. Unde quidã do-
ctor ponit q̃ ordo episcopatus nõ est ordo: quia
necessario p̃exigit aliũ ordinẽ magis tamen con
cludit eũ: qz ex perfectione status est q̃ de necessi
tate p̃exigit ordinẽ sacerdotalẽ. ideo episcopat9
dr ordo q̃tum ad vtilitatẽ actuũ: et q̃tum ad hoc
perfectior quolibet alio qz potest in oĩa in q̃ põt
sacerdos et vltra in hoc q̃ põt cõferre sacros or-
dines z confirmare igit q̃tum ad vtilitatẽ actuũ
est episcopat9 ordo perfectior. Preterea: hec po
testas episcopalis vel est potestas ordinis vel iu-
risdictionis. Non secundo modo quia non potest
ab episcopo auferri huiusmodi ptas q̃diu manet
episcopus quin si fiat factuz est sacerdos conficit
licet peccet. ¶ Ad hoc adducitur dionysius vbi
supra. z Isidorus et canon. Si tamen attenditur
ad actus dignitatẽ tunc ordo sacerdotii est nobi-
lissimus cũ act9 dignissimus sacramentalis sit cõ
ficere corpus xpi. Et ordo isto modo vt est perti
nens ad eucharistiam specialius diffinitur / scz
q̃ ordo est gradus eminens cui coniũgunt mini-
stri actus ad eucharistiã pertinentes vel gradus
disponens ad exequendũ actus de congruo per-
tinẽtes ad eucharistiã. z sic sunt septem ordines
in ecclesia. Primus gradus cui cõiungitur ex au-
ctoritate posse confici corpus xpi. Secundus est
gradus cui adiũgitur potestas dispensandi san-
guinẽ et corpus christi in casu. Terti9 est cui an-
nectit ex congruo potestas administrandi mate
riam vt offerendo panẽ vinũ et aquam. Et ideo
isti ordines dicuntur sacri: sacerdotiũ / diaconat9
z subdiaconatus. Alii quattuor ordines in cõpa-
ratione ad alios qui debent eucharistiam recipe
re in quibus ex cõgruo requiritur dispositio vna
positiua. alia impedimenti remotiua convenien-
tia adhibendo dupliciter. vna dispositio fit p in-
flammationem affectus: alia per illuminationẽ
intellectus. Accolit9 debet illuminare cereos ad
inflammationes affectus populi. Lector debet
legere lectionẽ cuius ministeriũ est ad instruẽdũ
populum ãmouendo impediens conuenit dupli-
citer vel impedimentum ex parte malorũ homi-
num z sic hostiarius. vel ad expellendum demo-
nes: et tale est ministeriũ exorciste et que magis
distant a principali minus sũt perfecta. Est ergo
primo sacerdos qui habet gradum eminẽtissimũ
Secũdo diaconus cuius officiũ non ẽ legere euã
gelium nisi valde per accidens sed per se dispen-
sare sanguinem. Tertio subdiaconus cuius offi-
cium non est legere epistolam principaliter: sz mi
nistrare materiã eucharistie diacono. Quarto
accolitus cuius officium est cereos illuminare.
Quinto lector cuius officium est instruere popu-
lum. Sexto ostiarius cuius officiũ est malos ho
mines expellere. Septimo exorcista cuius offi-
cium est demones expellere. ¶ Tertius articul9 iij. arti.
est si ordo est sacramentũ et dico q̃ non. sed ordi-
natio: quia omne sacramentũ est signum sensibile
extendendo tamen sacramentũ ad signũ intelli-
gibile sacre rei põt dici q̃ ille gradus spiritualis
est sacramentum pprie non. Sed quid est ordi- Nota diffinitionẽ ordinis
natio: dico q̃ collatio determinati ministerii vel
collatio gradus determinati ministrandũ facta a
ministro idoneo circa verba cum intẽtione debi-
ta simul pferente in aliquo signo visibili osten-
dente ministeriũ respectu actus cõsequendi ex i-
stitutione diuina efficaciter significans gratiam
inferiorẽ qua posset quis digne i tales actus quo-
rum illud visibile est signum. Sed in quo actu

Diffinitio ordinis (margin, beside "dines dispõnũt…")

ij. ar. (margin, beside "Secundus articulus")

e̅s̅ confertur ista potestas. ¶ Credo q̄ duplex ē ne-cessitas: q2 sicut xp̄s in cena dedit potestatē conficiendi corpus xp̄i non aūt absoluendi: sed post resurrectionē sic ep̄s primo dat potestatē conficiendi corpus xp̄i dando calicem cum patena cū hostia. Scd̄o dat potestatē absoluēdi imponendo man⁹ sup caput dicens. Quoꝝ remiseritis peccata. ꝛc. Sic dat alijs ī determiato signo. Quis igitur est minister ydone⁹? dico q̄ regulariter ep̄s licet aliqs abbas ex cōmissione possit conferre minores ordies. Quis est effectus imediat⁹: dico q̄ gradus vel ordo. Sed effectus vltimus est gratia p quā pōt congrue in executionem ministerij illi⁹ gradus: ꝛ istū effectum semper recipit si debite sibi confertur sacramētum nisi apponat obicem. et sic quot sunt ordines in ecclesia tot sunt ordiationes que sunt sacramenta spiritualia. ¶ Quartus articulus est quomō sacramentū ordinis est vnuz dico q̄ est vnū in genere: sicut dicuntur in genere tres virtutes: sc3 iusticia / fortitudo / tēperātia. tn̄ forte multe in speciali. Sic p̄niaris diuisio sacramēti ē i septē quoꝝ vnū est ordo. ꝛ h3 sub se septē species cōtentas conuenientes in vnitate generis ordinis: et de congruo perfectior presupponit alium pri⁹ receptum non autem ex necessitate / sicut patet extra de clerico per saltum promoto non debet idem iterari: s3 qd̄ fuit dimissum caute suppleri. ¶ Per hoc ad primū principale p3 q̄ prima diuisione sunt scilicet septē sacramenta tn̄ septē ordinationes sunt septē sacramēta spiritualia. ¶ Ad aliū concedo / q̄ plures caracteres possunt inesse in eodē. Et cū q̄rit / aut eiusdē speciei / aut alteri⁹ p3 p effect⁹ / caracter sacerdotij et cōfirmationis sunt diuerse speciei: ꝛ in alijs sacramentis spiritualib⁹ similit: tn̄ esto q̄ essent eiusdē speciei possent simul esse in eodē cū sint relatiōes intrinsece. Et vt vult magister xp̄s in propria persona exercuit oēs actus sacramentoꝝ: tn̄ data fuit ecclesie auctoritas instituendi ministros iuxta necessitatem: q2 in primitiua ecclesia propt paucitatē credentiū nō erat necesse tot ministros habere. Nūc vero nō est tanta deuotio ad sumendū corp⁹ xp̄i a populo q̄ necesse sit tot ministros habere. io nūc quatuor ordines cōferunt simul: sed tempore medio qn̄ cōicabat popul⁹ quotidie necesse fuit tot ministros habere. io nunc quatuor ordines cōferuntur simul. sed tp̄e medio qn̄ cōicabat populus quotidie necesse fuit. ¶ Ad aliud cum dicit dionysius q̄ nō erāt nisi tres ordines tn̄: verꝫ dicit scd̄m q̄ ordo dicit gradū respectu actuū plurium. Per idem patet ad dictū Isidori ꝛ canonis. ¶ Ad aliud dico q̄ tonsura p̄ma non est sacramētū hoc ē non est sacrām sicut gratia in alijs sacramentis / est tn̄ signū sacrū. Et cū dicit̄ illi gaudēt priuilegio clericali illō nō excludit: tū q2 sic laicūt laici religiosi tū q2 si statuisset legislator q̄ percutiēs principē eēt excōicat⁹ equalit fuisset tūc excōicatus percutiens principē et clericū / ꝛ tunc principes quātūcūq3 laici gaudēt quantum ad hoc priuilegio clericali. ¶ Distinctio. xxv. ¶ Questio. j.

Circa hanc distinctionē. xxv. q̄rit̄ vtꝝ pena canonica simpliciter excludat a collatione et receptione sacroꝝ ordinū: ita q̄ si fiat nihil factū sit. Qꝫ nō. q2 si irregularis cōficiat licet peccet tamē sum ptuat factū est. igit̄ ep̄s si conferat sacros ordines p nullā penā canonicā pōt impediri qn̄ vere cōferat / licet peccet. ¶ Itē: q̄ irregularis possit suscipere q2 nō excludit̄ ab alijs sacramentis / vt a pnia cū sibi nō precludit̄ via salutis. igit̄ p nullā penaꝫ canonicā impedit̄ qn̄ si recipiat ordines simpliciter factū sit licet peccet. ¶ Itē: nulla pena canonica magis excludit receptionē ordinū q̄ heresis: sed heresis non excludit: sicut habet̄ p̄ma. q. p̄ma ¶ Oppositū ibidē symoniacos dānamus et post oino talē susceptione vel collationē irritam determinamus. ¶ Item: ex quo etiā pōt dare illū gradū ep̄o ꝛ auctoritate conferendi: igitur pōt ab eo hoc auferre. ¶ Itē: ecclesia excludit aliquos matrimonio ꝑpter penā canonicā: ita si fiat oīo nichil factū est. igit̄ ꝑpter penā canonica posset ab ep̄o auferri ptas dādi sacros ordies: ꝛ ab alio potestas recipiendi. ¶ Dico q̄ pena canonica est punitio infligenda vel inflicta arcēs punitū q̄ nō potest facere qd̄ posset nō punitus: q2 q̄ laicus non posset cōficere corpus xp̄i non est propt̄ penā canonicā: q2 alias nō posset in illud. Ista ro inuenit̄ in lex penis. Prima est depositio seu degradatio. Unde degradatio videt̄ eē ꝑterior q̄ sit depositio vt si auferat̄ sacerdotiū q̄tuꝫ ad gradū nō q̄tum ad caracterē et nō ordo diaconatus depositio absolute videt̄ esse a toto gradu: ꝛ ista grauissima pena ī ordinib⁹ q2 perpetua deiectio: ꝛ ista nō incurritur ipso iure: sed infligenda est a iudice in trib⁹ casibus canonice ꝓbatis sc3 pro heresi vel ꝑ scismate et reuelatiōe cōfessiōis: vt habet̄ ibi. c. nullus vtriusq3 sexus. Scd̄a pena canonica est infamia nō qua quis est ifamis de facto: vt cū quis iponit sibi crimē: q2 iste tollit̄ cū accusat⁹ canonice purgat̄. S3 ē alia infamia iuris sc3 stat⁹ tamē lege cū quis est publice piurus nō tn̄ p sententiā latā a iudice. Alio mō dicit̄ qs corā iudice ꝓbat⁹ piurus et ipse tanq̄ iudex denūciat eū infamem: ꝛ in quibus casibus potest iudex talē eē infamem iudicare. Dicūt canoniste q̄ ꝑpt oēs casus ꝑpter quos leges infames dicūt: ꝛ in oibus illis casibus canonizantur iure ciuilia. Tertia pena canonica est irregularitas: ꝛ iste est perpetua suspensio de se in illo casu in quo cōmittitur irregularitas ꝑpter tale crimen. Unde in quibusdā casib⁹ incurrit qs irregularitatē propter crimen aliquādo sine crimine. Aliqn̄ i actib⁹ idifferētib⁹ p p crimē icurrit̄ vt ꝑp symoniā vel furtiū ī ordie accepto. vel si ministrat in gradum in quo nō pōt vel in susceptione sacramenti iterato non iterabilis primo modo vel ꝑpter symoniam in ordine: et ibi rarissime dispensatur vel propter symoniam in beneficio accepti.

Quid pene canonica.

In susceptione ordinis põt q̇s ordinari ignorãtia inuicibili: vt si paẗ det ꝓ filio ipso ignorãte: ꝛ tũc nõ est filius irregularis quousq3 sciat q̄ paẗ dedit aliq̇d pro ordinib9 et tũc est suspẽsus q̄tũ ad actũ ministrãdi quousq3 liceãtietur: ꝛ põt dispẽsari cu3 eo in hoc casu ꝓpẗ ignorãtiã inuicibilẽ quã habuit si recipiat ordines p furtũ: aut ꝓhibeẗ sub pena excõicationis maioris q̄ null9 recipiet nisi de illa diocesi vel nõ sic ꝓhibeẗ. In pmo casu sol9 papa põt dispensare. In scḋo casu ep̃s põt. In tertio si q̇s admĩstrat ĩ gdu supiori quẽ nõ habeat irregularis est si solẽniter hoc fiat. In quarto casu dr̃ q̄ ex iteratiõe sacramẽti nõ iterabilis sciẽter siue actiue siue passiue irregularis est. Et hoc allegatur auctoritas Theodori. Sed nisi pl9 ad hoc habeaẗ nõ sufficit. et iste fuit penitentiari9 canthuarieñ. ꝛ nõ pl9 ligat parisieñ. q̄ possit auctoritas parisieñ. romanũ. Aliqñ ista iregularitas seq̇ẗ penam vt maioris excõicationis et non minoris. q2 excõicatus maiori sententia non est irregularis: est tñ excõicatus: sententia minori cõmiscẽs se diuinis nõ efficiẗ irregl̃aris. Similiẗ aliqñ sequitur irregularitas tria nõ crimina: sc3 seruituẗ: ex̃. de seruis nõ ordinãdis: q2 seruus nõ est suus sed dñi: iõ si ordineẗ dño nolente restituend9 est dño ĩ seruitiis tñ honestis. Scḋo seq̇tur illegitimationem q2 psumiẗ de illegitimis ꝛ filiis sacerdotũ q̄ sint male adulti q̄tũcũq3 sint morigerati / q2 male nati. Tertio seq̇tur mutilationẽ enormẽ vel infirmitatẽ enormẽ: vt habeẗ extra de corpibus viciatis seq̇ẗ etiã homicidiũ ꝛ bigamiã etiã si aliq̇s mutilauit aliũ tali mẽbro q̄ eẽt inept9 ad suscipiẽdũ sacros ordines efficiẗ irregularis ille mutilans sicut mutilatus. Quarta pena canonica est excõicatio maior q̄ est grauissima pena ꝛ iõ non debet esse ppetua: ĩmo citius d3 relaxari. Quinta pena est interdictũ / ꝛ aliqñ a iure aliquando a iudice. Et a iudice põt esse vel ratione loci vel rõne psone: ꝛ scḋm q̄ ipse fert sentẽtiã: sic ligat interdictũ iure cũ ecclesia maculaẗ sanguine vel semĩe. Etiã aliqñ cõtingit cũ aliqui recipiũt vsurarios extraneos inter se. Ultima pena canonica est suspensio q̄ aliquãdo est ab officio: aliquãdo a bñficio. ꝛ istã magis timẽt clerici / cũ tñ multũ sit min9 timẽda. aliquando est suspẽsio ab vtroq3 simul. His premissis. Dico ad q̄stionẽ de q̇nq3 penis vltimis q̄ q̄libet arcet dũ manet ad nõ cõgrue cõferendũ sacros ordines / ad nõ cõgrue suscipiendũ: ꝛ ad non cõgrue exercẽdũ actus cõuenientes. ꝛ tñ nulla istarũ q̇nq3 penaꝝ sic excludit collationem vel receptionẽ q̇n si fiat simpliciẗ factũ ẽ. licet peccet sic ligatus: sicut p3. i. q. i. Sed de degradatione dicunt aliqui q̄ papa põt auferre ptãtẽ ep̃i: ita q̄ licet attẽptet postea cõferre ordines nichil factũ est non plus q̄ si laicus faceret. et isti bñt dicere q̄ potestas ep̃alis nõ est ptãs ordinis: s3 tm̃ iurisdictiõis. Similiẗ bñt dicere q̄ ali9 ab ep̃o pt cõfirmare et cõferre ordines. q2 ex quo ista ptãs est iurisdictionis põt papa istã cõferre alteri ab ep̃o. Alii dicũt q̄ ptãs ep̃i licet nõ sit ordo tñ est cõsecratio indelebilis. Aliqui dicentes q̄ est ordo: dicũt q̄ papa non põt istã ptãtẽ auferre / q̇n si fiat factũ est: nec alteri dare ptãtem cõfirmandi: nec conferendi sacros ordines: sicut nõ põt a sacerdote auferre q̇n possit corp9 xp̃i cõficere / nec alteri ptãtem dare. Sed de infamia quõ posset q̇s cõsulari ad famã; diciẗ q̄ nullo mõ de infamia iuris nisi p legislatorem q̄ põt infamẽ in integrũ q̄tũ ad famã restaurare: ꝛ sic papa põt clericũ: ꝛ q̄tum ad famã ꝛ q̄tum ad irregularitatẽ restaurare: ꝛ aliquãdo ep̃s etiã suspensio p illũ q̄ habuit ptãtẽ suspẽdendi. sic de interdicto et excõicatiõe. Et q̇d si q̇s eẽt depositus simpliciẗ vel degradat9. diciẗ q̄ papa posset de potẽtia absoluta non tñ est visum. ¶ Ad pmũ principale dico q̄ nõ excludit q̇n posset suscipe et cõferre de potẽtia absoluta nõ tamen de cõgruo. ¶ Ad aliõ dico: q̄ non est simile de sacramẽto penitentie et ordinis: q2 penitentia est necessaria ad salutẽ: nõ sic ordo: ideo nullus põt excludi a sacramento pnĩe p aliquã irregularitatẽ: nec absolute nec de cõgruo. ¶ Ad aliud p3 q̄ heresis nõ cõcludit q̇n si fiat factũ est. ¶ Ad primũ ad oppositum põt dici q̄ symoniace ordinat9 licet recipiat ordinẽ nõ tñ recipit executionẽ: q2 licet non sit iterum ordinandus. tñ est suspẽsus ab executione officii donec sit absolut9: ꝛ sic q̄tum ad executionẽ officii põt intelligi q̄ talẽ collationẽ oĩno irritã determinam9. i. q. i. ¶ Ad aliud sustinendo q̄ nõ possit ptãs auferri ab ep̃o pt dici q̄ ab ecclesia ꝛ a ministro põt sibi aliq̇d dari ministerialiẗ q̇ tñ põt auferri / q2 tñ sunt ministri in cõferendo nõ in auferẽdo: sustinendo aliã opinionẽ cõceditur conclusio. ¶ Ad aliõ de matrimonio dico: q̄ hoc veru3 est: q2 fiũt illegitimi ad cõtrahẽdũ: ꝛ iõ si postea ꝯtrabant separandi sunt: q2 nichil factum est. Et scḋm vnã opinionẽ idẽ cõcediẗ si est depositus ep̃s simpliciter: q2 tunc iste psone sunt illegitime ĩ hoc cõtractu. Sustinendo aliã opinionẽ de positiõe ep̃i diciẗ q̄ nõ est simile: q2 nũq̄ põt ep̃s fieri minister nõ idoneus in cõferendo: neq3 recipiẽs cũ habeat intẽtionẽ debitã in recipiendo q̇ ecclesia intẽdit conferre.

¶ Secunda questio.

SEcũdo queriẗ vtrũ sexus muliebris vel etas puerilis ĩpediat a susceptione ordinũ. Q3 nõ. Gal. iii. in xp̃o iesu neq3 seruus neq3 liber equaliẗ possunt recipere oĩa alia sacramenta mulier ꝛ puer sicut vir. igitur et ordines. ¶ Item: ĩ canone di. xii. fit mẽtio de presbyterissa etiã fit mentio de officio diaconisse: igitur mulieres pñt recipe ordines. ¶ Itẽ etas puerilis nõ impedit susceptionẽ alioꝝ sacramentoꝝ / vt baptismi / cõfirmationis. ꝛc. igiẗ nec ordinum. ¶ Oppositũ. di. xxxiii. Sacratas. vbi expresse habeẗ oẽ ministeriũ mulierũ vitupio plenum. ¶ Item: turpe est mulieri tonsura non viro ¶ Itẽ: de etate habetur q̄ diacon9 sit viginti annoꝝ. ¶ Dico q̄ excludere a susceptiõe ordinũ põt

esse triplicit: vel ab honeste recipere / vel exclude re ex necessitate. adhuc dupliciter / vt necessitate precepti vel necessitate facti. Primo mo excludit etas. vt hic loquimur de puero: qz no pot cu reuerentia debita recipe sacramentu: io no honeste. Scdo mo excludutur pueri a receptione ordinu sacroz qz ibi ponit certa etas: qz castitas est annexa ordinibus sacris. z io requirit in suscipiente cosensum vel expressum vel tacitu: puer neutru hz. Sed necessitate pcepti no excludutur pueri ab aliis ordinibus. Sed tertio mo scilz necessitate facti / etas puerilis non excludit qn si fiat factum est. qz potestas vel gradus quo quis pot apte ministrare pot pcedere actu suu. Unde ad impressionem caracteris no requirit cosensus / sed sufficit non fictio / vt pz in baptismo. Sed qd de sexu muliebri: dico q oino excluditur a receptione ordinu / non solu pter honestate / sz z precepto z facto. ita q si epo attemptet coferre et mulier suscipe / no solu peccat: sed oino nichil factu est. illud non tenet solo statuto ecclesie neqz petri neqz pauli: sed pcepto xpi. z ratio: qz nec ecclesia nec petrus nec paulus no ab vna muliere iniuste abstulisset qd sibi fuisset vtile ad salute. igitur multo magis nec a toto sexu. igit non esset vtile mulieri ad salute suscipe istos ordines. io tenet ecclesia q xps hoc instituit: qz mulier non est capax talis gradus eminentie. Un q paulus dicit ad Thimoteu. ii. Docere em mulieri no permitto. Intelligendum est q xps hoc non fecit imo / nec matri sue vnq pmisit aliqu gradu ordinis in ecclesia ex xpo. igit est sexus masculinus aptus ad suscipiendum hoc sacramentum. Sed congruitas ad hoc est: quia ordo est gradus eminentior: sed nulla mulier post lapsum sup aliquez viru debet habere dnium. qz post petm debet totus sexus totaliter esse subiectus alteri sexui qcquid fuisset prius. Dicitr vbi est ages eiusde speciei z passum eiusde spei si fiat actio sequitur effectus eiusde speciei. epo est agens vnu numero. At ulier z ho passa eiusde speciei. igitur si caracter pot imprimi in aiam viri z in aiam mulieris. Dicit q maior hz veritatem vbi agens e naturale et agit p forma naturale. Si vero est ages volutariu vel instrumentu agentis volutarii maior est falsa. sic est hic. epo est instrumentu vel minister agetis voluntarii pncipalis. io etsi acceptaret nichil facerz.

¶ Ad primu pncipale dico q in xpo neqz est fu neqz liber qtum ad regnu vel quantu ad gradus gratie. qz equale gram pot tribuere mulieri sicut pbro. tn aliqu gradu pminentie pot recipe vir que non mulier. ¶ Ad aliud dico q qtu ad sacramenta q sunt vtilia mulieri ad salute equalit pot recipe sicut vir. ¶ Ad alid dico forte i grecia posset presbyterissa appellari vxor psbyteri. tame in lingua latina pot dici bona vidua q pot hre act eminentes sup alias mulieres ex confidentia fidei sue sicut hz abbatissa. tn respectu nullius viri dz habere actum eminete. Et sic posset dici q dyaconissa dr illa cui ex officio comittit legere omelia in matutinis: no qz possit in aliqu actu ordis

¶ Ad aliud pot dici per dicta in positione q minor etate phibetur recipe ex pcepto. tn si fiat factum est. vel pot dici q qn hoc fuit statutu de illa etate certa non erat iuuenes sic educati sicut nunc: nec statim mancipati in exercitio officii diuini. io plus tpis requirebatur tunc ad receptionem ordinum q nunc. ¶ Distinctio. xxvi.

Circa hanc distinctione. xxvi. qrit vtz matrimoniu imediate sit institutu a deo Qz non. Gen. iii. hoc nuc os ex ossibus meis. ibi adam instituit matrimoniu. ¶ Itc circa illud quod est institutu immediate a xpo no pot inferior dispesare: sed nunc ecclesia dispensat matrimoniu cotractu infra quartu gradu. ¶ Oppositu. quos deus coniunxit homo non separet. ¶ Distinctio. xxvii.

Utru ad matrimoniu requiratur consensus verbis expressus de pnti: Qz non qz nullus pot esse certus de cosensu alterius. igitur nullu eet matrimoniu. ¶ Item: vt habetur in canone: sufficit tacit cosensus partiu si parentes sint cotrahetes. ¶ Oppositu. per cosensu tacitu non acqritur alteri ius. sed per apl'z: vir no habet potestate sui corpis: sz mulier. z ecotra post matrimoniu. sed hoc ius no potest acquiri sine consensu expresso. ¶ Qo. ii.

Secundo querit vtz diffinitio matrimonii posita i littera sit bene data: Qz no. di q e coniunctio. Et tunc quero igitur aut coniunctio passiua: aut relatio cosequens cotunctione passiua. Non pmo motum: qz illa coniunctio esset in genere passiois. et p ons haberet aliqua forma inductiuam in passu tu: qz coniuctio passiua transit et p ons no remaneret obligatio post actu. Si secudo mo: igitur non posset ee terminus motus. sed nunc est coiunctio z prius no fuit. igitur aliquis motus vel mutatio et teriat coniunctione: igitur. zc. ¶ Item: z si sit eade via ab athenis ad thebas tamen e alia habitudo: z econtra. igitur alia habitudo mariti ad femi nam: z ecotra: igitur matrimoniu erit, due coiunctiones / z no vna coiunctio. vel erut duo matrionia inter viru z muliere. ¶ Oppositu magister in littera. ¶ Distinctio. xxviii.

Circa distinctionez xxviii. qritur vtru solus osensus expressus verbis de pnti causet matrimonium: Qz no: qz oe vinculum ad quod licite pot seq carnalis copula e matrimoniu: sed per verba de futuro expressa potest licite seq carnalis copula z catur vinculu indissolubile: qa tales couenientes no dicuntur adulterari. ¶ Ite

fortior est obligatio cũ iuramento ꝙ̃ sine iuramẽto:sed si aliquis dicat sine iuramẽto verba de presenti accipio te in meam:consurgit vinculũ insolubile:ergo si cũ iuramento dicat verba de futuro accipiã te in meam:est vinculũ insolubile. ¶ Op positũ magister in littera. ¶ Circa istas qões pri om premitto ꝙ hoiem velle ꝓcreare ꝓlez põt eẽ actus circũstantionalis. Nã iste actus esse potest bonus moraliter ⁊ malus. Nam iste actus est humanus et non de se bonus / neq3 complete mal9. igitur põt esse circunstantionalis debitis circũstãtiis ꝙ nõ sit de se malus q2 aliud aĩal põt suã spẽz conseruare absq3 actu malo. igiẗ ⁊ hõ. Etiã3 esto ꝙ esset mortalis. adhuc non eẽt magis cõtra naturam cõicare materiã suam ⁊ ꝑfectionem mõ si bi possibili ꝙ̃ sit nunc. igiẗ non est cõtra rectã rationẽ:tũ. q2 actui scõm se malo nunꝙ̃ h3 hõ preceptum in exequendo. sed preceptum habuit hõ ad hoc ante lapsum Geñ. ij. crescite ⁊ multiplicami. Et post lapsum Genesis. ix. idem. tum: q2 non est malum multiplicare quod restaurat numerũ deiectoꝝ a curia celesti. sed multiplicatio hũana ẽ huiusmodi. ¶ Itẽ: iste actus nõ est de se sufficienter bonus nisi circũstantiõatus: q2 iste actus non est immediate respectu finis vltimi. ideo velle ꝓcreare vno modo põt esse volibile. alio mõ non volibile. cum nõ sit vltimũ bonũ. igitur iste actus ẽ circunstãtiõalis. ¶ Itẽ: ille actus est de se malus: cũ obiectũ repugnet actui ⁊ agenti. sed velle ꝓcreare ꝓlem neutro mõ se h3: q2 nullus est actus quin posset eẽ malus quantũ est de genere actus rõne circũstantiaꝝ debitaꝝ preter ꝙ̃ amare deum. Similiter odire deũ de se est malus actus: nec ꝑ aliquam circunstantiã põt esse bonus. nõ sic autẽ aliqs ali9 act9. Prima igitur circũstantia hui9 actus est circunstantia finis. velle ergo ꝓcreare ꝓlẽ religiose educandã ad cultũ diuinũ est actus circũstãtionatus circũstantia finis debiti: q2 sic debet quilibet velle se esse educatũ. ¶ Ad hoc est anselmus Cur deus hõ libro. ij. ca. j. Et August. ix. sup geñ. Non oĩs qui habet ꝓlem habet bonũ ꝓlis Ista circunstantia finis nõ sufficit ad hoc ꝙ act9 sit bon9. Sed vltra requirit ꝑsonas duas scilicet marẽ et feminã et nõ qualitercũq3: sed determinatũ et determinatã q2 hoc cõgruit fini nõ solum ad vnã ꝓcreationẽ sed etiã ad creatã: q2 ꝙ qualibet cũ qualibet se cõmisceat natura nõ pateret nec etiã educeret ad religiose viuẽdũ nisi haberet patrẽ determinatũ qui debet dñari sibi in precipiẽdo: alius debet informari a patre obediẽdo ꝙ nõ fieret ita cõgrue si nõ haberet nisi patrẽ vagũ igitur in ꝓcreatiõe recta cõgruũ est ꝑsonas procreatiõe cõuenire ¶ Itẽ amicitia fuaẗ i illis pollicitis debitas ꝓpinquitates. Sed si in creata ꝓcreatione nõ conuenirent determinatus et determinata ꝙ̃ prius natura seruaẗ in ea. amicitia rõne ꝓpinquitatũ. ¶ Ulterius dico ꝙ adhuc est alia circũstantia debita: sc3 ꝙ determinat9 cũ determinata sit obligatus ⁊ ecõtra vinculo idissolubili: q2 nisi sic esset non ita bene seruaretur ꝓcreatio ꝓlis determinati cũ determinata create: sed liceret vtriq3 libere eligere igit̃ ex obligatio determinate ꝑsone ad determinatã in specie humana vĩculo indissolubili est honesta ad ꝓcreationẽ prolis religiose educãde. Sed ista non põt esse indissolubilis nisi ex ꝑcepto superioris vel ex volũtate ꝓpria. Nũc aũt lex nõ determinat quis ꝙ̃dã accipere: q2 ex quo ibi innascitur vinculum indissolubile illud d3 fieri ꝑtibus cũ cõditionib9 ꝙ̃ iuuãt ad indissolubilitatẽ: igitur cogruũ est ꝙ fiat ex electiõe ⁊ amore: q2 lex posset couenire vbi eẽt ꝑtib9 iniuis ⁊ ibi nõ staret bene vinculũ igiẗ ex actu cotrahẽtiũ inascitur. illud vinculũ hmõi aũt act9 est voluntatis: q2 ꝑ voluntatẽ est quis dñs sui et facit se seruũ. Sed ꝑ solũ actũ voluntatis non põt fieri illa obligatio: q2 ꝑ hoc nõ põt cõstare de volũtate alteri9: iõ innasciẗ ꝑ actus voluntatis mutue expsse per certa verba vel signa. Debet igiẗ illud vinculũ innasci ex cõtractu honesto mutue voluntatis expresse ꝑ certa verba vel signa. igitur debet eẽ libere vt do vt des vel si des: igiẗ ꝑ obligationẽ donationis ẽ ꝙ hõ nõ h3 ꝑtãtẽ sui corporis s3 mulier: ⁊ ecõtra. Et nõ d3 esse solum ex ordinatione supioris: imo d3 eẽ mutua donatio maris ⁊ femine potestatis corpis ad ꝓcreandũ ꝓlem religiose educandam quo vincIo indissolubili est cõtractus honestus. ¶ Ulterius cõgruit ꝙ ista mutua donatio approbetur a supiori sc3 a legislatore ordinãte vinculu3 insolubile sequi talẽ cõtractũ: q2 illud non est statĩ notũ vt primũ principiũ practicũ: neq3 vt euidenter sequẽs ex eo. iõ cõgruum est vt manifesteẗ a superiori. De9 aũt est superior ad totã naturã humanam: igiẗ congruũ est ꝙ hoc precipiat cũ nõ expliceẗ ꝑ principiũ practicũ: tum etiã: q2 magis timetur quod precipitur ꝙ̃ qd est notum ratione naturali. ideo expediẽs est ꝙ legislator precipiat talẽ obligationẽ indissolubiliẗ seruari ¶ Ultimo dico ꝙ hoc factũ est Geñ. ii. et Math. xix. vbi dixit xp̃s. Qõ de9 cõiunxit. ⁊c. Patet igiẗ ꝙ immediate est institutũ a deo inquãtũ legislator. Etia3 cõgruũ est ꝯhẽtib9 debite gr̃a ꝯferaẗ ad actũ difficilẽ faciendũ indigem9 gratia: sed indissolubiliter illud seruare / aliquando est magis difficile ꝙ̃ difficultas cuiuscũq3 religiõis cũ nullo casu excepto vno possit excusari ab illis ꝙ̃ reqrũtur. Etiã ꝯgruum ẽ ꝙ sit aliqd signũ sensibile nobis hui9 gratie conferende: q2 ꝓpter illud sensibile illud audiuis ꝙ̃ritur: igiẗ sensibile signũ ꝯgruit ad significandũ gratiã allatã legitime cõtrahentibus cũ hic sit aliquis act9 rectus ex quo innasciẗ obligatio in ista: et q2 matrimoniũ possit equocari: vno mõ accipiendo ꝓ cõtractu: alio mõ ꝓ obligatiõe. tertio ꝓ signo sensibili: nõ tñ est necesse matrimonium ad ista equocari: q2 primo mõ accipiẽdo ⁊ tertio sũt tñ in fieri: s3 medio modo semꝑ manet post contractũ: ⁊ tunc est mutua datio corporũ vno mõ accepta datiõe. tamẽ primo mõ põt dici mutua datio corporũ in illo cõtractu. Scõo mõ non est proprie obligatio contracta ex mutua datione. Tertio mõ diciẗ signũ sensible ad mutuã donationẽ.

Sed primū hoꝝ dicit̄ proprie cōtract⁹ matrimonij nō intrāsitiue: hoc est ad matrimoniū sicut ꝓfessio religiōis est professio ad religionē. nō ipa religio. Scdo mō est matrimoniū ꝓprie indissolubile vinculū. ⁊c. Tertio mō dicit̄ signū sensibile et nō sacramentū. Sed signū sacramenti matrimonij genitiue: iō non est idē necessariū ad cōtractū et ad matrimoniū qd̄ est sacramētū: q2 in omi lege pōt eē ɔct⁹ matrimonij: vt si dicat do vt des nisi forsan deus specialiter. Sed sacramētū non fuisset scdm̄ ꝙ matrimoniū est sacramentū noue legis et dꝫ esse ꝑ signū nō tñ requirit semꝑ verba expressa: sicut est de vēditione libri. imo sicut ego ꝑ scripturā possum manifestare voluntatē: ⁊ si appendit̄ sigillū magꝭ credit̄ ꝙ si eēt simplex expressio verboꝝ. iō si sacramentū tm̄ cōsistat in verbis tūc cōtract⁹ pōt eē necessarius sine verbis / sꝫ nūꝙ sacramentū. Si aūt cōsistat sacramentum ī verbis vel signis: tunc hꝫ magnā latitudinē: nec req̄rit ꝓpē hoc sacramētū materiā sicut alia sacramenta nisi extēdēdo ad contrahentes: nec req̄rit formam ita certam sicut alia sacramēta. Si tñ sit essentialit̄ signū audibile vbi illud nō pōt esse nō erit sacramentū matrimonii: sed cōtractus est necessarius ꝑ signa: ⁊ talis pōt esse inter mutos: et scdm̄ istā viā nō est ibi gratia vi sacramenti: q2 nō est ibi aliquod sacramentū matrimonij: forte tamen vi meriti pōt esse ibi gratia. Si tñ nō req̄rat verba sed signa aliqua: tūc in mutis si sint illa sigā est veꝝ matrimoniū. vnde veri coniuges possunt esse sine verbis. sed quib⁹ signis nō est determinatum. Est igit̄ vnū sacramentū: ⁊ habet vnā formā integrā: licꝫ ptes sint multe vt verba vel signa sensibilia. Quis minister dico ꝙ ministrat̄ a cōtrahētib⁹: lꝫ ad solēnitatē ꝑtineant aliqua alia. ¶ Per hoc ad primā q̄ōnē dico: ꝙ sicut prius declaratū est. Et cū dicitur ꝙ adā instituit: dico ꝙ adam fuit preco dei. seu non auctor in instituendo hoc sacramentū: q2 cū q̄s hꝫ auctoritatē īstituēdi hꝫ auctoritatem reuocādi. ¶ Ad aliō dico: ꝙ null⁹ īferior pōt mutare si fiat vt decet q̄n factū sit / neqꝫ ecclesia īmutauit: tñ bn̄ possunt ꝑsone fieri inhabitabiles ad cōtrahendū.

ad.ii.q̄ōnē ¶ Ad scdam q̄stionē dico: ꝙ nō req̄rit̄ cōsensus verbis exꝑssis: q2 fit cōtractus nō tm̄ verbis sed q̄busdā aliis signis / vt dictū est in positiōe.

ad.i.ꝑnci. ¶ Ad primū principale dico: ꝙ nō requirit̄ oīmoda certitudo / sicut ptꝫ in vēditiōibus siue satis cert⁹ certitudine tali qualis req̄rit̄ ꝑ verba certa ꝙ ali⁹ vult vendere suam rem: sic verbis debitis vel signis potest esse certus mutuus consensus qualis requiritur ad illam obligationem. ¶ Ad aliud dico ꝙ aliquando sufficit consensus tacitus quando parētes audientes non contradicunt: et ibi qui tacet consentire videt̄. Tamen si requirantur verba prolata a cōtrahentibus non est ibi sacramentū.

ad.3.q̄ōnē. ¶ Ad tertiā questionē dico ꝙ diffinitio mag. est bona et magis explicat̄ sicut dixi in positiōe est ei obligatio indissolubilis ⁊c. ¶ Ad primū principale dico ꝙ est cōiunctio que est respectus qui nascit̄ ex cōiūctione. passiua et si dicatur ꝙ sunt respectus reales: tūc pōt cōcedi ꝙ ille respectus est extrinsecus adueniens cū positis extremis mere contingenter sequitur ipsa. ⁊ talis potest terminare motum si tamen ille respectus sit tantū relatio rationis vt credo veri⁹ tūc illa cōiūctio est ordinatio que est in voluntate legislatoris qui ordinat talem contractū qui est relatio rationis. Unde nichil reale est ī anima vni⁹ nec corpore ꝑ cōtractū qd̄ nō prefuit: sicut si nunc detur tibi magnū dn̄ium nichil est nouū in te nisi ens rationis. ¶ Ad aliud concedo ꝙ sunt ibi due ɔiūctiōēs: q2 due hītudines nō tamē duo matrimonia q2 matrimoniū ē mutua obligatio ⁊ nulla illarū tantū. ¶ Ad quartā questionē dico ꝙ sol⁹ cōsensus expressus per verba de presenti vel per signa causat matrimonium ita ꝙ cōsensus de futuro nō causat quia promittens in ꝓtū talis non dat. iō si promittens anteꝙ det alienet rem non potest tibi dare rem: q2 iam efficitur non sua: sed promittēdo rem nunꝙ transfert dn̄ium. igitur si det alteri debet penitere de promisso et non pōt tibi dare qd̄ nō est suū. ¶ Ad primū principale dꝫ omne vinculū indissolubile ad quod sequitur licite carnalis copula est matrimoniū. dico qd̄ falsum est nisi intelligitur ꝙ tūc sit indissolubile hoc est ante actū q2 si indissolubilitas sequit̄ ex carnali copula manifestum est ꝙ prius nō fuit matrimoniū nec forte vnꝙ erit si req̄rantur verba de p̄nti erit tñ cōtract⁹ matrimonii indissolubilis non tñ erit sacramētum. ¶ Ad aliud cū dꝫ ꝙ firmi⁹ est vinculū cū iuramento ꝙ sine posset cōcedi ceteris gibus tū iuramētū de futuro ē ꝓmissio tm̄ cōtract⁹ de presenti est datio nūc autē ꝓmissio ⁊ datio simul repugnant. ¶ Distin. xxix. ¶ Questio prima

Circa hanc distinctionē. xxix. q̄rit̄ vtꝝ ɔsensus coactus sufficiat ad contrahēdum matrimoniū: Ꝙ sic. baptizatus timore penꝭ sufficienter cōsentit. igit̄ cōsentiens matrimonio timore penarū sufficiēter cōsentit. aſis ptꝫ. extra de baptismo et ei⁹ efficacia. ca. Maiores. ¶ Itē: simpliciter nō possit talis cogi ad cōsentiendū: sed tm̄ ꝑ metū: nūc aūt metus q̄ non pōt cadere in constantem virū nō excusat. sed nullus met⁹ pōt cadere in cōstantē virū. q2. iii. Ethi. vir fortis est impauid⁹. ¶ Item: hmōi coactio nō est nisi quedā efficax ꝑsuasio. igitur sicut metu pene pōt aliq̄s cogi ꝑ persuasiōes: ita pōt ꝑ blanditias. igit̄ iste ɔsensus īpediret matrimoniū ¶ Itē de despōsatiōe īpubeꝝ habet̄ ꝙ pater pōt tradere filio quā vxorē vult ⁊ fili⁹ post ea cū deuenerit ad etatē tenetur obedire patri in hoc. ¶ Oppositum: magister in lfa. ¶ Itē: fauorabili⁹ ē matrimoniū spūale ꝙ carnale ꝗto aīa excedit corpus. sed consensus coactus ad obligatiōnē. ¶ Item ꝙ filius nō posset cogi a patre habetur vbi prius primo ca. Dicitur ad questionem ꝙ nō pōt fieri coactio ad cōsensum faciendū. nisi ꝑ

metum:metus iste non cogit cōsensum in interio
rem q2 nō cogit nisi ad hoc q actꝰ posset euadere
penas sed sufficienter euadit ipsos iferentes sibi
penas p verba concedendo q accipit eam i vxo-
rem. igit̄ tm̄ pōt esse coactus actu exteriori. Aut
igitur cū hec cōsentit aīo simpliciter consentit in
foro cōscientie:q2 q̄tū ad hoc nō potest cogi ani
mo interiori vel non. Si consentit animo: tn̄ in
foro ecclesie nō est matrimoniū:q2 presumit̄ q i-
uite hoc fecit. Si aūt nō cōsentit aīo in nullo obli
gatur. ❡ Cōtra. iste metꝰ nō est absolute coactio
ad actū exteriorē:q2 nullus posset eū cogere sim
pliciter ad pferendū illa verba:q2 q̄tūcunq3 aliq
mouerēt linguā suā nunq̄ pferret verba nisi vel-
let nec potest cogi ad pferēdū per metū qui pos-
set cadere in constantē virū q̄ ducit ipsum in pctm̄
mortale. Sed si pferat verba exteriꝰ et dissētiat
interius simpliciter mētitus est. igitur nullus me
tus cadens in cōstantē virū pōt eū ducere in men
daciū perniciosū. igitur necesse est q ille metus q̄
iducit virū constantē ad proferendū illa verba i-
ducat ipm̄ ad cōsentiendū aīo illi actui interiori
sine quo non pōt esse absq3 pctō mortali. ❡ Itē.
nullus metus debet cadere in cōstantem virū ni-
si respectu minus mali duobꝰ malis propositis:
q2 sicut secūdum rectā ratonē est bonu eligendū
sic minus malū si alterū sit necessariū sed profer
re verba sine consensu interiori est maius malū
cū sit malū culpe q̄ quodcūq3 malū exterius pos
set sibi iferri cū quodlibet tale sit malū pene. igit̄
nullus vir potest cogi ad actū exteriorem sine cō
sensu in actu interiori. ❡ Item illi cui non esset il-
licitū consentire in matrimoniū nullo modo pos
set fieri coactio que posset cadē in constantem vi
rū. Sicut religiosus per nullū metū posset cōsen
tire actui exteriori:q2 si cōsentiret interius pecca
ret mortaliter cōtra pfessionem si nō perniciose
mētiretur et iterū peccaret mortaliter. igit̄ talis
nullo modo posset pferre verba pter quēcūq3
metū. igit̄ nec alius nisi qui licet sibi cū verbis cō
sentire interius. Et confirmat̄ quia si alicui intli-
geret̄ pena ad faciendū aliquod malū inuite fa-
ceret:et cū3 hoc diceretur sibi volo q tu iures q
hoc faceres sine metu vt possit esse matrimoniū
ratū / certū est q nullus deberet hoc iurare. imo
quilibet faciēs peccat mortaliter. igit̄ non posset
vir cōstans hoc cōplere sine pctō mortali. ❡ Itē
tertio ethi. de operationibꝰ mixtis nō solū est ibi
metus exterius ita q mare cogat manus pcere
merces ad extra sed in illo casu volūtas simplicit̄
consentit interius ad vitandum maius malum.
❡ Contra scōm dictū dicitur q ecclesia nō presu
mit q sit matrimoniū:illud est falsum:q2 ecclesia
presumit q melius:donec pbet̄ cōtrariū sicut pa
tet. si quis accipiat vxorem per verba de futuro si
postea sequatur carnalis copula non constat ec-
clesie vtrū hoc fiat ad torquēdū libidinē vel mo-
do bono et tn̄ presumit q tractauerit eā sine pctō
mortali. ꝛ iō h3 cōtractū ratū. ❡ Item extra de
scrutiniis quilibet censet̄ idoneus qui non pbat̄

inidoneus. Dico igitur ad questionem q coactio
nō pōt pprie in actibus humanis:q2 violentū est
quod ab extrinseco nō cōferente vim passo: ita q ly
passo cōstruitur cū ly cōferente ita q iste sit intel-
lectus q violētū est cōtra inclinationē passi q̄tū
est de se et sic q aliquis nolēs vel ecōtra est iposs-
bile igitur coactio in nobis nō est nisi vel q̄tū ad
pati: vt si hō ligat̄ ibi stat cōtra volūtatē vel q̄tū
ad actionē instrumentalē: vt si aliquis me inuito
manu mea aliū occidat ita posset manu erea. iō
neutro modo est coactio per metū. sed qn̄ nō leui
estimatione:sed certa estimatione eligit quis qd
est minus malū cū certitudinaliter estimet alias
magis malū sibi inferendū nūc aūt possibile ē q
alias sciat simplicit̄ magis malū q̄ sit matrimo-
niū. cū hoc nō sit pctm̄ mortale:sed pena q̄dā i ac
cipiēdo talē q̄ alias nō acciperet ꝛ magis malū
pene esset mori vel enormiter mutilari vel capti-
uari ꝛ iste metus pōt cadere in constantē virū:q2
cū sit dñs volūtatis sue pōt mutare voluntatem
suā pter malū pene maioris consentiendo, inte
rius verbis platis exterius:q2 nūq̄ pōt alicui in
fligi nisi malū pene igitur nō pter hoc vitandū
d3 eligere malu culpe igitur per nichil potest co-
gi ad actū exteriorē sine interiori: vnde forte nō
posset quis pter aliqd malū pene eligere malū
culpe alicuius actus qui ex genere suo esset pctm̄
veniale hoc tn̄ nō assero. ❡ Secundo dico. q iste
consensus nō est sufficiens ad matrimoniū3. illud
habetur extra de spōsalibus cū locū. vbi dicit pa
pa q puella debet poni in loco tuto vbi posset cō
siliari expresse voluntatē suā. Et idem habet̄ pri
mo ca. veniens. et in alio ca. cōsultatū. Sed qua
re ita est dico q ex pte cause formalis efficientis
et finalis. Formalis q2 matrimonium est mutua
datio corpoꝝ. ꝛc. Et licet non sit datio liberalissi
ma cū nō fiat nisi gratia datiōis ecōtra debet tn̄
esse datio liberalissima et hoc ex efficiente sc3 ex
institutione diuina. Unde ecclesia non tm̄ sic di-
sposuit:sed pmulgauit qd xp̄s istituit q2 etiā hoc
saluabatur i lege nature:q2 vt habet̄ Gen. xxiiij.
Cū missus fuit nuncius ad querendū puellam re-
beccā dixit abrahā nūcio si noluerit puella veni-
re tecū innoxius sis a iuramento:et cū ipse dixis-
set nunciū dixerunt parentes queramus cōsensū
puelle. Etiam pares ade dixit dñs Gen. ii. Relin
quet hō patrē et matrem et adherebit vxori sue.
sed non adheret quis illi qd tenet inuite. Ex pte
igitur cause formalis et efficiētis patet q debet
esse libera datio. Ex his patet tertiū q hanc for
mā instituit deꝰ pter finē vt ppt ple religiose
educandā:q2 quod quis nō diligit facile cōtēpnit
igit̄ debet ee libera datio corpori respectu finis
instituti. Dicit iste cōsentit aīo licet p metū aliter
esset plurius vel perniciose mendax vt prius ar-
guitur. igit̄ per actum volūtatis transfert dñium
corporis sui. igitur non reseruat sibi dñium. igit̄
est verū matrimoniū. Item si ois cōsensus p me-
tū impediret. igit̄ vbi esset maior metus magis i-
pediret. igitur cōtrahēs ex metu peccat morta-

lis impediret matrimoniū cū iſte ſit maioꝛ met⁹ ꝙ alicuius pene inferēde. Si igit̄ aliquis teneret̄ per obediētiā ad pꝛecepta licita ſuperioꝛis ſi preciperet ſibi ducere vxoꝛe3 metu pcti moꝛtalis vt inobedientie iſtā duceret. igit̄ nō tenetur poſtea hoꝛ matrimoniū ſeruare. ¶ Item ſi aliquis ex metu alterius vt pſone dilecte acciperet vxoꝛem nō teneret̄ illā habere: vt ſi mulier diceret occidam me niſi velles me capere. vel ſi alius vellet eā occidere: ⁊ tunc ꝑpter malū perſone dilecte vitādū aliquis talē duceret eſſet cōſenſus ꝑpter metum ¶ Ad pꝛimū hoꝛū dico ꝙ ꝗtūcūq3 aliquis de ſe non habeat voluntatē ducēdi iſtā vxoꝛē tñ tenet̄ pꝛo tunc mutare voluntatē ſuā ita ꝙ ꝗtū eſt ex ſe vult eā ducere: non tñ ſequitur ꝙ transfert dñiu3 coꝛpoꝛis ſui ſicut dictū eſt pꝛius ꝙ nulla datio poteſt eſſe firma ꝗ eſt cōtra volūtatē dñi ſuperioꝛis q2 vel requiritur ꝙ ſuperioꝛ cōſentiat vel nō contradicat. Nunc autem voluntas cauſe efficientis matrimoniū eſt. ꝙ ſit libera datio coꝛpoꝛū et ꝗl3 coactio eſt ꝯtra volūtatē dei: q2 ſicut cōgruit fini matrimonii. iō licet dicā accipio te in meā ꝗtumcūq3 in me eſt: tñ illā nō accipio ſimpliciter cum hoc ſit ꝯtra volūtatē dñi ſuperioꝛis. Nec opoꝛtet hanc cōditionē expmere: q2 ſufficienter eſt ſubintellecta quia cū quis dat aliquid nō opoꝛtet eum dicere de hoc velit deus nolit deus: q2 ſupponit ſemper ꝙ voluntas ſuperioꝛis nō ſit in cōtrariū. ¶ Ad aliud de obediētia dico ꝙ aliquis teneat̄ ꝑ obedientiā recipere pꝛelationē aliquā a ſupioꝛe ſi recipiat iſte ꝯtrahit matrimoniū ſpūale ex metu pcti moꝛtalis: tamē intēdit pꝛincipaliter aliud vt ſeruare iuſtitiā cuius obediētia eſt pars vt hic loquimur. ideo hoc facit extrema electione ⁊ talis ſimpliciter ligat̄. Sic ſi aliquis cōtrahit matrimoniū ex pꝛecepto ſupioꝛis ſi talē ſuperioꝛem habeat i hoc ꝙ facit ſeruādo iuſtitiā ex mera electione ſe ligat. ¶ Ad aliud ꝙ ſi qs vitaret in alia perſona pctm̄ moꝛtale et ꝑpter hoc ſolum duceret vxoꝛem ꝙ alias eſſet ſibi magna pena eſſet factū valde meritoꝛium: tamē hoc non tenet̄ facere. Si tñ faciat iſte metus nō excludit qn ligetur. ¶ Ad pꝛimū pꝛincipale dr̄ ꝙ nō eſt ſimile de baptiſmo ⁊ matrimonio: q2 i baptiſmo efficit̄ cōditio baptizati melioꝛ. In matrimonio vero ꝑpter metū licet nō efficiat̄ conditio mala efficit̄ tñ oneroſa. vel aliter dico ꝙ ſimpliciter ligat̄ ꝗtū eſt de ſe ſicut ſi aliquis ſacerdos ſit coact⁹ ad abſoluendū aliquē ille ſimpliciter eſt abſolutus ab illo pctō: tñ non habet̄ in. vj. li. ꝙ extoꝛquētes abſolutiones eo ipō incurrūt excōicationē nō ſimpliciter eſt abſolut⁹. ¶ Ad aliud dico ꝙ ille metus qui impedit matrimoniū eſt metus qui debet cōſtare in conſtantē virū. Et cū dr̄ foꝛtis eſt impauidus verū eſt ſcōm rectā rationē non tñ oīno: ſed pauebit vt recta ratio dictat: vt habet̄ in. iii. ⁊ in hoc diſtinguit̄ a ptinaci. ¶ Ad aliud dico ꝙ non eſt ſimile de perſuaſione efficaci per penas ⁊ per blandicias: q2 ſicut baptizatus eſto ꝙ haberet voluntatē ſi ferret̄ rurſu3 ne frangeretur multū haberet de inuoluntario et modicū de voluntario. Sic cū quis ꝑpter minas vel penas vult aliquid multū eſt ibi de inuolūtario: q2 ſi dimitteret̄ ſibi hoc nollet. Sed cū quis per blanditias vehementer inducitur multū eſt ibi de volūtario: q2 nō eſt cōtra appetitū ſenſitiuū et cū appetitus ſenſitiu⁹ eſt confoꝛmis volūtati multū eſt ibi de volūtario iō nō eſt ſimile hinc inde. ¶ Ad illud qd̄ dictum eſt de filio ꝙ tenet̄ obedire: verū eſt de congruo. Unde illud nō eſt dictū in iure canonico: ſed ciuili. ⁊ eius cōtrariū dictū eſt in iure canonico.

¶ Diſtinctio. xxx. ¶ Queſtio pꝛima.

Circa hanc diſtinctionē. xxx. ꝗrit̄ vtr̄ ad ꝯſenſum matrimonij requirat̄ ꝙ ſequatur appꝛehenſionē non erroneā. Et ꝙ nō Jacob nō cōſentit in lyam: et tñ fuit matrimoniū. Itē vt habet̄ Gen. vij. de benedictione iacob vbi fuit erroꝛ perſone et tamē pater poſtꝗ̄ ſciuit dixit eritq3 benedict⁹ igitur pari ratione matrimoniū. ¶ Item errans i baptizando perſonā ꝓ perſona ſimpliciter baptizat. igitur ⁊ ſic in ducendo vxoꝛē. ¶ Item plus nocet cōiugi malicia moꝛis ꝗ̄ ſeruitus: ſed malicia moꝛe nō impedit ignoꝛata igitur nec ſeruit⁹ licet ignoꝛetur. ¶ Oppoſitū magiſter in littera.

Secunda queſtio

Secundo queritur vtrū inter maria et ioſeph fuerat verū ⁊ legale matrimoniū Et ꝙ non. xvii. q. j. vouentibus dānabile eſt matrimoniū. Maria pꝛius vouerat caſtitatē. igitur non fecit dānabile. Item numeroꝝ vltimo. Pꝛeceptū fuit matrimoniū faciendū de tribu ſua Joſeph fuit de tribu iuda maria vero de tribu ſacerdotali. ¶ Item conſenſus in matrimoniū eſt aliquid vel igitur pꝛeciſe in cohabitationem pacificam / vel in carnalem copulam. Nō pꝛimo modo: q2 ſic inter fratrem et ſoꝛorem poſſet eſſe matrimoniū. Non ſcdo modo: cū maria nō cōſentit in carnalem copulā ibi nō fuit matrimoniū. ¶ Oppoſitū magiſtri in lfa. ¶ Ad pꝛimā queſtionē dico ꝙ erroꝛ pōt eſſe in hiis ꝗ ꝑ ſe ptinent ad matrimoniū vel in cōditionibus ꝓcedētibus vel in ꝯcomitātibus: vt erroꝛ perſone vel cōditionis: vt ſi vir credat illā cōſentire cū tñ non faciat interius. Nō aūt quilibet erroꝛ iſtoꝝ impedit matrimoniū: q2 ex quo eſt datio libera et ignotum impedit liberū cū impediat voluntarium: igit̄ in illis que ſunt per ſe vel circa pꝛecedētia vel circa contractū ipediunt q2 erroꝛ perſone tollit liberū cōſenſum ſimiliter conditionis: q2 ſi bera credit poſſe ſeruū dare coꝛpus ſuū / ⁊ nō poteſt cū non ſit ſuū: ſed dñi ignoꝛātia ſimiliter impedit vt ſi vna pſona intendit ſe dare et nō econtra nichil fit q2 nō pōt vna perſona eſſe obligata et non econtra. dicit ſi qs det expectādo retributionem et ſi nunꝗ̄ recipiat: fiat tamē ſimpliciter.

igitur potest vna persona esse obligata non alia. ¶ Item dans corpus suum altera credēs sic ecōtra q̄tum in se est astrictus est alteri vinculo insolubili / et non propter hoc est inhabilis ad matrimonium. igitur alia persona est sibi astricta q̄ dixit verba licet tunc interius non consensisset. ¶ Ad p̄mū horū dico q̄ duplex est datio. vna expectās redditionē / alia non: sed simul habet dationem mutuā vel nihil fit. Prima datio stat simpliciter et si nūq̄ sibi aliquid reddatur: quia aliquando non est ibi conditio expressa: sed dat absolute cogitat tñ habere retributionem: sed alia datio licet nō exprimet do si des: tñ non expectat redditionē: q̄ ex natura sua habet redditionē suā mutuam simul. ¶ Ad aliud magna briga est. Si vir postea dicat se non ꝓtulisse verba affectu maritali: sed causa libidinis extorquende dico tamen q̄ mulier nō deberet facere sibi cōscientiam: q̄ magis tenendū est q̄ vir nūc mētiat̄ q̄ prius. Si tñ mulier faceret sibi consciētiā nō posset sibi reddere debitū: q̄ timeret fornicationē nec posset aliū virum ducere. nō q̄ esset sibi astricta et obligata: esto q̄ vir qñ ꝓtulit non consensit interius sed q̄ ipsa nescit an vir mentiat̄. iō nō p̄t aliū ducere: q̄ tunc est huic astricta. ¶ Ad p̄mū principale dico q̄ iacob postea consensit. prima tamen nocte fuit cum ea. ¶ Ad aliud dicit̄ q̄ ysaac expauit postq̄ sciuit se esse illusū: ita q̄ raptus fuit in extasim et tunc vidit q̄ voluntas dei fuit et iō confirmauit. ¶ Ad aliud dico q̄ nō obest baptisato ignorāter error baptisantis: iō non est simile. ¶ Ad aliud q̄ malicia moralis nō est per se contra istum actū sed seruit⁹ īpedit dationē corpis. iō ē p se ꝯ istū cōtractum. iō nō est simile. ¶ Ad scōam questionē dico q̄ inter mariā et ioseph fuit verū matrimoniū. istō patet per auctoritates quas ponit magister i littera. Ratio ad hoc ē: vel q̄ matrimoniū tūc preceptū gñale vel q̄ specialiter deus sibi p̄ceperat. Si ꝓpter primū: tunc dico q̄ maria contraxit matrimoniū cum ioseph: q̄ non erat absoluta ab isto precepto. et iō tenebat̄ adimplere. Si ꝓpter scōm qd forte est verius: q̄ Hieremias et iohannes baptista erant virgines nec legitur q̄ erant dispensati: et tunc credo q̄ habuit speciale preceptū ad hoc: et rō pōt esse scōm q̄ ponit ambrosius super illud Missus est āgelus. &c. Et vna ratio est vt ioseph esset testis virginitat̄ alias vt magis crederet sibi q̄ non cōcepit de viro. Tertia vt partus lateret diabolū nō posse sciuisse naturaliter q̄ non habuit carnalē copulam: sed non fuit ꝑmissus hoc scire. Alia ratio est: vt esset i obsequiū virgini. Sed quō fuit matrimoniū ex quo prius vouit castitatem. Dico q̄ non vouit castitatem nisi sub cōditione: sc3 nisi deus aliter disponeret: sed istud nō valet: q̄ ista conditio intelligitur in omni voto q̄tūcūq3 absoluto si debet esse acceptabile deo: q̄ non vouetur ꝓpter honorem dei aliquid nec ad sibi placendum nisi sub hac cōditione intellecta si placeat deo. igitur ista conditio nisi aliter deus disponat stat cū absolutissimo voto. Ideo dico q̄ absolute vouit castitatē: et ꝓpter hoc dixit. Quō fiet istud qm. &c. q̄ nō fuisset mirabile si non prius absolute vouisset castitatē ideo ꝑ matrimoniū non violasset votū castitatis nisi q̄ obligasset se ad cōtrariū. Sed in matrimonio nō ꝓmittit aliq̄d qd ēēt ꝯtrariū voto castitat̄ absolute nisi sub cōditione de qua fuit certa q̄ nūq̄ eueniret: q̄ in cōtractu matrimonii nō est obligatio ad carnalē copulā nisi sub hac cōditione .si alius petat q̄: nō habet̄ vsus ex trāslatione dñii corporis nisi ali⁹ petat. Sed ipsa fuit certa q̄ vir suus nunq̄ peteret vsum corporis: vel per reuelationē diuinā: q̄ ipe nūq̄ hoc faceret: vel quia fuit de precepto dando sibi q̄ nunq̄ peteret. ideo nō exposuit se periculo. Istud determiatur extra de ver. obli. Exiit seminare semen. &c. Ex dñiū non est inutile sine vsu licet leges ciuiles hoc dicāt. Vñ ius canonicū tenet q̄ dñiū nō est inutile qd est sine vsu ꝑpetuo. iō potuit ioseph hr̄e dñiū corpis ei⁹ sine vsu ꝑpetuo: et de hoc potuit ipsa pri⁹ eē certa. ¶ Ite si iurauerit quis de matrimonio cōtrahendo et postea vouerit virginitatē et vellet intrare religionem q̄q̄ possit absolui a p̄ori iuramento tñ cōsulendū esset sibi q̄ prius cōtraheret matrimoniū per verba de presenti. et postea ante matrimoniū cōsumminatū intret religionē. ¶ Item: adultera habet potestatē corporis viri sui: et tamē nunq̄ habebit vsum nisi vir velit gratiose dispēsare secum. igitur pōt esse dñiū corpis sine vsu ꝑpetuo. ¶ Ad primū p̄ncipale dico q̄ nō solū nubere sed velle nubere est dānabile vouentibus: nisi prius sint certi q̄ nunq̄ peteretur vsus corporis. si aūt sint certi nullū peccatū est. ¶ Ad aliud dico q̄ illa lex: q̄ mulier nubat alicui de tribu sua data fuit ꝓpter filias zelfhe: quarū pater moriebatur sine herede masculo. et iō vt hereditates manerent impermixte q̄tum ad tribum: eis fuit preceptū nō autem aliis. Vel si debeat dici q̄ fuit generaliter preceptum: dico q̄ maria fuit de vtraq3 tribu / de tribu iuda ex parte patris / et de tribu sacerdotali ex parte matris. Et hoc videtur rationabile: q̄ ioseph nō fuit pater iesu et tñ dicitur esse de tribu iuda. igitur hoc fuit ex parte matris. ¶ Ad aliud cū queritur. in quid est cōsensus matrimonii: dico q̄ in trāslatione corporis i. vsū si petatur: et hoc no licet fratri et sorori. Nota.

¶ Distinctio. xxxi. ¶ Questio prima.

Circa hanc distinctionem. xxxi. querit̄ vtrum tria sint bona matrimonii posita in littera. Ex non. Sacramentū in se est formaliter bonum. igitur nō est aliis bonis bonū. ¶ Item q̄ non bonum prolis q̄ matrimoniū pōt esse cū sterili. ¶ Item inter adulterū et adulteram pōt esse matrimoniū et tñ inter ipsos nō est bonū fidei. ¶ Item: sacramētū nō est bonū partiale suipsius. igitur bonū sacramenti nō est bonū matrimonii cū matrimo-

nium sit sacramentū. ¶ Oppositum. magister in littera. Uidetur ꝙ opoꝛtet ꝙ alia sint bona restaurantia bona perdita per matrimonium: quia contrahens priuat se magno bono scilicet vsu rationis: quia vt vult philosophus septimo ethicorum. huiusmodi actus furatur intellectum spiritus sapientis. Et idem vult Augustinus. xiiii. de trinitate. xvi. Igitur opoꝛtet ꝙ sit tantum bonum corpus excusans priuationem tanti boni. Et si dicas contra istos igitur opoꝛtet esse bonum excusans sompnum cum priuet vsum rationis. Dicunt ꝙ verum est scilicet necessitas nature et fortificatio organoꝝ ⁊ corpis: qꝛ sine somno nō possent durare. Etiam dicunt ꝙ non est simile: quia in sompno non patitur quis dampnum nec per hoc hebetatur ratio: sed postea vigoꝛatur. Sed dātes se actui tali totaliter hebetantur: ita ꝙ non solum priuant se bono pro illo tempoꝛe: sꝫ reddunt se inhabiles ad actum rationis. ¶ Contra istos videtur ꝙ non sit necessarium ponere tria bona restaurantia dampnum: quia in statu innocentie fuisset matrimonium verum absqꝫ omni dampno: et tunc nulla fuissent posita bona ad restaurandum bonum. Silr ex cōtractu marie ⁊ ioseph nullum malum accidebat ideo ibi non erat necesse ponere tria bona restaurantia dāpnum. ¶ Dico igitur ad questionē ꝙ bonum ⁊ perfectum idē sunt. v. met. Nunc aūt perfectio duplex est: intrinseca ⁊ extrinseca ⁊ sic bonum. intrinseca vt forma extrinseca vt finis. Sed vt prius dictū est matrimonium dupliciter pōt accipi scꝫ ꝓprie vt ē obligatio inter virum ⁊ mulierē. Aliter vt est sacramentum noue legis consistens in signo sensibili vel non sine ⁊ tunc dr ꝙ hoc est forma accipio te in meam. Sꝫ primo modo vt est obligatio forma sua est indissolubilitas ⁊ ista est ꝑfectio intrinseca ⁊ est ad finem vt ad procreationē prolis religiose educande: ⁊ ista est ꝑfectio extrinseca: ⁊ iste finis non pōt sequi vt communiter nisi per copulā carnalem si petat que est finis propinquioꝛ minus tñ principalis finis: igitur remotioꝛ est magis principalis ⁊ propinquissimus est indissolubilitas: ita ꝙ ista tria sunt per oꝛdinem. Bonū igitur prolis est vltimus finis vt pꝫ ꝑ Aug. ix. sup Gen. bonū fidei est reddere alteri qđ suū est ⁊ non dare alienum alio inuito: ⁊ hoc est seruare fidem reddere debitum si petatur et non tradere corpus alteri. Sed bonum sacramenti est indissolubilitas que est forma illius obligationis que semper manet post actum. Ideo ista obligatio non est sacramētum noue legis cū tale consistat in quodā signo sensibili ⁊ transit transeūte illo ⁊ effectus scꝫ gratia inuisibilis que confertur si debite contrahant potest dici bonum sacramenti. Sed quomodo est in omni matrimonio bonum prolis: dico ꝙ bonū prolis est bonum fidei ⁊ non obligat bonū fidei ad bonum prolis absolute nisi si petatur: nec tūc semper sequitur proles est igitur bonum fidei q̄ntum ad illud quod respicit in actu: vnde illa indissolubilitas est formale bonum: sed bonum prolis ⁊ carnalis copula si petatur non sunt ī matrimonio absolute: quia non sunt in obligatione illa nisi sub conditione ita ꝙ non possunt impediri procreādo venena sterilitatis: vnde qui contrahunt sub pacto sterilitatis nichil faciunt. Sed est ne indissolubilitas in matrimonio inq̄ntum est sacramentum noue legis? Uidetur ꝙ sic: quia est signum vnionis christi cum ecclesia que sunt indissolubiliter coniuncta. Contra: ista indissolubilitas est illius quod non est sacramentum noue legis scilicet obligationis manentis post illud signum sensibile. Dicit ꝙ sacramentum est signum illius indissolubilitatis. Contra: signum sacramenti est signum gratie conferende contrahentibus ideo indissolubilitas non est eius vt est sacramentum noue legis: ideo dico ꝙ ista indissolubilitas conuenit formaliter obligationi que remanet post: sed effectiue ista indissolubilitas ē a priori: quia deus per creationem est dominus corporum ideo non possunt dari mutuo corpa nisi per eum: ⁊ qꝛ deus sic instituit ideo debet esse obligatio pro ꝑpetuo. potuisset tñ aliter instituisse si voluisset vt ꝙ si fuisset hoc factū obligans ꝑ vnum mensem vel ꝑ vnū annū sicut placeret sibi tñ cōgruentius instituit: ⁊ ciā ista bona sunt ī cōtractu vt in causa. Dubiū tñ est de indissolubilitate qꝛ si post actū remanet ista idissolubilitas: igiꝉ intrās religionem post ꝯtractum ꝑ verba de p̄senti anteq̄ matrimonium sit consummatū remanet obligatus: igiꝉ illa est vxoꝛ sua adhuc q̄ntū ad dñium corpoꝛis licet non q̄ntū ad vsum ⁊ potest accipe aliū virum: igiꝉ simul est vxoꝛ duoꝝ. dr vno mō ꝙ licꝫ iste non sit moꝛtuus naturaliꝉ est tñ moꝛtuus ciuiliter: ⁊ qꝛ ista obligatio non obligat nisi vsqꝫ ad moꝛtem: ideo non est simul vxoꝛ duoꝛum. Sed contra istos sequitur aliud ꝙ ista indissolubilitas non conuenit obligationi ſm se: sꝫ alteri quod nō est necessario annexum: qꝛ ſm omēs si iste cognouisset eam anteq̄ intraret: ⁊ consensu eius intrasset semper esset vir eius: et tunc non dissolueretur vinculum nisi ꝑ moꝛtem naturalem. Igitur ista īdissolubilitas non accideret ex obligatiōe: sed ꝓpter carnalem copulam. Aliter dicitur ꝙ semper remanet indissolubilitas: et ꝙ non est inconueniens ꝙ sit vxoꝛ duoꝛum simul: vnius tamen est vxoꝛ mente et alterius carnaliter. ¶ Ad primum principale dico ꝙ sacramentum proprie acceptū non est illud bonum ꝙ hic ponitur bonum sacramenti. Matrimonium tamen habet vtrumqꝫ bonum. vnde bonū sacramenti proprie est indissolubilitas. Sed sacramentum quod est signum sacrum est cum dicit: accipio te in meam. ¶ Ad aliud dico ꝙ non opoꝛtet ꝙ semper habeatur bonum prolis nec in intentione actuali nec habituali. Sed debet esse in intentione: quia non impeditur si deus dederit. ¶ Ad aliud dico ꝙ inter adulterum ⁊ inter adulteram non est bonū fidei ⁊ in obligatiōe habet bonum fidei: ⁊ iō ē adulter

quia non seruat fidem. ¶ Ad aliud patet quod equiuocatur sacramentum: vt patet in positione.

Dist. xxxii.

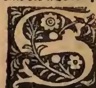
Circa hanc distinctionem xxxii. queritur vtrum necesse sit in matrimonio reddere debitum petenti. Quod non. Nullus obligatur ad mortale peccatum. Sed obligatur ad mortale: quia priuaret se virtute et vsu rationis que est magis bonum virtute: quia carens ratione nullum actum humanum pot exercere. ¶ Item: si contrahens matrimonium antequam sit consummatum intret religionem non tenetur reddere debitum petenti. igitur. etc. ¶ Item: tempore sacro non tenetur quis reddere debitum: quia tunc esset indispositus ad comedendum agnum. Sed non efficitur quis idoneus ad hoc nisi propter peccatum. igitur reddere debitum tempore sacro est peccatum. igitur ad hoc non tenetur per aliquam legem. ¶ Item: in loco sacro non tenetur propter magis malum: vt interdictionem loci. ¶ Oppositum. j. ad cor. vii. Dico quod matrimonium institutum est duplici de causa in officium et procreationem prolis religiose educande et post lapsum institutum est in remedium quia non pot quis licite vti non suo. igitur non licet nisi per perpetuo obligetur: et hoc ex institutione diuina: quia post lapsum erant et proni homines ad hoc peccatum: vt patet ex hoc quod pro hoc peccato sit diluuium. ideo in remedium: ideo non in remedium instituit deus quod quilibet qui vellet habere suam: et quando est hoc institutum dico quod Gen. ii. hoc nunc os ex ossibus meis ante lapsum: sed post lapsum institutum est in remedium Gen. iii. vbi dixit deus mulieri. Multiplicabo erumnas etc. et in dolore paries et sub viri potestate eris. Etiam post diluuium dixit dominus: crescite et multiplicamini. Dico igitur quod reddere debitum matrimonii ad procreationem prolis et in remedium sit tamen primo modo fuisset in statu innocentie: quia tunc non fuisset concupiscentia nisi ad procreationem prolis. Sed post lapsum est ad preseruandum a malo: ideo cum est probabilis timor de adulterio si non reddatur debitum tenetur reddere ex quadam iusticia. Sed est ne hoc vbi verum. dico quod iste actus est actus precepti affirmatiui ideo semper obligat: sed non ad semper. Tamen dupliciter in generali pot contingere quod non tenetur: vt si alia pars perdidit ius petendi vel cuius quis obligatur fortiori vinculo. Primo modo ante matrimonium consummatum et hoc ante tempus determinatum non habet ius vtendi sic quod necesse sit reddere debitum si petat pot tamen reddere si vult sine peccato. Et hoc habetur a christo: quia vocauit Johannem a nuptiis antequam fuisset matrimonium consummatum ideo non tenebatur tunc Johannes reddere debitum et si vxor petiuisset. Similiter in alio casu perdidit mulier ius petendi per adulterium et hoc si vir sit innocens quia si est adulter tenetur. Similiter si alter coniugatorum licentiet alterum vouere post votum solenne completum non pot amplius petere. Sed dubium est si posset postea reuocare illud ita quod alius teneatur reddere et exire religionem: quia vnum capitulum videtur dicere quod si vir permittat mulierem velari non potest amplius petere. xxxiii. q. v. Aliud capitulum videtur recte esse in contrarium: extra de conuersione coniugatorum primo capitulo. vbi dicitur quod vir extrahendus est a religione si noluerit mulier continere. Et forte hoc pot intelligi si mulier palam non renunciauerit iuri suo: sed si mulier renunciauerit iuri suo non solum ad tempus vacet orationi: sed perpetuo si petat mortaliter peccat. Dubium tamen est si noluerit continere an debeat vir redire: et forte ipsa deberet cogi ad continentiam: sed statutum est in religione minorum quod non recipitur aliquis nisi mulier renunciauerit iuri suo coram diocesano. et cum hoc quod mulier sit talis etatis quod non sit suspicio probabilis quod velit adulterari. In istis casibus non tenetur quis reddere: quia alia pars perdidit ius petendi. Similiter si obligetur fortiori vinculo ad oppositum: ideo in tali casu tenetur maiori voto etiam non tenetur reddere debitum in pregnante petenti si credat quod hoc sit contra bonum prolis: quia magis obligatur ad bonum prolis quam ad tunc reddendum debitum. Preter hoc si non possit reddere cum petitur saluando incolumitatem propriam non tenetur reddere: quia magis tenetur ad saluandam incolumitatem propriam.

¶ Ad primum principale concedo quod non tenetur ad aliquod peccatum. et dico quod si ex hoc actu priuaret se bono rationis perpetuo tunc priuaret se maiori bono quam sit bonum virtutis: quia magis malum est carere perpetuo vsu rationis quam actu virtutis. Ultra pot dici quod aliquis pot facere actum iusticie et concomitanter priuatur bono scilicet vsu rationis: quia sicut homo pot priuari vsu rationis per nimias delicias ita pot per nimia tormenta et timores. vnde exponens se mori pro fide posset tot tormentis affligi quod priuaretur vsu rationis nisi deus faceret ibi miraculum et tamen mereri exponendo se tali actu quem concomitatur priuari vsu rationis. ¶ Ad aliud concessum est in positione quod in tali casu non tenetur. ¶ Ad aliud dico quod apostolus non dicit absolute quod non est reddendum sicut dicit ad tempus abstinendum et forte intelligit tunc per modum consilii quod non est reddendum debitum cum debet in crastino vel statim post comedere agnum. Uel sustinendo quod illud sit preceptum pot dici quod hoc non est quia reddere debitum sit peccatum: sed tenetur dimittere propter reuerentiam sicut in multis casibus que sunt peccata debet homo dimittere communicare eucharistiam propter reuerentiam. ¶ Ad aliud dico quod nec tenetur in loco sacro nec communi si alius locus possit haberi: quia non tenetur homo ad hoc nisi propter timorem de adulterio vel propter bonum prolis. Sed neutrum est timendum in his locis: quia equaliter potest saluare vtrumque in alio loco. ¶ Ad aliud quod posset argui de leprosis dico quod magis tenetur reddere quam impedire bonum prolis: quia vt habetur extra de coniugio leprosorum capitulo primo: ecclesia non audet hoc negare: sed cohabitudinem continuam bene negat: quia ex hoc forte posset infici: non autem ex tali actu quasi momentaneo. Dicit. illud est contra bonum prolis: quia proles generata erit leprosa: dico quod non est contra bonum prolis quando non pot aliter gene-

rari leprosa ꝓles: quia magis bonum est proli sic generate sic esse ꝙ oino nō esse et non sic generata omnino non esset: sic autem non est de muliere petente tempore menstruoso: qꝛ si tunc negeṫ potest esse ad bonū ꝓlis qꝛ potest alias generari ꝓles non leprosa. iō in illo casu debitum non est petendū: et si petatur non est reddendū nisi forte aliter fornicaretur. ¶ Distinctio. xxxiii.

Circa hāc distinctionem. xxxiii. queriṫ pmo vtꝝ licitū fuit pluribꝰ antiquis simul habere plures vxores ꝑ matrimoniū: Qꝺ non. Gen. ii. dixit deus erunt duo in carne vna. ¶ Item Gen. iiii. dicit glo. ꝙ lamech peccauit ꝯ legē nature / igiṫ nō fuit sibi licitū hre duas vxores. ¶ Itē nunꝙ licuit vxori habere duos viros. igitur nec econtra. qꝛ equaliter habet mulier potestatē viri corporis sicut ecōtra. ¶ Oppositū habeṫ de antiqs patribꝰ habētibꝰ plures vxores simul. Gen. xvi. ꝛ. xix. ij. reg. iii. ꝛ. v. de dauid. ꝛ nō est supponendū ꝙ oēs isti in hoc peccauerūt. igitur licitum fuit eis habere plures simul. ¶ Questio. ij.

Secundo qritur vtꝝ bigamus ante batismum sit irregularis post baptismū? Qꝺ non vnius vxoris virū ꝛc. scōm hieronymū in canone. xxvi. dist. in baptismo iā nouꝰ hō effectꝰ est: qꝛ in baptismo deletur oē pctm̄ precedens ꝛ qꝺ ꝯhit ex pctō. ¶ Itē ī canone. di. l. ꝗ ꝯscꝰ ē ō homicidio āte baptismū per baptismū deleṫ irregularitas: igitur pari ratione irregularitas bigamie. ¶ Ad oppositum est Aug. et poniṫ in littera. ¶ Ad pmā questionē Primo dico quid requiriṫ ad strictā iustitiā in matrimonio. Secundo ꝗd reqritur ad cōpletā iustitiā. Tertio qualis pōt esse dispēsatio. Quarto ꝗd hoc factū est. De primo dico ꝙ in omni cōtractu est qualitas seruanda respectu finis: sed matrimoniū est institutū ad duplicē finē vt in officiū ad ꝓcreationē ꝓlis ꝛ in remediū. Qꝛtū ad pmū maior est valor corporis viri ꝙ mulieris: qꝛ infra idē tēpus pōt vir multos filios generare in diuersis mulieribus infra tempus nō posset mulier cōcipe multos filios et si haberet diuersos viros. igiṫ iuste potest valor corporis viri cōmutari ꝓ valore corpis pluriū mulierū. Sed in statu innocētie nō sic fuisset: qꝛ quilꝫ habuisset suā nec fuisset alia necessitas vnū virū plures generasse ex diuersis mulieribus. Qꝛtū ad scōm finē scꝫ inqꝛtū matrimoniū est remediū equalis est valor corporis mulieris cum corpore viri. iō post lapsum ex stricta iustitia non posset vir habere simul plures vxores nisi de consensu vxoris: sed ipsa debuit iuste hoc sibi ꝯcedere ad multiplicandū finē magis principalem. Secundo declaro quomodo ibi est completa iustitia: qꝛ vt prius dictū est non potest quis rem suam alienare contra voluntatem domini superioris. ita ꝙ oportet ꝙ ipē approbet vel statim nō reprobet: ita ꝙ non potest esse completa iustitia ex contractu partium. ideo nō posset hoc fieri iuste nisi dominus hoc approbaret. Tertio dico ꝙ ille legislator supremus potest dispensare et absqꝫ eius dispensatione non est completa iustitia. ideo ille solus qui legem condidit potest iuste dispensare et rationabiliter hoc potuit facere: qꝛ quando vnum ordinatur ad duos fines scꝫ minus principalē et magis principalem: secūdum rectā rationem potest institui eo modo quo magis ꝓuenit finis melior. Et si finis minus bonus aliqualiter minuatur vt si cibus sit ad duos fines scꝫ ad delectationem et ad sanitatem secundum rectam rationem debet ordinari eo modo quo magis ꝓuenit sanitas. Et si in aliquo sit propter hoc minus delectabilis. ergo scōm rectā rationem potest ordinari ꝙ vnꝰ habeat plures vxores simul cū propter hoc magis ꝓueiat finis melior vt procreatio ꝓlis: licet aliter minus ꝓueniat finis minus principalis scꝫ remediū contra concupiscentiā mulieris. Et ipsa iuste tenetur ꝓpter hoc aliquid de iure suo ꝗtum ad finē minus pncipalem dimittere. Et hoc maxime erat necessarium quādo erat multitudo infidelium et pauci fideles. Nunc vero quia maxima multitudo fidelium vacat ꝓcreationi: nō sic est. si tamen ꝑ bellū aliquod essent multi interfecti xp̄iani ab infidelibus et multe mulieres xp̄iane remansissēt posset idem adhuc institui ad multiplicandū numerum electoꝝ si deus cū hoc dispensaret. Istud confirmatur: qꝛ dispensatio ōꝫ reuocatio ꝓpter maius bonum. igiṫ pōt reuocari illud statutum ꝙ tñ vnꝰ habeat vnā ꝓpter maius bonuꝫ. Quarto dico ꝙ hoc factū est scōm ꝙ vult Aug. de bono coniugali: et hoc pōt fieri sine iustitia: qꝛ mulier potuit iuste renūciare partē iuris sui ad maiꝰ bonū. ¶ Ad primum pncipale dico ꝙ est intelligendum: erūt duo in carne vna: hoc est in carne ꝓlis: vel si intelligitur de viro et vxore verum est regulariter nisi legislator dispenset. ¶ Ad aliud de lamech: dico ꝙ aliqua sūt stricte de lege nature: ꝛ cōtra illa nullꝰ dispensat. alia sunt que sunt legis nature non tamē necessario cōsequūtur: sic est monogamia: tamen lamech peccauit mortaliter: qꝛ secū non fuit dispensatum. ¶ Ad aliud dico ꝙ nunꝙ licuit vxori habere plures viros: quia ex hoc prouenisset plus finis minus bonus et magis bonus nō ꝓuenisset sicut ex alia pte. ¶ Ad auctoritates ad oppositum dico ꝙ cum quibusdam patribus fuit dispensatum et esto ꝙ non cum omnibus nō est inconueniens concedere aliquos illorum peccasse mortaliter. ¶ Ad secundam questionem dico ꝙ irregularitas contracta per bigamiam non deletur per baptismum: tamen in casu homicidium īducit irregularitatem et ante et post in casu non. De homicidio ꝙ non remanet irregularitas post baptismū patet distin. l. de irregularitate manēte post di. xxvi. Dicit aū baptismū nō pōt ordinē suscipe: qꝛ si sacerdos nō eēt baptizatꝰ eēt rebaptisādꝰ ꝛ reordinādꝰ nō sic ē de ꝓmotis per saltum:

Sed non posset conficere corpus christi nec ab-
soluere: ita q ibi nõ solũ peccaret imo nihil factũ
esset igitur tm̃ essent ptãs sacerdotii et epatus
in quorum actus non posset aliquis. Ex eodẽ sequi
tur scdm q episcopatus sit ordo qr in cõfirmatio
ne z maiorũ ordinũ collatione alius ab epõ om-
nino nichil facit. Tertium sequitur q sacerdotiũ
sit duo ordines: qr sacerdos potest cõficere cor-
pus xpi et põt absoluere et nullus alius põt fa-
cere alterũ istorũ. Et patet q sunt duo ordines di
stincti seu potestates qr vna potestas pcessit aliã
tempore: qr in cena dabatur potestas cõficiendi
et post resurrectionẽ potestas absoluẽdi. Jo.xx.
Igitur duplex esset potestas spiritualis: quarum
vna posset esse sine alia. ideo dico q ordo põt du
pliciter accipi. Uno modo p habitudine ordinis
totum adinuicem scdm q vult Aug.xix. de ciui.
ca.xiij. Ordo est pariũ dispariũqz coueniens dis-
positio. Et talem ponit phũs ordinẽ.xii.metha-
phisice. z sic tãtũ est vnus ordo in ecclesia qui ha
bet gradus superiores et inferiores. Alio modo
accipitur ordo pro gradu eminenti in ordine pri-
mo modo dicto z sic in pollicitis est ordo superior
vel gradus eminẽs in gradu. Primo modo dicto
dicitur ordo et in ecclesia similit gradus supemi-
nẽs z q̃ sunt inferiora sic nec dicunt habere ordi-
nẽ nec gradũ et sic accipitur ordo in genere vt po
nitur sacramentũ ecclesie: qr vbiqz est ordo. Pri-
mo modo est ordo. Secundo mõ ne entia male
disponant qr vnus gradus debet esse preeminẽs
et sic in ecclesia sunt actus excellentes scz sacra-
mentales. Ideo cõpetũt persone excellenti et or
Diffinitio ordinis dines disponũt talẽ personã vt possit congrue in
tales actus excellentes. Est igit ordo in genere
scdm q ad sacramenta pertinet gradus eminens
ĩ hierarchia ecclesiastica disponẽs ad exequẽdũ
actus eminẽtes. Unde multũ refert dicere q est
gradus eminẽs et q est potestas. iõ nõ cõcedo q
sit potestas sed disponẽs de congruo ad exequẽ-
ij.ar. dũ actus eminẽtes. ¶ Secundus articulus quot
sunt ordines in ecclesia. Et dico q licet ordo nõ
sit ptãs exequẽdi nec gradus exequẽdi: sed dispo
nens de cõgruo põt igitur ille gradus cõsiderari
q̃tum ad actuũ pluralitatem vel q̃tũ ad act9 no-
bilitatẽ sicut in pollicitis potestas sententiãdi est
suprema potestas q̃tũ ad actuum nobilitatẽ non
q̃tum ad actuũ pluralitatez: qr multi sunt actus
quos nõ licet iudicẽ exercere. Sic in ecclesia põt
dici gradus pfectior vel pter actuũ pluralitatẽ
vt qr ponit in omnes actus sacramentales vel p
pter actus nobilitatẽ: qr potest actũ nobilissimũ
sacramentalem licet nõ omnes. Unde quidã do-
ctor ponit q ordo episcopatus nõ est ordo: quia
necessario pexigit aliũ ordinẽ magis tamen con
cludit eũ: qr ex perfectione status est q de necessi
tate pexigit ordinẽ sacerdotalẽ. ideo episcopat9
dr ordo q̃tum ad vtilitatẽ actuũ: et q̃tum ad hoc
perfectior quolibet alio qr potest in oĩa in q̃ põt
sacerdos et vltra in hoc q põt cõferre sacros or-
dines z confirmare igit q̃tum ad vtilitatẽ actuũ
est episcopat9 ordo perfectior. Preterea: hec po
testas episcopalis vel est potestas ordinis vel iu-
risdictionis. Non secundo modo quia non potest
ab episcopo auferri huiusmodi ptas q̃diu manet
episcopus quin si fiat factuz est sacerdos conficit
licet peccet. ¶ Ad hoc adducitur dionysius vbi
supra. z Isidorus et canon. Si tamen attenditur
ad actus dignitatẽ tunc ordo sacerdotii est nobi-
lissimus cũ act9 dignissimus sacramentalis sit cõ
ficere corpus xpi. Et ordo isto modo vt est perti
nens ad eucharistiam specialius diffinitur / scz
q ordo est gradus eminens cui coniũgunt mini-
stri actus ad eucharistiã pertinentes vel gradus
disponens ad exequendũ actus de congruo per-
tinẽtes ad eucharistiã. z sic sunt septem ordines
in ecclesia. Primus gradus cui cõiungitur ex au-
ctoritate posse confici corpus xpi. Secundus est
gradus cui adiũgitur potestas dispensandi san-
guinẽ et corpus christi in casu. Terti9 est cui an-
nectit ex congruo potestas administrandi mate
riam vt offerendo panẽ vinũ et aquam. Et ideo
isti ordines dicuntur sacri: sacerdotiũ / diaconat9
z subdiaconatus. Alii quattuor ordines in cõpa-
ratione ad alios qui debent eucharistiam recipe
re in quibus ex cõgruo requiritur dispositio vna
positiua. alia impedimenti remotiua conuenien-
tia adhibendo dupliciter. vna dispositio fit p in-
flammationem affectus: alia per illuminationẽ
intellectus. Accolit9 debet illuminare cereos ad
inflammationes affectus populi. Lector debet
legere lectionẽ cuius ministeriũ est ad instruẽdũ
populum amouendo impediens conuenit dupli-
citer vel impedimentum ex parte malorũ homi-
num z sic hostiarius. vel ad expellendum demo-
nes: et tale est ministeriũ exorciste et que magis
distant a principali minus sũt perfecta. Est ergo
primo sacerdos qui habet gradum eminẽtissimũ
Secũdo diaconus cuius officiũ non ẽ legere euã
gelium nisi valde per accidens sed per se dispen-
sare sanguinem. Tertio subdiaconus cuius offi-
cium non est legere epistolam principaliter: sz mi
nistrare materiã eucharistie diacono. Quarto
accolitus cuius officium est cereos illuminare.
Quinto lector cuius officium est instruere popu-
lum. Sexto ostiarius cuius officiũ est malos ho
mines expellere. Septimo exorcista cuius offi-
cium est demones expellere. ¶ Tertius articul9 iij.arti.
est si ordo est sacramentũ et dico q non. sed ordi-
natio: quia omne sacramentũ est signum sensibile
extendendo tamen sacramentũ ad signũ intelli-
gibile sacre rei põt dici q ille gradus spiritualis
est sacramentum, pprie non. Sed quid est ordi- Nota diffi
natio: dico q collatio determinati ministerii vel nitionẽ or
collatio gradus determinati ministrandũ facta a dinis
ministro idoneo circa verba cum intẽtione debi-
ta simul pferente in aliquo signo visibili osten-
dente ministeriũ respectu actus cõsequendi ex i-
stitutione diuina efficaciter significans gratiam
inferiorẽ qua posset quis digne ĩ tales actus quo-
rum illud visibile est signum. Sed in quo actu

ep̄i confertur ista potestas. Credo q̄ duplex ē ne-
cessitas: q2 sicut xp̄s in cena dedit potestatē confi
ciendi corpus xp̄i non aūt absoluendi: sed post re
surrectionē sic ep̄s primo dat potestatē conficien
di corpus xp̄i dando calicem cum patena cū ho-
stia. Scd̄o dat potestatē absoluēdi imponendo
man⁹ sup caput dicens. Quorū remiseritis pecca
ta. 7c. Sic dat alijs ī determiato signo. Quis igi
tur est minister ydone⁹? dico q̄ regulariter ep̄s li-
cet aliq̄s abbas ex cōmissione possit conferre mi-
nores ordines. Quis est effectus imediat⁹: dico q̄
gradus vel ordo. Sed effectus vltimus est gratia
p quā pōt congrue in executionem ministerii illi⁹
gradus: 7 istū effectum semper recipit si debite si
bi confertur sacramētum nisi apponat obicem. et
sic quot sunt ordines in ecclesia tot sunt ordinatio-
nes que sunt sacramenta spiritualia. ¶ Quartus
articulus est quoniō sacramentū ordinis est vnū:
dico q̄ est vnū in genere: sicut dicuntur in genere
tres virtutes: sc3 iusticia/ fortitudo/ tēperantia. tñ
forte multe in speciali. Sic p̄maria diuisio sacra-
mēti ē ī septē quorū vnū est ordo. 7 hȝ sub se septē
species cōtentas conuenientes in vnitate generī
vt ordinis: et de congruo perfectior presupponit
alium pri⁹ receptum non autem ex necessitate/
sicut patet extra de clerico per saltum promoto
non debet idem iterari: sȝ qd̄ fuit dimissum caute
suppleri. ¶ Per hoc ad primū pricipale p3 q̄ pri
maria diuisiones sunt scilicet septē sacramenta tñ
septē ordinationes sunt septē sacramēta spiritua-
lia. ¶ Ad aliō concedo/ q̄ plures caracteres pos-
sunt inesse in eodē. Et cū q̄rit / aut eiusdē speciei/
aut alteri⁹ p3 p effect⁹/ caracter sacerdotii et cōfir
mationis sunt diuerse speciei: 7 in alijs sacramen
tis spiritualib⁹ similit: tñ esto q̄ essent eiusdē spe-
ciei possent simul esse in eodē cū sint relatiōes in-
stitute. Et vt vult magister xp̄s in propria perso-
na exercuit oēs actus sacramentorū: tñ data fuit
ecclesie auctoritas instituendi ministros iuxta ne
cessitatem: q2 in primitiua ecclesia proptē paucita
tē credentiū nō erat necesse tot ministros habere
Nūc vero nō est tanta deuotio ad sumendū corp⁹
xp̄i a populo q̄ necesse sit tot ministros habere.
io nūc quatuor ordines cōferunt simul: sed tem-
pore medio qñ cōicabat popul⁹ quotidie necesse
fuit tot ministros habere. io nunc quatuor ordi-
nes cōferuntur simul. sed tp̄e medio qñ cōicabat
populus quotidie necesse fuit ¶ Ad aliud cum di
cit dionysius q̄ nō erāt nisi tres ordines tm̄: verū
dicit scd̄m q̄ ordo dicit gradū respectu actuū plu-
rium. Per idem patet ad dictū Isidori 7 canonis
¶ Ad aliud dico q̄ tonsura p̄ma non est sacramē
tū hoc ē non est sacrās sicut gratia in alijs sacra-
mentis/ est tñ signū sacrū. Et cū dicit illi gaudēt
priuilegio clericali illō nō ꝯcludit: tū q2 sic laicīt
laici religiosi tū q2 si statuissȝ legislator q̄ pcutiēs
principē eēt excōicat⁹ equalit iuisset tūc excōica-
tus pcutiens principē et clericū/ 7 tunc principes
quātūcūq3 laici gaudēt quantum ad hoc priuile-
gio clericali. ¶ Distinctio. xxv. ¶ Questio. j.

Circa hanc distin-
ctionē. xxv. q̄rit vtrū pena ca-
nonica simpliciter excludat a
collatione et receptioe sacro-
rū ordinū: ita q̄ si fiat nihil fa
ctū sit. Q2 nō. q2 si irregulari
cōficiat licet peccet tamē sum
ptuē factū est. igit ep̄s si conferat sacros ordines
p nullā penā canonicā pōt impediri qn vere cōfe
rat/ licet peccet. ¶ Itē: q̄ irregularis possit susci-
pere q2 nō excludit ab alijs sacramētis/ vt a pnia
cū sibi nō precludit via salutis. igit p nullā penā
canonicā impedit qn si recipiat ordines simplici
ter factū sit licet peccet. ¶ Itē: nulla pena canoni
ca magis excludit receptionē ordinū q̄ heresis:
sed heresis non excludit: sicut habet p̄ma. q. p̄ma
¶ Oppositū ibidē symoniacos dānamus et post
oīno talē susceptione vel collationē irritam deter
minamus. ¶ Item: ex quo etiā pōt dare illū gra-
dū ep̄o 7 auctoritate conferendi: igitur pōt ab eo
hoc auferre. ¶ Itē: ecclesia excludit aliquos ma-
trimonio ꝓpter penā canonicā. ita si fiat oīno ni-
chil factū est. igit ꝓpter penā canonicā possēt ab
ep̄o auferri ptās dadi sacros ordies: 7 ab alio po
testas recipiendi. ¶ Dico q̄ pena canonica est pu- Quid pe-
nitio infligenda vel inflicta arcēs puniti q̄ nō po na canoni-
test facere qd̄ posset nō punitus: q2 q̄ laicus non ca.
posset cōficere corpus xp̄i non est proptē penā ca-
nonicā: q2 alias nō posset in illud. ista rō inuenit
in lex penis. Prima est depositio seu degradatio.
Unde degradatio videt ee iterior q̄ sit depositio
vt si suscipit sacerdotiū q̄tū ad gradū no q̄tum
ad caracterē et nō ordo diaconatus depositio ab
solute videt esse a toto gradu: 7 illa grauissima pe
na ī ordinib⁹ q2 perpetua deiectio: 7 illa nō incur
ritur ipso iure: sed infligenda est a iudice in trib⁹
casibus canonice ꝓbatis sc3 pro heresi vel ꝑ scis
mate et reuelatiōe cōfessiōis: vt habet ibi. Quius
virinsq3 sexus. Scd̄a pena canonica est infamia
nō qua quis est īfamis de facto: vt cū quis īponit
sibi crimē: q2 ista tollit cū accusat⁹ canonice pur-
gat. Sȝ ē alia infamia iuris sc3 stat⁹ tamē lege cū
quis est publice piurus nō tñ p sententiā latā a iu
dice. Alio mō dicit q̄s corā iudice ꝓbat⁹ piurus
et ipse tanq̄ iudex denūciat eū infamem: 7 in qui
bus casibus potest iudex talē eē infamem iudica
re. Dicūt canoniste q̄ ꝓpt oēs casus ꝓpter quos
leges infames dicūt: 7 in oībus illis casibus cano
nizantur iura ciuilia. Tertia pena canonica est ir
regularitas: 7 ista est perpetua suspensio de se in
illo casu in quo cōmittitur irregularitas ꝓpter ta
le crimen. Unde in quibusdā casib⁹ incurrit q̄s ir-
regularitatē propter crimen aliquādo sine crimie
Aliqñ ī actib⁹ īdifferētib⁹ pp crimē icurrit vt pp
symoniā vel furtiū ī ordie acceptio. vel si ministrat
in gradum in quo nō pōt vel in susceptione sacra-
menti iterato non iterabilis primo modo vel ꝓp-
ter symoniam in ordine: et ibi rarissime dispen-
satur vel propter symoniam in beneficio accepti.

In susceptione ordinis põt qs ordinari ignorãtia inuicibili: vt si pat̃ det ꝓ filio ipso ignorãte: ⁊ tũc nõ est filius irregularis quousqꝫ sciat ꝙ pat̃ dedit aliqd pro ordinib⁹ et tũc est suspẽsus q̃tũ ad actũ ministrãdi quousqꝫ licẽtietur: ⁊ põt dispẽsari cuꝫ eo in hoc casu ꝓpt ignorãtiã inuicibilẽ quã habuit si recipiat ordines ꝑ furtũ: aut ꝓhibet̃ sub pena excõicationis maioris ꝙ null⁹ recipiet nisi de illa diocesi vel nõ sic ꝓhibet̃. In pmo casu sol⁹ papa põt dispensare. In scdo casu eps põt. In tertio si qs admĩstrat ĩ gdu supiori quẽ nõ habeat irregularis est si solẽniter hoc fiat. In quarto casu dr̃ ꝙ ex iteratiõe sacramẽti nõ iterabilis sciẽter siue actiue siue passiue irregularis est. Et hoc allegatur auctoritas Theodori. Sed nisi pl⁹ ad hoc habeat̃ nõ sufficit: et iste fuit penitentiari⁹ canthuariensis. ⁊ nõ pl⁹ ligat parisiens. q̃ꝙ possit auctoritas parisiens. romanũ. Aliqñ ista iregularitas seqt̃ penam vt maioris excõicationis et non minoris. qꝛ excõicatus maiori sententia non est irregularis: est tñ excõicatus: sententia minori cõmiscẽs se diuinis nõ efficit̃ irreglaris. Similit̃ aliqñ sequitur irregularitas tria nõ crimina: scꝫ seruitutẽ: ex̃. de seruis nõ ordinãdis: qꝛ seruus nõ est suus sed dñi: idõ si ordinet̃ dño nolente restituend⁹ est dño ĩ seruitiis tñ honestis. Scdo seqtur illegitimationem qꝛ presumit̃ de illegitimis ⁊ filiis sacerdotũ ꝙ sint male adulti q̃tũcũqꝫ sint morigerati / qꝛ male nati. Tertio seqtur mutilationẽ enormẽ vel infirmitatẽ enormẽ: vt habet̃ extra de corpibus viciatis seqt̃ etiã homicidiũ ⁊ bigamiã etiã si aliqs mutilauit aliũ tali mẽbro ꝙ eẽt inept⁹ ad suscipiẽdũ sacros ordines efficit̃ irregularis ille mutilans sicut mutilatus. Quarta pena canonica est excõicatio maior q̃ est grauissima pena ⁊ idõ non debet esse ꝑpetua: imo citius dꝫ relaxari. Quinta pena est interdictũ / ⁊ aliqñ a iure aliquando a iudice. Et a iudice põt esse vel ratione loci vel rõne psone: ⁊ scdm ꝙ ipse fert sentẽtiã: sic ligat interdictũ iure cũ ecclesia maculat̃ sanguine vel semĩe. Etiã aliqñ cõtingit cũ aliqui recipiũt vsurarios extraneos inter se. Ultima pena canonica est suspensio q̃ aliquãdo est ab officio: aliquãdo a bñficio. ⁊ istã magis timẽt clerici / cũ tñ multũ sit min⁹ timẽda. aliquando est suspẽsio ab vtroqꝫ simul. His premissis. Dico ad q̃stionẽ de qnqꝫ penis vltimis ꝙ q̃libet arcet dũ manet ad nõ cõgrue cõferendũ sacros ordines / ad nõ cõgrue suscipiendũ: ⁊ ad non cõgrue exercẽdũ actus cõuenientes. ⁊ tñ nulla istarũ qnqꝫ penaꝝ sic excludit collationem vel receptionẽ qn si fiat simplicit̃ factũ ẽ. licet peccet sic ligatus: sicut pꝫ. i. q. i. Sed de degradatione dicunt aliqui ꝙ papa põt auferre ptãtẽ epi: ita ꝙ licet attẽptet postea cõferre ordines nichil factũ est non plus q̃ꝙ si laicus faceret. et isti hñt dicere ꝙ potestas epalis nõ est ptãs ordinis: sꝫ tm̃ iurisdictiõis. Similit̃ hñt dicere ꝙ ali⁹ ab epo pt cõfirmare et cõferre ordines. qꝛ ex quo ista ptãs est iurisdictionis põt papa istã cõferre alteri ab epo. Alii dicũt ꝙ ptãs epi licet nõ sit ordo tñ est cõsecratio indelebilis. Aliqui dicentes ꝙ est ordo: dicũt ꝙ papa non põt istã ptãtẽ auferre / qn si fiat factũ est: nec alteri dare ptãtem cõfirmandi: nec conferendi sacros ordines: sicut nõ põt a sacerdote auferre qn possit corp⁹ xp̃i cõficere / nec alteri ptãtem dare. Sed de infamia quõ posset qs cõsiliari ad famã: dicit̃ ꝙ nullo mõ de infamia iuris nisi ꝑ legislatorem q̃ põt infamẽ in integrũ q̃tũ ad famã restaurare: ⁊ sic papa põt clericũ: ⁊ q̃tum ad famã ⁊ q̃tum ad irregularitatẽ restaurare: ⁊ aliquãdo eps etiã suspensio ꝑ illũ q̃ habuit ptãtẽ suspẽdendi. sic de interdicto et excõicatiõe. Et qd si qs eẽt depositus simplicit̃ vel degradat⁹. dicit̃ ꝙ papa posset de potẽtia absoluta non tñ est visum. ❡ Ad pmũ principale dico ꝙ nõ excludit qn posset suscipe et cõferre de potẽtia absoluta nõ tamen de cõgruo. ❡ Ad aliõ dico: ꝙ non est simile de sacramẽto penitentie et ordinis: qꝛ penitentia est necessaria ad salutẽ: nõ sic ordo: ideo nullus põt excludi a sacramento pnĩe ꝑ aliquã irregularitatẽ: nec absolute nec de cõgruo. ❡ Ad aliud pꝫ ꝙ heresis nõ cõcludit qn si fiat factũ est. ❡ Ad primũ ad oppositum põt dici ꝙ symoniace ordinat⁹ licet recipiat ordinẽ nõ tñ recipit executionẽ: qꝛ licet non sit iterum ordinandus. tñ est suspẽsus ab executione officii donec sit absolut⁹: ⁊ sic q̃tum ad executionẽ officii põt intelligi ꝙ talẽ collationẽ oĩno irritã determinam⁹. i. q. i. ❡ Ad aliud sustinendo ꝙ nõ possit ptãs auferri ab epo pt dici ꝙ ab ecclesia ⁊ a ministro põt sibi aliqd dari ministerialit̃ qd tñ põt auferri / qꝛ tñ sunt ministri in cõferendo nõ in auferẽdo: sustinendo aliã opinionẽ cõceditur conclusio. ❡ Ad aliõ de matrimonio dico: ꝙ hoc veruꝫ est: qꝛ fiũt illegitimi ad cõtrahẽdũ: ⁊ idõ si postea ꝯtrahant separandi sunt: qꝛ nichil factum est. Et scdm vnã opinionẽ idẽ cõcedit̃ si est depositus eps simpliciter: qꝛ tunc iste ꝑsone sunt illegitime ĩ hoc cõtractu. Sustinendo aliã opinionẽ de positiõe epi dicit̃ ꝙ nõ est simile: qꝛ nũq̃ꝙ põt eps fieri minister nõ idoneus in cõferendo: neqꝫ recipiẽs cũ habeat intẽtionẽ debitã in recipiendo qd ecclesia intẽdit conferre.

❡ Secunda questio.

Secũdo querit̃ vtꝝ sexus muliebris vel etas puerilis ĩpediat a susceptione ordinũ. Qꝫ nõ. Gal. iii. in xp̃o iesu neqꝫ seruus neqꝫ liber equalit̃ possunt recipere oĩa alia sacramenta mulier ⁊ puer sicut vir. igitur et ordines. ❡ Item: ĩ canone di. xii. fit mẽtio de presbyterissa etiã fit mentio de officio diaconisse: igitur mulieres pñt recipe ordines. ❡ Itẽ etas puerilis nõ impedit susceptionẽ alioꝝ sacramentoꝝ / vt baptismi / cõfirmationis. ⁊c. igit̃ nec ordinum. ❡ Oppositũ. di. xxxiii. Sacratas. vbi expresse habet̃ oẽ ministeriũ mulierũ vitupio plenum. ❡ Item: turpe est mulieri tonsura non viro ❡ Itẽ: de etate habetur ꝙ diacon⁹ sit viginti annoꝝ. ❡ Dico ꝙ excludere a susceptiõe ordinũ põt

esse triplicit: vel ab honeste recipere / vel exclude re ex necessitate. adhuc dupliciter / vt necessitate precepti vel necessitate facti. Primo mō excludit etas. vt hic loq̄mur de puero: q: nō pōt cū reuerē tia debita recipe sacramētū: iō nō honeste. Scōo mō excludūtur pueri a receptione ordinū sacroꝝ: q: ibi ponit certa etas: q: castitas est annexa ordi nibus sacris. ⁊ iō requirit in suscipiente cōsensum vel expressum vel tacitū: puer neutrū hꝫ. Sed ne cessitate p̄cepti nō excludūtur pueri ab aliis ordi nibus. Sed tertio mō scilꝫ necessitate facti / etas puerilis non excludit q̄n si fiat factum est. q: pote stas vel gradus quo quis pōt apte ministrare pōt p̄cedere actū suū. Unde ad impressionem caracte ris nō requirit cōsensus / sed sufficit non fictio / vt pꝫ in baptismo. Sed q̄d de sexu muliebri: dico q̄ oīno excluditur a receptione ordinū / non solū p̄ pter honestatē / sꝫ ⁊ precepto ⁊ facto. ita q̄ si ep̄s attēptet cōferre et mulier suscipe / nō solū peccat: sed oīno nichil factū est. illud non tenet solo statu to ecclesie neq̄ꝫ petri neqꝫ pauli: sed p̄cepto xp̄i. ⁊ ratio: q: nec ecclesia nec petrus nec paulus nō ab vna muliere iniuste abstulisset qd̄ sibi fuisset vtile ad salutē. igitur multo magis nec a toto sexu. igit non esset vtile mulieri ad salutē suscipe istos ordi nes. iō tenet ecclesia q̄ xp̄s hoc istituit: q: mulier non est capax talis gradus eminentie. Unī q̄ pau lus dicit ad Thimoteū. ii. Docere eīm mulierē nō permitto. Intelligendum est q̄ xp̄s hoc non fecit immo / nec matri sue vnq̄ pmisit aliquē gradū or dinis in ecclesia ex xp̄o. igit est sexus masculinus aptus ad suscipiendum hoc sacramentum. Sed congruitas ad hoc est: quia ordo est gradus emi nentior: sed nulla mulier post lapsum sup aliquē virū debet habere dn̄ium. q: post pctm̄ debet to tus sexus totaliter esse subiectus alteri sexui q̄c quid fuisset prius. Dicit vbi est agēs eiusdē speciei ⁊ passum eiusdē spēi si fiat actio sequitur effectus eiusdē speciei. ep̄s est agens vnū numero. Et uli er ⁊ hō passa eiusdē speciei. igitur si caracter pōt imprimi in aīam viri ⁊ in aīam mulieris. Dicit q̄ maior hꝫ veritatem vbi agens ē naturale et agit p formā naturalē. Si vero est agēs volūtariū vel instrumentū agentis volūtarii maior est falsa. sic est hic. ep̄s est instrumentū vel minister agētis vo luntarii p̄ncipalis. iō etsi acceptaret nichil facerꝫ ¶ Ad primū p̄ncipale dico q̄ in xp̄o neqꝫ est fu9 neqꝫ liber q̄tum ad regnū vel quantū ad gradus gratie. q: equalē grām pōt tribuere mulieri sicut pb̄ro. tn̄ aliquē gradū preminentie pōt recipe vir quē non mulier. ¶ Ad aliud dico q̄ q̄tū ad sacra menta q̄ sunt vtilia mulieri ad salutē equalit pōt recipe sicut vir. ¶ Ad aliō dico forte i grecia pos set presbyterissa appellari vxor p̄sbyteri. tamē in lingua latina pōt dici bona vidua q̄ pōt hēe act9 eminentes sup alias mulieres ex confidentia fi dei sue sicut hꝫ abbatissa. tn̄ respectu nullius viri dꝫ habere actum eminētē. Et sic posset dici q̄ dy aconissa dr̄ illa cui ex officio cōmittit legere ome liā in matutinis: nō q: possit in aliquē actū ordis

¶ Ad aliud pōt dici per dicta in positione q̄ mi nor etate p̄hibetur recipe ex p̄cepto. tn̄ si fiat fa ctum est. vel pōt dici q̄ q̄n hoc fuit statutū de illa etate certa non erāt iuuenes sic educati sicut nūc: nec statim mancipati in exercitio officii diuini. iō plus tp̄is requirebatur tunc ad receptionem ordi num q̄ nunc. ¶ Distinctio. xxvi.

Circa hanc distin ctionē. xxvi. q̄rit vtꝝ matrimo niū imediate sit institutū a dō Et non. Gen. iiii. hoc nūc os ex ossibus meis. ibi adam isti tuit matrimoniū. ¶ Itē circa illud quod est institutū imme diate a xp̄o nō pōt inferior dispēsare: sed nunc ec clesia dispensat matrimoniū cōtractū infra quar tū gradū. ¶ Oppositū. quos deus coniunxit ho mo non separet. ¶ Distinctio. xxvii.

Utrū ad matrimo niū requiratur consensus ver bis expressis de p̄nti: Et non q: nullus pōt esse certus de cō sensu alterius. igitur nullū eēt matrimoniū ¶ Item: vt habe tur in canone: sufficit tacit9 cō sensus partiū si parentes sint cōtrahētes. ¶ Op positū. per cōsensū tacitū non acq̄ritur alteri ius. sed per aplꝫ: vir nō habet potestatē sui corpis: sꝫ mulier. ⁊ ecōtra post matrimoniū. sed hoc ius nō potest acquiri sine consensu expresso. ¶ Rō. ii.

Secundo querit vtꝝ diffinitio matrimonii posita i lit tera sit bene data: Et nō. dr̄ q̄ ē coniunctio. Et tunc quero igitur aut coniunctio passiua: aut rela tio cōsequens cōiunctionē passiuā. Non p̄mo mō tum: q: illa coniunctio esset in genere passiōis. et p ɔ̄ns haberet aliquā formā inductiuam in passū tū: q: coniūctio passiua transit et p ɔ̄ns nō remāe ret obligatio post actū. Si secūdo mō: igitur non posset eē terminus motus. sed nunc est cōiunctio ⁊ prius nō fuit. igitur aliquis motus vel mutatio et teriat coniunctionē: igitur. ⁊c. ¶ Item: ⁊ si sit eadē via ab athenis ad thebas tamen ē alia hitu do: ⁊ econtra. igitur alia habitudo mariti ad femi nam: ⁊ ecōtra: igitur matrimoniū erit, due cōiun ctiones / ⁊ nō vna cōiunctio. vel erūt duo matrio nia inter virū ⁊ mulierē. ¶ Oppositū magister in littera. ¶ Distinctio. xxviii.

Circa distinctionē xxviii. q̄ritur vtrū solus ɔsensus expressus verbis de p̄senti cau set matrimonium: Et nō: q: oē vinculum ad quod licite pōt seq̄ carnalis copula ē matrimoniū: sed per verba de futuro expressa potest licite seq̄ carnalis copula ⁊ cātur vinculū indissolubile: q̄a tales cōuenientes nō dicuntur adulterari. ¶ Itē

fortior est obligatio cũ iuramento ꝙ sine iuramẽ
to:sed si aliquis dicat sine iuramẽ to verba de pre
senti accipio te in meam:consurgit vinculũ insol
ubile:ergo si cũ iuramento dicat verba de futuro
accipiã te in meam:est vinculũ insolubile. ¶ Op
positũ magister in littera. ¶ Circa istas q̃ões pri
om premitto ꝙ hoiem velle ꝓcreare ꝓlē põt eẽ
actus circũstantionalis. Nã iste actus esse potest
bonus moraliter ⁊ malus. Nam iste actus est hu
manus et non de se bonus/neqꝫ complete malꝰ.
igitur põt esse circunstantionalis debitis circũstã
tiis ꝙ nõ sit de se malus qꝛ aliud aial põt suã spēꝫ
conseruare absqꝫ actu malo. igiẽ ⁊ hõ. Etiaꝫ esto
ꝙ esset mortalis. adhuc non eẽt magis cõtra na
turam cõicare materiã suam ⁊ ꝑfectionem mõ si
bi possibili ꝙ sit nunc. igiẽ non est cõtra rectã ra
tionẽ:tũ. qꝛ actui scõm se malo nunꝙ hꝫ hõ prece
ptum in exequendo. sed preceptum habuit hõ ad
hoc ante lapsum Geñ. ij. crescite ⁊ multiplicami.
Et post lapsum Genesis. ix. idem. tum: qꝛ non est
malum multiplicare quod restaurat numerũ dele
ctoꝝ a curia celesti. sed multiplicatio hũana ẽ hu
iusmodi. ¶ Itẽ: iste actus nõ est de se sufficienter
bonus nisi circũstantiõatus: qꝛ iste actus non est
immediate respectu finis vltimi. ideo velle ꝓcre
are vno modo põt esse volibile. alio mõ non voli
bile. cum nõ sit vltimũ bonũ. igitur iste actus ẽ cir
cunstãtiõalis. ¶ Itẽ: ille actus est de se malus: cũ
obiectũ repugnet actui ⁊ agenti. sed velle ꝓcrea
re ꝓlem neutro mõ se hꝫ: qꝛ nullus est actus quin
posset eẽ malus quantũ est de genere actus rõne
circũstantiaꝝ debitaꝝ preter ꝙ amare deum. Si
militer odire deũ de se est malus actus: nec ꝑ ali
quam circunstantiã põt esse bonus. nõ sic autẽ ali
q̃s aliꝰ actꝰ. Prima igitur circũstantia huiꝰ actus
est circunstantia finis. velle ergo ꝓcreare ꝓlẽ re
ligiose educandã ad cultũ diuinũ est actus circũ
stationatus circũstantia finis debiti: qꝛ sic debet
quilibet velle se esse educatũ. ¶ Ad hoc est ansel
mus Cur deus hõ libro. ij. ca. j. Et August. ix. sup
geñ. Non ois qui habet ꝓlem habet bonũ ꝓlis
Iste circunstantia finis nõ sufficit ad hoc ꝙ actꝰ
sit bonꝰ. Sed vltra requirit ꝑsonas duas scilicet
marẽ et feminã et nõ qualitercũqꝫ: sed determi
natũ et determinatã qꝛ hoc cõgruit fini nõ solum
ad vnã ꝓcreationẽ sed etiã ad creatã: qꝛ ꝙ quili
bet cũ qualibet se cõmisceat natura nõ patiẽ nec
etiã educareẽ ad religiose viuẽdũ nisi haberet pa
trẽ determinatũ qui debet dñari sibi in precipiẽ
do: alius debet informari a patre obediẽdo ꝙ nõ
fieret ita cõgrue si nõ haberet nisi patrẽ vagũ igi
tur in ꝓcreatiõe recta cõgruũ est ꝑsonas priores
cõuenire ¶ Itẽ amicitia fuaẽ i istis pollicitis debi
tas ꝓpinquitates. Sed si in creata ꝓcreatione
nõ conuenirent determinatus et determinata q̃
prius natura seruaẽ in ei. amicitia rõne ꝓpinqui
tatũ. ¶ Vlterius dico ꝙ adhuc est alia circũstan
tia debita: scꝫ ꝙ determinatꝰ cũ determinata sit
obligatus ⁊ ecõtra vinculo idissolubili: qꝛ nisi sic
esset non ita bene seruaretur ꝓcreatio ꝓlis deter
minati cũ determinata create: sed liceret vtriqꝫ li
bere eligere igitur obligatio determinate ꝑsone
ad determinatã in specie humana viculo indisso
lubili est honesta ad ꝓcreationẽ prolis religiose
educãde. Sed ista non põt esse indissolubilis nisi
ex ꝓcepto superioris vel ex volũtate ꝓpria. Nũc
aũt lex nõ determinat quis q̃dam accipere: qꝛ ex
quo ibi innascitur vinculum indissolubile illud dꝫ
fieri ꝑtibus cũ cõditionibꝰ q̃ iuuãt ad indissolubili
tatẽ: igitur cogruũ est ꝙ fiat ex electiõe ⁊ amore:
qꝛ lex posset couenire vbi eẽt ꝑtibꝰ iniuria ⁊ ibi nõ
staret bene vinculũ igiẽ ex actu cõtrahẽtiũ inasci
tur. illud vinculũ hmõi aut actꝰ est voluntatis: qꝛ
ꝑ voluntatẽ est quis dñs sui et facit se seruũ. Sed
ꝑ solũ actũ volũtatis non põt fieri illa obligatio:
qꝛ ꝑ hoc nõ põt cõstare de volũtate alteriꝰ: iõ in
nasciẽ ꝑ actus voluntatis mutue expsse per certa
verba vel signa. Debet igiẽ illud vinculũ innasci
ex cõtractu honesto mutue voluntatis expresse ꝑ
certa verba vel signa. igitur debet eẽ libere vt do
vt des vel si des: igiẽ ꝑ obligationẽ donationis ẽ
ꝙ hõ nõ hꝫ ꝑtãtẽ sui corporis sꝫ mulier: ⁊ ecõtra.
Et nõ dꝫ esse solum ex ordinatione supioris: imo
dꝫ eẽ mutua donatio maris ⁊ femine potestatis
corpis ad ꝓcreandũ ꝓlem religiose educandam
quo vinculo indissolubili est cõtractus honestus.
¶ Vlterius cõgruit ꝙ ista mutua donatio appro
betur a supiori scꝫ a legislatore ordinãte vinculuꝫ
insolubile sequi talẽ cõtractũ: qꝛ illud non est stati
motũ vt primũ principiũ practicũ: neqꝫ vt euiden
ter sequẽs ex eo. iõ cõgruum est vt manifesteẽ a su
periori. Deꝰ aũt est superior ad totã naturã huma
nam: igiẽ congruũ est ꝙ hoc precipiat cũ nõ expli
cetur ꝑ principiũ practicũ: tum etiã: qꝛ magis ti
metur quod precipitur ꝙ qđ est notum ratione
naturali. ideo expediẽs est ꝙ legislator precipiat
talẽ obligationẽ indissolubiliẽ seruari ¶ Vltimo
dico ꝙ hoc factũ est Geñ. ij. et Math. xix. vbi di
xit xp̄s. Qđ deꝰ cõiunxit. ⁊c. Patet igiẽ ꝙ imme
diate est institutũ a deo inquãtũ legislator. Etiaꝫ
cõgruũ est ꝯtrahẽtibꝰ debite grã ꝯferaẽ ad actũ diffi
cilẽ faciendũ indigemꝰ gratia: sed indissolubiliter
illud seruare/aliquando est magis difficile ꝙ dif
ficultas cuiuscũqꝫ religiõis cũ nullo casu excepto
vno possit excusari ab illis q̃ reqrũtur. Etiã ꝯgru
um ẽ ꝙ sit aliqđ signũ sensibile nobis huiꝰ gratie
conferende: qꝛ ꝓpter illud sensibile illud auditus
q̃ritur: igiẽ sensibile signũ ꝯgruit ad significandũ
gratiã allatã legitime cõtrahentibus cũ hic sit ali
quis actꝰ rectus ex quo innasciẽ obligatio in ista:
et qꝛ matrimoniũ possit equocari: vno mõ accipi
endo ꝓ cõtractu: alio mõ ꝓ obligatiõe. tertio ꝓ
signo sensibili: nõ tñ est necesse matrimonium ad
ista equocari: qꝛ primo mõ accipiẽdo ⁊ tertio sũt
tñ in fieri: sꝫ medio modo semꝑ manet post con
tractũ: ⁊ tunc est mutua datio corporũ vno mõ ac
cepta datiõe. tamẽ primo mõ põt dici mutua da
tio corporũ in illo cõtractu. Scđo mõ non est pro
prie obligatio contracta ex mutua datione. Ter
tio mõ diciẽ signũ sensible ad mutuã donationẽ.

Sed primū hoꝝ dicit̄ proprie cōtract⁹ matrimo
nij nō trāsiens: hoc est ad matrimoniū sicut ꝓ-
fessio religiōis est professio ad religionē. nō ipa re
ligio. Scđo mō est matrimoniū ꝓpter indissolu-
bile vinculū. ⁊c. Tertio mō dicit̄ signū sensibile
et nō sacramentū. Sed signū sacramenti matri-
monij genitiue: iō non est idē necessariū ad cōtra-
ctū et ad matrimoniū qđ est sacramētū: qꝛ in omi
lege pōt eē ꝯct⁹ matrimonij: vt si dicat do vt des
nisi forsan deus specialiter. Sed sacramētū non
fuisset scđm ꝙ matrimoniū est sacramentū noue
legis et dꝫ esse ꝑ signū nō tñ requirit semꝑ verba
expressa: sicut est de vēditione libri. imo sicut ego
ꝑ scripturā possum manifestare voluntatē: ⁊ si ap
pendit̄ sigillū mag̃ credit̄ q̄ si eēt simplex expres
sio verboꝝ. iō si sacramentū tm̄ cōsistat in verbis
tūc cōtract⁹ pōt eē necessarius sine verbis / sꝫ nū-
q̄ sacramentū. Si aūt cōsistat sacramentum ī ver
bis vel signis: tunc hꝫ magnā latitudinē: nec req̄-
rit ꝓprie hoc sacramētū materiā sicut alia sacra-
menta nisi extēdēdo ad contrahentes: nec reqrit
formam ita certam sicut alia sacramēta. Si tñ sit
essentialit̄ signū audibile vbi illud nō pōt esse nō
erit sacramentū matrimonii: sed cōtractus est ne-
cessarius ꝑ signa: ⁊ talis pōt esse inter mutos: et
scđm istā viā nō est ibi gratia vi sacramenti: qꝛ nō
est ibi aliquod sacramentū matrimonij: forte ta-
men vi meriti pōt esse ibi gratia. Si tñ nō reqrat
verba sed signa aliqua: tūc in mutis si sint illa sig̃
est veꝝ matrimoniū. vnde veri coniuges possunt
esse sine verbis. sed quib⁹ signis nō est determina
tum. Est igit̄ vnū sacramentū: ⁊ habet vnā formā
integrā: licꝫ ꝑtes sint multe vt verba vel signa sen
sibilia. Quis minister dico ꝙ ministrat̄ a cōtrahē
tib⁹: sꝫ ad solēnitatē ꝑtineant aliqua alia. ¶ Per
hoc ad primā q̄onē dico: ꝙ sicut prius declaratū
est. Et cū dicitur ꝙ adā instituit: dico ꝙ adam fuit
preco dei. seu non auctor in instituendo hoc sacra
mentū: qꝛ cū q̄s hꝫ auctoritatē īstituēdi hꝫ aucto-
ritatem reuocādi. ¶ Ad aliō dico: ꝙ null⁹ īferior
pōt mutare si fiat vt decet q̄n factū sit / neqꝫ eccle
sia īmutauit: tñ hi possunt ꝑsone fieri inhabitabi
les ad cōtrahendū. ¶ Ad scđam q̄stionē dico: ꝙ
ad.ii. q̄onē nō reqrit̄ cōsensus verbis exꝑssis: qꝛ fit cōtractus
nō tm̄ verbis sed qbusdā aliis signis / vt dictū est
in positiōe. ¶ Ad primū principale dico: ꝙ nō re-
ad.i. ꝑncī. quirit̄ oīmoda certitudo / sicut pꝫ in vēditiōibus
siue satis cert⁹ certitudine tali qualis reqrit̄ ꝑ ver
ba certa ꝙ ali⁹ vult vendere suam rem: sic verbis
debitis vel signis potest esse certus mutuus con-
sensus qualis requiritur ad illam obligationem.
¶ Ad aliud dico ꝙ aliquando sufficit consensus
tacitus quando parētes audientes non contradi
cunt: et ibi qui tacet consentire videt̄. Tamen si
requirantur verba prolata a cōtrahentibus non
ad.3. q̄onē. est ibi sacramentū. ¶ Ad tertiā questionē dico ꝙ
diffinitio mag. est bona et magis explicat̄ sicut
dixi in positiōe est ei obligatio indissolubilis ⁊c.
¶ Ad primū principale dico ꝙ est cōiunctio que
est respectus qui nascit̄ ex cōiūctione. passiua et

si dicatur ꝙ sunt respectus reales: tūc pōt cōcedi
ꝙ ille respectus est extrinsecus adueniens cū po-
sitis extremis mere contingenter sequitur ipsa. ⁊
talis potest terminare motum si tamen ille respe
ctus sit tantū relatio rationis vt credo veri⁹ tūc
illa cōiūctio est ordinatio que est in voluntate le-
gislatoris qui ordinat talem contractū qui est re-
latio rationis. Unde nichil reale est ī anima viri⁹
nec corpore ꝑ cōtractū qđ nō prefuit: sicut si nunc
detur tibi magnū dñium nichil est nouū in te nisi
ens rationis. ¶ Ad aliud concedo ꝙ sunt ibi due
ꝯiūctiōes: qꝛ due hitudines nō tamē duo matri-
monia qꝛ matrimoniū ē mutua obligatio ⁊ nulla
illarū tantū. ¶ Ad quartā questione dico ꝙ sol⁹
cōsensus expressus per verba de presenti vel per
signa causat matrimonium ita ꝙ cōsensus de fu-
turo nō causat quia promittens in q̄tū talis non
dat. iō si promittens anteq̄ det alienet rem non
potest tibi dare rem: qꝛ iam efficitur non sua: sed
promittēdo rem nunq̄ transfert dñium. igitur si
det alteri debet penitere de promisso et non pōt
tibi dare qđ nō est suū. ¶ A primū principale dꝛ
omne vinculū indissolubile ad quod sequitur li-
cite carnalis copula est matrimoniū. dico qđ fal-
sum est nisi intelligitur ꝙ tūc sit indissolubile hoc
est ante actū qꝛ si indissolubilitas sequit̄ ex carna
li copula manifestum est ꝙ prius nō fuit matrimo
niū nec forte vnq̄ erit si reqrantur verba de p̄n̄ti
erit tñ cōtract⁹ matrimonii indissolubilis non tñ
erit sacramētum. ¶ Ad aliud cū dꝛ ꝙ firmi⁹ est vi
culū cū iuramento q̄ sine posset cōcedi ceteris ꝑi
bus tū iuramētū de futuro ē ꝓmissio tm̄ cōtract⁹
de presenti est datio nūc autē ꝓmissio ⁊ datio si
mul repugnant. ¶ Distin. xxix. ¶ Questio prima

Circa hanc distin-
ctionē. xxix. q̄rit̄ vtrꝫ ꝯsensus
coactus sufficiat ad contrahē
dum matrimoniū: Qꝫ sic. ba-
ptizatus timore penaꝝ suffici
enter cōsentit. igit̄ cōsentiens
matrimonio timore penarū
sufficiēter cōsentit. aīa pꝫ. extra de baptismo et
ei⁹ efficacia. ca. Maiores. ¶ Itē: simpliciter nō pos
sit talis cogi ad cōsentiendū: sed tm̄ ꝑ metū: nūc
aūt metus q̄ non pōt cadere in constantem virū
nō excuset. sed nullus met⁹ pōt cadere in cōstantē
virū. qꝛ iii. Ethi. vir fortis est impauid⁹. ¶ Item:
hmōi coactio nō est nisi quedā efficax ꝑsuasio. igi
tur sicut metu pene pōt aliq̄s cogi ꝑ persuasiōes:
ita pōt ꝑ blanditias. igit̄ iste ꝯsensus īpediret ma
trimoniū ¶ Itē de desponsatiōe īpuberꝝ habet̄ ꝙ
pater pōt tradere filio quā vxorē vult ⁊ fili⁹ post
ea cū deuenerit ad etatē tenetur obedire patri in
hoc. ¶ Oppositum: magister in lra. ¶ Itē: tanto
rabili⁹ ē matrimoniū spūale q̄ carnale ꝙ io aia ex
cedit corpus. sed consensus coactus ad obligati-
onē. ¶ Item ꝙ filius nō posset cogi a patre habe
tur vbi prius p̄ximo ca. Dicitur ad questionem ꝙ
nō pōt fieri coactio ad cōsensum faciendū. nisi ꝑ

metum: metus iste non cogit cōsensum in interio
rem qꝛ nō cogit nisi ad hoc ꝙ act⁹ posset euadere
penas sed sufficienter euadit ipsos iterentes sibi
penas ꝑ verba concedendo ꝙ accipit eam i vxo=
rem. igiṫ tm̄ pōt esse coactus actu exteriori. Aut
igitur cū hec cōsentit aīo simpliciter consentit in
foro cōscientie: qꝛ q̄rtū ad hoc nō potest cogi ani
mo interiori vel non. Si consentit animo: tm̄ in
foro ecclesie nō est matrimoniū: qꝛ presumiṫ ꝙ i=
uite hoc fecit. Si aūt nō cōsentit aīo in nullo obli
gatur. ¶ Cōtra. iste met⁹ nō est absolute coactio
ad actū exteriorē: qꝛ nullus posset eū cogere sim
pliciter ad ꝓferendū illa verba: qꝛ q̄tūcunqꝫ alii
mouerēt linguā suā nunq̄ ꝓferret verba nisi vel=
let nec potest cogi ad ꝓferēdū per metū qui pos=
set cadere in constantē virū q̄ ducit ipsum in pctm̄
mortale. Sed si ꝓferat verba exteri⁹ et dissētiat
interius simpliciter mētitus est. igitur nullus me
tus cadens in cōstantē virū pōt eū ducere in men
daciū perniciosū. igitur necesse est ꝙ ille metus q̄
īducit virū const antē ad proferendū illa verba i=
ducat ipm̄ ad cō sentiendū aīo illi actui interiori
sine quo non pōt esse absqꝫ pctō mortali. ¶ Itē.
nullus metus debet cadere in cōstantem virū ni=
si respectu minus mali duob⁹ malis propositis:
qꝛ sicut secūdum rectā rationē est bonu eligendū
sic minus malū si alterū sit necessariū sed profer
re verba sine consensu interiori est maius malū
cū sit malū culpe q̄ quodcūqꝫ malū exterius pos
set sibi iferri cū quodlibet tale sit malū pene. igiṫ
nullus vir potest cogi ad actū exteriorem sine cō
sensu in actu interiori. ¶ Item illi cui non esset il=
licitū consentire in matrimoniū nullo modo pos
set fieri coactio que posset cadē in constantem vi
rū. Sicut religiosus per nullū metū posset cōsen
tire actui exteriori: qꝛ si cōsentiret interius pecca
ret mortaliter cōtra ꝓfessionem si nō perniciose
mētiretur et iterū peccaret mortaliter. igiṫ talis
nullo modo posset ꝓferre verba ꝓpter quēcūqꝫ
metū. igiṫ nec alius nisi qui licet sibi cū verbis cō
sentire interius. Et confirmaṫ quia si alicui infli=
gereṫ pena ad faciendū aliquod malū inuite fa=
ceret: et cuꝫ hoc diceretur sibi volo ꝙ tu iures ꝙ
hoc faceres sine metu vt possit esse matrimoniū
ratū / certū est ꝙ nullus deberet hoc iurare. imo
quilibet faciēs peccat mortaliter. igiṫ non posset
vir cōstans hoc cōplere sine pctō mortali. ¶ Itē
tertio ethi. de operationib⁹ mixtis nō solū est ibi
metus exterius ita ꝙ mare cogat nautas ꝓiicere
merces ad extra sed in illo casu volūtas simpliciṫ
consentit interius ad vitandum maius malum.
¶ Contra scdm̄ dictū dicitur ꝙ ecclesia nō presu
mit ꝙ sit matrimoniū: illud est falsum: qꝛ ecclesia
presumit ꝙ melius: donec ꝓbeṫ cōtrariū sicut pa
tet. si quis accipiat vxorem per verba de futuro si
postea sequatur carnalis copula non constat ec=
clesie vtrū hoc fiat ad torquēdū libidinē vel mo=
do bono et tm̄ presumit ꝙ tractauerit eā sine pctō
mortali. ⁊ iō hꝫ cōtractū ratū. ¶ Item extra de
scrutiniis quilibet censeṫ idoneus qui non ꝓbaṫ
inidoneus. Dico igitur ad questionem ꝙ coactio
nō pōt ꝓprie in actibus humanis: qꝛ violentū est
q̄ ab extrinseco nō cōferente vim passo: ita ꝙ ly
passo cōstruitur cū ly cōferente ita ꝙ iste sit intel=
lectus ꝙ violētū est cōtra inclinationē passi q̄tū
est de se et sic ꝙ aliquis nolēs vel ecōtra est ipossi
bile igitur coactio in nobis nō est nisi vel q̄tū ad
pati: vt si hō ligeṫ ibi stat cōtra volūtatē vel q̄tū
ad actionē instrumentalē: vt si aliquis me inuito
manu mea aliū occidat ita posset manu erea. iō
neutro modo est coactio per metū. sed qm̄ nō leui
estimatione: sed certa estimatione eligit quis qō
est minus malū cū certitudinaliter estimet alias
magis malū sibi inferendū nūc aūt possibile ē ꝙ
alias sciat simpliciṫ magis malū q̄ sit matrimo=
niū. cū hoc nō sit pctm̄ mortale: sed pena q̄ā i ac
cipiēdo talē q̄ alias nō acciperet ⁊ magis malū
pene esset mors vel enormiter mutilari vel capti=
uari ⁊ iste metus pōt cadere in constantē virū: qꝛ
cū sit dn̄s volūtatis sue pōt mutare voluntatem
suā ꝓpter malū pene maioris consentiendo inte
rius verbis ꝓlatis exterius: qꝛ nūq̄ pōt alicui in
fligi nisi malū pene igitur nō ꝓpter hoc vitandū
dꝫ eligere malū culpe igitur per nichil potest co=
gi ad actū exteriorē sine interiori: vnde forte nō
posset quis ꝓpter aliqō malū pene eligere malū
culpe alicuius actus qui ex genere suo esset pctm̄
veniale hoc tm̄ nō assero. ¶ Secundo dico. ꝙ iste
consensus nō est sufficiens ad matrimoniuꝫ. istud
habetur extra de spōsalibus cū locū. vbi dicit pa
pa ꝙ puella debet poni in loco tuto vbi posset cō
siliari expresse voluntatē suā. Et idem habeṫ pri
mo ca. veniens. et in alio ca. cōsultatū. Sed qua
re ita est dico ꝙ ex pte cause formalis efficientis
et finalis. Formalis qꝛ matrimonium est mutua
datio corpoꝝ. ⁊c. Et licet non sit datio liberalissi
ma cū nō fiat nisi gratia datiōis ecōtra debet tm̄
esse datio liberalissima et hoc ex efficiente scꝫ ex
institutione diuina. Unde ecclesia non tm̄ sic di=
sposuit: sed ꝓmulgauit qō xp̄s istituit qꝛ etiā hoc
saluabatur i lege nature: qꝛ vt habeṫ Gen. xxiiij.
Cū missus fuit nuncius ad querendū puellam re=
beccā dixit abrahā nūcio si noluerit puella veni=
re tecū innoxius sis a iuramento: et cū ipse dixis=
set nunciū dixerunt parentes queramus cōsensū
puelle. Etiam pares ade dixit dn̄s Gen. ii. Relin
quet hō patrē et matrem et adherebit vxori sue.
sed non adheret quis illi qō tenet inuite. Ex pte
igitur cause formalis et efficiētis patet ꝙ debet
esse libera datio. Ex his patet tertiū ꝙ hanc for
mā instituit de⁹ ꝓpter finē vt ꝓpt ꝓle religiose
educandā: qꝛ quod quis nō diligit facile cōtēpnit
igiṫ debet eē libera datio corporū respectu finis
instituti. Dicit iste cōsentit aīo licet ꝑ metū aliter
esset piurus vel perniciose mendax vt prius ar=
guitur. igiṫ per actum volūtatis transfert dn̄ium
corporis sui. igitur non reseruat sibi dn̄ium. igiṫ
est verū matrimoniū. Item si ōis cōsensus ꝑ me=
tū impediret. igiṫ vbi esset maior metus magis i=
pediret. Igitur cōtrahēs ex metu peccati morta=

lis impediret matrimoniū cū iſte ſit maioz met⁹
ꝙ alicuius pene inferēde. Si igiẗ aliquis teneretẗ
per obediētiā ad precepta licita ſuperioꝛis ſi pre
ciperet ſibi ducere vxoꝛeꝫ metu pcti moꝛtalis vt
inobedientie iſtā duceret. igiẗ nō tenetur poſtea
hoꝛ matrimoniū ſeruare ❡ Item ſi aliquis ex me
tu alterius vt pſone dilecte acciperet vxoꝛem nō
teneretẗ illā habere: vt ſi mulier diceret occidam
me niſi velles me capere. vel ſi alius vellet eā oc
cidere: ⁊ tunc ꝓpter malū perſone dilecte vitādū
aliquis talē duceret eſſet cōſenſus ꝓpter metum
❡ Ad primū dorū dico ꝙ q̄tūcūqꝫ aliquis de ſe
non habeat voluntatē ducēdi iſtā vxoꝛē tñ teneẗ
pro tunc mutare voluntatē ſuā ita ꝙ q̄tū eſt ex ſe
vult eā ducere: non tñ ſequitur ꝙ transferr dñiuꝫ
coꝛpoꝛis ſui ſicut dictū eſt prius ꝙ nulla datio po
teſt eſſe firma q̄ eſt cōtra volūtatē dñi ſuperioꝛis
qꝛ vel requiritur ꝙ ſuperioꝛ cōſentiat vel nō con=
tradicat. Nunc autem voluntas cauſe efficientis
matrimoniū eſt. ꝙ ſit libera datio coꝛpoꝛū et q̄ꝛ
coactio eſt ꝯtra volūtatē dei: qꝛ ſicut cōgruit fini
matrimonii. iō licet dicā accipio te in meā q̄tum
cūqꝫ in me eſt: tñ illā nō accipio ſimpliciter cum
hoc ſit ꝯtra volūtatē dñi ſuperioꝛis. Nec opoꝛtet
hanc cōditionē exp̄mere: qꝛ ſufficienter eſt ſubin
tellecta quia cū quis dat aliquid nō opoꝛtet eum
dicere de hoc velit deus nolit deus: qꝛ ſupponit
ſemper ꝙ voluntas ſuperioꝛis nō ſit in cōtrariū.
❡ Ad aliud de obediētia dico ꝙ aliquis teneẗ ꝑ
obedientiā recipere prelatione aliquā a ſuꝑioꝛe
ſi recipiat iſte ꝯtrahit matrimoniū ſpūale ex me=
tu pcti moꝛtalis: tamē intēdit principaliter aliud
vt ſeruare iuſtitiā cuius obediētia eſt pars vt hic
loquimur. ideo hoc facit extrema electione ⁊ ta=
lis ſimpliciter ligaẗ. Sic ſi aliquis cōtrahit ma=
trimoniū ex precepto ſuꝑioꝛis ſi talē ſuperioꝛem
habeat i hoc ꝙ facit ſeruādo iuſtitiā ex mera ele
ctione ſe ligat. ❡ Ad aliud ꝙ ſi q̇s vitaret in alia
perſona pctm̄ moꝛtale et ꝓpter hoc ſolum duce=
ret vxoꝛem ꝙ alias eſſet ſibi magna pena eſſet fa
ctū valde meritoꝛium: tamē hoc non teneẗ face=
re. Si tñ faciat iſte metus nō excludit q̇n ligetur.
❡ Ad primū principale ḋꝛ ꝙ nō eſt ſimile de ba=
ptiſmo ⁊ matrimonio: qꝛ i baptiſmo efficiẗ cōdi=
tio baptizati melioꝛ. In matrimonio vero ꝓpter
metū licet nō efficiaẗ conditio mala efficiẗ tñ o=
neroſa. vel aliter dico ꝙ ſimpliciter ligaẗ q̄tū eſt
de ſe ſicut ſi aliquis ſacerdos ſit coact⁹ ad abſol=
uendū aliquē ille ſimpliciter eſt abſolutus ab illo
pctō: tñ non habeẗ in. vj. li. ꝙ extoꝛquētes abſo=
lutiones eo ip̄o incurrūt excōicationē nō ſimpli=
citer eſt abſolut⁹. ❡ Ad aliud dico ꝙ ille metus
qui impedit matrimoniū eſt metus qui debet cō=
ſtare in conſtantē virū. Et cū ḋꝛ foꝛtis eſt impaui
dus verū eſt ſcḋm rectā rationē non tñ oīno: ſed
pauebit vt recta ratio dictat: vt habeẗ in. iii. ⁊ in
hoc diſtinguiẗ a ꝑtinaci. ❡ Ad aliud dico ꝙ non
eſt ſimile de perſuaſione efficaci per penas ⁊ per
blandicias: qꝛ ſicut baptizatus eſto ꝙ haberet vo
luntatē ſi ferreẗ rurſuꝫ ne frangeretur multū ha=
beret de inuoluntario et modicū de voluntario.
Sic cū quis ꝓpter minas vel penas vult aliquid
multū eſt ibi de inuolūtario: qꝛ ſi dimittereẗ ſibi
hoc nollet. Sed cū quis per blanditias vehemē=
ter inducitur multū eſt ibi de volūtario: qꝛ nō eſt
cōtra appetitū ſenſitiuū et cū appetitus ſenſitiu⁹
eſt confoꝛmis volūtati multū eſt ibi de volūtario
iō nō eſt ſimile hinc inde. ❡ Ad illud qḋ dictum
eſt de filio ꝙ teneẗ obedire: verū eſt de congruo.
Unde illud nō eſt dictū in iure canonico: ſed ciui=
li. ⁊ eius cōtrariū dictū eſt in iure canonico.

❡ Diſtinctio. xxx. ❡ Queſtio prima.

Irca hanc diſtin=
ctionē. xxx. q̄riẗ vtꝝ ad ꝯſen=
ſum matrimonij requiraẗ ꝙ
ſequatur apprehenſionē non
erronea. Et nō Jacob nō cō
ſentit in lyam: et tñ fuit ma=
trimoniū. Jtē vt habeẗ Geñ.
vij. de benedictione iacob vbi fuit erroꝛ perſone
et tamē pater poſtq̄ ſciuit dixit eritqꝫ benedict⁹
igitur pari ratione matrimoniū ❡ Item errans ī
baptizando perſonā ꝓ perſona ſimpliciter bapti
zat. igitur ⁊ ſic in ducendo vxoꝛē ❡ Item plus no
cet cōiugi malicia moꝛis q̄ ſeruitus: ſed malicia
moꝛe nō impedit ignoꝛata igitur nec ſeruit⁹ licet
ignoꝛetur. ❡ Oppoſitū magiſter in littera.

Ecundo queritur vtrū inter maria et ioſeph fue
rat verū ⁊ legale matrimoniū
Et non. xvii. q. j. vouentibus
dānabile eſt matrimoniū. Ma
ria prius vouerat caſtitatē. igi
tur non fecit dānabile. Item
numeroꝝ vltimo. Preceptū fuit matrimoniū fa=
ciendū de tribu ſua Joſeph fuit de tribu iuda ma
ria vero de tribu ſacerdotali. ❡ Item conſenſus
in matrimoniū eſt aliquid vel igitur precise in co
habitationem pacificam / vel in carnalem copu=
lam. Nō primo modo: qꝛ ſic inter fratrem et ſoꝛo
rem poſſet eſſe matrimoniū. Non ſcḋo modo: cū
maria nō cōſentit in carnalem copulā ibi nō fuit
matrimoniū. ❡ Oppoſitū magiſtri in lrā. ❡ Ad

Secunda queſtio

primā queſtionē dico ꝙ erroꝛ pōt eſſe in his q̄ ꝑ
ſe ꝑtinent ad matrimoniū vel in cōditionibus p=
cedētibus vel in ꝯcomitātibus: vt erroꝛ perſone
vel cōditionis: vt ſi vir credat illā cōſentire cū tñ
non faciat interius. Nō aūt quilibet erroꝛ iſtoꝛū
impedit matrimoniū: qꝛ ex quo eſt datio libera
et ignotum impedit liberū cū impediat volunta
rium: igiẗ in illis que ſunt per ſe vel circa precedē
tia vel circa contractū ipediunt qꝛ erroꝛ perſone
tollit liberū cōſenſum ſimiliter conditionis: qꝛ li
bera credit poſſe ſeruū dare coꝛpus ſuū / ⁊ nō po=
teſt cū non ſit ſuū: ſed dñi ignoꝛātia ſimiliter im=
pedit vt ſi vna pſona intendit ſe dare et nō econ=
tra nichil fit qꝛ nō pōt vna perſona eſſe obligata
et non econtra. dicit ſi q̇s det expectādo retribu
tionem et ſi nunq̄ recipiat: fiat tamē ſimpliciter.

igitur potest vna persona esse obligata non alia. ¶ Item dans corpus suum altera credēs sic ecõtra ꝗ tum in se est astrictus est alteri vinculo insolubili / et non propter hoc est inhabilis ad matrimonium. igitur alia persona est sibi astricta ꝗ dixit verba licet tunc interius non consensisset. ¶ Ad pmū horū dico ꝙ duplex est datio. vna expectās redditionē / alia non: sed simul habet dationem mutuā vel nihil fit. Prima datio stat simpliciter ꝛ si nūꝗ sibi aliquid reddatur: quia aliquando non est ibi conditio expressa: sed dat absolute cogitat tñ habere retributionem: sed alia datio licet nō exprimet do si des: tñ non expectat redditionē: qꝛ ex natura sua habet redditionē suā mutuam simul. ¶ Ad aliud magna briga est. Si vir postea dicat se non ꝓtulisse verba affectu maritali: sed causa libidinis extorquende dico tamen ꝙ mulier nō deberet facere sibi cōscientiam: qꝛ magis tenendū est ꝙ vir nūc mētiat ꝗ prius. Si tñ mulier faceret sibi conscīētiā nō posset sibi reddere debitū: qꝛ timeret fornicationē nec posset aliū virum ducere. nō qꝛ esset sibi astricta ꝛ obligata: esto ꝙ vir qñ ꝓtulit non consensit interius sed qꝛ ipsa nescit an vir mentiat. iō nō pt aliū ducere: qꝛ tunc est huic astricta. ¶ Ad pmū principale dico ꝙ iacob postea consensit. prima tamen nocte fuit cum ea. ¶ Ad aliud dicit ꝙ ysaac expauit postꝗ sciuit se esse illusuz: ita ꝙ raptus fuit in extasim ꝛ tunc vidit ꝙ voluntas dei fuit et iō confirmauit. ¶ Ad aliud dico ꝙ nō obest baptisato ignorāter error baptisantis: iō non est simile. ¶ Ad aliud ꝙ malicia moralis nō est per se contra istum actū sed seruit⁹ ipedit dationē corpis. iō ē p se ꝫ istū cōtractum. iō nō est simile. ¶ Ad scḋam questionē dico ꝙ inter mariā ꝛ ioseph fuit verū matrimoniū. istḋ patet per auctoritates quas ponit magister i littera. Ratio ad hoc ē: vel qꝛ matrimoniū tūc preceptū gñale vel qꝛ specialiter deus sibi pceperat. Si ꝓpter primū: tunc dico ꝙ maria contraxit matrimoniū cum ioseph: qꝛ non erat absoluta ab isto precepto. ꝛ iō tenebat adimplere. Si ꝓpter scḋm qḋ forte est verius: qꝛ hieremias et iohannes baptista erant virgines nec legitur ꝙ erant dispensati: ꝛ tunc credo ꝙ habuit speciale preceptū ad hoc: ꝛ rō pōt esse scḋm ꝙ ponit ambrosius super illud Missus est āgelus. ꝛc. Et vna ratio est vt ioseph esset testis virginitatꝭ alias vt magis crederet sibi ꝙ non cōcepit de viro. Tertia vt partus lateret diabolū nō posse scuisse naturaliter ꝙ non habuit carnalē copulam: sed non fuit pmissus hoc scire. Alia ratio est: vt esset i obsequiū virgini. Sed quō fuit matrimoniū ex quo prius vouit castitatem. Dico ꝙ non vouit castitatem nisi sub cōditione: scꝫ nisi deus aliter disponeret: sed istud nō valet: qꝛ ista conditio intelligitur in omni voto ꝗtūcūqꝫ absoluto si debet esse acceptabile deo: qꝛ non vouetur ꝓpter honorem dei aliquid nec ad sibi placendum nisi sub hac cōditione intellecta si placeat deo. igitur ista conditio nisi aliter deus disponat stat cū absolutissimo voto. Ideo dico ꝙ absolute vouit castitatē: et ꝓpter hoc dixit. Quō fiet istud qm. ꝛc. ꝙ nō fuisset mirabile si non prius absolute vouisset castitatē ideo p matrimoniū non violasset votū castitatis nisi qꝛ obligasset se ad cōtrariū. Sed in matrimonio nō ꝓmisit aliqḋ qḋ eēt ꝯtrariū voto castitatꝭ absolute nisi sub cōditione de qua fuit certa ꝙ nūꝗ eueniret: qꝛ in cōtractu matrimonii nō est obligatio ad carnalē copulā nisi sub hac cōditione. si alius petat q: nō habet vsus ex trāslatione dñii corporis nisi ali⁹ petat. Sed ipsa fuit certa ꝙ vir suus nunꝗ peteret vsum corporis: vel per reuelationē diuinā: ꝙ ipe nūꝗ hoc faceret: vel quia fuit de precepto dando sibi ꝙ nunꝗ peteret. ideo nō exposuit se periculo. Istud determiatur extra de ver. obli. Exiit seminare semen. ꝛc. Ex dñiū non est inutile sine vsu licet leges ciuiles hoc dicāt. Uñ ius canonicū tenet ꝙ dñiū nō est inutile qḋ est sine vsu ppetuo. iō potuit ioseph hre dñiū corpis ei⁹ sine vsu ppetuo: et de hoc potuit ipsa pri⁹ eē certa. ¶ Itē si iurauerit quis de matrimonio cōtrahendo et postea vouerit virginitatē ꝛ vellet intrare religionem ꝗꝗ possit absolui a p̄ori iuramento tñ cōsulendū esset sibi ꝙ prius cōtraheret matrimoniū per verba de presenti. et postea ante matrimoniū cōsummatū intret religionē. ¶ Item: adultera habet potestatē corporis viri sui: et tamē nunꝗ habebit vsum nisi vir velit gratiose dispēsare secum. igitur pōt esse dñiū corpis sine vsu ppetuo. ¶ Ad primū pncipale dico ꝙ nō solū nubere sed velle nubere est dānabile vouentibus: nisi prius sint certi ꝙ nunꝗ peteretur vsus corporis. si aūt sint certi nullū peccatū est. ¶ Ad aliud dico ꝙ illa lex: ꝙ mulier nubat alicui de tribu sua data fuit ꝓpter filias zelphe: quarū pater moriebatur sine herede masculo. ꝛ iō vt hereditates manerent impermixte ꝗ tum ad tribum: eis fuit preceptū nō autem aliis. Uel si debeat dici ꝙ fuit generaliter preceptum: dico ꝙ maria fuit de vtraqꝫ tribu / de tribu iuda ex parte patris / ꝛ de tribu sacerdotali ex parte matrꝭ. Et hoc videtur rationabile: qꝛ ioseph nō fuit pater iesu ꝛ tñ dicitur esse de tribu iuda. igitur hoc fuit ex parte matris. ¶ Ad aliud cū queritur. in quid est cōsensus matrimonii: dico ꝙ in trāslatione corporis i. vsū si petatur: ꝛ hoc nō licet fratri et sorori. Nota.

¶ Distinctio. xxxi. ¶ Questio prima.

Circa hanc distinctionem. xxxi. querit vtrum tria sint bona matrimonii posita in littera. Et non. Sacramentū in se est formaliter bonum. igitur nō est aliis bonis bonū. ¶ Item ꝙ non bonum prolis qꝛ matrimoniū pōt esse cū sterili. ¶ Item īter adulterū ꝛ adulteram pōt esse matrimoniū et tñ inter ipsos nō est bonū fidei. ¶ Item: sacramētū nō est bonū partiale suiipsius. igitur bonū sacramenti nō est bonū matrimonii cū matrimo=

nium sit sacramentū. ¶ Oppositum. magister in littera. Videtur ꝙ oportet ꝙ alia sint bona restaurantia bona perdita per matrimonium: quia contrahens priuat se magno bono scilicet vsu rationis: quia vt vult philosophus septimo ethicorum. huiusmodi actus furatur intellectum spūs sapientis. Et idem vult Augustinus. xiiii. de trinitate. xvi. Igitur oportet ꝙ sit tantum bonum corpus excusans priuationem tanti boni. Et si dicas contra istos igitur oportet esse bonum excusans sompnum cum priuet vsum rationis. Dicunt ꝙ verum est scilicet necessitas nature et fortificatio organoꝝ ⁊ corporis: q2 sine somno nō possent durare. Etiam dicunt ꝙ non est simile: quia in sompno non patitur quis dampnum nec per hoc ebetatur ratio: sed postea vigoratur. Sed dātes se actui tali totaliter ebetantur: ita ꝙ non solum priuant se bono pro illo tempore: s3 reddunt se inhabiles ad actum rationis. ¶ Contra istos videtur ꝙ non sit necessarium ponere tria bona restaurantia dampnum: quia in statu innocentie fuisset matrimonium verum absq3 omni dampno: et tunc nulla fuissent posita bona ad restaurandum bonum. Silr ex cōtractu marie ⁊ ioseph nullum malum accidebat ideo ibi non erat necesse ponere tria bona restaurantia dāpnum. ¶ Dico igitur ad questionē ꝙ bonum ⁊ perfectum idē sunt. v. met. Nunc aūt perfectio duplex est: intrinseca ⁊ extrinseca ⁊ sic bonum. intrinseca vt forma extrinseca vt finis. Sed vt prius dictū est matrimonium dupliciter pōt accipi sc3 ꝓprie vt ē obligatio inter virum ⁊ mulierē. Aliter vt est sacramentum noue legis consistens in signo sensibili vel non sine ⁊ tunc dr̄ ꝙ hoc est forma accipio te in meam. S3 primo modo vt est obligatio forma sua est indissolubilitas ⁊ ista est ꝑfectio intrinseca ⁊ est ad finem vt ad procreationē prolis religiose educande: ⁊ ista est ꝑfectio extrinseca: ⁊ iste finis non pōt sequi vt communiter nisi per copulā carnalem si petat que est finis propinquior minus tñ principalis finis: igitur remotior est magis principalis ⁊ propinquissimus est indissolubilitas: ita ꝙ ista tria sunt per ordinem. Bonū igitur prolis est vltimus finis vt p3 ꝑ Aug. ix. sup Gen. bonū fidei est reddere alteri qd̄ suū est ⁊ non dare alienum alio inuito: ⁊ hoc est seruare fidem reddere debitum si petatur et non tradere corpus alteri. Sed bonum sacramenti est indissolubilitas que est forma illius obligationis que semper manet post actum. Ideo ista obligatio non est sacramētum noue legis cū tale consistat in quodā signo sensibili ⁊ transit transeūte illo ⁊ effectus sc3 gratia inuisibilis que confertur si debite contrahant potest dici bonum sacramenti. Sed quomodo est in omni matrimonio bonum prolis: dico ꝙ bonū prolis est bonum fidei ⁊ non obligat bonū fidei ad bonum prolis absolute nisi si petatur: nec tūc semper sequitur proles est igitur bonum fidei q̄tum ad illud quod respicit in actu: vnde illa indissolubilitas est formale bonum: sed bonum prolis ⁊ carnalis copula si petatur non sunt ī matrimonio absolute: quia non sunt in obligatione illa nisi sub conditione ita ꝙ non possunt impediri procreādo venena sterilitatis: vnde qui contrahunt sub pacto sterilitatis nichil faciunt. Sed est ne indissolubilitas in matrimonio inq̄tum est sacramentum noue legis? Videtur ꝙ sic: quia est signum vnionis christi cum ecclesia que sunt indissolubiliter coniuncta. Contra: ista indissolubilitas est illius quod non est sacramentum noue legis scilicet obligationis manentis post illud signum sensibile. Dicit ꝙ sacramentum est signum illius indissolubilitatis. Contra: signum sacramenti est signum gratie conferende contrahentibus ideo indissolubilitas non est eius vt est sacramentum noue legis: ideo dico ꝙ ista indissolubilitas conuenit formaliter obligationi que remanet post: sed effectiue ista indissolubilitas ē a priori: quia deus per cre[ati]onem est dominus corporum ideo non possunt dari mutuo corpa nisi per eum: ⁊ q2 deus sic instituit ideo debet esse obligatio pro ꝑpetuo. potuisset tñ aliter instituisse si voluisset vt ꝙ si fuisset hoc sacrm̄ obligans ꝑ vnum mensem vel ꝑ vnū annū sicut placeret sibi tñ cōgruentius instituit: ⁊ eīa ista bona sunt ī cōtractu vt in causa. Dubiū tñ est de indissolubilitate q2 si post actū remanet ista idissolubilitas: igr̄ intrās religionem post ꝯtractum ꝑ verba de ꝑñti anteq̄ matrimonium sit consummatū remanet obligatus: igr̄ illa est vxor sua adhuc q̄tū ad dn̄ium corporis licet non q̄tū ad vsum ⁊ potest accipe aliū virum: igr̄ simul est vxor duoꝝ. dr̄ vno mō ꝙ licz iste non sit mortuus naturalr̄ est tñ mortuus ciuiliter: ⁊ q2 ista obligatio non obligat nisi vsq3 ad mortem: ideo non est simul vxor duorum. Sed contra istos sequitur aliud ꝙ ista indissolubilitas non conuenit obligationi sm̄ se: s3 alteri quod nō est necessario annexum: q2 sm̄ omēs si iste cognouisset eam anteq̄ intraret: ⁊ consensu eius intrasset semper esset vir eius: et tunc non dissolueretur vinculum nisi ꝑ mortem naturalem. Igitur ista īdissolubilitas non accideret ex obligatiōe: sed ꝓpter carnalem copulam. Aliter dicitur ꝙ semper remanet indissolubilitas: et ꝙ non est inconueniens ꝙ sit vxor duorum simul: vnius tamen est vxor mente et alterius carnaliter. ¶ Ad primum principale dico ꝙ sacramentum proprie acceptū non est illud bonum ꝙ hic ponitur bonum sacramenti. Matrimonium tamen habet vtrumq3 bonum. vnde bonū sacramenti proprie est indissolubilitas. Sed sacramentum quod est signum sacrum est cum dicit: accipio te in meam. ¶ Ad aliud dico ꝙ non oportet ꝙ semper habeatur bonum prolis nec in intentione actuali nec habituali. Sed debet esse in intentione: quia non impeditur si deus dederit. ¶ Ad aliud dico ꝙ inter adulterum ⁊ inter adulteram non est bonū fidei ⁊ in obligatiōe habet bonum fidei: ⁊ iō ē adulter

quia non seruat fidem. ¶ Ad aliud patet q equiuocatur sacramentum: vt patet in positione.

Dist. xxxii.

Circa hanc distinctionē. xxxii. queritur vtrū necesse sit in matrimonio reddere debitū petenti. Qȝ nō. Nullus obligat ad mortale pctm̄. Sed obligatur ad mortale: qꝛ priuaret se virtute ꝛ vsu ratiōis que est magis bonum virtute: qꝛ carens ratione nullū actum humanū pōt exercere. ¶ Item: si cōtrahens matrimonium anteq̄ sit consummatum intret religionem non tenetur reddere debitū petenti. igitur. ꝛc. ¶ Itē: tpe sacro non tenetur quis reddere debitum: qꝛ tunc esset indispositus ad comedendū agnū. Sed nō efficitur quis in idone⁹ ad hoc nisi ppter peccatum. igitur reddere debitū tpe sacro est pctm̄. igitur ad hoc non tenetur p aliquam legem. ¶ Item: in loco sacro non tenet ppter magis malū: vt interdictionē loci. ¶ Oppositū. j. ad cori. vii. Dico q matrimoniū īstitutū est duplici de causa in officiū et pcreationem plis religiose educande et post lapsum institutū est in remediū quia nō pōt quis licite vti nō suo. igit nō licet nisi p ppetuo obligetur: ꝛ hoc ex institutione diuina: qꝛ post lapsum erā t proni homines ad hoc pctm̄: vt petet ex hoc q pro hoc peccato sit diluuiū. iō in remedium: iō non in remediū instituit deus q quilibet qui vellet habere suam: et qn̄ est hoc institutū dico q Gen̄. ii. hoc nūc os ex ossibus meis ante lapsum: sed post lapsum institutum est in remediū Gen̄. iii. vbi dixit deus mulieri. Multiplicabo erūnas ꝛc. ꝛ in dolore paries ꝛ sub viri potestate eris. Etiam post diluuiū dixit dñs: crescite ꝛ multiplicamini. Dico igitur q reddere debitū matrimonii ad procreationē prolis ꝛ in remediū si tm̄ primo mō fuisset in statu innocentie: qꝛ tūc non fuisset ꝯcupiscentia nisi ad procreationē prolis. Sȝ post lapsum est ad preseruādum a malo: ideo cū est probabilis timor de adulterio si non reddat debitū tenet reddere ex quadā iusticia. Sed ē ne hoc vl'r ver. dico q iste act⁹ est actus pcepti affirmatiui iō semp obligat: sȝ nō ad semp. Tn̄ dupliciter in gn̄e pōt ꝯtingere q nō tenet: vt si alia ps pdidit ius petendi vel cuȝ quis obligatur fortiori vinculo. Primo mō ante matrimoniū ꝯsummatū ꝛ hoc ante tēpus determinatū non hȝ ius vtendi sic q necesse sit reddere debitū si petat pōt tn̄ reddere si vult sine pctō. Et hoc hr̄ a xpo: qꝛ vocauit Iohānē a nuptiis anteq̄ fuisset matrimoniū ꝯsummatū iō nō tenebat tūc Iohānes reddere debitū ꝛ si vxor petiuisset. Silr̄ i alio casu pdidit mulier ius petēdi pp adulteriū ꝛ hoc si vir sit innocēs qꝛ si est adulter tenet. Silr̄ si alt cōiugatoꝝ licentiet alteꝝ vouere post votū solēne ꝯpletū nō pōt amplius petere. Sed dubiuȝ est si posset postea reuocare illud ita q alius teneat reddere ꝛ exire religionem: quia vnum capitulū videtur dicere q si vir permittat mulierem velari nō potest amplius petere. xxxiii. q. v. Aliud capitulum videtur recte esse in contrariū: ex̄ de conuersione coniugatoꝝ primo caplo. vbi dicitur q vir extrahendus est a religiōe si noluerit mulier continere. Et forte hoc pōt itelligi si mulier prius non renūciauerit iuri suo: sȝ si mulier renūciauerit iuri suo non solū ad tēpus vacet orōni: sȝ ppetuo si petat mortaliter peccat. Dubium tn̄ est si noluerit cōtinere an debeat vir redire: ꝛ forte ipsa deberet cogi ad continentiā: sed statutū est i religione minoꝝ q non recipit' aliquis nisi mulier renunciauerit iuri suo corā diocesano. ꝛ cū hoc q mulier sit talis etatis q non sit suspicio pbabilis q velit adulterari. In istis casibus nō tenet quis reddere: qꝛ alia pars pdidit ius petendi. Similit si obligetur fortiori vinculo ad oppositū: iō in tali casu tenetur maiori voto etiam nō tenetur reddere debitū in pregnante petenti si credat q hoc sit ꝯ bonum prolis: qꝛ magis obligatur ad bonū prolis q̄ ad tunc reddendū debitū. Preter hoc si non possit reddere cum petitur saluādo icolumitatem propriam non tenet reddere: qꝛ magis tenetur ad saluandam incolumitatem propriam.

¶ Ad primū principale ꝯcedo q non tenet ad aliquod pctm̄. ꝛ dico q si ex hoc actu priuaret se bono rōnis ppetuo tunc priuaret se maiori bono q̄ sit bonū virtutis: qꝛ magis maluȝ est carere ppetuo vsu rōnis q̄ actu virtutis. Ultra pōt dici q aliquis pōt facere actum iusticie ꝛ cōcomitanter priuatur bono scȝ vsu rōnis: qꝛ sicut homo pōt priuari vsu rōnis p nimias delicias ita pōt p nimia tormenta ꝛ timores. vn̄ exponens se mori pro fide posset tot tormentis affligi q priuaret vsu rōnis nisi deus faceret ibi miraculū ꝛ tamen mereri exponendo se tali actu q̄ concomitatur priuari vsu rationis. ¶ Ad aliud cōcessum est in positiōe q in tali casu non tenet. ¶ Ad aliud dico q apl's non dicit absolute q nō est reddēdū sicut dicit ad tēpus abstinendū ꝛ forte intelligit tunc p moduȝ consilii q non est reddendū debitū cum debet in crastino vel statim post comedere agnū. Uel sustinendo q illud sit preceptum pōt dici q hoc non est qꝛ reddere debitum sit pctm̄: sȝ tenetur dimittere ppter reuerentiam sicut in multis casibus q̄ sunt peccata debet homo dimittere communicare eucharistiam propter reuerentiam. ¶ Ad aliud dico q nec tenetur in loco sacro nec communi si alius locus possit haberi: quia non tenetur homo ad hoc nisi propter timorem de adulterio vel propter bonum prolis. Sed neutrum est timendum in his locis: quia equaliter potest saluare vtrumqȝ in alio loco. ¶ Ad aliud q posset argui de leprosis dico q magis tenetur reddere q̄ impedire bonum prolis: quia vt habetur extra de coniugio leprosorum capitulo primo: ecclesia nō audet hoc negare: sed cohabitudinem continuaȝ bene negat: quia ex hoc forte posset infici: non autem ex tali actu quasi momentaneo. Dicit. illud ē contra bonū prolis: quia proles gn̄ata erit leprosa: dico q nō est ꝯ bonū plis qn̄ nō pōt alit gene-

rari leprosa ,ples: quia magis bonum est proli sic generate sic esse q̄ oino nō esse et non sic generata omnino non esset: sic autem non est de muliere petente tempore menstruoso: q2 si tunc negek potest esse ad bonū ,plis q2 potest alias generari ,ples non leprosa. io in illo casu debitum non est petendū: et si petatur non est reddendū nisi forte alter fornicaretur. ¶ Distinctio .xxxiii.

Circa hāc distinctionem .xxxiii. querit̄ pmo vtr̄ licitū fuit pluribꝰ antiquis simul habere plures vxores p matrimoniū: Q2 non. Gen. ii. dixit deus erunt duo in carne vna. ¶ Item Gen. iiii. dicit glo. q̄ lamech peccauit 9 legē nature / igit̄ nō fuit sibi licitū h̄re duas vxores. ¶ Itē nunq̄ licuit vxori habere duos viros. igitur nec econtra. q2 equaliter habet mulier potestatē viri corporis sicut ecōtra. ¶ Oppositū habet̄ de antiqs patribꝰ habētibꝰ plures vxores simul. Gen. xvi. 7 xix. ij. reg. iij. 7 v. de dauid. 7 nō est supponendū q̄ oēs isti in hoc peccauerūt. igitur licitum fuit eis habere plures simul. ¶ Questio. ij.

Secundo q̄ritur vtr̄ bigamus ante batismum sit irregularis post baptismū: Q2 non vnius vxoris virū 7c. scōm Hieronymū in canone. xxvi. dist. in baptismo ia nouꝰ hō effectꝰ est: q2 in baptismo deletur oē pctm̄ precedens 7 qd̄ 9bit ex pctō. ¶ Itē i canone. di. l. q̄ 9ceꝰ ē d homicidio āte baptismū per baptismū delet̄ irregularitas: igitur pari ratione irregularitas bigamie. ¶ Ad oppositum est Aug. et ponit̄ in littera. ¶ Ad pmā questionē: Primo dico quid requirit̄ ad strictā iustitiā in matrimonio. Secundo qd̄ req̄ritur ad cōpletā iustitiā. Tertio qualis pōt esse dispēsatio. Quarto qd̄ hoc factū est. De primo dico q̄ in omni cōtractu est qualitas seruanda respectu finis: sed matrimoniū est institutū ad duplicē finē vt in officiū ad ,pcreationē ,plis 7 in remediū. Q2tū ad pmū maior est valor corporis viri q̄ mulieris: q2 infra idē tēpus pōt vir multos filios generare in diuersis mulieribus infra tempus nō posset mulier cōcipere multos filios et si haberet diuersos viros. igit̄ in hoc potest valor corporis viri cōmutari ,p valore corpis pluriū mulierū. Sed in statu innocētie nō sic fuisset: q2 quilz habuisset suā nec fuisset alis necessitas vnū virū plures generasse ex diuersis mulieribus. Q2tū ad scōm finē scz ingtū matrimoniū est remediū equalis est valor corporis mulieris cum corpore viri. iō post lapsum ex stricta iustitia non posset vir habere simul plures vxores nisi de consensu vxoris: sed ipsa debuit iuste hoc sibi 9cedere ad multiplicandū finē magis principalem. Secundo declaro quomodo ibi est completa iustitia: q2 vt prius dictū est non potest quis rem suam alienare contra voluntatem domini superioris. ita q̄ oportet q̄ ipe approbet vel statim nō reprobet: ita q̄ non potest esse completa iustitia ex contractu partium. ideo nō posset hoc fieri iuste nisi dominus hoc approbaret. Tertio dico q̄ ille legislator supremus potest dispensare et absq3 eius dipentatione non est completa iustitia. ideo ille solus qui legem condidit potest iuste dispensare et rationabiliter hoc potuit facere: q2 quando vnum ordinatur ad duos fines scz minus principalē et magis principalem: secūdum rectā rationem potest institui eo modo quo magis ,puenit finis melior. Et si finis minus bonus aliqualiter minuatur vt si cibus sit ad duos fines scz ad delectationem et ad sanitatem secundum rectam rationem debet ordinari eo modo quo magis ,puenit sanitas. Et si in aliquo sit propter hoc minus delectabilis. ergo scōm rectā rationem potest ordinari q̄ vnꝰ habeat plures vxores simul cū propter hoc magis ,pueiat finis melior vt procreatio ,plis: licet aliter minus ,pueniat finis minus pncipalis scz remediū contra concupiscentiā mulieris. Et ipsa iuste tenetur ,ppter hoc aliquid de iure suo q̄tum ad finē minus pncipalem dimittere. Et hoc maxime erat necessarium quādo erat multitudo infidelium et pauci fideles. Nunc vero quia maxima multitudo fidelium vacat ,pcreationi: nō lic est. si tamen p bellū aliquod essent multi interfecti xp̄iani ab infidelibus et multe mulieres xp̄iane remansissent posset idem adhuc institui ad multiplicandū numerum electorꝰ si deus cū hoc dispensaret. Illud confirmatur: q2 dispensatio d2 reuocatio ,ppter maius bonum. igit̄ pōt reuocari illud statutum q̄ tū vnꝰ habeat vnā ,ppter maius bonuz. Quarto dico q̄ hoc factū est scōm q̄ vult Aug. de bono coniugali: et hoc pōt fieri sine iniustitia: q2 mulier potuit iuste renūciare partē iuris sui ad maiꝰ bonū. ¶ Ad primum pncipale dico q̄ est intelligendum: erūt duo in carne vna: hoc est in carne ,plis: vel si intelligitur de viro et vxore verum est regulariter nisi legislator dipenset ¶ Ad aliud de lamech: dico q̄ aliqua sūt stricte de lege nature: 7 cōtra illa nullꝰ dipensat. alia sunt que sunt legis nature non tamē necessario cōsequitur: sic est monogamia: tamen lamech peccauit mortaliter: q2 secū non fuit dispensatum. ¶ Ad aliud dico q̄ nunq̄ licuit vxori habere plures viros: quia ex hoc prouenisset plus finis minus bonus et magis bonus nō ,puenisset sicut ex alia pte. ¶ Ad auctoritates ad oppositum dico q̄ cum quibusdam patribus fuit dispensatum et esto q̄ non cum omnibus nō est inconueniens concedere aliquos illorum peccasse mortaliter. ¶ Ad secundam questionem dico q̄ irregularitas contracta per bigamiam non deletur per baptismum: tamen in casu homicidium īducit irregularitatem et ante et post in casu non. De hōmicidio q̄ non remanet irregularitas post baptismū patet distin. l. de irregularitate manēte post di. xxvi. Dicit ań baptismū nō pōt ordinē suscipe: q2 si sacerdos nō eēt baptizatꝰ eēt rebaptisādꝰ 7 reordinādꝰ nō sic ē de ,pmotis per saltum:

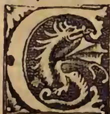
qz pōt recipere ordinem supiorē: ꝛ si ꝑus nō rece-
perit ordinē inferiorē igitur ante baptismū null⁹
potuit esse irregularis. Dico ꝙ illud non valet: qz
lz aliqs nō posset dici ꝓprie anteꝙ sit aptus ha-
bere habitū anteꝙ ꝓprie posset dici ineptus pōt
poni ipedimentū rōne cuius nunꝙ erit aptus: si-
cut pz de catulo ante nonū diē nō dr ꝑuari visu cū
ꝑus nō sit apt⁹ videre: tn̄ ante nonū diē pōt poni
impedimētū rōne cuius nunꝙ videbit. Sed licet
nō sit aliquis apt⁹ ad recipiēdū ordines ante ba-
ptismū: tn̄ ante pōt poni impedimētū: rōne cui⁹
nunꝙ erit aptus. irregularitas igit̄ ꝯcta ante ba-
ptismum per homicidium soluitur in baptismo/
ꝛ hoc tenēt oēs: et est sentētia ibi expressa. potest
si qs viduā. ꝛc. a ꝯrio sensu sed irregularitas ꝯcta
per bigamiā añ baptismū nō delet̄ ꝑ baptismum
ꝗꝙ Hieronymus teneat ꝯriū: qz oēs glosatores
tenēt cū Aug. ꝯ Hieronymū. Sed q̄ sit rō huius
dubiū est. Et dicunt aliqui ꝙ qz baptismus delet
pctm̄ ꝛ seq̄lā pcti ꝓprii. iō irregularitas ꝯtracta
ꝑ bigamiā nō deletur in baptismo: qz nō est seq̄la
pcti ꝓprii. Etiā si arguat̄ cōtra eos de iusta occa
sione: qz illud est pctm̄ ex gn̄e nisi circūstantia ex-
cuset: sed bigamia nō est aliquo mō seq̄la pcti ꝓ-
prii. ¶ Cōtra. si qs peccaret mortaliter i illo actu
scdo: scz ducendo vxorē scz sororē ibi esset seq̄la
pcti ꝓprii. igit̄ baptism⁹ delet illā bigamiā vel
irregularitatem. ¶ Item scdm̄ Aug. si que prius
fuerit corrupta nō pōt post baptismū violari iter
virgines. igitur pari rōne ex alia pte. ¶ Itē seq̄re
tur ꝙ de potestate absoluta non posset etiam di-
spensare cum tali nec posset ordines recipere con
sequens falsum. ideo tenetur scdm̄ Ambrosium
ꝙ nō delet̄ vi sacramēti: ꝛ dr aliter ꝙ aliquē actū
de genere actus ꝯsequit̄ ifamia seu irregularitas
ita ꝙ ex natura actus cōsequit̄ aliqñ tn̄ ꝯsequit̄
ex statuto ecclesie. Qꝫ ꝯseqtur actū primo mō nō
potest ab ecclesia deleri: sicut si quis publice for-
nicetur nūꝙ posset ecclesia delere qn̄ esset ifamis
Nunc aūt irregularitas seqūes homicidiū nō se-
quit̄ ipz ex natura act⁹: sed ꝑ statutū ecclesie. ꝛ iō
ab ecclesia pōt retrahi irregularitas consequens
bigamiā ꝯsequitur actū ꝓpter defectū significāo
qz sicut xp̄s vnus est: ita ecclesia vna. ita ꝙ vnus
est vnius tm̄: sz iste qui habuit duas vxores ex na
tura actus habuit cōtrarium. Mz igit̄ ille qui p̄fi-
citur in ecclesia habet gradū eminentē. No decet
ꝙ cōmittēs actū contrariū signū vnionis xp̄i cū
ecclesia p̄feratur i tali gradu. Cōtra illud. Si ista
irregularitas sequit̄ ex natura actus ꝓpt defectū
sigtionis. igit̄ ecclesia nō posset dispēsare cū tali
cuius cōtrariū habet̄ di. xxxiiii. lector. tamē tenē
tes cōtrariū dicūt ꝙ dispensauit ad gradū subdia
conat⁹. Sed tūc temporis nō fuit ille ordo sacer
tn̄ ꝛ hic fuisset verū: tūc nō fuit ordo sacer. repro
bat̄ ille cuius fuit hec opinio. di. l. ibidē ꝛ appella
tur ibi Rich. furiosus qui dixit ꝙ non plus impri
mitur caracter bigamio ꝙ asino. vñ tenet̄ ibi le-
ctor. ꝛc. ꝙ pōt dispensari cum tali. imo ponit̄ ꝙ
quidam papa luci⁹ dispēsauit cū quodā archiepō
de bigamia. iō tenetur cōiter ꝙ ecclesia pōt cum
tali dispensare: qz nō habetur ista pena nisi ex au
ctoritate pauli. Ideo dico ꝙ neqz irregularitas
bigamie neqz homicidii ē nisi mere ex iure eccl'e
ꝯprehēdēdo cū ecclesia facta apostolorū: qz nisi
vtrūqz esset statutum ecclesie nō posset dispēsari
ab ecclesia. Nec est ratio quare irregularitas de-
letur in baptismo in vno ꝛ nō in alio nisi qz sic or
dinauit ecclesia: qz cessāte cā cessabit effect⁹. Sed
per homicidiū aliquis efficit̄ irregularis ꝓpter
horrorē sanguinis. iō non potuit dauid edificare
templū ꝗꝙ esset sctū s ꝓpter effusionē sanguis
Sed iste horror tollit̄ totalr̄ i baptismo: qz ibi de
lupo fit agn⁹ Et tūc supponit̄ ꝙ ꝗꝙ fuisset malus
postea erit mitis: qz paulus fuit homicida: hoc est
cōsentiens etiā modo homicidiū casuale cum hō
reddit operā rei licite vel defendēdo se in aliquo
casu non facit eum irregularē. ¶ Ad ꝑmū princi-
pale cū dicit̄ vni⁹ vxoris vir. ꝛc. vno modo negā
do Hieronymū: qz Aug. tenet cōtrariū ꝛ ambro.
Uel dico: ꝙ Hiero. intelligit ꝙ post baptismū nō
imputabitur ei ad crimen: sed ad carentiam gra-
dus eminentis. ¶ Ad aliud pz in positione quali-
ter nō est simile de bigamia ꝛ homicidio.

Ertio querit̄ vtꝝ licuit repudiare vxorē. Qꝫ sic Deutero. xxiiii. ꝛ Malac. ij. Qō.iij.
Item extra: de re. iuris ꝑ con
sensum cōmunē per cōtrariū
illius a quo nascit̄ dissoluitur
ꝛc. ¶ Oppositū. illud est con
tra legem nature qz xp̄s dixit: quos deus cōiūxit
hō non separet. Sed de⁹ cōiunxit eā q̄ copulant̄
per matrimoniū. ¶ Item in matrimonio est obli
gatio ꝑpetua vt prius declaratū est. Uel igitur in
lege mosaica non fuit matrimoniū: vel si sic non
poterant separari. ¶ Item non licuit mulieri re-
pudiare virum. igitur nec econtra: quia scdm̄ apo
stolum vir et mulier ad paria obligantur. Dicit̄
cōiter ꝙ nunꝙ fuit licitum: sed tamen dispensatū
fuit ꝓ magis malo vitando ꝓpter duriciam illi⁹
populi quia si vir fuisset astrictus cōhanere cum
muliere cōtra voluntatē interfecisset eam. Illud
declarat̄: qz preceptū christi ꝙ homo relinqueret
patrē et matrē et adhereret (Mathei. xix) vxori
sue. Et quos deus coniunxit homo non separet
¶ Ad hoc adducitur auctoritas Augustini de ser
mone dñi in monte: qz dicit ꝙ moyses nō prece-
pit repudiare: sed dimittere ꝓpter maliciam po-
puli. Unde xp̄s dixit: qui dimiserit vxorē facit eā
mechari: et qui ducit talem mechatur ꝛ qui dimis
sa vxore aliam ducit mechatur: illud nō esset nisi
inter ipsos esset verū matrimoniū. igit̄ xp̄s ꝓbat
ꝙ nō est licitū dimittere. ¶ Item christus respon
dit phariseis cum arguebant eum ꝙ moyses pro
misit repudiare ad duriciam cordis hoc permisit
in sermōe quodam de repudio alio preceptum
fuit scribere libellum repudij: vt mora iram tem
peraret et interim forte retraheret illud malum

ppositum. Idē allegatur de ambrosio vel hieronymo q̄ cōiūxit penitētiā cuidā valētino iperatori q̄ pceperat magnā seuiciā fieri ꝙ ipse pciperet oibus subditis: vt infra. xl. dies nō exeq̄rent alia opera spans ꝙ intra. xl. dies irā suam tēperaret. Ex his habet ꝙ nūꝗ fuit licitū: sed tanꝗ minus malū pmissū. Aliter tñ dr̄ ꝙ lex mosaica fuit diuina: qr moyses fuit pco dei. igit quos moyses cōiūxit de⁹ cōiūxit / ꝛ quos sepabat sepauit. igitur quos moyses potuit cōiungere potuit separare. ¶ Itē si eēt aliqd̄ pceptū i sacra scriptura qd̄ nō esset necessario faciēdū nullū preceptū obligaret Uñ scdm Aug. cōtra hieronimū i quadā epistola Si aliqd̄ esset mēdaciū officiosū in scriptura oino nichil esset verū: qr si diceretur aduersariis quod cūq3 iuētū in sacra scriptura possēt rñdere ꝙ eēt mēdaciū officiosum sicut illd̄. Et si esset vnū cōsiliū qd̄ nō esset magis vtile ꝙ suū ꝯtrariū oino nichil cōsilii eēt in sacra scriptura de vtili. igit si est cōcessio ad repudiandū et nō de licito. igit oino nulla concessio esset de licito. igit in lege mosaica fuit simplicit licitū. ¶ Itē lex iusta nō debet insinuare qd̄ est pctm̄ mortale: qr talis nō debet esse pmissio in lege. Sed scdm hāc respōsionē lex mosaica esset occasio pcti mortalis. iō pōt dici sine assertiōe ꝙ in matrimonio debet regulariter esse obligatio ppetua: ꝛ semp sic ē nisi dispēset ab eo qui pōt dispēsare. Sicut igit legislator rōnabilit pōt dispēsare vbi magis bonū sequitur. ita pōt rōnabiliter vt magis malū vitet: ꝛ ibi pōt reuocare vel simpliciter vel statuere ad tēpus: ita ꝙ non liget virū mulieri nisi quo ad tpus: ꝛ sic fuit in lege moysi. ꝛ tūc bonū sacramenti est indissolubilitas vbi est matrimoniū pfectū ꝛ nullū tale fuit i lege moysi: sed i noua lege ibi est idissolubilitas ꝛ vnitas vni⁹ cū vna simul qd̄ est signū vnitatis xp̄i ad ecclesiā. Scdm qd̄ nō fuit āte legē: vt p3 de iacob et antiq̄s patrib⁹. Nec pmū fuit in lege mosaica ꝙ tūc dispensatio moysi de libello repudii nō fuisset alia nisi qr licēciaret eos ire ad infernū cū quilibet repudiādo ꝛ aliā ducēdo peccasset mortalit scdm primā respōsionē sustinēdo istā viā dicēdū ad rōnes cōtra. ¶ Ad primā ꝙ illud nō est ꝯ religiosā educatione ꝓlis simpliciter: licet nūc sit cōgruenti⁹ ad hūc finē qr saltē p illud tps erāt obligati sit̄ stare quousq3 mulier displiceret viro. ¶ Ad aliud dico ꝙ dr̄ ꝯ matrimoniū perfectū esse ista separabilitas: qr indissolubilitas tñ cōsequitur matrimoniū legis noue. ¶ Ad aliud dico ꝙ nūꝗ licuit mulieri licet ecōtra: qr nec fuisset hec bonum nec tm̄ malū timebat ex hoc ꝙ vir staret cū muliere ipsa inuita sicut ecōtra nō eni oportuit ibi timere interfectionē. ¶ Ad aliud cū arguit ꝓ opinione ꝙ xp̄s hoc ꝓmulgauit: dico ꝙ verū est ꝓ tpe euāgelii: sed ꝓ tpe priori sicut dixit. Nisi q̄s renatus fuerit: qd̄ nō fuit itelligendū ꝓ tpe priori. Uñ qd̄ deus ꝯiūxit hō nō separet: sed de⁹ bñ pōt. iō qd̄ fecit tūc moyses fecit de⁹: qr nō fuit ita bonū illa inseparabilitas: sed ex alia pte fuisset malū ꝛ quasi cōitas fuisset ad iternū ꝓpter iterfectionē virorꝫ

¶ Ad aliud Aug. dico ꝙ nō pcepit: s3 tñ sine licētia fuisset malū ꝙ cū licētia no fuit malū: licet tñ minus bonū / ꝛ illd̄ p3 ex verbis expsse Deutero. xxiiii. ¶ Ad aliud dico ꝙ si qua fuisset repudiata a duobus: tūc potuit sufficiēter credi ꝙ ꝓpt malū suū fuisset repudiata. Non aūt qr tm̄ repudiata ab vno. iō nō licuit pmo reaccipere eā: qr ipsa abhominabilis fuit facta ꝛ non quia vxor alterius. ¶ Ad aliud cū dr̄ ꝙ mulier si aliū duxerit mechatur: ꝛ ecōtra. p3 ꝙ ꝓ lege mosaica nō mechabat. sed ꝓ lege euāgelii sustinēdo viā porē pōt dici ad rōnē pncipalem p ea q̄ dicta sunt in positiōe. Et ad illd̄ qd̄ dr̄ de cōsensu cōi. pat3 ꝙ ista nō est pcisa cā Uñ dicit magister in littera ꝙ pmisit mala vt vitaret peiora. ¶ Distinctio. xxxiiii.

Circa hanc distinctionem. xxxiiij. querit vtrū impotētia ad actū carnalē impediat simplicit matrimoniū Qꝫ non: quia pot aliq̄s ꝯhere matrimoniū cū volūtate itrādi statim religionē: ꝛ tñ ibi est impotentia ad actū carnalē. Ite si sic sequeretur ꝙ senex esset ieptus ad ꝯtrahendū matrimoniū Itē vt habet de maleficiatis nō impedit matrimoniū. ꝛ tñ est ipotētia ad actū carnalē: qr nulla ipedit nisi impotentia ppetua. ¶ Oppositū habet de frigidis ꝛ maleficiatis. ¶ Distinctio. xxxv.

Utrum adulterium cuꝫ aliqua añ mortē viri ipediat matrimoniū cū eadē p⁹ mortē viri. Qꝫ non: sicut p3 de dauid ꝛ bersabee vbi fuit adulteriū añ mortē viri et tñ postea eādē duxit. Item Aug. est ad idē: ꝛ ponit i littera. ¶ Oppositū habet. xxxi. q. i. ¶ Ad primā q̄stionē dico ꝙ ipotentia simplicit ppetua cui nō pōt adhiberi remediū p naturam: nec p medicū. nec p sirurgicū ipedit ꝯhēdū et dirimit iā ꝯctū: ꝙ iste ꝯctus ex natura ꝯct⁹ est pmutatio corpꝰ ad carnalē copulā si petat sicut qd̄ nichil est nō pōt pmutari ꝓ aliquo. igit vbi est simplicit ipotētia oino nichil fit. ¶ Itē obligatio ad ipossibile oino nulla ē: s3 talis eēt ad ipossibile: s3 ipossibile ē vsus corpis ꝛ si petat. ¶ Itē pmutās ꝓ equalēte ad finē ad quē est pmutat: sed qd̄ nihil est nō est equalēs enti. igit nō pōt potēs cū ipotēte ꝯtrahere: et esto ꝙ faciat facit ꝯtū nullū: illud tenet vniuersaliter cū ista ipotētia simplicit pcedit matrimoniū. si sequtur matrimoniū cōsūmatū non dirimit iam cōtractū. Sed si interueniat impotētia inter matrimoniū ratum et cōsummatum tunc dibiū est si tamen possit probari dirimit matrimoniū ratū in speciali vero ē ipotētia duplex. Una que dicitur naturalis: vt frigiditas vel carētia membri: alia est ipotētia casualis q̄ est ipotētia maleficiatorꝫ: vt cū q̄s p magas ꝛ incantationes demonū ipedit vel p illusionē sensuū: vel p hoc ꝙ corpa ebetāt diaboli ad motū Uñ licet non possit diabol⁹ artari p icātationes: vt declarabit i. li. tñ diabol⁹ ꝗꝙ mēdax seruat pactū inētibus

cũ eo vt habeat cultũ diuinũ qḋ multũ desiderat
propter supbiã: ⁊ põt exercere illud ipedimẽtũ ni
si prohibeatᷓ: ⁊ i vtroqȝ casu ipotentia ipedit ma=
trimoniũ cõtrahendũ ⁊ dirimit cõtractũ: tñ si iste
maleficiat⁹ nõ est ipeditus respectu cuiuslȝ: sȝ re=
spectu hui⁹ forte: qꝛ illa maga mallet ꝙ haberet
aliã tũc põt cõtrahere cũ alia: ⁊ tũc licet posset ex
ea ꝓuenire proles nõ est restituend⁹ ꝑori: qꝛ suspi
catur probabiliter qḋ idẽ ipedimẽtũ contingeret
Sed frigid⁹ est simpliciᷓ ab oi sepand⁹: ⁊ cõsulen
dũ est ꝙ intret religionẽ: si tñ aliam postea cogno
scat et ꝓcurat ꝓlẽ restituendus est priori: qꝛ tunc
supponendũ est ꝙ error fuit in sepatiõe ꝑ falsam
suggestionez. non sic est de maleficiato. Sed quõ
scietur distinctio inter frigidũ ⁊ maleficiatũ. dico
ꝙ nõ / nisi ꝑ medicos. vnde si nõ deficiat sibi mẽ=
brũ et habeat cõplexionẽ nõ nimis frigidã scḋm
iudiciũ medicoꝝ: tunc deberent stare simul ꝑ triẽ
niũ: ⁊ si nõ possunt iuuari ꝑ orationes iurabũt vir
et vxor ꝙ ita est ꝙ septima manu ille tñ due de sci
entia. Alij vero de firma credulitate: ⁊ tũc separa
buntur. ¶ Ad primũ pricipale dico: ꝙ ꝙ̃ꝙ̃ habe=
at voluntatẽ intrandi religionẽ stati nullũ matri=
moniũ cõtrahit nisi habeat potentiã ad actũ car=
nalẽ si petatᷓ: potest stare cũ ea forte ꝑ vnũ diẽ vel
duos ⁊ nõ reddere licet petat sed nõ ꝑ annũ. ipsa
tñ teneᷓ abstinere ꝑ totũ annũ ꝓ bonis quousqȝ
sit confessus. ¶ Ad aliud diciᷓ: vno mõ de sene ꝙ
ibi nõ põt esse matrimonium nisi scḋm ꝙ est ꝯsen
sus i cohabitationẽ pacificã. vel aliᷓ: qꝛ dubiũ est
qñ est ita ipotens ꝙ non posset illũ actũ exercere
iõ diciᷓ ꝙ absolute põt eẽ matrimoniũ: qꝛ nõ põt
alijs esse notũ qñ nõ põt in talẽ actũ. ¶ Ad aliud
de maleficiatis pȝ in positiõe: qꝛ ibi ꝑpetuũ ipedi
mentum ꝑ accidens / forte respectu vni⁹ ⁊ nõ alte
rius: vt ꝙ̃diu figiᷓ act⁹ in certo loco: ⁊ nõ põt esse
Ad scḋam questionez notũ qñ illa maga vult amouere actũ. ¶ Ad secũ
dã q̃stionẽ dico: ꝙ tria possent cõcurrere i adulte
rio viuẽte viro. Primo act⁹ adulterandi. Scḋo ma
chinatio de morte viri. Tertio pactũ de cõtrahẽ
do post mortem: vt fidei datio vel contractus de
presenti de facto ꝙ̃ꝙ̃ realiter null⁹ sit: vt accipio
te in meã. Primũ istoꝝ per se solum nõ ipedit: vt
pȝ per Aug. de nuptijs ⁊ cõcupiscentijs. Sed ista
oĩa simul reddũt ꝑsonas illegitimas ad cõtrahẽ=
dũ: ⁊ ita est primus casus in quo reddũtur ꝑsone
illegitime: vt apparet. xxxiiii. q. i. Cũ relatũ. vnde
lȝ cõtrahant sepandi sunt: ⁊ illḋ ẽ rõnabile: qꝛ illḋ
matrimoniũ eẽt valde ꝑiculosum: sed fidei datio
vel ꝓmissio affirmata iuramento: vt accipio te in
meã. ⁊c. nullũ istoꝝ ꝑ se ipedit matrimoniũ cõtra
hendũ: sed graue pctm̃ est. Tñ qñ est machinatio
in morte viri / dubitatio est: qꝛ qñ ambo sunt ꝯscij
videᷓ ꝙ simpliciᷓ impediat: sed qñ altera tm̃ non
impedit: sed de machinatione videᷓ papa respõ=
dere ꝙ ⁊ si sarracen⁹ cõuerteretᷓ ducendo vxorem
fidelẽ nõ ꝑmittunᷓ simul stare si prius machinati
sint in mortẽ viri: igiᷓ multo forti⁹ nõ ꝑmittitur
xp̃iani hoc facere. Sed si tñ est occisio ⁊ nõ inten
deret satis licitũ est si tñ sit occisio ⁊ altera inten
dit cõtrahere matrimoniũ dubito: qꝛ non inueniᷓ
in iure prohibitũ sed penã infligẽdo. Si vero sar=
raceni i bello interficiãt xp̃ianos: vel ecõtra / vel
xp̃iani xp̃ianos sine intentione cõtrahẽdi matri=
moniũ: possent postea licite cõtrahere. Sed que=
cunqȝ duo istoꝝ simul cõcurrunt sufficienter ipe=
diũt sicut pȝ extra de eo q̇ duxit matrimoniũ quã
prius polluit ꝑ adulteriũ. Sic igiᷓ pȝ ad questio=
nẽ quõ adulteriũ precedẽs mortẽ viri impedit ma
trimoniũ post mortẽ: ⁊ quõ nõ. ¶ Ad primũ ꝑnci
pale dico: ꝙ tpe dauid nõ fuit ista pena posita: iõ
fuit sibi ꝓhibitũ postea ducere illã vxorẽ iustiꝰ
tñ ipsam lapidasset. ¶ Ad Augustinũ patȝ prius.

¶ Distinctio. xxxvi. ¶ Nõ pma.

Circa istã distinctio
nẽ q̃riᷓ primo vtrum seruit⁹ im=
pediat matrimonium: Et sic. qꝛ
nõ põt alienũ dari nec ꝑmutari:
sed corp⁹ serui nõ est suũ sed dñi
qꝛ vt habeᷓ primo Politicoꝝ. 3.
Seruus est dñi. ¶ Item: fauorabilior ẽ obligatio
ad matrimoniũ religionis ꝙ̃ carnale: sed nõ lȝ ser
uo obligare se religiõi sine voluntate dñi. ¶ Op=
positũ. extra de cõiugio. ca. j. ¶ Nõ secunda.

Secundo queriᷓ vtꝝ
etas puerilis impediat matrimo
nium. Et nõ: qꝛ aliquis põt susci
pere ptãtem anteꝙ̃ possit in vsũ
igiᷓ cum in matrimonio sit da=
tio ꝙ̃tum ad potestatẽ corporis
illa põt precedere vsuȝ. aũs patet: qꝛ etas pueri=
lis non impedit susceptionẽ ordinis qn̄ si fiat fa=
ctum est. igiᷓ põt recipere potestatem ante vsum.
¶ Oppositum. Pueri non possunt dare potesta=
tem corporis cum non habeant potestatem et ni
chil nõ habitũ põt dari. Idem habetur extra de
frigidis: quia sedere. ¶ Distinctio. xxxvij.

Utrum ordo sacer
impediat matrimonium. Et
nõ. Oportet epm esse vnius
vxoris virũ. ¶ Itẽ matrimo=
niũ ratũ anteꝙ̃ sit cõsumma=
tũ nõ impedit susceptionẽ or=
dinis cũ possit intrare religio
nem. igitur neqȝ ecõtra: quia qualis est repugnã=
tia vni⁹ ad alteꝝ ⁊ ecõtra. ¶ Oppositũ. di. xxxiij
¶ Distinctio. xxxviii. iiii. sen.

Circa hanc distin=
stinctionẽ. xxxviii. q̃riᷓ vtrum
votũ cõtinentie impediat ma
trimoniũ. Et nõ: qꝛ vt habeᷓ
ex. ca. rursus Nõ min⁹ obligat
votum simplex ꝙ̃ votũ solẽne
sed votũ simplex non impedit
igiᷓ ⁊c. Dicit hoc est verũ: qꝛ votũ solẽne põt ꝓ=
bari. Cõtra. Ita põt votũ simplex: vt si fiat corã
multis. Etiã votũ solẽne põt esse priuatum: vt si
fiat in manus prelati priuatim. ¶ Opppositum.

habetur extra.ca.insinuāte.de quadā nobili muliere que fecerat votum cōtinētie et seruauit per biennium.postea cōtraxit.et coacta fuit redire ad statum pristinum.igitur dirimit iam contractum.

Distinctio.xxxix.

Rimo queritur vtrum dispar cultus impediat matrimoniū Qꝫ nō:qꝛ ioseph accepit filiā phutifaris et ipsa fuit ifidelis.ipe vero fidelis

Exodi.iiii ¶Item:moyses duxit filiā ipsius Jetro qui fuit infidelis:vt patet ex hoc ꝙ postea qñ deꝰ voluit cecidisse moysem ꝓpter ipam ipsa circūcidit pueros petra acutissima ⁊ paꝰ noluit ¶Itē:si dispar cultus impediret.igitur cōuersus ad fidē tenet dimittere vxorē infidelē qđ est contra apostolū dicētē:q̄ si voluerit mulier cohibere absq̄ blasphemia xpi nō dimittit vir eā. ¶Oppositū habetur de Esdre.x.ii.ad corin.vj.

¶Distinctio.xl.

Circa hāc distinctionem xl.queritur vtrū cognatio carnalis vel spūalis impediat matrimonium. Qꝫ nō: qꝛ tpe legis nature licuit contrahere cū sorore:vt patet de cayn. ¶Item amicitia firmat donum. igit̄ cū cognatio carnalis firmat amicitiā ipsa iuuat ad matrimonium. ¶Oppositum habetur leuitici.xviij.

¶Distinctio.xli.

Rimo q̄ritur:vtrū affinitas impediat matrimoniū Qꝫ nō. qꝛ affinitas est effectus matrimonij:igit̄ nō īpedit matrimoniū suā causam. ¶Itē: si sic igitur dissolueret matrimonium iam cōtractum. cōsequēs falsum.qꝛ cōmittens incestū hꝫ affinitatem de nouo:⁊ tñ nō ꝓpt hoc dissoluit matrimoniū ¶Oppositū.xxxv.q.i.

¶Distinctio.xlij.

Rimo queritur: vtrū cognatio spiritualis īpediat matrimoniū Qꝫ nō.extra de cognatiōe spūali/siue qđ scienter siue ignorāter suscipiat.

Circa q̄stionem. ¶Circa has q̄stiones.pmo pmitto q̄ sunt impedimēta: qꝛ alia impediunt matrimoniū ex natura cōtractꝰ. Alia vero nō ex natura cōtractus/sed ex statuto ecclesie cōditiōes īpediētes ex natura cōtractꝰ i ghie possunt dici:vel ex pte psone ipotentia simplicit̄ de qua prius dictū est de frigidis ⁊ maleficiatis oīa cōprehendendo sub ipotētia simulit̄. Alia cōditio impediēs est ex pte psone obligate alteri matrimonialiter:⁊ hoc est rationabile:qꝛ nō pōt aliqđ pmutare illud de quo nō hꝫ ptātē. Sed vt habet̄ .i.ad Cor.vij. Vir nō hꝫ ptātē sui corpis sed mulier.ex pte cōtractꝰ accidit ipedimentū cū est ꝯtractus cogitatiōis simplicit̄.vt p metū.⁊c. Scđo si sit error:⁊ hoc tripliciter.vt error persone cōtrahēdo cū vno cū credit contrahere cū alio. Scđo. si est error in conditione:vt libera cōtrahit cū seruo quē credit eē liberū: ⁊ non dat corpꝰ suum nisi credēdo ꝙ seruus possit dare corpꝰ suū: cū igit̄ nō possit:ꝯtꝰ nullꝰ est. Tertio cū ē error i ꝯtu tacens:vt cum mulier dicit do si deo.vir idem dicit mentit̄:qꝛ gerit in mente tm̄ ꝓferre ista verba ad expletiōne libidinis. Isti tres errores simpliciter impediūt ex natura contractus. Quarto est quod ex natura contractus simpliciter impediēs vt si contrahant sub pacto procreandi venena sterilitatis. vel si contrahant sub pacto tali. accipio te simpliciter in meam. ita tñ ꝙ nō tenear ad hoc nisi quousq̄ occurrerit michi magis placita: qꝛ in istis cōuentionibus est oppositum i adiecto cū de natura cōtractus sit obligatio ꝑpetua ⁊ nō impedire ꝓlem si deus dederit. iō ista cōditio adiecta simpliciter destruit contractū. Et sic sunt septem impedimenta ex natura cōtractꝰ: scꝫ impotentia simpliciter ad actū carnalē si petat̄. Alligatio alteri viculo matrimoniali coactio simpliciter. error ꝑsone / error in cōditione / error latēs cū mentitur / altera ps ꝓferendo verba / cōuētio sub pacto repugnante cōtractui. Septē ipedimēta matrimonij ex natu. cōtrac. Alia sunt impedimenta ex statuto ecclesie:vt nimia ꝓpinquitas personarū rōne cuius ecclesia fecit ptes inhabiles. vel nimia ꝓpinq̄tas ad cultū diuinum vel nimia enormitas.nimia ꝓpinq̄tas ad cultū diuinū īpedit vt votū cōtinentie:⁊ ordo. votū est duplex simplex ⁊ solēne. Nec sūt ista idē cū voto publico ⁊ puato:qꝛ tā solēne q̄ simplex potest esse publicum ⁊ priuatum:vt habet̄ extra.ca. Rursus. Solēnizatur aūt votum dupliciter p sacri ordinis susceptionem ⁊ p religiōis ꝓfessionē: ⁊ duo sūt alij modi ibidem positi:vt si est distinctꝰ habitus ꝓfessorum a nouicijs portās illum presumitur esse professus. alius modus est cū quis stat in religiōe vltra annū non ꝓtestando nō vult ꝓfiteri. Et isti quattuor modi ponunt̄ in.vj.li. Sꝫ illi duo modi priores simpliciter causant votū solēne. Alij aut̄ duo nō nisi votum presumptū. Et dicitur votum solēne nō qꝛ fit publice:sed qꝛ q̄tūcūq̄ aliqđ sit ꝓfessus in manꝰ prelati sui priuatim hꝫ tñ aliqđ annexum p qđ debet eē publicū:qꝛ dꝫ cōuenire cum alijs rōe cuiꝰ pōt esse publicū. Etiā sic ꝓfessus tradit potestatē suā ⁊ se ptāte hoīs. Similit̄ in ordinibus q̄tūcūq̄ quis priuate suscipiat illos rōne annexi pōt esse publicū:qꝛ statuit̄ in determinato gradu respectu cultus exercēdi:sicut professus dꝫ conuiuere cū alijs: ⁊ sicut ipse tradit se potestati hoīs:sic ordinatꝰ subdit se ptāti epī rōe cuiꝰ si vellet postea exercere actū cōtrariū pōt epūs suꝰ eum cogere. Et iō solū ista duo īpediūt matrimoniū rōe propinq̄tatis ad cultū diuinū: vt pꝫ diffuse in.vj.li.qꝛ alia duo vota nō sunt solēnia nisi qꝛ presumpta. Sed q̄ sit rō quare votum solēne īpedit / ⁊ votū simplex nō assignat̄ rō:nō qꝛ vouēs priuati nō peccet mortalit̄ cōtrahēdo matrimonium:⁊ equalit̄ erga deū peccat vnꝰ et alius: nisi ꝙ ꝓpter scandalū magis peccaret cōtrahens post

votū solēne:qꝛ quiscūq3 vouēs ꝓuatim cōtrahēs
matrimoniū exponit se pctō mortali.vt ad actuz
carnalē si petat̃ nisi cōtrabat cū volūtate explici
ta ad stati intrādū religionē.solū igit̃ hoc est pro=
pter illegitimationē ecclesie:qꝛ ecclia statuit talē
ꝑsonā illegittimā ad cōtrahēdū: ⁊ rōnabilit̃ potu
it:qꝛ fundamentalit̃ accepit a xp̄o q̄ vocauit iohā
nē a nuptiis:⁊ pretulit statū voti cōtinentie statui
matrimoniali:iō ecclia simplicit̃ reddit talē ꝑso=
nam inhabilē q̄ prefuit in gradu altiori. Et rō ad
hoc posset esse:qꝛ q̄ fecit solēne votū tradidit po=
testatē corpis sui alteri.igit̃ iuste pōt ecclia statue
re q̄ talis nō hēat ptātē ꝑmutādi corp⁹ suū. Et si
habeat̃ q̄ ex natura cōtract⁹ tal' simplicit̃ trāsfert
potestatē corpis sui.tūc hoc ipedimentū est redu
cendū ad priora ipedimenta ex natura cōtract⁹:
⁊ sic cōtrahēs oīno nichil facit. Si aūt hoc nō ha
beat̃ ex natura cōtract⁹ sed ex statuto ecclie:tunc
dicendū ē q̄ ecclia si statuit rōnabilit̃ de eo q̄ solē
niter vouit.nō aūt sic statuit de voto simplici.Ex
his pꝫ ad q̄stionem de voto.❡ Ad rōnes cū dicit̃
nō minus obligat apud deū votū simplex q̄ solē
ne.verꝫ est quātū ad hoc q̄ vtrūq3 est pctm̄ mor=
tale:tñ aliud est dare ⁊ aliō ꝑmittere.vnde q̄ non
vouit solēniter nō transfert ptātē corpis sui:ſ3 tm̄
promittit.sed in voto solēni stati trāsfertur pote=
stas corpis sicut q̄ dicit accipio te i meā stati trās=
fert potestatē corporis ꝓmittens tñ ducere ꝓ fu=
turo q̄tūcūq3 affirmet iuramēto nō trāsfert ptātē
corpis:⁊ si cōtrahat cū alia ꝑverba de p̄senti q̄uis
peccet mortalit̃ qō fit factum est. Dicit vouēs vo=
to simplici transfert ptātē in deū q̄uis nō i hoiem:
igit̃ nō remanet sibi ptās.Dico q̄ qs ꝑ votum so
lēne transfert ptātē corporis in deū ⁊ hoiem ꝑvo
tū simplex in deum tm̄.⁊ iō grauius peccat cotra
deū ⁊ hoiem q̄3 contra deū solū:⁊ de⁹ noluit ob=
ligari hoiem pro voto facto sibi tm̄ ad nō contra
hēdū matrimoniū:nec etiā ecclia hoc voluit.ſ3 in
voto solo solēni deus voluit et etiam ecclesia hoc
ordinauit.❡ Per ista patet ad illā q̄stionez de or=
dine sacro:qꝛ vel deus hoc ordinauit vel ecclesia
propter rōnē prius positā cū ordinatus sit in gra
du eminentiori.Sed contra nullus nollēs vouet:
qꝛ hoc eēt oppositū in adiecto Sed aliq̄s actu ge
rens in mente q̄ non vult esse continens suscipit
ordines sacros:igit̃ nō voueret castitatē:igit̃ rō=
ne ordinis non ipeditur a matrimonio.Dicit. An
tiqui patres vouerūt in receptione ordinū: ⁊ iste
voluntarie accipit ordines.❡ Cōtra: null⁹ tenet̃
ad votū factū ab alio:qꝛ nullū est votū nisi volun
tariū.❡ Itē:oriētales habēt ordinē sine castitate
tñ annexa.ideo non est castitas annexa ex natura
ordinis.ideo dicit̃ q̄ est annexū ex statuto ecclie.
Contra statutū ecclesie est aliquādo directe con=
tra matrimoniū:⁊ tñ si fiat ratū est.si tñ ordinat⁹
ducat vxorē oīno nichil fit.Dico igit̃ q̄ neq3 hoc
est qꝛ recipit voluntarie ordies:neq3 qꝛ hoc sit de
voluntate annexū ordini ex p̄ma institutiōe:ſ3 ca
stitas est annexa ordini ex precepto ecclesie: ⁊ ec
clesia fecit talē ꝑsonam simplicit̃ illegitimam ad
gradū inferiorē:vt patet dist.xxvii. Presbyteris.
Alia duo sunt ipedimēta:vt crimina grauia: sciꝫ
machinatio in mortē cū adulterio viuēte:⁊ infide
litas alteri⁹ cōiugū:ita q̄ duo sunt ipedimēta in
ꝑsōe vbi est nimia enormitas:sed infidelis nō illi=
gittimaret̃ respectu hui⁹ contractus in se:sed fide
lis respectu infidelis.ratio ad hoc ponit̃:qꝛ ibi nō
saluat̃ rō fidei:sed si fidelis cōtraheret cū infideli
non eēt ibi ad deū : igit̃ multofortiori: nec eēt ad
vxorē.❡ Itē:nō eēt ibi bonū ꝓlis:qꝛ pars infide
lis educaret prolē ad cultū dyaboli.S3 ꝑ has rō
nes inter fideles nō esset matrimoniū qō est ꝯtra
apostolū consulentē q̄ si vir sit nouiter cōuersus
si vxor voluerit cohabitare absq3 blasphemia no
minis dei non dimittet eā.igit̃ non esset ibi matri
moniū cōsuleret fornicationē.❡ Itē: nō posset fi
delis cōtrahere matrimoniū cū heretica qō tñ cō
muniter negatur.ideo ponit̃ alia rō:qꝛ inter fide=
lem et infidelē nō potest esse ratio sacramenti ma
trimonii:qꝛ non confertur ibi gratia vi sacramen
ti et fidelis nō debet hoc velle. Dico tñ q̄ nisi de⁹
instituerit signa certa q̄bus cōfert illā gratiā pōt
inter fideles eē matrimoniū:⁊ si sint certa signa
possunt loquētes contrahere ꝑ signa nō loquēdo
sicut muti:et parētes pñt contrahere pro filio et
filia cum sunt parētes et nō cōtradicūt/non tñ lo
quūtur pro pudore.Dico igit̃ q̄ hec ē causa: qꝛ ec
clesia illegitimauit fidelē cū ifideli ⁊ ante xp̄3 oēs
cōtract⁹ matrimoniales fuerūt sine matrimonio
qō est sacramentū noue legis.et in statu innocen
tie fuisset contract⁹ sine hmōi sacramēto si nūq̄
fuisset natura lapsa:qꝛ sacramenta noue legis nō
fuissent i statu innocentie cū non habeant effica=
tiam nisi virtute passionis xp̄i exhibite vel preui=
se.Sed si nūq̄ fuisset natura lapsa nō fuisset pas=
sio xp̄i preuisa:qꝛ nūq̄ fuisset exhibita rō ex con=
gruētia est q̄re ecclesia illegittimauit fidelē respe
ctu infidelis qꝛ non ꝑmittebātur antiq̄tus simul
stare marito nouiter conuerso nisi vt saluaret̃ in=
fidelis ꝑ fidelē.Ista autē rō non esset sicut fidelis
contraheret cū infideli:qꝛ multū plus faceret q̄s
de initiando matrimoniū q̄ faceret vt freq̄nter
ad saluādū iā contractū.ideo si noluerit infidelis
conuerti vt fidelis eā ducat/probabile ē q̄ nolue
rit ꝯuerti ad matrimoniū seruādū. Sed q̄ñ vir ē
nouiter conuersus si vxor voluerit cohabitare di
spositio est vt conuertat̃:⁊ si noluerit cohabitare
absq3 blasphemia noīs xp̄i separet̃. Per hoc pꝫ
ad illā questionē de dispari cultu.❡ Ad rōnes pꝫ
q̄ in lege nature non fuit prohibitum.❡ Contra.
Esdre.ii.habet̃ de Assuero:⁊ fuit simplicit̃ prohi
bitū.Etiā Salomō habuit plures vxores dispa
ri cult⁹:⁊ peccauit in hoc mortalit̃ ❡ Ad p̄mū ho
rū q̄ ꝓhibitū fuit ducere aliquā de chananeis:qꝛ
propter maliciā populi voluit de⁹ totū pp̄lm ex=
terminari. Nō sic fuit de Ioseph ⁊ Moyse❡ Ad
illud de salomone concedo:q̄ pessime fecit sicut
ingratissimus et luxuriosissimus qui legit̃ in scri=
ptura.Unde mortaliter peccasse tot habuisse:⁊ si
oēs fuissent eiusdē cultus cum habuit q̄ngentas

concubinas et centū vxores. vnde preceptū ē re=
gem non habere plurimas vxores q̄ alliciāt aim
¶ Ad auctoritatē apostoli patet q̄ infidelitas vni
us non dirimit contractū: q2 si voluerit cohabita
re dispositio est vt conuertatᷓ/sed p̄sumptio esset
necessario ad oppositū si fidelis contraheret cū
īfideli. ¶ Ad p̄mā questionē dico: q̄ seruit⁹ nō im
pedit mr̄imoniū neq3 cū libera nisi sit error condi
tionis peioris: q2 error conditionis melioris non
impedit. vnde si fiat contract⁹ cū seruo etiā dn̄o
inuito adhuc ligat contractus. Adhuc ad hoc po
nitur rō: q2 seruitus est de iure positiuo: sed matri
moniū de iure diuino vel nature. nūc aūt secūdū
non preiudicat priori. ¶ Contra. primo Politice
natura ꝓuidet q̄ q̄ non pōt prouidere mente labo
ret et erit seruus alius q̄ potest mente prouidere
nō tñ laborare alteri ꝓuidebit. igiᷓ a natura alia
est seruit⁹ et subiectio. dico q̄ aristoteles itelligit
de subiectione ciuili: non de subiectione q̄ nūc est
seruitus: vt q̄ posset seruus vendi sicut bos ⁊ im=
pediri ab actib⁹ virtuosis q2 ē h̄ simpliciᷓ malū. iō
sicut q̄ preest in ciuitate potest premiare inter ali
os: non tñ in malū eoꝝ. Sic contra naturā ē aliq̄
seruitus naturalis nisi filij ad patrē: de qua habe
tur. viii. Ethi. Sed oēs alie sunt magis p̄ oppres
sionē. q2 nullus libere subiecit se tali seruituti qua
possit impediri ab actib⁹ virtuosis de qua seruitu
te miserrima loquiᷓ ph̄s p̄mo Polit. ⁊ si aliq̄s sic
subiugasset mortaliᷓ. Dicit quō igitur ē dn̄atio iu=
sta/dico q̄ duobus modis: si aliq̄s sit elect⁹ ī ciui
tate q2 excellit in prudentia alios ⁊ constitutus ī
eminentiori gradu: videlicet aliquos ita malos
q̄ esset detrimentū ciuitatis p̄mittere tales esse li
beros etiā libertas eoꝝ cederet in detrimētū po
puli iuste potuit tales subiugare. Similiᷓ ex victo
ria ī bello captos in seruitutē subiugaret. Silr̄ ex
victoria q̄n victi dederūt sibi iuste isultū nō aūt ip
se gratis aut sup eos pōt tūc eos subiugare miseri
corditer agit in hoc q̄ non interficit. sed nescio si
possit eos subiugare in tm̄ q̄ sunt serui eo mō quo
nūc sunt. Si tñ vincēs in bello inuadat alios/to=
tū est tyrānicū. nescio tñ si prescriptio possit vale=
re dn̄is: q2 bene aliq̄d p̄t esse priuationis hūanū ⁊
postea hoc seruare de p̄cepto diuio. Vñ postq̄ ob
litus est teneᷓ sibi seruare ex p̄cepto diuio q̄ obli
gatio nō sit ex precepto: ⁊ sic matrimoniū postq̄
est cōtractū est seruandū licȝ non sit ad hoc inco=
andū ⁊ eodē modo obligat⁹ priori p̄iudicat poste
riori. Pono igiᷓ aliā rōem quare seruit⁹ scita non
impedit matrimoniū: q2 seruus nō ē sic dn̄i sui q̄n
sit sui iuris q̄tū ad aliq̄d scilȝ q̄tū ad act⁹ natura=
les vt conseruationem indiuidui: q2 aliter nō pos=
set quis se obligare dn̄o ⁊ scōm aliquos q̄tuȝ ad
conseruationem. verūtamē si obligatio ad actus
priores nō sit simpliciter necessaria ad eē indiui=
dui si ipediat act⁹ posteriores nō teneᷓ alia obli=
gatio. Nūc aūt reddere debitū q̄n mulier peteret
ipediret seruitiū dn̄i si simul p̄ceperit aliud seruo
cum mulier petit debitū ⁊ nō est necesse q̄ seruus
generet: q2 satis posset eē specificū saluari ⁊ si nul
lus seruus generet. Iō dico q̄ si seruus ꝯhat ma=
trimoniū de licētia dn̄i dominus licētiat eū q̄tuȝ
ad actū matrimonij ⁊ bene pōt preiudicare sibi:
⁊ si postea faciat contrariū vt tenēdo eū semper
ab vxore sua vel mittendo in partes longinquas
vbi nūq̄ posset venire ad eam peccaret mortaliᷓ
⁊ esset p̄ ecclesiaȝ reuocādū: sed si contrahat quis
scienter cū suo dn̄o inuito non est ibi datio pro sim
pliciter/q2 bene sciūt q̄ hoc nō possūt facere. Sȝ
pro tāto tunc q̄n dominus nō vult ꝯtum ⁊ non ē
hic contractus nisi saluo dn̄o illo in quo prius te=
nebatur: vñ tam seruus q̄ serua teneᷓ soluere do
mino: sicut pri⁹ cū stat matrimoniū. dicit q̄ staret
matrimoniū cū libero/q2 staret matrimoniū pro
illo tempore pro quo non est in seruitio dn̄i. dico
q̄ non est simile qui liber cōtrahens cū serua cre=
dens illam esse liberaȝ intēdit p̄ mutationem sim
pliciter ⁊ illa nō potest simpliciter p̄mutare cor=
pus suum nō impedit ignorantia: ignorantia in cō
tractum simpliciter: sed quando non est ignoran=
tia non impedit. ¶ Ad primum principale patet
q̄ seruus non est domini q̄tum ad omnia. ¶ Ad
aliud dico. q̄ non est simile de voto religionis et
matrimonij: q2 professus in religione omnino nul
lum seruitium teneᷓ facere domino temporali cū
tradidit potestatem corporis sui alicui q̄tum ad
omnia que pōt facere: ⁊ etiam noluit facere sim=
pliciter preiudicium alicui. iō ordinauit q̄ non po
test ꝓfiteri domino inuito. ¶ Ad secundam que
stionem de etate principali dico: q̄ simpliciter im
pedit et ponitur tempus determinatum q̄ vir sit
xiiii. ⁊ mulier. xii. Sed aliquādo malicia supplet
etatem ⁊ ante tale tempus in quo habet potesta=
tem ad actum carnalem si petatur non potest da=
re potestatem: sȝ potest ꝓmittere ꝓ futuro. iō pos
sunt esse sponsalia: sed non matrimonium. iō non
dico q̄d prius non possunt contrahere pro ignorā
tia: sed solum pro impotentia: q2 nullus dat quod
non habet. ¶ Ad rationes cum dicitur q̄ aliquis
potest suscipere potestatem ante vsuȝ: igitur: ⁊ da
re. verum est potestas que habetur: sed que nō ha
betur non potest dari ante vsum. Alia aūt sūt im
pedimenta ex statuto ecclesie ab illis quatuor pri
us dictis ratōe propinquitatꝭ vt cognatia carna=
lis affinitas ⁊ cognatio sp̄ualis: cognatio vt con=
sanguinitas. vnde vna est propinquitas que pro
prie dicta est carnalis consanguinitas. Alia est af
finitas q̄ est approximatio aliquorum non ꝓpin=
quorum p̄ sanguinem: sed per matrimonium. ter
tia dicitur cognatio sp̄ualis propter dationem sa
cramentorum vt baptismi et con firmatōis ⁊ hec
sola vocatur cognatio spiritualis. De istis sūt que
dā descriptiones nomine: ⁊ quedā relatione. pri=
mo intelligendum q̄ sanguinitas est determina=
ta propinquitas persone ad personam ex carna=
li propagatione proueniens. Persona autem a q̄
descendit illa propagatio stipes vocatur. Tertio
linea consanguineitatis est personarum propin=
quarum determinata alligatio. ⁊ diuiditur illa li
nea in lineā ascendentem ⁊ descendentem ⁊ trās=

uersalem. Ascendens est ab illa persona in patrẽ
⁊ auum / ⁊ proauũ. descendens est ab illa persona
in filium suum ⁊ nepotem ⁊ ꝓnepotẽ. trãsuersalis
dicit̃ qñ ambe persone sic se hñt: ꝙ neutra est ab
alia vt in ascendente ⁊ descẽdente. Sed ãbe depẽ
dent ex tertia persona. ⁊ si equaliter distẽt ab illa
tertia ꝑsona vocãtur eque distantes gradus: igit̃
qui est in linea recta est multũ vtuosior ꝙ̃ in trans
uersali. licet sit tãta distantia. Nã mr̃ multo ꝓpin
quior est ꝙ̃ soror. vnde nec lex nature ꝑmisit ma=
trimonium cum patre ⁊ filia immo bruta hec de=
testantur vt patet. viii. de hystoriis animaliũ de
equo q̃ proiecit se ꝑ ꝑcipitia postꝙ̃ cognouit ma
trem suã. Et alibi dicit̃ de elephãte / qꝛ interfecit
ingeniatorẽ qui eum fecit cognoscere matrẽ suã.
Prima regula in linea ascẽdẽte quot sũt persone
tot sũt gradus vnum min⁹ qꝛ tot ẽt gradus quot
sunt generationes ⁊ saltẽ vna persona supponit̃
ingenita illis generationibus. Alia est regula in
linea transuersali si equaliter distent a stipite tem
pore computandi sunt gradus propinquitatis et
distantie illorum adinuicem secundũ distantiã il=
lorũ a stipite. si vna ꝑsona sit remotior alia tem=
pore computandi sũt gradus iter illas personas
secundum numerum graduum quibus ꝑsona re=
motior distat a stipite ⁊ rõ est / qꝛ ille persone non
coniungunt̃ nisi in stipite: iõ solũ secundum ꝓpin
quitatẽ ⁊ distantiã a stipite erit distantia inter il=
las personas. Tertia regula i quoto gradu alia ꝑ
sona distat a stipite in tali gradu quilꝫ alius distat
ab ea vt si a. sit stipes distat ab a. in quarto gradu
igitur quilibꝫ alius distat ab eo ad minus in quar
to. Quarta regula est ꝙ in eodem gradu secundũ
lineã rectã nec in lege nature. nec in lege mosaica
fuit licitũ contrahere. vt patet Leuit. xviii. tamẽ
in lege noua in linea trãsuersali est diuersitas. Nã
tẽpore Greg. magni nõ cõtraxerunt nisi in septi=
mo gradu. modo autẽ ꝑmittuntur in quarto gra
du propter periculum animarũ: qꝛ magnum eẽt
dubium qui distarent in septimo gradu / ⁊ qui nõ
Est igitur ꝓmũ illorum quatuor ipedimentorũ
ex cognatione carnali. Secũdum impedimentũ
est ex affinitate. vñ affinitas est accessus persona
rum non propinquarum secundum carnalem cõ=
sanguineitatem ad fines per matrimonium ⁊ hec
est vna regula: qꝛ in eodẽ gradu in quo quis distat
ab alio coniugũ in ꝯsanguinitate i eodẽ gradu distat
ab alio cõiugum in affinitate. Tertium impedi=
mentum est cognatio spiritualis que contrahitur
in sacramentorum datione vel tentione vt pꝫ de
baptismo et confirmatione: vt patet. in. vi. libro.
extra de cognatione spirituali. Quartum impedi
mentum est propter publice honestatis iusticiam
vt esto ꝙ aliqui celebrauerunt sponsalia ex solis
sponsalibus nunꝙ̃ trahitur affinitas. nã potest al
ter coniugum mori ante carnalem copulã. Nunc
autem prohibetur ne alius consanguineus vel ꝓ
pinquus ipsam ducat ꝙ non est propter affinita=
tem: sed propter publice honestatis iusticiã. Sũt
igitur octo impedimenta ex statuto ecclesie: vt ꝓ
fessio religiõis: susceptio sacri ordis: nimia enor=
mitas. si prius sit machinatio mutua in mortem
viri cũ adultero. ⁊ quarto fidelis respectu infide=
lis. qnto propter cognationem carnalem. Sexto
propter affinitatem. Septimo propter cognatio
nem spiritualem. Octauo propter publice hone=
statis iusticiam. ⁊ ex natura cotractus sunt septẽ
igitur in vniuerso sunt in quindecim. Per hoc pꝫ
ad illam questionem de cognatiõe carnali. ¶ Ad
primam rationem dico. ꝙ cayn contraxit cum so
rore. qꝛ non fuit tunc contra legem nature. ¶ Ad
aliud dico. ꝙ amicitia que debet esse inter parẽtes
debet esse reuerentie: et non qualis est inter virũ
⁊ vxorem. ¶ Ad questionem sequentem patꝫ de
affinitate. ¶ Ad primam rationem dico. ꝙ effec=
tus non repugnat matrimonio precedenti: repu=
gnat tamen matrimonio sequenti. ¶ Ad aliud di
co ꝙ incestus supueniẽs dirimit matrimoniũ: qꝛ
posset fieri in preiudicium vxoris. Sed incest⁹ ꝑ
cedens impedit contrahendum. Sed vir cõmit=
tens incestum tenet̃ postea ad non petendum de=
bitum ⁊ post mortem vxoris non ducere aliã vxo
rem. ¶ Ad vltimam questionem patet ꝙ cogna=
tio spiritualis superueniens nõ dirimit matrimo
nium contractum: sed precedẽs ipedit ꝯhendum

¶ Distinctio. xlvi. ¶ Q̃õ. i.

VTrum futura sit
resurrectio mortuorum? Op
nõ. Eccli. iii. vn⁹ est interitus
hominum ⁊ iumẽtoꝝ. ¶ Itẽ:
phĩs. ii. de ge. potest idẽ spẽ
redire nõ numero Et. v. phi.
idem põt haberi. ¶ Item: to=
tum requirit vnionẽ partium. Sed nõ potest ea=
dẽ vnio redire cũ sit passio interrupta: igit̃ impos
sibile est essentiam numero reparari. ¶ Opposi=
tum Job. xix. In carne mea videbo. ⁊c. Et ꝓme
Coꝝ. v. Omnes resurgemus. Questio. ii.

SEcundo queritur
vtrum resurrectio futura pos=
sit esse nota ꝑ rationem natu=
ralem. Op sic. desiderium na=
turale non potest esse frustra.
Commẽ. ii. meth. Sed homo
hꝫ naturale desideriũ ad sp eẽ
qꝛ naturalr̃ appetit i mortẽ. qꝛ naturalr̃ fugit mor
tẽ: igit̃ naturaliter vult ei⁹ oppositũ. vñ dicit apl's
nolumus expoliari. Sed nisi foret futura resurre
ctio istud desiderium naturale esset frustra. ¶ Itẽ
naturaliter notum est ꝙ tota species non caret
fine suo quin illum exsequat̃ in aliquo iudicio / ⁊
si non in omni: sed hõ ẽ ꝑfectissima species in vni
uerso: igitur nõ carebit suo fine. Sed beatitudo
que est finis suus non potest haberi i hac vita: igi
tur habebitur in futura vita non autem per solã
beatificationem anime / qꝛ anima non est homo.
igitur totum resurget. ¶ Itẽ: beatitudo natura
liter appetit̃: vt patet. ethi. in generali. ⁊. x. ethi.
in spãli. Sed vt vult Aug. xiii. de tri. in fine. non

est beatitudo nisi sempiterna / qꝛ habens btitudinem aut volens eā dimitteret aut nolens. ¶ Itē: p rationem naturalē notū est φ ois spēs que ē de integritate vniuersi necessario est ppetua. ḡ cum homo sit pfectissima species vniuersi habet esse ppetuum: sed possibile est generationem finiri cū sit actus volūtarius: igitur necesse est perpetuum hanc speciem p resurrectionem. ¶ Oppositum. Aug.iij.de.tri.ix. multi acutissimi vir ad immoꝛtalitatem anime peruenerunt ꝛ adhuc ibi multipliciter errant. ¶ Item: Actuum.xvii.nouoꝝ demonioꝛum prenunciatoꝛ est iste cum paulus predicasset resurrectionem futuram qḋ non dixissent si p rationē naturalē posset fuisse notū. ¶ Ad secundam questionē pmo dicit φ resurrectio potest esse nota p rationem naturalem ꝛ presupponitur tres ꝓpositiones naturaliter note. pmo φ anima intellectiua ē forma hominis. secundo φ aia itellectiua ē simpliciī icoꝛruptibilis. tertio φ nō remanebit ppetuo sine coꝛpe / qꝛ tūc remaneret iperfecta. Ex his sequit φ reunieī coꝛpi. Nūc aūt si alia istaꝝ est tantum credita ꝯclusio nō erit naturaliter nota. ¶ Item: pmo vidēdū de pma ꝓpositione ꝛ dico φ ipa satis ē naturaliter nota ꝙ φ actio sit in cōtrariū ponētis φ hō nō est nisi brutum excellens ꝛ tūc cōiungitur sibi intellectus. qꝛ iste est vilissimus erroꝛ in tota philosophia. ideo dicitur φ anima intellectiua est foꝛma hominis: qꝛ a propria foꝛma ꝓcedit pma operatio. Sed prima operatio hominis est intelligere: igiī est a propria foꝛma. Sed illa rō sub ista foꝛma nō cōcludit / qꝛ p istos intellectus est virtus passiua ꝛ intelligere causaī ab obiecto. iō nō ꝯcludit φ est opatio procedēs a foꝛma hominis. ꝛ iō foꝛmo rōem aliter si ne itellect⁹ sit passiuia siue nō intelligere cōuenit homini foꝛmalr: ita φ foꝛmaliī itelligit a quocū qꝫ efficiēte sit. hoc ꝓbo qꝛ sicut experiī qlꝫ qḋ videt: ita experiī qḋ intelligit / qꝛ sicut arguit phūs de sensu cōi φ qꝛ sensu pcipimus sensibilia diuersoꝛum generum ꝛ nō sensu pticulari: igiī est aliud genus cognitionis sensitiue a cognitione pticulari. Cum igiī oīe oꝛganum cōsistat in determinata ꝓpoꝛtione si est aliqḋ genus cognitionis φ qlibet experiī in se φ nō determinaī ad genus sensibiliū tm̄. Sed vlteri⁹ illo quilꝫ distinguit sensibile a nō sēsibili: igiī ista potētia cognoscitiua nō est oꝛganica: igitur nō est operatio: sentire igitur intelligere puta int⁹ legere: ꝛ si nō leget auerrois hoc experiri in se dicā sibi φ est aīal brutum / qꝛ nō communicat nobiscum in operatiōe hois inquātum hō: igiī hō est foꝛmaliter itelligens hoc nō est / qꝛ efficit itellectiōem / sed qꝛ foꝛmaliter recipit in se itellectionem: igiī in hoie est receptiuum itellectionis: igiī hec est foꝛma vel totū p foꝛmā. Nō p foꝛmā determinatā ad ptem oꝛganicam / qꝛ talis nō transcēdit gen⁹ sensibiliū. illa igiī nō ē sensitiua igiī itellectiua: igiī si itellectio i nobꝫ foꝛmaliī ꝛ illa foꝛma erit / qꝛ si illa foꝛma non est in nobis. qꝛ si albedo est recepta in coꝛpe mediante superficie: pmo si superficies nō est in coꝛpe / nec illa albedo erit foꝛmaliter ꝙ est ea mediāte recepta. ¶ Item. i. ethi. ꝛ. x. p istam foꝛmā est ꝓpria operatio hominis: sꝫ in speculatione altissimaꝝ causaꝝ. vt ptꝫ. vi. eth. ꝛ. i. metha. finis igiī intrinsec⁹ est in nobis ꝛ nō i coꝛpoꝛe neqꝫ in potētia oꝛganica: igiī nō est alia foꝛma alligata oꝛgano: Patet igiī naturaliter ista propositio φ anima intellectiua est in homine ꝛ si non possit hoc probari a poꝛi. vnde si omnis diffinitio ꝛ diffinitum sunt conuertibilia ꝛ oēs loquentes de hoīe ponebāt ipꝫ esse animal rōnale: igiī rationale est intrinsecum. De secunda ꝓpositione φ anima intellectiua est incoꝛruptibilis ꝓbatur / qꝛ vt hētur secundo de aīa. intellectus separatur sicut ppetuum a coꝛruptibili. ꝛ nihil posuit phūs nisi notum naturaliter. Dicit φ philosophus intelligit φ separaī ꝙtū ad opationem sicut ppetuum a coꝛruptibili. ¶ Contra si separaī ꝙtum ad operationem: igiī ꝛ ꝙtuꝫ ad esse / qꝛ pmo de anima si potest habere operationem separatam: igiī ꝛ esse. ¶ Item: ponitur differentia iter intellectum ꝛ sensum. iii. de anima qꝛ excellens sensibile coꝛrumpit sensū et postꝙ senterit excellens sensibile minus sentit non excellens. Non sic de itellectu imo postꝙ intellexit summe intelligibilia melius itelligit infima. ḡ intellectus in operatione sua est incoꝛruptibilis ꝙtum est de se cū non debilitetur in operando. igiī intellect⁹ ē incoꝛruptibilis i esse. ¶ Item: vt prius arguituꝫ est naturale desiderium in anima est semper esse hoc eēt ad ipoīe si eēt coꝛruptibilī. ¶ Itē. vii. me. materia est qua res potest esse ꝛ non esse: igitur p oppositum vbi non est materia non est aliquid rōne cuius illud posset non esse anima intellectiua nō habet materiam. ¶ Item. xii. meta. cause efficientes sunt ante compositionem / foꝛmales nō: sed si alia est post foꝛsan intellect⁹. ¶ Item. xvi. de animalibus relinquitur solum intellectum de foꝛe aduenire. ¶ Item. iii. ethi. foꝛtis debꝫ aggredi terribilia. ꝛc. ꝛ. ix. φ debet subire moꝛtem ꝓpt virtutem: igitur p rationem naturalem possum⁹ cognoscere animam esse immoꝛtalem / qꝛ nullus propter quodcūqꝫ bonum cōitatis / nec pp virtutem subiret moꝛtem nisi cognosceret immoꝛtalitatem aīe. qꝛ secundum Aug. iii. de libe. arbi. non eē nō pōt eligi. ¶ Itē arguit vn⁹ doctoꝛ: qḋ coꝛrūpiī: aut coꝛrūpiī p cōtrariū aut pp defectū alicuius necessario requirētē ad suum esse. sed intellectiua non habet contrarium / neqꝫ coꝛrumpitur propter defectum coꝛpoꝛis / qꝛ intellectiua est eē totius ꝛ pncipaliter. hoc habꝫ in coꝛpoꝛe per se esse ꝛ illud communicat coꝛpoꝛi: igiī p defectum coꝛpoꝛis non desinit esse: sed tantū desinit communicare sibi suuꝫ esse. dico tñ φ ista ꝓpositio nō est naturaliter nota / nec fuit nota phō: imo dico φ reputabat pncipia vniuersalioꝛa. ex qbus pt sequi ipsam non esse incoꝛpalem ꝙ illa ex quibus sequebatur cōtrarium. qꝛ. vii. metha. in fine declarat ipse φ partes remanentes post dissolutionem tantum erant materiales in composito: sicut ptꝫ de ga. ꝛ φ alia est foꝛma ab vtraqꝫ pte. Si igiī aīa

itellectiua sit forma corpis sequens fuit dicere q non remanet post corruptiõem cõpositi/qz quicquid pt remanere post diuisionem est pars materialis secundum eum. ¶ Item .aliud pncipiũ habuit satis sibi pbabile q incipit eē desinit eē: igit probabilius fuit oppositum sibi q̃ ppositum.

¶ Ad pmum p opposita pte. dico q intellectus separatur sicut ppetuum in operatione sua p tanto q nõ vtitur organo: nõ qz habeat perpetuam operationem simpliciter/qz tunc hēret esse perpetuum sicut arguitur/qz vt habetur primo de aīa. Si senex haberet oculum iuuenis videret sicut iuuenis. iõ intellect⁹ nõ est potentia organica iõ q̃tu3 est de se non est corruptibilis in operatione/qz tamē in opando dependet ex potentia materiali vt fantasia vt p3 de anima. Ideo nõ simpliciter incorruptibilis. vñ in.iii. de aīa corrumpitur quodam intrinseco in nobis corrupto/Nec hab3 operationem separatam dum est forma corporis. vt patet. primo de anima. Nichil aliud est animam itelligere q̃ texere z edificare. ¶ Ad aliud dico. q excellens sensibile corrumpit sensum p accidens/qz soluit organum qd consistit in media pportione. vñ nec potētia sensitiua corrumpitur a corrumpendo p se/nec intellectus multo magis: nõ tamen est simpliciter incorruptibilis.

¶ Ad aliud concedo q desiderium naturale non est frustra. vnde nõ est aliud q̃ inclinatio nature ī talem perfectionem. Sed non est notũ naturalit q hoc sit appetibile tanq̃ finis naturalis. iõ oporteret pbare q talis finis debet naturaliter competere z q sit possibilis. Dicit statim illud cognitum a quol3 appetit appetitu elicitiuo: igit naturaliter appetitur ab omnibus. Dico si erronea sit apprehensio q̃q̃ quis hoc appetat nõ sequit q ē finis naturalis immo pus oportet pbare q illud est apphensũ tanq̃ aliqd a rõne non erronea est ostensum vt finis naturalis z illud nõ pt p rõnem naturalem pbari. vñ sicut aliqui heretici firmiter crederent q futura beatitudo cõsistat ī talibus feditatib⁹ quibus se dant. ideo nõ timēt se expõere morti ī illa opiniõe. z tñ certu3 ē q rõ erronea eis ostendit talem finem quē appetūt. nūc aūt solum p fidem ostenditur nobis q ista apprehensio nõ sit erronea qua appetimus vitam eternam. Dicit .ii. de ge. vult phūs q in oīb⁹ natura appetit qd meli⁹ ē igit q cũ meli⁹ sit q̃ eē hoc ql3 appetit. Illd non valet/qz postea dicit philosophus hoc aūt īpossibile est longe distare a pmo iõ saluat se ī specie q non pt in numero. Per hoc q ista ratio appetitus naturalis bonis bõs esset frustra et cuiuscũq3 bruti cũ nullu3 possit esse ppetuum in se z tñ semper vellet esse z equaliter saluat se in specie cũ nõ possit in numero: sicut hõ. vñ quilibet naturaliter fugit mortē: z tñ nõ perpetuo euadet eam.

¶ Ad aliud dico q ratio si valeret concluderet q̃ nulla forma naturalis posset non esse cum natura habeat ptem sui corrumpitur p accidens qz informat materiam z compositu3 ex cõtrariis necessario corrumpetur: sic potuit intellectiua desinere esse p accidens z si non habeat materiā ptem sui.

¶ Ad aliud. xii. metap. philosophus dicit forsan intellectus. vñ z si philosophus hoc dixisset non sequeretur/qz posset pbari demonstratiue rõne naturali/qz plures pclusiones dixerunt philosophi p rões pbabiles q̃ p rõnes demonstratiuas. vñ vt hētur in. ii. de ce. in fi. in diffinitiuis sufficit modica certitudo. ¶ Ad dictum philosophu3. ii. de genera. aīa ē ab extra: igit icorruptibilis non sequitur simpliciter. ¶ Ad aliud ethi. dico q phi. respondet in. ix. qz viuēs virtuose magis dat sibi p modicũ tpus custodiri vitam suam p decenniũ viuēdo viciose. Nūc autem si in tali casu non subiret mortem viueret postea viciose. iõ magis deb3 hoc eligere. ¶ Ad aliud cõcedo q aīa corrūpitur p accidens/nec est corruptio p hoc q separatur vnũ ab alio/qz si capiam⁹ esse angeli vl esse anime certũ est q suũ esse non pt separi ab esse anime: et tñ deus pt adnichilare angelum vel animam. Et dico q non omne qd corrumpit p accidens corrumpitur p hoc q vnum separatur ab alio neq3 est ide3 esse anime z esse totius vt patebit alibi. Et cum dicitur: anima in corpe communicat esse corpi. dico q si intelligitur q anima in corpore habet esse p se q communicat corpi hoc est esse subsistentis falsum est: qz hoc est oppositum in adiecto immo nec ī diuinis pt subsistēs communicare suum eē alteri/qz esse subsistentis est icommunicabile esset communicatũ si intelligatur q habet esse p se vt distinguit cõtra non accidere alteri: vex est sic habet forma ignis in forma: z tñ est corruptibilis p accidens. iõ tñ est scđa pposito nota p fidē Et euāgeliũ dicit. Nolite tiere eos q occidūt corpus animam autē non possunt occidere. zc. Mathe. x. De tertia pposition sc3 q aīa intellectiua nõ ita ppetuo separata a corpore q̃ pars extra totũ est impfecta. v. metha. Sed nichil remanebit ppetuo iperfectũ: igit nõ remanebit ppetuo separata. ¶ Item naturalis est inclinatio anime ad corpus: igit violenter est extra corpus. s3 nullũ violentum est ppetuũ. Dico tñ q si philosophus posuisset anima3 manere post corpus magis posuisset ipam ppetuo sine corpe q̃ itex reunire/quia pncipium apud eum fuit compositum ex contrariis esse corruptibile. iõ magis inconueniens fuisset apud eu3 tale compositum ppetuo manere q̃ formam sepatam. ideo dico ad pmum p opposita pte q nõ est naturaliter notum q intellectiua extra corpus sit impfecta. vnde si intelligitur q ps extra totum est impfecta/quia impfectior q̃ totum concedo tamen in se nõ est impfecta si est talis pars que in toto non recipit pfectionem: s3 dat. vnde nihil quod dat pfectionem est impfectius quod nõ dat. Sed illa pars que recipit est impfectior si non recipiat. vnde forma in se: est ita pfecta extra totum sicut in toto. ¶ Preterea: hoc ita posset argui de efficiente non dāte esse q esset imperfectius/qz nõ dat qd est manifeste falsum.

¶ Ad aliđ dico q inclinatio naturalis duplex est vna ad actum pmum z est consequens potentia3

passiuam ꝛ ꝑfectionem. Alia est consequens actū
ꝑmū vel potētiam actiuam ꝛ est ad agere. Nūc
aūt si intellectiua habeat inclinatioē naturalez
ad corpus hoc nō est ꝑmo modo sꝫ scđo: qꝛ appe=
tit naturaliter cōicare sibi esse ꝛ nō est incōueniēs
sic manere essꝫ ꝙ maneret ꝑpetuo: qꝛ nulla ꝑfe=
ctione caret in se ex hoc ꝙ nō dat. Nunc aūt licet
ipa sit nota cōicare esse corpi naturaliter hoc tñ
non est naturaliter notū: vel pōt dici sicut videtur
Auicenna velle ꝙ appetitus aie sacratus ē cū se=
mel ꝑfecit corpus: iō dico ꝙ cōclusio sequens ex
illis tribus ꝓpositionibus ē natura naturalr ꝓ=
babiliter ꝛ ꝓbabiliores possunt duci ratiōes ad
ꝓbādum tertiā ꝓpositionē ꝙ ad probādū: tamē
due illaꝝ ꝓpositionū nec cōclusio potest demō=
stratiue ꝓbari naturaliter. Illud pꝫ ꝑ auctoꝛita=
tes Pauli Actu.xxvj. cōtra Dionysiū vbi tñ in=
ducit similitudines ꝛ rōnes ꝓbabiles. Et cū di=
cit phūs ꝙ aliqs rectoꝛ nō ꝓbat demōstratiue ēt
ꝑsuasiones sunt ꝙ miseriores essent virtuosi ꝙ vi
ciosi nisi esset alia vita cū multū aduersa cōtingāt
virtuosis ꝛ ꝓspera viciosis: igit̃ nisi alicui eēt re=
tributio misterioꝛ esset virtuosus etiā exēplū apli
ad hoc de semine cadēte in terrā mortuo simile ē
in aliquo ꝛ dissimile in alio: qꝛ granū postea nō ē
nisi idē spē: ꝛ resurrectio erit eiusdē numero. Etiā
Grego. mora. xiiij. tñ ponit ad hoc ꝑsuasiones ꝛ
in fine dicit q̄ ꝓpter istas rōnes noluerit credere
ꝓpter fidem credat. hoc similit̃ pꝫ ꝑ Aug. xiij. de
tri. ix. ꝙ acutissimi ad hoc ꝑuenerunt. ¶ Ad ꝑmū
ꝓ opposita ꝑte pꝫ ꝑ prius dicta ꝙ desideriū na=
turale non est frustra sicut ostēditur ꝑ rōnem de=
mōstratiuā hoc debet naturalit̃ desiderari cōce=
derē ꝙ hoc esset naturalit̃ notū sicut nō potest il=
lud ꝓbari: qꝛ nūc qlibet desiderat esse ꝛ fugere pe
nam quācūqꝫ. Sꝫ nō naturaliter desiderat hoc i
infinitū nisi desideriū suuꝫ esset frustra: igit̃ ratio
recta nō ostēdit hoc esse in ifinituꝫ appetēdum: et
tamē qlibet qñ sibi infertur nocumētuꝫ naturalit̃
refugit. Etiā sic itelligit apls ꝙ nolumus expo=
liari vñ hoc est veꝝ: sꝫ nō est naturaliter notū tā=
ꝙ demōstratum. ¶ Ad aliud pꝫ ꝑ idem ꝙ nō ē na
turaliter notū ꝙ iste sit finis hoīs: vñ de fine no=
uo ꝑ ratiōem naturalē cōcludit ratio. Vñ nō intel
lexit Aristoteles ꝙ nō potest qs habere illā felici
tatem q̄ est finis hoīs: qꝛ vt ipe subiungit opꝫ bo=
na exterioꝛa ad esse. igit̃ de illa beatitudine quaꝫ
ipe posuit pꝫ ꝙ posuit eam posse hic acqri. ¶ Ad
aliud dico: ꝙ illa btitudo quā phūs posuit. i. ethi.
etiā. x. nō est sempiterna August. tñ loqtur de ve=
ra btitudine: ꝛ ꝙ ipa sit hoīs hoc est mī creditū.
¶ Ad aliud dico: ꝙ phūs posuisset ꝙ ḡnatio hoīs
est ꝑpetua: ꝛ sic saluat̃ esse specificū nō aūt ꝑ resur
rectionē. ¶ Ad ꝑmā q̄stionē pꝫ: qꝛ ita ē ꝑ scriptu
ram in multis locis: vt Iob. xix. i. ad Corint. xv.
ad Thessalo. iiij. Matth. xxv. ij. Macha. vij. ꝛ in
symbolo resurrectio moꝛtuoꝝ ponit̃ articulus fi=
dei. Sꝫ q̄re hoc sit dubiū vꝫ tñ ꝙ cōcludit rō mul
tum efficacit̃ ꝙ nō si sensitiua ponit̃ esse alia foꝛ=
ma in hoīe: qꝛ nō resurgit idē hō nisi resurgat idē
aial. Sꝫ cū illa foꝛma simplicit̃ corrūpit̃ seqtur ꝙ
cedit aliqd hoīs in simplicit̃ nō esse in corruptiōe
ꝛ nullū tale reddit idē nūero. igit̃ nō resurget idē
hō: iō vꝫ ꝙ nihil ē de vitate hūane nature nisi aīa
itellectiua ꝛ matia ꝑt ꝛ eē hoīs manet i itellectiu
aī iterruptiōe ꝛ vꝫ ꝑma: igt̃ cū eē neutrius sit iter
ruptū ꝑt redire idē hō nūero. Sꝫ illa accidētia q̄
cedūt i nō eē simplr non redeūt nisi eadē spē nec
hoc ipedit idētitatē naturalē hūane nāe. Cōtra
illud Aug. xii. de ci. dei. x. Si nusq̄ latitaret vl' mā
fuisset i latebris foꝛma posset de⁹ eā repare. Itē: in
hoīe ē entitas positiua q̄ neqꝫ ē vna ꝑs neqꝫ alia
neqꝫ oēs ꝑtes simul: qꝛ si alie sint cāe itrisece ali=
qd ens cāū. igit̃ aliqd ē cātū causis itrisecis illō
cātū erit aliqd positiuū ꝙ nō ē ꝑs: qꝛ matia ꝛ foꝛa
nō causant itrisece materiā nec foꝛmā nec matiā
ꝛ foꝛmā simul. igit̃ aliqd tertiū positiuū illō ē de=
structū i corruptiōe hoīs alit̃ nō eēt vē moꝛtu⁹: igt̃
resurrectio erit ꝑ redditionē alicu⁹ destructi. Itē
sicut dicūt ꝛ ꝯcedūt resurrectionē nō eē eiusdē nu
mero si ē ibi alia foꝛma: ita ꝓbo ꝙ ꝯcedit opposi
tū: qꝛ necesse ē aliā foꝛmā esse q̄ destruit̃ in corru=
ptione: vt ꝓbatū est de eucharistia qd sit termin⁹
cōuersiōis. igt̃ necesse ē resurrectionē fieri ꝑ repa
tionē illi⁹ destructi. Itē seqret̃ ꝙ de⁹ nō posset illū
lapidē repare eūdē nūero cū foꝛma sua nō rema=
neret i thesauro: sꝫ ipossibile ē ponere qn deus sit
ita potēs postq̄ adnichilauit lapidē ad iteꝝ creā=
dū cū sicut fuit añ creationē ꝛ nō ē maioꝛ ꝯdictio
iclusa ex ꝑte lapidis q̄re nō posset fieri ꝙ pri⁹ fuit
igit̃ sicut pri⁹ potuit postea pōt. Itē: fm istos oēs
q̄litates ꝛ accidētia terminata corrūpet. igit̃ q̄lita
tes aut redeūt alie: ꝛ tūc alia ꝓpa redibit / vel idē
nūero redibit vel remanebit hō post resurrectio=
nē siue ꝓpt passionē. Itē cū dr ꝙ totū eē hoīs ma
net i itellectiua: qꝛ eē aie est totū eē hoīs ꝛ hoc est
ipole ꝙ oē ēs hꝫ aliqd eē. igit̃ vl' ibi nihil ē ens ni
si aia vl' eē aie nō ē totū eē hoīs. Itē hñs totale eē
idē nō ē ipfectū magis ꝙ pri⁹: qꝛ nō cōicat illō eē: sꝫ
aia ꝑ eos hꝫ eē totale idē ex corp⁹ qd pri⁹ igit̃ nō
ē aia ipfecta ex corp⁹ magis ꝙ ꝑus. Cui⁹ oppm di
cit̃ illi i alia qōe. Itē: ꝙ destructū possit idē redire
ꝓbō: qꝛ si de⁹ ꝯruet alr hoc istāti vsꝫ ad aliō istās
ꝛ ꝑ totū tpe mediū idē eē idē ē eē i h° istāti ꝛ i h°
istāti vltio hui⁹ tpis nō depēdet a ꝯtinuatiōe eē i
tpe ꝑori. igit̃ si de⁹ de nouo i vltio istāti cāret hoc
ē ꝛ si eēt iterruptū i tpe medio nihilomin⁹ eēt idē
eē. Alit̃ dr ꝙ nāa nō ꝓducit aliqd nisi ꝑ motū vl'
mutationē cū igit̃ ista nō possint redire eadē nūero
cū vnitas successiui sit eiusdē ꝯtinuitas seqt̃ ꝙ ꝯdi
ctio ē ꝙ sit vnitas successiui: ꝛ tñ iterruptio igit̃ ꝑ
nāā nō ꝑt repari idē nūero cū vn⁹ termin⁹ sit vni⁹
mutatiōis: igit̃ cū nō possꝫ eādē mutationē facere
redire seqt̃ ꝙ nec eūdē terminū. Per oppm aūt ē
de deo: qꝛ nec agit ꝑ motū nec ꝑ mutationē: iō ꝑt
idē nūero repare. Cōtra rōes prio suppōit̃ fm ꝙ
de⁹ reducit idē pri⁹ corruptū sine retributiōe i re=
surrectōe: qꝛ mā illa p⁹ corruptionē erat sub ꝑua
tiōe itētiōe ꝛ redit foꝛa ipam ꝑficiēs: igit̃ ista ma
teria re mutat̃. Sꝫ difficultas est: Si de⁹ ꝑt aliqd
agere ex sine oī mutatōe: ꝓbat̃ ꝙ ñ: qꝛ circūscripꝫ
ab actiōe ꝛ a ꝓducēti oī motu ꝛ mutatōe vl' rema=

net in actione nisi relatio cũ nunq̃ possit esse pas
sio de gñe passionis sine motu vel mutatiõe ãne-
xa. Dico ad illud qd deus potest agere ad extra:
ita q extra erit vera passio de gñe passionis sine
tñ omni motu ꝛ mutatione annexa: qꝛ materia ẽ
ꝑor natura forma aliqua ꝑoritate. Nõ pꝫ ꝑ Aug.
xiij. de tri. Igiẽ deus põt creare materiã natura
ꝑus natura forma simul tñ duratione in illo ꝑori
natura est tm respectu materie ad deũ: sicut ꝓdu
cti ad ꝓducens in ꝑmo a posteriori natura creat
formã. Igiẽ materia tunc vere recipit formã vera
passione de gñe passionis: qꝛ recipientis ad ipsũ
mens est respectu de gñe passionis ꝯtingenter cõ
sequẽs extrema ibi cũ vera passio et nulla muta-
tio: qꝛ non est mutatio nisi ab opposito ad oppo-
sitũ a ꝑuatione ad formã: igiẽ sine ꝑuatione ꝑce-
dente ista receptio forme: qꝛ ꝑuatio ꝛ forme non
sunt simul duratione circa idẽ. Nũc aũt si ꝑuatio
esset hic prius natura q̃ forma sꝫ materia: igitur
vel duratione essent forma ꝛ ꝑuatio circa idẽ cuꝫ
ꝑ positum forma sit simul duratione cũ materia:
igiẽ põt esse vera passio de gñe passionis sine mu
tatione annexa: ꝛ tũc in illo ꝑori materia non est
formata nec tũc ꝑuata. Ex hoc seqtur vnũ corre-
larium q ꝓductio passiua est relatio intrinsecus
adueniens cũ sit respect⁹ de gñe relationis ꝛ ꝓ-
ductio actiua in diuinis est similiẽ relatio intrinse
cus adueniens nec põt ibi esse alia passio de gñe
passionis: sꝫ ꝓductio passiua de gñe relatiõis cuꝫ
ibi non sit de quo vt materia vel q̃stio tñ in crea-
turis abstractis motu ꝛ mutatione ab actiõe põt
esse habitudo materie ad deũ q̃ est extrinsec⁹ ad-
ueniens vt vera passio de gñe passionis: ꝛ illa a-
ctio de gñe actionis tantum est ẽm rationẽ si eẽt
tñ agens creatum esset vere actio de gñe actiõis:
qꝛ i illo ꝑori in quo creaẽ materia ẽ habitudo ma
terie ad deũ vt ꝓducti ad producens: ꝛ in scõo i-
stanti nature i quo imꝑmiẽ forma est ita vere pas
sio de gñe passionis sicut esset respectu agẽtis na
turalis. Dico igiẽ ad illõ cõtra: q creata materia
semꝑ postea si deus imꝑmat formã est respectus
extrinsecus adueniens materie ad deũ. vñ posset
deus eam saluare ꝑꝑetuo si vellet. Ideo ex hoc
q creaẽ solũ natura est habitudo eius ad deũ: nisi
ꝓducti ad producẽs q̃ necessario ẽ intrinsec⁹ ad-
ueniẽs. ❡ Ad rõnes ꝓ alia opiõne dico q equo-
catio de vnitate successiui: qꝛ cũ dr̃ vnitas mot⁹ ẽ
ꝯtinuitas ꝑtis ad ꝑtẽ ꝟeꝝ est vnitas toti⁹ motus
Sꝫ illa ꝯtinuitas q̃ est ꝑtis ad se nõ est ꝯtinuitas
eius ad aliã ꝑtẽ: ꝛ deberet ꝓxima de illa vnitate
q possit redire eadẽ nũero q̃ tñ nunq̃ fuit īterru-
pta. Iõ cõtradictio ẽ q sit vnitas toti⁹ mot⁹ agg-
regãtis ꝑtes: ꝛ tñ interruptio nulla tñ q̃n eadeꝫ
ꝑs q̃ nõ fuit īterrupta redeat nũero sicut patebit
alibi. Et cũ dr̃ q vn⁹ est termin⁹ tm̃ vni⁹ motiõis
qꝛ vni⁹ mutatiõis est vn⁹ terminus fallacia ꝯñtis
est: qꝛ ad eũdẽ terminũ scõe pñt esse diuersi modi
spẽ vt mot⁹ circularis ꝛ rect⁹ ad idẽ vbi spẽ. vñ li
cet motus spãliter a termino põt tñ aliẽ diligñt ꝛ
speculari q̃ termin⁹ vt ꝑ aliq̃d sibi intrĩsecũ. vnde
Aug. iij. de tri. ix. dicit. q gñatio vniuoca ꝛ equiuo-
ca pñt ad idẽ terminari: vt gñari ex putrefactiõe
ꝛ ꝓpagatiõe sic ad idẽ nũero tria terminãtur re-
surrectio ꝛ gñatio. Itẽ dico ad q̃stionẽ q resurre-
ctio est tenẽda tãq̃ creditũ ꝛ ꝑ istũ modũ q licet
alia sint destructa: ita q totaliẽ adnichilata vere
possunt redire eadẽ nũero: qꝛ negatio entis q̃ suc
cedit ẽ eiusdẽ rõnis cũ negatiõe q̃ ꝑcessit ꝓductũ
inesse: igr̃ nõ magis icludit ipsa ꝯdictio ad eẽ q̃ ne
gatio ꝑcedẽs creationẽ: igr̃ nõ magis incõpossi-
bile est eẽ sequẽs illi negatiõi q̃ eẽ ꝑcedẽs nega-
tioni ꝑcedẽti: igr̃ lꝫ ꝑtes sint adnichilate põt totũ
capere idẽ esse. Itẽ varietas in posteriori nõ arguit
variatiõe necessario in ꝑori: sꝫ vnitas quã hec est
prius q̃ ei⁹ duratio. Sꝫ si ꝯtinuareẽ eẽ huius idẽ
esset eẽ in millesimo ãno q̃ nũc. igiẽ ꝛ si cõtinueẽ
esse i. ꝑius saltẽ põt redire idẽ esse: iõ vnieẽ forma
materie ꝛ redibũt eadem accidẽtia nũero ꝓꝑa.
Nec est alia potẽtia visiua nec auditiua imo eadẽ
accidẽtia nũero cõia necessaria vt q̃titas redibũt
❡ Ad ꝑmũ pñcipale dico q salomõ ibi fuit ꝯcio-
nator ꝛ loqtur aliq̃n ad modũ fatuoꝝ: et sic dixit
vnus ẽ interit⁹ hoim ꝛ iumẽtoꝝ ꝛ postea loquẽs
ad modũ sapiẽtũ dixit ꝯraũ. ❡ Ad aliud patet: q
phus. ij. de genera. dicit. q quoꝝ suba deꝑit non
est necesse redire idẽ nũero. Sꝫ quoꝝ suba nõ de
perit sicut pꝫ in reuolutionibus necesse est redire
idẽ nũero: vel põt dici q ipse intelligit q non põt
redire idẽ nũero ꝑ naturã. ❡ Ad vltimũ dico: q
illa vnio nõ necessario redibit eadẽ nũero siue ac
cipiaẽ ꝓ passiõe siue ꝓ relatiõe: qꝛ neutro mõ est
de essentia licet ista nõ redeaẽ: ꝛ tunc potest redi-
re hec essentia nũero licet nõ hec vnio: vel aliẽ su-
stinendo q est relatio: dico q eadem relatio põt
reparari nũero cũ fundamento ꝛ terminus repa-
tur idem numero: qꝛ credo q eadem nũero ẽ ma
ternitas sicut virginis ad xpm q̃ fuit ante mortẽ
xpi: ꝛ tamen destructa fuit in triduo et reduit ea-
dem numero christo resurgente.

Utrum natura pos-
sit esse causa effectiua resurre
ctionis: Op sic. qꝛ i natura ẽ
potẽtia passiua: qꝛ aĩa iclinaẽ
passiue ꝛ materia hꝫ iclinatio
nẽ naturalẽ ad formã: sꝫ omĩ
potẽtie passiue naẽali corrñ-
det potẽtia actiua naturalis.
Aliter eñi ipsa esset frustra. Itẽ duplex ẽ ꝓcessus
in natura vnus resoluẽdo alius ꝯponẽdo ꝛ in idẽ
teriẽ vn⁹ ꝓcessus a quo icipit ali⁹: igiẽ ꝑ viã ꝯpo
sitiõis põt naturaliẽ redire: qꝛ corrũpebaẽ ꝑ viaꝫ
resolutiõis. ❡ Itẽ corrũpiẽ aer in igne gñatus hꝫ
eãdẽ materiã ꝛ põt hr̃e idẽ efficiens: igiẽ effect⁹ ẽ
idẽ. ❡ Oppositũ: Dionysius de di. no. ca. vj. Itẽ:
natura nõ põt ꝓducere ꝑfecta aĩalia equoce: sꝫ
tm̃ ex semine ꝑ cõmentatorẽ ꝯ Auicẽnã: igiẽ cum
hoc sit aĩal ꝑfectissimũ nõ põt natura bonũ ꝓdu
cere nisi ex semine: igitur natura non põt esse cau
sa effectiua resurrectionis. Questio. iiij.

Queſt. iiij.

Quarto q̄rit: vtrū reſurrectio erit naturalis: Et ſic. Damaſce. li. iij. ca. ix. qꝺ eſt cōe oibus eſt naturale ſ3 reſurrectio eſt cōis oibus: igit̄ ⁊c. Itē: motus eſt naturalis q2 termin⁹ naturalis: q2 vnūquodq3 naturalit̄ mouet̄ ad terminū in quo naturalr̄ q̄eſcit. ſ3 illa q̄es ē naturalis in termino ad quē reſurrectiōis: igit̄. ¶ Oppoſitū: qꝺ eſt naturale euenit in plurib⁹: ſ3 reſurrectio in mobilib⁹. ¶ Ad p̄mā q̄ſtionē ſm ꝙ vult Damaſc. li. iiij. ca. vit. Reſurrectio eſt ſcḋa erectio ei⁹ qꝺ cecidit: ſ3 totus hō cecidit: igit̄ ſi ſit vera reſurrectio totus hō reſurget q̄libet pte eſſentiali. Sic loq̄ndo de reſurrectiōe vna fuit opinio pħōꝝ quā recitat Aug. xij. de ci. xiij. ꝙ oīa illa q̄ depēdēt ex motu celi poſſūt redire i xxxvj. milib⁹ annis. q2 mot⁹ celi vniformis ē: igit̄ habitudo īferioꝝ ⁊ celeſtiū redibit cū illa habeāt eādē aſpectū quē pri⁹ hēbāt. Vñ ſm ptholomeū in milib⁹ annis celi trāſitus ꝑ decē gradus: ⁊ ſic in xxxvj. milib⁹ annis cōplebit̄ tot⁹ circulus. Iſtam opiōnē redarguit ibidē ꝙ xp̄us reſurgēs ex mortuis iā nō morit̄ ⁊c. vñ ille effectus nūq̄ redibit. Itē. i. ad Theſſa. iiij. dr̄. ⁊ ſic ſemꝑ cū dn̄o erim⁹ Et in pſalmo a ḡnatione hac ineternū. Et ali⁹ ꝓbat vbi ſupra ꝙ btitudo nō eſt ſempiterna. Nunc iſti pħi cōcedūt ꝙ aīa hūana eſt capax btitudinis aut igit̄ ipa ſciet: ⁊ iterꝝ vniet̄ corꝑi ⁊ deīde ſeparabitur aut hoc ignorabit. Si ſcḋo mō: q̄m falſo errore erit beata ſi p̄mo mō timebit amittere btitudinē. S3 quo timebit btūs amittere qꝺ amat nec obeſt dictū Salomonis in eccl'iaſte. Nihil nouū ſub ſole: q2 non loq̄tur de nouitate nūerali: ſ3 ſm ſpēm ⁊ nihil pōt eē nouū q̄n aliq̄d aliq̄ mō p̄ceſſit vel ſm ſpēm vel in ſili vel in cauſato vel ſm aliquā ptē. Itē. viij. met. nō redit idē effect⁹ niſi redeunte actiuo ⁊ materia. S3 eſto ꝙ idē efficiens rediret ⁊ ꝗtū ad eūdē aſpectū: tn̄ ꝑ liberꝝ arbitrium poſſet materia amoueri ab hoc ſcitu ⁊ poni ī alio aſpectu ad celū. Itē p̄mo poſterioꝝ ſeq̄retur ꝙ addiſcere nō eſſet niſi remiſci: q2 qꝺ nūc ſcim⁹ aīa p̄us ſepata ſciuit q̄n celū habuit talē aſpectū ad hec inferiora vt arguit phūs. ij. poſterioꝝ. inconueniens eſt nobiliſſimos habitus act⁹ in nobis eſſe ⁊ latere nos. Etiā dato ꝙ materia nō amoueretur tore adhuc nūq̄ rediret celū ſm eundē aſpectum nūero: q2 motus aliq̄ in celo ſunt incommēſurabiles ſicut in epicicliis ⁊ ſpheris: q2 magnitudines ſunt incōmenſurabiles q̄a dyameter eſt incōmenſurabilis coſte: igit̄ licet aliquid violenter moueretur ſuꝑ vnam magnitudinem ſicut ſuper aliam: motus tamē eſſent omnino incommēſurabiles: igitur nūq̄ redibit totaliter ſcḋm eundem aſpectum quē nunc habet. Aliter dicit̄ penitus modo ꝯtrario ꝙ natura nihil idē numero poteſt facere redire. vt p3. ij. de ge. v. phiſi. in li. predicamentoꝝ: a p̄uatione ad hitū ⁊c. vi. ethi. Recte dixit agathon ingenita ⁊c. Ad hoc eſt ratio q2 non poſſet redire totaliter idem effect⁹ numero niſi ex eadem materia tota. S3 in omni corruptione diminuitur materia: igitur non eſt tota eadem cum iterꝝ inducitur forma. Item natura nō agit niſi ꝑ motum ⁊ ꝑ mutationē neutrū horum poteſt redire idem numero: igitur nunc termin⁹ Item: ſicut productum ad ꝓductionem ita ꝓductio ad ꝓductum: ⁊ ita hec ꝓductio ad hoc ꝓductum. igitur ꝯmittitur: ſicut non poteſt eſſe ꝓductum niſi ꝓductione: igitur nec hoc ꝓductum niſi hac ꝓductione: igitur cū hec ꝓductio nō poſſit redire idem nūero: igit̄ nec hoc productum. Itē: non poſſet redire idem nūero niſi ad hoc eſſet potentia naturalis in materia: ſ3 per aduentū forme corrumpitur ponit̄ potentia ꝑ commentatorem i. phiſi. Item. nō eſt potentia reſpectu p̄teriti: ſed tamen ad p̄ſens vel futuꝝ. Item: non poſſet reducere idē numero niſi prius in corruptione: ſ3 tm̄ tum ad p̄ſens vel futuꝝ. Item. ſi nō poſſet redire eſſet reſolutio forme in eandē potentiam: ⁊ illa poſtea rediret. S3 illa potētia non pōt redire: igitur nec illa forma: igitur nec totum. Dico tn̄ ꝙ ille rationes non cōcludunt: q2 ſm ꝙ vult philoſophus. viij. met. non eſt diuerſitas in effectu niſi ꝓpter efficiens vel materiam. Aut igit̄ eſt abſolute poſſibile eandē materiam redire: ⁊ idem efficiens vel ſimpliciter iꝑoſſibile. Si ſcḋo mō: igit̄ deus non poteſt facere illud ꝙ ſit ſimplr̄ poſſibile igit̄ non eſt impoſſibile nature q̄n redeat eadem materia ⁊ idē efficiens. dicit non redit agens oīo idem niſi rediret omnino eadem influentia: ſicut iſta non poteſt redire eadem numero. Concludit ſimilis influētia ſufficit: q2 ſi in iſto inſtāti ē ignis approximat⁹ paſſo generat hūc ignē. Silr̄ ſi ali⁹ ignis eque potēs eſſet approximat⁹ ḡnaret hunc ignem: ſicut ad eundem effectum numero ſufficit cauſa ſimilis efficiens ꝓxima: igitur a multo fortiori hec ſufficit in cauſa remotiore. Item: iſta influentia vel iuuat: q2 non eſt aliq̄d receptū in cauſa ſcḋa: q2 ſi ſic habito illo recepto cauſa ſcḋa haberet in ſe vñ poſſet in totalem effectū. igit̄ nō indigeret tunc alia cā influente aliquid. igitur ꝓpter qꝺcunq3 ſibi influxum ⁊ ī eo receptū adhuc equaliter indiget influentia cauſe ſuꝑioris. iō iſta influētia nihil aliꝺ ē niſi ꝯiūctio eſſentialis cāe p̄me ad ſcḋam: ita ꝙ vtraq3 ꝑ ſe agit ⁊ in ꝓpa virtute. Itē: ſi nūc aliq̄d qꝺ corrūpit̄ eſt ſimplr̄ ipoſſibile redire: q2 corruptū eſt vel nō ꝓpt̄ hoc: ſ3 q2 deficiunt ſibi cāe. Si p̄mo mō de⁹ nō poſſet aliqꝺ corruptū repare: igr̄ poſtq̄ corruptū eſt op3 dicere ꝙ eſt ſimplr̄ in cālitate cauſaꝝ ſuaꝝ ſicut p̄fuit ante ḡnationē: igr̄ cū pri⁹ fuit ſimplr̄ poſſibile fore poſtq̄ corruptū ē poſſibile ſimplr̄ fore: igr̄ ſi agēs ſit approximatū paſſo idē nō p̄t eadē forma nūero educi de potētia materie. Cōtra: illa potētia vl' ē q̄ſi ī ſi ad illā cālitatē: q2 nō ē niſi reſpect⁹ ad nō eē: igit̄ nō ē rō alicui⁹ cāe: igr̄ ei⁹ abſētia vl' īpedit de cālitate cāꝝ reſpectu effect⁹. Itē de⁹ poſſ3 ī materiā eādē eadē formam īprimere poſt corruptionē cōpoſiti. Si igit̄ illa forma facit ꝑ ſe vnum: igit̄ potentia requiſita ad idētitatem naturalē cōpoſiti nō deſtruitur. Si ſcḋo modo: igitur deus nō repa

rat idē quod ꝑcessit:qꝛ illud fuit ꝑ se vnū. ❡ Ad
primā rōnem pro opposita ꝑte. dico ꝙ in istis cor
ruptionibus possibile est ꝙ aliqd corrūpitur ꝛ ꝙ
nō sit diuisio materie hoc est potētie nature. Sꝫ
si esset cādela in vriali possibile esset ꝙ ignis cor
rūperetur in aerē absqꝫ diuisione materie: ꝛ deī-
de agente approximato possit in eādem materiā
imprimere formā ignis etiā nō in angelo cuꝫ hoc
possibile ꝙ faciat materiā redire eādem numero.
Et si dicat͛ in corruptione qꝛ bene nouit ꝑtes ma
terie vbicūqꝫ ponantur: ꝛ pōt illas partes recol=
ligere: ꝛ ipsis approximatis ad agens qd̓ prefuit
potest agēs imprimere eādem formā. Itē saltim
aliqua pars materie manet eadē: cuꝫ igitur agēs
imprimit ī totum illud formā in illā partem mate
rie imprimet eādem ꝑtem forme que ꝓfuit: igitur
hec ꝑs ignis potest esse eadē numero q̄ prefuit in
alio igne. ❡ Ad aliud nō est ꝓbatū ꝙ nō potest re
dire idē mot⁹ nūero vel mutatio: ꝛ esto ꝙ nō pos=
set non ꝓpter hoc sequitur quin idē terminꝰ pos=
sit redire. ❡ Ad aliud de illa ꝓpositione permu=
tata ptꝫ .v. euclid̓. xv. ꝓpositione. ii. phi. ꝙ debet
esse ꝑmutatio ſm cōtradictionem vel ſm cōseque
tiam. qꝛ quādo cōmune determinat sibi cōmune
ꝛ inferius nō determinat sibi inferius nūq̄ tenet
ꝓpositio sicut hic sicut se hꝫ color ad superficieꝫ:
sic hic color ad hanc supficiem: igit͛ sicut non pōt
esse superficies nisi colorata: sic nō potest eē hec
superficies nisi hoc colore colorata nō seq̄tur. Si
militer sicut hic locus ad locū: ita hoc corpus ad
corpus: igit͛ sicut non potest esse corpꝰ nisi ī loco:
ita nec hoc corpꝰ nisi in hoc loco nō seq̄tur: qꝛ cō=
mune determinat sibi ꝯmune: ꝛ tamē inferiꝰ vniꝰ
nullum inferius alteriꝰ. Sic in ꝓposito: sicut hec
ꝓductio ad ꝓductionē: sic hoc ꝓductū ad ꝓdu=
ctū: igit͛ permutatio sicut nō pōt esse ꝓductū nisi
ꝓductiōe: sic hoc ꝓductum nisi hac productione
ita nec hoc ꝓductum nisi hac ꝓductiōe nec valet
Ad aliud de respectu dico ꝙ principiū potētiale
semper manet idē nec est nisi vnū nec corrumpit͛
aliqua potentia in aduentu forme sicut isti ymagi
nantur ꝙ potētie etiā in aduentu potentie forme
corrumperet͛ vna: ꝛ in aduentu alteriꝰ alia. vnde
nichil reqritur ad entitatē huius cōpositi nisi hec
materia ꝛ hec forma. ❡ Ad aliud dico ꝙ ad ꝓteri
tum vt ꝓteritum non est potentia: sicut ad id qd̓
est ꝓteritū est eadē potentia q̄ prefuit anteq̄ hoc
fuit ꝓsens. ❡ Ad aliud dico ꝙ nulla est potētia q̄
vertitur in formam in gn̄atione sicut isti imagina
tur: immo remanet tota potentia q̄ ꝓfuit: ꝛ esto ꝙ
sic non video q̄re non posset illa forma verti iteꝝ
in illā potentiam: ꝛ illa potētia iteꝝ redire. Dico
igitur ꝙ ꝓma opinio est necessaria: ꝛ ꝙ nō ē neces
se nichil idē nūero redire ꝑ materiā vt ponit scd̓a
opinio: qꝛ si illud agēs qd̓ nūc gn̄at hꝫ ignē ꝛ ꝯser
uat hūc ignē vsqꝫ ad aliud instans deus creet vsqꝫ
ad est instās tunc gn̄aret hunc ignē: ꝛ in tp̄e me=
dio fuisset esse hm̄oi interruptū adhuc posset ī a=
lio instāti eūdem ignem gn̄are. Itē si sol staret ꝛ
aer sil͛r idem esset radiꝰ cōseruatus q̄ nunc est ī cō
tinuo fieri: igit͛ si tp̄e intermedio interrūpere et͛
hm̄oi radii vt per corpꝰ opacū interpositū potest
sol eūdē radiū causare in vltimo instāti sicut si nō
fuisset esse eius interruptū: qꝛ tēpus intermediuꝫ
cōtingenter non facit ad entitatē huius radii nec
ad vnitatē. vn̄ non assero ꝙ idē nūero redibit per
materiā: sꝫ non video q̄re non posset. Sꝫ dubita=
tio est an tota natura creata posset reꝑare eandē
formā corporalem hoīs q̄ est forma ꝑfecta orga=
nica: ꝛ non video q̄re nō posset hoc tn̄ nunq̄ acci
deret ꝙ ꝓcipue illa materia nec plus nec minꝰ es=
set ī forte ꝛ in mistro. Sꝫ si deꝰ faceret ꝓcipue eā=
dem naturā approximatā eidem agenti. Non vi=
deo quare non rediret idē effectus naturalit͛ per
actionem nature: tn̄ assero ꝙ tota natura crea=
ta nō potest sic reparare ideꝫ corpus nūero sicut
reparabit͛ in resurrectione: qꝛ vt. viii. met. Natu=
ra agit ꝑ media determinata: ꝛ nō potest imme=
diate ex aceto facere vinū: iō non posset reparare
idē corpus hoīs nisi ꝓmo cōuertendo alimentuꝫ
in sanguinem: deinde in semine per q̄ media ifer=
ret ꝓcessus in resurrectione. Sꝫ corpore repara=
to pōt ī natura aīam reunire corpori: videt͛ ꝙ sic
qꝛ dispositio q̄ est necessitas ad aīam est organi=
ꝫatio: igit͛ ipsa habita erit naturaliter reunio. Sꝫ
michi videt͛ contrariuꝫ: qꝛ nulla creatura alia ab
ipsa posset ipsam corpi reunire nec potest effecti=
ue se vnire corpori: qꝛ vt ꝓbatū est ꝓus causa eq=
uoca est simplicit͛ nobilior effectu. Et hoc pꝫ ſm
Aug. lxxxiii. q. q. ii. ꝛ. xii. sup Gen. ad litteram. et
ꝑ Auicennā. vi. c. iii. Sꝫ homo est ꝑfectissimꝰ ꝑte
sua: igit͛ non pōt creari effectiue ab aīa. Item. ii.
phisi. forma ꝛ efficiens nō coincidūt in idē nūero
igit͛ aīa nō potest esse efficiēs cōpositi. Itē natu=
ralis fuit ꝓma vnio in gn̄atione sicut scd̓a in resur
rectione: sꝫ aīa non potuit effectiue vnire se corpi
in ꝓma vnione: igit͛ nec in scd̓a. ❡ Ad rōnes ꝯtra
dico ꝙ ī toto vniuerso nō est alia dispō q̄ est sim=
pliciter necessitās: qꝛ posita ꝓxima dispone q̄ po
test poni adhuc efficiens efficit effectū: ꝛ vbi deꝰ
immediate agit mere cōtingēter agit: tn̄ vbi ī vni
uerso est ꝓxima dispositio seq̄tur necessario for=
ma si agēs inducens formā agit ꝑ modū nature ꝛ
necessitate cōditionata seq̄tur forma si agēs idu=
cens agat voluntarie hoc est necessario seq̄tur stā=
te ordine q̄ nunc est. ❡ Ad ꝓmum ꝓncipale dico
ꝙ non seq̄tur potētia passiua naturalis est in na=
tura creata: igitur potētia actiua naturalis sibi cor
respōdet in natura creata. vn̄ nō valet hec ꝯseq̄n
tia ſm theologos nec ſm ph̄os: qꝛ apud ph̄os ꝓ=
babile fuit ꝙ itellectus ē ab ex͛: igit͛ ponebāt potē
tiā passiuā ī natura creata ad receptionē itellecti
ue: ꝛ nō potētiā actiuā ad iducēdū. Sꝫ ph̄i pone=
bāt ꝙ potētie passiue naturali corr̄ndet potentia
actiua natural͛ extēdēdo potētiā actiuā naturalē
tā ad agere icreatū q̄ creatū: qꝛ ponebāt agēs ꝓ=
mū agere ex necessitate nature sicut ignis: catho
lici vō nec ponūt ꝙ potētie passiue naturali corr̄n
det potētia actiā naturalis nec ī agēte creato nec
icreato: sꝫ vel potētia nal͛is vel potētia libā ꝛ tūc

nō plus sequit̄ cōtra nos ꝙ illa potētia passiua sit
frustra ꝙ ꝯ eos. Quia sicut ipsi ponūt ad actū redu
ci ꝑ potentiā actiuā naturalē: ita deus nō per po-
tentiam liberā. ¶ Ad aliud dico ꝙ nō sequit̄ ꝙ si
natura pōt aliquid corrūpere resoluēdo: igitur fa
cere potest per viā cōpositionis idē redire: quia na-
tura potest facere de illo quod nō est ꝑ se subsistēs
diuidēdo sicut ego possuȝ per cultellū: ⁊ tamē nō
potest ecōtra cōponēdo: quia hoc solum erit per ge
nerationem simpliciter. ¶ Ad aliud ſm suā viam
potest cōcedi ꝙ idem aer nūero pōt redire per na
turā ſm aliam viā. dicitur ꝙ nō potest redire oio
idem: vel quia nō totaliter eadē materia vel quia
nō eadem potentia. ¶ Ad secūdam questionem:
an resurrectio sit naturalis. dico ꝙ naturale est
equiuocū: qḋ patet ex hoc ꝙ multis opponitur.
Sic enim cognoscitur equiuocū. i. thopi. Natura
le eñ vno modo opponitur libero. scḋo modo su
pernaturali. tertio mō violēto. Primo modo na-
turale ⁊ liberū: agēs a ꝓposito agēs naturale nō
a ꝓposito: nec per cognitionē hec diuisio nō cō-
petit passo: quia ingntū tale non patitur libere. Se-
cundo mō agēs naturale ⁊ supernaturale adhuc
diuidunt agens. ⁊ agēs naturale cōtinetur sub li-
bero qḋ tamen est super potentiam actiuā creatā
Sed naturale nec primo mō nec scḋo potest age-
re violēter: quia nullum agēs violenter agit: quia agit
per formā suam. Nūc si quis manu mea hominē
interficeret: ego nō essem ibi agens nec pmo mo
do nec scḋo: sed naturale ⁊ violentū. tertio modo
sunt respectu passi: ita ꝙ illa diuisio nō est respe-
ctu agētis: sed tūc dicitur passio naturalis cū icli-
natur in illud naturaliter ⁊ violēter patitur: cum
inclinatur ad cōtrarium: ⁊ hic iter ista cadit me-
diū sicut se hȝ supficies respectu coloꝝ: quia nec hȝ
inclinationē materialē ad albedinē nec ad ei⁹ cō-
trariū. Dico igit̄ ꝙ ex pte agentis nō est resurre-
ctio naturalis neqȝ primo mō: neqȝ scḋo: quia agēs
efficiens resurrectionē neutro modo ē agens na-
turale. Si itelligatur naturalit̄ ex pte passi distin
guo: quia passum pōt habere duplicē operationem
vnā ad formā quod recipit: aliam ad agēs a quo
recipit: quia aliqñ ē inclinatio passi ad agēs ⁊ ad for
mam quā recipit vt cū hȝ naturalē inclinationeȝ
ad receptionē forme ⁊ ad receptionē a tali agēte
Aliqñ est dissimilis iclinatio: ⁊ talis ē in ꝓposito
quia si operat̄ materia ad formā quā recipit i resur-
rectione: ita naturalis ē sicut sua gñatio. Sȝ ꝯpa
rādo passum ad agēs nō est naturalis iclinatio: iō
ex pte passi vno mō est resurrectio naturalis: alio
mō nō. vñ in resurrectiōe ē passio de gñe passiōis
⁊c. illa naturalis passio i ꝯparatiōe ad formā quā
recipit sicut fuit in gñatiōe. Sȝ in ꝯparatione ad
agēs ē vera passio de gñe passiōis nō tñ est natu-
ralis. Dicit violētū ē cuius violētū ab extra nō cō
ferēte vim passo. Igit̄ ista tertia diuisio de natura-
li ⁊ violēto nō tm̄ dr̄ in cōparatione ad passum: sed
in cōparatione ad agēs. Dico ꝙ iō dr̄ violentū: quia ē
ab agēte i passum: quia naturalit̄ reinclinat̄. Aliter
eñ nō ē ꝓprie violētū nō aūt nūꝙ fit talis passio
nisi agēte ꝯcurrēte: sicut nō dr̄ illud agere violent.
cū agat ꝑ formā ꝙꝙ necessario ꝯcurrat ad motū
violētū. ¶ Ad pmū pncipale cū dicit Damascen⁹
ꝙ illud ē naturale qḋ est oibus cōe: veꝝ ē si est ta-
lis cōe ꝑ principiū intrīsecū: iō cōcedo ꝙ resurre-
ctio ē naturalis passiue ꝯparādo passuȝ ad formā
quā recipit. ¶ Ad aliud dico ꝙ mutatio ista ē na-
turalis i ꝯparatiōe materie ad formā sub qua na-
turalit̄ q̇escit: tñ i ꝯpatiōe materie ad agēs nō ē i-
clinatio naturalis nec ista icliatio i ꝯparatoe ad agēs.

Uinto q̄rit: vtrū resur- Questio.v
rectio fit i istāti: Quia nō. i. ad Thessal.
iiij. Mortui resurgēt pmi. deide nos q̄
viuim⁹ ⁊c. Itē Aug. xx. de ci. dei. xxi. ta
tā velocitate ⁊c. sȝ velox ⁊ tarde sunt differētie tē
poris: igit̄ est resurrectio. Itē tunc aliq̄d corrūpit̄
cui⁹ pars fuit materia ⁊ corrūpit̄ in corp⁹ reparādū
illud p̄existēs habuit eē finitū: quia icepit: et tūc fi-
nit̄ suū eē cuiuscūqȝ termini finiti sūt duo termi-
ni positiui: igit̄ illud p̄cedēs habuit vltimū esse: et
tūc nō ē resurrectio: igit̄ nihil ē in istāti imediato
qḋ nō est dare vel i tpe sequēti. Itē illud corruptū
fuit ꝑmanēs: sȝ tale nō hȝ esse i tpe: nisi quia in istāti
cū ei⁹ esse sit totū simul. ḡ in nullo istāti i quo tale
sit resurrectio: igit̄ vel erit i tpe sequēti vel i istāti
immediato qḋ est impossibile. ¶ Oppositū. i. ad
Corin. xv. et Aug. xx. de ciui. dei. xxi. Item pma
vnio q̄ fuit generatio fuit in instāti: igit̄ et vltima
vnio. ¶ Ad questionē dico ꝙ resurrectio ē ei⁹ qḋ
pmo cecidit: et illius qḋ secūdo cecidit. igit̄ cū pri
ma fuit sepatio aīe a corpore. Scḋo sepatio for-
me corporeitatis organice a materia et partes
materie fuerūt disperse: iō requiritur collectio pꝛ-
tium materie: ex qua dȝ corpus organicū separi.
scḋo formatio corpis: tertio aīatio. De pmo an sit
in instāti vel tpe. dico ꝙ dȝ esse i tpe: q̄a vt habet̄
Math. xxiiij. Mittet fili⁹ hois āgelos a summo
celoꝝ ad terminos coꝝ. vbi pȝ ꝙ angeli colligēt
ptes materie dispsas ⁊ nō possunt mouere corpa
in instāti vt patebit alibi: igit̄ illa collectio ē i tpe
De scḋo an formatio corpoꝝ de partib⁹ collectis
sit i istāti. dico ꝙ q̄ꝙ de⁹ posset i tpe ex illis ptib⁹
corp⁹ organicū formare tñ illud fiet i istāti: quia an
gelus hoc nō faciet: sȝ deus imediate: quia virt⁹ an
geli nō sufficit ad formam substantialem pfectaȝ
inducere: sed omnis successio est propter defectū
agētis: quia non est successio in actiōe nisi ex resi
stētia mobilis i comparatiōe ad terminos reduci
tur ad defectum agētis. Sed hic nulla potest esse
resistētia cum agēs sit ifinite virtutis: cum igitur
nō includat cōtradictionem corpus organicū for
mari in instanti: vt patet de formatione corporis
xp̄i possibile est deo in resurrectione corpus in i-
stanti formare. Sed hic occurrit dubium: quia
tunc sequitur ꝙ motus localis est in instanti: quia
corpus illud reparatum: vel est densius: vel ra-
rius ꝙ illa ex qua formaliter. Si rarius plus oc-
cupabit de loco: igitur in illo instanti erit motus
localis aeris circundantis. Si densius: igitur

est ɔcursus partiū aeris circūdantis vel vacuum etiā illud corpus erit alteri⁹ figure: igitur motus. dico ꝙ illud corp⁹ formatur in instāti. Et cum dicitur igitur motus localis erit in instāti: cōcedo ꝙ si deus imediate mouet: quia si est rarus in illo instanti expellit aerem circūdātem: ⁊ nō est imaginandum ꝙ corpus formatū expellat sicut albedo inducta in pariete nō expellit effectiue nigredinē sed inductiue albedinē effectiue expellit nigredinem: sic ī proposito si formaretur corpus dēsius aut deus imediate mouebit aerem ne derelinquatur vacuū: ⁊ tunc in instāti erit motus localis: vel si dimittit aerē actioni nature cum natura non posset mouere aerem in instāti tunc in tēpore medio erit vacuum ab illo instāti quo formatum est corpus vsq₃ ad illud instās quo potest natura mouere aerem per illud spaciū: et sic ex alia parte si format corpus rarius erūt duo corpora simul per aliquod tēpus modicū: vnde credo ꝙ natura patitur vacuum pro aliquo modico tēpore pro quo nō potest mouere aliquod mobile localiter: vt declarabit. Tertio formato corpore organico ē ne aiatio in instanti? dico ꝙ sic. Sed est ne in eodem instanti in quo formatio corporis? videtur ꝙ non quia aiatio est aliqua mutatio: igitur priuatio termini ad quem precedit: quia omnis mutatio est a priuatione ad formā. v. phisic. Sed nō potest esse priuatio nisi in aperto nato: igitur si corpus nō esset organizatum prius tēpore simul duratione esset in eodē forma sua ⁊ priuatio. Dico ꝙ in instāti est formatio corporis organici ⁊ aiatio: quia oē agens rationabiliter simul duratiōe inducit terminos si potest quorū vnus est perfectio respectu alterius si illi termini nō repugnent ista duo non repugnant inter se cū simul maneant et deus est potens: igitur simul fiunt. ¶ Ad rationes cōtra dico ꝙ ista aiatio non est alia: est mutatio vniuersaliter ꝙ passum nō precedit tempore formā inductam ꝙ nūꝙ est mutatio nisi quando priuatio precedit tempore: ⁊ nō precedit priuatio nisi ī susceptiuo: ideo talis inductio nō est mutatio: et tñ est vere passio de genere passiōis: quia ibi est tota habitudo recipientis ad inducēs: ⁊ oīs talis est passio de genere passionis. Sed de illis qui inueniuntur viui in aduentu iudicis. dico ꝙ viui digni rapiētur in aere obuiā dño: morientur tñ: et quia forte qui habēt peccata venialia possunt puniri ī morte de illis venialibus: sed tūc in omni erit resurrectio ī vno instāti vt videtur p Aug. xx. de ciuitate dei. xxi. tñ quecūq₃ resurrectio erit ī instāti. Sed de die illa neq₃ hora nō est certum: s₃ habetur Matth. xxv. ꝙ media noctis hora. ⁊c. Illō potest esse ver₂ forte q₂ subito veniet: vel ad litterā respectu illius ptis terre vbi sibi apparebūt: q₂ cōgruū videtur hoc ꝙ illa hora qua puniuit pmogenita egypti veniat: ⁊ hoc videt Cassiodor⁹ velle sup illud psalmi. Media nocte surgebā: tñ absolute loquēdo nō est aliqua certa hora medie noctis nec meridiei. S₃ qñ ex vna pte terre ē meridies ex alia pte ē nox ex alia pte pma simil respectu eiusdē mutati eē in celo. ¶ Ad pmū pncipale p₃ ꝙ nō in eodē instāti erit resurrectio viuorū et mortuorū. ¶ Ad aliud cū dicit Aug. ꝙ tāta velocitate erit. hoc pōt ītelligi ī collectione pluriū: q̄a mira velocitas erit ī illa collectiōe angelorum. ¶ Ad aliud dico ꝙ pmanens inq̄tū permanens mēsurat euo: ⁊ tpe solo inq̄tū subest fluxui: ⁊ aliquod īdiuisibile eius indiuisibili tpis. Et q₂ illud correspōdet nō fluxit nec corrūpitur p alterationem: ideo mēsuratur eadē mēsura vt euo: ⁊ sic h₃ finitam duratiōnē in euo. Sed quid coexistit sibi tēpus vel instās: dico ꝙ coeuū coexistit tpi et diuersis instātibus cū sunt: ⁊ dico ꝙ illud corrūpendū habet duos terminos ꝓprios cū eis duratio sit finita nō fm extensionē: s₃ fm immēsitatem. ⁊ instās resurrectiōis est mēsura ei⁹ termini ad quē nec habet aliū positiuū intrinsecē. ¶ Ad aliud dico ꝙ si ītelligitur ꝙ pmanēs nō habet esse in tpe: nisi q₂ in instāti tēporis falsum est: q₂ illud coexistebat euo ⁊ nō habet hoc vltimū esse mēsuratum instāti: s₃ mensuratur esse eius euo: ⁊ tēpus cōtingenter illi instāti tēporis qō mēsurat resurrectionem ⁊ nō instans temporis immediate.

Circa hāc distinctionē. xliiij. querit. Utrū ī quolibet hoīe debeat resurgere totum qō fuit de veritate humane nature. Ꝙ nō. Gen. ii. Tulit vnā de costis ade ex qua fiebat eua: igitur illa nō resurget ī adā vel eua nō resurget. Itē idē nō resurget in diuersis: s₃ ꝙ fuit caro vnius potest esse nutrimētū alterius: vt si comedat carnē hoīs vel saltē si prius cōuertatur ī alia iter media quo usq₃ sit aptum nutrimētum respectu hmōi: s₃ de nutrimēto generabit aliquid de veritate hūane nature ī illo. Itē quod fuit factū in vna pte p multas trāslationes iterū esse factū alterius homis: igitur est de veritate hūane nature ī vtroq₃ gñato. ¶ Itē nō op₃ ꝙ qlibet qō fuit de veritate hūane nature resurget nisi vt reparet idē qō cecidit ⁊ tūc opoteret ꝙ ī quolibet membro rediret idē cuius cōtrarium vult Augu. in enchirid. Si quis repararet statuam destructam ex eadem materia nūc o non opotet ꝙ eadem pars materie q̄ nūc est pes primus fuit pes. ¶ Oppositū vult Augu. ī enchiridiō. ⁊. xx. de ciui. dei. ⁊ Matth. x. ⁊ Luce xx. ¶ Circa questionē pmo ex quo homo cōponitur ex aīa ⁊ corpe: ⁊ aīa semp manet eadē op₃ videre de corpe organizato quō redit idē. Nūc aūt ꝓpter pfectionē aīe reqrit ī suo susceptiuo distinctionē ptiū organicarū q̄ ptes ɔponunt ex ptibus homogeneis. Prīa igr difficltas ē de ptib⁹ homogeneis q̄ ptinēt ad vitatē hūane nature. i. q̄ caro. qō os: ⁊ dr prio ꝙ solū illa caro q̄ fuit ɔcta a parētib⁹ ita ꝙ nihil gñatū p nutrimētū trāsit ī vitate hūane nature sicut illō qō ē de vitate hūane nature fouet p nutrimētū aduenicēs. Cōtra illō nō ē ipfectior vita ī hoīe q̄ ī aīalib⁹: s₃ alia aīalia gñant ipfecte q̄ tī tai s₃ hñt ise ītrīsece vitalē calorē ⁊ aīa₃ vegetatiuā

ꝑ que poſſũt acquirere q̃titatē ꝑfectam:igitur cū boĩno genereꝶ imꝑfecte q̃titatis illud ſibi competet. ¶ Itē:ẜm hãc viã ſequereꝶ ꝙ in hoĩe eſſet aliqua caro ſimpliciter icoꝛruptibilis ꝑ totam vitam ſuam ⁊ tũc iſta nõ eſſet eiuſdē rõis cum aliis ꝑtibus carnis q̃ fluunt et refluunt. ¶ Item:ꝑtes carnis que generantur ꝑ nutrimētum ſũt vere aĩmate:igitur ſũt de veritate coꝛpoꝛis aĩati quod ē animatum. anima vegetatiua: igitur cum non ſit niſi vna anima in homine vt patebit:in ſcḋo libꝛo quelibet pars animata anima vegetatiua eſt aĩata. aĩa intellectiua:igitur eſt de veritate humane nature. Alr̃ ḋr ꝙ caro ꝑmo foꝛ͂ata a parētib⁹ ē de v̄itate hũane nature ⁊ nutrimētū ꝯuertiꝶ ĩ ꝑexiſtēs non in nouam foꝛmam:ſed cum foꝛma nutrimenti deſinit eē in materia ſtatim materia illa incipit eſſe ſub foꝛma carnis ꝑexiſtentis:ſicut diciꝶ de intellectiua ꝙ cū caro ē adgenerata nõ adgñaꝶ noua pars intellectiue:ſed ſtatiꝫ ĩtellectiua ꝑexiſtēs ĩcipit infoꝛmare hanc ꝑtem carnis adgenerate. Sic diciꝶ cum hec pars materie ꝑdidit foꝛmam alimēti ĩcipit eſſe ps materie ꝑexiſtentis ⁊ foꝛma ꝑexiſtens illam ꝑtem materie infoꝛmat: ⁊ ſic ps ſecundum foꝛmã poteſt ps ſecundum materiam aduenire ⁊ recedere videꝶ ꝑ philoſophum pꝛimo de generatiõe caro ſecundum ſpēm augetur non autem ſecundum materiam:igitur illa ſola mãet alia vero fluit ⁊ refluit. ¶ Iteꝫ:ſi ĩ nutritione eſſꝫ deperditio tam materie q̃ꝫ foꝛme ⁊ aduēiret materia noua. ⁊ foꝛma noua reſtaurando deꝑditum igitur non eſſet niſi in quarta poſitio illius ꝑtis aduenientis ad pꝛioꝛes ⁊ ꝑ conſequens nunq̃ vera nutritio nec augmētatio. Contra:quecunqꝫ foꝛma nullomõ aliter extenſa niſi ꝑ materiam alio modo extenſam ſimpliciter reſpicit eam vt indiuiſibiliter ⁊ illa materia reſpicit talem indiuiſibiliter. Sed foꝛma carnis nõ perficit materiã oĩno ĩdiuiſibilem et reſpicit materiã aliter extenſaꝫ q̃ꝫ ꝑ illam foꝛmã:igitur noua ps materie reſpicit nouam partē foꝛme. ¶ Item:plures ſunt partes materie ꝑ conuerſionē alimenti q̃ꝫ pꝛius. aut igiꝶ illa pars materie noua perficitur foꝛma ꝑori vel noua ꝑte foꝛme. Si ſecundo modo: habetur ꝓpoſitū. Si pꝛĩo modo. aut igitur illa ps foꝛme ſimul ꝑficit illam nouam partē materie ⁊ aliam pꝛeexiſtentem:aut tñ perficit ſecundum q̃ꝫ pꝛimam. Si pꝛimo modo eadem pars foꝛme carnis ſimul perficeret diuerſas partes materie q̃rum vtraqꝫ eſt ſibi adequata. Si ſecundomodo eſt foꝛma migraret a materia in materiam. ¶ Itē:iſta caro eſt nata fluere:ſed materia ſola non fluit :ſed cõpoſitū ex materia ⁊ foꝛ͂a:igitur cõpoſitū redit ſi debeat reſtaurari deperditum. ¶ Dico igitur ad hunc articulū ꝙ in nutritione eſt aliqua generatio/quia ſicut caro fluit que eſt cõpoſita ex materia ⁊ foꝛma ſic redit cõpoſitū ex materia ⁊ foꝛma ⁊ ceſſãte iſta ꝑte materie eē in toto ceſſat illa pars foꝛme carnis que hanc materiã infoꝛmabat eſſe in toto.ſed non eſt hic per ſe coꝛruptio/nec per ſe generatio qꝛ non eſt coꝛruptio entis per ſe/ qꝛ non eſt tot⁹ q̃ꝫ ꝑexiſtebat per ſe. ideo eſt generatio quedã vt adgeneratio vel ingeneratio. ⁊ in nutritione qñ aduenit aliqua pars materie noua illa pars ꝑficitur aliqua parte foꝛme carnis que non ꝑfuit. Secundo dico ꝙ pars illa aduenięs eſt aliquo modo ſimilis parti carnis ꝑexiſtenti ⁊ ꝑti que fluxit aliquo modo diſſimilis eſt ꝑexiſtenti et ſpecie:qꝛ ipſa animatur anima intellectiua eadem numero que pꝛefuit. iõ illa pars carnis eſt ſimilis alteri parti fluenti ⁊ remanenti ſecundum ſpeciē. Sed diſſimilis eſt quantū ad aliquid: qꝛ agens mere naturale in agendo repatitur. ꝙ dico ꝓcedo in agēdo debilitatur:igitur q̃ꝫto diutius agit minus pōt contrariū coꝛrũpere:igitur minus poteſt carneꝫ ſimilē gñare ex ſuo contrario. igiꝶ cū virtus carnis pꝛeexiſtentis debilitetur in agendo. ſecunda caro adgenerata impurioꝛ erit q̃ꝫ ꝑma que fluxit q̃ꝫtuncūqꝫ ad qualitates quicquid ſit de foꝛ͂a ſubſtantiali an ſit remiſſioꝛ vel non. iõ caro poſterioꝛ impurioꝛ eſt pꝛioꝛe regulariter niſi infirmitas vel aliud concurrat. Cum igitur caloꝛ intrinſecus agat continue in humidū radicale ⁊ continens ſimpliciter minus permanebit illa caro genita in toto q̃ꝫ caro ꝑcedens ſicut exēplificat ph̃s de vino limpheo. iii. de gener. Ex hoc ſequiꝶ ꝙ quelibet ps in toto q̃ꝫtūcunqꝫ modica dū poſſit habere ĩ coꝛꝑe actionem ſibi ꝓpꝛiã:ita ꝙ non ſit ita parua ꝙ nõ poſſit niſi coagere tot⁹ pt̄ dici ps ẜꝫ ſpēꝫ ps ſecundum materiã/qꝛ quelibet pars carnis habꝫ in coꝛꝑe creataꝫ periodū / qꝛ q̃ꝫto hꝫ qualitates pꝛioꝛes tanto diutius poteſt manere ⁊ q̃ꝫdiu pōt coagere actione ſibi ꝓpꝛia poteſt dici pars ſecundum ſpeciē. Sed cuꝫ in agendo debilitata cauſa diu poteſt remanere ꝙ non vlterius poteſt agere poteſt tamen adhuc per modicum tēpus eſſe ⁊ coagere ⁊ tandē fiunt qualitates ĩpurioꝛes ꝙ non poteſt eſſe ⁊ tunc fluit non ſolum materia carnis etiam foꝛma: ⁊ tunc dicitur pars ſecundū materiam ⁊ illa eadē pars q̃ꝫdiu potuit agere non ſoluꝫ coagere alteri parti dicebatur pars ſecundū ſpeciem. vnde cum non ſit minima ĩexiſtens multe ſunt ita parue ꝙ ſolū poſſunt coagere toti. Et ſic intelligit ph̃s in de ge. qꝛ ſemꝑ manet caro ſecūdū ſpeciē vna q̃ꝫdiu durat ꝑiodus actionis. iõ q̃ꝫdiu eſt pars ſecundū ſpeciē nūq̃ꝫ fluit. ¶ Ad aliud dico ꝙ nutritio eſt aliquo mõ iuxtapoſitio:aliquo modo non:quia foꝛte in planta ſufficit vna digitalitas ante conuerſionem:in bruto due:in hoĩe. iii. et tñ quotquot requiruntur. dico ꝙ quando ſũt facte depurioꝛes ⁊ ſeparaꝶ puꝝ ab ĩpuro illud q̃ eſt conuertibile in mēbꝛa mittitur motu locali ad illa loca ⁊ ſicut fluxit pꝛius pars materialis remanet ibi aliquis poꝛus maioꝛ q̃ꝫ deberet eſſe naturaliter repleꝶ: tñ aliq̃ hũoꝛe ſubtili ⁊ in tali poꝛo recipitur illud conuertibile ſub foꝛma cambii. et tunc natura quam mouet illud ad illos poꝛos cõuertit illud in carnē. vel in os. vel neruū. Et tunc eſto ꝙ ibi ſit vna ps ſecundum ſpeciem que debet nutriri ⁊ habet decem puas ꝑtes tunc eſt ibi ĩgeneratio in illa tota ꝑte ⁊ adgeneratio ad illas ꝑ-

tes. z tunc est ibi iuxtapositio illius carnis noue ad decem quas ptes pexistentes / qz natura illarum augetur. Sed non est iuxtapositio ad ptem secundum speciem: sed ingñatio. vnde si partes minime augerentur cum dicitur q quelibet pars aucti est aucta necesse esset oẽz actum augeri i du plũ / nec adhuc in hoc istãti ad generationis ẽ aug mẽtatio: sed tm nutritio. Alteri⁹ dico de illis qui erant regulariter generati z nutriti quousqz puenniant ad debitã q̃titatem p naturam q non quidlibet qd fuit in eis de veritate humane nature resurget / qz cum multũ fluxit de carne eorum p totũ temp⁹ vite z multũ de carne ad generat̃ si tota illa caro que fuit de veritate humane nature resurget vel illud corp⁹ esset imoderate densũ vel imoderate magnũ in die iudicij. Sed ex quo illud quod est necessariũ resurget querit̃ que ps z q̃ nõ Dico q ex quo caro prior est p naturã: z aĩma tũc habebit conuenientius perfectibile z põt habere: igitur illa caro q̃ fuit pmo formata cum partibus porib⁹ quousqz sit tãta quãtitas q̃ta deberet sibi inesse regulariter cũ esset trigĩta annoꝝ tanta resurget / qz congruum est q anima habeat suũ perfectibile de ptibus porib⁹. vel aliter dicitur q si non esset aliqd depditũ in tota vita adhuc cuz generet̃ iperfecte q̃titatis in eo esset augmẽtatio sine tamen nutritione: quia ipa est i restaurationem depditi. Nunc autẽ ex quo est depditio requiritur nutritio restaurans depditũ z augmentatio quousqz veniat ad q̃titatem debitam p naturã. ideo i aliquo adhuc sunt due partes. vna que est de p se intensione nature vt augmẽtetur ad debitã q̃titatẽ. alia ps in restauratione depditi q̃ minus pnci paliter itendit natura / qz nisi eẽt depditio tandez hoc intenderet z tunc aĩa habebit illd pfectibile qd componitur ex ptibus de pria intensione nature: z tunc non ptes priores / qz qd fuisset prius conuersum tam in restauratione depditi q̃ in augmentatione totum est purius q̃ id q posteri⁹ conuertit̃ in augmentũ: sed quomodo habebit eandẽ carnẽ q̃ prius Dico q nec pcise illã quam habuit in pmo instanti nature in qcunqz alio. Sed habebit vnam carnem compositam ex partibus prioribus in toto tempe vite sue vel ex partibus principalius intentis a natura z sic est corpus verius vnum qd resurget cũ eo qd cecidit q̃ si resurgeret id idem precise qd fuit in vno instanti in vita sua. ¶ Ad pmum principale dico q ista costa nõ fuit de veritate q̃tum ad esse psonale: sz fuit supfluum natum sibi ad aliud sicut datur semen alicui tanq̃ quid superfluum in vase ad generationem alteri⁹ qz tot costas habuit Adam sicut regulariter hñt homines vel si non habuissz deus statim restauraset / nec remansisset imperfectus. ¶ Ad aliud dico. q nunq̃ erit id idem eque principaliter de veritate vnius hominis sicut alterius. z id vel resurget in eo in quo fuit pars purior vel in quo fuit a natura principalius intenta. Sed de illis q̃ non perueniunt ad debitam q̃titatem dum viuunt si partes prius conuerse sufficiunt ad debitam quãtitatem tunc ille reparabuntur. Et hoc credo poti⁹ tã puris q̃ impuris prius de animatis q̃ alie ptes q̃ non erant prius aĩate. Si tamen non sufficiunt omnes prius animate ad debitam q̃titatem de us aliunde reparabit. esto tñ q eadem pars esset eq̃ principaliter de intentione nature in vtroqz vl' eq̃ pura qd tñ nõ credo eẽ possibile tunc resurget in eo in q̃ primo erat. Et p hoc patet ad aliud si idẽ esset semen vtrobiqz quod tamen nũq̃ credo. Et per hoc patet Aug. q̃ intelligit q non oportet qd libet qd non fuit in q̃libet membro redire qd ẽ verum si alie ptes sufficiunt. ¶ Qõ.ii.

Utrum ignis ifernalis cruciet malos spiritus. Q nõ. aug. xii. sup geñ. agẽs est pstantius passo. et corpus non est prestantius spiritu: vt ipsemet dicit ibidem. ¶ Itez: sm eundem nõ sunt corporalia: sz ipsis similia qbus afficiuntur spirit⁹. ¶ Itẽ primo de genera. tact⁹ est quoꝝ vltia sũt simul. z vii. phisi. Agẽs z patiens sũt simul: sz spiritus nõ habet vltimũ: q̃ nõ potest tangi. ¶ Item: agens intẽdit assimilare sibi passũ corp⁹ nõ pt assilare sibi spm. ¶ Oppositũ Matth. xxv. Ite maledicti in ignem eternum. ¶ Itẽ Greg. iiii. dyalog. dicit eos torqueri z sentire tormenta: igitur cruciãtur ab illo igne. ¶ Questio tertia.

Tertio querit̃: vtꝝ mali homines post mortẽ cruciabuntur ab illo igne. Q nõ vi. Thop. passio magis facta abicit a substantia. igitur tamdiu possent pati q substantia eorum totaliter destrueretur. ¶ Item: si sic. Aut igitur ab igne imutante intentionaliter vel realiter. Non primo modo / qz tunc corpus beati si esset ibi cruciaretur cum immutaret̃ intentionaliter. Non secundo mõ / qz tunc eẽt passio secundum qualitatem realez z in abiiciendo q̃litatem disponeret ad corruptionem se igit̃ tandẽ corrumperetur substantia. ¶ Oppositum: vbi supra videt̃ q iste ignis affligit spiritum inq̃ztum apprehendit rõem disconuenientis sibi z in illa apprehensione potest affligi q secundum Auicennã ix. methaphi. plus affligitur aliquando quis dormiendo p immutationem estimatam tm q̃ multotiens vigilando per veram immutationem. Ad hoc videtur Gregorius. iiij. dialogorum vbi sic cognoscit patitur q videt ignem / z qz cremari se aspicit crematur. Contra illud si sic tantum affligeretur spiritus ibi falsa estimatione sua. Non igitur igne infernali in falso estimat illud corpus posse se grauare. ¶ Item: dionysi⁹. iiij. de diui. no. ponit q angeli dãnati habent limpidissimam cognitionem: igitur possent cognoscere q ignis non possz eos grauare. ¶ Itez: Gregorius vbi supra dicit q non solum videndo: sed experiendo torquẽtur et

cruciantur. Et ad hoc est Augu.xxi. de ciuita. dei.
aliter dicitur q affligitur ibi spiritus. sicut aīa i
corpore. ꝛ ponitur iste modus q angelo datˀ vnus
hitus supernaturalis pp demeritum ad hoc q pos
sit a corpe affligi. Cōtra iste hitˀ aut ē corpalˀ aut i
corpalis hoc est spūalis. si corpalis equaliter
pt deus dare angelo istū hitum sicut facere cum
album ꝛ lapidem sapientem. Si est hitus spiritua
lis: igitur nō magis subdit angelum corpi agenti
q prius. ¶ Item: hitu non simpliciter possumus
sꝫ sic possumus: igitur in natura in qua non est po
tentia passiua / nec actiua. ¶ Item: sequitur q ista
pena immediate recipitˀ in habitu isto ꝛ illo me-
diante cōpeteret angelo si aliquo non posset: igitˀ
cum iste habitus receptiuus actionis corporis nō
possit esse in angelo iste habitus arderet ppetuo ꝛ
non angelus: sicut si ds arderet albedinem in sup
ficie si illa supficies non esset in hoc ligno nunq
p hoc combureret hoc lignum. Dico igitˀ secundū
Aug. xliiij. de ciui. dei. xv. q dolor est offensio ani-
mi ex carne: sꝫ tristicia est in anima ex hiis que no
bis nolentibus accidunt: ita q dolor est ex par-
te sensitiua. Ideo in eis esse non potest. Sed iste
ignis potest comparari ad angelū quem detinet
dupliciter / qꝛ si michael esset ibi non plus patere
tur q in celo: nec magis imutaret itellectū eius p
modum disconuenientis. Nunc autē iste ignis de
tinet angelum diffinitiue ꝛ detinet eius intellectū
sic detinere non est agere: sicut aer detinēs me a-
git in me ex hoc q detinens qui tamen detinet cir
cumscriptiue. iō ista detētione est respectˀ extrinse
cus adueniens. neqꝫ detinet ignis in aliū angelum
sicut carcer detineret me / qꝛ non ageret in me de
tinendo: tñ detineret me ne possē ire quo vellem.
Sic nouum corpus pt impedire spiritus. Iō qñ ig-
nis est instrumentum dei detinet ipsum p simpli-
cem diffinitionem ꝛ non p aliam actionem: Sed
est ne iste ignis sibi disconueniens: Dico q non
nisi qꝛ absolute inclinatur ad aliō vbi. Sꝫ angelˀ
sic non plus inclinatur ad vnum corpus q ad aliō
vt ad vbi: igitur si malus angelus apphendit vt di-
scōueniēs: sed solū: qꝛ est sibi nolitum: igitur noli-
tio pced it istam disconuenientiam / qꝛ primo ap-
phendit qō detinetˀ ab igne. Secundo q detinetˀ
ab igne ppetuo pp culpam suam ꝛ naturale est
spiritum q vbiqꝫ possit esse. ideo apphendit illud
pro ratiōe disconuenientis: sꝫ non. vñ semper de-
bet hic esse / qꝛ si michael esset certū q semper de
beret esset in celo non apprehenderet illud eē dis
conueniens sic detineri / qꝛ non haberet nolle re-
spectu huius: sed immoderate vellet vti propria
potestate ex supbia sua ꝛ ex affectione imodera-
ta cōmodi ꝛ ex inuidia cōtra deum diffinitētem pro
culpa sua. ꝛ iō apprehēdit illō nolitum ex se et ap
prehēdit illō vt perpetuū sibi. iō causatur tristitia
ita q i primo istanti nature est detētio in secundo
considerat: sꝫ perpetuo detineri i tertio est nolle /
sic detineri. i quarto apprehendit aliō nolitū posi
tum in esse. ꝛ in quīto sequitur tristitia ꝛ ipsa seqˀ
tur nō solū nolitum apprehensum: sed apprehēsū

vt positū i esse: ita q volūtas nūq causat tristitiā
effectiue: sed iste ignis / qꝛ nolitū q q sit cognitum
positū in esse causat tristitiam effectiue: sicut tristi
tia causatur in aīa existente in corpore non effe
ctiue a corpore non tenet ibi aīam effectiue. sed
isti inficiētes se primo apphendūt aīam esse in
corpore. scdo q erit ibi quousqꝫ dissoluatur com-
positū i esse. tertio nollent eam sic durare. quarto
apprehendunt nolitum positū in esse. quīto sequi
tur tristitia sic ex alia parte ignis detinēs aliquo
modo ad hoc facit deus: tamē pncipaliter causat
illō effectiue. Seqˀ alia tristitia q ē maior ista: qꝛ
iste ignis imutat intellectū āgeli vt stet i nimia ꝯsi
deratione perpetuo istius ignis nisi volūtas ange
li esset ad hoc. ideo sicut ex alia parte si intellectˀ
agens haberet cognitionem ꝛ volūtatem posset
facere q hoc fantasma efficacissime imutaret itel
lectū possibilem. ꝛ sic itellectus possibilis ppetuo
detineretˀ ad efficacissime considerandum hoc. sic
deus mīma actione se habet vt intellectus agens
ꝛ ignis vt fantasma ꝛ faciunt intellectum suum ef-
ficacissime considerare ignem contra imperium
voluntati sue. ꝛ tunc sequitur cōsiderare se qō ē na
ture intentionabilis de cuius natura est nō deter-
minare ad cōsiderandum vnum creatum tantum.
iō considerat p hanc rationem disconuenientis ꝛ
iō sequitur nolle: ꝛ considerat hoc q̄rto positū in
esse. et quinto sequitur vehemens tristitia et isto-
modo ignis contristat angelum malum nō tm̄ vt
detinens sed vt immutans intellectum suū vt intē
se istum ignem consideraret ꝛ perpetuo. sꝫ nullo-
modo est ibi dolor vt distinguitur contra tristitiā
qꝛ nichil aliō est dicere aīam gaudere vel trista-
ri q texere vel edificare loquendo de gaudio ꝛ tri
stitia sensitiua: qꝛ hoc esset dicere animam separa
tam videre ꝛ gustare: ꝛ tñ est tantum totius com-
positi / qꝛ ꝛ si anima separata habeat in se quo to
tum possit videre si esset i corpore. non tamē tunc
videt / nec sentit. iō non est ibi dolor nisi tristitia.
¶ Ad scdam questionem dico. q ignis affligit ma
los homines post mortem. Sed an per actionem
intentionalem vel realem dico. q vtraqꝫ posset
eē sine alia. q q aliqui dicant q non potest esse a-
ctio realis cessante motu celi ꝛ possunt esse simul
ambe. neutra eī ab alia dependet: nec alteri repu
gnat. sed nō est necesse ponere nisi actionē itētiōa
lem. qꝛ sola afflictio ex actiōe intentionali potest
sufficere ad causandum maximum dolorē: qꝛ ex-
cellens sensibile causat dolorem. non tñ quātum
ad sensum: sed q tum ad appetitum. Nunc autem
sensibiliter percipimus q potest esse intensus do
lor ex immutatione intentionali cum modica val
de vel nulla immutatione reali. ꝛ multo maior q
quando est magna immutatio realis / qꝛ quando
manus est summe frigefacta in niue ꝛ apponitur
ad ignem in pncipio valde modica vel natura ē
actio realis propter abundantiam sui contrarii i
manu et tamen multum maior est dolor q postea
quando est immutatio realis. ¶ Contra illud sen
sus beati si ibi esset sentiret istum calorem: non tñ

doleret / q̄ non esset ibi nisi mutatio intentionalis. igit̃ ista imutatio sine reali nõ causat dolorem ¶ Item apprehensio sensibilis est delectabilis ẽ ⁊ omnis sensatio q̄ non ẽ corruptiua sensus sed imutatio itentionalis non est corruptiua sensus.
¶ Ad primum horũ dico. q sensus beati si ibi eẽt immutaret̃ itentionaliter solũ / nec causaretur dolor: q2 hoc non esset excellens sẽsibile respectu huius sensus: q2 omnia sensibilia sunt eorum sensib9 proportionata: s3 sensus dãpnatorum vel sunt minus nobiles q̃ erant in vita vel saltẽ non nobiliores. iõ non est causa quare nõ dolet sanctus realit̃ ex hoc / q2 nõ ẽ ibi imutatio realis. vel aliter dico: esto q illud esset excellens sensibile omĩ sensui: q2 ista est causa vt in pluribus / q2 immutatio intẽtionalis ratione appetit9 est dolorosa ista causa non posset esse in bono si esset ibi / q2 eius appetit9 perfecte quietat̃. ¶ Ad aliõ dico. q sensatio inq̃tum talis nũq̃ est tristis: sed inq̃tum ledit sensitiuũ est per se passio ⁊ dolor. Nunc autem corpus sancti conseruatur per dotem. Dico: igit̃ q homines mali affligentur ibi post mortem ⁊ probabilius videt̃ michi q est ibi tm̃ immutatio itentionalis / q2 aliter deus continue faceret miraculum seruando vitam dampnatorũ: qõ tamen non videtur facere ꝓ eis. Tñ non nego aliam immutationem eẽ ibi q2 ambe possunt esse simul ⁊ tũc miraculose ꝯfuat vitam eorum ne destruatur. ¶ Ad primum principale prime questionis q generat̃ agens ẽ ꝑstanti9 q̃tum ad id qõ patiens recipit: q2 agens est prestãtius suo effectu. ⁊ hoc est vniuersaliter verũ q̄n est agens totale vel ꝑncipale ignis neutro mõ ẽ agẽs in spiritum. Sed deus est agens ꝑncipale ⁊ ignis instrumentalis sicut dictum est de itellectu agẽte ⁊ fantasmate. ¶ Ad aliõ dico q August. intelligit q2 ista non sunt corporalia: sed simile corporalib9 quibus spiritus afficiuntur immediate cu3 mediate potest spiritus affligi corpore. ¶ Ad aliud concedo q agens ⁊ patiens secundum approximata secundum contactum q̄n non potest habere maiorem vnitatem / nec approximationem: sed corpus et spiritus possunt habere maiorem vnitate3. ¶ Ad aliõ dico. q agens sic assimilat sibi passum q2 deus imittit penã spiritui afflicto vel aliter / q̄ ista tristicia est causata a causa equiuoca / q2 deus est agens principale ⁊ ignis instrumẽtalis. ¶ Ad primum principale secunde questionis dico. q oĩs passio magis facta abicit a substantia hec ẽ disposita ad abiectionem substantie qõ est verum in actione reali ⁊ sic sustinendo q ibi est vtraq3 actio dico q aliunde conseruatur substantia. Sustinendo autem q ibi tantum est actio intentionalis. dico q huiusmodi non abicit a substãtia. ¶ Ad aliõ patet per idem / quia sustinẽdo vtrãq3 actionem ibi non sequitur nisi q disponit secundum qualitatem realem ad abiectionem substantie / nec poss3 corpus beati illam actionem recipere ⁊ si eẽt ibi propter dotem. Sustinendo q est tantum vna actio ibi patet superius quomodo non causaretur dolor si sensus beati esset ibi. vel q2 non eẽt respectu eius excellens sensibile. vel q2 appetitus beati esset perfecte quietatus aliunde.

Ad. i. ꝑnc. prie qõnis

ad. i. ꝑnci. scde qõnis

¶ Distinctio. xlv. ¶ Questio. i.

Circa hanc distinctionem. xlv. queritur primo: vtrum anima separata possit itelligere quidditates notas habitualiter. Q2 non. tertio de aĩa. sicut se habent sẽsibilia ad sensum sic fantasma ad intellectum: igitur sicut sensus non sentit nisi sensibile / nec intellectus nisi fantasiabile. ¶ Item: primo de anima: intellectus corrumpitur quodã interiori nobis corrupto. ¶ Item nichil intelligit formaliter nisi intellectus possibilis: sed ille nõ remanet in anima separata / q2 passiuus intellectus est corruptibilis. tertio de aĩa. igit̃ nichil tunc itelligere. ¶ Oppositum. iii. de aĩa. Aĩa est loc9 specierum non tota: sed intellectus. ¶ Item. Boeti9 v. de consola. receptum est i recipiente per modũ recipientis. S3 anima est omnino incorruptibilis igitur species est in ea incorruptibiliter. ¶ Item. Auicenna. vi. naturalium dicit q anima clarius itelliget cum fuerit libera ta a corpore et conuenit cum illa sententia apostoli: corpus quod corrumpitur aggrauat aĩam. ¶ Questio. ii.

Querit̃ secũdo: vtrũ anima separata possit acquirere cognitionem aliquorum prius ignotorum? Q2 non. q2 si sic frustra vniret̃ corpori. q2 non vnitur forma materie nisi propter ꝑfectionem forme. si igit̃ possit acq̃rere sine corpe cognitionẽ ignotorũ frustra sibi vniretur. ¶ Item transit9 ab extremo in extremum deb3 esse ꝑ mediũ: s3 intellectus est omnino imaterialis. res que itelligitur existit omnino materialiter sensus est ꝑtim materialis ꝑtim imaterialis / q2 ẽ potẽtia orgãica ⁊ est pure susceptiuus specierum sensibilium: materia igit̃ est medium iter extrema. ¶ Item si posset acquirere cognitionem vnius prius ignoti: igitur pari ratione cuiuslibet / q2 v̄tus recipiens est equalis respectu oĩm ⁊ distantia subiectorum non impedit q secũ cundum Boetium. de ebdomadis. communis aĩ conceptio est incorporalia in loco non eẽ. Sed illud consequens est iconueniens. q secundum Augu. de cura circa mortuos ille diues non sciuit qd̃ ageret circa quinq3 fratres de quo scribitur in luca. ¶ Oppositum. natura non potest esse sine propria operatione speciei vt habet̃. ii. de celo ⁊ mũdo. Damascenus. iii. lib. vel. lx. ca. Si hõ cum sit perfectissima species generalium ⁊ si alia est operatio propria hominis inq̃tu3 homo illa erit opatio secundum intellectum: ⁊ secundum phlm̃. Si anima potest habere se pariter: igitur ⁊ operationem ⁊ ecõ tra. Nunc autem anime paruulorũ nũq̃ hẽbant cognitionem rerum in vita: igit̃ vl' nunq̃ hrẽnt ⁊ sic carerẽt ꝓpria operatione vl' possent

acquirere post separationem. ¶ Ad primaȝ questionē primo dico: de illis que videntᷓ supponi in questiōe alteratio ē an sit species ponenda in intellectu vel nō: ꝛ esto ꝙ sit an remaneat species vel habitus post separationē de q̄bus dictū est di. iii. primi li. vn̄ Auicēna. v. natuꝛ. pte. v. vl' pōere ꝙ nō. ꝛ Au gu. xi. de tri. iii. aduersa acie itelligētie nihil remanet. ꝛc. Et prius dictū est quomodo ista habēt intelligi / q2 neutrū est ad ꝓpositum / q2 Augus. loquitur ibi de cognitione sensitiua nō autem de illis q̄ accidūt anime ꝑ abstractionē intellectus. vn̄ illa acies de qua loquitᷓ Aug. non remāet post aduersionem actualis itellectio. vn̄ prius dictū ē quomodo ipē loquitᷓ ibi de memoria. Et ibi declarata est differentia iter habitum sciētialem ꝛ speciem esto ꝙ dicatᷓ habit⁹ scientialis sequitᷓ actum p̄mū ꝛ ipsum p̄supponit. Sed spēs est qua ducitᷓ potētia ad actū p̄mū. iō species longe p̄cedit habitū. ideo his dimissis dico ad questionē ꝙ quidditas est habitualiter nota ꝑ speciem itelligibilem vel ī ratione intellectus itelligibilis vt patet p̄ma. q. iii. distin. p̄mi libri. Secundo dico ꝙ ista species intelligibilis ꝑmanet in intellectu etiaȝ cōiūcto cessante actuali consideratiōe: igitur multofoꝛti⁹ in intellectu separato: q2 ꝙ nō aliᷓ se hȝ ī rōne subiecti respectu alicui⁹: q2 ñ ꝯiūgitᷓ alteri noi variatᷓ ī rōe suppositi siue coniūgatur / siue nō. sicut si q̄titas panis est subiectum coloꝛis: ꝛ non aliter se habȝ sq̄tum se habet ī q̄tūȝ est subiectum foꝛme siue inhereat substantie panis siue non: non alr̄ respicit coloꝛem qñ existit in subō siue qñ nō. Nunc autē intellectus qui est subiectum speciei intelligibilis vel anima intellectiua non alr̄ se hȝ respectu speciei intelligibilis inquantum subiectuȝ siue aīma coniungatᷓ coꝛpoꝛi siue nō. igitur equaliter p̄t per ipsam intelligere post separationem anime sicut prius / q2 memoꝛia ꝑfecta non requirit nisi ꝙ obiectum sit presens itellectui agēti ꝛ possibili: vt ista nata sūt concurrere ad actum: igitᷓ remanet ī aīa separata memoꝛia ꝑfecta igitur cum illa habeat rationem parētis scōm Aug. xi. de tri. ¶ Quarto sequitᷓ ꝙ aīa sepata pōt intelligere ea q̄ prius intellexit cōiuncta cū oīa illa remaneāt q̄ requiruntur ad intellectionē sicut prius. Vn̄ dicit Hieronym⁹ in ꝓlogo biblie: discamus in terris vt cognoscā⁹ in celis. ¶ Contra ista. Si aīa sepata possit habere noticiam illoꝝ q̄ prius habuit: igitur qua rōne possit habere noticiam vnius ꝛ alterius: igitur vl' pluriū simul vel nullius. ꝯn̄s est falsum ¶ Itē: ꝑfectioꝛ opatio est intelligere sine fantasmate q̄ cuȝ fantasmate. q2 deus ꝛ angeli intelligūt sine fantasmate. sed intelligere aīe sepate vel est imperfectioꝛ opatio / vel saltem nō est ꝑfectioꝛ q̄ opatio totius: igitur cū illa sit cū fantasmate aīa sepata nō intelligeret sine fantasmate. ¶ Item. species non fuit sufficiēs p̄ncipium intelligēdi in aīa cōiuncta nisi cōcurrente fantasmate in opatiōe. Cū igitᷓ sit eiusdē rōis in aīa sepata ꝛ cōiuncta non pōt eē p̄ncipiū sufficiens intellectiōis. ¶ Item ꝓpria opatio compositi nō pōt esse opatio partis: q2 ꝓpriū esse compositi non pōt esse tm̄ alterius partis: sȝ ꝓpria opatio hoīs scōm ꝙ hō est intelligere: vt pȝ. i. ethicoꝝ. igitur si aliquā ꝓpriam habeat non competeret alteri parti solū. ¶ Ad primū hoꝝ dico ꝙ q̄ñcūq3 sunt plura intelligibilia sil' si potētia itellectiua equalitᷓ icliētᷓ ad illa: tūc illa intelligibilia q̄ sūt efficaci⁹ motiua magis itelligūt q̄ alia ceteris paribus. Si vero intellectus non equalitᷓ inclinatur ad illa / illud ad qō magis inclinatᷓ magis intelligitᷓ si habeat equalē actiuitatē vel maioꝛē. Nūc aūt nō sunt species q̄ditatiue ī itellectu q̄n vna sit excellentioꝛ alia / vel intellect⁹ magis inclinatᷓ ad vnā rem cuius est q̄ ad aliā: et si ambe moueant equalitᷓ q̄tum est ex parte sui posita prima motione intellectus pōt volūtas retrahere ad hesionē respectu vnius inclinationis: licet scōm se sit min⁹ motiuū: sicut pȝ de igne si plures approximētur huic cōbustibili: si lignum est passum eque dispositum respectu oīm: et quilibet ignis eque potens ꝛ eque dispositus ad agendū equaliter patietur simul ab omibus si tamen lignum sit magis dispositū respectu vni⁹ et alteri⁹: vel vn⁹ ignis sit maioꝛis actiuitatis non equaliter contiget: sic in proposito: et quando est vehemēs imutatio vni⁹ impeditur vehemēs imutatio alterius. ¶ Ad aliud dico: ꝙ aliq̄d esse perfectius alio est dupliciᷓ: vel permissiue vel positiue: permissiue sicut aīal est perfectius musca. Sic ī proposito perfectio operatio est intelligere sine fantasmate ꝑmissiue q̄ cum fantasmate: q2 pōt saluari i ꝑfectioꝛi intellectione vt dei vel angeli: sed non positiue: q2 non de se ponit intellectio sine fantasmate ꝙ sit perfectioꝛ q̄ cum fantasmate: sicut si agens pōt in eand ē operationē cum instrumēto q̄ quādo est cum instrumento. Sic est de intellectiōe respectu fantasmatis cum possit esse ipso concurrēte et nō concurrente. ¶ Ad aliud dico: ꝙ species ī nobis ñ p̄t cāre itellectionē nisi ꝯcurrente fantasmate qō nō conuenit ex imperfectione speciei: sȝ ex naturali oꝛdine potentiaꝝ et ꝯnexionū: iō intensa operatio vnius potentie requirit alias potētias cōcurrere. et ide est ꝙ facta itēsa imutatione in vna potentia fit remissio in operationibus aliaꝝ. aīa igitur eiusdē ratiōis est inquantū subm̄ speciei sepata ꝛ cōiuncta. ꝛ iō species bñ sufficiebat sine fantasmate in aīa cōiuncta quantū ē ex ꝑte sui. iō dicitur fantasma cā intellectiōis: q2 ñ causat: sed q2 causabat. ꝛ non est hoc ex dependentia spēi ad fantasma qō ipm̄ coopatur. Sed q2 inferius coopatur supioꝛi ꝛ ab ea dependet. tñ bñ intēditur spēs ad coopationem fantasmatis. ꝛ sic mediate coopatur ad itellectiōem. nō aūt imediate. ¶ Ad aliud dico ꝙ alia est ꝓpria opatio hoīs q̄tuȝ hō. ꝛ oȝ dicere ꝙ opatio aīe ē ꝑfectissima opatio huius compositi. vt pȝ. i. ethic. q2 lȝ posset esse aliqua opatio ꝓpria cōpositi q̄ neutri parti competit: illa tñ no erit ita ꝑfctā sicut ista que competit aīe. Et rō est specialis in hoc cōposito ꝛ ī aliis q2 i aliis foꝛma que est p̄ncipiū ꝓprium opandi ñ pōt eē ꝑ se / saltem ꝑ naturā: ꝛ iō ꝓpā opatio ꝛ ꝑ=

fectissima cōpositi nō pōt esse opatio ptis. Sed i pposito pfectissima opatio que est totius rōe forme pōt competere forme separatim: qz pncipium opandi hic pōt p se esse. ideo pōt aia sepata habere quantācūqz cognitionē prius habitam p spēs intelligibiles. Ex hoc pz q falsa est ista opinio q ponit q aia sepata intellecta per spēs influxas ab intelligentiis vel a deo z nō p spēs prius acqsitas. Nec valet rō huius positiōis cū arguit: q̄tomagis aia recedit a corpe / tanto magis accedit ad itelligētias z ad se pfecta. Cū igit ē totalit exuta a corpe maxie recedit ab eo. z p ɔ̄ns maxie accedit ad itelligentias. Idē igit tunc pōt deus immediate vel angelus spēs influere. z qz posuit vn⁹ doctor q tūc ageret deus p modū nature arguitur p hāc opinionē ɔtra eū q deus agit libere. sed illud nec valet nec primū: qz non poneretur tūc deus agere p modū nature nisi sicut dr agere in ifusiōe intellectiōe in gnatione hois: qz scdm cōem cursū nature necessario infundit: sic ibi si deberent aie itelligere. Neqz valet pmū. qz nunq̄ est ponēda pluralitas sine necessitate. z satis pōt saluari q aime sepate psit intelligere absqz nouo influxu specierū. Et si queratur de aia puuli que nunq̄ habuit noticiam in vita quō cognoscet. Dico q eadem q̄stio ē vbi habebit quantitatē in resurrectiōe. ¶ Item dico q nisi quantitas prior nō sufficit deus aliunde supplet. vbi vero sufficit non reformat corpus de aliis partibus. Sic hic vbi spēs priores sufficiūt nō influet deus nouas lz bene possit: sz de angelis nō credo q possit nouas influere. Et illi de hac opinione sustinent q nō sunt plura accidentia eiusdem spēi. sicut nec virtus infusa nec acqsita: qd tamen est difficilius pposito: esto tamē q sit verū. Alia pōt eē ratio hincide qz de virtute infusa z acquisita rō possit eē quare non sunt eiusdē speciei. qz habent respectus alterius spēi q̄ aliquo modo sunt cause. Sed sic nō pōt esse in pposito. qz itellectus est eiusdē rōnis z obm̄ siliter seu representās iō nō est simile. Nec valet rō huius positionis cū dicitur q aia est mediū iter corpalia z spūalia: igitur quantomagis recedit ab vno extremo accedit ad aliud. Si intelligatur quantomagis recedit a corpe in essendo magis accedit ad intelligentias in opando. falsum est. z tunc post resurrectionem cū accedat ad corpus in essendo magis recederet ab intelligentiis in opando q̄ prius. z tunc minus posset recipe hmōi spūales: qd tamē ē falsum si intelligatur vniformiter de accessu z recessu nichil habetur ad ppositū ¶ Ad primū pncipale pme q̄onis dico: q sensibilia ad sensum ita fantasmata ad intellectum quantū ad pmā acceptatōez ipius intellectus: nō aūt quantū ad oēm. Unde sicut vult Auicenna. vi. naturaliū. pte. iiii. z. v. sic se hz fantasma ad intellectū sicut iumentū itinerāti. Nunc aūt certū est q iumentū est sibi necessariū quousqz venerit ad locū vbi vult esse. postea non indiget eo. Similiter potio est necessariū aliquādo ad fieri sanitatis: nō aūt ad conseruatā sanitatem habitā. sic species in fieri depēderet a fantasmate: non aūt post: nisi pp ɔcomitātiā z cōnexionem potentiarū. ¶ Ad aliud dico q intellect⁹ corrūpitur quodā interiori corrupto in nobis: hoc est impeditur pp organū fantasie lesum: z hoc solū pp commutantiā potentiarū in nobis. ¶ Ad aliud dico q intellectus passiuus non accipit p intellectu possibili: sed p vi sensitiua quā aliqui dicūt eē cogitatiuam / z illa corruptibilis est.

¶ Ad secūdā questionē dico. q aia separata pōt acqrere noticiā prius cognitorū: z abstractiuam z itutiuā. abstractiuā: qz ɔcurrentibus illis que requirūt z sufficiūt ad actionem pōt esse actio: sz anima sepata hz intellectū agentem z possibilem et obiectum pōt cōcurrere et ista in aia coniuncta possent in abstractionem spēi intelligibilis / qz vt prius dictum est. z si fantasma cōcurrat: nō tamē est necessarium qui sine illo potuit fieri abstractio spēi itelligibil. igit p⁹ sepatōez aie ista pnt i abstractiōez speciei itelligibilis. iō aia sepata potest acquirere notitiam abstractiuam. et ex hoc patet q falsa est illa opinio de speciebus influxis ab āgelis vel deo. Tū qz pluralitas non ē ponenda sine necessitate. tū qz est vilificās naturā anime / qz si deus vel angel⁹ non influeret spēm nūq̄ haberet illa natura aliquam operationem imo esset vilior natura q̄ lapis / qz saltē ipe si esset ibi posset ad cētrū descendere z ibi quiescere. ipsa v̄o nihil possz facere nisi staret ibi perpetuo sicut ciphra. Nec valet ratio huius opinionis q requiritur species in sensu tanq̄ medium / qz habet conuenientiam cū re extra in hoc q est i potentia organica et habz conuenientiam cum alio extremo in hoc q quodāmodo est materialiter. Sed extrema inter se nullam habent conuenientiam. iō non pōt vnum recipe aliquid ab alio: nisi p mediū. illud nō valet vnde deberet sic formari omne recipiens est cōueniens cum recepto lapis non est conueniens cum intellectu Et bene sequitur: igit lapis non recipit in itellectu habet tamen lapis omnem actionem in itellectum quē habet fantasma. cum fantasma sit simpliciter materialiter existens z singulariter z immaterialiter solū secūdum quid. iō si dicatur q oportet recipiens habere conuenientiā ad illō a quo recipit z intellectus nullā habet cōuenientiam in ratione passiui. et sic habet cū lapide tantam sicut cum fantasmate instrumentaliter agente. Et si dicas debent esse conditiones similes. dico q hoc ē ad oppositum / qz conditiones actiui ad passiuum sunt oppositi et dissimiles et inq̄tū sunt similes non sunt adinuicez actiua et passiua neqz etiā posset āgelus cognoscere determiate rē esse si solū p species cognosceret res cum species sint vniformiter rei existentis et non existentis. iō ad cognitionē intuitiuā reqrit pñtia rei. Declaro scdz. i. q aia sepata pt acqrere noticiā itutiuā: h⁹ ē rei exñtis vt i se exñs qz si ē res exñs magis pportionabilis animo i existere q̄ sine existere. igit si res sit approximata vel distantia determinata ad aiam sepatā sicut nunc coniuncta posset acquirere cognitionem intuitiuam rei. Sic autē manē=

festū est autē q̄ nunc requiritur distantia determinata cognoscibiliū ad hoc q̄ anima intellectiua posset acquirere intuitiuā cognitionē et sic intelligit Aug. de notitia animarū separatarum de cura mortuorū: q2 anima illius diuitis nō potuit videre que fiebāt hoc ꝓpter nimiam distantiā: tamē illa que sunt ibi ꝓpe possunt videre ꝛ cognoscere ea q̄ sunt ei reuelata ab angelis vel ab aiab9 que fuerūt hic de nouo ꝛ veniūt ad eas. silr Jo. bap. nūciauit xp̄m venturū illis q̄ fuerunt in limbo: et si ille anime vidissent a lōge: ita sciuissent ante aduentū ei9 xp̄m esse venturū sicut post. ❡ Ad primū principale scd'e q̄stionis cū dicitur vnio anime ꝛ corporis nō est nisi ꝓpter anime pfectionē: dico q̄ finis partiū est tot9 homo ꝛ bonum ptiū est bonum toti9: ꝛ iō vnitur nō solum ꝓpter bonum ptis: sed ꝓpter bonum toti9. Et esto q̄ ꝓpter bonum ptis nō sequit̄ q̄ frustra vnitur corpi ꝓpter cognitionē acq̄rendam: licet sine corpore posset cognitionem acq̄rere: q2 ꝛ hoc mō et illo pōt anima acquirere hoc ad qd' anima ordinat̄: nūc autē q̄n aliquis finis potest dupliciter acq̄ri nō frustra est vna via p aliam pōt acquiri: sed eēt frustra si p illam viam nō posset acq̄ri: sicut si quis pōt dupliciter sanari p potionē ꝛ motionem nō sequit̄ q̄ frustra vult potionem: ꝛ pōt aliter sanari: q2 potest etiam hoc mō sanari: sic aia coniuncta potest acquirere noticiā ꝛ non ꝯiuncta. ❡ Ad aliud cū dicitur transitu9 actio est p mediū: dico q̄ quando mediū alicui virtuti est necessariū: sed nō illi virtuti nō est necesse q̄ illa transeat p medium: sic alia cognitio nō est necessario trāsit p medium tanq̄ p fantasma a re extra: ꝛ sic intelligitur quod prius dictū est q̄ formatio corpis est in instāti in resurrectione: ꝛ q̄ aer mouebitur in instāti virtute diuina. Unde ꝓprie loquendo de motu concederet philosoph9 motū eē in instanti: q2 vsq3 ad. v. phi. loq̄tur de motu vt se habet indifferenter ad motū ꝛ mutationem ꝛ sicut potest ꝯcedi q̄ canis est latrabile aial ꝛ nō canis eq̄uoce: sic motus in instāti ꝛ nō motus: etiam op3 q̄ tota natura faciat mobile transire p mediū nisi deus potest ponere rem sine transitu p medium: et cū dicitur fantasma est mediū agendi in intellectū possibilem: dico q̄ verum est: sed nō est medium necessariū. Un̄ si acuties est id quod req̄ritur in instrumēto scindendi: ita bene posse eē aliud instrumentum scindēdi sicut cultellus si eque haberet acutiē: vnde dico q̄ nūc intellectus agens immediate abstrahere speciem intelligibilē dum anima ꝯiungitur sine fantasmate mediante inter rē extra et intellectū possibilem: similiter potest mediāte fantasmate. vn̄ i cognitione intuitiua intellect9 agēs imediate abstrahit a re extra: vn̄ cū video hoc albū ꝛ cognosco intuitiue albū: ita cognitio intuitiua nō necessario causat̄ mediante fantasmate nec vlr aliqua intuitiua: q2 quod est eque indifferens ad p̄sens ꝛ nō p̄sens nō est mediū necessariū ad inducēdū neq3 p̄sens. s3 fantasma ē mediū i diuinis: iō dico q̄ intuitiue cognosco albū p spēm abstractā imediate a re extra p intellectū agentē nō mediāte fantasmate p̄ter hoc cū dr̄ q̄ fantasma est mediū falsum est: s3 extremū ꝯ vl'e intelligibile. S3 res est licet fantasma sit similius intellectui possibili fm quid: ꝛ in talibus pōt virtus transire ab extremo ad extremū sine hoc qd' est ꝯtingēter mediū sicut albedo pōt eē a rubore ad albedinem a viriditate ad albedinē. Et esto q̄ possit eē a viriditate in albedinē trāseundo p ruborē non tn̄ est hoc necessariū. ❡ Ad vltimum dico: q̄ non est similis rō q̄ possit acq̄rere noticiam vni9 incogniti ꝛ cuiuslib3 q2 nō nisi illorum q̄ sunt debite approximata. Et cum dr̄ q̄ incorpalia non sunt in loco verū est circūscriptiue sunt tn̄ diffinitiue. ꝛ que sunt sic in loco requirunt aliā approximationem ad illa in q̄ debent agere: et a qb9 debent pati. vn̄ ph'us. viij. ethi. videtur ponere q̄ intelligētia ibi est vbi operatur: ꝛ iō maxime videtur eē in circūferētia. ꝛ. vij. phi. Agens ꝛ patiens sunt aliquo mō simul: ideo anime separate cū sint in loco diffinitiue requirūt debitam approximationem obiectorū ad hoc q̄ intellectus agēs ab illis abstrahat spēm intelligibilē: ꝛ certū q̄ nimia distātia corporū ipōit actionem corporum instrum: ētalē i aias separas: ideo que debite sunt approximata possunt intuitiue cognoscere: non autem alia.

Utrum anima separata possit recordari preteritorū: Q̄ nō. ph'us i de memoria et reminiscētia: ponit q̄ memoria est vis sensitiua. Et Damascen9 li. ij. de memoratiuo ponit idē. Itē: obiectū intellect9 ē vl'e vt pōt hr̄i a ph'o i. phis. ꝛ. ij. de aia. S3 vl'e abstrahit ab hoc: ꝛ nūc a fuisse ꝛ fore. Mēoria aūt ē p̄teriti vt p̄teritū: igr̄ ꝯcernit determiatā differētiā tpis: igit̄ nō ptiet ad potētiā itellectiuā. Itē si sic: igr̄ aie btē haberent mēoriā petōrū p̄teritorū: ꝯñs fm: q̄ beāa nō pt eē in caritate pfecta vie q̄n actualr recordat̄ ō petis ꝯmissis nisi hēat displicētiā: igit̄ a multo fortiori nec sctūs i pr̄ia: igr̄ si hērent mēoriā petōrū hr̄ent ibi aliquam displicētiam. ❡ Confirmat̄ ysa. lxv. ego creo celū nouū ꝛc. Et postea dt̄ q̄ obliuiōi tradent̄ ne sint p9 ꝛc. igr̄ nō ē recordatio p̄teritorū. ❡ Oppm̄ luce. xvj. Recordare fili q̄ recepisti bōa ꝛ Lazar9 silr mala. Idē vult Aug. sup illo psalmi. fiāt filij eorū orphani. Et. ix. ꝯfessionū dt̄ q̄ ipi ibi hn̄t mēoriā nr̄i. Itē nisi sic eēt nō cognoscerēt aie merita sua nec demerita: ꝛ p ꝯñs nō cognoscēt se iuste punitas vl' p̄miatas qd' ē ꝯ Aug. x. de ci. dei. v. ❡ Circa q̄onē p̄mo inq̄rēdū est: vtrū mēoria sit in pte itellectiua vel in pte sensitiua: q2 experimur in nobis q̄ cognoscim9 p̄teritū sub rōne p̄teriti. Alit̄ eni deficeret nobis vna ps prudentie: etiam sequeretur q̄ non essent iusti premiandi nec mali puniandi ex postfacto: et vniuersaliter destruerent̄ pollicie. Itē: p̄teritū verius ē q̄ futurū: q2 vā de p̄terito sunt nec̄ia. vn̄. vj. ethi. hoc solo priuatio

Quest. iij.

est deus genitū facere ingenitū:sꝫ de futuris in
ꝙtum hmōi aliquā possumꝰ cognitionē habere:
igitur ⁊ multo fortiꝰ ⁊ aliquā de preterito inꝙtū
hmōi illum actū voco recordari qui est preteriti
sub rōne preteriti:⁊ est alicuius actus ipsiꝰ recor=
dantis. vnde nō recordarer te sedisse heri nisi qꝛ
recordor me vidisse te sedisse heri:ideo oīs recor=
datio requirit actū recordātis vt recordati et vt
preteriti. Ex hijs sequunt̄ quattuor ex pte recor=
dātis vel obiecti. Primo ꝙ potētia recordās ha=
bet actū post cuiꝰ eēntialit̄ sic loquit̄ phus. Scḋo
sequit̄ ꝙ potentia illa ꝑcipit tempꝰ fluxisse mediū
inter hoc instās ⁊ preteritū. Aliter eñ non esset
ꝑteriti distincte vt ꝑteritū. Tertio ꝙ necesse ē ob
iectum recordationis qñ ē recordās non eē in se
ꝑsens. Quarto cū opꝫ aliquo mō eē ꝑsens hoc ē
per speciē ⁊ ꝑ consequēs potentia recordatiua ē
ꝯseruatiua speciei loquēdo de potētia integra si=
ue sit tantū vna vel due itegrātes vnam. tria alia
sequunt̄ certa ⁊ scḋm dubiū. Primū ē ꝙ omis po
tentia recordationis ē duplicis obiecti ꝓximi vt
illius actꝰ ꝑ qḋ ē recordatio obiecti remoti vt ob
iecti īmediati ius actꝰ. Scḋm sequit̄ ꝙ cū opꝫ il=
lam potentiā habere spēm necesse est spēm illam
imprimi qñ illud obiectum ē:qꝛ post actum neqꝫ
remanet actus ꝑsentialiter neqꝫ obiectū. Tertiū
sequit̄ ꝙ non pōt esse recordatio actus alteriꝰ nisi
per actū ⁊ ꝑ cōsequens id pōt esse obiectum īme=
diatum recordationis in aliquo alio:qꝛ recorda=
tio non ē tanꝙ ꝓximi obiecti nisi cuiuslibet de a=
ctu ꝓpo. Quarto sequit̄ ꝙ dubie ꝙ potētia recor
datiua pōt recipere actū eiusdem obiecti dū ē ꝑ=
sens cuius ē postea recordat̄:qꝛ nisi tunc reciperet
illum actū cuius ē recordatiua īmediate nunꝙ re
ciperet illū. Sꝫ ſm hoc videtur ꝙ recordatio nō
est actus sensitiue ꝑtis:qꝛ dictum ē ꝙ potētia re=
cordatiua ꝑcipit tēpus:igit̄ cum tēpus sit nume=
rus motus ſm prius ⁊ posteriꝰ hoc non pōt sine
collatione quam nō pōt sensus habere. vnde nu=
merus ille videt̄ ille formalit̄ in aīa intellectiua
nō magis ꝑtinet ad partem sensitiuam cognitio
eius. Itē:dictum ē ꝙ oportet istam potētiā posse
ꝑcipere actum dū obiectum ē ꝑsens. Sꝫ nō qui=
libet actus sentiendi pōt ꝑcipi a potētia sensitiua
dum obiectū ē ꝑsens:qꝛ actus sentiēdi supme po
tētie sensitiue nō pōt ꝑcipi a sensu:qꝛ si illa potē=
tia simul ꝑcipet obiectum ⁊ actum suum eēt cō=
uersiua supra se:igit̄ aliquis ē actus sentiēdi cuiꝰ
nō pōt esse recordatio q̄ ꝑtineat ad potentiā sen=
sitiuam. ¶ Itē:potētia sensitiua non percipit nisi
qualitatē sensibilem:vnde philosophꝰ ponit ꝙ vi
sio ē quodammō colorata inꝙtū ꝑcipitur a sensu.
sed nō pōt simpliciter ꝑcipi a visu cum nō sit qua
litas visibilis:igit̄ actus sentiēdi nō pōt percipi a
sensu cum nō sit qualitas sensibilis:igit̄ nō posset
esse recordatio actꝰ sentiēdi si recordatio esset ꝑ=
tis sensitiue. Itē nō oportet ponere aliquam po=
tentiam in ꝑte sensitiua vbiqꝫ pōt concludi ī sen=
sitiua bruti. Sed actus brutorum possunt vniuer=
saliter saluari ꝙtum ad omnes appetitus:et si nō

agnoscant preteritum vt preteritum:sed tantum
id quod est preteritum ⁊ equaliter habebit ratio=
nem delectabilis ⁊ fugibilis si apprehendatur id
quod ē preteritum sicut si preteritū vt ꝑteritū:tñ
ꝓ opposita ꝑte arguitur. Qꝫ media sit in ꝑte sen
sitiua:qꝛ formica postꝙ recessit de loco vbi posuit
vnum granum redit ad eundem:⁊ in estate col=
ligit ꝓ hyeme qḋ nō faceret nisi haberet memo=
riam ꝑteriti vt preteritū. Idē patet de auibus fa=
cientibus nidū:igitur memoria ꝓprie ꝑtinet ad
ꝑtem sensitiuam. Itē:animalia vindicant se vt ca
nis ⁊ simia:igit̄ habent memoriam ꝑteriti vt ꝑte
ritum. Item:alia animalia sunt disciplinabilia vt
vult philosophus de me. et re. igit̄ habēt memo=
riam ꝑteriti vt ꝑteritum. Sustinendo ꝑtem ꝑorē
posset dici ad ꝑmum horum ꝙ ꝑ nullum actū bru
ti potest ꝓbari ꝙ habent cognitionem ꝑteriti vt
preteritum:qꝛ vt credo ꝙ equaliter posset saluari
quibus actus eorꝫ si tantū cognoscant id quod ē
ꝑteritum sicut aliter. Et cū dicit̄ de formica ⁊ nido
dico ꝙ fantasma ē impressum in fantasia:et tunc
vadit formica extra illuꝫ locum ex quo ille locus
fuit sibi ꝑus delectabilis cessante fantasmate for
tioris delectabilis illud qḋ ꝑus delectabile plus
mouet:⁊ tunc redit ad illū locum nisi impediatur
similiter ē de aue. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ animalia
vindicant se ex post facto qñ ꝑus non poterant:
qꝛ illud fantasma ē triste sicut fuit sanatio actua=
lis sensatio totū mouebat ad vindictā fantasma
punientis et pene. Sic totū mouet nunc ad vin=
dictam. Ad aliud dico ꝙ cum canis multotiens
comedebat carnes et multotiens sequebatur per
cussio sibi tunc imprimebatur fantasma ꝑcussiōis
et ꝯcomitanter comedisse carnes:et nunc de no=
uo videt carnes occurrūt sibi fantasmata illiꝰ de=
lectabilis comestionis carnis et fantasma ius tri
stis ꝑcussionis:et tunc si fortiꝰ moueat fantasma
illius tristis ꝙ delectabilis dimittit carnes. Si fā
tasma delectabilis fortius moueat vincit:et tunc
statim comedit:et per. ix. non est perfecte castiga
tus. Sustinendo ꝙ possit esse potentie sensitiue
scḋm ꝙ philosophus ponit in illo libro:potest di=
ci ad rationes pro alia parte:potest dici ad ꝑmū
pro alia parte cum dicitur ꝙ illa potentia perci=
pit tempus potest ꝯcedi ꝙ hoc potest sensus. vn=
de philosophus dicit ꝙ eo percipimus tempus
quo ad magnitudinem. Tempus igitur ea ratiōe
qua successiuum potest percipi a sensu sicut ma=
gnitudo ꝙ est sensibile commune. Secūdo: de a=
nima et ratio qua numerꝰ est:patet ibidem ꝙ po
test esse perceptibile a sensu vt sensibile commu=
ne preter hoc cum sensus possit habere actū im=
mediate pro obiecto:vt patet de sensu communi
⁊ obiectum illius actus pro obiecto mediato nō
oportet negare quin memoria possit esse in me=
moria sensitiua:etiam sensus potest habere actū
et speciem in absentia sensibilis:sicut patet de fā
tasia:ideo nō opꝫ negare ibi mēoriā nec ꝓpt̄ hoc
est sensus vis collatiua:qꝛ et si cognoscat ꝑus et
posterius nō tñ facit collationē vniꝰ ad alterum.

¶ Ad secundum cum dr̄ ꝙ potentia sensitiua nō potest inmutari a quocunqȝ actu sentiendi dum obiectū actualiter inmutat: vl' opȝ dicere ꝙ brutū non pōt cognoscere quēlibet actu suum sentiēdū nec bꝛu⁹ per sensum: qꝛ non actū supreme potentie sensitiue. Uel opȝ dicere ꝙ fantasma pōt inmutari ab obiecto ꝛ ab actu dū obiectū est: ꝛ tunc sic conceditur ꝙ visio inq̄tum percipitur percipitur a sensu ē aliquo modo colorata. Sic opȝ dicere ꝙ actus fantasiandi ē quodāmodo sub obiecto fantasie: ꝛ quodāmodo fantasibilis. Nec ꝑpt̄ hoc sequit̄ ꝙ potentia sensibilis sit reflexiua supra se sicut nec visus si cognoscat se videre. ¶ Ad aliud dico: ꝙ licet non pōt ꝓbari demonstratiue per actus brutoꝝ ꝙ memoria eis inest tñ magis possunt saluari ea que videmus in actib⁹ eoꝝ ponendo in eis memoriā q̄ sine. Patet igit̄ primum ꝑncipale scȝ an potentia recordatiua possit esse ī parte sensitiua. De scd̄o an possit esse in pte intellectiua: videt̄ sic ꝙ philosoph⁹ ponat auctoritates ad hoc in illo libello. Dicit eñ ꝙ quorundam intelligibiliū memoramur vt me speculatū fuisse triangulū habere. iij. Sȝ cuius ē cognoscere actū eiusdē potentie ē cognoscere obiectū illi⁹ actus: sed solius intellect⁹ est cognoscere oēm triāgulū habere. iij. igit̄ ꝛ solius intellectus erit recordari me speculatū fuisse omnem triangulū habere. iii. igit̄ aliqua erit memoria solius ptis intellectiue. Dices: non pōt recordari sine fantasmate: igit̄ nō pertinet ad intellectū. Dico ꝙ non sequit̄: qꝛ itelligere ꝑ philosophū nō est sine fantasmate: ꝛ tñ itelligere non ē cognoscibile nisi ab intellectu: igit̄ cū illud obiectū non sit cognoscibile a potentia sensitiua in vniuersali: igit̄ nec actus illi⁹ obiecti. Itē cuius partis est remisci ꝛ recordari: qꝛ reminisci ē quoddā recordatiuū deus reminisci tñ est ꝑtis intellectiue: igit̄ ꝛ aliq̄d recordari. Minor pȝ: qꝛ potentie reminiscitiue ē discurrere aliqñ a simili ad simile: aliqñ a dissimili: aliqñ ē discursus sillogisticus: aliqñ nec sillogisticus sic discurrere soli⁹ rōnis est: igit̄ non ē in pte sensitiua. Itē: Auicenna. vi. naturaliū ꝑ. iiii. c. iii. Solus hō cū i ꝑfectione recordat̄ appetit ꝑfecte reminisci. Alia eñ animalia non appetunt recordari. Solus igit̄ homo in intellectu habet ꝓpriū recordari ꝙ ē ratione tantū: aliter enim nō posset penitere de hoc ꝙ est se voluisse peccasse. Alia ē recordatio q̄ non ē propria hoī q̄tum ad intellectū: sed ē cōis: et pōt esse cuiuscunqȝ act⁹ ꝑteriti. Nam sicut intellect⁹ intuitiue pōt cognoscere ꝑsens sic postq̄ ē preteritum pōt hoc cognoscere: ꝛ illud recordari ē ipsius intellectus: ꝛ ē nō sibi propriū ꝛ huius recordatio remanet in intellectu ꝯiunctio postq̄ obiectum ꝛ actus sunt ꝑterita: igit̄ remanere ī anima separata. vñ de omnibus actibus intellectiuis de quo potuit aīa recordari coniuncta ꝛ separata pt non aūt de recordatione sensitiua: ideo de omnibus obiectis potest recordari: sȝ non de omni recordatione: qꝛ dum coniūgitur corpori potest habere duplicem recordationem eiusdē obiecti sensitiuam ꝛ intellectiuam ꝛ vna remanet post: ꝛ alia non. Dicit philosophus negat memoriam in parte intellectiua in illo libello. Dico ꝙ non negat simplr̄: qꝛ semper recordatio habet duo obiecta proximū ꝛ remotū puta actū ꝛ obiectū actus. Nūc aūt in recordatione sensitiua requirit̄ ꝙ tam actus q̄ obiectū sint ꝑdicāda: qꝛ nō cognoscit potētia sensitiua dispositionē obiecti nisi ꝓ q̄to cognouit actuȝ: qꝛ ab entib⁹ sensibilib⁹ ꝛc. nescit̄ an sint an non sint: ideo nunq̄ ē recordatio sensitiua ꝑ hoc ꝙ cognouit actū ipsius obiecti vt semꝑ. Sȝ potest esse recordatio intellectus obiecti ꝑsentis ꝛ actus ꝑteriti: qꝛ intellectus pōt cognoscere obiectum vt semꝑ presens. vnde si recordor me speculatum fuisse omnem trianguluȝ habere. iii. pro tunc solū: sȝ pro semꝑ: sic non ē si recordor me vidisse albū esse in hoc subiecto: quia non recordor albū esse: ꝛ hoc subiecto ꝓ semper: sed ꝓ tunc solum intellectus: igit̄ potest recordari vtroqȝ mō obiecti: qꝛ vt tunc presentis: et fm̄ hoc potest negari memoria illa ꝑcise ī intellectu. Primum hoc recordatiua sensitiua est sufficiens suo modo sine intellectiua vt patet in brutis: sed recordatiua intellectiua non suo modo sine sensitiua: ꝛ ideo philosophus diceret illos bene memorari ꝛ recordari qui habent memoriam sensitiuam ꝑfectam: licet non intellectiuam imꝑfectam suo modo magis q̄ diceret econtra. Et propter hoc posset negari adhuc sic esse ꝑ se: ꝛ primo memoria in parte intellectiua: ꝛ ideo aliqui recordantur illud eē idem qd̄ prius ignorauerunt cum recordantur alicuius de nouo complete: et prius incomplete. Et hic haberet ratio themistii euidentiā de seruo fugitiuo aut prius nouit illum vel non nouit. Sic cū aliquis vellet recordari complete alicuius de quo habet recordationem incompositam: ꝛ forte ratio ista cōcludit hic ꝙ recordatiua semper manet ex parte intellectus et speciei. Sed non est illa sufficiens sibi sine inferiori potentia sicut potentia inferior sine superiori: ideo potest negari esse principaliter in parte intellectiua. ¶ Ad primuȝ principale dico ꝙ in homine est duplex recordatio propria et cōmunis que est vis sensitiua: et illa non permanet in anima separata. ¶ Ad aliud dico ꝙ cognitio intellectiua intuitiua potest esse nature existentis vt existens: esto ꝙ nō sit singulare vt singulare an tamē possit esse singulare patebit alibi. vnde existentia ē nature primo quelibet nō sit nisi in singulari: tamen nō necessario in ratiōe sua includit singularitateȝ: igitur potest aliqua potentia cognoscere rem existentem vt existens: et tunc potest esse cognitio preteriti: vt preteritum: et si non precipue singulare. Et cum dicitur vniuersale abstrahit ab hoc et non fuisse et fore. Dico ꝙ aliquod sic aliquid non vniuersale potest abstrahere ab omni differentia temporis et pōt eē vniuersale ꝙ nō abstrahit ab existētia vt existēs: qꝛ cōcernit existens vt cognitum īuitiue et de tali potest esse memoria vt preteritum: et sic aliquod vniuersale potest concernere presens vt

An memoria possit eē in pte intellectiua.

presens aliquod preteritũ vt preteritum aliqd vero potest abstrahere ab vtroqꝫ. ¶ Ad aliud dicitur vno modo ꝙ aie beate memorant̄ de peccatis cõmissis: qꝛ hīi ꝙ vult Gregoriꝰ super illud psalmi. Misericordias dñi ineternũ cãtabo ⁊c. quomodo cãtarent sic ineternũ nisi recordarētur peccatorum. Sꝫ ista recordatio nõ est eis ad penã: sed ad gloriam ex hoc ꝙ euaserũt. istud nõ valet: qꝛ si anima beata memorat̄ ꝙ deꝰ remisit sibi peccatũ mortale illud icludit duo: scꝫ deum remisisse ⁊ animam peccasse: ⁊ ita sunt duo distīcta: qꝛ posset esse cõmissum: ⁊ si nõ dimissum: nõ autem ecõtra. igitur cum intellectus beatus potest considerare ista duo simul potest cõsiderare primũ sine secundo saltem priꝰ natura. vel isto ꝙ nũc posset ad huc ex quo sunt duo quero quem actũ volũtatis habet anima beata. de pmo si nullũ ⁊ considerat nolle hoc euenisse si habet nolle ⁊ nolitũ positũ inesse vel ꝙ euenit causat tristiciã nec cõcludit qd dicit̄ de Gregorio: qꝛ posset dici meminit misoni versali iternũ. Dico igit̄ ꝙ si vellet posset deꝰ delere ne haberet aia memoriam peccatoꝝ: tamen nõ credo ꝙ faciat. Et circa tũc ꝙ circa illud peccasse hꝫ nolle: ⁊ tamen non seq̄t̄ tristicia: qꝛ causa naturalis potest impediri ab effectu si excellens contrariũ impediat vel superior causa impediat sicut ignis ne calefaciat propter frigidũ excellēs circumstans: vel quia deꝰ suspendit actum nec dũt licet naturaliter sequit̄ tristicia ex hoc ꝙ nolitum est positũ inesse. Deꝰ tamē causat in appetitu beati tantũ gaudiũ ꝙ non solum expellit tristiciã cõtrariam: sꝫ quancunqꝫ continentem: vt ponit philosophus de vehementi delectatione. vij. ethi. dicit si habent nolle respectu huiꝰ: igit̄ non omnis voluntas eoꝝ implebitur. Dico ꝙ ois voluntas eoꝝ respectu presentis ⁊ futuri implebit̄: sꝫ non respectu preteriti vt priꝰ dictũ est hec ē causa quare sensus beati si esset in iferno ⁊ immutaretur ab excellenti sensibili nulla tristicia sequeret̄ in appetitu licet naturaliter deberet sequi propter vehemens delectabile quo replebit̄ a deo.

Quarto queritur:

Quest. iiij.

Utrum beati cognoscant orationes quas eis offerimꝰ: Q ꝫ non. ysa. lxiij. habet̄ de Abraam ⁊ aliis sanctis ꝙ ipi nesciunt ꝙ hic agat̄. ¶ Itē solꝰ deus nouit secreta cordiũ. Nũc aũt oratio mentalis est que ē accepta deo. ¶ Itē si sic hoc nõ eēt nisi vt orarēt pro nobis: sꝫ propter hoc non ē necesse ꝙ cognoscant petitiones nr̄as: qꝛ nũc sunt in statu meriti: igit̄ nõ debēt orare ¶ Oppositũ pꝫ: qꝛ iste ē error quã ponit Iero. in epl̃a ad vigilantiũ. ¶ Circa q̄stionem dico: ꝙ q̄tũ ad cognoscibilia in numero q̄ cognouit aia coniuncta erit tũc natura libera ante tñ cognoscat conceptum mentis nostre quē non cognouit priꝰ distīguo. qꝛ hoc potest naturaliter vel supnaturaliter. Primo modo dico ꝙ aia separata potest naturaliter cognoscere aliqua cognoscibilia que prius non cognouit vt prius dictum est: qꝛ aia separata potest cognoscere quodlibet obiectũ sibi p̄sens debite si sit sibi pportionatum. igit̄ si esset aliqua aia sibi dimissa vel angelꝰ ⁊ esset ita approximata nobis sicut aia coniũcta nũc est approximata albo qd videt illa posset intuitiue cognoscere petitiões nostras sicut potest nunc videre albedinē ⁊ aliqd non pōt cognoscere vt sibi obiectũ sit immoderate distãs ab ipsa aia Dicit aia separata vel ꝯiuncta habet omnino idē obiectũ: sed anima coniuncta non potuit cognoscere motus mentis alteriꝰ anime naturaliter: igitur nec aia separata. Dico ꝙ idem ē obiectũ primũ separate aie ⁊ ꝯiuncte: sꝫ respectu cuiuscunqꝫ potest operari dũ ē coniuncta respectu cuiꝰ potest separata: qꝛ cũ ꝯiungitur operatur limitatiꝰ: ideo aia separata approximata alteri anie: ita pōt cognoscere motũ mentis alteriꝰ si pmittat̄ sicut potest aia ꝯiuncta cognoscere albedinē: sꝫ an cognoscãt separate supernaturaliter orationes nostras dubiũ est. Dico tñ ꝙ non oportet q̄tũ ē de substãtia beatitudinis neqꝫ in videndo deũ neqꝫ in cognitiõe quidditatũ vnde possent esse pfecti in videndo verbũ ⁊ si in hoc nõ viderent motũ mētis nostre: qꝛ tñ communicat̄ aie separate qd est sibi cõgruum ⁊ maxime ē sibi congruũ ꝙ sibi sit cõmunicatum ꝙ possit esse coadiutor dei in saluãdo iustos vt orãdo pro eis: iõ credo ꝙ licet non necessario eis talia ꝯmunicemur tñ speciali reuelatiõe dicit̄ huic sancto quas preces talis fundit sibi in terra ⁊ specialiꝰ de precibꝰ sibi infusis q̄ alteri scõ qꝛ hoc magis cõgruit vt sit coadiutor dei orãdo pro illo. Dices: frustra orarent: qꝛ aut vident deũ velle hoc quod peterent: vel nolle: vel non velle: si velle: igitur complebit suũ eoꝝ: si nolle vel non velle nunq̄ orabunt ad improbandum. Dico ꝙ possunt velle talē saluari in terra dupliciter vel actuali volitione vel habituali. Nunc aũt de actuali volitione que ē in oratione eoꝝ nunq̄ volunt aliquē saluari nisi videant deũ hoc velle. vñ sicut reuelat̄ eis ꝙ talis fundit pces ad eos sic reuelatur eis ꝙ deꝰ vult talem saluari: vel non vult Et tunc nunq̄ volunt talem saluari volitione actuali. si reueletur eis ꝙ deus vult eum saluari nõ frustra orant pro eis mentaliter: quia sicut vult talem saluari sic vult per certa media hoc fore. Nũc videmus ꝙ licet aliquis rex velit aliquid facere alicui cum vult alium superiorem rogare pro eo ⁊ bene preordinat ꝙ superiori ꝯcedet quod rogat p eo: qꝛ fore aliꝰ nõ fuit dignꝰ exaudiri. loq̄ndo tñ de orone habituali seu volũtiõe: dico ꝙ semp orant ⁊ semper volunt nos saluari siue reueletur eis deum hoc velle: siue non. ¶ Ad primum principale patet ꝙ Abraam tunc nesciuit nos: quia fuit in limbo. ideo fuit imm. oderate distans a nobis nec venerunt ad eum tunc nuncij sicut nunc a nobis. Preterea: hec anima non fuit tunc beata. ¶ Ad aliũ cũ dicit̄ pprĩũ ē soliꝰ dei nosse secreta cordiũ: dico ꝙ q̄libꝫ itellectus ē eq̄ itelligibꝉ ãgeloꝝ

anime beate naturaliter: sꝫ anime coniuncte albedo ꝛ magis: iō si non aliō impediat ꝙcūcunqꝫ volitionem: et intellectionem possent beati videre: qꝛ quācūqꝫ volitionē possum ego itelligere et intellectionē possunt aīe separate sibi dimulꝫ. Nunc non est aliqua intellectio in me quam ego non possum intelligere neqꝫ volitio. Sed mali angeli non permittuntur nec aīe dampnate. Sic igitur intelligiꝫ ꝙ solus deus nouit secreta ordinū tanꝙ vlis index: qꝛ nullus alius cognoscit oīa quilibet tñ hō bene cognoscit sua secreta. vñ ꝙꝙ bonus angelus ꝙtum ē de se posset omnia secreta cognoscere: non tamen permittitur a deo: nec malus angelus nisi valde pauca. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ beati cognoscūt orōnes nostras vt orent ꝓ nobis. Nūc aūt alia orō habet duplicē effectū qꝛ aliqñ oratio ꝓ alio impetrat alteri: ꝛ tunc orāti mereꝫ cum ē in statu merendi: si aūt non sicut ē de beatis tūc debet dici ꝙ hui⁹ oratio non ē meritum meritoria sꝫ impetratiua. Uel pōt concedi ꝙ sicut impetratiua aliis nō sibi ita causat meritum aliis ꝓ qbus orat qui pro hac premiatur.

Dist. xlvi. Circa hāc distinctionem. xlvi. qriꝫ pmo. Utrū in punitione maloꝝ cōcurrat mia cū iusticia. Qꝫ nō. Aug. lxxxiii. q. q iii. nullo sapiente auctore fit homo deterior: igitur deo auctore non fit hō deterior. igitur non punit: quia malum additū malo facit totū peius sicut bonum additū bono facit meli⁹. iii. thopi. Itē: ꝙ non cōcurrat iusticia deutero. xxiii. Modus plagaꝝ debet correspondere delicto. Itē: iusta punitio ē ad correctionem puniti: sꝫ nullus ꝑ hoc ē correctus ꝙ dāpnaꝫ Itē: ꝙ non concurrat mia: qꝛ Iaco. ii. Iudiciū sine mia ei q non fecit miam. Et Aug. Prope ea tu dñe vbi ñ miseꝫ vīdicta daꝫ ꝛc. Itē: Apoca. xviii. Qꝫtū glorificauit ꝛc. tm̄ date ei de tormēto ꝛ luctu. ¶ Oppositū habeꝫ in psalmo ꝛ Cassiodorus sup pmum librū hec due res semꝑ adiuncte sunt ꝛ psalmo. x. Iustus dñs ꝛc. Et alibi nō obliuiscaꝫ misereri deus.

Quest. ii. Secūdo qriꝫ: vtruꝫ in deo sit iusticia: Qꝫ nō. v. ethico. Dñi ad seruū nulla ē iusticia qꝛ inter ipos non ē equalitas: igiꝫ multo fortiori dei ad iusticiā cū ei possꝫ dicere qd habes qō nō accepisti ꝛc. ¶ Item. iiii. ethico. Incōueniens est laudare deū ex opatione virtutū: qꝛ virtutes nō sunt in eis: igiꝫ nec iusticia ¶ Itē: in deo non ē tēperantia: igiꝫ pari rōne nec iusticia. ¶ Itē: iusticia inclinat ad reddendū debitum: sꝫ de⁹ nullius ē debitor. ¶ Oppositū in psalmo. Iusticia dñi plena est terra ꝛc.

Quest. iii. Tertio queritur: vtruꝫ misericordia sit in deo. Qꝫ non. Damascenus libr. ii. capi. xiii. misericordia est compassio de bono alieno: in deo nulla ē passio. ¶ Item: misericors est promptus ad subueniendum miserie alterius et tollendum eam et non ad infligendum miseriam: sed deus non tollat omnem miseriam quam possit tollere. ¶ Oppositum in psalmo: patiens ꝛ multum misericors

Quarto qriꝫ: vtruꝫ iusticia ꝛ mia distiguāꝫ i deo. Quest. iiii.
Qꝫ sic. Cassiodorus sup psalmū. l. hec due res semꝑ sunt adiuncte: igiꝫ sunt res. Itē: si non distiguerenꝫ effect⁹ vtriusqꝫ eēt idē. ꝯńs falsum: qꝛ effectus mie ē liberare sine meritis: effect⁹ iusticie liberare ꝓ meritis. ¶ Oppositū Aug. ii. de ci. dei x. eo est simplex ꝙ ē qcqd hꝫ: excepto ꝙ vnuꝫ relatiuū non aliud in abstracto: nunc aūt iusticia et mia sunt ad se: igiꝫ sunt idīdē in deo. ¶ Circa qōnē pmo quō in deo ē iusticia. Nunc aūt Anselmus de veritate ca. xii. Diffinit iusticiā in gñe ꝙ ē vlis rectitudo volūtatis: sꝫ ista iusticia specificaꝫ v. ethi. ꝙ ē rectitudo voluntatis in actionibus ad alteꝝ et illa ē recta: igiꝫ pōt esse in deo rectitudo volūtatis in actiōe ad alteꝝ. Etiā pōt esse in deo rectitudo q̄si ad alteꝝ sicut dictum ē pri⁹ de penitentia ꝙ aliqs pōt habere iusticiā vindicatiuā ad se alteꝝ: qꝛ cōmittiꝫ sibi punitio tāꝙ alteri⁹ deus igiꝫ pōt cōsiderari vt alter a se vel vt compaꝫ ad simpliciter alterū. Primo mō debet a voluntate sua fieri ꝙ decet suā bonitatē et ꝙ nō decet non decet fieri contra istā iusticiaꝫ. Nec ꝑter hoc pōt deus aliqd facere cū non possit facere nisi ꝙ ꝯdecet. Aliter pōt cōpari in compatione ad simpliciꝫ alteꝝ vel distribuendo alteri qō ē sibi congruum vel cōmutando distribuendo fm merita ꝑsonaꝝ: ita ꝙ sit equalitas distribuendo in compatiōe ad naturas vt sicut hec natura ad illā fm merita: ita pfectio distributa ad pfectionē: alio mō cōmutādo pōt esse equalitas ꝓportiōis sicut inter supiorem ꝛ inferioreꝫ licet nō equaliter simpliciter: qꝛ sicut seru⁹ facit qō decet eū facere si liberalis domin⁹ facit qō decet eū facere plus reddit ꝙ labor serui exigat sicut licet satisfecisset respectu iocularis recipe denarium: non decet tamen regē dare nisi multum excedat vt robā vel villā. Loquendo de pma iusticia que ē ad se quasi alteꝝ scōm ꝙ iusticia que est se quasi ad alterum secundum ꝙ iusticia ē ad bonitatē suā sic sua iusticia est simpliciter debitrix: sꝫ scōo mō non simpliciter: sꝫ fm ꝯgruā ipam iusticiā semꝑ seruat diligendo bonitatē suā Secundā seruat fm exigentiā in altero: ita ꝙ nūꝙ agit ꝯtra iusticiā illā: sꝫ aliqñ agit ꝑter liberam Hec distinctio potest haberi ab Anselmo prosol. x. Sed non videtur ꝙ possit esse alia iusticia ex parte dei prima ꝙ secunda: quia non pōt eē alia iusticia relata in deo et alia relata: quia in nobis ideꝫ habitus inclinat ad finem proprium: ꝛ ad ea que sunt ad finem: igitur sic deus ꝑ eundem habitum sicut ibi est vult finem et ea que sunt ꝛ ad finem: ꝛ forte hoc ipi concederent. Sed ꝙ vna iusticia hꝫ

alium effectū ꝙ alia. vñ dicunt ꝙ deus pōt agere preter iusticiam secundā: non tamen vniuersalit q2 de9 pōt saluare dāpnatū qḋ tñ ẽ pter illā scḋam iusticiā: sꝫ non pōt dāpnare iustū: istud tñ non videtur verū. q2 ꝑ istos voluntas diuina est pᷓma regula: igiꝉ seipā ẽ recta ⁊ oīs actio sua ⁊ nō claudit cōtradictionem qn deus possit dāpnare iustū de potentia absoluta: q2 solum dicūt ꝙ q2 non haberet rōnem iusti non pōt de iusticia ordinata. Nūc aūt manifestū est ꝙ de potētia absoluta pōt deus velle quidlibet qḋ non claudit cōtradictionē: igiꝉ quelibet actio quā pōt habere de potētia absoluta pōt esse recta. Cū igiꝉ in eo sit potētia ad ꝯtraria dei fieri non pōt illa iusticia q̄ est ad actiones extra esse inclinatiua: q2 inclinatio nature nō ẽ ad opposita: ⁊ quicq̇d pōt absolute velle potest eē rectum ⁊ iustū. Dico igitur ꝙ non est in deo iusticia ꝓprie nisi vna re ⁊ rōne. Et ad vnū obiectū re et rōne illa est iusticia q̄ est ad se vt alteꝝ ⁊ iō inclinat ad volendū bonitatē suā ꝓpter se: et ista vna volitio re ⁊ rōne ſm se respectu pᷓmi obiecti pōt habere multas rōnes scḋarias respectu obiectorum scḋariaꝝ ad quarū nullā inclinat ista iusticia sꝫ tm̄ ad amādū deū ꝓpter se. Et q2 ista iusticia ẽ modificata a pᷓmo actu. iō quodcūqꝫ vult scḋario iustū est. Et sic quicq̇d potest ista potētia velle ſm istam iusticiā pōt esse iustū ista iusticia: igiꝉ iusticia pōt compari ad duo. s. ad actum ad quē inclinat ⁊ ad act9 posteriores quos modificat prim9 actus iustus est nō possit nō esse iustus de potētia absoluta. Alij vero sunt iusti: q2 modificati ꝑ istam iusticiā ⁊ de potētia absoluta dei eque posset oppositum voliti esse iustū sicut volitū scḋario. Alia est iusticia in reb9 creatis: vt creature ad creaturā: q2 iustum est ꝙ ignis sit calidus ⁊ ꝙ graue sit deorsū ista iusticia nō ẽ intrinsece in deo: sꝫ formaliter in creaturis iusticia pᷓma est intrīsece in deo: in cui9 oppositū non pōt deus de potētia absoluta i oppositum secūde iusticie pōt: ⁊ si voluisset ignē esse frigidū et graue cursum eque fuisset iustū. Dicit ꝙ iusticiā suā potest de9 velle petrū dāpnari: ⁊ vult iuste ipm̄ saluari: igiꝉ iniuste pōt velle ei9 oppositum: igiꝉ ꝑ iusticiam tuā quā ponis pōt velle aliquid iniuste. Dico ꝙ legislator respicit iustū in se vt bonū publicū ⁊ mala alia respicit in ꝑticulari Nunc aūt ꝯueniat ꝙ in quibusdā casib9 iustū ẽ secūdū q̇d nō seruare rectū vl'em iustū aut i ꝑticulari si ꝯcordet cū iusto in vl'i iustū ẽ ſm q̇d: sic i creatura est aliq̇d iustū ſm q̇d respectu iusticie diuie vt solū ex congruitate: sꝫ non est aliq̇d iustū in creatura pᷓma iusticia formaliꝉ: iō potest de9 iuste velle ignē infrigidare: ⁊ tñ nūc iuste vult contrariū. Nec sequiꝉ: hoc ẽ iniustum ex ꝑte obiecti scḋarij: igiꝉ ẽ iniustū simpliciter: sꝫ sequiꝉ ꝙ ẽ iniustū q̄tū est ex ꝑte creature nisi referreꝉ ad iusticiā supiorē iō ꝑ nullū sillogismū practicū ẽ aliq̇d in creatura magis iustū q̄ suū oppositū simpliciꝉ. Dicit quō pōt in deo esse iusticia moralis absqꝫ ꝯclusiōe sillogismi practici: dico ꝙ si virt9 moralis in nobis pōt esse in nobis ex hoc ꝙ ẽ ꝯformis cōclusiōi sillogismi practici multomagis ẽ virt9 moralis si cōformetur pᷓcipio practico. Nūc aūt qḋcūqꝫ volūtas dei eligit rectū ẽ: sꝫ illa iusticia in deo solū inclinat ad pᷓncipiū practicū ⁊ ad nullā ꝯclusionem q2 nulla necessario sequiꝉ ex pᷓncipio tali: q2 posset stare tale pᷓncipiū equaliter cū cōtrario cuiuscūqꝫ cōclusionis elicite circa creaturas: sicut cū illo qḋ nūc elicitur: sꝫ quecunqꝫ ꝯclusio eliciꝉ iusta est. Per hoc patet ad scḋam q̄stionē. ¶ Ad pᷓmū pᷓncipale illi9 q̄stionis: dico: ꝙ illa iusticia q̄ est in deo non inclinat ad equalitatē respectu serui: q̄a ad aliud nisi ad amādū se. vel pōt dici ꝙ ipe non ẽ debitor ad distribuēdū seruo: sꝫ ex mera libertate dat quicq̇d dat. ¶ Ad aliud. x. ethi. dico ꝙ nullā veritatē ponim9 in deo neqꝫ in substātijs separatis ſm impfectiones annexas virtutib9 in nobis Sꝫ q̄tū ad id ꝙ ꝑfectionis ẽ bñ distribuim9. Vñ nec ẽ ibi cōcupiscentia stricte neqꝫ temperātia: q2 talis materia cui ẽ annexa supbia ⁊ defect9. Sed large accipiēdo phꝫ talia ibi ꝯcedi: ⁊ sic magꝫ ⁊ sic fuit magꝫ luxuria i pᷓmo āgelo q̄ supbia vt patebit alibi. ¶ Ad aliō de reddēdo debitū pꝫ. ¶ Ad tertiā q̄stionē dico: ꝙ mia in nobis ẽ q̇d habitus vel qḋcūqꝫ voceꝉ quo nolum9 miseriā in alio: ⁊ quo volum9 miseꝝ subleuare. Prius tñ natura ẽ nolle sibi miseriā q̄ velle eū subleuare. ⁊ sic habēs misericordiā ꝓprie dꝛ habens cor miseꝝ: q2 alienā miseriā facit suā: ⁊ sic tristicia i subleuāte ⁊ potest esse vt illa mia inclinet ad ambo simul vt ad volendum miseriā et velle subleuare. Sed sic non pōt esse in deo: q2 nullā tristiciā pōt habere: q̄tum tñ ad nolitionē miserie pōt esse in deo q2 de9 ꝓprie habet nolle miserie: q2 ꝓprie vult euenire qḋ euenit: et mala ꝓhibenꝉ ꝓpter miseriā cauendā: igiꝉ ꝓprie habet nolle miserie. Itē: nullū ens destruitur nisi deo volente: sed multe miserie destruunꝉ aliq̄n deo agēte immediate aliq̄n mediāte causa scḋa. igiꝉ de9 ꝓprie habet nolle miserie. Nunc āt cū mia sit ad nolle miseriā hoc pōt esse dupliciter vel antecedenter vel ꝯñter. Primo mō de9 habet nolitionē respectu oīs miserie sicut habet velle antecedens ad cās q̄ q̄tum ẽ de se possunt omnē miseriā auferre. Sed nolle scḋo mō cōuenit dupliciter: vel simpliciter: vel ſm q̇d: simpliciter cū vult volūtate efficaci totā auferre. ſm q̇d cū non vult tātā inesse q̄ta digne possit sibi infligi. Prīa nolitio respectu miserie ẽ liberās a toto: q2 ẽ ꝑfecte liberāa: et ẽ respectu electoꝝ. Scḋa ẽ parcēs non ꝑfecte liberans ⁊ ẽ respectu omnium. ¶ Ad pᷓmum pᷓncipale hui9 q̄stionis cum dꝛ. mia ẽ cōpassio vel tristicia de malis alienis. dico ꝙ illud ẽ generale in mia q̄ est in nobis: non aūt competit mie in deo. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ misericors liberat ⁊ nō infligit miseriā nisi scḋm rectam rationē. Nūc autem recta ratio est dictans ꝙ aliqui perfecte liberentur: alii vero non: vt sic possit apparere iusticia in dampnatis: et misericordia in electis. ¶ Ad quartam questionem dico ꝙ concedo pᷓmam opinionem de iusticia. mia ẽ q̄dam pars prīme iusticie: q2 cōdescēs ẽ bonitati sue misereri

et sic mīa est quedā iusticia. Sustinēdo vero scḋaȝ opinionem de iusticia ptȝ ꝙ nō sūt idē formaliter qꝛ misericordia respicit non exigentiā meritorum iusticia vero respicit exigentiā scḋm primā opinionem: misericordia simpliciter prior est in deo ꝙ iusticia scḋo mō dicta / qꝛ hȝ pro obiecto tm̄ bonitatem diuinā. iusticia vero scḋo modo hȝ ꝓ obiecto creaturā. alio mō simpliciter prior ē iusticia ꝙ̄ mīa qꝛ iusticia hȝ pro obiecto essentiā diuā: sȝ i creatura ē rō motiua ad miam. Sustinēdo tamē ꝙ iusticia est inclinans ad vnū actū re ꝛ rōne ad vnū obiectū qḋ veri⁹ credo. Dico ꝙ mīa est simplicit̄ distincta formalit̄ et quidditatiue a iusticia qḋ tn̄ est distingui realiter scḋm quid: ꝛ sunt idē idētitate ꝛ scḋm hoc mīa est inclinans ad leuandū miserū: iusticia ad amandū deū: ꝛ sic iusticia prior est simpliciter mīa. ⸿ Ad primū principale hui⁹ q̄stiōis dico: ꝙ sunt due res extendentes dualitatē reꝝ ad dualitatem quidditatū ꝛ rōnū formaliū ⸿ Ad aliud dicit̄ scḋm primaȝ viam de iusticia ꝙ q̄ꝙ̄ mīa idē cū essentia diuina: tamē ꝯgnotat respectū ad creaturā. similit̄ iusticia. sȝ istud nō arguit differētiam realem nec rationē inter ipsa. Preter hoc relatio rationis nō est quo efficitur aliquis effectus realis: sed simpliciter ali⁹ effect⁹ realiter cōsequitur miam ad iusticiam. igitur est distinctio simpliciter inter ista. ideo dico scḋm aliā viā q̄ sunt verissime idē sicut intellectus et volūtas in deo: sed non quidditatiue nec formalit̄ / ꝛ ista diuersitas sufficit ad diuersitatē simplicit̄ in effectib⁹. ⸿ Ad rationes in oppositū patȝ ꝙ eo simplex est ꝙ est quicq̇d hȝ: qꝛ verissima idētitas stat cum nō identitate scḋm quid. ⸿ Ad primā questionē p̄mo videndum si punitio sit a deo. Scḋo qualit̄ concurrunt in punitione mīa et iusticia. Punitio est perceptibilis priuatio boni cōuenientis ꝛ illatio mali discōuenientis. Nunc aūt iste artifex est iust⁹ qui voluntarie ꝓducit effectum cōformiter ad rationē rectam et artē suā: igit̄ cū deus sic ꝓducat oia q̄ producit iustus erit. Similit̄ misericors ē ille q̇ subuenit indigenti. deus oib⁹ subuenit. igitur vie nostre mia et veritas. Nūc aūt tātū est opus perfectius q̄to plures virtutes inclinat ad illḋ: qꝛ tātum est disconuenienti⁹ q̄to plures virtutes inclinant in contrarium. Cum igit̄ punitio sit ꝑuatio boni. et bonū aie est duplex: scȝ bonū honestū et bonū cōmodi: qꝛ vtile cōtinet̄ sub cōmodo et delectabile. Aliquando duplex est priuatio / vna q̄ ē priuatio gratie. Secunda q̄ est pena dāpni. Pria igit̄ pena est culpa: ꝛ ex hoc est carētia gratie / aliqua est carentia boni commodi q̄ est pena dāpni. Unde maxime contra inclinationē est carētia cōmodi. Nūc pria pena nō est a deo vt culpa. Secūda pena non habet causam positiuā. Culpa tamē est causa dispositiua pro quāto est impediēs ne recipiat gratiā: sed habet correspondentē iusticiam in deo q̄ nō magis ad hoc propter culpā suā. Nūc aūt cōuenire est discōueniēs / qꝛ nolle non est disconueniens volūtati. Nā ita conuenit voluntati ad nolle aliq̇d sicut velle aliud. tristicia cognoscit

primā carentiā et scḋam et vnū tertiū positiuum: Tristatur eīn aia dāpnata de pena dāpni eo ꝙ caret cōmodo. Similit̄ tristatur inq̄tum illa est causa carentie cōmodi / ꝛ est tristicia tertia q̄ dicitur vermis. quarta de presentia alicuius discōuenientis. vnde ibi sunt due priuationes et quattuor tristicie. priuatio prima boni honesti vel gratie. priuatio scḋa cōmodi vt pena dāpni: ꝛ istam sequit̄ duplex tristicia. p̄ma ex carētia cōmodi. scḋa ex hoc ꝙ est causa auferens cōmodū: qꝛ tristat̄ se cōmisisse tale delictū non inquātum offensiuū dei: sed inquātū est causa carētie boni cōmodi qḋ imoderate appetit. et ideo ista tristicia ꝓpriissime pōt dici vermis ꝯscientie. Tertia est tristicia propriissime ex hoc ꝙ detinet̄ diffinitiue ab igne ꝙ est spiritui disconueniens. Quarta tristicia ex hoc ꝙ intense immutat̄ ad considerandū ignē contra imperiuȝ voluntatis sue. Non sic contra ꝙ destruat voluntatē et appetitum / sed sunt contra appetitū. sicut dicitur contra naturam grauia ferri sursum quod non est sic contra qḋ destruat naturaȝ grauis. Et iste punitiones sunt a deo mediāte ꝛ imediate vero a creatura. Unde si angel⁹ bonus figeret intellectum suum cōsiderando ignem intense nō esset sibi triste: qꝛ si posset ꝑ libertatē ferre intellectum suum in hoc esset sibi delectabile: tō non est triste malo angelo nisi ꝓ quāto est cōtra iperiū voluntatis sue. Patet igitur quō punitio est deo. Sȝ cō currit ne in punitione iusticia? dico ꝙ loquēdo de iusticia vtroqȝ mō supius dicto concurrit iusticia: qꝛ cōdocet sic esse etiam naturalis cōformitas est in se: qꝛ sicut duplex est bonū sic duplex est maluȝ et naturalis est habitudo vni⁹ boni ad aliud bonū Similit̄: licet nec malū pene nec malum culpe sit bonū: tamen hītudo inter ista mala est bona. qḋ scḋȝ Boetiū. iiii. de cō: nō posset esse melius malo manente malo ꝙ̄ punitio: qꝛ si maneat ibi maluȝ culpe sine punitione nullū bonū est ibi nature. si tamē addatur malū pene tunc ē ibi hītudo bona mali ad malum: ꝛ sic scḋm vtrūqȝ modū ponēdū cōcurrit ibi duplex iusticia: cōcurrit ne mia? Dico ꝙ duplex ē mia: quedā liberās et alia ꝑcens. Prima nō cōcurrit vniuersalit̄ sed cōcurrit qꝛ nunq̄ infligit penā scḋm condignū. ⸿ Ad hoc adducit̄ rō qꝛ agens et patiens sunt ꝓportionabilia. Nūc autem quando duo equalia debēt ꝓportionari hoc non conuenit nisi respectu tertii inequaliter se habentis ad vtrūqȝ. vt si sex et tria sint iequalia nō pñt ꝓportionari nisi respectu ineq̄lit̄ se hñtis ad ista: qꝛ nō respectu eiusdē pōt vtrūqȝ se hre i sexaltera proportione. Nunc aūt datio liberalis debet excedere conditionē recipientis: igitur debet esse datio ꝙ̄ cōpetat realitati. igitur in premiando vltra condignū et in puniendo citra delictū. ⸿ Contra igitur cū dans in infinitū excedat recipiēs in proposito: igitur in infinitum daret plusꝙ̄ posset alius recipere: vel saltē improportionabiliter daret plus. ⸿ Itē: in agentib⁹ equiuoce / aut totum qḋ dat agens recipitur in effectu vel nō totum. si primo mō habetur propositū: qꝛ tunc non est sibi

ꝓportionabile. si non: igitur oportȝ ꝙ in alio recipitur pars sue dationis: ⁊ tūc ꝑ iuxta effectum causatū esset aliud datū. igiť si videť agens equo cum ꝙ̄tūcūqȝ excedat nō dat vna actione plusꝙ̄ passum recipiat. ideo meli⁹ videtur esse fundamētum apostoli. Jaco.ii. superexaltat mia iudiciū. qꝛ i hoc maxime exaltať iudicium premiādo vltra et puniendo citra. Dicunt illud nō exaltat sed destruit iudiciū: qꝛ iudiciū dȝ esse stricte scđm condignū Dico ꝙ iniusticia est dare plus mali ꝙ̄ sit delictuȝ et min⁹ bonū ꝙ̄ exigat meritum non tamē econtra. qꝛ nō debeť pl⁹ boni ꝙ̄ sit meritū: neqȝ debeť priuatio illi⁹ boni. Nūc aūt ista cōcurrūt pari passu plus dare boni et minus infligere mali: ⁊ plus mali et min⁹ boni. ideo infligere malū pl⁹ ēēt subtrahere bonū debitū sed nō ē idebitū dare magis boni ꝙ̄ sit meritū / nec subtrahere equale delicto: ideo iuste pōt minus punire et min⁹ dare. ¶ Ad primū principale dico: ꝙ Augus. loqtur de malo culpe: sed bene pōt deus e ē vindex culpe infligendo penā dicit saltē esse simpliciť deterior. qꝛ addiť sibi malū malo. Dico ꝙ stāte ꝑmo malo ex hoc ꝙ īfligitur maluȝ iste nō est deterior: sed melior ꝙ̄tū ad bonū vniuersi. Sed sibiipsi est peior. ⁊ hoc cōgruit ꝓpter bonū publicū: sicut patet de ceco nato. meli⁹ fuisset sibi vidisse ab initio. meli⁹ tñ fuit simpliciť ꝙ manifestarenť opa dei in illo. Preter hoc ꝙ̄ꝙ̄ sit peior ex ea parte qua addiť malū malo: tamen nunc est bona habitudo illoꝝ malorum ¶ Ad aliud dico: ꝙ plagaꝝ modus debet attendi scđm quātitatē delicti: ⁊ ideo licet temporaliť peccauit quis tamē si ꝑpetuo vixisset ꝑpetuo peccasset. ⁊ iō pōt ꝑpetuo dānari. Dicit / multi peccāt cū ꝓposito penitēdi post: igiť nō possunt ꝑpetuo dāpnari. Dico ꝙ sic: qꝛ ꝙ̄ꝙ̄ aliquis peccet cū proposito cōfitendi tñ quantū est de se ponit se in fouea de qua nō pōt ꝑ se surgere: ⁊ iō exponit se periculo mortis eterne / sicut si aliqs gratis caderet i foueā de qua cēt cert⁹ ꝙ nō possȝ surgere ⁊ saluus esset si ali⁹ vellet eū subleuare quātum est de se exponeret se morti. Uel meli⁹ pōt dici scđȝ ꝙ vult Aug. xi. de ciui. dei. ꝙ aliqñ malū nō est tantū i ꝑsona qn posset ꝑmitti stare in cōitate. aliqñ ē malum tantū ꝙ nō ꝑmittit boni ordinē i cōitate si ꝑmittatur: ⁊ tunc nō dȝ illi ꝑmitti. Sic pōt dici de pena debita ꝓ pctō ꝙ nō est eterna. nisi qꝛ ꝑsona eterna. ita ꝙ si duraret pctōr ꝑ modicā horam: et postea annichilareť posset pena cōdigna sibi īfligi. Et illud videtur possibile: qꝛ deus posset inuenire penā ita intēsam ꝙ scđm strictam iusticiā cēt vindicatiua pcti mortalis. Et si pctōr nō duraret nisi ꝑ modicā horā. sed nūc qꝛ ꝑsona manet ꝑpetuo ⁊ culpa semꝑ cōtinuať ꝑ accidēs est ꝙ eternaliť puniť. ⁊ tūc dico ꝙ modus plagaꝝ fm intēsiōem ꝓportionatur delicto. ¶ Ad aliō dico ꝙ. iusta punitio ē ad correctionē cū sit medicina. Sȝ medicina duplex est alia ē ꝑseruatiua ⁊ aliqñ ē sanatiua Nunc aūt: lȝ ista pena non sit ꝑseruatiua respectu dampnati. nec sanatiua ista tñ pena qñ taxata fuit ꝑseruatiua de natura sui. Sic legislator taxat penā ad ꝑseruandū. iō qui nōdū ceciderūt tñ cū post ea aliq̄ incidūt contra ꝑceptū pena eis infligēda nec sanat eos nec ꝑseruat: sed ē ꝑseruatiua aliorū ne cadant postea. ¶ Ad aliud dico. ꝙ Jaco. intelligit ꝙ iudiciū sine mia liberāte erit ei qui non fecit miam: non tñ sine mia ꝑcente. Et sic intelligit alius. ¶ Ad aliō dico. ꝙ tm ⁊ quātū secundū proportionē iusticie destructiue: quātū iste plus glorificauit se vltra illū dādū ē illi de tormēto et luctu. et tantum misericordia parcens sibi dabitur.

¶ Distinctio. xlvii. ¶ Questio. i.

Jrca hanc distinctionē. xlvii. queritur primo: vtrum iudiciū generale sit futurū. Q ꝙ nō Joh. xii. Nunc iudiciū ē mūdi. ¶ Itē: Naū ꝑmo Nō iudicabit dñs bis in idipm Sed iudicio ꝑticulari iudicabitur quilibet ante diem iudicii: igiť. ⁊c. ¶ Itē Augu. ad heliciū. in quo quē iuenit vltim⁹ dies eius i eo inueniet euȝ vltim⁹ dies seculi. ¶ Itē: sentētia non mandatur executioni nisi post iudiciū / qꝛ frustra esset iudicium postꝙ̄ sententia esset executa: sȝ qui erunt dampnati dampnabūtur ante iudiciuȝ generale. ¶ Itē i psalmo nō resurgēt ipii in iudicio. ¶ Item Math. xix. diciť de aplis sedebitis super duodecim tribus israel iudicātes: igiť illi non iudicabūť. ¶ Oppositū Aug. xx. de ci. dei. ii. Ad qōnē dico ꝙ iudiciū tripliciter pt accipi. Uno mō dicitur distinctus act⁹ cognoscēdi ⁊ sic sensus pōt iudicare. alio mō diciť certa apprehēsio de verbo ꝯposito / qꝛ magis ꝓprie est iudiciū de compositione ꝙ̄ de cōponere / et qꝛ iudiciū ꝑtinet ad iusticiā adhuc magis ꝓprie ē iudiciū de vbo practico ꝙ̄ speculatiuo. adhuc speciali⁹ de vbo practico / qa non solū dantur leges de ꝑsequendis: sȝ de premio dando ꝓ bonis actib⁹ ⁊ pena infligenda pro malis / qꝛ proni reddunť homines magis ad bene operādū spe boni cōsequendi ꝙ̄ sine ⁊ magis retrahunť a malis actibus timore pene ꝙ̄ propter malū in se. ideo danť leges de punitionib⁹ ⁊ premiis. Et illa conclusio de ꝑmiatiuis vel punitiuis magis ꝓprie ꝑtinet ad iudiciū ꝙ̄ verbū practicuȝ absolute. Preter hoc specialius requiriť auctoritas i iudicāte / qꝛ sentētia lata a nō iudice nō ligat ⁊ cuilibet posset iudicare qō iudicaret malos puniendos ⁊ bonos ꝑmiandos iō ꝓprie iudiciū est determinatio ꝑmii cōmodi a iudice habente ptātē: ita ꝙ determinat ꝑ intellectū hoc eē tribuēdū et per actum volūtatis vult hoc tribui quod iustū ē ⁊ volūtas sua est potens ad hoc ꝙ aliud recipiat ideo ad iudicium requiritur imperium efficax ab illo qui habet potestatem. Et sic loquendo de iudicio generali dico ꝙ ē futurū. qō tñ ꝓbari nō pōt ꝑ rōem demonstratiuam cū min⁹ possit ꝓbari ꝙ̄ resurrectio; que tñ ꝑ rōem naturalem ꝓbari nō pt vt ꝑus dictū est. Sed ꝑ fidē teneť / qꝛ articulus est symbolo. venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. ¶ Ad hoc sūt tres congruētie. ꝑma. nā congruū

est separare malos a bonis finaliter / qꝛ scdm̄ Au. tō cū bono malꝰ pmittit̄ vt p bonū malꝰ conuertat̄ vel vt p malū bonꝰ exerceat̄. Sed tūc neqꝫ erit bonus exercēdus: neqꝫ malꝰ corrigendus vel cōuertēdꝰ. igit̄ congruū ē q̄ sit finalis separatio p eū qui hꝫ imperiū efficax. Scda congruentia q̄ q̄ in secretis iudicus sit iusticia: nō tñ relucet aliis ꝛ rationabile ē q̄ deus ostendat q̄ iudicia sua iusta sūt Tertia congruētia sicut res sūt ad finē sic reducūtur in finē: sꝫ preter specialē ꝓductionē quā nō cessat deꝰ cōtinuare fuit vniuersalis ꝓductio in principio. igit̄ ꝓportionaliter ꝑter iudicia pticularia congruum ē q̄ sit iudiciū vniuersale. ¶ Contra illud ex hoc sequit̄ q̄ omnes iudicabunt̄ illo iudicio vniuersali tam boni angeli q̄ mali q̄ videt̄ ꝯ gre. mora. xxvi. ponētē quattuor ordines in iudicio. q̄ quidā iudicabūt ꝛ iudicabūtur. quidā nō iudicabunt: sꝫ iudicabunt̄. quidā nec iudicabūt: nec iudicabunt̄. Dico igit̄ q̄ ibi erit aliud ꝑmiū in iudicio ꝛ aliud iudicium gn̄ale. Primū erit innotescentia cause ꝛ sic nō iudicabunt̄ nisi mediocriter boni ꝛ mediocriter mali / tū qꝛ sentētia generalis. non tñ respiciet eos vt in se: sꝫ inq̄tū pars aule vel carceris. iō cum quibusdā dicet̄. Uenite benedicti. ꝛc. In hoc vniuersali iudicabunt̄ omnes mali inq̄tū pars ꝛ tunc aliquod gaudiū spāle accrescet bonis in hoc q̄ ciuitas erit integra ꝛ aliqua pena dāpnatis in hoc q̄ carcer erit plenus. Ex his patet q̄ iudiciū generale est condempnatiuum et approbatiuum. tñ in nobis nō est iudiciū approbatiū nisi tñ innocēs ꝛ tunc per iudiciū approbatum manifestabit̄ inocentia. tñ ibi erit iudiciū approbatiuum sine excusatione ꝛ ꝑmiatio iusti. aliud sequit̄ q̄ illud iudiciū ꝓtendet̄ secundum magnā durationē q̄tūcūqꝫ sūt scdm̄ Aug. mira celeritate apparebunt merita ꝛ demerita. Si quilibet debeat spēaliter videre cās dampnatoꝝ. iō cuilibet apparebūt ꝓpria peccata ꝛ nō aliena: nisi / qꝛ talis ē malꝰ in tāto gradu aliꝰ i tāto vl' simul oībus successiue adhuc esset magnū tps. iō posset dici q̄ i vniuersali apparebit oēs rapti in aere obuiā xpo sunt boni delicti in terra sunt mali et cuilꝫ aperta erit cōscientia propria. Si tamē de aliis habebit cognitionem vel nō deus nouit: sed an ista deceptatio debeat fieri vocaliter vel locutione mentali dubium est. potest deus loqui eis vtroqꝫ modo. Esuriui ꝛ dedisti michi manducare fecisti talis et talia. ꝛ aliis non fecisti talia ꝛ talia. Sꝫ de vbi ponūt aliqui ꝛ est in valle iosaphat. sed istud non ē verū nisi quātū ad derelictos in terra forte apparebūt ibi ꝛ in circuitu. nō tñ credo qꝛ iudex descendet inferius q̄ fuit ille locus vbi transfigurauit se coraꝫ discipulis. ¶ Ad primū principale dico. q̄ nunc iudicium ꝛ mūdi hoc est eius qui fuit princeps mundi scꝫ diabolus ꝛ eiicietur foras verū est in morte xpi. ¶ Ad aliud dico q̄ his iudicabit in idipsū sup idem / qꝛ semel est iudiciū istius in se quod est particulare. scdo inquātū est pars collegii aule vel carceris ꝛ hoc in vniuersali. Per idē ad Aug. ꝛ ad rationē sequentē. ¶ Ad illud psalmi. Non resurgēt impii in iudicio veꝝ est. nō resurgent ad vitam. ¶ Ad aliō patet in positione qualiter omnes iudicabuntur inquātū pars ꝛ sic vniuersali licet tūc non iudicio particulari. ¶ Questio. ii.

Utrum mundꝰ sit purgandus p ignem. Q̄ non. qꝛ si sic: purgabitur p ignem ꝛ idem purgabit se. ¶ Oppositum in psalmo. Ignis ꝑcedet ante faciēꝫ eius. Dico q̄ si ille ignis est vere ignis vel est creatus de nouo vel generatus ꝛ vtroqꝫ modo oportet q̄ tm̄ corrumpat̄ de alio elemento vel q̄ duo corpa sunt simul / vel condensico vltra id qō deceret naturā suā. vñ si ex decima parte terre generet̄ ignis occupabit totū spaciūꝫ vsqꝫ ad mediū interstitium. iō nō videt̄ vere ignis iō dico q̄ si erit talis ignis erit quedā ignitio i materia aliena. sicut est in ferro ignito: vbi tm̄ ignitio ꝛ non vere ignis: sed qualitas ignea nisi ponatur q̄ materia sit simul sub formis contrariis. q̄a si deberet mundus purgari vero igne: tūc non est simul vndiqꝫ: sed erit vermis paruus ignis in materia aliena non purgans hanc partē post aliā et tunc est aer peior q̄ prefuit. ¶ Ad rōem dico q̄ nō sequit̄ idem purgare se / qꝛ ignis non habet talem impuritatē in sphera sua propter actiuitatem suā rōe cuius indigeat purgatione. iō fumꝰ ydolatrie non ascēdit in tm̄. nec iste infectiones pctōꝛum. ꝛ esto q̄ sic statim ignis consumit propter excellentem actiuitatem suam qualis nō ē in aere: igit̄ nō purgabitur. ¶ Distinctio. xlviii. ¶ Q̄ō. i.

Primo querit̄ vtruꝫ xp̄s in forma humana iudicabit Q̄ꝫ non. Iudicium nō est nisi habentis potestatē. sed xp̄s in forma humana est frater noster: igitur non habet imperium efficax super nos. ¶ Item Augu. in littera ponit q̄ in resurrectione reꝑatio formaꝝ ꝑtinet ad verbum. reꝑatio corpoꝝ ad humanitatē. iudiciū magis pertinet ad aīam q̄ ad corpus. ¶ Item si sic. aut i forma gloriosa. aut non gliosa. Nō in forma nō gloriosa: qꝛ veniet cū potestate ꝛ maiestate. ꝛc. Non in forma gliosa: tū qꝛ xp̄s nō videretur ab oculo corporali tū qꝛ nō pōt videri in forma gliosa nisi causet gaudiū ꝛ delectationē. igitur mali videndo eū gauderent cū tñ nullū gaudiū habebunt i iudicio. ¶ Oppositū Iohis. v. potestatē dedit. ꝛc. qꝛ filiꝰ hoīs est ꝛc. ¶ Item Iob. xxvi. causa tua. ꝛc. qō exponit̄ q̄ filiꝰ hoīs iudicabit i carne: igitur i forma humana. ¶ Questio secunda.

Secundo querit̄: vtꝝ i iudicio vl' post cessabit motꝰ corpoꝝ celestium. Q̄ꝫ nō. Gen. i. sint luīaria in celo vt diuidāt diem a nocte. ¶ Item: Gen. viii. ¶ Iteꝫ ix. metha. pp hoc agit corpus ce

leste. zc. Neqȝ timendū est q̄ aliq̄n cessabit sicut aliqui timebāt. Et. ii. de celo. hēt q̄ nullū mouēs cessat a mouere nisi p̄p fatigationē. ¶ Item: nulla p̄fectio tollet̄ in vniuerso post iudicium: sed ad p̄fectionē celestiū corporū est q̄ moueātur. ¶ Itē motꝰ eorū aut ē naturalis aut violentꝰ. q̄ nullū violentū est perpetuū p̄mo de celo. motꝰ eoꝝ pōt eē p̄petuꝰ quātū est de natura corpoꝝ si est naturalis cū nichil naturale auferet̄ p̄ iudiciū adhuc stabit motus. ¶ Oppositū in littera. z Esa. lx. z Isidorꝰ q̄ post iudiciū sol z luna recipient mercedē pro labore suo. ¶ Dicit̄ p̄mo ad p̄mā questionē q̄ in forma serui iudicabit. scd̄o q̄ oibus apparebit in forma serui: sȝ non videbit̄ ab omnibꝰ in forma dei Primū pȝ q̄ scd̄m formā hominis est dominus eī um hoīm. q̄ fm̄ hoc redēptor / q̄ fm̄ apostolū surrexit vt viuoꝝ z mortuoꝝ dñet̄. ¶ Itē: p̄ iudiciuȝ aperuit celū z introduxit ad vitā eternā. hoc est in forma hoīs. secundū pȝ q̄ videbitur ab omnibus sic. q̄ Apoca. i. z zacha. ii. videbūt in quē cōpunxerunt vel pupugerūt. Tertiū patet q̄ nō videbit̄ ab omnibꝰ in forma dei / q̄ nō a malis p̄p gaudiū qd̄ haberent: q̄ nō pōt videri sine gaudio / q̄ q̄ q̄ bonū p̄ p̄ticipationē posset nō appeti: tñ bonū p̄ essentiam. Et g̃rō appetibilitatis non potest esse non appetibile / Igitur bonitas sua non potest esse visa quin delectet cū sit formaliter bona p̄ essentiā. nec pōt videri sine beatitudine / q̄a vt habetur Jo. xvii. hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deū. Sȝ illud non videtur vniuersaliter verū q̄ differt dicere in forma hominis iudicabit z fm̄ formā hominis / q̄ post assūptionē forme nichil fecit nisi forma humana. sȝ non creat secundū formā hoīs. Jō nichil est querere. an in forma hominis iudicabit nisi querere an dimitteret naturā humanā. iō si intelligatur scd̄o mō et scd̄m formā hominis rationes adducte superiꝰ non ꝯcludunt / q̄a cum capitur in p̄ma ratione iudiciū competit habenti imperiū efficax hoc est auctoritatē imperādi. Sȝ hoc non competit scd̄m formā hominis. q̄ nec scd̄m corpꝰ nec scd̄ȝ animā hȝ imperiū efficax ꝯiungēdi aliquā animā ad diuinā vidēdū eēntiam q̄ secundum Aug. de videndo deū eēntia videtur si vult z si nō. nō. igitur aīa xp̄i z si esset tota creatura non haberet imperiū super visionem essētie z q̄ dicitur q̄ per idē aperit. dico q̄ nūq̄ hȝ aperire secundum imperium anime christi principaliter de alio qd̄ non possit videre formam diuinaȝ sine dilectione et beatitudine non videt̄ verū / q̄ ex q̄ actus videndi et beatitudo sūt duo absoluta et actus videndi est prius natura: igit̄ posset deus de potentia absoluta ostendere essentiam suā alicui sine dilectiōe: nec negaret hoc aristoteles nisi q̄ poneret cāȝ secundā coagere p̄me nec̄rio. qd̄ non ponunt theologi. Et cum dicit̄ q̄ est ratio appetēdi alia non potest esse non appetibile ꝯceditur. et non sequitur essentia diuina non potest eē nō delectabilis: igit̄ non p̄t delectare. q̄ z si nō delectaret dāpnatū in se tñ esset sūme delectabile. ¶ Ad illd̄ Joh. xvii. dico q̄ nō ē ad p̄positū. q̄ phūs. xii metha. ponit q̄ actio intellectus est vita z ita poneret / q̄ videre p̄petuo esset vita eterna Et si dicas euāgeliū dicit vt cognoscāt te: hoc est vidēdo sicut tu glosas: ita z ego. z dico q̄ hoc est amādo: iō dico ad q̄stionē q̄ in forma humana iudicabit nullus dubitat: sȝ an scd̄m q̄ homo: dico q̄ iudicare principaliter hoc est efficaciter terminare non competit xp̄o scd̄am naturā humanaȝ / q̄ anima xp̄i nec tota creatura posset effectiue vnire aliquē intellectū ad videndū essētiam dinā. nec beata virgo hoc p̄sumeret p̄cipere: sȝ rogādo solū. Accipiēdo tñ iudicare p̄ determinare nō efficaciter: sȝ voluntate iperāte q̄ iplebit̄ ab illa p̄sona non tamē ab illa aīa. Sic dico q̄ secundū naturā humanaȝ iudicabit. vñ dico q̄ in natura humana honorabitur sicut pater: sȝ non scd̄m naturam humanā. vñ licet non habet imperium efficax p̄ncipale scd̄m naturā humanā. tñ tñ imperiū sicut sibi debetur nulli creature pure competet / q̄ illud qd̄ imperat efficaciter implebit̄ z nō ab aliqua persona q̄ ab illa cuius est hec aīa nulla aūt pura creatura pōt aliquid iperare q̄ ieuitabiliter cōplebit̄. nec esto q̄ debeat ipleri nō implebitur ab illa p̄sona. sed ab alia. iō nec tollit̄ a xp̄o scd̄ȝ naturā humanā qd̄ pōt sibi cōpetere / nec tribuitur sibi magis q̄ posset facere propter blasphemiā. ¶ Ad p̄mum p̄ncipale dico q̄ ille qui debet iudicare principaliter habebit potestatem supremā. non aūt opȝ q̄ iudicans secundo mō. ¶ Ad aliud dico q̄ Augu. itelligit q̄ p̄ appropriationem competit hoc v̄bo vt resurrectio scd̄m aīas. tñ toti cōpetit similiter de formatione corporum. ¶ Ad aliud concedo q̄ in forma gloriosa apparebit / q̄ qui semel fit gloriosus nūq̄ fit non gloriosus. Et tūc potest dici q̄ beati vident illam formam mali autem non. et tunc p̄t dici q̄ corpꝰ gloriosū pōt aliquomodo videri a brō. Et cum dicitur in ratione alterius positionis q̄ secundum formā hominis est dominus oīȝ q̄ redemptor. dico q̄ verū est: sed non principalis sed q̄tum ad illam p̄sonam est principalis. vñ sumus sibi obligati in hoc q̄ redemit nos secundū naturam humanā tanq̄ p̄ causam meritoriam. et sic habet introducere nos in celum. Sed ex hoc seq̄t̄ q̄ non sicut supremꝰ dñs sed fuit illd̄ meritū acceptum a supremo domino. ¶ Ad scd̄am questionē p̄mo q̄d sentit phūs: et pȝ q̄ posuit q̄ motus celi nūq̄ cessaret. vnā rationem ad hoc ponit xiii. metha. inconueniens ē ponere nobilissimam substantiam et nō sortiri finē suū: sȝ si non moueret non sortiret̄ finem suum. Aliqui derident rōeȝ suam / q̄ finis non consistit in mouere / sed in speculari vt ipsemet vult. x. ethi. Sed istud nō est ad intellectum aristo. q̄ fm̄ q̄ Auicēna distinguit duplicem vtilitatē domini ad seruū et ecōtra. vñ nō est seruus vtilis domino propter necessitatem domini sed econtra sic duplex finis et p̄fectio. Et philosophus non intellexit q̄ mouere sit finis et perfectio: sed speculari z diligere intelligentiam superiorem vel deū et ēt hoc ex necessitate vult cōformari illi inq̄tum potest: hoc est in dando esse p̄

motum localem:ita ꝙ optimũ finẽ ad quẽ est non
posset sortiri sine isto fine consequente.non ꝙ iste
sit finis intra:sed consequens ex perfectione:sed
non ex indigentia. Secunda ratio philosophi.ꝑ=
manens ⁊ ꝑpetuũ de necessitate hꝫ habitudinem
vniformẽ ad ꝑpetuũ: ita ꝙ nũꝗ͂ discõformiter se
habet nisi ad id qđ nõ est sẽꝑ igiẗ si nũc mouet cuꝫ
ipsa sit ꝑpetua ⁊ nobilis similiter ꝑpetuo moue
bit. Tertia rõ quidlibet quod ẽ in reꝝ natura vel
est necessariũ vel vt in pluribꝰ vel vt in paucioribꝰ
vel ad vtrũqꝫ in celo nichil est ad vtrũqꝫ necvt in
paucioribꝰ necvt i pluribꝰ tm̃:qꝛ tũc oppositũ eiꝰ
ꝯtigeret vt i paucioribꝰ. Nũc aũt oppositũ nulliꝰ ĩ
celo videmꝰ cõtigere:igiẗ q̇dlibet qđ est in celo est
necessariũ. Theologi tñ tenent oppositũ:qꝛ ysa.
lx.nõ indigemus.⁊c.posset tñ glosari ꝙ intelligiẗ
ꝙ deus tuus ⁊c. Etiã alia ẽ auctoritas Apoca. x.
Amplius tp̄s non est.⁊ posset glosari veꝝ ẽ ad i=
pletionem prophetie. Alia ratio posset adduci ꝙ
motus celi est tanꝗ͂ ad finẽ ad generationem isto
rũ inferiorum:igiẗ hoc cessante cessabit/qꝛ cessan
te fine cessãt ea q̄ sunt ad finẽ. istud confirmaẗ per
phm̃.ii.de genera.ꝙ latio solis in obliquo circu=
lo causat continuã gñationeꝫ et corruptionẽ phs
tñ derideret istas rões/qꝛ nũꝗ͂ poneret ꝑfectius
ꝑꝑ imꝑfectius tanꝗ͂ ꝑꝑ finem neqꝫ superiora ꝑꝑ
inferiora. Sed ex scriptura põt haberi ꝙ cessabit
motus post iudiciũ.qꝛ tunc habebitur finis ꝓpter
quem est. ¶ Item: Auicenna.ix.metha.ca.ii. cau
sa voluntarie mouẽs põt cessare.patet igiẗ ꝙ sine
inconuenienti potest motus celi tunc cessare. Et
probatio Auicẽne: est ꝙ nec moueẗ naturaliter:
nec violenter/qꝛ si naturaliter:igiẗ posset natura
liter cessare cũ perueniret ad id ad qđ moueẗ.etiã
cũ accessus sit naturalis ad id:ad qđ mobile mo=
ueẗ naturaliter recessus ab eodẽ erit innaturalis.
igiẗ cũ accessus mobilis sit eque naturaẗ ad q̇dlꝫ
vbi:igiẗ recessus a q̇lꝫ esse in naturalibus/nec est
violentꝰ cũ possit eẽ perpetuꝰ. Sed dubiũ est ꝙ
cũ post iudiciũ erũt cogitatiões ⁊ motus locales
beatoꝝ:igiẗ ⁊c.qđ tñ non potest esse sine motu ce
li. ¶ Itẽ:si starẽt corpa celestia haberẽt ĩmodera=
tã actionẽ in elemẽta directe opposita ⁊ tũc tãdẽ
corrumpenẗ/qꝛ cuꝫ accedit sol in obiecto circulo
corrũpunẗ elementa inferiora ꝗ͂tum ad plures ꝑ=
tes ꝗ͂ elementa superiora econtra cum recedit.
¶ Item:ꝓmo mõ posito impossibile ẽ aliqđ alio=
rũ remanere sꝫ motꝰ celi ẽ ꝓmus motuũ.viii.phi.
¶ Item:si starẽt corpora celestia ꝑpetuo foret te=
nebra in ꝑte terre equa soli. ¶ Ad ꝓmũ horum di
co ꝙ nõ est tp̄s in motu celi sicut quãtitas perma
nẽs in quãtitate.vñ nõ sũt ibi due quãtitates qua
rũ vna ẽ scđꝫ alios passio de genere quãtitatis.iõ
illud tp̄s qđ est passio motus celi postea nõ est. et
tamen poterit esse postea verꝰ motꝰ localis pro=
gressiuus et non ꝓgressiuꝰ tp̄s tñ non erit.qꝛ non
manente motu regulari nõ manet tp̄s nec obstat
ꝙ tp̄s est mensura motus:⁊ mẽsurata nõ possunt
esse sine mensura/⁊ tẽpus est mensura motꝰ ꝑ ac
cidens.vnde nõ est necesse ponere ibi duas quãti
tates/quaꝝ vna mensurat aliđ sicut vlna pãnũ.⁊
certum est ꝙ mensurata ꝑ accidens nõ dependẽt
in esse a mensura:vnde state celo pugnauit Josue
et tñ non fuit tp̄s:iõ credo ꝙ tp̄s non dicit vltra
motũ nisi relationẽ mensure non ꝗ͂tum ad tertiũ
motũ relatiuoꝝ:sed quantum ad primũ modum.
¶ Ad aliud dico:ꝙ articulꝰ cõdẽnatus est ꝙ stan
te celo ignis nõ ageret in stupã approximatã. vn
de nullã rationẽ hñt sic philosophantes ibi ꝓ se:
qꝛ et si esset motus celi adhuc ignis est eque ꝑfe=
cte habens formã suã sicut nũc.et stupa equaliter
est passum:igitur nichil reqritur ad actionẽ ignis
vltra naturã ipsaꝫ nisi habitudo ad celũ vt ad cau
sam motã:ita haberet tũc vt ad causam q̇escentẽ
nec sequitur plus elementa destrui tũc ꝗ͂ nũc.quia
motꝰ localis nichil facit ad gñationem nisi i hoc
ꝙ adducit generãs.nam forma agendi est ꝓpria
forma. Per hoc patet ad aliđ.qꝛ vbi est ꝓritas es
sentialis vel dependentie destructo ꝓmo destrui
tur posteriꝰ:sed nõ sic ẽ motꝰ celi primũ respectu
gñatiõis:qꝛ solum est adducens generãs: nec seq̇
tur ꝙ celũ destrueret oĩa:qꝛ sicut deꝰ est vniuersa
le agens toti nature volũtarie/ita post cessatio=
nem motꝰ est cã nõ agens:et põt voluntate anti=
qua non agere ad gñationẽ inferoꝝ sine miracu=
lo.sed in quo situ stabunt sol et luna. dicitur ꝙ in
illo situ in quo creata sunt ne appareat lux malis
sed hoc nõ est necesse:qꝛ tunc cũ semel trãsiuerũt
illũ situm non redibunt infra sex milia annoꝝ:et
non est necesse deũ tm̃ differre iudiciũ preter hec
creata erant in situ cõueniente ꝓductioni rerum
ideo ꝓbabile est ꝙ stabunt in opposito situ/ ne=
scio tamẽ i quo:qꝛ nõ plus naturalis vnꝰ situs ꝗ͂
alius. Crediẗ tamẽ ꝙ stabunt sic ꝙ emisperiũ no
strũ sic illuminatũ. Et tunc opꝫ addere ꝙ i oppo=
sito situ et tenebra ꝑpetuo. ¶ Ad primũ ꝓncipa
le cũ diciẗ/erũt in signa et tp̄a.dico ꝙ iste nõ est
finis p̄ncipalis/sed est finis sub fine. ¶ Ad aliud
dico:ꝙ assumptũ est veꝝ tẽpore sementis ⁊ mes=
sis. ¶ Ad aliud de intentiõe phi patet q̇d ipse sen
sit. Et cũ dicit ꝙ nullũ mouẽs cessat nisi ꝓpẗ fati
gationẽ falsum est de mouente volũtarie.sed veꝝ
est ꝙ oẽ qđ in mouẽdo fatigaẗ cessabit. ¶ Ad pri=
mã rationẽ phi adductam ꝓ secũda ꝑte.xij.Me.
dico ꝙ motus non est ꝑfectio celi nisi scđm q̇d in
hoc ꝙ adducit generãs:⁊ sic est q̇es ꝑfectio scđm
quid.qꝛ licet posset plures ꝑfectiões creare extra
nõ ꝗ͂ quiescendo i se tamẽ est eque ꝑfectũ. Dices:
motus est simpliciẗ ꝑfectior ꝗ͂ q̇es.dico ꝙ nõ cõ=
petit sibi quies vt est priuatio motꝰ:qꝛ nõ mouere
nullã ꝑfectionẽ. Dicit ꝙ simpliciẗ ꝑfectiꝰ est idem
esse ꝗ͂ ad aliud qđ habet i motu.neqꝫ valet illa di
uisio de motu celi ꝙ sit naturalis vel violẽtus.qꝛ
dictũ est prius ꝙ ex ꝑte passi aliquãdo est neutrũ
cũ nõ iclinat ad hoc nec ad eius cõtrariũ: iõ licet
sit ibi quedã habilitas ad motũ i hoc ꝙ ẽ spheri=
cũ tamẽ nõ habet iclinationẽ naturalem ad hoc
nec ad eiꝰ oppositum. Et cũ diciẗ ꝙ intelligentia
appetit dare esse:dico ꝙ cõicare esse nõ necessa=
rio cõsequiẗ eiꝰ ꝑfectionẽ qđ tñ poneret philoso=

phus. ¶ Ad aliõ cū dicit φ substãtia separata nõ
potest se aliter habere ad effectū q̄ nūc absq3 va
riatiõe falsum est / qz nõ agit naturalit / sed volun
tate antiqua vult tūc nõ mouere sicut prius mo=
uere. ¶ Ad aliud dico: φ aliquid põt cotingere in
celo vt in paucioribus: nec seqtur φ hoc sit ex de=
fectu agentis. qz qd cõuenit in paucioribꝰ põt ve=
nire ex libertate agentis et nõ solū ex defectu: si=
cut philosphus supponit. ¶ Distin. xlix. ¶ Q̃ō. j.

Irca istam distin
ctionem. xlix. querit̃ p̄mo vtr̄
beatitudo cõsistat ĩ operatiõe
Ꝙ non. qz habitus est magis
pfectus q̄ operatio. quia per
manētiora et diuturniora sūt
meliora. iii. Thopi. igit̃ mag̃
consistit in habitu. ¶ Item: agēs inquantū hmõi
non pficitur actione sua: qz si sic inquātū huiꝰ mu
taretur cū trãsiret ab imperfecto ad pfectū: sed bea
titudo est vltima pfectio: igitur habēs ipsam vlti=
mate pficitur. non igit̃ est in opatiõe. ¶ Itē: bea=
titudo / aut est vltimꝰ finis simulit̃ vel cõiũctio ad
vltimū finē. Nõ p̄mo mõ: qz vltimꝰ simpliciter ē deꝰ
nec scōo mõ: qz ꝯiunctio est relatio quedã nõ igit̃
beatitudo. ¶ Oppositū. j. Ethic. oĩno quorum ē
actus bonū est in ope: sed felicitas est opatio pfe=
cta. ibidem. ¶ Itē: illa felicitas nõ cõsistit ĩ habi=
tu: qz cū ille possit esse in dormiente: igit̃ dormi=
ens p totã vitã posset esse beatꝰ. ¶ Itē. habet̃. xii
Meth. ¶ Itē. ix. Meth. actus ē finis potētie: nõ
eñ videmꝰ vt habeamus potentiã: sed ecõtra. qd
patet vniuersaliter in habitibꝰ acq̃sitis: ⁊ simulit̃
de infusis. ¶ Item. ii. de celo. Ois substãtia cuꝰ
est opatio est ꝓpt̃ illã opationē. igit̃ in opatione ē
btitudo. Dicit̃ ad q̃stionē / φ btitudo ē ĩ eēntia bea
ti vno mõ. alio mõ in potētiis. in essentia p̄ncipa=
lius et potētiis minꝰ p̄ncipalit̃. Tñ imediatiꝰ est
perceptio in potentia q̄ in essentia: qz amor est q̄=
dam trãsformatio in amatū: vt vult Hugo. in co.
Dionysii ca. vii. de ecclesiastica hierarchia. vnde
p amorē qs despicit se et trãsformat se ĩ alter̃. vn
de deꝰ p quãdã circūincessionē est in creatura: et
hoc est p illapsū. ⁊ sic fit creatura deiformis ĩ actu
p̄mo: hoc ē q̄ deus: sicut carbo ignitꝰ quasi ignis
Istõ ꝓbat̃ tripliciter. Primo sic. illud principalius
beatificat̃ qd p̄ncipalius pficit̃ obiecto beatifico
essentia est hmõi: qz pficit̃ p illapsum ⁊ potentia
tm̃ terminatione p actū. Secundo sic. eo mõ pfi=
cit beatitudo essentiã φ dispositio ꝓxima que est
gratia. sed gratia est p̄ncipalitꝰ in essentia et vlte=
rius redūdat ĩ potētias. igit̃ ⁊ beatitudo. Tertio
iusticia distributiua reqrit φ magis meritū maio
rē habeat pfectionē ⁊ principalitꝰ. sed essentia est
p̄ncipalior potentia. igitur scōm iusticiã distribu=
tiuã principalitꝰ beatificabit̃: ⁊ pfectiꝰ est in essen=
tia: qz apprehēsio est p intellectū / degustatio p vo
luntatem scōm Hugonem de ecclesiastica hierar=
chia. Et cū ista duo requirant̃ / igitur erit in illis.
¶ Cõtra: iste illapsus nõ est p hoc φ deꝰ alit̃ se ha
beat ĩ se q̄ priꝰ. nec p hoc q̄ alit̃ sit presens bono
angelo vel malo. cū sit tripliciter in oĩ creatura. igit̃
non põt esse iste illapsus in bono ⁊ nõ in malo ni=
si qz alia noua forma est ĩ hac creatura q̄ nõ ĩ alia
igitur iste illapsus erit p formã specialē. ⁊ tunc il=
la forma est beatitudo eiꝰ. sed hoc est falsum: qz
ista forma esset actꝰ primus. sed p actū primū qui
nõ est opatio nõ potest creatura cõiungi immedia
te essentie diuine: q̄ est obiectū beatificū. ¶ Item
iste illapsus ē p̄us natura q̄ operatio potētie cum
sit actus p̄mus: sed actꝰ primus sine cõtradictiõe
potest separari ꝑpetuo ab opatione: igit̃ sine con
tradictione posset ꝑpetuo dormiens esse beatus.
¶ Item: eo mõ proportionabilit̃ ē btitudo in cre
atura sicut in deo: sed deus nõ p hoc φ est idē sibi
est formalit̃ beatꝰ: imo ex hoc φ est intelligens et
volens se: aliter eñ ex beatitudine nõ posset ꝓba
ri voluntas: nec intellectꝰ in deo plusq̄ in lapide.
qz et si nec haberet intellectū nec volūtatē / adhuc
esset idem sibi sicut lapis idē sibi: sed inquãtū vo=
lens et intelligens deū. ¶ Item: ex medio de gra
tia sequit̃ oppositū: qz essentia nõ primo pficitur
gratia / igitur nec beatitudine. aña p3: qz qd pficit
actiuū inquãtum illuminatū pficit ipsum: vt in om
ni actione sicut pfectio q̄ cõuenit soli inq̃tū illumi
natū actiuū cõuenit sibi in omni actione. S3 gra=
tia nõ pficit essentiã inquãtū illuminatū actiuum:
qz nõ inquãtum actiuū actiõe volūtatis: qz intel=
lectio p̄cedens volitionē nõ formalit̃ est gratuita
igitur gratia non est eius inquantum actiuū omi
actione. Pret̃ hoc mediū adductū de iusticia di=
stributiua nõ concludit φ iusticia distributiua eo
mõ distribuit bonū alicui quo põt esse sibi magis
bonū. aĩe est conferat̃ sibi perfectio vt operatio q̄
põt attingere immediate vltimū finem. nec sequi
tur: eēntia est nobilior potētia: esto φ sint distincta
igit̃ d3 sibi tribui imediate: qz eēntia aĩe est nobili
or q̄ potētia visiua vt in oculo. nõ tñ tribuit̃ visio
eēntie aĩe imediate sed oculo: qz hoc ē sibi melius
sic ex alia pte. qz forma que est actus primꝰ seu p=
fectio nõ põt cõiungere immediate vltimo fini. ꝓ
pter hoc non põt beatitudo eē pceptio accidenta
lis vt volunt ponere: ita φ q̄q̄ sit pceptibilis ac=
cidit tñ φ pcipiatur ab habēte: qz si sic beatitudo
vt beatitudo solum eēt pceptibilis ⁊ nõ actu pce=
pta ab hñte. ⁊ tunc nõ delectaret habentē. Nunc
aūt sicut miseria sufficienter h3 de se tristiciã: ita φ
nõ latet habentē. Dico igit̃ ad q̄onē φ btm̃ eē est
cui complete bñ est: sicut miserū eē ē φ caret eo si
ne quo nõ põt bene eē / ⁊ natū ē illud habere. S3
quicq̄d natū ē cõiungi bono suo si sibi cõiungat̃ si
bi bene est. Nunc aūt nõ potest complete bñ eē ni
si cõplete cõiungat̃: cui natū est cõplete coniungi:
qz caret illo bono extrinseco sibi qd natū ē hr̃e: et
bono interiori caret quo natū ē ꝯplete illi extriori
cõiungi. Nunc aūt si nõ cõiungatur optio suo cõ=
plete ⁊ vltimate nõ est sibi cõplete ⁊ vltimate bñ
Et qz illõ optimū cui natū est ꝯiungi aliq̄ñ ē opti3
suū: nõ tamen simpliciter. Aliq̄ñ vero est optimū
suū ⁊ simplr̃ optimū ĩ vniuerso: qz qd ē finis me=

ritorum alicuiꝰ est immediate. aliter enī esset processus in infinitū in causis finalibꝰ: ⁊ tunc nullum esset optimū simplr. igiť oportet ꝙ aliqđ ens sit natum ꝯiungi suo optimo quod est simplr optimum in vniuersali: qđ vero suo optimo qđ non est simplr optimum: licet sit optimū cui natum ē coniungi: et tunc pōt simpliciť bū esse: illud vero qđ coniungiť optimo simpliciť non solum habet bū esse sibi: sꝫ bū esse simpliciter. Beatitudo igiť distinguiť in beatitudinem simpliciť ⁊ fm qđ: ista vero ꝯiunctio non pōt fieri ad id cui natū est cōiungi sine aliquo intrinseco sui. igiť beatitudo est ꝑfectio cōiungens simpliciť suo optimo. Ex his patet ꝙ īpossibile est ꝙ ꝑ actū ꝑmum ꝯiungať aliquid ad oppositū simpliciť: qꝛ non est natū attingere ad ipm nisi ꝑ opationem. igiť beatitudo simpliciter q̄ est intra no est nisi in opatione eius in q̄ natū est coniungi suo optimo: sic nec beatitudo simpliciť: qꝛ quando expectať vlterioꝛ cōiunctio nondū habeť vltimata: immo adhuc caret duplici bono interioꝛi ⁊ exterioꝛi. Istud pꝫ ꝑ Aug. xiij. de trini. v. beatus est q̄ habet oīa que vult: ⁊ nihil mali vult: ꝙ nō intelligit q̄ habet omnia diuisiue: sꝫ omnia q̄ potest ordinate velle vnitiue quod est multum ꝑfectius habere ꝙ̄ habere illa in se formaliter ⁊ diminute. Ad hoc est Boetiꝰ. iij. de cō. beatitudo est status oīm bonoꝝ aggregatiōe ꝑfectus status hoc est ꝯgregatio vel perfectio ꝯgregatiua oīm bonoꝝ ⁊ est vnitiue. Idē patet. i. ethi. beatitudo est opatio optima fm virtutē ꝑfectam: ⁊ fm vitam ꝑfectam. ¶ Ad ꝑmū ꝑncipale dico. ꝙ beatitudo est ꝑfectio īntrinseca habenti ꝯsistens ī opatione: ⁊ est ꝑfectioꝛ habitu. vñ vniuersaliter actus est ꝑfectioꝛ habitu ceteris paribꝰ: qꝛ habitus posset esse ita intēsus ⁊ actus ita remissus ꝙ habitus excederet. Et cum dr ꝙ ꝑmanentioꝛa sunt meliora: dico ꝙ veꝝ est ceteris paribus. vñ vniuersaliť ꝯsiderationes tertii. thop. intelligēde sunt ceteris paribus vt ipsemet ibidē vult ⁊ non vult loq̄ i lōge distantibus. vñ si non distāt aliqua nisi i hoc ꝙ vni ꝯpetit diu durare ⁊ alteri repugnat meliꝰ est bonū diuturnius ꝓpter hoc in ꝓposito actus est ita natus esse diuturnꝰ sicut habitꝰ: qꝛ habita ꝑfecta ꝯiunctione nunꝙ̄ cessabit ille actꝰ in quo cōsistit felicitas. ¶ Ad aliud dico: ꝙ ratio ꝯcludit inevitabiliter de opatione q̄ est actio ꝓductiua de genere actionis: qꝛ agens est perfectius ex hoc ꝙ agit tali actione: sed ista operatio in qua consistit beatitudo est de genere qualitatis. ¶ Ad aliud dico: ꝙ beatitudo illa de qua loq̄mur qua formaliter creatura est beata: neqꝫ est vniuersalis finis simpliciter neqꝫ ipsa coniūctio ad vltimum finem licet vno mō puta obiectiue posset beatitudo dici virtualiter. vnde beatitudo non est illa coniunctioni si fm ꝙ hic est predicatio causalis neqꝫ est operatio: qꝛ beatitudo est habitatio vltimi boni ⁊ cōsistit i opatiōe vltimata: sꝫ alia sit btitudo simplr ex.

Quest. ii. Utrum beatitudo simpliciter ꝑ se ꝯsistat in actu intellectꝰ vł voluntatis: Qꝫ in actu intellectus. qꝛ Ioh. xvij. Hec est vita eterna ꝑfecta vt cognoscāt ⁊c. ¶ Item: Augu. i. de tri. penul. visio est tota merces. ¶ Item: ꝑmo ethi. x. ⁊ xii. metaphi. ꝑ totum ponit ꝙ in speculatione sapientie ꝯsistit felicitas substantiarum seꝑatarum: ⁊ sic eis assimilamur. ¶ Item. i. ethico. felicitas est bonū ꝑ se sufficiēs. ¶ Item: Io. xiiii. dñe ostēde nobis patrē ⁊ sufficit nobis. ¶ Oppositū. Augu. xiii. de tri. v. beatus est q̄ habet quicq̄d vult ⁊c. hoc ꝑtinet ad actū voluntatis. ¶ Itē: Augu. i. de doctri. xp̄iana circa mediū. Sūma merces est amore inherere. hoc est frui que ꝑtinet ad actum voluntatis. ¶ Circa questionem omnes conueniunt in hoc ꝙ beatitudo est in opatione optima: ⁊ illa opatio erit īmaterialis: igiť simpliciter poniť in opatione intellectus vel voluntatis. Diciť tamen ꝙ ꝯsistit in opatione intellectus ꝑncipaliter ⁊ originaliter: sꝫ cōpletiue in actu voluntatis quare accidētaliter sicut pulchritudo vel decoꝛ ꝑficit iuuenem. Qꝫ nō cōsistat in actu voluntatis ponitur: qꝛ beatitudo est ꝑmum volitū: sed tamen actꝰ volūtatis non ē ꝑmum volitum: qꝛ nulla potentia habet actū suū ꝓ primo obiecto: qꝛ non potest habere actum ꝓ obiecto nisi actum reflexū. Nullus igiť actus voluntatis est beatitudo. ¶ Itē: actus voluntatis ē ipsius finis vt finis. igiť eius ꝑ se est ordinari ad finem. igiť in actu voluntatis non consistit beatitudo. Scđa ratio eoꝝ: beatitudo intrinseca nō potest esse vltimū simpliciť: sed coniungens cum vltimo hoc nō conuenit ꝑ actū voluntatis: quia voluntas desiderans finem nō coniungitur ei: qꝛ delectationi ꝑ̄supponitur adeptio finis: qꝛ nō ꝗescit in fine nisi ꝑus habeat hoc nō conuenit nisi ꝑ actum intellectus. ¶ Itē: si finis extra esset pecunia finis itra eēt possessio pecunie: ⁊ tūc delectationi ⁊ ꝗetatiōi ꝑexigiť adeptio pecunie: etiāꝫ in sensu sensibili est finis extra finis intra est sensatio: ⁊ illa delectatio que est i sensu ꝑ̄supponit finē adeptū. Cōtra ista: finis extra ē simplr optimuꝫ: igiť simplr magis volendū appetitu libero scđm rectā rōnē ꝙ appetitu naturali ē magis volēduꝫ. Sꝫ appetitu naturali q̄ sunt ꝓximioꝛa vltimo qđ appetiť inꝙ̄tū hmōi sunt magis appetēda. igitur ⁊ appetitu libero recto. ¶ Itē: voluntas pōt velle suū velle sicut itellectꝰ itelligere suū intelligere. aut igiť vult suū velle ꝓpter itelligere vel nō. si sic ꝯ̄ rectā rōnem esset. qꝛ Anselmꝰ. ii. cur deꝰ hō ca. ꝑmo. Ordo ꝯuersus esset si volūtas velit suuꝫ velle ꝓpter intelligere. ¶ Ad rōnē igiť cū dr beatitudo est ꝑmū volitū ꝑmū itelligibile. igiť opꝫ ꝙ intelligať de ꝑmo post ꝑmū ex qđ est simpliciť ꝑmū. Et dico ꝙ illud est amare deū. vñ si volūtas post ꝑmū volitū ex vel alia ⁊ ꝑfectionē alioꝝ maxime vult ꝑfectionē suā ⁊ magꝭ ꝙ̄ alteriꝰ potētie ⁊ sic ꝑmū post volitū ex ē velle se velle illđ bonū. Et cum dicitur postea ꝙ voluntatis est per se ordinari ad finem. igitur velle non est vltimus finis concedo: sed est vltimus finis sub fine. ¶ Ad aliam rationem cum dicitur: ꝙ beatitudo primo coniungit ad vltimuꝫ finem: conceditur: sꝫ ꝑ actū

intellectus p̃mo coniungi creatura ad vltimum. Dico q̃ primitas duplex: primitate via gñatiõis vel p̃fectionis. Si intelligitur primo mõ concedo: et tunc ex hoc sequit̃ oppositum. q: p̃hus. ix. metaphisi. ex intentione probat actum p̃fectiorẽ potentia p̃ hoc q̃ posteriora via generatiõis sunt p̃ora via p̃fectionis. Si intelligat̃ scđo mõ: dico q̃ non p̃fectius coniungant̃ vltio fini p̃ actum intellectus: neq3 eque p̃fecte: s3 p̃ actum voluntat̃. neq3 est desideriũ sola passio sicut ipsi supponunt q: desiderio meremur et solis passionib9 non. Vñ aliq̃s est actus voluntatis quo cõiungimur perfectius vltio fini q̃ per aliquẽ actum intellectus: q: tamen nõ habet q̃s vltimam p̃fectionem perfectius mouetur ad habendũ per desideriũ q̃ p̃ actum intellectus. igitur habito vltimo perfectius erit quietatio p̃ actũ volũtatis q̃ intellectus. Ad hoc est Anselmus de cõce. virgi. ca. iiij. sola volũtas dña et potest fingere se etc. siue obiectũ causet volitionem siue voluntas de quo alias. vñ possibile esset maiorem immutationẽ esse ab obiecto absq3 maiori inclinatiõe in appetitu sicut dictũ ẽ supra de immutatione sensus beati et dãpnati: et cõcedo q̃ aliter se habet q̃ prius cũ est p̃fecta quietatio verũ est per actum volũtatis. Vñ omni modo quo potest habere illam adeptionẽ p̃ intellectum potest p̃ actum volũtatis et perfectius. Ad hoc arguit̃ ad questionem ex obiectis q̃ obiectũ intellectus est verũ obiectum volũtatis bonum. Sed verũ est propinquus enti in eo q̃ ens: igit̃ est perfectius. ex eodem medio arguit̃ cõtrarium: q̃a ratio boni est nobilior ratiõe verbi. Tũ: quia qđ est per essentiã bonum est nobilius q̃ q̃ est p̃ participationem bonũ. Tũ: quia nobilius est bonum vniuersale q̃ qđ bonũ sicut obiectum volũtatis ẽ bonum p̃ essentiam: obiectum intellectus bonum p̃ participationẽ. Similiter obiectũ voluntatis vniuersale bonum verum est qđdam bonum. dico tamen q̃ neutra ratio est simpl'r alia nobilior ex p̃te rei neq3 ibi realis: q: in toto ente vbi inuenit̃ ratio vnius et alteri9: iõ nulla nobilior alia realit̃ nisi hoc sit solũ ratio tributa ab intellectu nr̃o: q: si cõparet̃ ad p̃ora vt ad p̃sonas diuinas nulla rõ nobilior alia realiter: q: tũc vel oporteret concedere q̃ ratio filii esset nobilior ratiõe spiritus scti realiter vel ecõtra cũ filio cõpetat ratio verbi in se p̃or illis nobilior ratio boni nec ecõtra: iõ habet nobilior: s3 actus volũtatis q̃ intellectus. Nõ tamen teneo p̃ hac rõne et cum d' q̃ vez est propius enti ex hoc videret̃ sequi oppositũ: q: p̃pter hoc erit potentialius q̃ bonũ sicut ens gñale potentialius quocũq3 ente speciali. Ista tñ respõsio nõ satisfacit: q: si posset accipi ratio entis precise ipsa esset nobilissima rõ. vñ non cõparat̃ ens gñale ad specialia sicut ma'ia ad formã potentia ad actũ: s3 magis in rõne cause ad causatũ sicut subiectũ ad passiões: et sic q̃ est sibi p̃pinqui9 est nobilius. iõ dico q̃ aliq̃d potest esse p̃pinquius p̃fectiori in vno ordine: aliud vero in alio ordine: et tunc illud dicet̃ simpl'r p̃fectius qđ est sibi p̃pinquius in illo ordine s'm quẽ plures p̃fectiones ab eo p̃cedunt: et in eo qđ sibi magis appropinquat̃ in sua p̃fectione summa sicut exẽplificatũ est p̃us q̃ quãtitas est simpl'r p̃fectior omi quãtitate: et tñ in suo ordine quãtitas est p̃pinq̃or subẽ q̃3 qualitas: iõ imp̃fectissimũ vni9 est perfecti9 perfectissimo alteri9. Sic in p̃posito in ordine ad potẽtias operatiuas sit vez p̃pinquus enti q̃3 vez. Scđo arguit̃ ex habitu habit9 ille est nobilior q̃ ad nobilius disponit: s3 hmõi est habu9 intellect9: quia ad operationes sapiẽtie vt habet̃. i. metaphisi. et vi. ethico. q̃ sapia est nobilissim9 habu9. Ex eodem medio arguit̃ 9trium per ap'lm. i. ad Corint. xiii. caritas est nobilissim9 habit9. Et s'm Augu. xv. de tri. xviii. Videt̃ respõsio ad ista q̃ caritas ẽ nobilissimus habitus in via: tñ in patria habitus glorie est nobilior. S3 9 hoc arguit̃ per Hugonẽ vii. de ecclia'stica hierarchia. Sup̃mus ordo nuncupat̃ a sup̃mo dono seraphin qđ est ardor feruoris caritatis. ¶ Itẽ: p̃fectissim9 habit9 est caritas igit̃ p̃ficit s'm simpl'r p̃fectissimã capacitatẽ quam habet viator: igit̃ cũ illa sit capacitas voluntatis videt̃ q̃ in patria ista est p̃fectissima capacitas: et p̃ cõsequẽs nobilissimus habitus erit caritas ĩ patria sicut in via. vñ dicit ap'lus. Caritas nõ excedit. ¶ Ad rõnes dico: q̃ p̃hus nunq̃3 distinxit in p̃ncipiis op̃andi intellectum a volũtate neq3 ad intra neq3 ad extra habet̃. iii. de aĩa q̃ sunt vnum p̃ncipiũ. Vñ cum loquit̃ de habitu intellectuali: vel p̃ncipio operatiuo nõ excludit voluntatẽ: q̃a vtrũq3 d' intellectuale distinguẽdo 9 materialia nec dicit q̃ solus intellectualis sufficit vt distinguatur 9 volũtatẽ nec q̃ n̄ sufficit: s3 hoc tacuit. Tertio arguit̃ de actib9 actus intellectus est nobilior actu volũtatis: q: causa efficiens ẽ nobilior effectu. S3 actus intellect9 est causa equoca act9 voluntatis. Ex eodẽ medio arguit̃ 9trium: q: voluntati 9petit ĩperium. igit̃ actus volũtatis est nobilior. Idẽ p3. ix. metaphi. posteriora via gñatiõis sunt nobiliora. Ad hoc Anselm9. Cur deus hõ. et Aug. xix. de ciui. dei. xiiii. Dico q̃ actus intellect9 nõ est totalis causa act9 volũtatis. Nunc aũt ista p̃positio causa equoca efficiens est nobilior effectu est intelligenda de causa totali de cã equoca partiali nõ 9cludit. S3 actus intellectus est cã p̃tialis actus voluntatis: q: si p̃mus actus est naturalis q̃cunq3 circulationes fiãt totum in illo ordine q̃3diu durãt est naturale. Vñ si q̃s audiat aliqđ delectabile naturalit̃ immutat̃ sensus exterior et fantasia et nisi impediat̃ statim brutũ vel qđcũq3 aliud immutatũ exequit̃ nisi inmutet̃ ab excellẽtiori: et tunc dimittit et p̃sequtur illud. iõ si intellectio esset totalis cã voluntatis totũ esset naturale sicut p̃mus actus intellect9: et tũc nihil nobis eẽt meritoriũ nec demeritoriũ. S3 l3 cã superior nõ sit totalis cã: tñ ẽ simpl'r perfectior effectu: q: est ĩ ordine superiori et ĩpossibile ẽ duas superficies esse eque perfectas in vniuerso. Nunc autem licet voluntas non sit totalis cã actus intellect9: ẽ tñ cã ĩperãs. ẽ ig' in gradu simpl'r p̃fectiori. Quarto ar':

Nota

Quarto act9 intellectus ẽ cã volitionis

Illud est eligibilius qd̄ sine alio esset melius et eligibilius: qꝛ circūscripto intellectu ⁊ actu eiꝰ nō remanet de actu volūtatis nisi appetitꝰ naturalis sicut inclinatio grauis ad centrū. Sꝫ circūscripta voluntate ab intellectu remanet intellectio ⁊ visio in ꝓpria specie. Ex eodē aliter arguit̄: qꝛ eligibilioꝛ est dilectio si possit esse ꝑ se ꝙ̄ itellectio: qꝛ eligibilius est quo hn̄s est simplr̄ bonꝰ ꝙ̄ quo non est simplr̄ bonꝰ: sꝫ dilectio ⁊ si esset ꝑ se faceret habētē simplr̄ bonū non sic intellectio. ¶ Ad hoc est Aug. xi. de ciui. dei. xxviij. vel. xviij. nō est quisꝙ̄ bonus nisi qꝛ amat bonū. ¶ Itē: in hijs q̄ nō includūt se vt viuere ⁊ esse cuius oppositū est odibiliꝰ illud est meliꝰ: sꝫ ignorātia nō posset esse ita mala sicut odire deū: igit̄ si possent eē ꝑ se ita bonū sicut diligere. ¶ Itē: cognoscendo ⁊ non amando necesse est peccare: qꝛ sicut nō potest peccatoꝛ actu cogitare de pct̄ō sine displicētia: ⁊ non peccare: sic nec actu cogitare deū seu videre: ⁊ oppositū diligere. ¶ Preterea: hoc nō intelligere ⁊ si nō habeat qn̄ pōt haberi nō est vitupabile: sꝫ non amare qn̄ pōt haberi est vitupabile. igitur amare melius est ꝙ̄ intelligere. ¶ Ad rōnē dico: ꝙ si possit dilectio ꝑ se adhuc nō esset sola inclinatio naturalis in obiectū sicut grauis ad centrū: qꝛ volūtas est q̄dam potentia opatiua: ⁊ iō si possent separari nobilioꝛ eēt dilectio. Si tn̄ possit eē dilectio de potentia dei absoluta ⁊ nō simul cognitio causata ab obiecto vel a deo nescio nec affirmo nec nego. ¶ Quinto arguit̄ qd̄ est minꝰ depēdēs in ꝑfectione alio est nobiliꝰ eo. Sꝫ actus intellectus est minus depēdēs in ꝑfectione ꝙ̄ actꝰ volūtatis cū actus volūtatis dependeat ad actū intellectus tanꝙ̄ ad ꝑmum. Ex eadē depēdētia arguit philosophus ꝯtrariū. ix. metaphisice. qꝛ posteriora sunt ꝑfectioꝛa ⁊ necessario dependēt posteriora via gn̄atiōis tanꝙ̄ ad ꝑ̄fecta. Silr̄ forma dependet ex materia ⁊ ꝑ̄fecta via gn̄ationis natura nec tn̄ est ꝑfectioꝛ forma: ⁊ tn̄ materia vel ꝑmū ꝑ̄existit. Preter hoc sustinētes illam viā dicunt ꝙ deus nō pōt facere albedinē sine supꝼicie: ⁊ nō sequit̄ ꝙ supꝼicies est nobilioꝛ: quia q̄libet spēs qualitatis est simplr̄ ꝑfectioꝛ omni specie quātitatis. Uñ dependentia ad ꝑus originē istis gn̄alibꝰ magis cōcludit ꝑfectionē ꝙ̄ nō depēdētia. ¶ Sexto arguit̄ ex pte impuritatis purioꝛ est actꝰ intellectus ꝙ̄ volūtatis: qꝛ intellectus nullam impuritatē trahit ab obiecto: qꝛ intelligere malū nō est malū actus volūtatis facit: qꝛ velle malū est malum. Preter hoc alia est impuritas in volūtate: qꝛ in volēdo rem est motꝰ aīe ad rem vt in se est itelligendo ecōtra. Nunc aūt impurioꝛ est res vt in se ꝙ̄ ī itellectu. Ex ꝑmo seq̄tur eius cōtrariū: qꝛ illd̄ est purius ⁊ meliꝰ cuiꝰ corruptio peioꝛ: sꝫ est non velle ꝙ non intelligere. ¶ Cōtrariū scd̄i sequit̄: qꝛ vt ipimet concedūt actus volūtatis ē nobilioꝛ respectu supioꝛum ꝙ̄ intellectus: cum superioꝛa habeant esse nobilius vt in se ꝙ̄ in anima. Econtra respectu inferioꝛū ꝙ̄ in anima: sed si optimum in hoc genere est melius optimum in illo genere. igitur simpliciter. Et ratio est: quia species non sunt equales. igitur si optimū in hac specie nobiliꝰ optimo in illa ꝙ̄ licet indiuiduū huius quālibet indiuiduo alterius: ⁊ non seq̄tur ꝙ sit impꝼectioꝛ ex hoc ꝙ velle malū est malum: quia ex perfectione voluntatis est: q̄a possit habere actū respectu cuiuscunqꝫ obiecti bonum et malum intellectus nō moꝛaliter: q̄a aliter sensatio esset simpliciter melioꝛ volitione ꝙ̄ ꝑma immutatio eius nō possit esse mala. Preter hoc circa qd̄cunqꝫ obiectū cōuenit volūtatem habere bonum actuꝫ: qꝛ potest positiue nolle malum sicut velle bonū. Nec valet secundum: quia in ꝓposito multum maioꝛ est puritas rei vt in se q̄ꝫ vt in intellectu loquendo de obiecto beatifico. ¶ Septimo arguit̄: itellectꝰ hꝫ ī se obiectum: volūtas non. quia. vi. methaphisice verū ⁊ falsum sunt in mente: bonū ⁊ malum in re. ¶ Contrariū arguitur ex eodē: quia illud est simpliciter ꝑfectius qd̄ habet vltimum ꝑfectum ꝑfectioꝛi mō ex parte eius: sꝫ voluntas ꝑfectioꝛi mō habet eius ex pte obiectum beatificū q̄ꝫ intellectus: qꝛ sic efficitur homo diuinus. Nunc aūt vtraqꝫ potentia habet opationem ꝓpriam in se: ⁊ eq̄liter obiectum beatificū per illapsum: sꝫ per actū voluntatis ꝑfectioꝛi mō vnitur obiecto vt ī se q̄ꝫ per actū itellectus: ⁊ manifestū est ꝙ multum nobilius esse habet obiectum beatificū in se q̄ꝫ ī intellectu. Et cū dicitur: verum ⁊ falsum sunt in aīa dico ꝙ possunt esse in mente vt cognoscunt̄ cognitione abstractiua: sꝫ vt cognoscunt̄ cognitione intuitiua nō solum sunt in mente: sꝫ in re: qꝛ cognitio intuitiua est rei existētis vt in se. Similiter bonum ⁊ malū sunt in anima vt cognoscunt̄ abstractiue: sꝫ sunt in re vt cognoscunt̄ intuitiue: iō simpliciter ꝑfectius est velle vltimum q̄ꝫ intelligere vel videre. ¶ Ad primum ꝑncipale dico scd̄m ꝙ prius dictum est ꝙ cognitio est vita. xij. metaphi. ⁊ cognitio eterna vita eterna. Et si dicas est vita beata: dico ꝙ hoc est vt cognoscant te fruēdo et amando. Et sicut non habet̄ expꝛesse ab euange. siue glosa. ꝙ cognitio eterna est vita beata. Sic ex alia parte glosat̄ euangeliū amando sicut ipsi videndo. ¶ Ad aliud Aug. ꝑmo de tri. pēnultimo dico ꝙ summū ꝑ̄mium illius potētie est visio: nō tamen summū totius hoīs. vn̄ potest ꝯcedi ꝙ visio est tota merces ipsius intellectꝰ: ⁊ sic vlr̄ possunt glosari oēs auctoꝛitates ꝓ illa pte ꝙ est summa ꝑfectio potentie talis: sed non totius hominis. ¶ Ad aliud patet per idem: ꝙ in speculatiōe consistit felicitas: ⁊ ꝙ sapientia est nobilissimꝰ habitus: verum est illius potentie: non tamen totiꝰ hominis: ⁊ sic assumlamur substantijs separatis verum est scd̄m intellectum. Per idem patet ad dictum philosophi pꝛimo ethico. ꝙ felicitas est bonum per se sufficiens: vel dicendum: ꝙ philosophus non ponit felicitatem in intellectu excludēdo voluntatem: sed ponit intellectum et voluntatē vnū pꝛīcipiū respectu opatiōis in qua ꝯsistit felicitas: qꝛ ad illā concurrūt intelligere et velle. ¶ Ad aliud cuꝫ dicit̄: ostende nobis pr̄em: ⁊ suf-

ficit nobis: verum est quantum ad instructionem de trinitate vel quantum ad fidem quam docuit: non quia in ostensione illa essent discipuli beati: sed quia non adhuc complete erant instructi quantum ad trinitatem. Et ideo respondit dominus Philippo. qui videt me videt et patrem: igitur si in visione fuisset beatitudo: ita beati fuissent prius sicut videndo patrem.

Quest. iij. Ertio querit: vtrum beatitudo per se consistat simul in actu intellectus et voluntatis: Quod sic. Aug. xiij. de tri. v. beatus est qui habet quicquid vult etc. Sed non solum debet quis recta ratione velle amare deum sed debet velle videre deum: igitur essentialiter ad beatitudinem pertinet videre deum et amare: vt prius probatum est: igitur in vtroque actu consistit. ¶ Item: aut habere quicquid vult conuenit per actum voluntatis vel per actum intellectus: ita quod illud habere sit amando vel intelligendo non volendo: probo: quia hoc non esset aliquem habere quicquid vult vbi velle quicquid vult cum omnis actus voluntatis sit velle. Sed viator sic posset esse beatus: quia posset velle quicquid vult: igitur consistit in videre: igitur habere quicquid vult est per actum intellectus. ¶ Item: essentialiter et principaliter consistit beatitudo in illo actu quo distinguitur beatus a non beato quam in illo quo conuenit: quia beatitudo consistit in actu perfectissimo: sed perfectius est quo distinguitur perfectum ab imperfecto quam quo conuenit cum eodem. Nunc autem beatus non distinguitur a non beato per actum amandi: sed per actum videndi deum: quia viator amat deum: sed non videt deum sicut beatus in hoc distinguitur. ¶ Oppositum: de ratione cuiuslibet ordinis est quod status sit in vno: igitur in ordine finium status est ad vnum finem extrinsecum: et in ordine intrinsecorum ad vnum intrinsecum. Sed isti duo non sunt vnum per se: igitur nec duo fines intrinseci sunt vnus finis per se. Dico ad questionem quod beatitudo essentialiter et per se consistit in vtroque actu: quia beatitudo consistit in vnione perfectissima ad optimum simpliciter. Sed non potest aliquid perfectissime vniri suo optimo nisi vniatur secundum quamlibet potentiam secundum quam possibile est vniri. Sed conuenit creaturam vniri perfectissimo suo immediate secundum intellectum et secundum voluntatem. probatum est prius secundum intellectum: quia non possumus velle incognita. ¶ Item: super illud idem competit alicui mouere ad terminum: et quiescere in termino adepto: sed conuenit moueri vtroque modo ad finem vltimum: quia tam secundum intellectum quam secundum voluntatem tendit creatura in vltimum finem. igitur secundum vtrumque quiescit in fine adepto. ¶ Addo tertiam rationem quia ad perfectionem alicuius in actu primo requiruntur plura ad perfectionem eiusdem in actu secundo requiruntur plura illis pluribus in actu primo proportionabilia. Sed ad actum primum creature beatificabilis equaliter requiruntur intellectus et voluntas. igitur in actu secundo ad completam beatificationem requiritur beatificatio vtriusque potentie. ¶ Confirmatur: impossibile

i. opio ad qstionem.

est aliquam naturam esse perfecte quietatam et non secundum quodlibet in ea: quia tunc restaret ibi aliquid beatificandum. Sed in natura beatificabili est tam intellectus quam voluntas: igitur si illa natura perfecte quietatur oportet quod intellectus et voluntas perfecte quietentur. ¶ Alia opinio ponit directe contrarium: quia secundum philosophum. i. ethico. felicitas est operatio optima secundum optimam virtutem ex hoc arguitur: impossibile est plures potentias naturales esse simpliciter optimas eiusdem nature siue sint virtutes naturales siue superaddite. Similiter impossibile est plures habitus simpliciter optimos esse eiusdem. igitur perfectio que consistit in optima operatione que est summa perfectio non potest esse nisi tantum vnica. igitur tantum vnica operatio simpliciter optima et vnica summa perfectio in ipsa consistens. ¶ Item: operationes iste intellectus et voluntatis differunt specie: sed impossibile est duas species in vniuerso esse eque perfectas: quia comparantur numeris. viij. metaphi. igitur vna erit simpliciter perfectior: et tunc in illa consistet summa perfectio. Preter hoc: esto quod possent esse due species eque perfecte: tamen impossibile est quod sint due species simpliciter eque immediate respectu primi entis. igitur operationes intellectus et voluntatis non erunt eque perfecte cum per vtramque posset quis coniungi deo immediate suo modo. ideo videtur quod sit mediandum inter istas opiniones: et sicut prius dictum est beatum esse est cui complete bene est: et hoc non conuenit nisi coniungatur illi quod est simpliciter optimum quantum possibile est: et hoc non potest nisi sit aliquid immediate coniungens creaturam simpliciter optimo. ¶ Item: distinguo de immediate coniungente. Vno modo potest dici immediate: quia nulla perfectio mediat in ratione coniungentis. Secundo modo: quia nullum aliud immediatius coniungit in illo genere: tamen vnum immediatius dicitur coniungere: quia intimius: sicut agens perfectius et imperfectius vtrumque immediate attingit passum: tamen dicimus quod agens perfectius intimius attingit passum: et sic immediatius agit non quia mediet in illo genere causalitatis in quo agit agens imperfectius: sed quia perfectius est intimius attingit in suo genere. Sic applicando ad propositum dico: quod per operationem intellectus immediate coniungitur creatura optimo simpliciter: quia nihil in illo genere immediatius coniungit tamen voluntas perfectius coniungit per operationem suam. Si igitur intelligatur quod immediate excludit quamlibet aliam operationem perfectius coniungentem siue in illo genere coniunctionis siue in alio. Dico: quod per operationem intellectus non immediate coniungitur creatura deo: sed per operationem voluntatis. ideo beatitudo est simpliciter coniungens hec est omnimoda vltimata coniunctione possibili in tota natura: et sic dico quod tantum est vna beatitudo tantum in vna operatione consistens que omnimoda vltimatione coniungit: quia nihil est perfectius vnicus nec in eodem genere nec in alio quam beatitudo consistens in operatione voluntatis: et tunc sicut illud obiectum extrinsecum est vnum re et ratione: sic beatitudo qua creata est sibi coniungibilis non est nisi vna re et ratione nec operatio in qua consistit. quia non potest vltimate attingi nisi vnica operatione re et ratione. Loquendo tamen alio modo de immediato secundum quod nichil mediat in illo genere:

ij. opinio.

dico quod beatitudo in multis consistit/quia in omni operatione qua sic attingitur ultimum: quia non est ulterior in illa potentia: et sic si per quadruplicem operationem posset deus immediate attingi in qualibet illorum esset beatitudo isto modo: unde sic in potentijs sensitivis si possent habere immediatam operationem circa deum secundum omnes potentias sensitivas non posset homo esse beatus nisi secundum omnes potentias attigeret: sed illud non arguit beatitudinem simpliciter: sed solum secundum talem potentiam operativam quod est secundum quid: ut si possem videre deum audire deum: et sic de alijs. Si tamen loquamur de beatitudine nature beatificabilis illa beatitudo una est tantum sicut et natura: et una est operatio nature: licet multe potentiarum: et tunc secundum viam superius positam quod ambe operationes concurrunt ad beatitudinem essentialiter apparet quod oportet dicere quod una est beatitudo totius nature et consistit in multis potentijs. Si consistat tantum in una operatione unius potentie ultimate: et illa sit beatitudo totius nature: quia verius credo potest responderi ad rationes in contrarium. ¶ Ad primum principale dico: quod ibi sit diffinitio pro singulis volibilibus non in se: sed in summo volibili in quo habent esse volibilius unitive: et sic habere quicquid est recte volendum est esse beatus: et tamen accipitur in minore quod non solum debet velle amare deum sed videre. Dico quod statim variatur: quia quod habet quicquid vult unitive hoc est in summo volibili non propter hoc habet hoc determinatum secundum quod est in se formaliter: ideo solum potest concludi quod debet velle videre deum ut continetur virtualiter in summo volibili. ¶ Ad aliud cum dicitur aut habet quicquid vult volendo vel intelligendo. dico quod habere illud est velle non quodcunque: sed velle rei presentis. Unde qui habet quicquid vult hoc est qui amat illud in quo est quodlibet virtualiter quod est recte volendum Et hoc loquendo de habere quod est velle non absolute: sed fruitio rei presentis ille est simpliciter beatus. unde quamdiu est in via nunquam potest sic velle quicquid vult. ¶ Ad aliud dico: quod non solum per actum intellectus distinguitur a non beato: sed verius per actum voluntatis: unde actus ille vel specie differt ab actu amandi non beati si est ibi tanta distinctio inter actus vel secundum gradus intensionis si non est ibi tanta sicut patebit in sequenti questione. ¶ Ad rationem pro prima positione concedo: quod beatitudo consistit in perfectissima unione que est creature possibilis tam nature quam potentie volitive: et concedo quod per utramque potentiam possumus attingere ultimum finem: uno modo immediationis cum illa perfecta unio non est perfectissima unio nature sed potentie. ¶ Ad aliud dico: quod concludit oppositum: quia proprie loquendo voluntas tendit in rem absentem: sed non intellectus: quia potest habere rem presentem per speciem: quod secundum rem sit absens: ideo proprie loquendo de tendentia tantum per voluntatem tendit creatura in ultimum finem/vel si concedatur quod utroque modo tendit in finem adhuc hoc est ordine quodam et perfectius per voluntatem: et sic perfectius in fine adepto. ¶ Ad

aliud dico: quod ad perfectionem primam concurrunt plura ordinate: tamen ita quod sicut ad perfectionem primam vel in actu primo quantum ad integritatem nature concurrunt plura: sic ad perfectionem secundam multa concurrunt quantum ad integritatem perfectionis ordine tamen quodam et omnino de ultimate tamen una. ¶ Ad aliud per idem dico quod non potest natura perfecte quietari quantum ad integritatem donec sensus sint beati: et quelibet potentia complete quietata: tamen ultimate est perfecte quietata quando ultimatum desiderium completur: et perfecte quietatur potentia perfectissima. Ad rationem pro alia opinione patet. et ad rationes principales ad oppositum patet dicendum quod sit ultimate: quia oportet stare in omni ordine ad unum simpliciter ultimatum: ideo licet concurrant multa que habent ordinem adinvicem ad perfectam beatitudinem: tamen tantum unum est quod ponitur simpliciter ultimatum: et tantum una operatio unius potentie et una beatitudo.

Utrum beatitudo simpliciter precise consistat in actu qui est fruitio? Quod non. quia fruitio non distinguit beatum a non beato: igitur non consistit precise in illo actu. Antecedens patet: quia fruitio est velle deo bonum propter se: et ita potest viator velle deo bonum sicut comprehensor. Dicit viator tantum habet desiderium respectu boni voliti deo non velle sicut comprehensor: quia desiderium est respectu non habiti. ¶ Contra: non magis vult viator bonum deo: quod deo non inest quam vult comprehensor: igitur non sic habet desiderium quod sit respectu non habiti a deo: igitur equaliter vult bonum deo infinitum quod tamen habet deus actu sicut vult comprehensor. ¶ Item: quod frui posset competere non beato videtur: quia visa essentia nude sine omni habitu supernaturali potest videri perfecte frui deo: quia potest imperfecte frui sine habitu. Et si essentia sit absens: igitur multo fortius si esset presens potest perfecte frui sine habitu charitatis: et tamen non potest quis esse beatus sine charitate: ut vult Augu. xv. de trini. xviii. sola charitas est que dividit filios regni a filijs perditionis. ¶ Item: inferiora omnia beatificantur suo modo: hoc est secundum quid in actu concupiscendi. igitur est voluntas: sed fruitio non consistit in actu concupiscendi: sed in amore amicitie. igitur etc. ¶ Item: tertio est actus voluntatis. igitur in illo consistit beatitudo: quia succedit spei. ¶ Oppositum primo de doctri. christia. Summa merces est ut eo perfruamur. ¶ Ad questionem dico: quod in solo actu qui est fruitio consistit beatitudo. Secundo dico: quod non in omni fruitione consistit beatitudo. Primum patet quod in sola fruitione: quia in genere non est nisi duplex actus voluntatis positive velle et nolle. velle in genere adhuc duplex: vel velle propter bonum proprium sive propter bonum voliti: aut propter volentem sive propter bonum volentis. Primo autem primo modo volumus bonum alicui est velle amore amicitie.

Quest. iiii.

Sed velle bonū alicui ꝓpter bonum ꝓprium: vel velle aliq̇d ꝓpter bonum volētis est velle amore concupiscentie: ꝛ velle p̄mo modo est frui. Cōtra istam diuisionē videt̄ eē Aug. ix. de tri. appetitus inhiantis fit amor fruentis. Dico q̄ viator habet duplicem appetitū: vnū quo vult sibi bonū. Aliū quo vult deo bn̄ esse: ꝛ tūc vult sibi appetitu inhiātis: ꝛ fit amor fruentis: hoc est fit eiꝰ qui fruit̄ nō quo fruitur. Loquēdo de appetitu scd̄o modo dico: q̄ appetitus inhiātis fit amor fruentis: q2 inhiat se pfectius frui: ꝛ tunc succedit fruitio pfecta sed amor ꝯcupiscentie nūq̄ fit fruitio. Sic igitur intelligit Aug. Diuisione hac p̄missa ꝓbo q̄ beatitudo ꝯsistat in solo actu qui est frui: nec excludēdo passiones nec includēdo ad plene: q2 in nullo istoꝝ triū pōt ꝯsistere nisi in hoc solo: q2 nō potest cōsistere in nolle: tū quia nō habet ꝓ p se obiecto nisi malū vel ratiōem mali: quare nō potest actū habere in quo ꝯsistit beatitudo: etiam q2 actus ille in quo ꝯsistit beatitudo est p̄mus: hoc est immediatissimꝰ respectu vltimi finis: Sꝫ sic non pōt nolle: quia nūq̄ habemus nolle tanq̄ primū actū volūtatis: hoc est immediatissimuꝫ respectu vltimi finis: nec vt pluriū habemꝰ nolle nisi quia nolumus aliud. vn̄ Anselmꝰ de casu diaboli: nullus deserit aliq̇d nisi quia p̄mo vult aliud qḋ non stat cū illo: nec cōsistit beatitudo in amore cōcupiscentie: q2 in illo actu in quo volo michi bonū potest esse bona circunstantia ꝛ mala: q2 ex ratione sua formali nō habet q̄ sit actꝰ ordinatissimꝰ cuꝫ ex se posset esse bonꝰ ꝛ malus. Ideo solū est bonus ex circūstantijs. Nam q̇libet potest immediate appetere deū sibi bonū: ꝛ sic credo q̄ primꝰ angelus peccauit. Et hoc dicit Augustinꝰ. lxxxiij. q q. xxx. q̄ vti fruēdis ꝛ frui vtēdis est pctm̄. Sed beatitudo nō ꝯsistit in illo actu q̇ solum est bonꝰ ex circūstantijs. Ex eodē pꝫ q̄ cōsistit in actu amoris amicitie: q2 ille actꝰ quo volo deo bonum in se ꝛ ꝓpter se ex nulla circūstantia bonꝰ est: sed statim habet bonitatē ex natura actꝰ talis: ideo in illo cōsistit. vn̄ sicut vult Anselmꝰ q̄ iste actꝰ ꝯpetit nobis ex affectiōe cōmodi: tō iste de se bonus aliꝰ nō: ꝛ in actu pfectiori cōsistit btitudo: igit̄ ꝛc. Itē hoc pꝫ ex obiecto: q2 iste actꝰ tēdit in bonuꝫ obiecti in se: sꝫ fm̄ q̄ volo deū michi bonū eē pōt actꝰ ꝯhere impfectionē ex obiecto: igit̄ in solo illo actu quo volo deo bonū ꝓpter se cōsistit beatitudo. Scd̄m p̄ncipale pꝫ scꝫ q̄ nō in omni fruitio ne consistit btitudo simplr̄: quia viator pōt velle deo bonū ꝓpter se: ꝛ tunc fruit̄ non tamen habet beatitudinem simpliciter. Sꝫ difficultas tunc est quomodo distinguit̄ fruitio viatoris a fruitione beati: ꝛ videtur q̄ non distinguitur sp̄ē: quia quādo cause concurrentes requisite ad effectum sunt eiusdem speciei videtur q̄ effectꝰ possunt esse eiusdem speciei: sed voluntas est eadem in viatore: ꝛ post in comprehensore: ꝛ caritas eadem numero: ꝛ obiectum beatificum idem: et ista solum videntur necessario concurrere: igitur non differūt iste fruitiones specie et scd̄m hoc oporteret dicere

Nolle nūq̄ ē post actus volūtatis.

q̄a ip̄a non excidit. i. ad Corin. xiii.

q̄ tantum differunt scd̄m gradus intensionis: ita q̄ fruitio comprehensoris est intēsior q̄ possit esse aliqua viatoris. Sꝫ illud videtur falsum: quia accipimus supremum gradum possibilem viatori ipsius fruitionis: et infimum possibilem comp̄hensori. Quero. aut iste gradus viatoris attigit illum gradum infimum vel excedit vel deficit. si attingit vel excedit: igit̄ viator posset equari in beatitudine vel excedere comprehensorem. si deficit potest alius crescere cum alius distet finite ab eo cum sint eiusdem speciei: igitur tandē potest attigere: et tunc viator posset habere gradū beati: et beatus gradū non beati. Unde si capiatur gradꝰ sint ipse defecisset a gratia beate virginis in via: per consequens fruitio a fruitione: ideo dico q̄ iste fruitiones differunt specie: quia si ponatur q̄ intellectio est alia causa volitionis essentialiter requisita: licet non totalis causa cū variatio cause essentialiter reqsite variet effectum q̄q̄ illa nō sit totalis causa: et visio comprehensoris est alterius speciei q̄ viatoris: igit̄ et fruitio volūtatis alterius speciei. Si dicatur q̄ intellectio in nullo genere cause requiratur ad volitionem adhuc essentialiter dependet volitio a visione: et tunc sicut prius cum illa sit alterius speciei ꝛ fruitio erit sicut cognitio sensus communis: et sensus particularis specie distinguuntur: sic et appetitus proprii huius potentie et illius: esto q̄ sint ibi: sic per alium actum intellectus aliter approximatur voluntas specie obiecto in via et in patria: ꝛ illa diuersa approximatio specie sufficit ad alium actū specie ipsius voluntatis: ita q̄ si fruitio viatoris cresceret in infinitum vel acciperetur supremus gradus fruitionis viatoris nunq̄ equabitur fruitioni comprehensoris: et si illa decresceret in infinitum: vel acciperetur infimus gradus eius: q̇a cum vna species sit nobilior alia: et quodlibet indiuiduum quolibet indiuiduo: ita q̄ infimum vnius supremo alterius. ¶ Ad primū principale cōcedo q̄ fruitio potest competere non beato: sꝫ nō illa in qua est beatitudo: ymo alterius speciei: q̇a cognitio et approximatio ad obiectum sunt alterius speciei. ¶ Ad aliud cum dicitur si quis videret essentiā nude sine charitate frueretur: dicitur q̄ voluntas sine charitate non habet esse supernaturale neqꝫ aliquem actum. ideo nūq̄ posset esse velle: esto q̄ essentia videretur sine charitate: quia non potest velle essentiam sine gratia. vel aliter dico supponendo q̄ non est differentia inter istas fruitiones nisi scd̄m diuersam approximationem et visionē obiecti beatifici clare: vel in enigmate: et tunc concedo q̄ posset de potentia dei absoluta sic videns frui: quia si approximatur actiuum sufficiens ad passiuum dispositum potest agere: tamen dico q̄ adhuc non esset volūtas illa beata: quia non est beata ex fruitione: nisi fruitio sit tanta q̄ta proportionaliter debet esse comprehēsoris: ita q̄ sit illius speciei fm̄ aliquem gradū. Nunc aūt nulla fruitio sine caritate posset eē tanta q̄ posset eē in aliquo gradu il

lius ſpẽi qualis ẽ fruitio beatoꝝ. ¶ Ad aliud di=
co ꝙ nõ ſeqtur: alie potentie beatificãtur ſuo mõ
in actu cõcupiſcẽtie: igitur ⁊ volũtas: qꝛ nũꝙ va=
let argumentũ a ſimili in hoc in quo illud de quo
arguitur eſt ſolũ tale. Nũc aũt ex ꝑfectiõe volũta
tis eſt ꝙ ipſa ſola põt velle bonũ alicui ꝑꝑ bonum
voliti. Nullus eñi alius appetitus in hoc cõuenit
cũ volũtate nũc ſi vult bonũ alteri hoc ẽ ꝑꝑ bonũ
ſuũ. iõ magis ſeqtur oppoſitũ: qꝛ vĩr qñ aliquod
ꝑfectũ cõuenit cũ impfectꝫ ꝑ aliqd ſui ⁊ ꝑ aliõ ſui
differt illud eſt ꝑfectius ꝑ quod differt. qꝛ illud in
quo cõuenit nõ põt eẽ ꝑfectius ꝙ̄ aliquid incluſuꝫ
in ꝑfectis. Si vero ſit tale ꝙ ꝑ id idẽ cõueniat rea
liter ⁊ differat ab hac/ hoc erit ꝑ rõnem ꝑfectio=
ris qua differt ꝙ̄ qua conuenit. vel ſimplr. vel illa
rõ inquantũ differt. ¶ Ad aliud dico ꝙ nõ oẽ illõ
qõ nõ ſuccedit illis habitib⁹ in via ẽ de eẽntia btĩ
tudinis in patria: qꝛ viſioni obſcure ſuccedit viſio
clara. et ſpei ſuccedit tẽtio: ſicut fidei viſio: ⁊ tamẽ
nec viſio nec tẽtio eſt de eẽntia btĩtudis vltimate
cõiungentis cum deo. ¶ Queſtio quinta.

Uinto queriẽ: vtꝝ
ad eſſentiã beatitudinis perti
neat ſecuritas perpetua. Ꝙ
ſic. Aug. xiii. de tri. qõ eſt oĩ
beatiſſimũ: ita ſꝑ foꝛe certiſſi
mũ erit. ¶ Item: de eſſentia
beatitudinis eſt ꝙ ſit vltimata
ꝑfectio. igiẽ excludit oẽm ꝓuationẽ ab habente.
igiẽ cõſtituit ſuũ ſubiectũ in tranſmutabile. ¶ Itẽ
ꝓmo ethico. felicitas conſiſtit in optima operatio
ne ſcõm vitam perfectam: igiẽ includit perpetui=
tatẽ. ¶ Item: ad ꝑfectionem viatoꝛis tria concur
rũt: fides. ſpes. caritas. igiẽ tres perfectiones ſuc
cedentes concurrunt ad compꝛehenſoꝛis perfe=
ctionem ſed fidei ſuccedit viſio. ſpei tentio. igiẽ tẽ
tio eſt de eſſentia beatitudinis compꝛhenſoꝛis.
¶ Oppoſitum. i. ethico. Nõ ex hoc eſt aliquid per
fectius ꝙ diuturnius/ qꝛ non perfectius albũ ẽ al
bum vnius anni ꝙ̄ vnius diei. igiẽ non ex ꝑfectiõe
ne beatitudinis eſt ꝙ includat ꝑpetuitateꝫ. ¶ Itẽ
nihil ipſius intellectus ꝑtinet ad beatitudinẽ vlti=
matã niſi tanꝙ̄ ꝓmũ vt prius pꝛobatum eſt: igitur
non pertinet niſi fruitio que eſt voluntatis. ſꝫ ideꝫ
non eſt obiectum ſui ipſius: igiẽ ad eſſentiam bea
titudinis non pertinet perpetuitas. ¶ Circa que=
ſtionem ꝓmo ꝙ beatitudo eſt perpetua: et qꝛ ita ẽ
habetur ex ſcriptura ibunt iuſti in vitam eternam
et erunt equales angelis vt habeẽ matth. xv. xviii
et Aug. xiii. de tri. viii. ꝙ beatitudo eſt perpetua/
qꝛ aut beatus amitteret eam volens aut nolens.
Si nolens ſimpliciter miſer eſſet ſi volens amit=
teret eam: igiẽ non amaret eam et eodem modo
arguitur de amiſſione vite. qꝛ neqꝫ manẽte poteſt
beatus amittere beatitudinem. Sed vnde ſit iſta
perpetuitas dubium eſt. dicitur pꝛimo ꝙ iſta per=
petuitas eſt ex natura foꝛme beatitudinis/ qꝛ bea
titudo eſt talis foꝛma ꝙ non poteſt non ineſſe cui
ineſt qꝛ perfectiſſima foꝛma coꝛpoꝛalis cõſtituit

totum compoſituꝫ incoꝛruptibile vt celum: igitur
tollit omnem priuationem a ſuſceptione et conſti
tuit ipſum in tranſmutabile. ¶ Item: finis intrin
ſece conſiſtit in vnione ad finem vltimuꝫ. Sꝫ vnio
vltimata poſſibilis nature ad optimum ſimpliciẽ
de ſe tollit omnem ꝓuationẽ. ¶ Item: niſi ſic eſſꝫ
poſſet beatus fieri miſer/ qꝛ poſſet amittere beati
tudinem ſi ſibi perpetuo non ineſſet: igitur de na=
tura ſua eſt talis foꝛma ꝙ non poteſt nõ ineſſe cui
ſemel ineſt. ¶ Contra: beatitudo eſt accidens in
ſubiecto: igiẽ non minus dependet ex conſeruati
one ꝓmi ꝙ̄ ſuum ſubiectum: igiẽ ſi ſubiectum ſuuꝫ
mere contingenter et voluntarie conſeruaẽ a deo
igiẽ et accidens in illo ſubiecto tm̃ voluntarie con
ſeruatur/ qꝛ non põt eſſe de natura ſua incoꝛrupti
bilius ꝙ̄ ſuũ ſubiectum. dicit foꝛma illa poteſt non
eſſe ad deciſioneꝫ ſubiecti: ſꝫ manente natura ſub
iecti non põt. ¶ Cõtra. deus de potentia abſoluta
poteſt conſeruare prius ſine poſterioꝛi: igiẽ cum il
la natura in qua eſt beatitudo ſit pꝛioꝛ beatitudĩe
immo tempoꝛe pꝛeceſſit: igitur non neceſſario in
coꝛruptibiliter conſeruatur ſtante natura ſubiecti
¶ Ad pꝛimum pꝛo opinione dico ꝙ nulla foꝛma
finita tollit omnem ꝓuationẽ/ qꝛ nõ priuationẽ al
terius foꝛme a ſe niſi quatenus ille foꝛme ſunt in
illa non plus intellectus tollit oẽm priuationẽ in
ſuſceptiuo. iõ ſola foꝛma infinita ſi talis eſſet in
materia poſſet tollere oẽm ꝓuationẽ: qꝛ oppoſitũ
in adiecto eſt ꝙ maneat natura ſuſceptiui et ꝙ tol
laẽ priuatio alicui⁹ foꝛme quã eſt natũ recipere ni
ſi ꝑ hoc ꝙ talis ſibi ineſt. Et cum dicitur poſtea ꝙ
finis tollit oẽm ꝓuationem veꝝ eſt de fine extrin
ſeco dũ eſt coniunctus/ qꝛ pꝛo tempꝛe nulla priua=
tio ineſt ſic tollit albedo pꝛo tunc pꝛo quo coniun
gitur ſuperficiei ipam poſſe ſuſcipere nigredinem
non tñ quin natura ſuſceptiui in ſe equaliter ſit ap
ta nata pꝛo tunc ad recipere pꝛo alio ⁊ ꝓ eodem/
ſi albedo non ineſſet ſicut ſi nũꝙ̄ infuiſſet. Sed lo
quendo de fine intrinſeco cũ ille ſit foꝛma finita
non poteſt tollere niſi priuationẽ ſui foꝛmaliter
¶ Ad aliud cum diciẽ: beatus poſſꝫ fieri miſer. dĩ
co ꝙ anima petri ſi non fiat alia natura ꝙ̄ prius
equaliter eſt capax miſerie ſicut prius aliunde: tñ
eſt ꝙ nũꝙ̄ recipiet. Aliter diciẽ ꝙ iſta perpetuitas
eſt ab habitu: ita ꝙ habitus luminis gloꝛie incli=
nat potentiam in viſũ caritas iclinat volũtateꝫ ad
velle illud deniſuꝫ: ⁊ ita ex habitibus potentie in
clinẽẽ ꝙ̄ ꝙ nũꝙ̄ poſſunt dimittere obiectũ beati=
ficũ. ¶ Contra: habitus non põt eſſe pꝛima cã: qꝛ
hoc eſt ponere habitũ potentiã et deſtruere vtrũ
qꝫ cum ſit cauſa ſecunda nec poteſt habitus po=
tentiã determinare neceſſario ad vnũ/ qꝛ cã ſcõa
non põt determinare cãm ꝓmã ſꝫ econtra: igiẽ nõ
poſſunt potentie determinari per habitum ad ꝑ=
petuo videndũ ⁊ amãdũ deum. ¶ Item: quicquid
ſit de viſione: poſſibile tñ fuit beatã virginem ha
buiſſe de caritate ꝙ̄tum multi compꝛehenſoꝛes/
igiẽ ille habitus inclinaſſet ſic voluntatem ꝙ non
potuiſſet dimittere diligere. Similiter videtur ꝙ
lumẽ gloꝛie nũꝙ̄ poſſet inclinare quin natura ſibi

dimissa possit dimittere obiectū. Sȝ dubitatio est vtrū volūtas cōiungat intellectū cū memoria ad actū intelligendū in lumine glorie. et videt ꝙ sic qꝛ scḋm Aug. ad generandū vbū perfectum necessario requirit volūtas copulās. Sȝ ꝙ non requirat videt / qꝛ cum volūtas volūtarie coniungit ea que coniūgit et libere posset tunc non coniungere ¶ Tertio ponit ꝙ ista perpetuitas est ex natura potentiaꝝ cum obiecto p̄sente qꝛ intellectus tendit in visū ꝑ lumen glorie et de natura volūtatis est velle bonū sibi ostensū et maxime optimū: igit̄ ꝛc. Sed q̄ꝙ intellect⁹ ex necessitate nature moueat. tñ de voluntate non videt ꝙ necessario tendat in bonū ostensū / qꝛ ex libertate sua pōt nō tēdere ī quodcūqȝ ostēsū: vt declaratū est p̄mo lib. Dico igit ꝙ non p̄t beatitudo esse nisi sit ꝑpetua hec tñ non est bene ꝑfectissima ꝛ nobilissima ꝑfectio / qꝛ ista ꝑfectio vnionis intensiue ad vltimuȝ bonū posset esse eque intense in vno instanti vel si mul cū vno instanti: sicut si duraret ꝑpetuo ꝛ cum de⁹ possit conseruare de potentia absoluta posset beatitudo que est ꝑfectissima vnio ad deū intensiue esse ꝑpetua. vñ inclinatio naturalis nature est habentis eam ad semꝑ eam habere. ꝛ iō cū illa beatitudo intensiue possit semꝑ durare sequit ꝙ includit extensiue ꝑpetuitatē. Sed vñ est ista perpetuitas: dico ꝙ nec ex bitu nec ex potentia: sȝ solū ex voluntate diuina: qꝛ sicut disponit perficere talem naturam scḋm intensionē sic disponit scḋȝ extensionē ꝑficere. Et sic deus volūtarie conseruat beatitudinem istā in creatura ita mere volūtarie sicut pri⁹ conseruabat materiā. Ex his sequit vnū correlariuȝ ꝙ si beatitudo illa mēsurat euo ꝛ euū nullā hȝ successiuā vt ponit vna opinio: igit post p̄mū esse beatitudinis itensiue nichil recipit nouū a deo ꝑ totū tp̄s futuꝝ ꝛ tūc oȝ dicere ꝙ in cōseruādo nihil essentie addit / nec aliqd cū mēsura sua nullā habeat successionē. si vō ꝯcedat euū hr̄e aliquā successionē vt ponit alia opio: tunc opȝ dicere ꝙ post p̄mū esse addit sibi ꝯtinuatio ꝛ tunc non includitur ꝑpetuitas in essentia beatitudinis: sȝ tm̄ est concomitās / qꝛ de⁹ mere volūtarie cōseruat eam ꝑpetuo. Sȝ tūc occurrūt duo dubia. P̄mūȝ ꝙ michael nō erit impeccabilis ꝑ naturam / nec ꝑ aliquid sibi intrinsecū qḋ videtur contra August. tertio. li. ꝯ maximinū ca. xiii. et in enchiridion vbi ponit ꝙ non poterit tunc beat⁹ nō nolle iniq̄tatē sicut nec p̄t aliquid nō nolle miseriā. Aliud dubiū est ꝙ si beatitudo intensiue non icludit ꝑpetuitatē igit de rōe p̄mij nō est ꝙ sit eternū ꝓꝑ meritum qḋ tñ videtur inconueniens. ¶ Ad p̄mū dubium dico ꝙ impeccabile dicit non possibile peccare: sȝ hoc pōt esse dupliciter / qꝛ non posse pōt excludi a cā scḋa ꝓpter actionē cause p̄me ad cōtrariū ita ꝙ ꝓpter aliquid in se non p̄t in oppositū / qꝛ causa superior p̄uenit actioneȝ cause ꝑticularis. ꝛ sic nulla natura beata potest peccare: qꝛ causa prima q̄ est p̄or simpliciter: conseruat ꝑ actionem suā voluntatem a mala operatione: ita ꝙ preuenit in agendo ad contrarium peccati: conseruando voluntatē in actu amādi deū. Alio mō dicit aliquid impeccabile / qꝛ aliquid in se hȝ qḋ cui repugnat peccare ꝛ sic in natura s̄m se est rō cuius sit impeccabilis. Nec pōt fieri illa natura simpliciter ipeccabilis quin capax sit peccati remanente natura. iō nō est ibi impeccabilitas nisi ꝑ actū scḋȝ dei ad ꝯtriū. ¶ Ad scḋm dubiū dico. ꝙ deus sciret taxare penā durantē ꝑ instās. ita itenā ꝙ scḋm strictā iusticiā correspōderet pctō mortali nūc aūt ꝑ accñs manet ꝑpetuo / qꝛ nulla ꝑpetua neqȝ ꝑ se loquendo est pcm̄ malū infinitū: nisi ꝓ q̄to auertit a bono infinito: ꝛ hoc est methaph. vñ sicut cōuersio ad deū p̄t eē īfinita / qꝛ ad bonū infinitū. Sed est ne sic de p̄mio. Dico ꝙ nō oȝ qꝛ de⁹ liberalior ē ad p̄miandū q̄ꝙ ad puniendū. ꝛ iō qꝛ deus disponit ꝙ sub merito cadat beatitudo intensiue ꝛ extensiue iō ꝓpter meritū habebim⁹ p̄m iū eternum: nō qꝛ hoc teneatur facere ex stricta iusticia / qꝛ non oporteret ex stricta iusticia ꝙ propter omnia merita que nunq̄ꝙ habebant viatores ostendet essentia diuina nude per vnū momētū imo satis posset aliunde recōpēsari. nūc aūt correspōdet / qꝛ deo placuit. de scḋo p̄ncipali scȝ de securitate declaro ꝑ ei⁹ oppositū / qꝛ timor dupliciter causat / qꝛ vel est de malo infligendo vel de inflicto continuando. vñ ꝓprie non est timor de illo qḋ dubitat esse infligēdū: sed ꝓprie est ibi dubitatio et multū refert inter dubitationē ꝛ timorē. Sic securitas ē de bono apprehenso futuro vel de posito ī esse continuando ꝛ sic beati habent certā apprehensionē de beatitudine continuāda non ex natura beatitudinis iō non possunt esse certi per aliqḋ obiectū creatū. neqȝ per rōeȝ naturalē / qꝛ beatitudo simpliciter nō pōt existere circa obiectū creatū: igit per hoc non possūt esse certi neqȝ per rōem naturalē / qꝛ nulla natura creata sibi derelicta pōt ex naturalib⁹ concludere illud qḋ ex volūtate cōtīncte diuina depēdet. tñ per reuelationē possunt esse certi: ita ꝙ tātā hn̄t certitudiem ꝙ beatitudo nō auferet ab hn̄te sicut ꝙ deus est deus. secūdū ꝙ certū excludit dubiū ꝛ timorē / sȝ nō sit ita necessariū sicut aliud ꝛ istam reuelationē ꝛ certitudinē sequitur in voluntate quedam passio q̄ potest dici securitas: sicut in dānatis sequitur timor. Utrum aūt ista reuelatio sic fiat damnatis sicut beatis. dubium ē: tñ vīr cuilibet reuelatur certitudo beatitudinis. ꝛ ista passio que dicit securitas ē in ꝑte irascibili. ꝛ ꝑ ꝯñs nō est de essentia btitudinis. cuȝ beatitudo tm̄ cōsistat in oꝑatōe cōcupiscibili / sȝ nō sit amor cōcupiscentie sed amor amicicie. iō fruitio est ī ꝑte cōcupiscibili / sȝ non in amore cōcupiscentie. Ulterius dico ꝙ tentio dr̄ quadruplicit. Uno mō ꝑtinet ad memoriā cū tenet sp̄ēm in actu p̄mo. Secūdo tentio dicitur actualis intellectio obiecti. Tertio dr̄ actus amandi bonū sibi ip̄i ꝛ succedit desiderio in via. ꝛ dr̄ ista tentio succedere spei virtuti: cū quis tenet quod prius desiderauit. ꝛ ta li tentione teneo bonū michi: ꝛ est oꝑatio concupiscentie ꝑtis. Quarto est tentio in irascibili. P̄ma tentio in memoria est tanq̄ꝙ p̄mū: ꝛ si habȝ ali

quam spēm priorem obiecto: tunc sic est obiectū phis. si nō: nō. Secūda tentio ē visio. Tertia tentio est circa bonum ꝓpriū. Quarta tētio succedit spei passioni. ⁊ nullo mō ē de eēntia btitudinis.

¶ Ad primū ṗncipale dico ꝙ Aug. intelligit ꝙ illud qḋ ē oīo beatissimū sp fore certissimū erit: ita ꝙ semꝑ fore ē cū certitudine habere ꝑ reuelationē nō ex natura beatitudinis. ¶ Ad aliud dico ꝙ nō sequit̄ beatitudo est vltima ꝑfectio: igit̄ excludit oēz ṗuationem: q̄z nulla forma creata excludit oēz ṗuationē q̄ nata ē icē q̄n susceptiuū sit capax delinquat̄ alteri⁹ forme iō beatitudo de natura nō cōstituit susceptiuū suū in trāsmutabile cōseruatur tñ ꝑ volūtatē diuinā. ¶ Ad aliud dico ꝙ phūs ml̄tū dubitauit si potuit eē felicitas nisi scḋm vitam ꝑfectā: q̄z nō vidit ꝙ felix potuit fieri miser de quo patebit posteri⁹. Pōt dici tñ ad presens ꝙ intellexit de felicitate scḋm intensionē. ¶ Ad aliud dico ꝙ ille tres ꝑfectiones q̄ succedūt i patria trib⁹ ꝑfectiōib⁹. i vna sūt ꝑfectiōes ꝯphēsoris: nō tñ sedtur ꝙ sint de essētia beatitudinis q̄ est vltima perfectio. ¶ Questio sexta.

Queritur sexto vtr ad essentiā beatitudinis pertineat gaudiū de obiecto beatifico. Qꝫ sic. Aug. ix. confessionū. circa mediū gaudiū de te ē vita beata. ¶ Itē: nō pōt eē dilectio sine gaudio: sꝫ nō pōt eē quietatio sine delectatiōe: igit̄. ⁊c. ¶ Item: beatitudo est vltima ꝑfectio delectatio est vltima perfectio vt videt̄ ꝑ phlm in multis locis. ¶ Itē: beatitudo ꝑfectissime vnit cū optimo simpliciter: sed ad vltimatā vnionē requirit̄ quietatio circa obiectū sicut opatio: igit̄ tā quiescēdo q̄ operādo erit quis beatus. ¶ Oppositū: nihil est de eēntia beatitudinis nisi qḋ ptinet ad ꝑtem intellectiuā vt dīstinguit̄ ꝯ sensitiuā / igit̄ nulla passio ꝑtinet ad beatitudinem essentialiter: sꝫ gaudiū vel delectatio passio est ꝑtinens ad ꝑtē sensitiuam. q̄z nichil aliḋ ē dicere aiam tristari vel gaudere q̄ texere vel edificare. iii. de aīa. ¶ Itē. x. ethico. delectatio est qḋdā superueniens beatitudini ⁊ ꝑficit eā sicut decor iuuenē: nō igitur est de eēntia. Dicit̄ ad questionē ꝙ sic / q̄z aliter posset de⁹ de potentia absoluta separare et tūc beatitudo ꝑpetuo in aliquo manere sine delectatiōe: hoc aūt īpossibile ē ꝙ aliq̄s frueret̄ sine gaudio. ¶ Itē: beatitudo dꝫ poni ꝑfectio nobilissima ⁊ ꝑfectissima: sꝫ ꝑfectior ponit̄ si vl̄ delectatio īponet ꝑfectionē maior ꝑfectio saluabit̄ ī btitudie: si gaudiū ē de eēntia q̄ si nō ē de eēntia ¶ Item: pena essentialit̄ est tristicia et nihil aliud q̄z nolle non est pena cū ita volūtarie possint nolle / sicut velle. igit̄ ṗmiū eēntialiter erit gaudiū: ita ꝙ formaliter nō ē ṗmiū nisi gaudiū. ¶ Item: malum inhonestū habet rationē demeriti: et malū incōmodi rationē pene: igitur bonū honestū habebit rationē premij: ⁊ bonū cōmodi rationem gaudij. igitur. ⁊c. ¶ Item. x. Ethico. delectatio est vltimū: ⁊ ipsam oīa appetūt. Nullus eñ appeteret beatitudinē cū tristicia. igitur ꝑtinet ad essentiam

¶ Contra istud: nulla ꝑfectio secunda est beatitudo: q̄z est in se talis ꝑfectio: sꝫ q̄z ꝯiungit simplicit̄ optimo: q̄z si aliqua ꝑfectio eēt beatitudo: q̄z in se talis ꝑfectio formalit̄ essentia seiṗa esset formalit̄ beata cū in se sit nobilior ꝑfectio q̄ aliqḋ accidēs in ea. igitur solū dicitur talis ꝑfectio beatitudo q̄z coniūgit vltimo: ergo passio nō ad beatitudinē ꝑtinet: non igitur gaudiū vel delectatio. ¶ Itē: oꝫ ꝙ illud qḋ est essentia beatitudinis respiciat obiectum non pro causa efficiente sed pro obiecto. sed passio non respicit obiectum nisi tanq̄ pro causa efficiente. ¶ Item: per id idem cōiūgitur q̄s primo īperfecte optimo simpliciter postea perfecte. ¶ Item. x. Ethi. multa appeteremus: ⁊ si nullā delectationē facerēt vt recordari et scire. nō aūt ecōtra. igitur sine delectatione posset esse beatitudinis. iō dico ꝙ gaudium nō est de essentia beatitudinis / tñ voluntas pōt cōsiderari duplicit̄ / vt potentia opatiua / ⁊ vt receptiua suaꝝ passionū: nō dico passionū ab obiecto: vt vult Aug. de morib⁹ ecclesie cōsiderando volūtatē. Primo mō vltimate ꝑficitur beatitudine: ita ꝙ nō est vlterior opatio. Cōsiderando tñ voluntatē scḋo mō in ordine passionū. vltimata passio est gaudiū: q̄z illa quietatio in ordine passionū: nō aūt in ordine opationū

¶ Ad primum pncipale dico / ꝙ in patria oīa erunt simul / beatitudo / gaudiū / vita eṫna. ⁊ sancti cōcedūt ꝓpositiones q̄ non semꝑ vere formaliter / sed aliquando causalit̄. ⁊ sic posset hoc cōcedi ꝙ gaudiū est de te vita beata causalit̄. Formaliter tñ loquendo neutrū est de essentia alterius.

¶ Ad aliud cōcedo: ꝙ ibi non erit beatitudo sine gaudio. Tamē quietatio in se nunq̄ est quietatio in alio. Nūc aūt ꝑ delectationē quietatur aliq̄s ī se ꝑ beatitudinē nō vnde delectatio seq̄tur quietationē in alio. ¶ Ad aliḋ dico: ꝙ nō oē vltimuꝫ est finis sed optimū. Nūc aūt vltimū qḋ est optimuꝫ est beatitudo: ista aūt delectatio seq̄tur visionem et fruitionē: nō tamē ē vltimū optimū. Dices / vnde ꝓbasti prius ꝙ volitio est ꝑfectior intellectiōe quia posteriora via gn̄ationis et talia / sunt perfectiora. ix. Metha. Dico ꝙ hoc est veꝝ arguēdo in eodē gn̄e. vnde ponendo plures formas substantiales in cōposito semꝑ posterior est ꝑfectior: sed in alio genere frequēter / licet non semꝑ posteriora sunt īperfectiora: ⁊ prius argumētatū fuit tm̄ ī operationib⁹. et in illo gn̄e vltima est ꝑfectissima Nunc vero arguit̄ ꝓcedendo ab vno gn̄e ad aliḋ genus / ab operibus ad passiones. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ btitudo vnit ꝑfectissime scḋm qḋ est possibile. vnde per fruitionē vnitur optimo simpliciter q̄tum pōt / per operationē nō tm̄ vnitur volūtas vltimate ꝑ operationē inq̄ntū receptiua passionū suarum. ¶ Ad rōnes ad oppositū: ꝙ duplices sunt passiones: quedā in parte sensitiua: quedam vero spirituales. Nunc aūt ph̄s. j. de aīa: loquitur de passionib⁹ q̄ sunt in appetitu sensitiuo: ⁊ nulla talis ꝑtinet ad partē intellectiuā nec ad animam

separatã. ¶ Ad primã rationẽ ꝓ opposita opinione dico: ꝙ illa ratio equalr̃ cõcludit cõtra oẽꝫ opinionẽ: qꝛ si deꝰ posset separare quecũqꝫ ab inuicẽ q̄ nõ includũt in se: igr̃ posset deus creare visionẽ sine fruitione: ⁊ tũc possit eẽ beatꝰ sine fruitione: qđ tamẽ est magis incõueniẽs q̄ ꝙ possit eẽ beatus in fruitiõe sine visiõe. Tamẽ cõcedo vniuersaliter ꝙ deꝰ de potẽtia absoluta põt qđcũqꝫ prius separare a posteriore. Et cũ dicit̃: igr̃ posset frui et nõ gaudere / verũ est nõ claudit cõtradictionẽ: sed nũq̄ sic erit: qꝛ deꝰ aliter disponit. ¶ Ad aliũ cum dicit̃ ꝙ illud debet poni de perfectione quo posito est beatitudo ꝑfectior q̄ si ponat̃ cõcomitans: dico ꝙ verũ est si posset beatitudinis esse de essentia: sed passio non potest esse de essentia beatitudinis / immo neqꝫ caritas. ⁊ tamen perfectior eẽt si caritas posset eẽ de eẽntia. vñ ꝑ istam rõem equaliter posset ꝓbari ꝙ asinus deberet poni de ꝑfectione hoīs: qꝛ ꝑfectissima species dꝫ poni ita ꝑfecta sicut põt eẽ in natura Sed si hõ includeret ꝓpriam ⁊ ꝑfectiõem asini eẽt ꝑfectior q̄ nunc est.
¶ Ad aliud cõcedo ꝙ pena eẽntialiter est tristicia et sola pena in natura intellectuali est tristicia. sꝫ ex hoc non seq̄tur ꝙ p̃miũ sicut gaudium sit p̃miũ eẽntialiter ⁊ solum gaudiũ. qꝛ nõ potest eẽ pena ĩ natura intellectuali nisi qꝛ nolita: sed premiũ põt eẽ in actu voluntaris / et pena nunq̄. ⁊ si premiũ põt eẽ in actu voluntatis: congruum est ꝙ sic. Sꝫ si arguatur de miseria et beatitudine Dico ꝙ miseria est culpa eẽntialiter et scđm quid est pena: et sic beatitudo eẽntialissime est velle: sed tristicia nõ est nisi scđm q̃d in voluntate. ⁊ sic bonũ cõmodi ñ est beatitudo nisi scđm quid. sed simplr̃ cõsistit in velle bonũ iusti: hoc ẽ deo scđm se. ¶ Ad alia ꝑꝫ.

Q̄o.vii.

Queritur: vtruꝫ natura hũana sit infima q̄ est capax beatitudis. Videtur ꝙ nõ Intellectiua est capax vere beatitudinis ⁊ est inferior q̄ natura humana. qꝛ aĩa nõ est natura hũana nec vult ꝑs totum igitur natura hũana nõ est infima q̄ est capax.
¶ Item. illoꝝ q̄ ordinantur ad finẽ quedã imediate attingunt finẽ: quedam mediate suꝑiora imediate ⁊ ipsis mediantibus inferiora: igitur est vera beatitudo q̄ cõsistit in imediata cõiunctiõe ad supmũ ens natura humana nõ est capax illius beatitudinis cũ nõ possit imediate attingere supremũ ens. sed tñ suꝑioribus mediãtibus. ¶ Itẽ. alie nature inferiores natura humana vltimate quietantur / aliter eñ ꝑpetuo detinerẽtur ab vltima q̃etatione. sed in vltima quietatione cõsistit beatitudo vera. igitur aliqua inferiora sunt capacia vere beatitudinis. ¶ Item. deus est cã efficiens oĩm. igr̃ ẽ finis vltimus immediatus oĩm: igr̃ imediate attingitur a quocũqꝫ ente. igitur quodlibet vere btificabitur. ¶ Oppositũ. xiiii. de triñ. viii. eo capax quo imago: imago nõ est ĩ natura inferioꝝ. ¶ Itẽ inferiores q̄ natura hũana nõ oꝑantur nisi ꝑ potentias organicas. igitur non attingunt p̃miũ imediate. ¶ Ad q̃stionẽ dico primo ꝙ natura humana est capax vere beatitudinis: qꝛ. j. ad Coꝛ. xiii. tunc cognoscã sicut cognitꝰ sum. ⁊ Math. xii. sed philosophꝰ describit beatitudinẽ in gñali. tamen in speciali videtur ꝙ non possumꝰ habere noticiã beatitudinis quã catholici ponũt / saltẽ ex mere naturalibꝰ / qꝛ nõ possumꝰ. sed hoc non est nisi in conceptu quodã cõi analogo vel equoco: ⁊ hoc ẽ incomplete cognoscere eã. Preter hoc non possit eo modo haberi cognitio de beatitudine nisi obscura et abstractiua q̄ põt eẽ non entis. igitur videtur ꝙ per rationẽ naturalẽ non possit inq̃ri beatitudo sicut nos eã poĩmꝰ ¶ Cõtra illud: desideriũ naturale nõ est frustra sed desideriũ est cognoscere beatitudinẽ clare in se in conceptu confuso. igitur ad hoc põt deueniri. Dico ꝙ illud nõ cõcludit opꝫ eñ primo ostendere hoc esse possibile: ⁊ ꝙ recta apprehensio hoc dicat anteq̄ possit ꝓbari ꝙ hoc est desideriũ naturale: iõ plus poneret ꝙ homo põt felicitatẽ intelligere in vniuersali: ⁊ ꝙ appetitu recto non debet qs appetere vlteriorẽ cognitionẽ. sicut ego bene ꝑcipio ꝙ nõ possum videre solem clare: et si non crederẽ me glorificari nõ appeterẽ appetitu recto clarꝰ videre solẽ q̄ nunc facio. qꝛ scirem hoc eẽ impossibile toti nature humane. Sed cõtra illud arguo ꝑ rationẽ ꝓbabilẽꝫ ꝙ possit cõcludi ꝑ rationẽ naturalẽ ꝓbabiliter ꝙ nõ est capax beatitudinis vere: qꝛ oĩs potentia q̄ habet primũ obiectũ adequatũ põt in quodlibet ꝑ se contẽtum ꝑ se. Sed obiectum intellectus est ens: igitur potest in quodlibet sub ente: igitur impossibile ꝙ quietet̃ nisi ĩ optimo ĩmediate: igitur non solũ põt in cõceptũ in vniuersali: sed in cõceptũ eiꝰ per se. Dicit: philosophus responderet ꝙ quidditas materialis est primum obiectũ intellectus et non ens. ¶ Contra. impossibile est potentiã cognoscere aliquod obiectuꝫ sub re vniuersaliori q̄ sit ratio quidditaria rei materialis: vt q̃libet experit̃ in seipso. Et philosophꝰ. iiii. Metha. dicit: ꝙ est q̃dam scientia q̄ speculatur ens inquãtum ens: loquẽdo de scientia nobis posita. Dicit: verũ est ꝙ intellectꝰ noster põt habere cõceptum vniuersaliorẽ q̄ sit quidditas rei materialis. sed ille conceptus non est eius nisi in cõceptu causabili a q̃ddirate rei materialis. ¶ Contra. impossibile est felicitatẽ nostrã eẽ in cõceptu imꝑfectiori q̄ sit rei sensibilis. sed quilibet possibilis haberi de quidditate sensibili est eque imperfectus vel iperfectior q̄ quidditas materialis: qꝛ nullũ obiectuꝫ cum intellectu agente põt causare conceptũ perfectiorẽ suo verbo. igitur impossibile est ꝙ ex sensibilibus causetur cõceptus perfectior cõceptu q̃dditatis sensibilis in se. sed naturalr̃ cognoscimus ꝙ nec felicitas nr̃a põt consistere in conceptu rei sensibilis nec ĩ perfectiori. ¶ Itẽ: ꝙ est ꝑfectiõis ĩ actu si cõpetit inferiori perfectius põt competere superiori. sed cognoscere intuitiue est perfectiõis in actu cognoscẽdi: ⁊ põt competere sensui: igitur intellectui. igr̃ intellectus capax ẽ cognitiõis itui

tiue:igitur potē ē ꝑ naturā tēdere in deū clare. pȝ
igitur primū ꝓncipale ꝙ natura humana ē capax
vere beatitudinis. ¶ Secūdo declaro : ꝙ natura
nulla inferioꝛ est simpliciter beatificabilis:ſȝ aliq̄
scdm̄ quid:alia nō. Nā nulla natura inferioꝛ pōt ꝑ
fecte attingere simpliciter optimū: sed scdm̄ quid
est aliqua beatificabilis q̄ pōt imediate attingere
suo optimo:et sic oēs potētie opatiue sunt secun-
dū q̄d beatificabiles.nō aūt simpliciter.tū qꝛ non
pñt attingere simpliciter optimo.tū qꝛ nō opant̄
circa simpliciter melius se.qꝛ nō opant̄ circa obm̄
aiatū:ꝛ ipe sūt nature aiate q̄ est natura nobilioꝛ
nō aiato. Ex hoc sequitur vltimū:ꝙ potentie pro
ducere inferioꝛes infectione nec beatificātur sim-
pliciter nec secūdū quid:qꝛ nō hñt opatōnes ima
nentes. vñ nō est concedendū ꝙ graue beatificet̄
in cētro nec simpliciter nec fm quid:qꝛ nullam hȝ
opationē circa illud vbi. ¶ Ad primū ꝓncipale di
co ꝙ natura humana est infimū quod ē capax ve
re beatitudinis: ꝛ aia intellectiua similiter differt
tū:qꝛ aia est infimū quod est capax sicut ꝑs ꝛ ime
diatū receptiuū.sed natura hūana ē infimū quod
ē capax vt totū et vt receptiuū mediatū ¶ Ad ali
ud dico ꝙ ois naturalis intellectualis ordinat̄ im
mediate ad deū.ita ꝙ nō est oꝛdo in finibus inter
medius ꝙ vna natura intellectualis mediāte alia
attingat finē suū.ſȝ aliqua natura ꝑfectius attin-
gat q̄ alia nō tamē mediat ī rōe finis.sicut siuisus
haberet totū coloꝛatū ꝓ obiecto adequato ime-
diato nunq̄ quietat̄ donec imediate sibi cōiunge
retur cōiunctione sibi possibili. ¶ Ad aliud ꝙ na-
ture inferioꝛes natura hūana vltimate quietabū
tur sunt capaces. alit̄ eñ ꝑpetuo violenter conser
uarent̄.sed nō sunt nate quietari vltimate in opti
mo simpliciter.sed in optimo sibi possibili imedi
ate cōiungi. ¶ Ad vltimū cū dr̄ deus est imediate
efficiens cuiuslibet.igitur imediate attingetur si-
cut finis oim. Dico ꝙ finis aliqñ capitur ꝓ causa
finali. aliqñ ꝓ vltimata ꝑfectione rei. aliqñ ꝓut ē
cōiunctio ad optimū sibi possibile. Primo mō di-
co ꝙ deus est finis oim imediate hec ē cā finalis
simpliciter. vñ finis mouet efficientē ad agenduȝ
et sic deus mouetur causando alia amando se. vñ
tanq̄ ꝑꝑ cām finalē in cāndo muscā mouet̄ qꝛ di-
ligit se:loquendo tñ de fine ꝓ vltimata ꝑfectione
nō oȝ ꝙ ꝓmū efficiens sit vltimus finis:qꝛ deꝰ cre
auit petrū tanq̄ ꝑꝑ se ꝛ tanq̄ ꝑꝑ rōem finis ꝓmo
mō. ꝛ nō seq̄tur ꝙ deꝰ hȝ rōem finis. secūdo mō ꝓ
pter hoc q̄ hȝ roem finis ꝓmo mō. ſȝ ista coniun-
gātur in deo respectu aliquoꝝ causatoꝝ : qꝛ q̄daȝ
ꝑꝑ impfectiōem suā no pñt sibi imediate cōiungi
secūdo mō:sed sola natura intellectualis.

Ctauo q̄ritur vtꝝ
oēs hoies de necessitate ꝛ sū
me velint beatitudinē. Qꝫ nō
Qō.viii. Ignotū non pōt appeti scdm̄
Aug.x.de tri.i. sed non omēs
hoies cog̅scūt btitudinē vt pȝ
i.ethic. ¶ Itē dānati nō appe
tunt beatitudinem. tū qꝛ desperant. ꝛ scdm̄ Aug.
de quo non est spes vel nō appetitur: vel si appe-
tatur hoc ē remisse. tū qꝛ beatis demōstrat̄ eis tā
q̄ bonū impossibile eis. ¶ Item si de necessitate
oēs hoies appeterent beatitudinē. ergo nō mere
mur in appetendo:qꝛ nec ē meritoꝛiū nec demeri
toꝛiū. qꝛ nō pōt vitari. falsitas ꝯñtia pȝ. qꝛ in volē
do ea q̄ sūt ad finē meremur. igr̄ i volendo finem
qꝛ ñ meremur volēdo ea q̄ sūt ad finē nisi q̄tēꝰ sūt
ad finē Nūc aūt ꝑꝑ bonū ꝑ se tale ꝛ illud magꝭ.ꝗ
volendo finem magis meremur. ¶ Itē ꝙ nō sum
me appetāt beatitudinē:qꝛ actus i sūmo nō cōpa
titur secū actum alterius potentie:nec aliū eiusdē
sed cū volitione:qua volumus beatitudinē stat vti
igitur iste actus nō est in sūmo. ¶ Oppositū. Au-
gu.xiii.de tri.viii. beati oēs esse volunt vt esse cla
mant:igit̄ de necessitate ꝙ sūme volunt in codeȝ
xiii.v.ca. ardentissimo amoꝛe:ꝛc. ¶ Item.ii.phi-
sicoꝝ. ꝛ.vii.ethi. Sic se hȝ ꝓncipiū in speculabili
bus sicut finis in opabilibus. ¶ Itē anselmus de
ꝯcoꝛdia.xx. nō velle nequit. ꝛc. et.i.ethi. vult ph̄s
ꝙ hñ dicunt dicentes felicitatē bonū eē q̄ō omia
appetunt:igitur de necessitate ꝛ sūme appetitur.

Ono q̄ritur vtruȝ
ꝓpter beatitudinē appetit̄ q̄c
quid appetit̄. Qꝫ sic. August. Qō.ix.
xiii.de tri.v. propter hanc oīa
appetunt.ꝛc. ¶ Item primuȝ
in oi genere est cā oim alioꝝ
beatitudo est ꝓmū ī gñe appe
tibiliū. ¶ Item:si aliq̄d appe-
tatur et nō ꝓpter beatitudinē:igit̄ appetit̄ ꝓpter
se. ꝛ per ꝯñs appetitur vt beatitudo . igit̄ si aliō a
beatitudine nō appetitur ꝓpter btitudinē appe-
tit̄ ꝓpter btitudinē. ¶ Oppositū. non quilibet in
telligit beatitudinē. igitur nō quilibȝ appetit q̄ ap
petit ꝓpter beatitudinē. ¶ Item: si sic:igit̄ simul
essent duo actus in volūtate. qꝛ si appetitur aliq̄d
ꝓpter beatitudinē:igit̄ tūc appetit̄ btitudo:et sic
vnus actus est in volūtate et appetitur illud aliud
ꝛ sic alius actus ē in volūtate. ¶ Ad ꝓmā questio
nē dico ꝙ appetitus in ꝑte intellectiua duplex est
appetitus naturalis ꝛ appetitus liber: quia om-
nis natura hȝ vno mō appetitū naturalē. volun-
tas igitur hȝ naturalē inclinatiōem ꝛ velle liberꝝ.
Primus appetitus volūtatis nō est actus elicitꝰ a
voluntate:qꝛ sicut apprehensio ipius intellectus
naturalis nō est actus elicitꝰ ab intellectu: sic nec
volūtatis. qꝛ si sic cū ille maneat semper manēte
natura:igitur aliq̄a actus secūdus esset sempiter-
nus in volūtate. ꝛ tūc forēt aliqñ simul in volūta-
te appetitus oppositi. sicut paulus appetitu natu
rali noluit expoliari: ꝛ appetitu elicito voluit esse
cū xp̄o. Vñ incliatio naturalis ad ꝓpriā perfecti-
onem nūq̄ est actus elicitꝰ:nec differt re absoluta
a natura. ꝛ sic.i.phisi. habetur ꝙ materia appetit
formā et vlr imperfectū suā perfectionē:loq̄ndo
de isto appetitu volūtatis. dico ꝙ de necessitate ꝛ
sūme ꝑpetuo q̄s vult beatitudinē: qꝛ nō pōt natu

separatā. ¶ Ad primā ratione̅ ꝓ opposita opinione dico: ꝙ illa ratio equalit̄ cōcludit cōtra oēꝫ opinione̅: qꝛ si deꝰ posset separare quecūqꝫ ab inuice̅ q̄ nō includūt in se: igit̄ posset deus creare visione̅ sine fruitione: ⁊ tūc possit eē beatꝰ sine fruitione: qđ tame̅ est magis incōueniēs ꝗ ꝙ possit eē beatus in fruitiōe sine visiōe. Tame̅ cōcedo vniuersaliter ꝙ deꝰ de potētia absoluta pōt qđcūqꝫ prius separare a posteriore. Et cū dicit̄: igit̄ posset frui et nō gaudere / verū est nō claudit cōtradictione̅: sed nūꝗ sic erit: qꝛ deꝰ aliter disponit. ¶ Ad aliō cum dicit̄ ꝙ illud debet poni de perfectione quo posito est beatitudo ꝑfectior ꝗ si ponat̄ cōcomitans: dico ꝙ verū est si posset beatitudinis esse de essentia: sed passio non potest esse de essentia beatitudinis / immo neqꝫ caritas. ⁊ tamen perfectior eēt si caritas posset eē de eēntia. vn̄ ꝑ istam rōem equaliter posset ꝓbari ꝙ asinus deberet poni de ꝑfectione hoīs: qꝛ ꝑfectissima species dꝫ poni ita ꝑfecta sicut pōt eē in natura Sed si hō includeret ꝓpriam ⁊ ꝑfectiōem asini eēt ꝑfectior ꝗ nunc est. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ pena eēntialiter est tristicia et sola pena in natura intellectuali est tristicia. sꝫ ex hoc non seq̄tur ꝙ p̄miū sicut gaudium sit p̄miū eēntialiter ⁊ solum gaudiū. qꝛ nō potest eē pena i natura intellectuali nisi qꝛ nolita: sed p̄miū pōt eē in actu voluntatis / et pena nunꝗ. ⁊ si p̄miuꝫ pōt eē in actu voluntatis: congruum est ꝙ sic. Sꝫ si arguatur de miseria et beatitudine Dico ꝙ miseria est culpa eēntialiter et scđm quid est pena: et sic beatitudo eēntialissime est velle: sed tristicia nō est nisi scđm q̄d in voluntate. ⁊ sic bonū cōmodi n̄ est beatitudo nisi scđm quid. sed simplr̄ cōsistit in velle bonū iusti: hoc ē deo scđm se. ¶ Ad alia pꝫ.

Qō.vii. Queritur: vtruꝫ natura hūana sit infima q̄ est capax beatitudīs. Uidetur ꝙ nō Intellectiua est capax vere beatitudinis ⁊ est inferior ꝗ natura humana. qꝛ aīa nō est natura hūana nec vult ꝑs totum igitur natura hūana nō est infima q̄ est capax.

¶ Item. illoꝝ q̄ ordinantur ad fine̅ quedā imediate attingunt fine̅: quedam mediate sup̄iora imediate ⁊ ip̄is mediantibus inferiora: igitur est vera beatitudo q̄ cōsistit in imediata cōiunctōe ad sup̄mū ens natura humana nō est capax illius beatitudinis cū nō possit imediate attingere supremū ens. sed tm̄ sup̄ioribus mediātibus. ¶ Itē. alie nature inferiores natura humana vltimate quietantur / aliter eīn ꝑpetuo detinerētur ab vltima q̄etatione. sed in vltima quietatione cōsistit beatitudo vera. igitur aliqua inferiora sunt capacia vere beatitudinis. ¶ Item. deus est cā efficiens oīm. igit̄ ē finis vltimus immediatus oīm: igit̄ imediate attingitur a quocūqꝫ ente. igitur quodlibet vere btificabitur. ¶ Oppositū. xiiii. de trini. viii. eo capax quo imago: imago nō est i natura inferioꝝ. ¶ Itē inferiores ꝗ natura hūana nō opantur nisi ꝑ potentias organicas. igitur non attingunt p̄mū imediate. ¶ Ad q̄stione̅ dico primo ꝙ natura humana est capax vere beatitudinis: qꝛ. j. ad Coꝝ. xiii. tunc cognoscā sicut cognitꝰ sum. ⁊ Math. xii. sed philosophꝰ describit beatitudine̅ in ḡnali. tamen in speciali videtur ꝙ non possumꝰ habere noticiā beatitudinis quā catholici ponūt / saltē ex mere naturalibꝰ / qꝛ nō possumꝰ. sed hoc non est nisi in conceptu quodā cōi analogo vel eq̄uoco: ⁊ hoc ē incomplete cognoscere eā. Preter hoc non possit eo modo haberi cognitio de beatitudine nisi obscura et abstractiua q̄ pōt eē non entis. igitur videtur ꝙ per ratione̅ naturale̅ non possit inq̄ri beatitudo sicut nos eā poīmꝰ ¶ Cōtra illud: desideriū naturale nō est frustra sed desideriū est cognoscere beatitudine̅ clare in se in conceptu confuso. igitur ad hoc pōt deueniri. Dico ꝙ illud nō cōcludit opꝫ eīn primo ostendere hoc esse possibile: ⁊ ꝙ recta apprehensio hoc dicat anteꝗ possit ꝓbari ꝙ hoc est desideriū naturale: iō plus poneret ꝙ homo pōt felicitatē intelligere in vniuersali: ⁊ ꝙ appetitu recto non debet q̄s appetere vlteriorē cognitione̅. sicut ego bene ꝑcipio ꝙ nō possum videre solem clare: et si non crederē me glorificari nō appeterē appetitu recto clariꝰ videre solē ꝗ nunc facio. qꝛ scirem hoc eē impossibile toti nature humane. Sed cōtra illud arguo ꝑ ratione̅ ꝓbabileꝫ ꝙ possit cōcludi ꝑ ratione̅ naturale̅ ꝓbabiliter ꝙ nō est capax beatitudinis vere: qꝛ oīs potentia q̄ habet primū obiectū adequatū pōt in quodlibet ꝑ se contētum ꝑ se. Sed obiectum intellectus est ens: igitur potest in quodlibet sub ente: igitur impossibile ꝙ quietet̄ nisi i optimo imediate: igitur non solū pōt in cōceptū in vniuersali: sed in cōceptū eiꝰ per se. Dicit: philosophus responderet ꝙ quidditas materialis est primum obiectū intellectus et non ens. ¶ Contra. impossibile est potentiā cognoscere aliquod obiectuꝫ sub re vniuersaliori ꝗ sit ratio quidditatis rei materialis: vt q̄libet experit̄ in seipso. Et philosophꝰ. iiii. Metha. dicit: ꝙ est q̄dam scientia q̄ speculatur ens inquātum ens: loquēdo de scientia nobis posita. Dicit: verū est ꝙ intellectꝰ noster pōt habere cōceptum vniuersaliorē ꝗ sit quidditas rei materialis. sed ille conceptus non est eius nisi in cōceptu causabili a q̄dditate rei materialis. ¶ Contra. Impossibile est felicitatē nostrā eē in cōceptu imꝑfectiori ꝗ sit rei sensibilis. sed quilibet possibilis haberi de quidditate sensibili est eque imperfectus vel iperfectior ꝗ quidditas materialis: qꝛ nullū obiectuꝫ cum intellectu agente pōt causare conceptū perfectiorē suo verbo. igitur impossibile est ꝙ ex sensibilibus causetur cōceptus perfectior cōceptu q̄dditatis sensibilis in se. sed naturalit̄ cognoscimus ꝙ nec felicitas nr̄a pōt consistere in conceptu rei sensibilis nec i perfectiori. ¶ Itē: ꝙ est ꝑfectiōis i actu si cōpetit inferiori perfectius pōt competere superiori. sed cognoscere intuitiue est perfectiōis in actu cognoscēdi: ⁊ pōt competere sensui: igitur intellectui. igit̄ intellectus capax ē cognitiōis itui

tiue:igitur poſſe ē ꝑ naturā tēdere in deū clare. pȝ
igitur primū ꝑncipale ꝙ natura humana ē capax
vere beatitudinis. ¶ Secūdo declaro: ꝙ natura
nulla inferioꝛ eſt ſimpliciter beatificabilis:ſȝ aliq̄
ſcdm quid:alia nō. Nā nulla natura inferioꝛ pōt ꝑ
fecte attingere ſimpliciter optimū: ſed ſcdm quid
eſt aliqua beatificabilis q̄ pōt imediate attingere
ſuo optimo:et ſic oēs potētie opatiue ſunt ſecun-
dū qd beatificabiles.nō aūt ſimpliciter.tū qꝛ non
pñt attingere ſimpliciter optimo.tū qꝛ nō opant̄
circa ſimpliciter melius ſe.qꝛ nō opant̄ circa obm̄
aiati:ꝛ ipe ſūt nature aiate q̄ eſt natura nobilioꝛ
nō aiato. Ex hoc ſequitur vltimū: ꝙ potentie pro
ducere inferioꝛes infectione nec beatificātur ſim-
pliciter nec ſecūdū quid:qꝛ nō hñt opatōnes imā
nentes. vñ nō eſt concedendū ꝙ graue beatificet̄
in cētro nec ſimpliciter nec ſm quid:qꝛ nullam hȝ
opationē circa illud vbi. ¶ Ad primū ꝑncipale di
co ꝙ natura humana eſt infimū quod ē capax ve
re beatitudinis:ꝛ aīa intellectiua ſimiliter differt
tū:qꝛ aīa eſt infimū quod eſt capax ſicut ꝑs ꝛ ime
diatū receptiuū.ſed natura hūana ē infimū quod
ē capax vt totū et vt receptiuū mediatū ¶ Ad ali
ud dico ꝙ oīs naturalis intellectualis ordinat̄ im
mediate ad deū.ita ꝙ nō eſt oꝛdo in finibus inter
medijs ꝙ vna natura intellectualis mediāte alia
attingat finē ſuū.ſȝ aliqua natura ꝑfectius attin-
gat q̄ꝛ alia nō tamē mediat i rōe finis.ſicut ſi viſus
haberet totū coloꝛatū ꝓ obiecto adequato ime-
diato nunq̄ quietat̄ donec imediate ſibi cōiunge
retur cōiunctione ſibi poſſibili. ¶ Ad aliud ꝙ na-
ture inferioꝛes natura hūana vltimate quietabū
tur ſunt capaces.aliť eñ ꝑpetuo violenter conſer
uarent̄.ſed nō ſunt nate quietari vltimate in opti
mo ſimpliciter.ſed in optimo ſibi poſſibili imedi
ate cōiungi. ¶ Ad vltimū cū ðꝛ deus eſt imediate
efficiens cuiuslibet.igitur imediate attingetur ſi-
cut finis oim. Dico ꝙ finis aliq̄ñ capitur ꝓ cauſa
finali.aliq̄ñ ꝓ vltimata ꝑfectione rei.aliq̄ñ ꝓut ē
cōiunctio ad optimū ſibi poſſibile. Primo mō di-
co ꝙ deus eſt finis oim imediate hec ē cā finalis
ſimpliciter. vñ finis mouet efficientē ad agenduȝ
et ſic deus mouetur cauſando alia amando ſe. vñ
tanq̄ ꝑꝑ cām finalē in cāndo muſcā mouet̄ qꝛ di-
ligit ſe:loquendo tñ de fine ꝓ vltimata ꝑfectione
nō oȝ ꝙ ꝑmū efficiens ſit vltimus finis:qꝛ deꝰ cre
auit petrū tanq̄ ꝑꝑ ſe ꝛ tanq̄ ꝑꝑ rōem finis ꝑmo
mō.ꝛ nō ſeq̄tur ꝙ deꝰ hȝ rōem finis.ſecūdo mō ꝓ
pter hoc qđ hȝ rōem finis ꝑmo mō.ſȝ iſta coniun-
gātur in deo reſpectu aliquoꝝ cauſatoꝝ: qꝛ q̄daȝ
ꝑꝑ imꝑfectiōem ſuā no pñt ſibi imediate cōiungi
ſecūdo mō:ſed ſola natura intellectualis.

Qō.viii.

Ctauo q̄ritur vtrū
oēs hoīes de neceſſitate ꝛ ſū
me velint beatitudinē. Qꝙ nō
Ignotū non pōt appeti ſcdm
Aug.x.de tri.i. ſed non omēs
hoīes cogñſcūt btitudinē vt pȝ
i.ethic. ¶ Itē dānati nō appe

tunt beatitudinem.tū qꝛ deſperant. ꝛ ſcdm Aug.
de quo non eſt ſpes vel nō appetitur: vel ſi appe-
tatur hoc ē remiſſe.tū qꝛ beatis demōſtrat̄ eis tā-
q̄ bonū impoſſibile eis. ¶ Item ſi de neceſſitate
oēs hoīes appeterent beatitudinē.ergo nō mere
mur in appetendo:qꝛ nec ē meritoꝛiū nec demeri
toꝛiū.qꝛ nō pōt vitari.falſitas ꝯñtis pȝ.qꝛ in volē
do ea q̄ ſūt ad finē meremur.igꝛ i volendo finem
qꝛ ſi meremur volēdo ea q̄ ſūt ad finē niſi q̄ṫēꝰſūt
ad finē Nūc aūt ꝑꝑ bonū ꝑ ſe tale ꝛ illud magꝭ.ꝙ
volendo finem magis meremur. ¶ Itē ꝙ nō ſum
me appetāt beatitudinē:qꝛ actus i ſūmo nō cōpa
titur ſecū actum alterius potentie:nec aliū eiuſdē
ſed cū volitione:qua volumus beatitudinē ſtarvti
igitur iſte actus nō eſt in ſūmo. ¶ Oppoſitū. Au-
gu.xiii.de tri.viii.beati oēs eſſe volunt vt eſſe cla
mant:igit̄ de neceſſitate ꝙ ſūme volunt in eodeȝ
xiii.v.ca.ardentiſſimo amoꝛe:ꝛc. ¶ Item.ii.phi-
ſicoꝝ.ꝛ.vii.ethi. Sic ſe hȝ ꝑncipiū in ſpeculabili
bus ſicut finis in opabilibus. ¶ Itē anſelmus de
ꝯcoꝛdia.xx.nō velle nequit.ꝛc.et.i.ethi. vult phs
ꝙ bñ dicunt dicentes felicitatē bonū eē qđ omia
appetunt:igitur de neceſſitate ꝛ ſūme appetitur.

Ono q̄ritur vtruȝ
ꝓpter beatitudinē appetit̄ q̄c
quid appetit̄. Qꝙ ſic. Auguſt. Qō.ix.
xiii.de tri.v.propter hanc oīa
appetunt.ꝛc. ¶ Item primuȝ
in oī genere eſt cā oim alioꝝ
beatitudo eſt ꝑmū i gñe appe
tibiliū. ¶ Item:ſi aliq̄d appe-
tatur et nō ꝓpter beatitudinē:igit̄ appetit̄ ꝓpter
ſe.ꝛ per ꝯñs appetitur vt beatitudo. igit̄ ſi aliđ a
beatitudine nō appetitur ꝓpter btitudinē appe-
tit̄ ꝓpter btitudinē. ¶ Oppoſitū.non quilibet in
telligit beatitudinē.igitur nō quilibȝ appetit q̄ ap
petit ꝓpter beatitudinē. ¶ Item:ſi ſic:igit̄ ſimul
eſſent duo actus in volūtate.qꝛ ſi appetitur aliq̄d
ꝓpter beatitudinē:igit̄ tūc appetit̄ btitudo:et ſic
vnus actus eſt in volūtate et appetitur illud aliud
ꝛ ſic alius actus ē in volūtate. ¶ Ad ꝑmā queſtio
nē dico ꝙ appetitus in ꝑte intellectiua duplex eſt
appetitus naturalis ꝛ appetitus liber: quia om-
nis natura hȝ vno mō appetitū naturalē. volun-
tas igitur hȝ naturalē inclinatiōem ꝛ velle libeꝝ.
Primus appetitus volūtatis nō eſt actus elicitꝰ a
voluntate:qꝛ ſicut apprehenſio ipius intellectus
naturalis nō eſt actus elicitꝰ ab intellectu: ſic nec
volūtatis.qꝛ ſi ſic cū ille maneat ſemper manēte
natura:igitur aliq̄s actus ſecūdus eſſet ſempiter-
nus in volūtate. ꝛ tūc foꝛēt aliq̄ñ ſimul in volūta
te appetitus oppoſiti.ſicut paulus appetitu natu
rali noluit expoliari:ꝛ appetitu elicito voluit eſſe
cū xp̄o. Vñ incliātio naturalis ad ꝓpriā perfecti-
onem nūq̄ eſt actus elicitꝰ:nec differt re abſoluta
a natura. ꝛ ſic.i.phiſi.habetur ꝙ materia appetit
foꝛmā et vlr imperfectū ſuā perfectionē:loquēdo
de iſto appetitu volūtatis.dico ꝙ de neceſſitate ꝛ
ſūme ꝑpetuo q̄s vult beatitudinē: qꝛ nō pōt natu

ra e ē pfecta sine beatitudine. ⁊ nō solū vult eā in
vniuersali:sed sūme in pticulari: q2 si naturaliter
vult pfectōem:igif sūme vult sūmā pfectiōem.tal'
est beatitudo i se et i pticulari:q2 i cui⁹ ptāte nō ē
agere vel sic agere.sed necessario agere i ei⁹ ptāte
nō est remisse agere.iō agens naturale semp agit
scdm vltimū potētie. Et ꝙ necessario velit eā i par
ticulari pz:q2 ad pfectionē volūtatis non sufficit
btitudo:s3 btitudo realis ⁊ itrīsece q̄ cōiungif ad
vltimū finē imediate:et hoc est btitudie reali sin=
glari.vñ ꝙsic appetaf ñ seqf ꝙ sit cogitū neq3 ꝙ
act⁹sit elicit⁹ appetēdi. Si q̄ratur de appetu libe
ro dicif adhuc voluntas de necessitatevult beati=
tudinē/saltē in vniuersali.licet posset nō velle sū=
me i particulari:q2 voluntas nō pōt aliquod ostē=
sum non velle/ nisi q2 in illo est aliqua rō mali vel
defectus alicui⁹ boni:sed in btitudine ostēsa i vni
uersali neutrū hoꝝ est:igif summe vult voluntas
appetitu libero talē btitudinē.q2 in tali actiōe nū
ꝙ minus agit agens ꝙ illū vltimu3 qd pōt agere.
In pticulari tñ pōt nō appetere: q2 pōt appeterē
cōtrariū. Contra ista repugnant:q2 btitudo i par
ticulari/ ⁊ vt in se nullā rōnē habet mali nec defe
ctū boni si ꝓpf hoc nō possit volūtas eā nō velle
in vniuersali nec etiā in pticulari. ¶ Itē: ipossibi=
le ē ꝙ beatitudo i vniuersali aliqd pfectionis in=
cludat ꝙ nō beatitudo in pticulari:igif si ꝓpf sū=
mam pfectionē nō possit volūtas eā nō velle i vni
uersali multo magis nec in pticulari. ¶ Itē:si illō
velle liberū sit necessariū/hoc erit ꝓpter intelle=
ctionē naturalē q̄ necessaria ē i btitudine i vniuer
sali. Sed voluntas appetitu naturali ex necessi=
tate inclinatur ad beatitudinem in particulari sic
et appetitu libero cōsequente. ¶ Itē ꝙ necessita=
te apetā aliquid i vniuersali:⁊ intellect⁹ rect⁹ ostē
dit michi ꝙ nō est nisi in.a.ipossibile ē me nō dili=
gere.a.igif cum ostendif voluntati ꝑ intellectum
non errantē/ꝙ btitudo vera nō est nisi i particu=
lari sicut in vniuersali:iō dico ꝙ loquēdo de appe
titu libero/nec voluntas necessario vult beatitu=
dinē in vniuersali nec in particulari. q2 necessitas
cāe supioris in actione sua non est ex causa iferio
ri/cū inferius nō possit necessitare supius:sed ecō
tra:igitur si voluntas h3 necessitatē in actiōe sua:
hoc nō est ꝑ causam inferiorē. Sed quāta necessi=
tate detminaf ad actionē suam ex se tāta necessi=
tate nature determinat causas inferiores ad acti
onem illā. Et sic si volūtas necessario h3 velle be
atitudinis:igitur ex necessitate determiat intelle
ctū ad opationē suā:vt ad ostendendū sibi beati=
tudinē.ideo dico ꝙ mere cōtingēter vult volūtas
quodcūq3 sibi ostensum tamē vt in pluribus vult
beatitudinē ostensam:et cum magna difficultate
posset nō velle et nō necessario vult q̄libet btitu=
dinē in particulari appetitu libero:sed vt in pluri
bus non tamen eodē vult quilibet mediā ad bea=
titudinē appetitu libero:q2 nō q̄l3 vult bene age=
re.vnde vt in plurib⁹ voluntas appetitu libero se
quitur inclinationem naturalem:⁊ credo ꝙ diffi=
cili⁹ esset appetitu libero eligere cōtrariū appeti=
tui naturali ꝙ cōtrariū alicui⁹ ad qd inclinatur ꝑ
quēcūq3 habitū acq̄sitū:q2 nullus habit⁹ acq̄sit⁹
pōt tātū inclinare volūtatem ad aliqd quātū in=
clinat appetitus naturalis:iō cū maxima difficul
tate appetif appetitui libero cōtrariū ei⁹: q2 ap=
petitur appetitu naturali. Et illud velle liberum
qd vt in pluribus seqtur appetitum naturalē. Nō
dicitur proprie appetitus naturalis:s3 dicif ꝙ tā=
to naturale:q2 vt plurib⁹ cōsequif vniuersale.vn=
de Aug.in enchiridiō/aut voluntas non est libe=
ra:sicut tamē dicif velle e ē virtuosum nō quia eli
citur a virtute sicut illud velle cōsequens pōt dici
naturale non q2 elicitur naturalif/nec prope dici
tur illud velle deliberatiuū sed libeꝝ: q2 delibera
tio prope est cōclusionis syllogismi practici. Du=
bium occurrit:q2 scdm Aug.in enchiridiō. lxxiii.
et.lxxvi.sic volum⁹ beatitudinē/sic nolum⁹ mise
riā.sed de necessitate nolum⁹ miseriā:igif de ne=
cessitate simplicif volumnus beatitudinem. Pre=
ter hoc est nolle alicuius nisi propter velle alte=
rius.igitur sicut necessario nolumus etiam neces
sario volumus contrarium. Dico ꝙ neq3 necessa
rio ē nolle miseriā velvelle beatitudinē sed tm̄ vt
in pluribus. Tñ dico ꝙ nō possūvelle miseriā:sed
ex hoc nō seqtur ꝙ denecessitate volo btitudinē:
q2 volūtas l3 nō possit velle miseriā:tñ nō necessa
rio elicit cōtrariū respectu btitudinis. volūtas ta
men pōt elicere nolle respectu miserie:nūꝙ tamē
pōt elicere velle respectu eius:⁊ sic ex alia pte vo
luntas pōt elicere velle respectu btitudis.sed nū/
ꝙ pōt elicere odire beatitudinē. ex hoc nō seqtur
ꝙ de necessitate vult btitudinē.q2 volūtas pōt nō
elicere velle respectu beatitudis.⁊ nō elicere nol/
le respectu vtriusq3.tñ nūꝙ pōt elicerevelle respe
ctu miserie:nec nolle respectu btitudis: nec etia3
amare miseriā:nec odire btitudinē. Dicit:nō ipos
sibilitas ad recipiendū vnū cōtrarioꝝ i susceptio
nisi q2 necessario deteriatur ad alteꝝ.igif nō ē im
possibilitas i volūtate ad recipiendū nolle btitu/
dinis nisi q2 deteriatur ad velle. Dico ꝙ absolute
non excludif potentia a susceptiuo ad recipiēdu3
vnū cōtrarioꝝ nisi q2 deteriatur ad alterū:tamen
bene cōuēit respectu alicuius obiecti habere vnū
actum si aliquis habetur:⁊ respectu illius nūꝙ pt
haberi cōtrarius actus positiue:tamē bene pt ha
beri negatiue nō ille actus:vt si video albū: nō pt
iste actus ēē cōgregatiuus visus respectu q2 ita de
teriatur potētia visiua respectu huius obiecti ad
actū disgregādi visū:q2 impossibile ē habere actū
cōtrariū respectu illius:tamē respectu nigri bene
pōt:⁊ pōt nō habere respectu albi nō actū disgre=
gandi:q2 potest nō habere actū respectu eius:sic
dico ꝙ circa obiectū beatificū non pōt voluntas
habere nolle:sed pōt non haberevelle/etiā respe
ctu miserie nō pōt hab erevelle sed nolle et nō nol
le. Et cū dicitur:nō priuatur susceptiuū aliquo ni=
si q2 deteriatur ad eius oppositū:verū ē deteriaf
ad eius oppositū si aliquem actum d3 habere po
sitiue circa illud tñ negatiue pōt nō habere actum
illū respectu talis. ¶ Ad rōnes ꝓ pōne poti dico

ꝙ volūtas pōt nō velle obiectum:licet in eo non sit aliqua rō mali:neqꝫ defectꝰ boni:neqꝫ oportet ꝙ volūtas habeat velle vel nolle de quolibet apprehēso:qꝛ tūc simpliciť necessario peccarēt mortaliter apprehēso aliquo ꝙ tāgat fidē si tenerētur positiue elicere velle vel nolle:iō tūc possunt suspēdere vtrūqꝫ actū respectu talis obiecti quousqꝫ melius sint instructi nec debent velle nec nolle interim. Similiť si occurrat fantasma alicuiꝰ agibilis cū qs studet suspēdit velle ⁊ nolle vsqꝫ ad alias quousqꝫ inuestigauerit vtrum debeat velle vel nolle:hoc qlibet experitur ī se:nō tñ hic suspēditur qlibet actꝰ voluntatis:qꝛ volūtas ꝑ actum reflexum suspēdit velle ⁊ nolle respectu huiꝰ obiecti: tñ hoc ē velle positiue respectu volūtatis. ¶ Ad primū ꝑncipale dico:ꝙ illud ꝯcludit de actu illicito nō de actu naťali. ¶ Ad aliud cū dr̄:ꝙ dāpnati nō appetūt beatitudinem.dico ꝙ loquēdo de appetitu naturali:qꝛ si manet natura ītegra in dāpnatis manet iste habitꝰ respectu beatitudinis. Et si dicas frustra est.dico ꝙ nō:qꝛ nō in tota specie. Sed ponētes angelos esse alteriꝰ spēi habēt ponere mille appetitꝰ naturales ⁊ nichil illius spēi pōt assequi qd̓ appetiť. Loquēdo de appetitu libero.dico ꝙ si habēt cognitionē de beatitudine appetitus liber sequiť appetitū naturalem:⁊ magis credo sequiť appetitꝰ liber appetitum naturalē ī his ꝙ̄ in iustis:qꝛ īmoderate voluť sibi bonū. Neqꝫ credo ꝙ aliqs habitꝰ spūalis posset facere eos obstinatos sic ꝙ appetitu libero elicerēt ꝯrium:⁊ cū dr̄ ibi nō est spes assequēdi:dico ꝙ appetitꝰ duplex est vt pote velle efficax ⁊ velleitas. Nūc aūt appetitu efficaci nō vult aliqd̓ id qd̓ desperat habere nec etiā ꝙ sit sibi esse impossibile:iō nō laborat ad hoc habēdū. Tñ aliqd̓ potest habere velleitatem ad id qd̓ sit impossibile habere:⁊ pōt eē actus ītēsior ꝙ̄ sit illud velle efficax respectu possibilitatis haberi:⁊ ī tali velleitate intēsa pōt esse meritū ⁊ peccatū mortale:⁊ qꝛ velleitas pōt esse actus:ita mortalis sicut velle:licet nō ita ītēse forte in genere peccati mortalis:⁊ sic dico ꝙ dāpnati habēt velleitatē respectu boni apphēsi:et hoc vt est bonū cōmodi:nō autē affectiōe iusti:⁊ hec est maxima ꝑs pene eoꝝ:qꝛ si non haberēt velleitatem respectu eiꝰ carētia ꝑpetua non esset pena: quia nulla pena michi est carere illo respectu cuiꝰ nullam velleitatē habeo:verūtamen nō ꝑmittuntur cōsiderare deū in se sicut posset nature eoꝝ cōpetere nec etiā ꝑmittunť cōsiderare se ꝙ̄tū ad naturā excellentē in qua foret secūdaria ꝺetatio. Dico igiť ꝙ in dāpnatis manet appetitꝰ naturalis respectu beatitudinis:⁊ actus illicitus velleitatis respectu eiusdē. Aliter enim nō esset triste nisi appeterent ꝑ velleitatem de quo desperāt assequi ⁊ ꝙ ostenditur eis tanꝙ̄ impossibile eis. ¶ Ad aliō diciť ꝙ in volitione beatitudinis in vniuersali nō est meritum:qꝛ illā vult quia necessario.dico tñ ꝙ si ad rōnē meriti requiriť cōtinētia ī actu respectu cause nō est meritū volēdo beatitudinē appetitu naturali:⁊ difficile cum hoc est saluare meritū in

appetitu libero si volūtas tm̄ sit passiua:si tñ nō necessario requirať ad meritū cōtinentia in actu videť michi ꝙ actus circa finē ē magis meritoriꝰ ꝙ̄ circa ea q̄ sunt ad finē:qꝛ ille actus est bonꝰ ex obiecto ex natura actꝰ:⁊ obiecti solū.actus enim illoꝝ q̄ sunt ad finem solus est bonꝰ ex circunstātia:vel pōt dici ꝙ volūtas nō necessario vult finē tanꝙ̄ bonū honestum:imo pōt velle vt bonū comodi:iō non est meritū in volēdo finem qualitercunqꝫ:sed in volēdo vt bonum honestū hoc est vt in se. ¶ Ad aliud dico:ꝙ illud cōcludiť de actu elicito:nō aūt de actu naturali. ¶ Ad ꝑmū ad oppositum dico:ꝙ alius ītelligit de appetitu naturali:sic enim oēs volūt esse beati:vel si intelligať de appetitu libero:dico ꝙ veꝝ est vt in pluribus ꝑer idē ad aliud. ¶ Ad aliud dictū ē ꝑus quomō similitudo est īter finē. Augustinꝰ intelligit de appetitu naturali. Sic eīm omes volūt esse beati vel si intelligiť de appetitu libero:dico ꝙ veꝝ est vt ī pluribus. ꝑer idē ad aliud. ¶ Ad aliud dictum est ꝑus quomō similitudo est inter finē in agibilibus ⁊ ꝑncipiū ī speculabilibꝰ:qꝛ similitudo est ex ꝑte obiectoꝝ īter se:nō aūt ꝙ̄tum ad potētias. ¶ Ad aliud dico:ꝙ Anselmus intelligit ꝙ volūtas bonum nō velle nequit:hoc est cōmoda neqt nō velle affectione cōmodi si poneret̄ sine libertate:sed iusticia mediatrix est:⁊ iō beati moderate appetunt bonū cōmodi. ¶ Ad aliud cū diciť bonū oīa appetunt:igiť maximū bonum maxime:veꝝ est appetitu naturali etiā appetitu libero:vt in pluribus. ¶ Ad secūdam dico:ꝙ quodlibet qd̓ appetitur appetitu naturali appetiť in ordine ad beatitudinem. Sꝫ de appetitu elicito nō oportet:quia pōt aliquis velle aliqd̓ appetitu ꝯtrario ⁊ appetitu negatiuo:qꝛ aliqs potest velle in ꝑticulari aliquid quando nullo modo implicite nec explicite vult beatitudinē etiam possibile etiam apprehēdere beatitudinem in ꝑticulari quomodo nobis est possibile:et apprehēdere fornicationem:et ꝙ impossibile est fornicationem ordinari ad beatitudinē:immo ad contrarium:⁊ stante hoc potest aliquis appetere fornicari:qꝛ quilibet christianus scit vel scire debet ꝙ talis actus est incōpossibilis beatitudini:⁊ ꝙ ꝙ̄diu stat in appetitu īpossibile ē hominem ordinari ad beatitudinem:⁊ tamē hoc non obstante fornicatio appetitur. ¶ Ad primū principale patet:ꝙ appetitu naturali appetuntur omnia in ordine ad beatitudinem:non autem appetitu libero. ¶ Ad aliud dico:ꝙ primum in genere est causa aliorum scđm se:non autem sic:quia aliud respiciatur a potentia. ¶ Ad aliud si quis vult fornicationem et non propter beatitudinem igitur ꝓpter se verum est non vult ꝓpter se negatiue:hoc ē nō refert ad aliō:⁊ sic ī pctō veniali aliqs vult illū actū nō ꝑꝑ btitudinē nec tñ ꝑꝑ se finaliter :tūc eēt mortale:iō nō excludit ordiabilitatē ad aliō. ¶ Ad ꝑmū ad oppositū dico:ꝙ h ſꝑ ītelligiť btitudo:iō nō semꝑ appetiť appetitu elicito. ¶ Ad aliud:ꝙ actꝰ circa finem ⁊ aliꝰ q̄ est ad finē si est vnus est comparatiuus sicut actus discursi-

nus ⁊ collatiuus multoꝝ ꝙ plura obiecta possũt esse vnius act⁹ collatiui ⁊ discursiui: vñ si non psit esse vni⁹ actus in volũtate nec in intellectu. dico ꝙ nõ est alius act⁹ quo volo finẽ: ⁊ ea q̃ sunt ad finem nec est vnius ꝓprie: s3 cõpatiuus illoꝝ adinuicẽ. Si tñ cõcedat ꝙ cũ actu ꝯpatiuo vel collatiuo fiant act⁹ põres in se: tunc põt cõcedi ꝙ simul voluntas habet actũ cõpatiuũ illoꝝ: q̃ sunt ad finem: respectu finis: ⁊ finis fm se: ⁊ illius q̃ est ad finẽ fm se: sicut cũ visione cõpatiua qua visus cõparat albũ ad nigru3 stat videre albi in se ⁊ nigri fm se: ita ꝙ cũ actu cõpatiuo stat act⁹ compatoꝝ fm se: sicut si non cõpararentur: ⁊ sic potest duplex actus esse simul in voluntate.

Questio.x

Decimo q̃rit: vtrum hõ ex puris naturalib⁹ posset cõsequi beatitudine3? Qđ sic. ij. de celo. Si natura dedisset stellis potẽtiã motiuã: dedisset eis organa qz frustra esset potẽtia in natura ad aliq̃d nisi p naturã possit illa pfici. ¶ Cõfirmatur: sensus nõ ordinat ad aliq̃d nisi ad q̃d attingere possit p naturã: qz non ẽ sensus capax: nisi specierum istoꝝ corpaliũ materialiũ: s3 magis datur a natura supioribus q̃ inferiorib⁹: igit natura intellectualis nõ est capax nisi illoꝝ q̃ põt ꝯsequi ex puris naturalib⁹: neq3 ad aliq̃d vlterius ordinat. ¶ Itẽ: in natura est potẽtia passiua ad beatitudinem: vt ꝓbatũ est. igit sibi corñdet potẽtia actiua in natura nõ est in natura alia a se: igit ⁊c. ¶ Itẽ: habitus nõ est pncipiũ agendi sicut sic agendi: et ij. ethico. Aliter em habit⁹ esset potẽtia. igit si p habitũ põt conseq beatitudinẽ: igit mere naturaliter simplr est petens. ¶ Itẽ: pfectio inferioꝝ pt ꝯtineri vnitiue in supiori. vt p3. viij. metaphi. de fortissimis. ⁊ ij. de aĩa sicut trigonũ in tetragonũ S3 si aliqua natura intellectualis sit capax alicuius ad q̃d nõ possit ex naturalib⁹ attingere: s3 idiget alio: tunc p naturã fiet alius intellect⁹ pfectioꝛ q̃ vnitiue habebit potẽtiã receptã ⁊ actiuã respectu illi⁹. ¶ Oppositũ. Ro. vj. gr̃a dei vita eterna. ¶ Itẽ: iste erroꝛ esset maioꝛ q̃ erroꝛ pelagii: qz ipe non posuit nisi ꝙ hõ ex mere naturalibus posset sufficient se disponere ad gr̃a3. ¶ Ad questionem: ꝙ hõ nõ põt ex naturalib⁹ puris conseq̃ beatitudinẽ: qz cognitio fit p hoc ꝙ cognitũ est in cognoscẽte: hoc aũt est p modũ cognoscẽtis: igit si mod⁹ essendi rei cognite excedit modũ cognoscẽtis nature necesse ẽ modũ cognoscẽdi: ⁊ cognitionẽ illã eẽ supnaturalẽ. S3 mod⁹ essendi eẽntie diuine q̃ est res cognita excedit modũ cognoscẽtis nature vt intellect⁹ nr̃i: qz essentia diuĩa ẽ ipm esse. igit si aliqua creatura cognoscit eẽntiã diuinã illa cognitio erit supra naturã. Ali⁹ doctoꝛ arguit ad eadẽ ꝯclusionẽ: sic illud non põt cognosci q̃d nõ põt eẽ ĩ cognoscẽte: vt ꝯpetit sibi ad cognitione3: s3 mod⁹ cognoscendi intellect⁹ nr̃i est hre cognitionẽ p modũ informatiõis sui: ita ꝙ nõ cognoscit obiectum nisi p hoc ꝙ species informat intellectum: s3 de⁹ nõ potest sic p spẽm informare intellectũ nr̃m nec cognosci cũ nulla spẽs ĩ intellectu nr̃o posset pfecte repñtare deũ fm ꝙ ĩ eo erim⁹ beati. Scđo arguit sic: int obiectũ et potẽtiã reqrit ꝓportio: ita ꝙ nõ põt videri nisi q̃tũ ꝓportionatũ: qz vt habet de sensu decima millesima ps milii nõ põt pcipi a sensu ꝓpter ei⁹ puitatem. S3 maioꝛ est ĩproportio inter simplicitate3 essentie diuine: ⁊ intellectũ nr̃m q̃ inter istã puã3 milii ⁊ potẽtiã visiuã: qz de⁹ nõ h3 simplicitatem determinatã nec q̃titatẽ virtutis determinatã et infinitã: ⁊ ĩproportionabilẽ intellectui nr̃o: nõ sic ex alia pte: qz illa ps nõ distat nisi finite a ꝓportione quã reqrit potẽtia visiua in obiecto visibili igit posset visus crescere in limpiditate finita: et acumine ꝙ tãtũ illa decima millesima ps est sibi ꝓportionabilis: intellect⁹ vero nr̃ nũq̃ posset crescere finite in acumine ꝙ possit adequari simplicitati essentie diuine. S3 q̃cq̃d sit de cõclusione: dico: ꝙ iste rõnes nõ ꝯcludunt pmo mõ: qz non sequit si mod⁹ essendi rei cognite excedit modũ nature cognoscẽtis: igit mod⁹ cognoscẽdi est supnaturalis: qz sciẽdi pus capit: op3 ꝙ cognitũ sit ĩ cognoscente vel p spẽm vel p hoc ꝙ obiectu3 est pñs: vel saltẽ p actũ op3 concedere. igit q̃ q̃ in se obiectũ excedat naturã cognoscentis: nõ tñ excedit q̃tu3 ad hoc q̃n actus ei⁹ possit esse in cognoscente: ⁊ bñ sequit ꝙ modus cognitiõis nõ excedit naturã: s3 ꝙ modus essendi rei cognite excedat modũ essendi cognoscentis nõ op3: qz tunc intelligentia inferioꝛ nũq̃3 naturaliter cognosceret supioꝛem: nec etiã infimus angelus posset naturaliter cognoscere supmũ. Vñ licet q̃3tu3 ad hoc ꝙ deus est suũ esse: ⁊ nulla creatura est suũ esse excedat naturã creature: nõ ꝓpter hoc sequit q̃n possit a creatura naturalit cognosci. Per illud patet ad scđm argumentũ: qz illa rõ destruit se fm oẽm opinionẽ: qz tã ponentes spẽs sicut negãtes habent necessario maioꝛẽ vel minoꝛẽ: qz si ponat ꝙ obiectũ mouet se imediate: ita ꝙ nulla spẽs intellectu ipi hrit negare formationẽ. Si vero ponat ꝙ spẽs sint impsse: tũc posset de ꝯgruitate cognosci p spẽm nec valet: qz nulla species est ita pfecta sicut deus. igit nõ põt cognosci: qz nulla spẽs substantie est ita pfecta sicut sit: qualit igit põt substãtia cognosci p speciẽ: nec valet ꝙ arguit de diuis ꝙ p speciẽ inferiorum nõ repñtãtur supiora. vñ fm põrem opionem si excessus rei cognite respectu cognoscẽtis ĩpediret cognitionẽ nũq̃3 creatura ĩ lumĩe gloꝛie videret deũ ⁊ totũ illud creatum lumĩe glorie ĩtellect⁹ quotquot ponãtur semp excedit ĩ ĩfinitum a mõ essendi: ideo nõ oporteret ꝙ ĩter obiectũ ⁊ potẽtiã cognoscitiuã sint ꝓportionata ꝙ sint equalia: s3 debẽt esse ꝓportionabilia: et huius sunt maxime dissimilia vt actus ⁊ potẽtia actiuũ ⁊ passiuũ: qz inq̃3tũ similia nõ sunt actiua ideo ꝓportio obiecti ⁊ potentie nõ est fm equalitatem vel replicationẽ: quia creatura accepta vt ꝓria fini vltio cũ luĩe glĩe imediate attigit: ⁊ tñ distãt in infinitũ a fine fm eq̃litatẽ vel replicatio

nem. Dicit si obiectū excedit īproportionalit potentiam in entitate. igit̄ ꝛ itelligibilitate: dico ꝙ loquendo de ꝓportione geometrica q̄ est excedētis ad excessū ꝑ replicationē nulla debet esse ꝓportio inter obiectū ꝛ potentiā: q: replicata itelligibilitate petri nūq̄ attinget itelligibilitatē dei: ꝛ tñ eū intelligit clare. Sȝ in ꝓportione q̄ est obiecti ad potentiā non debet esse infinita distantia. ¶ Ad tertiū cū dicit̄ q̄titas reqrit̄ mobilis ꝛ virtutis ad visiōem. dico ꝙ ista verba sunt metaphisica: nā q̄titas reqrit̄ in obiecto sensus: q: q̄tuȝ ē ꝑ se sensibile: ꝛ sic metaphisice q̄titas virtutis requirit̄ in obiecto nō finita: nec determinata respectu intellect⁹ nostri: q: q̄libet entitas q̄tumcunqȝ simplex est ꝓportionata intellectui nr̄o absolute q̄tū est de se cū ens sit eius p̄mum obiectuȝ: ꝛ tñ dr̄ ꝙ non plus distet decima millesima ps milij i q̄titate a ꝓportione reqsita ad visum. ꝙ simplicitas dei in cōparatione ad intellectū nostrū. dico ꝙ falsum est: q: distat in decē millibus gradib⁹ ꝛ de⁹ in nullo gradu distat in rōne obiecti ab intellectu q̄tū est de se: vñ iste rōnes de distātia equalit̄ cōcludunt ꝙ nūq̄ videbim⁹ deū i lumine glorie ꝓpter infinitā distantiā: iō nichil valent. Dico igit̄ ad q̄stionem ꝙ natura humana pura ꝛ sola: hoc ē sine omni alio mediāte est immediate susceptiua beatitudinis: q: nulla potētia addet̄ sibi ex ꝑte receptiui quo recipiat beatitudinē neqȝ est habitus q: habitus nō est rō suscipiendi actū neqȝ opatiōis siue naturalis. Preterea qd̄ ē ordinatū ad multas ꝑfectiones maxime ordinat̄ ad ꝑfectissimam quā pōt habere: igit̄ natura hūana maxime ordinatur ad recipiendū summā beatitudinem. Dicit̄ verū est recipit: sȝ habit⁹ mediat in receptione susceptiui. ¶ Cōtra: igit̄ habitus p̄mo et ꝑ se videret deū ꝛ natura hūana ex ꝯsequenti: q: si supficies mediat in rōne susceptiui respectu albedinis: igit̄ ꝑ se magis est supficies alba ꝛ paries alb⁹ ex cōsequenti. Scd̄o dico: ꝙ natura nr̄a nō est sufficienter actiua respectu beatitudinis ex puris naturalib⁹: q: nō pōt fieri cognitio clara nisi ab obiecto p̄sente vel habēte obiectū emīnēter: q: nihil tale est: igit̄ ex puris naturalib⁹ non pōt acqrere cognitionē clarā de deo. Ex his sequit̄ correlarium ꝙ nichil plus est opibus i beatitudine vl̄ aliqd̄ est p̄us: sed non ꝓpter actionē fm̄ diuersas opiniones: q: si opȝ ponere aliqua supnaturalia p̄ora aut ponerēt̄ aliqua tria: aut duo: aut vnū: q: si ponat̄ aliqd̄ p̄us vt obiecto cōpetit actio: et vt potentie ꝯpetit actio: tunc tria forte p̄cedent beatitudinem spēs intelligibilis in mēoria beati correspōdens obiecto ꝛ spēi in via lumine glorie in intellectu correspōdēs lumini naturali intellect⁹ agentis caruit i volūtate vt p̄ncipiū actiuū supnaturale. Et sic iste tres forme sunt p̄me. Si autē non ponat̄ aliqd̄ actiuū obiectum: q: ip̄m est presens sufficienter: tunc nō opȝ ponere spēm intelligibilem. Si ponat̄ ꝙ intellectus tm̄ se habet ibi passiue: ita ꝙ nulla actio sibi corrn̄deat: tūc opȝ ponere lumen glorie si cum hoc ponat̄ voluntas tā-

tum passiua: tunc nullū hoȝ opȝ ponere p̄nium. Sed credo ꝙ caritas necessario excedit ꝑ aptm̄ sȝ non video necessitatē luminis glorie: imo magis credo ꝙ spēs sit ponenda ibi ꝓpter memoriā ꝑfectam q̄ lumine glorie. Dicit quare ponit̄ lumē corpale ad visionem: dico ꝙ ꝓpter mediū illuminandū ibi nomen est illuminandū: q: ibi obiectuȝ est lux: iō non videt̄ necessitas quare debeat poni lumen glorie ad videndū lucē ꝑ essentiā q̄ȝ sit cādela illuminā da ad videndū solē. vñ cū obiectum est clarius q̄ȝ lumē nullū aliud reqritur. ¶ Ad p̄mum p̄ncipale nō dedisset natura potentiā organicā alicui: ꝛ nō organa: sȝ in ꝓposito dedit potētias passiuas: sȝ non dispōnes ꝓximas fm̄ vnam opinionem vel nō ꝑfectiones vltimas fm̄ aliam. ¶ Ad aliud dico: ꝙ non pōt eleuari vltra genus materialitatis: q: est potentia organica: tñ credit̄ ꝙ eleuabit̄ in beatitudie ꝙ possit clare videre solem: sȝ ꝯ naturam suā esset ꝙ posset videre spūalia: sȝ non est ꝯ naturā intellectus qn̄ possit in qd̄libet scilicet spūale. Preter hoc differt sensus ab intellectu in hoc ꝙ alicui⁹ sensationis nō est sensus capax vt supme potentie: sȝ intellectus ē capax oīs intellectionis. ¶ Ad aliud dictuȝ est p̄us ꝙ p̄hus posuit potentiā passiuā in natura: vt corpus organizatū respectu intellectiue: qd̄ tñ nō habet potentiā actiuā ꝑ modū nature in toto ente. Sȝ nos ponimus ꝙ illa potētia nō est naturalis: sȝ libera ꝛ volūtaria. ¶ Ad aliud concedo: ꝙ habitus nō est potentia nec p̄ncipiū recipiendi: ꝛ iō intellectus non simplr̄ pōt recipe beatitudinem et cognitionē dei. Sȝ nunc est in potētia remota: in p̄ma est in potentia ꝓpinqua: ꝛ hoc si ponat̄ itellectus tm̄ potētia receptiua. Si aūt ponat̄ ꝙ itellectus aliquo mō est actiuus respectu cognitiōis dei: non tñ pōt agere nisi cū lumine glorie: iō nūc non pōt causare talē cognitionē cū non sit totale actiuū. ¶ Ad aliud cōcedo: ꝙ aliqua ꝑfectio inferior pōt ꝯtineri vnitiue in supiori: ꝛ aliqua non: sȝ voluntas est supma potētia non tñ pōt esse ita ꝑfecta si sit creata ꝙ possit habere in se actiuū sufficiens respectu beatitudinis: q: supme q̄ possit eē si nō haberet caritatē esset magis impfecta q̄ȝ infima volūtas: q: susceptiua eēt maioris caritatis ꝛ iō careret maiori q̄ nata eēt ꝑfici q̄ȝ ifima: et iō nō pōt poni i natura hūana volūtas supior vel intellect⁹ hn̄s i se vnitiue illā ꝑfectionē q̄ idiget ad sufficiēt̄ cāndā illā btitudine q̄ ē ei⁹ ꝑfectio finalis

Queritur. xi. vtrū in vita mortali hō possit ꝯseq̄ beatitudinē: Quest. xi.

Ex sic. xp̄s hūit btitudinē in vita mortali: ꝛ iuit eiusdē spēi nobiscū. igi ꝛc. ¶ Itē Aug. q. penul. ad orosiū dicit de paulo: ꝙ i raptu vidit deuȝ sicut scti videbūt: ꝛ tñ paul⁹ fuit i vita mortali. Sȝ qd̄ possibile ē ꝙ de⁹ causet possibile ē cū ꝯseruare: igitur. ¶ Itē: vera beatitudo est in aīa tātum: ita ꝙ corpus non est susceptiuuȝ vere beatitudinis: igitur nichil ex parte corpis repugnat beatitudini qn̄ possit recipi i aīa ꝯiūcta. ¶ Itē: si nō possit vera btitudo ꝯseq̄ i vita mortali cū qlȝ bēat desi-

derium naturale esset ad ꝯrium vite: ꝛ ꝑ cõsequẽs
nullus fugeret naturalit mortẽ: qḋ est ꝯ aplm. no=
lumus expoliari ꝛc. ¶ Itẽ. x. de trini. iij. incogni=
ta nõ amam⁹. igit si in vita mortali posset de⁹ di=
ligi immediate. igit ꝛ videri immediate: ꝯñs fiñ.
¶ Oppositũ: Augustin⁹. xiij. de tri. viij. Non põt
esse vera beatitudo nisi in statu immortali: qꝛ aut
volens aut nolẽs dimitteret eã: aut neutro mõ: si
volẽs nõ esset: qꝛ nõ haberet qḋ sũme appeteret:
si nolens: igit esset miser dũ viueret timẽdo amit
tere qḋ summe diligit. Si neutro mõ: igit nõ esset
beatus: cũ nõ curaret de optimo. ¶ Itẽ: Exodi.
Ad qõnẽ xxxi. Nõ videbit me hõ ꝛ viuet. ¶ Ad q̃stionẽ di=
co: ꝙ põt habere duplicẽ intellectũ. vnũ an scđm
actus quos experimur cõiter in nobis possit eẽ ve=
ra beatitudo: vt in oꝑatione intellect⁹ ꝛ volũta=
tis: ꝛ ꝓbatũ est ꝑus ꝙ nõ ꝯ ꝑhm q̃ posuit beati=
tudinem i actib⁹ nobis possibilib⁹ ꝑ naturã. Ali⁹
est intellect⁹ supponẽdo beatitudinẽ nõ esse actu
quẽ experimur cõiter. Sed in actib⁹ in q̃bus ponit
vera beatitudo: ꝛ tũc distinguo: qꝛ impossibilitas
recipiendi effectũ in aliquo susceptiuo põt eẽ du=
plex vel ex ipotentia agẽtis: vel ex ipotentia pas
si: qꝛ nisi effect⁹ deberet recipi in aliquo tñ esset
possibilitas ex pte agentis: ex pte passi est vna i=
possibilitas fm q̃d qñ hꝫ potentiã remotã. sꝫ ca=
ret dispositione ꝓxima. Aliqua ẽ impossibilitas
ex ꝯria dispõne passi cũ hꝫ repugnantiã ad effe=
ctum recipiendũ: ꝛ ista duplex ẽ: vel ipossibilitas
absoluta vel ad recipiendũ sapiẽtiã: qꝛ intrĩsece in
natura sua hꝫ aliq̃d repugnãs tali effectui causan
di in eo. alio mõ est ipossibilitas lapide albo ad su
sceptionẽ nigredinis: qꝛ manẽte albedine in lapi=
de nõ est potẽtia ad simul recipiẽdũ nigredinem.
Nunc aũt ex pte agẽtis nulla ẽ impossibilitas q̃n
possit causare beatitudinẽ in hac vita sicut i vita
immortali: sꝫ ex pte passi est ꝓma ipossibilitas: qꝛ
si ponat dispõ ꝓma vt heri dicebat lumen glorie
spes ꝛ charitas: tunc hõ in hac vita caret illa di=
spositiõe: ꝛ ideo ex pte ei⁹ est ipossibilitas fm q̃d
ad beatitudinẽ si nõ ponat dispõ ꝓma necessaria
ad beatitudinẽ: tunc posset recipe beatitudinẽ in
hac vita si agẽs daret: ꝛ tunc nullũ esset ipedimẽ=
tum ex pte passi: igit agens de potentia absoluta
posset istã formã dare in vita mortali: et hoc siue
ista negatio sit forme solius in susceptiuo vel di=
spositionis ꝛ forme. Sꝫ de potentia ordinata nõ
potest dare in hac vita regularit: qꝛ de⁹ ordinauit
ꝙ simul vult beatificare totũ hominẽ: vt aiam et
corp⁹: ꝛ iõ de potentia ordinata nõ beatificat a=
nimam corpe remanente mortali. De alia ipossi=
bilitate que est ꝓpter repugnantiã susceptiui ab=
solute ad formam receptã: certũ est ꝙ nulla est: qꝛ
tunc remanente natura nunq̃ posset homo beati
ficari: igitur si est aliqua repugnãtia ad beatitudi
nem i vita mortali: hoc est ꝓpter repugnãtiã q̃ ẽ
inter beatitudinẽ ꝛ mortalitatẽ q̃ inest homini in
hac vita: ꝛ illa potest esse duplex: qꝛ causa natura
lis virtualit repugnat opposito sui effectus: ꝛ sic
possunt mortalitas ꝛ beatitudo simul repugnare
in eodẽ: qꝛ ad passionem factam in appetitu sen=
sitiuo natura sequit sicut effect⁹ aliqua ꝯpassio in
voluntate beatitudo in volũtate causat ꝑfectã di
lectionem: ꝛ ipa nata est impellere: nõ solũ oppo
sitam tristiciã: sed q̃tũcunq₃ cõtinentẽ. vii. ethi.
Nunc aũt vt in plurib⁹ appetitũ sensitiuum nat⁹
est sequi appetit⁹ itellectiu⁹: beatitudo igit ꝛ mor
talitas nõ repugnãt formalit in eodem: qꝛ sic nõ
fuissent simul in xp̃o: repugnant tñ vt in pluribus
sicut cã naturalis ꝛ oppositũ sui effectus. Alia est
repugnantia inter illa: qꝛ fm cõem cursum: sꝫ cau
sa naturalis causat immediate effectũ suũ in pte
ꝓpinquiori ꝛ in pte remotiori mediante sicut sol
illuminat ptem ꝓpinquã ꝛ remotã medii non ꝑ
illuminata alia: sed vtrũq₃ a sole: licet nõ eque i=
mediate sic vt de⁹: ꝯñs est causa imediate beatitu
dinis in aĩa ꝛ in corpe mediate sicut est suscepti=
uum beatitudinis naturalit. igit seq̃tur beatitudo
corpis beatitudinẽ nõ: sꝫ imortalitas corpis seq=
tur beatitudinẽ corpis. igit immortalitas corpis
et beatitudo aĩe repugnant ex illa pte sicut causa
naturalis ꝛ oppositũ sui effectus: ꝛ sic vtroq₃ mõ
põt poni impotentia vel ipossibilitas ex pte hoĩs
in hac vita ad recipiendũ beatitudinẽ: sed nõ est
impossibilitas absoluta q̃ ẽ recepta forme ad for=
mam duplex virtualis recepta q̃ est inter causam
naturalẽ et oppositũ sui effectus. Dicit imortalis
non põt esse beat⁹ nisi obiecto beatifico imutãte
ad sui visionẽ: et ꝑ se sic põt nunc inmutare i hac
vita: qꝛ nichil est i hoĩe mortali simplr repugnãs
illi immutatiõi: igit equaliter põt beatificari nũc
sicut tunc. ¶ Itẽ: qñ actus sunt eiusdeꝫ spẽi ꝙ põt
in vnũ et in aliũ si agens sit sufficiens sicut actus
vidẽdi nunc et tũc sunt eiusdẽ speciei: qꝛ obiectuꝫ
beatificũ est id idẽ: et intellect⁹ et volũtas eadem
igit equaliter nũc sicut tunc. Dico ꝙ hõ mortalis
non põt esse beatus nisi ꝑ miraculũ manẽs mor=
talis: qꝛ causa naturalis semp agit effectũ suũ nisi
naturale ꝯrium impediat vel miraculose impedit
effectus suus. Nũc aũt passio facta i appetitu sen=
sitiuo naturalit causat passionẽ cõsequentẽ in ap=
petitu intellectiuo: nisi impediat ꝑ causam natu=
ralẽ ꝯriam vel ꝑ miraculũ cõseruãdo beatitudinẽ
in aĩa xp̃i corpore remanente mortali et forte ma
gis miraculũ si potuit esse cõpassio in appetitu i=
tellectiuo passione facta in appetitu sensitiuo ei⁹.
Sed cum homo est immortalis potest esse beat⁹
sine nouo miraculo: tamen de potentia absoluta
dei potest anima beatificari i corpore mortali si=
cut extra corpus. vel sicut in corpore immortali:
vnum tamen est possibile sibi de lege communi:
aliud tamen non sine nouo miraculo: quia opor=
tet ibi impedire duplicem causationem naturalẽ:
et seruare simul causam naturalem cum opposi=
to sui effectus. ¶ Ad aliud dico: ꝙ actus videndi
hic et ibi vt communiter differunt specie: et hoc
ex parte obiecti materialis. vnde idem obiectum
materiale potest esse distinctorum actuum specie.
Preter hoc: ex pte actus est differẽtia specifica: qꝛ
nullus actus hic et ibi est eiusdẽ spẽi plusq̃ actus

cognoscendi hominē in aiali vel in hoc cōi qd est mouere se: ꝛ actū cognoscendi hoiem in se cognitione intuitiua: qꝛ cognitio intuitiua et abstractiua spē differunt. Nā in cognitione intuitiua obiectum imediate mouet. Et si ponat ꝙ spēs cōcurrat ad obiectū mouet; sꝫ in cognitiōe abstractiua species imediate mouet: sic igit differunt ꝛ imortalis beatificari: ꝛ mortalis: ꝛ sic pꝫ ꝙ in hac vita non possum⁹ beatificari ꝓpter repugnantiā virtualem in nobis nisi de⁹ faciat magnū miraculū. ¶ Per hoc ad ṗmum pācipale dico: ꝙ ibi erat ꝑpetuum miraculū: qꝛ nō fuit corp⁹ statī glorificatum nec forte erat redundantia appetit⁹ sensitiui ad intellectuū nec eꝫ. Sed cū immortalis beatificatur licet hoc sit supnaturale: ideo tñ miraculū Non eñ oīne supnaturale est miraculū: imo multa corꝝ: ita naturaliter faceret de lege cōi: sꝫ multa naturalia. ¶ Ad aliud paul⁹ dicit ꝙ nescit vtꝝ in corpe vel extra corp⁹: ꝛ esto ꝙ fuit in corpe ibi fuit miraculū: ꝛ tunc ꝯcedo ꝙ de⁹ posset cōtinuare si vellet. ¶ Ad aliud cōcedo: ꝙ nichil est ex pte corpis fm se cuius rō non posset aīa cōiūcta beatificari: qꝛ sic non posset post resurrectionē: sed in hac vita corp⁹ est susceptiuū mortalitatis q̄ nunc sibi inest rōne cuius est repugnantia virtualis ad beatitudinē naturaliter. ¶ Ad aliud dico: ꝙ non sequit ꝙ desideriū sit ad oppositū vite sicut naturaliter odim⁹ vitā mortalem inq̄tū est mortalis: qꝛ q̄libet vellet habere vitā immortalem. ¶ Ad aliud dr: ꝙ non potest de⁹ immediate diligi i hac vita: qꝛ no potest immediate videri: sꝫ tm̄ cognoscitur hic ꝑ creaturas illud nō valet: qꝛ licet incipiat cognitio nostra a creaturis: ꝛ postea discurramus ad habendū conceptū de deo. Si tñ in fine tm̄ cognoscerē creaturam ꝛ starem in cōceptu creature frustra esset discursus: qꝛ equalit possem stare in ṗncipio: ideo dico ꝙ in fine discursus sto immediate in aliquo cōceptu q̄ est de deo ꝑcipue immediate licet in cōi. Non aūt sto ibi i cognitione intuitiua neqꝫ tm̄ abstractiua: sꝫ imediata cognitiōe alicui⁹ concept⁹ in cōi q̄ est ꝑcise de deo. Nunc aūt vera beatitudo nō cōsistit in quacunqꝫ cognitione dei: sꝫ in cognitiōe intuitiua clara que est immediate dei fm se: iō cōcedo ꝙ in via diligitur immediate nō sicut i patria. Ex hijs sequit ꝙ ex quo aīa nō potest esse simpliciter: ita beata cōiuncta corpi mortali sicut non cōiuncta: igit cum postea simplicit beata cū coniūgitur corpori corpus tūc erit beatū eo mō quo est capax beatitudinis simplicit nec beatitudinis fm quid: de qua ṗus dictū est: ꝙ tantū recipit in potentijs operatiuis: licet homo exterior sit aliquo mō beatificabilis fm Augu. qꝛ non distinguit a vita: sed est corpus beatificabile dupliciter inesse: ṗmo: vt recipiat ꝑfectionem ab aīa fm ꝙ est ꝑfectibile ab anima in qua ē btitudo simplr ꝛ scdo mō vt ē istrumētū aie in opādo sicut organa: ita ꝙ sicut totū meruit totum beatificabitur fm ꝙ ē capax: ideo corp⁹ beatificabit in dotibus inq̄tum est ꝑfectibile ab aīa ꝛ inq̄tū organū seu instrumētum. Questio. xii.

Q

Utrū corp⁹ post resurrectionem erit impassibile? Qꝫ non. quod est palpabile est corruptibile. quia vt habetur in glosa gregorij sup illō Joh. xx. infer digitū ꝛc. qd pt palpari corrūpi necesse ē. ¶ Itē: si corpus btī sit simplr ipassibile: igit btūs nō possit sentire: qꝛ oīs sensus pt corrūpi ab excellēti sensibili igit nullū organū sensitiuū ē passibile ab aliq̄ sensibili in btō. ¶ Itē: nullū violētū ꝑpetuū. i. de celo. Sed si illud corp⁹ est mixtū ex elementis q̄ue violentū est ex locū suū: igit violēter detinet sursū in illo corpe. ¶ Itē. i. de celo. arguit ph̄us ꝯ Platonē: ꝙ celū non pōt esse corruptibile: ꝛ tñ ab alio ꝑpetuari: qꝛ non pōt aliq̄d esse ex se possibile ꝛ ꝑpetuari ab alio. ¶ Itē: Cōmē. xii. meta. nichil est ex se possibile ꝛ necessariū ab alio: nisi mot⁹ celi tm̄ illud corp⁹ ex se nō est necessariū. ¶ Oppositū i. ad Cor. xv. cū corruptibile hoc induet incorruptibilitatē. Ad questionē dico. ꝙ corp⁹ post resurrectionē est ipassibile passione reali corruptiua: qꝛ ita est: appet ex ꝑcedentib⁹: qꝛ non pōt hō simpliciter eē beat⁹ dū habet corp⁹ mortale: ideo cū totū erit beatū ꝙ meruit corp⁹ erit immortale: iō cū totū est beatū qd meruit corpus est immortale cū hoc est ꝑfecte beat⁹: qꝛ totū cōpositū habebit ꝑfectionem cuius est capax: igit ꝑpetuo manebit s. ꝯm illā vitā scdm quā ē beat⁹: qꝛ licet possit aīa beatificari i hac vita: ꝛ tñ postea totū corp⁹. ipossibile tñ ē ꝙ aīa moriat fm illā vitā scdm quā fuit beata: igit si totū est beatū totū habebit vitam ꝑpetuam. Sꝫ qualiter erit corp⁹ incorruptibile. dico ꝙ nō sicut aliq̄ ponunt ꝑ hoc ꝙ qualitates naturales nō remanēt: qꝛ fm hoc no remaneret illō corp⁹ mixtū qd meruit in vita. vñ nō fiet corp⁹ hominis aut nec etiā esset illud corp⁹: ita nobile sicut elemētū si careret oīni qualitate naturali. neqꝫ est icorruptibilitas ei⁹ ex hoc ꝙ ille qualitates remanēt: sꝫ non ꝯrie: sꝫ reducte ad mediū: ꝛ sic nō sunt nate agere ꝛ pati: qꝛ scdm istos ꝯria nata sūt fieri circa idē: ꝛ nūq̄ succedet ibi vnū cōtrariorū alteri ꝯrio. Sꝫ illud nō valet: qꝛ si sint reducte ad tale mediū in quo nō sunt nate agere ꝛ pati nō remanet mixtū qd fuit i vita: qꝛ necesse ē ponere ꝙ ille q̄litates q̄ remāsissent i optio statu i vita sunt ibi: qꝛ illa ꝯplexio maxie ꝓportiōata est aie intellectiue: ꝛ tale mixtū hꝫ ptes flexibiles q̄tū est ex pte sui q̄ mixtū grossi⁹: ita q̄ ē iproportioabile aie intellectie: neqꝫ valet ꝙ ꝯria nata sunt fieri circa idē: qꝛ hoc est itelligēdū fm spēm nō fm nūeꝝ: qꝛ fm hoc nūq̄ corrūpit vnū ꝯriū aliud: qꝛ calidū in hoc subiecto nūq̄ sic corrūpit frigidū i illo ꝙ migret ab hoc subiecto i illō: ꝛ sic expellat. vñ sic nullū subiectū determīaret sibi alteꝝ ꝯrioꝝ: sꝫ ꝯriūꝫ illi⁹ eēt natū succedere: qꝛ tūc i m̄ ꝯtingeret eē ꝯtriū i hoc subo. vñ actio nālis ē int ꝯria quoꝝ vnū est i hoc subo: ꝛ aliud in alio: et tñ neutꝝ istorum natū ē esse in alio subo: iō cū aliq̄ sūt ꝯria vel fm speciem quodlibet indiuiduum vnius et alterius sunt contraria. Nec valet in proposito: quia in eodē idiuiduo nūq̄ succedet ꝯriū ex materia eadē mo

nebit ꝛ corpus idē nec pōt poni icorruptibilitas
eius ꝛ patiens non pōt concipe formā cōtrariam
qꝛ impossibile est remanente natura passiui qn ip
sum ſm se sit natū recipe quidlibet qd ꝓus potuit
passiui qn ipsum ſm se sit natum recipe si nō insit
Nec valet dicere ꝙ oīs ꝓuatio tollit: et ideo non
potest recipe formam ꝯriam: qꝛ priuationem tol
li sine habitu inherēte est ꝯdictio. Non eīn posset
deus tollere ꝓuationem habitu nō inherente: qꝛ
aptitudo ad recipiendū formā nō pōt tolli rema=
nente natura susceptiui: ꝛ seqtur est apta nata re
cipere ꝛ nō habet: igit priuat. Dicit forma supior
tollit oēm ꝓuationem forme inferioris. Cōtra nō
tollit ꝓuationem alicuius forme nisi vt illā inclu
dit: sed forma supior non includit istā inferiorem
ſm se ꝛ formalit ꝛ susceptiuum est natum recipe
hanc ſm se ꝛ formaliter: igit nunc habet ꝓuatio=
nem huius ſm se. Nec pōt dici ꝙ aīa tollit ꝓuatio
nem aliarū formarum a susceptiuo: qꝛ aīa est ea=
dem nunc ꝛ tūc. Sꝫ nunc nō potest tollere: igitur
neqꝫ tunc. vñ igitur est ista icorruptibilitas: ꝛ vñ
non est actio. dico ꝙ potest respōderi impediens
positiuū duplex ꝓuatio: vt negatio mot⁹ celi ꝛ ne
gatio actionis dei nō coagentis cause scōe. De ꝓ=
mo impediente dr ꝙ aīa sufficienter impedit a=
ctionem illam inter ꝯria: qꝛ sicut anima tūc subii
citur pfecte dominat inferiori: igit sicut non ha=
bet appetitus rebelles suo supiori sic impediret
actiones corruptiuas inferiorū. ¶ Contra. Aīa
non repugnat illis qualitatib⁹: ymo istas ꝑsuppo
nit in suo susceptiuo. igit non repugnat eis in ef=
fectu suo: qꝛ sicut ꝑsupponit suū susceptiuū: ita ꝑ=
supponit susceptiuū habere istas qualitates ꝛ ef=
fectus istoꝝ: nec igit plus repugnat aīa effectui
qualitatū ꝙ qualibet in se: qꝛ effectus caloris non
est nisi qdam calor: ꝛ eadem est aīa nūc ꝛ tūc. igit
eque ꝯpossibilis neqꝫ pōt per imperiū impedire
actum alicui⁹ cause naturalis: qꝛ supremus ange=
lus nō posset p imperiū voluntatis sue impedire
ignem ab actiōe sua. Nūc valet alia opinio de do
te ꝙ fuit vna qualitas ab aīa in corp⁹ q̄ repugnat
actioni istaꝝ qualitatū: vt videt alius velle in ea
plura ad diascolū ab aīa redūdat in corpus sani=
tas ppetua ꝛ icorruptibilis vigor: ꝛ sic ista quali=
tas est qdam impassibilitas sicut dicitur duricies
naturalis in potētia ad patiendū ab extrinseco ꝛ
intrinseco. Cōtra ista non est qualitas celestis: qꝛ
nec ꝑspicuitas nec lux. igit vel est mixti vel ē ele=
menti. Nunc aūt natura vna qualitas repugnat
cuilibet actioni ab extrinseco: qꝛ licet duricies im
pediat fractionē: non tñ impedit qn possit calefie
ri vel comburi. ¶ Itē omnes forme receptibiles
in eodem susceptiuo ꝓximo: sunt eiusdem phisi=
ci. vij. phisi. ꝙtumcunqꝫ actionē. ¶ Itē: ista qua=
litas non pōt impedire qualitates alias ab actio
nibus suis: nisi sit eiusdē generis cū eis: ꝛ tūc erit
repugnans: igit est causa alicuius corrūpentis: qꝛ
si est maioris virtutis ꝙ alie corrūpet alias si mi=
noris corrūpit ab illis: ꝛ si repugnet effectib⁹ il=
larū causaꝝ. igit ꝛ illis causis i se: igit nō videt ali

quid positiuū impediēs si est aliquid ꝓuatiuū nō
potest esse cessatio mot⁹ celi vt ponit doc. qꝛ per
motū nō plus fit nisi qd adducitur generās: ꝛ tūc
generans esset ꝑsens ſm aspectū ꝛ qdesceret ibi ef
ficacius agerent iste cause pticulares: vel si deus
subito faceret generans esti tali aspectu i quo nō
ꝯcurrit ad actionē ꝛ ibidē ipm ꝯseruaret: ideo di=
co ꝙ corp⁹ est ipassibile passiōe reali q̄ est cū abie
ctione ꝯrij: qꝛ voluntas diuina non coaget causis
secūdis sicut nūc sicut fuit de igne in camino re=
spectu triū pueroꝝ: qꝛ deus non coegit: p conse=
quens nullū exteri⁹ aget in ista corrūpendo. Cō=
tra scōm hoc impossibilitas non esset dos: qꝛ ista
impossibilitas non est p aliqd intrinsecū corpori:
nec p aliquid qd est in eo formaliter. Sed dos dꝫ
esse in dotato formalit: vt videt p August. vbi su=
pra est sanitas ppetua ꝛc. ¶ Itē: scōm istā rōnem
elementa equalit habebūt dotem sicut corp⁹ hu=
manum: qꝛ deus ꝓhibebit qdlibet exterius agēs
in ipa. ¶ Item: corpa dāpnatoꝝ equaliter essent
dotata: qꝛ erunt icorruptibilia ꝛ impassibilia pas
sione reali. ¶ Ad primū hoꝝ dico: ꝙ beati ꝓprie
habent: qꝛ dos ꝓprie debet rōne ꝯiūctionis spi=
ritualis: vñ pater dotat filiā tanto vel tāto annua
tim. Nō tamē reqrit ista dos ꝙ formalit existat i
dotato: qꝛ si dicat pater doto eā vt habeat dotez
milites custodiētes eā a malo: certū est ꝙ nullus
hoꝝ est in dotata formalit. Similit dotato corpe
a volūtate diuia vt nō recipiat passionē corrupti=
uam adhuc vlteri⁹ dotat beatus i hoc ꝙ in eo est
ius quo deus tenet resistere ꝯrijs corruptiuis: et
sic duplex est dos vna q̄ non ē ius formalit. Alia
q̄ est ius quo ꝑt recipe dotem ab illo a quo pōt ha
beri. Nec sic sunt elemēta dotata: qꝛ illud ius ē ac
quisitū ex meritis: ideo simplr dotat⁹ est hō bea=
tus: qꝛ ſm doctores licet i xpo ꝛ angelis sit id qd
est dos: nō tamē sunt dotati. Similit dico ꝙ dāp=
nati nō sunt dotati: qꝛ nō hñt illā icorruptibilitatē
ex meritis nec ad bonū suū: sꝫ ad malū ꝓpter de=
merita. Neqꝫ est illud nouū miraculū seruare cor
pus scti a corruptiōe: esto ꝙ approximat: qꝛ de le
ge cōi magis tenet de⁹ ꝑseruare iustū ꝙ coagere
cause secūde. q̄ corp⁹ suū corrūpet si derelinquat
sibi. Et sic pōt sustineri dictū Augustini. ꝙ sic glo
rificatur aīa vt ei⁹ gloria redūdet sanitas ppetua
ꝛ icorruptibilis vigor in corp⁹ ex ei⁹ glīa: hoc est
ex meritis. ¶ Ad primū pncipale dico: ꝙ palpa=
bile corrūpi necesse est: veꝝ est derelictū sibi: non
aūt simplr. ¶ Ad aliud cū dr: i beatis oēs sensus
erūt in actu suo: nescio tñ bene deserunt q ptinēt
ad nutritiuā: imo credo ꝙ aliq erūt in actu: vt vi=
sus ꝛ audit⁹: qꝛ cū impassibilitate corpis corrupti
ua stat ꝙ sensus sint in actu: qꝛ nō est necesse ꝙ cū
immutatiōe intētionali ꝯcurrat imutatio realis.
Licet nūc vt cōiter cōcurrant iste actiōes: qꝛ pos=
sunt separi abinuicē: qꝛ aliqd pōt calefieri realit:
licet nō intētionalit ꝛ eꝯ: sicut dictū ē pri⁹ de sen=
su beati si eēt in inferno: qꝛ sensatio nūꝙ ē tristis.
Sed qñ appetit⁹ ē in ꝯriū ibi causat: siir de imu=
tatione in pte itellectiua ꝛ ei⁹ appetitu. Nūc aūt

susceptiuũ imutationis realis ẽ idẽ cum suscepti-
uo.imutationis itẽtionalis in eodẽ vl'falt'ẽ ista su
sceptiua sũt ꝯiuncta.iõ quando agens agit i vtrũ-
qꝫ susceptiuũ simul vtraqꝫ imutatio conuenit qñ
in alterum tñ cũ altera.¶ Ad aliud cũ dicitur ꝙ
violẽtia nõ pt esse perpetua.dico:ꝙappetitus sũt
oꝛdinati scõm perfectius et imperfectius ꝛ dũ sal
uat appetitus ad pfecti⁹:lꝫ sit appetitus violen-
tus respectu iperfectioꝛis :est ibi violentia scõꝫ qd
ꝛ naturale simpliciter.cum vero pficitur appeti⁹
respectu imperfectioꝛis ꝛ nõ respectu superioꝛis
est violentia simpliciter sicut graue ascẽder et an-
teq̃ derelinqueret vacuũ ꝛ in alio est appetitus ꝛ
superioꝛ in natura ad excludendũ vacuũ q̃ꝙ gra
ue sit deoꝛsũ.ꝛ iõ q̃diu est sursũ ne delinquat va-
cuũ est violentia ꝛ naturalitas simpliciter.sic con
seruatio sua ad qd̃ est inclinatio appetitus superio
ris est simpliciter naturalis scõm qd violentia.sic
dico esto ꝙ elemẽta sic sint in mixto appetitu qui
est eoꝛum in se nolũt esse in pꝛopꝛiis locis. Sꝫ ap
peti⁹ mixti est superioꝛ ꝛ appeti⁹ adhuc aĩmati
superioꝛ ꝛ sic est ppetuo violentia scõm quid ꝛ na
turalitas simpliciter.¶ Ad aliud cũ dicitur ꝙ illd̃
qd̃ est coꝛruptibile scõꝫ se nõ potest perpetuo con
seruari. Aliqui dicũt ꝙ rõ phi ꝯ platonẽ ẽ ad ꝓbã
dũ ꝙ nullũ ppetuum sit coꝛruptibile / qꝛ si potest
coꝛrumpi potest inesse iam nõ est si est ppetuũ tũc
est igitur simul est ꝛ non est. Sed isti nec hñt rõem
phi / nec ad eam respondent / qꝛ si ego sedeo p diẽ
adhuc non possuꝫ sedere tali hoꝛa ponit inesse et
tunc simul sedeo ꝛ nõ sedeo.manifestũ est ꝙ ex po
sitione potentiaꝝ inesse resultat noua incompos-
sibilitas.iõ dico ꝙ si plato posuit ꝙ celũ est coꝛru
ptibile ab itra. Et cũ hoc ꝙ deus necessario cõser
uat oẽ ppetuũ qd̃ conseruat rõ aristo. ẽ bona ꝯ eũ
qꝛ si hoc de se ẽ coꝛruptibile : igr̃ de se pt coꝛrũpi:
ꝛ de⁹ necessario ipm conseruat:igit non pt coꝛrũ
pi.vel debeat poni possibile inesse debet poni re-
spectu necessarii / qꝛ si illud potest non esse ꝛ de ne
cessitate conseruatur ponitur ineẽ ꝛ tũc ꝓbat re-
pugnantia p hãc regulã. Cuicũqꝫ actui repugnaꝫ
necessitas potentie ad eũdẽ actũ repugnabit ea-
dẽ necessitas. Si tñ plato dixit ꝙ deus contingẽ-
ter agit ꝛ conseruat celũ perpetuo sicut nos theo-
logi ponim⁹ non valet rõ aristotelis contra eum
qꝛ stant simul ꝙ celũ possit eum ppetuum si deus
ppetuo velit conseruare:ꝛ tñ q̃ꝙtum est de se pos
sit non esse et tũc non valet põt esse ppetuo:igitur
potest esse in anima ponitur in esse et tũc nõ valet
pt esse ppetuo.ḡ pt esse in aĩa.ponitur in esse et si
pt non esse ponitur non esse in anima.eo mõ dico
de coꝛpe post resurrectiõem / qꝛ sibi derelictũ pos
sit nõ esse et pt ab illo ppetuo esse.¶ Ad vltimuꝫ
dico ꝙ pmanens habet totum esse simul.iõ posuit
cõmẽtatoꝛ ꝙ non pt fieri ppetuũ nisi sit necessa-
rium / qꝛ ex quo totũ simul opoꝛtet ꝙ in quocũqꝫ
istanti habeat tantã necessitatẽ sicut in vno:sꝫ esse
consistit in accipiendo ptem nouam post ptem.iõ
noua necessitas foꝛmalis ẽ i pmanente nisi simul
hẽat suã necessitatẽ i susceptiuo. non sic theologi

tñ ponunt permanens posse eẽ ppetuum ab alio
et ex se possibile. ¶ Questio.xiii.

Trum coꝛpoꝛa be
atoꝛum post resurrectionem
erunt agibilia.ꝙꝫ non. qꝛ fru-
stra ponit agilitas: qꝛ non est
mot⁹ localis.tũ qꝛ mot⁹ ẽ act⁹
impfecti.iii.phisicoꝝ nihil ibi
est impfectum . xũ qꝛ causant e
motu. pmo nõ erit posterioꝛ. tũ qꝛ nõ remanebit
tpꝰ:igr̃ nec motus.¶ Item:ꝙ habet sufficiẽs mo
tiuũ ab alio non reqrit agilitatẽ:sꝫ rapiemur ob-
uiã xp̃o i aera ab angelis qd̃ nõ esset si illa coꝛpa
possunt mouere se.¶ Item beati erũt in determi
nata appꝛoxiatõe ad xp̃m fꝫ merita eoꝛum:ita ꝙ
remotioꝛ nõ vult eẽ ꝓpinquioꝛ: nec pꝛopinquioꝛ
remotioꝛ :sed si moueretur motu locali vel hoc es
set accedendo vel recedendo.¶ Item.ij. de celo.
in illis qõnibus difficilib⁹ dicit phũs ꝙ illd̃ ens ẽ
simplicit pfect⁹ qd̃ pfectionẽ suã habet sine opa
tione.ꝛ inter illa q̃ non habet : habet sine opatio
ne / illud est pfectius qd̃ per pauciores opationes
põt habere suã opationẽ:sed ista coꝛpa erũt sim-
plicit pfecta:igitur non indigẽt motu ad pfectio-
nem:igitur nec agilitate.¶ Oppositum. Sap.iii.
Tanq̃ scintille in arũdineto discurrẽt. Et Isaye
xl. Assumẽt pẽnas.ꝛc.volabũt nõ deficiẽt.¶ Ad
questionẽ dico:ꝙ in hoie cõposito ꝛ in aliis aĩali
bus est duplex mot⁹.vnus p naturã elemẽti pre-
dominãtis:ꝛ ita ẽ per naturã terre i mixtis. Ali⁹
est mot⁹ p potẽtiã aĩe qui vel aĩe pꝛimo vel toti⁹
p aĩam.et iste dicit cõiter ꝓgressiu⁹. Differentia ẽ
inter motum pꝛimũ ꝛ scõm:qꝛ motus pm⁹ nõ cõ-
petit aĩali p naturã toti⁹:sed vel pmo coꝛpori vel
toti p coꝛpus.ali⁹ motus vel pmo cõpetit aĩe vel
toti p rõnẽ aĩe. Scda differentia:mot⁹ pm⁹ nõ se
quitur cognitionẽ sed inclinationẽ naturalẽ:iõ nõ
est diffoꝛmis. Secũd⁹ sequitur appꝛehẽsionẽ / ꝛ iõ
pt eẽ diffoꝛmis.qꝛ nũc mouet aĩal ad hoc nũc ad
alterũ scõm diuersa sensibilia occurrẽtia fantasie
Tertia differentia / ꝙ in pꝛimo motu nõ põt mo-
bile sistere se p intrinsecũ in motu suo in secundo
motu põt:qꝛ bautũ nũc motũ ad tale delectabile
põt habere maioꝛẽ delectationẽ ex alio cõcurren
te:ꝛ sic p sibi intrinsecũ põt sistere aliquo modo.
Scdo dico:ꝙ rõ cõis agilitatis ẽ ꝙ agilitas ẽ ha
bilitas ad hoc ꝙ coꝛp⁹ posset pꝛõpte moueri fꝫ lo
cũ illo motu q̃ ꝯpetit sibi p naturã aĩe.ꝛ cũ ista sit
i toto ex vĩtute motiua:ꝛ ex hoc ꝙ passũ ẽ pfecte di
spositum ad obediẽdũ agenti:sequit ꝙ virtus mo
tiua erit potens ad mouendũ:ꝛ passiuũ pfecte di
spositum ad motũ recipienduꝫ habita agilitate.
Nunc aũt manifestũ est de anima ꝙ in ea est alia
virtus ad mouẽdũ oꝛganice:hoc est p motionem
ptium oꝛganarũ fm ꝙ pꝛi⁹ pars mouet ꝓpinqoꝛ
coꝛdi:adhuc in coꝛde vna ps mouet pꝛi⁹ alia q̃ꝙ p-
tem aliam ꝓpinquã coꝛdi:sed virt⁹ est in aĩa q̃ est
pꝛincipium alteri⁹ mot⁹ siue sit alia virt⁹ siue ea-
dem.ꝛ nõ est manifestũ de tali virtute neqꝫ in ho-

mine neq; in aiali in hac vita:sed solũ inquiritur
p ratione ex cõditione aie sepate:qr nisi aia pos-
set mouere se ab vno vbi diffinitiue ad aliud esset
minus pfecta q̃ mixtũ inaiatũ vel elemẽta. igitur
vt videt esse vna vtus motiua in anima que non
est admodũ organice. Illud cõfirmat:qr illud agẽs
pt in motũ qui potest habere terminũ mot⁹ i vir
tute. Sed inter oĩs terminos mot⁹ vbi est termi
n⁹ imp̄fectissim⁹/qr qòlz corp⁹ potest hr̄e vbi ĩvir
tute:igit cũ aia sit p̄fectior elemento vel mixto in
aiato videt q potest habere vbi in vtute. Nõ ei re
pugnat sibi ratio p̄fectionis sue/qr ãgeli possunt
mouere se de loco in locũ de vbi in vbi. ⁊ tñ sũt p-
fectiores q̃ aia separata:neq; repugnat sibi ratio
imp̄fectionis sue/qr corpa q̃ sunt minus p̄fecta q̃
aia possunt mouere se ad aliud vbi. Nunc aũt ista
potentia motiua nõ pt eẽ organica:qr nõ p̄us mo
uet vnã partẽ q̃ aliã:nec ẽt etiã q moueat vnum
corp⁹ si idẽ sit causaliter dispositũ in qualz parte
posset mouere illud corpus lz nõ moueret/qr vnã
p̄tem mediante alia. vt igit ista potentia remane
at in homine post resurrectionẽ/qr si nõ posset a-
liter mouere se tũc q̃ nũc:sez vnã p̄tẽ mediãte a-
lia motu p̄gressiuo saltatiõis non esset corp⁹ suuz
magis agile tũc q̃ nũc. cũ tñ plane habet Isa.xl.
q tũc volabũt. ⁊c. igit aia põt tunc totuz mouere
imediate. ita q non p̄tem vnam mediãte alia:igit
põt eẽ virtus motiua in hoĩe ad mouẽdũ organi-
ce ⁊ nõ organice. Et si ista eadem virt⁹ nõ est im-
pedita p̄p inobedientiã corpis tũc nõ erit. Sed q̃
busdã videt q sit alia vtus/qr sensus et intellect⁹
sunt alie vtutes/qr vna est organica. alia nõ orga-
nica:igit per rõem alia est vtus motiua organice
idẽ pz de appetitu sensitiuo. Dico tñ scdm phm̃.i.
phisi. q non ẽ pluralitas ponẽda sine necessitate.
Sz istud potest saluari ponẽdo q sit vna vtus/qr
aliq̃ perfectio pt cõpetere aie scdm se:⁊ tñ ex p̄te
passiui ẽ q nõ põt i totũ sit:sz in p̄tem remotã me
diãte p̄pinqua/qr aiatio non est actio organica.
iõ totu corp⁹ simul animat simultate tp̄is. consi-
derãdo tñ aiam quaten⁹ dat eẽ p̄tib⁹ corpis q̃ nõ
equaliter disposite p̄us dat esse cordi p̄pinquiori
cordi. ⁊ p̄us illi q̃ p̄ti remotiori. Lz igit aliqua v-
tus possit eẽ potentia aie vt anima est secundũ se
possibile. tñ est q non posset causare effectũ suum
in parte minus disposita nisi prius in parte ma-
gis disposita ⁊ sic prius est anima in corde quan-
tum ad potẽtiã motiuã. et iõ non potest exequi ef
fectũ huius virtutis nisi prius mouẽdo p̄tem pro-
pinquã q̃ remotã. Sed post resurrectionẽ pt p̄s
remota corporis esse eq̃ disposita sicut p̄pinqua
igit tũc pt mouere totũ corp⁹ non organice: ⁊ se-
cundũ hoc nõ opz q aliquid diuersũ scdm spẽz sit
in natura nostra post resurrectionem q̃ possit esse
in natura nostra tunc. neq; q illa virt⁹ sit p̄petuo
impedita simpliciter ab operatione sua:sed ipedi
ta a modo agẽdi donec corpus sit eq̃ dispositũ. si
cut si anima posset nũc aiare p̄tem receptã nõ me
diãte corde imo imediate aliam partẽ:sicut nunc
cor tunc eẽt simile. et de illa potẽtia motiua post

resurrectionem. Dicit quomõ pt potentia eẽ mo-
tiua organica. et nõ organica. videt q sit contradi
ctio. Primũ hoc pz p motum suum q est per se or
ganica et no orgãica p accñs. Dico q potẽtia op̄a
tiua non pt eẽ organica et non organica:qr opera
tio organica recipit p̄mo in toto ex aia et corpe.
iõ ɔ̃dictio est q sit visio sensitiua:et tñ nõ i ɔpoi-
to ex anima et corpore:ideo impossibile est q ani
ma separata videret sensibiliter vel esset nichil
qr p̄pria passio est totı⁹ ɔpositi p̄ão. et sic poten-
tia op̄atiua organica est p̄ão totı⁹. Et iõ sequit q
talis op̄atio eet receptibilis in solo toto ex aĩa
et corpe ⁊ nõ i solo toto:si aia sepata posset vide-
re vel audire loquẽdo tñ de potẽtia actiua vel fa-
ctiua q̃ causat effectũ i alio pt eadẽ virtus actiua
esse organice ⁊ nõ organice/qr talis potẽtia cau-
sans motũ vel effectu in alio nõ necessario ex hoc
recipit aliq̃d in se/qr ex hoc q mouet nõ necessa-
rio causat moueri in eo qò mouet imo in istis or-
ganicis par⁹ remote mota mouet ab alia q̃ imo-
bilis respectu sui ⁊ illa ab alia quousq; adueniat
ad cor ⁊ ibi vna pars ẽ mouẽs ⁊ alia mota: ⁊ illa
que mouet nõ mouet p se. Potẽtia igit motiua nõ
ex hoc q motiua ẽ susceptiua mot⁹ ⁊ talis poten
tia si pt cãre plura ordinate/ quia in vna median
te alia pt causare illa plura inordiate hoc est ime
diate si illa susceptiua sint eque disposita ⁊ poten
tia motiua sufficiens. Sic dico q aĩa sepata ha
bet potentiã. vñ possit mouere totũ cadauer ime
diate:ita q vnam p̄tẽ mediãte alia si ipm eẽt eq̃
dispositũ ⁊ ipa approximaret solũ vt motor non
vt forma. ⁊ sic patet q potẽtia actiua pt mouere
omnia imediate q̃ pt mediate si illa sit eque dispo
sita. Dicit g̃ mõ in corpore nostro ẽ potentia non
organica p se loquẽdo ad mouẽdũ partes corpis
⁊ totũ corpus:dico q ista potentia motiua nõ pt
eẽ p se ⁊ p̄mo totı⁹ ⁊ eque p̄fecte partis. iõ cõcedo
q anima hz istã potẽtiã primo:sz nunc ẽ in corde
⁊ cor agit p istã potentiã:sicut materia ignis agit
in calefactione/qr ⁊ si calor esset sepat⁹ equaliter
ageret sicut nunc. iõ solũ ignis calefacit denomi-
natiue calore tñ formalr. Sic aia hz istã potẽtiaz
motiuã p̄mo ⁊ cor mouet denoiatiue/qr aia est in
illa p̄te. ⁊ ɔgruũ est ita eẽ/qr illa pars ẽ magis di-
sposita. Si tñ nõ placet iste mot⁹. opoz; dicere q
vilissim⁹ effect⁹ ⁊ debilissim⁹ vt vbi nõ sit vtualiter
in aia. ⁊ tũc oz dicere q aia nõ mouet post resurre
ctionẽ nisi sicut p̄us. vel si sic q aduenit sibi noua
potẽtia fm spẽm vel ⁊ mõ in nobis sũt due potẽ-
tie motiue: vna organica. ⁊ alia nõ organica. vna
tamen ipedit ab actione p̄p indispõne passi. Ter
tio dr̄ de dote corpis q dabit sibi dos q ẽ quedaz
qualitas p quã ẽ sim plr p̄mptũ ad mouẽdũ ad li
bitũ aie:sz nũc resistit rõ multorũ qui tũc amoue-
bunt. ¶ Ad hoc vr̄ Aug. xxii. de ciuita. dei. xi. gra
ue põdus auferet. ⁊c. Preter hoc nisi auferret gra
uitas post resurrectionẽ adhuc naturaliter quie-
sceret hõ i terra sicut p̄us ⁊ tũc fatigat aia ad mo
uendum ipsũ a loco i locuz et violenter custodiret
corpus sursum. Sed istud nõ videt verũ/qr non pt

manere corpus hominis quin in eo dominet terra neqȝ potest remanere terra in mixto ꝑ dñium quin illud sit graue: igit corp⁹ ita naturalr appetit eē deorsū sicut ꝑus sibi derelictū / qꝛ nō fiet stella. Vbi ergo manet corp⁹ hoīs non est capax simpliciter leuitatis nec ꝑ ꝯñs alicuius qualitatis eque sibi repugnātis. ¶ Item: illa quātitas nō est celestis ſȝ elemētaris vel mixti ꝛ talis determinat illō cuius est ad determinatū vbi: igitur illa agilitas magis causaret fatigationē i aīa ꝙ nō agilitas / qꝛ determinauit ex ꝑte sui illud cuius ē ad vnū vbi tm̄ qꝛ caritas ꝛ gratia que sunt nobiliores q̄litates iclinant tm̄ ad vnū ꝛ nō ad qōlȝ indifferenter. dico igit ꝙ non est necesse ponere talē q̄litatē in corpe sed erit satis agibile sine qualitate supnaturali: qꝛ ista virtus motiua erit tūc ꝑfecta que est primo aīme ꝛ toti⁹ ꝑ se ꝛ non ꝑmo: igit sufficiēs est ex parte mouētis ꝛ tūc tollet resistentia accidētalis corporis q̄ fuit ipedimētū. Nūc āt ad hoc ꝙ aīa sit sufficienter motiua corp⁹ illud nō organice nō opȝ aūt ꝙ adueniat alia potētia motiua: ſȝ vel illa que nūc est sufficit vel si nō illa ꝑt que nunc ē incendiꝛ tūc vtus naturalis ꝑfecta ex illa que nunc est ꝛ alia incendente ē eiusdē spēi cū priore / qꝛ grad⁹ superueniēs est eiusdē spēi cum gradu ꝑo ꝛ ex parte passi nō organici ipedimentum nūc non est impedimentū nūc nō est nisi in iuncturis ꝛ neruis ꝛ in ponderositate extranea q̄ est in corpore ꝛ ꝓpter melancoliā ꝛ alias superfluitates q̄ non sunt de veritate humane nature iste nō reddunt corp⁹ indispositū ꝛ sūt nec ipediētes agilitatē corporis tūc vero tollerēt dispositiones ipedientes ꝛ addentur ꝯuenientes / qꝛ est ibi multiplicatio spirituū q̄ sunt dispōnes agibilitātes et forte oīa intestina replebuntur talibus spiritib⁹ et ꝓ carētia taliū spirituum est corpus mortuū pōderosius ꝙ viuū et nō propter aliq̄d positiuū supadditū. Sic igitur ptȝ ad questionē ꝙ corpora beatorū habebūt agilitatem ad mouendū motu locali. Et cū dicit Augu. ꝙ tunc graue pond⁹ auferet. ꝛc. verum est: sed nō oēm ponderositatem: qꝛ tūc nō esset proportionatum mobile respectu aīe: sicut videm⁹ ꝙ lapis potest ꝓiici in pluma: nō propter iproportionē: et sic intelligitur ꝙ si vna stella apponeret orbi motor moueret ipsam cū la. et pe. propter iproportionem: et hoc vult Aug. in eodē. xxii. de ci. dei. ca. xxx. vbi ꝓtin⁹ volat eē aīa ibi eē corp⁹. Et cū dr̄ si non auferatur grauitas: igitur violēter erit corp⁹ sursum. dico vt ꝑus ꝙ naturalitas potentie superioris est simpliciṫ naturalis respectu iferioris et violentia scd̄m quid: ecōtra vero violentia simpliciṫ: sed patet de sensu tactus naturale est sibi ꝙ delectetur in summo agibili: et tamen ibi carebit isto quātum ad actū: ita dico ꝙ magis naturale ē corpus perfici ab aīa intellectiua: et eē organū ei⁹ et moueri. Sed aīa vult ipsum moueri ꝙ sit ei⁹ appetitus esse deorsum. et iō ibi est violentia scd̄m q̄d: naturalitas simpliciṫ: ꝛ illud oportet ponere q̄tū ad aliquid scd̄m: quid vult nō opȝ saluari i vniuerso aliquod mixtum sed tm̄ elemēta: neqȝ mouebit aīa illud cū fatigatione: qꝛ nūq̄ accidit fatigatio nisi cum passum vincit agens quātuȝ ad aliq̄d licet simpliciṫ vicatur: sed ibi nulla est repassio: iō nulla fatigatio. ex hoc videtur sequi quoddā correlariū: ꝙ non erit situs simpliciṫ cōueniēs corpori nisi situs extius: qꝛ nō iacere nō sessio: sed stare simpliciṫ est ibi naturale / siue ambulādo / siue quiescendo. Et quātū ad aliquid videṫ hoc Aug. velle de fide et symbolo / vbi exponit Sedet ad dexterā patris. dicit ꝙ non est intelligēdū de sessione ¶ Ad ꝑmū ꝑncipale dico: ꝙ agilitas nō ē frustra imo ibi erit vere mot⁹ localis et successiu⁹. Et cū diciṫ est actus iperfecti: dico ꝙ quodlȝ citra deuȝ est aliquo mō imꝑfectū: sed no qꝛ creat ꝑfectōne sibi debita: iō corpus ibi habebit ꝑfectionē quaȝ natum est habere. Tamē bene pōt carere aliquo vbi quādo tamē dicit aliquā ꝑfectionē inquātum est approximatio ad obiectū cōueniēs. vnde non reqrit angelus nec beatus aliud vbi propṫ illō vbi scd̄m se: cū quodlȝ sit sibi eq̄ cōueniens. Sed inquātū ꝑ hoc approximaṫ ad obiectū cōueniens. Et cū diciṫ ꝙ non existente ꝑmo motu nō existit aliq̄s aliorꝫ dictū est ꝑus ꝙ sessio ei⁹ nō est causa cessationis aliorꝫ: qꝛ licet nūc sit ꝑmū in illo genere: tamē nō est in primū a quo alia dependēt. Per idem patet ꝙ illi motus nō mēsurātur tpe: qꝛ illi motus possunt eē difformes: et tēpus solū est passio motus regularis quo nō existente non existit. ¶ Ad aliō cum dicitur: agile non indiget alio ad mouendū ipsum. dico ꝙ si statim erit corp⁹ agile in resurrectiōe nō rapiemur obuiā xp̄o q̄n q̄libet posset ferre se. Sed habebūt beati angelos cōicātes / vel si portent beatos / hoc est magis ad reuerentiā ꝙ propṫ necessitatē. ¶ Ad aliō dico: ꝙ supponitur falsum ꝙ xp̄s debet manere imobiliṫ in eodē vbi / quod non est verꝫ. quia pōt mouere ita ꝙ nō solū totum celū empireū erit sibi vbi: sed totum vniuersum. et tūc possunt beati sequi eū i ordine suo. ¶ Ad vltimum patet. ¶ Q̄ō. xiiii.

Trum corpus beati post resurrectionē erit clarū: Qꝫ nō. xviii. Mora. Non pro tāto cōparatū corpus nostrū auro. qꝛ non excellit aurū qꝛ est paruuȝ. Et illud probaṫ ꝑ rationē. qꝛ aliter est in arte et natura: qꝛ ars totā pulchritudinē causat extra / et modicū intra. natura vero ecōtra. Cū igitur delectatio sit vidēdo armoniā: igiṫ cū armonia i natura sit itra brī ꝑñt videre illā armoniā: igiṫ corpa erūt pulā nō igiṫ colorata: qꝛ ista videnṫ repugnare. ¶ Item. Aug. xxii. de ciui. dei. ix. Pulchritudo est cōgrua partiū ordinatio cū suauitate coloris. ¶ Item: si sic. igitur de necessitate imutaret ad visionē suā oculo presente: sicut illud nō est verū: qꝛ vt habetur Luce. xxiiii. Christus apparuit discipulis euntibus in emaus. ꝛ tamē nō cognouerūt eū et tamē certū est ꝙ corpus suū fuit glorificatū. igitur nō necessario imutat potentiā visiuā ad sui vi

sionē. ¶ Oppositū. ad Philip. iii. Cõfiguratū est corpori claritatis sue. ꝛc. Et prime ad Cor. xv. ¶ Ad q̄stionē dico: ꝙ corpa post resurrectionem erūt clara: q2 claritas est quedā relucētia sup lucē vnde clarū dicit̄ qđ est manifestum. Sed dicit̄ clara veritas quando manifestāt se / stati colorē habebūt scđm complexiones eorū et scđm merita. vnde color ibi habebit vltimatā claritatem q̄ sibi põt cõpetere: ꝛ dico scđm cõplexiões ꝙ saluabūt oēs cõmixtiões corporū humanorum q̄ nõ sunt modica pars decoris vniuersi. q2 a principio mundi nõ erant duo hoĩes eiusdē cõplexiõis scđm eē pu ctale. Etiā esto ꝙ plures essent eiusdē cõplexiõis adhuc si nõ sit eq̄lis meriti pulchriorē colorē scđm illā cõplexionē illa q̄ ē maioris meriti: ꝛ hoc vult aplš expresse. i. ad Cor. xv. ꝙ illa quātitas q̄ est proprie lux nõ põt eē ibi in corpibus si teneat ꝙ corpus humanū nõ sit ei⁹ susceptiuū: nec oportet hoc ponere propter illā auctoritatē q̄ dicit ꝙ est clari⁹ sole scđm veritatē posset nūc aliq̄s color eē in facie hoĩs q̄ magis delectaret videntem q̄ si possit videre claritatem solis ĩ rota. Si aūt ponatur ꝙ corpus humanum est susceptiuū lucis: sicut videmus de noctiluce. ꝙ remanente colore ē susceptiua lucis: tūc pñt saluari ibi ābe q̄titates simul tamen prima sufficit ad causandū delectationē. ¶ Ad primū principale cū dicit̄ ꝙ corp⁹ illud est peruiū: aliqui cõcedūt cõclusionē: ꝛ simul est coloratū. Tamē Auicēna. vi. naturaliū põit differentiā inter lumen ꝛ lucem et colorē: dicēs. ꝙ lumen requirit perspicuū nõ terminatū: ꝛ iđ non ē visibile. sed lux et color requirūt terminationē: et iđ sunt visibilia: ꝛ iđ abscondunt ea q̄ sunt post se: iđ nõ possum⁹ videre p mediū solis nec lune: iđ videt̄ ꝙ puiū et coloratū repugnāt nisi dicatur ꝙ corpus illud coloratum est porosum sicut corpus humanū: licet nobis nõ appareat: ꝛ q̄cūq3 porus est oculo beati simplicit̄ mediū videndi / sicut si esset totū corp⁹ puiū. vel põt dici ꝙ interiora corporis mutiplicāt species suas p illos poros: ꝛ ita beat⁹ videbit armoniā interiorē: vel si hoc nõ sit possibile. dico ꝙ videbit armoniā interiorē oculis mentis. ¶ Ad aliud de augustino dicit̄ ꝙ non stant simul color et lux in eodē / vt cõiter: q2 repugnant simul fieri in eodē actione cause naturalis tñ non repugnāt absolute. iđ de⁹ põt ea simul causare. Sed tūc qđ illorum videbit̄: dico ꝙ si sit visus pfectus videbit ambo simul si ibi sint: si vero ibi nõ sit lux tm̄ videbit colorē. ¶ Ad aliđ cū dicitur ꝙ de necessitate videbitur corpus glorificatū: dico scđm Aug. xii. de ciui. dei. xix. ꝙ oculi discipulorū erāt infirmi: ꝛ tūc videt̄ ꝙ oculus nõ gloriosus nõ videret tale obiectū si eēt pñsens. oculus tamen gloriosus de necessitate videret: sed illud nõ videt̄ verum: q2 l3 nõ possit videri pfecte / nec potētia q̄escere ĩ tali obo salti videtur ꝙ rapti possit cogñsci / ita ꝙ illa potētia eēt pceptiua: ꝛ si nõ possit vegetatiue cognoscere vt posset de oculo nostro respectu solis: q2 dissoluit pportionem in organo propt̄ hoc ꝙ sił ĩmutat realit̄ ꝛ intētionaliter: ꝛ sic posset Aug. glosari ꝙ oculi infirmi licet aliquo mõ possint videre tale obiectum: nõ tamē simplicit̄. Dicit: est ne necessariū ꝙ pcipiatur a potentia visiua aliquo mõ: dicit̄ ꝙ sicut illa aĩa beata est subdita deo pfecte: ita dotes sub aĩa: ꝛ ideo põt occultare illas cū vult respectu aliorum a se: et manifestare cū vult: nõ tamē credo ꝙ actio cause mere naturalis nõ subest ĩperio voluntatis create: q2 si ego nolo ignem ardere: ꝛ extinguo fundēdo aquā cõtrariū naturale ĩpedit actionē ꝛ nõvo lūtas mea. ideo credo ꝙ nulla qualitas actiua mere naturalit̄ q̄ est tm̄ corpis subest ĩperio aĩe: quia potentia vegetatiua plus appropiquat aĩe q̄ aliqua actiua q̄ ē mere corporis: et tamē nõ est in potestate aĩe ĩpedire actionē eius obiecto presente: q2 quātūcūq3 velle nõ mutari non digerere nūq̄ propter hoc dimittit vegetatiua eius operationē ideo dico ꝙ de⁹ coexistit ad agendū cū volūtas creata vult non agit tali qualitati: ꝛ tunc non apparent iste dotes aliis: ꝛ sic fuit qñ corp⁹ xp̄i apparuit discipulis ꝛ nõ cognouerūt eū: q2 de⁹ non coexistit cause scđe. Dicit: q̄d tunc ostēdit xp̄s eis corpus sophisticū et nõ verum corp⁹ suū: Dico ꝙ deus potuit causare actionē alteri⁹ qualitatis ĩ oculo eorum ne viderēt qualitatem illā: neq3 pp̄t hoc fuit illusio neq3 deceptio nocēs: et sic possunt beati occultare dotes nolendo: q2 tunc de⁹ nõ coagit et nõ occultat aliis: ꝛ tunc de⁹ coagit ĩmutādo oculos aliorum. ¶ Questio. xv.

Ueritur. xv. Utrum corpus beati p dotē subtilitatis possit esse simul cū alio corpore: Qđ nõ. Primo p subtilitatē: q2 illa nõ aufert aliq̄d de materia nec forma substantiali: igitur nec a quātitate. q2 eq̄lis materia est sub equali quātitate. Nūc aūt in raro ꝛ denso nec auferet̄ materia nec forma: nec quātitas: igit̄ nec p subtilitatē: igit̄ non magis pt̄ esse simul cū alio corpe q̄ prius. ¶ Itē: nõ pt̄ p dotem subtilitatis idē corp⁹ eē simul in diuersis locis: igit̄ nec duo simul / q2 tāta vĩrus requirit̄ ad vnū sicut ad aliud. ¶ Itē: quecūq3 vni ꝛ eidē sūt eadē inter se sūt eadē: igit̄ si qualitates duorum corporum sunt simul cū dimensionib⁹ loci: igit̄ inter se sunt eedem q2 si dimensiones vni⁹ corpis sūt simul cū dimensionib⁹ loci: igit̄ sūt eedē illis: igit̄ pari rõe alteri⁹ igit̄ ꝛ inter se. ¶ Item: si sic: igit̄ pari rõne posset corp⁹ glorificatū eē cū quol3 siue glorificato siue nõ glorificato / q2 quo magis cõueniūt possūt magis eē simul: s3 magis conuenit gloriosū cū glorioso q̄ cū nõ glorioso. ¶ Oppositū. Damasce. li. iiii. ca. vlti. vbi vult ꝙ p subtilitatē ĩtrauit ihūs ianuis clausis. ¶ Itē: celū est indiuisibile / q2 incorruptibile: s3 corpa beatorum possūt trāsire a celo ad terrā ꝛ econtra ꝛ nõ p diuisionē celi: igit̄ p dotē subtilitatis pt̄ corp⁹ gloriosū eē simul cū nõ glorioso. vel oporteret semp ponere nouū miraculū. Dicitur ad questionē ꝙ nullo mõ possūt eē simul corp⁹ gl'iosū

et non gloriosum/nec p v̇tutē dei cū claudat ɔtra
dictionē q̄titates dimēsiuas simul eē. Prīa rō ad
hoc ē p boetiū.i.de tri.dicētē i nūero variabilitas
accñtiū facit ⁊ duo corpa simul eē non possumus.
Itē.iiii.ph. Si a cubo resecēt oēs q̄litates sole di
mensiōes faciūt distare:igit̄ formalis rō repugnā
tie ē inter diuersas dimēsiōes respectu eiusdē lo=
ci:sȝ formalis repugnātia cōtrarioꝝ simul i eodē
susceptiuo:igit̄ cū p nullā potentiā cōtraria repu=
gnātia possint eē simul in eodeȝ susceptiuo/ qꝛ sic
sequeret̄ ꝙ cōtradictoria. igit̄ nec sic duo quāta in
eodē loco idē dimensiue/qꝛ in corpe naturali nul
la repugnātia ē ad aliō naturale q̄n possit eē i alio
vbi. Sȝ ꝙ nō i eodē ē naturalis repugnātia nō rō
ne mat̄ie:neqȝ rōe forme neqȝ rōe q̄litatū sicut pȝ
de raro ⁊ dēso q̄tū ad naturā ⁊ formā:igit̄ sola di
mēsio ē cā repugnātie naturalis:igit̄ ipa remanē=
te nulla potētia p̄t ea simul cāre. ⸿ Itē.vi. phi. p
bat phūs ꝙ duo indiuisibilia nō p̄nt eē imediata:
nisi sint idē/qꝛ si sūt in eodē situ sūt vnum: igit̄ sic
due linee ⁊ duo corpa:igit̄ si sūt sil̄ i eodē sunt vnū
corp⁹. ⸿ Itē ab vno pūcto ad aliō nō p̄t pbari ni
si vna linea recta:igit̄ si ptrahatur vna linea p me
diū vni⁹ corpis illa eadē ptrahit̄ p mediū alteri⁹ si
sūt simul ⁊ tūc ille due linee erūt duo linea q̄ vadit
a pūcto vni⁹ corpis ad aliō pūctū:igit̄ si de quācū
qȝ dimēsiōe alteri⁹:igit̄ corpa sūt idē. Mod⁹ isti⁹
positiōis ē iste ꝙ aīa btā p̄t reducere corp⁹ suū ad
quācūqȝ q̄titatē puā:⁊ ad quācūqȝ figurā ⁊ p ɔ̄ns
p̄t reducere q̄titatē corpis ad gracilitatē ⁊ logitu
dinē ⁊ sic p̄t trāsire ⁊ faciliter diuidere corp⁹ non
gloriosū lȝ hoc nobis nō appeat. Sȝ theolog⁹ de
beret facere fm hāc opinionē ꝙ de⁹ nūq̄ fecit duo
corpa simul. Sȝ qd̄cūqȝ corp⁹ facil̄r cedit corpori
glorioso ⁊ p potētiā diuinā sp diuidit̄ corpus non
gloriosū cū aliō vult trāsire p mediū. veruntñ ista
cōclusio nō videt̄ stare cū sacra scriptura/qꝛ arti=
cul⁹ fidei ē ꝙ xp̄s nat⁹ ē de v̇gie. igit̄ remāsert viscē
ra clausa ⁊ ppa receptacula:cū exiuit xp̄s. ⸿ Itē
corp⁹ xp̄i surrexit de monumēto clauso. idē pȝ de
ianuis clausis ⸿ Preterea hoc corp⁹ gliosū erit ipos
sibile:igit̄ nō erit capax alteri⁹ figure quā possit i
eo naturaliter manere manēte vita/qꝛ ex quo aīa
pficit corp⁹ organicū requirit determinatā orga=
nizationē aptā humano corpi. Sȝ si corp⁹ hūanū
extēderet̄ p duo miliaria ⁊ eēt ita gr̄ale:sed linea
vel acus nō saluaret ibi organizatio q̄ requiritur i
corpe respectu aīe. dico igit̄ ꝙ rōes nō cōcludūt ⁊
sol̄ vere illas ē declarare ꝙ oppositū ē possibile.
Cū igit̄ dicit boetius ꝙ accidentia faciūt diuersi=
tatē in nūero saltē vt littera ptendit oēs hoc ne=
gāt/qꝛ locus non pncipiū idiuiduatiōis sicut p ac
cidētia inotescūt nobis idiuidua distincta Et hoc
itelligit boetius ⁊ nob̄ nō inotescūt duo idiuidua
corpis nisi sint in diuersis locis/ qꝛ q̄uis eēnt duo
si eēnt in eodē situ nō apparēt nobis duo. ⸿ Ad
aliud dico ꝙ aliqua sūt formalit̄ repugnātia alia v̇o
v̇tualit̄ sicut cā naturalis ⁊ oppm̄ sui effect⁹ sicut
esto ꝙ sol̄ nisi impeditur de necītate pduceret ver
mē i hac materia si aliq̄ cā fortior iduceret i hanc
materiā nūc staret cū entitate solis sicut oppositū
effectus naturalis cū sua cā. Sic dico ꝙ iter dimē
siones nō ē formal̄r repugn̄tia:neqȝ in diuersis su
sceptiuis neqȝ respectu alterius loci māifestū ē ne
qȝ respectu eiusdē sicut tm̄ v̇tualis sicut cāe natu=
ralis ad oppm̄ sui effect⁹. qꝛ si aliqd̄ q̄tū ē i hoc lō
co replet illum quātum naturaliter est replebilis:
Preter hoc eē simul cū alio corpe nō actio aliqua
sed carētia actionis/qꝛ nō expellit aliud corp⁹ vñ
eē in hoc vbi reqreret actionē si simul expelleret
aliō corp⁹ iō sufficit solus respectus. Sȝ ista possi
bilitas ē debita corpi vt reducat̄ ad actū a poten
tia diuina p libito volūtatis aīe sue:ita ꝙ cā effi=
ciēs ē volūtas diuina ⁊ non alia creatura. ⸿ Ad
pmū cū dr̄ ꝙ creata est materia tūc sicut nunc et
causata forma verȝ est. loquēdo de mat̄ia vel for̄a
q̄ ē de veritate hūane nature. tñ tūc hēbit subtili=
tatē qꝛ ipossibilitas ad eēndū cū alio corpe ē data
isti corpi tanq̄ ius q̄n placet volūtati aīe sue eē sil̄
cū alio corpe. ⸿ Ad aliō dicit̄ ꝙ nō est simile ꝙ idē
sit simul in diuersis locis p dotē illā ⁊ duo corpa
simul. qꝛ nō ē eque possibile videt̄ tñ ꝙ equal̄r sit
possibile/qꝛ vtrūqȝ ē ipol̄e v̇tuti create ⁊ vtrūqȝ
simpliciter possibile v̇tuti icreate. Posset tñ dici ꝙ
idē corp⁹ nō ē simul in diuersis locis nisi possit eē
mutatio positiua siue puatiua hoc ē mutatio acq̄=
sitiua noui vbi siue deꝑditiua porīs ⁊ vbi iste mu=
tatiōes sunt nate cōcurrere nō p̄t vna eē sine alia
tñ in illuminatiōe medii ē mutatio positiua siue p
uatiua. Sȝ i mutatiōe scdm̄ vbi nō p̄t fieri sine p=
uatiua/qꝛ acq̄sitiua vnius ē deꝑditiua alteri⁹:sed
qꝛ nō p̄t ex alia pte dici eodē mō ꝙ ibi acq̄rit̄ vbi
positiue ⁊ hoc nō p̄t sine motu vel mutatione. Et
iō cū acquirit̄ nouū vbi deꝑdit̄ aliō. Et sic dicitur
ꝙ maior v̇tus requirit̄ ad hoc ꝙ idē sit simul in di
uersis vbi q̄ duo simul in eodē loco sicut maior
v̇tus requirit̄ ad mutationē positiuā sine deꝑditi=
uā q̄ cū deꝑditiā. iō ē ꝙ deus tenet̄ hoc facere idē
simul in diuersis locis vel posset dici ꝙ ad esse si=
mul cū alio reqritur actio cū nō appellat aliud si
cut requirit̄ ad hoc ꝙ idē sit simul in diuersis locis
⸿ Ad aliud dico ꝙ dimensiōes loci eē easdē cū di
mensiōibus locati p̄t itelligi dupliciter. vel ꝙ sint
eedē positiue vel negatiue hoc est non alie et sic
verum est assumptum/qꝛ dimēsiones loci nature
sunt positiue inter latera continentis nisi dimensi
ones contenti. ⸿ Ad aliud cum dicitur ꝙ cor=
pus gloriosum posset esse cum glorioso: veruȝ est
per virtutem dei Sed dos non ad hoc datur neqȝ
volūtas beati vult corpus suuȝ sic simul cum alio
glorioso. ideo per dotem non potest. Et cum dici
tur magis possunt esse simul que magis conueni=
unt dico ꝙ verum est ceteris paribus: non tamen
est hoc vniuersaliter verum/ qꝛ magis conueniūt
quantitas. ⁊ quantitas q̄ quantitas ⁊ quantitas.
Non tamen sequit̄ si quantitas et qualitas pos=
sent esse simul per naturam:igitur quantitas cum
quantitate.

⸿ Distinctio quinquagesima.

⸿ Questio prima.

Circa hāc distinctionē.i. queritur primo: vtrum fm rectam rōem posset appeti nō esse propter miseriam vitandā. Qz sic. Matth. xxvi. bonū eēt illi si nat⁹ nō fuisset. ꝛc. ¶ Itē: phūs.i.rethorice.ca.vi. carentie miserie est delectabilis: ꝫ nō eē est carentia oīs miserie. ¶ Item: Anselm⁹.li.i.cur de⁹ hō.c.i.vel.ii. Si eēnt plures mūdi poti⁹ eligerē oēs mūdos adnichilandos q̄ offendere deū: igiꝰ magis esset appetenda adnichilatio toti⁹ creature: igiꝰ nō eē ꝓprium. ¶ Oppositū arguiꝰ p Aug.iij. de libero arbi. añ mediū p tres rōes. Primo qz nō eē nō ē eligibile/qz nichil ē. Scdo ꝯparando ipm ad miseriā nō ē eligibili⁹ qd nullā rōem boni hꝫ/qz eligibiliꝰ ꝑsupponit positiuū. Tertio id qd ē eligibili⁹ fm rectā rōem reddit eligentē meliorē cū peruenerit ad illud et nō eē simpliciter non reddit hñtē meliorē cū ꝑuenerit ad illd. igiꝰ. ꝛc. ¶ Questio.ii.

Vtrum dampnati appetāt non esse propter miseriā fugiendā? Qz nō. bonū est obiectum volūtatis: igiꝰ i quo non saluaꝰ rō boni nec rō apparētis boni nullo mō est appetibile. Sed cuiꝫ notū est q̄ in nō eē simpliciter/nec saluaꝰ vnū bonū/nec rō boni apparētis. ¶ Itē btitudinē oīa appetūt: igiꝰ appetūt in quiete. sꝫ q̄ vult eē in quiete vult eē: igiꝰ qui vult nō esse vult nō in quiete eē illud nullo mō habet rōem appetibilē cū sit negatio beatitudis: quā oēs apppetūt tā dānati q̄ alii/qz Aug. in Enchi.ca.cxii. bti esse si volum⁹ q̄ miseros esse velle nō possum⁹. ¶ Oppositū Apocalip.ix. desiderabūt mortem ꝛ nō inueniēt. ¶ Ad primam questionem diciꝰ q̄ miseria duplex est culpe et pene. Nūc aūt fm rectā rōnē nō pt appeti nō eē ad fugiendū miseriā culpe. Primū pꝫ qd nō diciꝰ malū nisi. qz adimit bonū p Aug. in Enchi.ca.ii. malū intrīn ē qd adimit de bono: igiꝰ qd magꝭ adimit de bono magis est malū p Aug. nūc aūt miseria pene non adimit naturā: sed non eē simpliciter adimit: igiꝰ fm rectā roem nō ꝑronū appeti ad fugiendū aliō. ¶ Item: fm rectā rōem appetiꝰ fuga maioris pfectionis ad fugandū oppositū minoris pfectionis. Sed eē fm se dicit maximā pfectionē secundum Dionysiū de di.no.v.ca. Licet ei eē in quiete sit pfecti⁹ q̄ eē/qz includit eē ꝛ aliam perfectionē. tñ si possent perfectiōes eē p se quies minorē pfectionem diceret q̄ esse. Tamē de miseria culpe diciꝰ: q̄ ista nō pōt recta ratio eligi ad fugiēdū nō esse: sed iste rationes nō ꝯcludunt: qz videnꝰ equaliꝰ ꝯcludere q̄ nō posset appeti nō esse ad fugiendū miseriā culpe scdm rectam rōnem: qz sicut pus culpa nō adimit naturā nō plus q̄ pena: ꝛ nō est adimit simpliciter. Similiter scda rō equaliter ꝯcludit de iusticia sicut de quiete: ꝛ tūc magis esset appetendū esse q̄ habere iusticiā: ꝛ per ꝯñs q̄ carere culpa: qz rectitudo voluntatis opponiꝰ culpe.

¶ Ad hoc adduciꝰ ratio: qz si posset eligi scdm rectam rōnem nō esse ꝓpter culpam fugiendā: ꝛ nō propter penā: aut igitur hoc esset: qz ꝓpter culpā infligitur pena: vel qz culpa nō potest esse a deo ꝛ pena pōt: vel qz culpa facit habentē formaliꝰ malum. nō ꝓpter primum: qz si fugereꝰ culpa: ꝛ qz ꝓpter culpā infligitur pena: igiꝰ magis fugereꝰ pena. Cuius cōtrarium primo dictū est. Preter hoc illud nō est tantum malū sicut nō esse simpliciꝰ: neqꝫ propter scdm: qz sicut deus nō est causa positiue culpe: sic nec est causa positiue non esse neqꝫ alicuius mali: sed tm̄ causa defectiua: hoc est nō agēdo: ꝛ sic pōt esse causa culpe in hoc q̄ nō agit conseruando istū a pctō vel infundendo gratiam. neqꝫ propter tertiū: qz illud malū culpe nō se extendit ad esse: qz eē precedit culpā: vñ presupponit materiam in qua est ꝛ eē est bonum ꝛ natura similiter: ideo aliqui tenēt q̄ magis eligenda eēt miseria pene ꝛ culpe q̄ simpliciter nō esse scdm rectā rationem. Alij vero tenēt contrariū ꝓponendo q̄ magis est culpa fugienda qꝫ simplr non eē: ꝓbatio: qz scdm rectam rōnem magis teneꝰ quilibet fugere quod est magis contra rem quam tenetur quilibet diligere plus q̄ nō esse simplr: qz quilibet tenetur plus diligere deū q̄ se ꝛ culpa est cōtra deū non eē simpliciter contra se: igiꝰ magis teneꝰ fugere culpā: q̄ fugere non eē simpliciter. ¶ Itē culpa ē magꝭ malū q̄ nō eē: igꝰ magꝭ fugibile. añs pꝫ qz carentia boni debiti est magis malū q̄ carētia boni nō debiti. Sed culpa est carētia boni debiti gratie ꝛ glorie non eē non est carentia boni debiti: qz esse nunq̄ fuit debitū creature. Tunc eñ teneretur deus creare: sed postq̄ aliquis est baptizat⁹ gratia ꝛ gloria sunt sibi debita. ¶ Itē: magis vitandum est qd est malum simpliciꝰ. qz si eēt culpa in vniuerso sine pena tolleret ordinem vniuersi. Unde culpa est cōtra honorem dei ꝛ q̄tū in se tolleret ordinem vniuersi ꝛ deū. vnde vt vult Anselmus.i.li. cur deus hō.xv. culpa est cōtra honorem dei. Dico tamē q̄ ille rōnes non concludūt ꝯclusionem: qz vt superius dictum est rōnes prime positionis due equaliter ꝯcludunt de miseria culpe ꝛ miseria pene: ꝛ de iusticia sicut de quacūqꝫ alia pfectione. Nec concludit prima istaꝝ triū rationū qz cum diciꝰ q̄ illud est fugiendū qd contra rē quā plus teneor diligere: veꝝ est si ē eodē modo ꝯ vnā rem: et cōtra aliam. Aliter eñ non oportet q̄ pl⁹ teneor diligere me q̄ ꝓximum: ꝛ tamē minus debeo fugere lesionem pedis mei q̄ q̄ sit ꝯtra me: q̄ mortem xpi q̄ sit ꝯ rem quā minus teneor diligere. Sic dico si culpa equaliter eēt ꝯ deum sicut nō esse simpliciter cōtra me: ita q̄ culpa adimpleret deum magis deberē velle nō esse qꝫ culpam mihi inesse. Nunc aūt culpa non est nisi ꝯ preceptū dei quia nichil mali sibi accidit ex hoc q̄ non seruo preceptū: ꝛ possū diligere multū aliquē cuius pcepta nolo custodire. ¶ Ad aliud cū dr peior est carētia boni debiti q̄ nō debiti. veꝝ ē ceteris parib⁹: qz si ponaꝰ natura i esse magis malū ē sibi carere bo-

no debito q̄ nō debito. Si tñ carentia boni non debiti ꝑuet totū esse: non opꝫ ꝙ nichil est bonum debitū nisi bonū scdm: qꝛ esse pmum qd̄ habeť ꝑ creationē nunq̄ est debitū: ⁊ pmū est simplr melius q̄ qdcūqꝫ bonū ẜm si possent esse ꝑ se. ¶ Ad tertiū cū dr: ꝙ culpa est malū simplr ⁊ magis est vitandū qd̄ est ꝫ bonū vniuersi: verū est si vniuerso nisi qꝛ in hac pte vniuersi: tūc ex alia pte est simile: qꝛ malū culpe nō est simpliciter malū in hac pte vniuersi: vñ per hoc nichil auferť deo nec ab alia pte pfecta vniuersi. Pctm̄ enim vni⁹ non depravat aliū: est igiť malū culpe malū vniuersi in hac pte: ⁊ ita dico ꝙ nō est esse magis: qꝛ est totale malū huius ptis cū destruat oēm entitatē. Preter hoc si ꝑ culpā posset honor dei tolli magis esset culpa vitāda: sꝫ honor iste ē i honorāte: ⁊ ideo nō intelligit honor dei simplr in se. Sꝫ honor debitus deo in hac pte: ⁊ ita tolliť ꝑ non esse simplr. Preter hoc ꝙ plus pōdero si magis esset ꝫ deum culpa in isto q̄ nō esse hui⁹ simplr: igiť magis deberet deus adnichilare istū q̄ pmittere eū peccare vel nō esse suū: qꝛ magis deberet deus nolle qd̄ est ꝫ se: q̄ qd̄ ē ꝫ istū: igiť magis deberet nolle istū peccare qd̄ est ꝫ se ⁊ ꝑus ipm adnichilare qd̄ est ꝫ istum q̄ pmittere istū esse in culpa qd̄ est ꝫ seipsuꝫ sicut pꝫ de calore ⁊ calore: calor magis corrumpit frigus: qd̄ est ꝫ se qꝫ pmittit ipm esse: licet corruptio eius esset ꝫ naturā frigoris. ¶ Itē: cū quodcunqꝫ pctm̄ mortale sit equaliť ꝫ deū: igiť si magis deberē eligere id qd̄ est minus ꝫ deuꝫ ⁊ culpa ẜm istos in quocūqꝫ sit est magis ꝫ deū qꝫ non esse meuꝫ: igiť ẜm rectā rōnem teneor magis velle me nō esse simplr qꝫ ꝙ alius peccet mortaliter.

Ad qōnē ¶ Dico igiť ad q̄stionē distinguēdo vt pri⁹ de miseria culpe ⁊ pene ad fugiendū miseriā pene null⁹ pōt appetere nō esse ẜm rectā rōnem: tñ ad fugiēdum malū culpe aliquo modo teneť ⁊ aliquo mō non. Primū ꝓbo: qꝛ nullus recta rōne dꝫ appetere non esse neqꝫ ad fugiēdū bonū ⁊ iustū sicut malū pene illi cui infligiť est iustum ⁊ simplr bonuꝫ: qꝛ nunqꝫ infligiť nisi existēti in culpa ⁊ iustū ⁊ bonum ꝙ tali infligatur: igiť ad illud vitandum nullus pōt recta ratione appetere non esse. ¶ Item: nullus potest recte eligere appetitū ꝫ inclinationem naturalem ⁊ appetitū quando est consonuꝫ voluntati diuine: qꝛ aliquando pōt appetere q̄s recta rōne ꝫ inclinationem naturalem quando illa nō est consona voluntati diuine: sed inclinatio naturalis ad esse: qꝛ natura appetit qd̄ melius est. ij. de ge. ⁊ in omnibus melius est esse qꝫ non esse. ⁊ ij. de aīa omnia agunt propter esse ⁊ esse appetūt igiť ẜm inclinationem naturalem magis appetit quis eē qꝫ fugere penam: ⁊ iste appetitus est cōsonus voluntati diuine: vñ licet appetitus naturalis nō sit ad penam nec ad esse quaten⁹ est sub pena est tamē ad esse simpliciter: ⁊ voluntas diuina vult esse huius cū pena: igiť scdm rectam rōnem cum q̄libet hoc possit scire magis teneť ꝯformare volūtatē suā volūtati diuine q̄ appetere nō eē. Declaro scdm: culpa potest duplr cōpari ad volūtatem. si competur vniformiter volūtas ad non esse et ad culpam: ita ꝙ sicut voluntas est causa culpe vel peccati sic cōparetur ad nō esse simpliciter tā qꝫ causa eius. ⁊ manifestū est ꝙ hoc vel est querere: qꝛ voluntas nō potest eē causa sui nō esse simpliciter sicut pōt culpe. igiť oportet ꝙ volūtas cōparetur difformiter ad culpā ⁊ ad nō esse. sic ꝙ volūtas a culpa: sed causa ⁊ ad nō esse sic ꝙ volūtas q̄tū i se ē eēt cā sui nō eē: ⁊ si sic q̄rať dico: ꝙ sicut pmo teneť diligere deū ⁊ q̄uissimū pctm̄ odire deum: sic teneť diligere post deū: et q̄uissimū pctm̄ ē odire deū: ⁊ sic odire ꝙ vellet eē cā sui nō ē. Et sic manifestū ē ꝙ magis fugiēdū eēt velle nō eē q̄ qd̄cunqꝫ aliud peccatuꝫ mortale post pmū: et tūc sicut minus peccatū est minus fugiēdum: sic culpa alia q̄ odire deū ē min⁹ fugiēda qꝫ hoc modo nō esse si intelligitur velle nō eē eo modo quo nō est peccatum: hoc ē ꝙ quis voluntarie vult sustinere et pmittere deum adnichilare eū si sibi placet et illud velle est nolle esse ẜm q̄d sicut nō volo min⁹ malum. Et sic dico: ꝙ q̄libet tenetur ẜm rectā rōnem minus vitare suū nō esse pmittendo volūtarie deū adnichilare q̄ velle peccare mortaliť: q̄a quilibet teneť seruare p̄ceptum dei ẜm rectā rōnē dū manet preceptum: igitur vbi nō reuocať p̄ceptum nec obuiat p̄ceptum fortius teneť quilibet in q̄libet casu magis seruare p̄ceptū q̄ nō seruare ꝓpter aliq̄d qd̄ nō ē p̄ceptū: igť dꝫ magis velle ꝑmissiue se adnichilari a deo si deo placeat q̄ velle trāsgredi aliqd̄ p̄ceptū: sꝫ nullū p̄ceptū dei ē ad eē nec ꝙ deus non adnichilet me: ⁊ p̄ceptū est nō reuocatum non committere culpam: igitur minus debeo nō velle adnichilationem meam a deo q̄ cōmittere peccatuꝫ mortale. vnde cognoscere nō suum peccatum ē ex circūstantia: nō autem de genere actus: qꝛ deus suam posset facere q̄ālibet: neqꝫ occidere hoīem ē peccatum de genere act⁹ sicut pꝫ de Abraā qui voluit immolasse ysaac ad p̄ceptum dñi: sed dū p̄ceptum stat: ⁊ fortius nō reuocat nichil pōt eē magis volibile qd̄ non ē ꝫ p̄ceptū q̄ qd̄ est ꝫ p̄ceptū. ¶ Itē: velle sic sustinerē adnichilationē a deo ne q̄s peccet mortalr ē velle hoc nō ipe i honore dñi: sꝫ tale velle ꝓcedit ex maxima dilectiōe dei: igiť nō pōt aliq̄s i hoc peccare cū nō possit de⁹ nimis diligi. ¶ Itē. 3. ethic. xxix. vult p̄hus ꝙ pp bonū actū v̄tutis dꝫ q̄s exponere se actui vbi pōt ꝯtingere ꝙ ali⁹ eū occidat Nō eīn posuit p̄hus ꝙ aliq̄s pp v̄tutē dꝫ occidere se tm̄ hoc abhorruit sicut nos: sꝫ q̄ ꝑus q̄ cōmittať turpe ꝑeligēdū ē facere actū v̄tuosū vbi piculum mortis iminet: ⁊ forte mors seq̄ť q̄ diu viuere viciose: igť cū ipe nō sꝑabat de futura vita mlto fortius deberēt xp̄iani pmittere se nō eē a deo q̄ offēdere deū. Dicit Aristoteles sciuit se eē moritur ⁊ iō mag̃ posuit ꝙ eēt ꝑ ꝑuū tp̄e viuēdū v̄tuose q̄ per multum viciose: quia sciuit ꝙ tandem in fine oportuit ipsum mori. Si tamen posset perpetuo vixisse magis elegisset semper vixisse viciose q̄ simpliciter non esse: dico ꝙ nō: quia sicut ipe met dicit pmo ethico. nō albū vnius diei nō est minus

ris pfectionis ꝙ albū vni⁹ anni:ideo idē dixisset
de lōga vita ⁊ breui. Si igit̄ hō per rōnem natu=
ralem deberet pmittere se nō esse simpliciter dū=
modo tñ causat̄ ab alio ꝙ separi a fine suo mora=
li quē pōt habere i hac vita magis deberet homo
hoc pmittere ꝙ esse ⁊ separi a suo fine simpliciter
optimo. Et cuꝫ dr̄ vita perpetua est melior malo
annexo ꝙ pua vita cū bono annexo. eodē modo
posset dici de beatitudine intrinseca:qꝛ ex quo ac
cidens est imperfectior est ꝙ q̄cūqꝫ substātia. Et tñ
dicimus ꝙ beatitudo intrīseca est summa pfectio
in nobis ꝓ tanto:qꝛ immediati⁹ cōiungit fini sim
pliciter. Et sic finis moralis est pfectū in hac vita
qꝛ immediatius cōiungit fini possibili in hac vita
nō q̄n substātia illius cuius est sic natura pfectior.
¶ Ad p̄mū p̄ncipale dico:ꝙ bonū fuisset sibi q̄tū
ad bonū optimum malo culpe si natus nō fuisset
nō quin magis debeat eligi pena quā si sustinet ꝙ
simpliciter nō esse. Uel pōt dici ꝙ intelligit̄ si fuis
set mortuus in vtero:qꝛ tūc non fuisset nisi fuisset
nisi in limbo. ¶ Ad aliud dico:ꝙ carentia mali ē
desiderabilis:q̄n est cū aliquo bono:non aūt sine
omni bono:qꝛ oīo nō esset in nullo est delectabile
tñ magis debet velle pmansiue se adnichilari ꝙ
manere in culpa ſm rectā rōnē. ¶ Ad aliud. Cur
deus hō. dico ꝙ illa verba sunt verba discipuli.
Tñ ipsemet postea dicit:ꝙ discipulus bñ r̄ndit ꝙ
deberet magis eligere mūdos adnichilādos hoc
est pmissiue ꝙ offendere deū. ¶ Ad rōnem Aug.
ad oppositum patet:ꝙ non esse non est eligibile
simpliciter:sed min⁹ fugibile pmissiue velle adni=
chilari a deo ꝙ esse in culpa. ¶ Ad scd̄am q̄stionē
dico:ꝙ dāpnati nō appetunt nō esse ꝓpter mise=
riā culpe fugiendā:qꝛ habent appetitū puersum:
ideo placet eis culpa ⁊ appetūt esse ad cōtinuan=
dum esse culpe ꝓpter supbiam ⁊ inuidiā eoꝝ tñ
displicet culpa quaten⁹ est causa pene nō quaten⁹
offensiua dei:tñ appetunt ne d̄s eliceret talē actū
formaliter quo puniunt̄. Sed an appetāt non es=
se ad fugiendū penā videt̄ michi ꝙ sic:qꝛ non esse
nō est aliq̄d malum. Non eñ est magis malū non
esse nunc:ꝙ fuit ante creationem mūdi:nec videt̄
alicui ꝙ ꝓpt̄ hoc patiat̄ aliquod malꝫ. Miseria
igitur est que est p se odibilis:⁊ sic simpliciter no
lenda ſm appetitū cōmodi:ideo cuꝫ in dāpnatis
nō sit appetitus iusti:nō tñ est eis nolitū simplicit̄
nō esse sicut esse in miseria pene:qꝛ non appetunt
ſm rectā rationem. ¶ Cōtra:illud esse est maxi=
me diligibile affectione cōmodi:qꝛ ꝯcupiscens a=
licui cōcupiscit ⁊ non pōt concupitū sibi inesse ni
si esse p̄supponat̄:igit̄ affectione cōmodi magis
cōcupiscit dāpnatus esse in miseria pene ꝙ sim=
pliciter non esse:aliter nulli ꝯcupisceret. ¶ Item:
Augustinus. xiiii. de ciui. dei. vltimo. due sunt ci=
uitates. ciuitas diaboli amor vsqꝫ ad contēptum
dei:amor dei vsqꝫ ad contēptum sui:igitur damp
natus maxime appetit suum esse ꝓprium. ¶ Itē:
natura appetit esse. ii. de ge. ⁊. ii. de aia. Sed ma=
gis volendum q̄d opponitur maiori bono:igitur
affectione cōmodi fugit magis oppositū ipsi⁹ es=
se ꝙ oppositum ipsius esse in miseria:qꝛ affectiōe
cōmodi magis appetit ad q̄d inclinat appetitus
naturalis. ¶ Ad p̄mum horum dico:ꝙ diligi i ra
tione cōcupiti pōt cōpetere beatitudini:⁊ tñ ꝓpt̄
se appetit̄:vñ aliquis pōt concupiscere aliq̄d sibi
non solū affectione cōmodi:⁊ qꝛ non pōt aliquod
cōmodū sibi velle nisi habeat esse p accidens ap=
petit esse vt coniungit̄ pene. Ad Augu. pꝫ p ideꝫ.
¶ Ad tertiū dico:ꝙ illud q̄d est oppositum maio
ri bono est magis fugiendū si est eodē modo op=
positū:si tñ aliq̄d est oppositū vni ꝯrie:⁊ aliud al
teri ꝯdictorie non opꝫ. Nunc aūt non esse oppon
tur esse ꝯdictorie:⁊ id nullū malū ponit positiue:
sed esse in miseria opponit̄ sibi ꝯdictorie ⁊ magis
possum odire contrariū q̄ꝫ ꝯdictorium. Uñ cōtra
dictoria cuiuscūqꝫ entis ñ odio:qꝛ hoc p̄t saluari
in alio ente q̄d diligo:ideo dico:ꝙ nō opꝫ pp illō
eē magis nolendūꝫ q̄d opponit̄ maiori bono nisi
eodē modo opponat̄:ideo affectione ꝯmodi ma=
gis nolendū est esse cū summa miseria q̄ꝫ simpli=
citer nō esse. ¶ Ad p̄mum p̄ncipale dico:ꝙ ibi nō
est velle ꝓprie:sꝫ nolle fortius vni⁹ q̄ꝫ alterius. vñ
plus fugio magis malū neutrū tñ volo ⁊ manife
stum est ꝙ nō esse non est maius malū nūc q̄ꝫ āte
mundū:⁊ q̄libet dāpnatus minus appeteret eē i
pena ante mundū q̄ꝫ tunc non fuisset. ¶ Ad aliud
cum dr̄:qui vult esse in q̄ete vult esse:verū ē de vo
litione efficaci:⁊ sic q̄ non vult esse nō vult esse in
quiete. Tñ de velleitate nō opꝫ ꝙ vellē si possem
multa:⁊ tñ ꝯña inclusa:⁊ sic nō seq̄tur si nollē esse
igit̄ nollē esse in q̄ete:ideo si volo efficaciter infe=
rius volo inclusum:nō aūt opꝫ de velleitate:quia
velle si possem esse aliq̄n in igne ⁊ non ardere:sic
dāpnatus nō appeteret nō esse si posset bñ esse.

Ertio q̄rit̄:vtruꝫ
beati videāt penas dāpnato Quest. iij.
rū: Qꝫ nō. qꝛ nulla ē rō vidē=
di illas penas:qꝛ nec rō eēn=
tie:nec relatio psonalis:ne=
qꝫ respect⁹ ad extremū extra
qꝛ causatio rei est cōis toti tri
nitati. Primū nō:qꝛ essentia
dei est rō indistincta ⁊ īdeterminata cognoscendi
oīa:igit̄ nō ducit determiate i cognitionē hui⁹ pe
ne neqꝫ relatio psonalis neqꝫ respect⁹ ad extre=
mū manifestū ē:igit̄ ⁊c. ¶ Itē:nulla res videt̄ in
deo:nisi q̄ hꝫ ydeā i deo:sꝫ nec pena nec culpa hꝫ
ydeā i deo qꝛ p̄uationis. ¶ Item:si viderēt illas
penas aut igit̄ volūt illas aut nolūt. Si volūt:igr̄
sunt crudeles:⁊ etiā vellent pctm̄ ꝓpter q̄d puni=
untur. si nolūt ⁊ hoc est positū in esse:igit̄ tristant̄
ex nolitione posita in eē. ¶ Oppositū vult Gre=
gorius i quadā omelia:⁊ ponit̄ in lr̄a. ¶ Ad q̄nē
dico:ꝙ beati possent videre illas penas sensibili
ter si essent in inferno cum eis:tamen dum rema=
nent in celo ⁊ alij in īferno non possunt neqꝫ vi=
sione intellectuali in genere proprio propter hoc
ꝙ nimis distant. Sed de visione in essentia dei
vt in verbo. dico ꝙ sic:quia quando aliq̄n causa

est illimitata actiue ad multa de se est determina=ta ad vnū ꝙ nō est indeterminata ad ꝯdictionem licet ad desperatiuū: sicut pꝫ de sole nō cā indeterminata ad ꝓducēdum hic herbā si materia sit disposita vel nō ꝓducendū: imo est ita determinata sicut si tm̄ esset in hoc: qꝛ si nō possit in aliud ab hoc ꝛ esset sufficiēter actiua respectu huius de se esset determinata sufficiēter ad hoc: sꝫ posset in a=lia eque ꝑfecte vel ꝑfectionis sit ita determinata repñtatiua cuiuscūqꝫ extra se: igiꝰ fm se est determinata ratio vidēdi oīa alia extra se. ¶ Scḋo: dico ꝙ ꝑuationes cognoscunt ꝑ habitꝰ. vt pꝫ ꝑ philosophū. ij. de aīa. rectū est iudex ꝛc. ꝛ. vij. meta=phisice. ꝛ. ix. ꝛ idē vult. ix. de tri. x. in fine. Res co=gnoscunt ꝑ similitudinē rei: hoc ē spēs. Sed ꝑua=tiones ꝑ dissimilitudinē vel dissimilitudo ꝑ similitudinē. Nunc aūt pena dampnatoꝝ duplex: pena dāpni ꝛ pena sensus. Pena dāpni ē carētia: ꝛ ista nō habet ydeā in deo: qꝛ carētia nichil est. Nichil enim plus dicit positiue ꝙ negatio in apto nato: ꝙ negatio absolute. Nō em̄ plus dicit positiue nō visio in oculo ꝙ nō visio in lapide: iō nō hꝫ rationem mutationis dei fm aliquē gradū si loquatur de tristicijs quatuor quas hñt q̄ sunt ꝑus posite de pena sensus ꝛ de obiecto. dico ꝙ ita cognoscū=tur ꝑ similitudines q̄ sunt aliq̄d positiue: ꝛ ista rō cognoscēdi pōt esse rō essentie diuine: vñ vt ꝑus dicebaꝰ de ydeis nō pōt eē alia rō causata a creatura. Sꝫ relatio cōis causata ab intellectu diuino vel res cognita vl' fm ꝙ dꝛ vna ydea tm̄ hñs multas rōnes: vt pꝫ q̄stione de ydeis. Dicit exēplabi=le ꝓpositū ꝙ esset ꝑcise vniꝰ. ¶ Tertio: dico quō se habeat volūtas beatoꝝ respectu istaꝝ penarū nō credo ꝙ de hoc habeāt beati gaudiū: imo nec deus. qꝛ dꝛ ysa. xli. Heu cōsolabor de vindicta inimicoꝝ ꝛc. quasi diceret ꝙ dolēdo vindicabit: iō non vult deꝰ penā illoꝝ nisi inq̄tū hoc est iustum inq̄tū natura q̄ subest fecit se malā: ꝛ tūc credo ꝙ remotiꝰ volūtas beatoꝝ vult istā penā: qꝛ minor cōplacentia debet esse in populo ꝙ in iudice iusto de punitione maloꝝ: ꝛ maiorē cōpassionē debet habere bonꝰ de pena inflicta malis ꝙ iudex iustꝰ qui eā infligit ex officio: iō nō ꝑmo acceptabit voluntas beatoꝝ illā penā. Sed ex hoc ꝙ intellectꝰ eius videt talem esse voluntatē dei: sꝫ est ne tunc tristicia de ista pena: dico ꝙ non: qꝛ volunt deum intelligunt eū: ꝛ deinde volunt deū velle quicq̄d ipse vult: iō non est ꝓlitum simplr: ꝙ illa pena eis insit: sed habent noleitatē cum conditione vt si placeret deo. Similr ex quo volunt deū ita vehemens est delectatio ꝙ excludit oēm tristiciā: et ideo nolitio fm quid nullā pōt causare tristiciam. ¶ Ad ꝑmum principale dico: ꝙ eēntia diuina visa est ratio cognoscendi penā dāpnatoꝝ: ꝛ cū dicitur est illicita: dico ꝙ īdeterminatū īdeterminate potentialitatis nūq̄ determinat se: sed īdeterminatum actiue et actualitatis lꝫ magis sufficiens ꝙ determinatum. ¶ Ad aliud patet in positione: ꝙ pena que est culpa non habet ydeam in deo: immo cognosceretur per speciem sui habitus: pena tamen eoꝝ que est tristicia habet ydeam in deo.

¶ Ad vltimum dico: ꝙ volunt illas penas dampnatorum non ꝑmo: sed quia volunt deum vult: q̄ vult: nec ꝓpter hoc sunt crudeles: nec volūt peccatum illud: qꝛ velleitatem habent ad contrariū si deus vellet: neqꝫ ꝓpter hoc tristantur: tum: q̄a nolitio fm quid non potest causare tristiciam: tū: quia appetitus eorum non est capax tristicie ꝓpt vehementem delectationem quā hñt invidēdo ꝛ amando deū que excludit omnem tristiciam.

Uerū quarto vtrꝝ equalis erit pena oīm hoīm? Quest.iiij. Qꝫ sic. Primo: qꝛ pena dāpni est carentia visionis diuine ꝛ ista est sola priuatio: ꝛ ꝑuatio non suscipit magis et minus: quia priuatio delet totū habitum. ¶ Itē: hoc idē ostēditur de pena ignis. Nam ignis est agens: igitur agit de necessitate nature: igitur equaliter agit: qꝛ agit fm vltimum potentie sue. ¶ Item si esset iequalis pena magis peccantis esset maior pena: igitur et eius esset maius bonum. Probatio ꝯñe: quia pena iusta est ꝛ bona: si igiꝰ fm iusticiā distribuitur deꝰ ei maior pena: daꝰ ei magis bonum ꝯñs fim: igiꝰ ꝛc. ¶ Itē: si eēt iequalitas pene magis attenderetꝰ inequalitas fm intensionē ꝙ fm extēsionem. Probatio istiꝰ: qꝛ grauitas pene attēditur positiōis grauitatē culpe q̄ culpa est auersio a bono ifinito intēsiue: igiꝰ et pena est iustificata fm intēsionem: igiꝰ nulla inequalitas ē penes tētionem: qꝛ iustificata nō potest attēdi inequalitas penes extensionem planū est: qꝛ pena cuiuslibet extendiꝰ in infinitū ¶ Oppositū. Apoc. xviij. q̄ntū glorificauit se in delicijs suis tm̄ date ei tormētum ꝛ luctū: sꝫ nō oēs glorificauerūt se in delicijs igiꝰ ꝛc. ¶ Itē: in psalmo. Reddet vnicuiqꝫ iuxta opa sua: sed opera meritoria ꝛ demeritoria vniuscuiusqꝫ non sunt equalia.

Utrum beatitudo omniū beatorū erit equalis? Quest.v. Qꝫ sic. Math. xx. dꝛ. Omnes opari in vinea acceperūt eq̄liter denariū. Per denariū intelligiꝰ ꝑmiū q̄d non accedit fm intēsionē: sꝫ fm extēsionē cuiꝰ positio ē: qꝛ dꝛ ibidē ꝙ tm̄ accepērūt nouissimi sicut ꝑmi. ¶ Itē: oēs equalr vidēt deū: igꝛ oēs eq̄liter fruunꝰ deo: igiꝰ oēs equalr beati. Probatio. Aug. lxxxiii. q. q. xxxii. nō pōt deꝰ vnꝰ aliꝰ ītelligi ꝙ est: igiꝰ oēs ītelligētes eū sicut ē intelligūt: igiꝰ equalr intelligūt. Qꝫ aūt intelligaꝰ sicut ē: ꝓbat aug. qꝛ aliꝰ ītelligētes ipm falleretꝰ. ¶ Preterea. Augu. sup Ioh. omel. lxvi. erit ī dispari claritate par gaudiū: vt hꝫ penultio de sole. sꝫ idē par gaudiū ē par btitudis. Probatio istiꝰ ꝯñe: qꝛ gaudiū vel est ipa btitudo eēntialis vel ꝯñs ipam neccio. ¶ Oppositū. Aug. sup Ioh. xiiii. ca. In domo pris mei multe sunt mansiōes: q̄ fm Aug. sūt diuersi ḡdꝰ pmioꝝ. Itē: ī ps vbi. s. Reddet vnicuiqꝫ iuxꝰ opa sua

Quest. vi.

Exto q̃rit: vtrum beatitudo omnium corporum beatorum sit equalis: Q̃p sic: q2 impassibilitas est maxima beatitudo conueniens corpi: ꝛ illa nõ suscipit maius ꝛ minus. ¶ Itẽ subtilitas ꝛ possibilitas existendi simul cũ alio corpe ad ipcrũ aie: vt p3 supra: sed ista ẽ equalis in oibus corpib⁹ beatorũ. ¶ Oppositũ ꝑme ad Corin. xv. dr: q̃ sicut stella differt a stella: ita et resurrectio mortuoꝝ. ¶ Ad scdam q̃stionẽ pmo videndũ est: quõ inequalitas i eadẽ specie stat cũ beatitudine: videt q̃ nõ sint simul. Probat: beatitudo includit q̃etationẽ appetitus naturalis: s3 oia indiuidua in specie hũane habent potẽtiã receptiuã ꝛ appetitũ naturalẽ ad maximã pfectionẽ cõpetentẽ illi speciei vel possibilem: igit cũ beatitudo alicui⁹ indiuidui q̃etet totum appetitũ nõ põt esse beat⁹ sine maxima pfectione possibili illi spẽi: igit oẽs beati habent eq̃lem pfectionem q2 maximã: igit oẽs equalit beati. ¶ Scdo: ad idẽ appetitus liber ꝯsonãs appetitui naturali rectus est: pbõ: q2 qd est cõsonũ recto ipm est rectũ: sed appetitus naturalis rect⁹ est: q2 est a deo ꝛ de⁹ nõ est causa obliq̃tatis: s3 appetit⁹ naturalis est ad maximã pfectionẽ vt pũs: igit appetitus liber volẽs maximã pfectionẽ est rectus. Et Augu. xiij. de tri. ca. iij. Oẽs naturaliter volũt beatitudinẽ. Dico ad pmũ q̃ inequalitas in eadẽ specie stat cũ beatitudine nec op3 q̃ capacitas appetitus naturalis ad hoc q̃ q̃tet recipiat maximam pfectionẽ ꝛ summã spẽi cui⁹ ipsa esset capax. Nã appetit⁹ naturalis grauis esset capax loci cẽtralis: ꝛ tñ graue q̃tatũ circa centrũ si centrũ ei⁹ sit in cẽtro mũdi: est igit appetit⁹ naturalis non simplr ad maximã pfectionẽ illi⁹ spẽi capiendaꝫ maximã pfectionẽ quã põt habere alis ptib⁹ existentib⁹ in pfectione sibi debita vt lapis nõ simpliciter appetit eẽ in cẽtro: s3 alijs ptib⁹ existentibus in loco sibi debito appetit p se illud qd sibi ẽ possibile. ad ꝓpositũ sicut ex ordinatione nature vlis est q̃ corpa grauia locent ꝓpter grauitatem in locis ꝓpinq̃oribus cẽtro: ita ex ordinatiõe diuina est q̃ pfectio illa q̃ est beatitudo debita sit secundũ merita. Dico tamẽ q̃ sic appetit⁹ naturalis grauis q̃etus est q̃si ꝯsonat appetitui nature vlis nõ necessario q̃ quietet in maxima pfectiõe cui⁹ est capax: ita appetit⁹ q̃ est ad beatitudinẽ sufficiẽter q̃tatur tñ ille appetitus ꝯformis ẽ ꝛ cõsonãs volũtati diuine: ꝛ nõ est necesse ad ei⁹ pfectã q̃etationẽ q̃ sit sub pfectiõe maxima natur᷑ hũane esset capax sic vnica sola aia in tota specie hũana est beati vt aia xpi: q2 ipsa habet pfectionẽ simplr maximã possibilẽ nature hũane. Per hoc p3 ad pmũ. ¶ Ad scdm argumentũ dico: q̃ ista ꝓpositio falsa est appetit⁹ consonus appetitui naturali rectus est: q2 ille appetit⁹ liber solus est rect⁹ qui est ꝯformis volũtati diuine q̃ est pma regula rectitudinis. Sed illa volũtas dei nõ vult istũ habere tantã pfectionẽ q̃te esset natura sua capax: q2 nõ vult eũ habere pfectionẽ q̃te esse natura sua nisi fm merita: ꝛ si appetit⁹ naturalis q̃tũ est de se se extendat vltra pfectionẽ sibi debitã fm merita: ꝛ ideo appetit⁹ liber in isto casu cõsonus appetitui naturali peccaret mortaliter: ꝛ nõ esset rectus vt inspiciendo ad regulã inferiorẽ. Et q̃n arguit igit deus est causa obliq̃tatis: dico q̃ appetitus nunq̃ est malus. Nã appetitus factu⁹ nõ est malus nisi appetitus mere naturalis: sed malicia est in appetitu libero vel in actu elicito difformi rõni recte l3 ꝯformis appetitui sensitiuo vl' nãli. P3 igr q̃ inequalitas ẽ i appetitu recto respectu btitudinis i diuersis. S3 tũc est inuestigãdũ vñ est ista inequalitas. Ista inequalitas aut est a potẽtia actiua aut passiua aut ab inequalitate obiecti: nõ est ista inequalitas ab inequalitate obiecti: q2 obiectũ beatitudinis non potest eẽ nisi ifinitũ: ꝛ hoc obiectũ cuiuscũq3 beatitudinis. pbatio istius: q2 possibile est aliquã potentiã quietari nisi in summo ꝛ optimo in genere obiecti sui: sed obiectũ cuiuslibet virtutis imaterialis est ens vel bonũ vel vnũ non ꝯtractum ad aliquem materiã: sed indifferentẽ. Sed bon⁹ vero ẽ cõi nõ repugnat infinitas: igit bonũ ifinitũ ꝛ vnũ infinitũ sunt optima in genere obiectoꝝ vtutum immaterialiũ: igit nõ quietat potentia nisi vbi illud cõe est i perfectissimo ente: igit obiectũ beatitudinis nõ est inequale. ¶ Cõtra: infinitas est modus istius obiecti: igit ꝓpter infinitatem nõ ostẽditur nisi nõ inequalitas modi obiecti: vel op3 dicere q̃ tãtũ bonũ est obiectum vel tãtũ infinitum. Dico: q̃ simplicitas obiecti nõ excludit modũ formalem obiecti vt visus nõ q̃etatur si dicit pfectissimus nisi in albo pulcherrimo: iõ illa pulchritudo est mod⁹ obiecti formalis: vt est obiectũ illius visiõis pfectissime eodẽ modo infinitas est mod⁹ formalis intrisecus optimi boni. Nec est ista inequalitas a pte potẽtie passiue absolute. Nã potẽtia passiua est ad totã beatitudinẽ fm speciem absolute cõsideratã ꝛ ad summã in ista specie: tamẽ põt esse inequalitas ꝓpter indispositionẽ potentie passiue. Ista aũt inequalitas dispositiõis nõ ẽ in passiuo vt tũc iherẽs: s3 pp merita pcedẽtia inequalis: s3 illud adhuc nõ sufficit ad ieq̃litatẽ btitudis: iõ op3 q̃ a pte actiui sit ieq̃litas: ꝛ hoc dupli: Si ponat de⁹ sol⁹ l3 i se nõ sit ieq̃litas: tñ inq̃tu3 agit ieq̃lr cãt i hoc ꝛ i illo: ꝛ hoc q2 vl' vult solũ vl' si agat fm iusticiã fm merita pcedẽtia ieq̃lr agit: ꝛ tũc si de⁹ ẽet agẽs ex necẽitate nature oẽs essent eq̃lr btĩ: q2 q̃tũ poss3 cõret ꝛ idispõ nõ ipediret ex pte passi. Tñ si põit aliqd itrisecũ actiuũ sicut caritas q̃ nõ excidit. i. ad Coꝛ. xiij. ꝛ tũc op3 ponere potẽtiã actiuã: q2 potẽtia vtit bitu: ꝛ sic ex pte actiui itrisece erit ista ieq̃litas. ¶ Cõtra: cũ btes volũtatẽ ieq̃lẽ i natura respectu btitudis ꝛ meritũ eq̃le vel bitũ charitatis eq̃lẽ hẽbũt ieq̃lẽ btitudinẽ: igr eq̃lr meriti hẽbũt ieq̃lẽ btitudinẽ: q2 hñtes nobiliorẽ volũtatẽ i natura pl⁹ hẽbũt de btitudĩe. Dico: q̃ ex vtroq3 pncipio actiuo põt causari inequalitas: ita q̃ excellẽtia vtriusq3 pncipij põt causare pfectiorẽ effectũ: ꝛ minus perfectum Et cum dicitur equalis meriti non est eq̃lr beat⁹.

dico q̄ habentes eq̄lē volūtatē sicut isti m⁹ i natura
ꝛ supm⁹ vel supior ī būt hitū caritatꝫ eq̄lē rōe in=
eq̄litatꝫ pmi pncipii scꝫ volūtatꝫ ieq̄lis hēbūt ieq̄=
le pmiū. Sꝫ ista iequalitas pmii nō ē attēdēda sꝫ
inequalitatē q̄titatꝫ ꝛ fm iequalitatē ꝓportiōis.
Nā ifim⁹ pt elicere actū meritoriū mediāte carita
te sua cui debeꝭ tm̄ pmiū q̄tū ad qualitatē q̄tita=
tꝫ q̄tū debeꝭ actui meritorio elicito a volūtate su=
piori mediante caritate sua q̄ est equalis qualita=
ti iferiorꝫ ꝑ positū: tñ fm ꝓportionē ē pmiū ieq̄le
cui⁹ rō ē/ qꝛ iferior ex toto conatu nature sue elicit
actū tm̄ q̄tū pt ꝛ supior eliciēs actū tm̄ quātitati
ue nō excedit nisi fm tertiā ptē potētie. iō fm pro
portionē sibi debitā nō hꝫ tm̄ pmiū sicut inferior
scdm ꝓportionē sibi debitā i pria ille q̄ eliciebat
actū in via scdm totū conatū hēbit pl⁹ de caritate
supaddita ꝛ mediāte illa caritate maiori pt equa=
liter diligere deū sicut ille cū volūtate nobiliori i
natura q̄ diligit deū in patria scdm totū conatū ꝛ
ita ꝑ casū equalr diligeret et equalē hēbūt btitu=
dinē/ qꝛ sicut vn⁹ excedit aliū i natura volūtatis:
ita ali⁹ istū i caritate supaddita. Utrio vtrū lin⁹ de
lit magꝭ btitudinē suā q̄ btē marie. Et btē marie
ꝓbatio/ qꝛ magꝭ bonū magꝭ ē diligēdū. Sed bti=
tudo marie ē magꝭ accepta deo q̄ lini: igiꝭ magis
dꝫ appeti a lino. Dico q̄ vnusq̄sqꝫ magꝭ dꝫ cauere
pctm̄ mortale in se q̄ in aliq̄ alio: ita magis debꝫ
diligere se q̄ aliquē aliū post deū. Ex hoc seq̄ꝭ q̄
q̄lꝫ vult sibi magꝭ comodū q̄ alti post deū ꝛ mai⁹
bonū ē magꝭ diligendū. dico q̄ hoc solū est verū
i deo/ qꝛ nō teneꝭ q̄s maius bonū magis diligere
maiori affectu. sed lin⁹ magꝭ bonū dꝫ velle btē vgi
ni q̄ sibi/ qꝛ sic de⁹ ordinauit. Sꝫ nō dꝫ magꝭ vel=
le illō btē vgini q̄ suū sibi. iō nō sequiꝭ q̄ heat ma
ius gaudiū de maiori bono qō vult btē vgini q̄ de
maiori qō vult sibi/ qꝛ gaudiū nō sequiꝭ ex illo q̄
magis vult alteri q̄ sibi. Sꝫ sequiꝭ mai⁹ gaudiū
ex hoc q̄ magis vult sibi suū qō videt positiuū in
eē q̄ ex illo qō est mai⁹ qō vult btē marie/ qꝛ gau=
diū nō ex bono maiori volito: sꝫ ex magis volito
qꝛ de ei⁹ amissiōe magis dolet. ¶ Ad pmū pnci=
pale opari: acceperūt denariū. exponiꝭ de vita
eterna. sꝫ credo q̄ iste denari⁹ ē eēntia diuina ¶ Ad
aliud dico. q̄ vn⁹ pt clari⁹ videre q̄ ali⁹. Et cū di=
ciꝭ. Nō pt aliq̄s itelligere rē alr q̄ est nisi fallatur.
Dico q̄ si ly alr deteriat intelligere falsū ē/ qꝛ ois
creatura itelligit rē ꝑ spēm ꝛ res nō ē ꝑ spēm. si de
terminat ly eē. dico q̄ tūc falliꝭ/ qꝛ itelligit rē sub
opposito mō rei. ¶ Ad aliō dico q̄ nō erit par gau
diū ꝯūs fruitionem neqꝫ par amor comodi/ neqꝫ
par dilectio ꝯūs: sꝫ ꝑ gaudiū extēsiue/ qꝛ de plib⁹
obiectis/ qꝛ quilꝫ gaudebit de q̄libet. non aūt par
gaudiū intēsiue. ¶ Ad tertiā qōꝫ dico. q̄ si quattu
or sint q̄litates positiue siue causenꝭ in corpe ex re
dūdatiōe glorie aie in corpus siue a deo imediate
tūc oēs ille erūt inequales fm inequalitatē meri=
torꝫ aiaꝝ quaꝝ corpa sic dotāꝭ. Si aūt dos ipas=
sibilitatis sit solū vt pri⁹ dictū ē ꝓseruatō a corrup
tiōe tūc ꝛ equalis in oib⁹/ qꝛ nihil ois patieꝭ aliqō
corporꝝ btōꝝ passiōe q̄ ē ius ad corruptionē. Silr
dos subtilitatꝫ si sit sola passibilitas corpis ad exi
stēdū simul cū alio corpe ad ipiū aie tūc erit equa
lis subtilitas in oib⁹/ qꝛ oīa hēbūt ptātē equalē vl
possibilitatē existēdi simul cū alijs/ qꝛ eē ve simul
cū alio in eodē loco nō suscipit magꝭ ꝛ mi⁹ De ter
tia dote scꝫ agilitate si sit nobilitas corpis ipata
ab aia adhuc pt eē equalis. Nā ꝛ si corpa duo sint
in se nō equalr mobilia tñ respectu vtutꝫ ꝓportio
nalis sūt equaliꝭ mobilia. Nā celū stellatū vbi sūt
stelle respectu itelligētie mouētꝫ ipm equaliꝭ ē mo
bile sicut alia sphera i qua ñ nisi vna stella ē mobi
lis respectu sui motoris. Lꝫ ille due sphere ex pte
sui nō sint equaliꝭ mobiles. Si aūt agilitas sit q̄=
dā quātitas a pte corpis in se qua corp⁹ in se red=
deꝭ mobili⁹ tūc nō est equalitas agilitatꝫ in oib⁹
sed inequaliꝭ. De claritate dico. q̄ ipa suscipiꝭ ma
gꝭ ꝛ min⁹ fm maioritatē ꝛ minoritatē meritorꝝ pꝫ
q̄ due pāc non suscipiūt. sed due scdē sic se hñt q̄
vna scilicet subtilitas pt suscipere magꝭ ꝛ min⁹ et
pt nō suscipe secūdū aliā cōsiderationē: ꝛ claritas
sꝑ suscipit magꝭ ꝛ min⁹. ¶ Ad rōnes patet. ¶ Ad
pmā q̄stionē dico q̄ sicut bti erūt bti duplici bti
tudie. s. aie ꝛ corpis: ita miseri erūt miseri duplici
miseria. s. miserie aie ꝛ corpis. De miseria aie dōm
q̄ triplex ē pena ptinēs ad miseriā aie. pena dam
ni q̄ ē carentia visiōis diuine. ꝛ pena sensus. et illa
ē duplex pena. s. vermis/ et pena ignis. Pena dā=
ni ē carētia visiōis btē nō in quocunqꝫ/ qꝛ non in
lapide: sed carētia i apto nato videre nō q̄ tūc sit
aptū natū. vñ sed carētia boni cōuenientꝫ ad qō fuis
set ordo in apto nato cū hoc ēt q̄ illi carētia sit in
uolūtaria ē pena dāpni. qꝛ igiꝭ nō oēs erūt ordia
ti ad equale bonū. iō nec carētia illi⁹ ad quā fueꝛt
ordiata nō ē equalis. ¶ Itē: nec iuolūtariū illi⁹ ca
rētie ē equale: nā sicut iste magꝭ voluit et appetit
cōmodū suū q̄ ali⁹ ꝯmodū suū. iō de carētia boni
ꝯmodi ē iequalitas volūtatꝫ. iō seq̄ꝭ q̄ ē inequali
tas pene dāpni. Sed q̄re vñ ē iequalitas nō ex ca
rētia visiōis dei in se/ qꝛ ē nō iequalis. dico q̄ ista
inequalitas pene dāpni seq̄ꝭ iequalitatē q̄uitatis
culpe. Nā quāto q̄s elicit actū culpabilē cū maio=
ri conatu tāto in eo fuisset maior aptitudo qꝛ cona
t⁹ debet eē secūdū maiorē rectitudinē. igꝭ q̄ cū ma
iori conatu peccat maiori rectitudie se priuat ad
quā rectitudinē fuisset ordiat⁹. iō maior ē carētia
vel carētia maiorꝫ boni i ipo q̄ in alio q̄ nō secū=
dū totū conatū elicuit peccabilē. ¶ Cōtra illō qō
diciꝭ q̄ q̄ magꝭ affectionē cōmodi hūt erga se tā=
to hēbit magꝭ de volūtario siue tristicia ꝑꝑ caren
tiā sui cōmodi. Cōtra igꝭ ex hoc q̄ magꝭ tristaꝭ ma
gis gaudebit. ꝓbō. qꝛ magis tristaꝭ iste de carētia
cōmodi/ qꝛ magis diligit se affectiōe ꝯmodi: igiꝭ
cū obm ꝯuenientissimū dilectioni sue sit sibi ꝑūs. s.
ipemet: igiꝭ gaudebit. dico ad aliō q̄ si angeli ma
li ꝛ alij dāpnati possēt stare i ꝑpetua ꝯsideratione
ꝛ dilectiōe sui reputarēt se btōs/ qꝛ post deū nō ē
aliq̄d appetitū ab eis tm̄ sicut cōmodū ꝓpriū. vñ
credo q̄ ista maxia pena dānatoꝝ pcipue angeli
dāpnati q̄ nō ꝑmittiꝭ stare in ꝯsideratione sui. vñ
dico q̄ nūq̄ ꝑmittiꝭ dāpnat⁹ stare i dilectione sui

absolute nec ĩ cõſideratiõe ſui: niſi vt cõmodũ ſuũ ẽ terminꝰ cõcupiti ab eo: ſed ĩfirmꝰ cõſiderat ſani tatẽ vt ẽ bonũ ſuũ nõ tũc hĩtũ: ſed cõcupitũ ⁊ ego dico q̄ diligere ꝯmodũ ꝓpriũ vel ſeipm̃ ĩ actu vo lẽdi ſibi maiꝰ bonũ qḋ nũq̄ ſibi ꝯpetit ĩeẽ mag̃ eſt triſticia ⁊ nõ gaudiũ. De pena vĩ:ius dico. q̄ illa ẽ nolitio cĩpe ĩgt̃ũ culpa ẽ ablatiua bõi cõmodi nõ vt ẽ offenſiua dei ⁊ iſta nõ ẽ equalis. Nã idẽ actus ſcd̃m ſpẽm p̃t eẽ magis culpabilis ex diuerſis cir cũſtãtiis pſone peccãꝭ. ⁊ iõ idẽ actꝰ ſcd̃m ſpẽm p̃t eẽ maior culpa ⁊ minor ⁊ p ꝯñs ablatiua maioris cõmodi ⁊ minoris ⁊ p ꝯñs magꝭ nolitũ ⁊ minꝰ. iõ pena vĩnis ſuſcipit magis ⁊ minꝰ. Pena aũt ignis vt ptinet ad miſeriã aĩe erit inequalis in diuerſis q̄ ignis ĩmutabit ĩtellectũ illoꝝ magꝭ ⁊ minꝰ ſ; cõ ditionẽ demeritoriũ ſuũ õ miſia corpis ad miſiã corpis mãie ptiet pẽa ignis ⁊ de illa ẽ dõ; q̄ corpa aut erũt mobilia ⁊ ſic mouebũt de loco ad locũ ſi ſint ĩmobilia ⁊ ſic ĩequalitas pene ignis aut hoc ẽ q̄ ignis appoſitꝰ illis ĩequalis ẽ ĩ v:ute ſua: aut q̄ idẽ ẽ ignis ⁊ equalis v̇tutꝭ. ⁊ tñ ab illo ſi tñ tranſ feratꝰ de loco ĩ locũ vt ſcd̃m illud Job. xxxiiij. trã ſibũt ab aquis niuiũ ad calorẽ nimiũ. tũc cũ pena ſua nõ augmẽtatꝰ / nec minuitꝰ vel p ſe afflictũ ⁊ in triſeculi vel ppetuo ꝯrigẽter vel deꝰ ꝯtinue facit mi raculũ tribuẽdo cõti. in equalẽ actiuitatẽ reſpectu eiuſdẽ corpis vbicũq; recipitꝰ inequalẽ reſpectu di uerſoꝝ: q̄ ſm̃ Aug. xi. de ciui. dei. xvi. ĩequalis eſt ignis reſpectu diuerſoꝝ. ¶ Ad p̄mũ p̄ncipale di co q̄ priuatio rõis malicie p̃t eẽ inequalis ꝓut eſt carẽtia boni cõuenientꝭ maioris vel minoris. ſed nõ inquãtũ ſolũ amouet hĩtũ. vel dico q̄ lꝫ dãpnũ ſit ſola p̄uatio pena tñ dãpni nõ ẽ p̄uatio. ¶ Ad a liud de igne pꝫ. ¶ Ad aliud cũ dicitꝰ pena ẽ bona: igitꝰ maior magis bona. dico q̄ verũ eſt ⁊ abſolute ĩquãtũ iuſta tñ magꝭ mala hec. Et ſic p̃t idẽ eẽ ſitꝰ magis bonũ ſimplr ⁊ maiꝰ malũ hec. ¶ Ad vltĩm dico q̄ pẽa p ſe taxatꝰ ſcd̃m extẽſionẽ niſi p accñs Et cũ dicitꝰ pena p ſe debita ẽ ĩfinita. dico q̄ quan tũ ẽ bonũ honeſtũ a q̇ eſt auerſio tm̃ dꝫ malũ. vñ ſicutꝰ actꝰ ĩ cõuertẽdo fuiſſet finitꝰ ꝓpter ĩfinitꝰ me rita. q̄ ẽ ꝯuerſio ad bonũ ĩfinitũ. ſic me. ẽ ille actꝰ malũ infinitũ. vñ ſecundũ Aug. de fide ad petruꝫ añ mediũ loquitꝰ de dãpnatis dicẽs: pmanente in eis iniuſte auerſiõis malo pmanebit in eis iuſte dã pnatiõis pena. Ex hoc patet q̄ p accñs pena eſt eterna; q̄ manet culpa perpetuo.

¶ Expliciunt Reportata ſuper Quarto Senten tiarum edita a fratre Joãne duns ordinis fratrũ minorum doctore pariſiẽ. ſubtiliſſimo: ac om̃iũ theologorũ principe. Anno virginei partus Mil leſimo quingenteſimo decimo octauo. vi. kal. Septembris

¶ Sequitur tabula diſtinctionũ ⁊ q̄onũ preſentis libri.

Tabula p̄sentis libri.

¶ Finis tabule.

¶ Finis tabule.

Circa hāc distinctionē .l. queritur primo: vtrum fm rectam rōem posset appeti nō esse propter miseriam vitandā. Q: sic. Matth. xxvi. bonū eēt illi si nat⁹ nō fuisset. &c. ¶ Itē: phūs. i. rethorice. ca. vj. carentie miserie est delectabilis: ī nō eē est carentia oīs miserie. ¶ Item: Anselm⁹. li. i. cur de⁹ hō. c. i. vel. ii. Si eēnt plures mūdi poti⁹ eligerē oēs mūdos adnichilandos q̄ offendere deū: igit̄ magis esset appetenda adnichilatio toti⁹ creature: igit̄ nō eē pprium. ¶ Oppositū. arguit̄ p Aug. iij. de libero arbi. aū mediū p tres rōes. Primo q: nō eē nō ē eligibile / q: nichil ē. Scdo ɔparando ipm ad miseriā nō ē eligibili⁹ q̄ nullā rōem boni h3 / q: eligibilius p̄supponit positiuū. Tertio id qd̄ ē eligibili⁹ fm rectā rōem reddit eligentē meliorē cū peruenerit ad illud et nō eē simpliciter non reddit hn̄tē meliorē cū puenerit ad illō. igit̄. &c. ¶ Questio. ii.

Utrum dampnati appetāt non esse propter miseriā fugiendā? Q: nō. bonū est obiectum volūtatis: igit̄ i quo non saluat̄ rō boni nec rō apparētis boni nullo mō est appetibile. Sed cui3 notū est q̄ in nō eē simpliciter / nec saluat̄ vnū bonū / nec rō boni apparētis. ¶ Itē btītudinē oīa appetūt: igit̄ appetūt in quiete. s3 q̄ vult eē in quiete vult eē: igit̄ qui vult nō esse vult nō in quiete eē illud nullo mō habet rōem appetibilē cū sit negatio beatitudis: quā oēs apppetūt tā dānati q̄ alii / q: Aug. in Enchi. ca. cxii. bti esse si volum⁹ q̄ miseros esse velle non possum⁹. ¶ Oppositū Apocalip. ix. desiderabūt mortem & nō inuenlēt. ¶ Ad primam questionem dicit̄ q̄ miseria duplex est culpe et pene. Nūc aūt fm rectā rōnē nō pt̄ appeti nō eē ad fugiendū miseriā culpe. Primū pt3 qd̄ nō dicit̄ malū nisi. q: adimit bonū p Aug. in Enchi. ca. ii. malū intm̄ ē qd̄ adimit de bono: igit̄ qd̄ mag3 adimit de bono magis est malū p Aug. nūc aūt miseria pene non adimit naturā: sed non eē simpliciter adimit: igit̄ fm rectā roem nō p̄ṫnū appeti ad fugiendū aliō ¶ Item: fm rectā rōem appetit̄ fuga maioris pfectionis ad fugandū oppositū minoris pfectionis Sed eē fm se dicit maximā pfectionē secundum Dionysiū de di. no. v. ca. Licet ei eē in quiete sit pfecti⁹ q̄ eē / q: includit eē & aliam perfectionē. tn̄ si possent perfectiōes eē p se quies minor̄ pfectionem diceret q̄ esse. Tamē de miseria culpe dicit̄: q̄ ista nō pōt recta ratio eligi ad fugiēdū nō esse: sed iste rationes nō cōcludunt: q: vident̄ equalit̄ cōcludere q̄ nō posset appeti nō esse ad fugiendū miseriā culpe scdm rectam rōnem: q: sicut pus culpa nō adimit naturā nō plus q̄ pena: & nō est adimit simpliciter. Similiter scda rō equaliter cōcludit de iusticia sicut de quiete: & tūc magis esset appetendū esse q̄ habere iusticiā: & per ɔ̄ns q̄ carere culpa: q: rectitudo voluntatis opponit̄ culpe. ¶ Ad hoc adducit̄ ratio: q: si posset eligi scdm rectam rōnem nō ess3 pter culpam fugiendā: & nō propter penā: aut igitur hoc esset: q: pter culpā infligitur pena: vel q: culpa nō potest esse a deo & pena pōt: vel q: culpa facit habentē formalit̄ malum. nō pter primum: q: si fugeret̄ culpa: & q: pter culpā infligitur pena: igit̄ magis fugeret̄ pena. Cuius cōtrarium prius dictū est. Preter hoc illud nō est tantum malū sicut nō esse simplicit̄: neq3 propter scdm: q: sicut deus nō est causa positiue culpe: sic nec est causa positiue non esse neq3 alicuius mali: sed tm̄ causa defectiua: hoc est nō agēdo: & sic pōt esse causa culpe in hoc q̄ nō agit conseruando istū a pctō vt infundendo gratiam. neq3 propter tertiū: q: illud malū culpe nō se extendit ad esse: q: eē precedit culpā: vñ presupponit materiam in qua est & eē est bonum & natura similiter: ideo aliqui tenēt q̄ magis eligenda eēt miseria pene & culpe q̄ simpliciter nō esse scdm rectā rationem. Alij vero tenēt contrariū pponendo q̄ magis est culpa fugienda q3 simplr non eē: pbatio: q: scdm rectam rōnem magis tenet̄ quilibet fugere quod est magis contra rem quam tenetur quilibet diligere plus q̄ nō esse simplr: q: quilibet tenetur plus diligere deū q̄ se & culpa est cōtra deū non eē simpliciter contra se: igit̄ magis tenet̄ fugere culpā: q̄ fugere non eē simpliciter. ¶ Itē culpa ē mag3 malū q̄ nō eē: igr̄ mag3 fugibile. añs p3 q: carentia boni debiti est magis malū q̄ carētia boni nō debiti. Sed culpa est carētia boni debiti gratie & glorie non eē non est carentia boni debiti: q: esse nunq̄ fuit debitū creature. Tunc eñ tenetur deus creare: sed postq̄ aliquis est baptizat⁹ gratia & gloria sunt sibi debita. ¶ Itē: magis vitandum est qd̄ est malum simplicit̄: q: si eēt culpa in vniuerso sine pena tolleret ordinem vniuersi. Unde culpa est cōtra honorem dei & q̄tū in se tolleret ordinem vniuersi & deū. vnde vt vult Anselmus. i. li. cur deus hō. xv. culpa est cōtra honorem dei. Dico tamē q̄ ille rōnes non concludūt cōclusionem: q: vt superius dictum est rōnes prime positionis due equaliter cōcludunt de miseria culpe & miseria pene: & de iusticia sicut de quacūq3 alia pfectione. Nec concludit prima istar̄ triū rationū q: cum dicit̄ q̄ illud est fugiendū qd̄ contra rē quā plus teneor diligere: ver̄ est si ē eodēmodo ɔ̄ vnā rem: et cōtra aliam. Aliter ei non oportet q̄ pl⁹ teneor diligere me q̄ pximum: & tamē minus debeo fugere lesionem pedis mei q̄ q̄ sit ɔtra me: q̄ mortem xp̄i q̄ sit ɔ̄ rem quā minus teneor diligere. Sic dico si culpa equaliter eēt ɔ̄ deum sicut nō esse simpliciter cōtra me: ita q̄ culpa adimpleret deum magis deberē velle nō esse q3 culpam mihi inesse. Nunc aūt culpa non est nisi ɔ̄ preceptū dei quia nichil mali sibi accidit ex hoc q̄ non seruo preceptū: & possū diligere multū aliquē cuius pcepta nolo custodire. ¶ Ad aliud cū dr̄ peior est carētia boni debiti q̄ nō debiti. ver̄ ē ceteris parib⁹: q: si ponat̄ natura i esse magis malū ē sibi carere bo=

no debito ꝙ nõ debito. Si tñ carentia boni non debiti ꝑuet totũ esse:non opꝫ ꝙ nichil est bonum debitũ nisi bonũ scđm:qꝛ esse ꝑmum qđ habeť ꝑ creationẽ nunꝙ est debitũ:ꝛ ꝑmũ est simplr̃ melius ꝙ qđcũqꝫ bonũ ſm ſi possent esse ꝑ se. ¶Ad tertiũ cũ dr̃:ꝙ culpa est malũ simplr̃ ꝛ magis est vitandũ qđ est ꝯ bonũ vniuersi:veꝝ est si vniuerso nisi qꝛ in hac pte vniuersi:tũc ex alia pte est simile:qꝛ malũ culpe nõ est simpliciter malũ in hac pte vniuersi:vñ per hoc nichil auferť deo nec ab alia pte pfecta vniuersi. Pctm̃ enim vni⁹ non depravat aliũ:est igiť malũ culpe malũ vniuersi in hac pte:ꝛ ita dico ꝙ nõ est esse magis:qꝛ est totale malũ huius ptis cũ destruat oẽm entitatẽ. Preter hoc si ꝑ culpã posset honoꝛ dei tolli magis esset culpa vitãda:ſꝫ honoꝛ iste ẽ ĩ honoꝛãte:ꝛ ideo nõ intelligit honoꝛ dei simplr̃ in se. Sꝫ honoꝛ debitus deo in hac pte:ꝛ ita tolliť ꝑ non esse simplr̃ Preter hoc ꝙ plus põdero si magis esset ꝯ deum culpa in isto ꝙ nõ esse hui⁹ simplr̃:igiť magis deberet deus adnichilare istũ ꝙ ꝑmittere eũ peccare vel nõ esse suũ:qꝛ magis deberet deus nolle qđ est ꝯ se:ꝙ qđ ẽ ꝯ istũ:igiť magis deberet nolle istũ peccare qđ est ꝯ se ꝛ ꝑus ipm̃ adnichilare qđ est ꝯ istum ꝙ ꝑmittere istũ esse in culpa qđ est ꝯ seipsuꝫ sicut pꝫ de calore ꝛ calore:caloꝛ magis coꝛrumpit frigus:qđ est ꝯ se qꝫ ꝑmittit ipm̃ esse:licet coꝛruptio eius esset ꝯ naturã frigoꝛis. ¶Itẽ:cũ quodcunqꝫ pctm̃ moꝛtale sit equaliť ꝯ deũ:igiť si magis deberẽ eligere id qđ est minus ꝯ deuꝫ ꝛ culpa ſm istos in quocũqꝫ sit est magis ꝯ deũ qꝫ non esse meuꝫ:igiť ſm rectã rõnem teneoꝛ magis velle me nõ esse simplr̃ qꝫ ꝙ alius peccet moꝛtaliter.

Ad qõneꝫ ¶Dico igiť ad q̃stionẽ distinguẽdo vt p̃ri⁹ de miseria culpe ꝛ pene ad fugiendũ miseriã pene null⁹ põt appetere nõ esse ſm rectã rõnem:tñ ad fugiẽdum malũ culpe aliquo modo teneť ꝛ aliquo mõ non. Primũ ꝓbo:qꝛ nullus recta rõne dꝫ appetere non esse neqꝫ ad fugiẽdũ bonũ ꝛ iustũ sicut malũ pene illi cui infligiť est iustum ꝛ simplr̃ bonuꝫ: qꝛ nunqꝫ infligiť nisi existẽti in culpa ꝛ iustũ ꝛ bonum ꝙ tali infligatur:igiť ad illud vitandum nullus põt recta ratione appetere non esse. ¶Item: nullus potest recte eligere appetitũ ꝯ inclinationem naturalem ꝛ appetitũ quando est consonuꝫ voluntati diuine:qꝛ aliquando põt appetere ds recta rõne ꝯ inclinationem naturalem quando illa nõ est consona voluntati diuine:sed inclinatio naturalis ad esse:qꝛ natura appetit qđ melius est. ij. de ge. ꝛ in omĩbus melius est esse qꝫ non esse. ꝛ ij. de aĩa omnia agunt propter esse ꝛ esse appetũt igiť ſm inclinationem naturalem magis appetit quis eẽ qꝫ fugere penam:ꝛ iste appetitus est cõsonus voluntati diuine:vñ licet appetitus naturalis nõ sit ad penam nec ad esse quaten⁹ est sub pena est tamẽ ad esse simpliciter:ꝛ voluntas diuina vult esse huius cũ pena:igiť scđm rectam rõnem cum ꝗlibet hoc possit scire magis teneť ꝯformare volũtatẽ suã volũtati diue ꝙ appetere nõ eẽ. Declaro scđm:culpa potest duplr̃ cõparari ad volũtatem. si cõparetur vniformiter volũtas ad non esse et ad culpam:ita ꝙ sicut voluntas est causa culpe vel peccati sic cõparetur ad nõ esse simpliciter tã qꝫ causa eius. ꝛ manifestũ est ꝙ hoc vel est querere:qꝛ voluntas nõ potest eẽ causa sui nõ esse simpliciter sicut põt culpe. igiť opoꝛtet ꝙ volũtas cõparetur difformiter ad culpã ꝛ ad nõ esse. sic ꝙ volũtas a culpa:sed causa ꝛ ad nõ esse sic ꝙ volũtas ꝗtũ ĩ se ẽ eẽt cã sui nõ eẽ:ꝛ si sic q̃rať dico:ꝙ sicut ꝑmo teneť diligere deũ ꝛ ꝗuissimũ pctm̃ odire deum:sic teneť diligere post deũ:et ꝗuissimũ pctm̃ ẽ odire deũ:ꝛ sic odire ꝙ vellet eẽ cã sui nõ ẽ. Et sic manifestũ ẽ ꝙ magis fugiẽdũ eẽt velle nõ eẽ ꝙ qđcunqꝫ aliud peccatuꝫ moꝛtale post ꝑmũ:et tũc sicut minus peccatũ est minus fugiẽdum:sic culpa alia ꝙ odire deũ ẽ min⁹ fugiẽda qꝫ hoc modo nõ esse si intelligitur velle nõ eẽ eo modo quo nõ est peccatum:hoc ẽ ꝙ quis voluntarie vult sustinere et ꝑmittere deum adnichilare eũ si sibi placet et illud velle est nolle esse ſm ꝗd sicut nõ volo min⁹ malum. Et sic dico:ꝙ ꝗlibet tenetur ſm rectã rõnem minus vitare suũ nõ esse ꝑmittendo volũtarie deũ adnichilare ꝙ velle peccare moꝛtaliť:ꝗa quilibet teneť seruare ꝑceptum dei ſm rectã rõnẽ dũ manet preceptum:igitur vbi nõ reuocať ꝑceptum nec obuiat ꝑceptnm foꝛtius teneť quilibet in ꝗlibet casu magis seruare ꝑceptũ ꝙ nõ seruare ꝓpter aliꝗd qđ nõ ẽ ꝑceptũ:igť dꝫ magis velle ꝑmissiue se adnichilari a deo si deo placeat ꝙ velle trãsgredi aliqđ ꝑceptũ:ſꝫ nullũ ꝑceptũ dei ẽ ad eẽ nec ꝙ deus non adnichilet me:ꝛ ꝑceptũ est nõ reuocatum non committere culpam:igitur minus debeo nõ velle adnichilationem meam a deo ꝙ cõmittere peccatuꝫ moꝛtale. vnde cognoscere nõ suum peccatum ẽ ex circũstantia:nõ autem de genere actus:qꝛ deus suam posset facere quãlibet: neqꝫ occidere hoĩem ẽ peccatum de genere act⁹ sicut pꝫ de Abraã qui voluit immolasse ysaac ad ꝑceptum dñi:sed dũ ꝑceptum stat:ꝛ foꝛtius nõ reuocat nichil põt eẽ magis volibile qđ non ẽ ꝯ ꝑceptũ ꝙ qđ est ꝯ ꝑceptũ. ¶Itẽ:velle sic sustinere adnichilationẽ a deo ne ꝗs peccet moꝛtalr̃ ẽ velle hoc nõ ipe ĩ honoꝛe dñi:ſꝫ tale velle ꝓcedit ex maxima dilectiõe dei:igiť nõ põt aliꝗs ĩ hoc peccare cũ nõ possit de⁹ nimis diligi. ¶Itẽ. 3. ethic. xix. vult phus ꝙ ꝑꝑ bonũ actũ v̓tutis dꝫ ꝗs exponere se actui vbi põt ꝯtingere ꝙ ali⁹ eũ occidat Nõ eñ posuit phus ꝙ aliꝗs ꝑꝑ v̓tutẽ dꝫ occidere se tñ hoc abhoꝛruit sicut nos:ſꝫ ꝗ ꝑus ꝙ cõmittať turpe ꝑeligẽdũ ẽ facere actũ v̓tuosũ vbi piculum moꝛtis ĩminet:ꝛ foꝛte moꝛs seꝗť ꝙdiu viuere viciose:igť cũ ipe nõ spabat de futura vita mlto foꝛtius deberẽt xp̃iani ꝑmittere se nõ eẽ a deo ꝙ offẽdere deũ. Dicit Aristoteles sciuit se eẽ moꝛituꝝ ꝛ iõ magꝭ posuit ꝙ eẽt ꝑ puũ tp̃s viuẽdũ v̓tuose ꝙ per multum viciose:quia sciuit ꝙ tandem in fine opoꝛtuit ipsum moꝛi. Si tamen posset perpetuo vixisse magis elegisset semper vixisse viciose ꝙ simpliciter non esse:dico ꝙ nõ:quia sicut ipemet dicit ꝑmo ethico. nõ albũ vnius diei nõ est minos

ris ꝑfectionis ꝙ albū vni⁹ anni: ideo idē dixiſſet
de lōga vita ꝛ breui. Si igiꝛ hō per rōnem natu-
ralem deberet ꝑmittere ſe nō eſſe ſimpliciter dū-
modo tñ cauſaꝛ ab alio ꝙ ſeparí a fine ſuo mora-
li quē pōt habere i hac vita magis deberet homo
hoc ꝑmittere ꝙ eſſe ꝛ ſeparí a ſuo fine ſimpliciter
optimo. Et cū dr̄ vita perpetua eſt melior malo
annexo ꝙ ꝑua vita cū bono annexo. eodē modo
poſſet dici de beatitudine intrinſeca: qꝛ ex quo ac
cidens eſt imꝑfectior eſt ꝙ q̄cūqꝫ ſubſtātia. Et tñ
dicimus ꝙ beatitudo intrīſeca eſt ſumma ꝑfectio
in nobis ꝓ tanto: qꝛ immediati⁹ cōiungit fini ſim
pliciter. Et ſic finis moralis eſt ꝑfectū in hac vita
qꝛ immediatius cōiungit fini poſſibili in hac vita
nō q̄n ſubſtātia illius cuius eſt ſit natura ꝑfectior.
¶ Ad p̄mū p̄ncipale dico: ꝙ bonū fuiſſet ſibi q̄tū
ad bonū optimum malo culpe ſi natus nō fuiſſet
nō quin magis debeat eligi pena quā ſi ſuſtinet ꝙ
ſimpliciter nō eſſe. Vel pōt dici ꝙ intelligiꝛ ſi fuiſ
ſet mortuus in vtero: qꝛ tūc non fuiſſet niſi fuiſſet
niſi in limbo. ¶ Ad aliud dico: ꝙ carentia mali ē
deſiderabilis: q̄n eſt cū aliquo bono: non aūt ſine
omni bono: qꝛ oīo nō eſſet in nullo eſt delectabile
tñ magis debet velle ꝑmanſiue ſe adnichilari ꝙ
manere in culpa ſm rectā rōnē. ¶ Ad aliud. Cur
deus hō. dico ꝙ illa verba ſunt verba diſcipuli.
Tñ ipſemet poſtea dicit: ꝙ diſcipulus bñ rñdit ꝙ
deberet magis eligere mūdos adnichilādos hoc
eſt ꝑmiſſiue ꝙ offendere deū. ¶ Ad rōnem Aug.
ad oppoſitum patet: ꝙ non eſſe non eſt eligibile
ſimpliciter: ſed min⁹ fugibile ꝑmiſſiue velle adni-
chilari a deo ꝙ eſſe in culpa. ¶ Ad ſcōam q̄ſtionē
dico: ꝙ dāpnati nō appetunt nō eſſe ꝓpter miſe-
riā culpe fugiendā: qꝛ habent appetitū ꝑuerſum:
ideo placet eis culpa ꝛ appetūt eſſe ad cōtinuan-
dum eſſe culpe ꝓpter ſuꝑbiam ꝛ inuidiā eoꝝ tñ
diſplicet culpa quaten⁹ eſt cauſa pene nō quaten⁹
offenſiua dei: tñ appetunt ne q̄s eliceret talē actū
formaliter quo puniunꝛ. Sed an appetāt non eſ-
ſe ad fugiendū penā videꝛ michi ꝙ ſic: qꝛ non eſſe
nō eſt aliqͦd malum. Non eñ eſt magis malū non
eſſe nunc: ꝙ fuit ante creationem mūdi: nec videꝛ
alicui ꝙ ꝓpꝛ hoc patiaꝛ aliquod malū. Miſeria
igitur eſt que eſt ꝑ ſe odibilis: ꝛ ſic ſimpliciter no
lenda ſm appetitū cōmodi: ideo cū in dāpnatis
nō ſit appetitus iuſti: nō tñ eſt eis nolitū ſimpliciꝛ
nō eſſe ſicut eſſe in miſeria pene: qꝛ non appetunt
ſm rectā rationem. ¶ Cōtra: illud eſſe eſt maxi-
me diligibile affectione cōmodi: qꝛ ꝯcupiſcens a-
licui cōcupiſcit ꝛ non pōt concupitū ſibi ineſſe ni
ſi eſſe p̄ſupponaꝛ: igiꝛ affectione cōmodi magis
cōcupiſcit dāpnatus eſſe in miſeria pene ꝙ ſim-
pliciter non eſſe: aliter nulli ꝯcupiſceret. ¶ Item:
Auguſtinus. xiiii. de ciui. dei. vltimo. due ſunt ci-
uitates. ciuitas diaboli amor vſqꝫ ad contēptum
dei: amor dei vſqꝫ ad contēptum ſui: igitur damp
natus maxime appetit ſuum eſſe ꝓprium. ¶ Itē:
natura appetit eſſe. ii. de ge. ꝛ. ii. de aīa. Sed ma-
gis volendum qͦd opponitur maiori bono: igitur
affectione cōmodi fugit magis oppoſitū ipſi⁹ eſ-
ſe ꝙ oppoſitum ipſius eſſe in miſeria: qꝛ affectiōe
cōmodi magis appetit ad qͦd inclinat appetitus
naturalis. ¶ Ad p̄mum horum dico: ꝙ diligi i ra
tione cōcupiti pōt cōpetere beatitudini: ꝛ tñ ꝓpꝛ
ſe appetiꝛ: vñ aliquis pōt concupiſcere aliq̄d ſibi
non ſolū affectione cōmodi: ꝛ qꝛ non pōt aliquod
cōmodū ſibi velle niſi habeat eſſe ꝑ accidens ap-
petit eſſe vt coniungiꝛ pene. Ad Augu. pꝫ ꝑ idē.
¶ Ad tertiū dico: ꝙ illud qͦd eſt oppoſitum maio
ri bono eſt magis fugiendū ſi eſt eodē modo op-
poſitū: ſi tñ aliq̄d eſt oppoſitū vni ꝯrie: ꝛ aliud al
teri ꝯdictorie non opꝫ. Nunc aūt non eſſe opponi
tur eſſe ꝯdictorie: ꝛ id nullū malū ponit poſitiue:
ſed eſſe in miſeria opponiꝛ ſibi ꝯdictorie ꝛ magis
poſſum odire contrariū q̄ꝫ ꝯdictorium. Vñ cōtra
dictoria cuiuſcūqꝫ entis ſi odio: qꝛ hoc p̄t ſaluari
in alio ente qͦd diligo: ideo dico: ꝙ nō opꝫ ꝑꝑ illō
eē magis nolendū qͦd opponiꝛ maiori bono niſi
eodē modo opponaꝛ: ideo affectione ꝯmodi ma-
gis nolendū eſt eſſe cū ſumma miſeria q̄ꝫ ſimpli-
citer nō eſſe. ¶ Ad p̄mum p̄ncipale dico: ꝙ ibi nō
eſt velle ꝓprie: ſꝫ nolle fortius vni⁹ q̄ꝫ alterius. vñ
plus fugio magis malū neutrū tñ volo ꝛ manife
ſtum eſt ꝙ nō eſſe non eſt maius malū nūc q̄ꝫ āte
mundū: ꝛ q̄libet dāpnatus minus appeteret eē i
pena ante mundū q̄ꝫ tunc non fuiſſet. ¶ Ad aliud
cum dr̄: qui vult eſſe in q̄ete vult eſſe: verū ē de vo
litione efficaci: ꝛ ſic q̄ non vult eſſe nō vult eſſe in
quiete. Tñ de velleitate nō opꝫ ꝙ vellē ſi poſſem
multa: ꝛ tñ ꝯña incluſa: ꝛ ſic nō ſeq̄tur ſi nollē eſſe
igiꝛ nollē eſſe in q̄ete: ideo ſi volo efficaciter infe-
rius volo incluſum: nō aūt opꝫ de velleitate: q̄uis
velle ſi poſſem eſſe aliq̄n in igne ꝛ non ardere: ſic
dāpnatus nō appeteret nō eſſe ſi poſſet bñ eſſe.

Ertio q̄riꝛ: vtrū
beati videāt penas dāpnato- Queſt. iii.
rū: Qꝫ nō. qꝛ nulla ē rō vidē-
di illas penas: qꝛ nec rō eēn-
tie: nec relatio ꝑſonalis: ne-
qꝫ reſpect⁹ ad extremū extra
qꝛ cauſatio rei eſt cōis toti tri
nitati. Primū nō: qꝛ eſſentia
dei eſt rō indiſtincta ꝛ idéterminata cognoſcendi
oīa: igiꝛ nō ducit determiate i cognitionē hui⁹ pe
ne neqꝫ relatio ꝑſonalis neqꝫ reſpect⁹ ad extre-
mū manifeſtū ē: igiꝛ ꝛc. ¶ Itē: nulla res videꝛ in
deo: niſi q̄ hꝫ ydeā i deo: ſꝫ nec pena nec culpa hꝫ
ydeā i deo qꝛ p̄uationis. ¶ Item: ſi viderēt illas
penas aut igiꝛ volūt illas aut nolūt. Si volūt: igiꝛ
ſunt crudeles: ꝛ etiā vellent pctm̄ ꝓpter qͦd puni-
untur. ſi nolūt ꝛ hoc eſt poſitū in eſſe: igiꝛ triſtanꝛ
ex nolitione poſita in eē. ¶ Oppoſitū vult Gre-
gorius i quadā omelia: ꝛ poniꝛ in lr̄a. ¶ Ad q̄onē
dico: ꝙ beati poſſent videre illas penas ſenſibili
ter ſi eſſent in inferno cum eis: tamen dum rema-
nent in celo ꝛ alij in īferno non poſſunt neqꝫ vi-
ſione intellectuali in genere proprio propter hoc
ꝙ nimis diſtant. Sed de viſione in eſſentia dei
vt in verbo. dico ꝙ ſic: quia quando aliq̄n cauſa

est illimitata actiue ad multa de se est determina-
ta ad vnū ꝙ nō est indeterminata ad ꝯdictionem
licet ad vel peratiuū: sicut pȝ de sole nō cā indeter
minata ad ꝓducēdum hic herbā si materia sit di
sposita vel nō ꝓducendū: imo est ita determina-
ta sicut si tm̄ esset in hoc: qꝛ si nō possit in aliud ab
hoc ⁊ esset sufficiēter actiua respectu huius de se
esset determinata sufficiēter ad hoc: sȝ posset i a-
lia eque pfecte vel pfectionis sit ita determinata
repsentatiua cuiuscūqȝ extra se: igit̄ fm̄ se est det-
minata ratio vidēdi oia alia extra se. ¶ Scdo: di
co ꝙ ꝓuationes cognoscunt̄ p habit⁹. vt pȝ p phi
losophū. ij. de aīa. rectū est iudex ⁊c. ⁊. vij. meta-
phisice. ⁊. ix. ⁊ idē vult. ix. de tri. x. in fine. Res co-
gnoscunt̄ p similitudinē rei: hoc ē spēs. Sed ꝓua-
tiones p dissimilitudinē vel dissimilitudo p simili
tudinē. Nunc aūt pena damnatoꝝ duplex: pena
dāpni ⁊ pena sensus. Pena dāpni ē carētia: ⁊ ista
nō habet ydeā in deo: qꝛ carētia nichil est. Nichil
enim plus dicit positiue ꝙ negatio in apto nato:
ꝙ̄ negatio absolute. Nō em̄ plus dicit positiue nō
visio in oculo ꝙ̄ nō visio in lapide: iō nō hȝ ratio-
nem mutationis dei fm̄ aliquē gradū si loquatur
de tristicijs quatuor quas hn̄t q̄ sunt ꝓus posite
de pena sensus ⁊ de obiecto. dico ꝙ ita cognoscū
tur p similitudines q̄ sunt aliqd positiue: ⁊ ista rō
cognoscēdi pōt esse rō essentie diuine: vn̄ vt ꝓus
dicebat̄ de ydeis nō pōt eē alia rō causata a crea
tura. Sȝ relatio cōis causata ab intellectu diuino
vel res cognita vl' fm̄ ꝙ dr̄ vna ydea tm̄ hn̄s mul
tas rōnes: vt pȝ q̄stione de ydeis. Dicit exēplabi-
le ꝓpositū ꝙ esset ꝓcise vni⁹. ¶ Tertio: dico quō
se habeat volūtas beatoꝝ respectu istaꝝ penarū
nō credo ꝙ de hoc habeāt beati gaudiū: imo nec
deus. qꝛ dr̄ ysa. xli. Heu cōsolabor de vindicta ini
micoꝝ ⁊c. quasi diceret ꝙ dolēdo vindicabit: iō
non vult de⁹ penā illoꝝ nisi inq̄tū hoc est iustum
inq̄tū natura q̄ subest fecit se malā: ⁊ tūc credo ꝙ
remoti⁹ volūtas beatoꝝ vult istā penā: qꝛ minor
cōplacentia debet esse in populo ꝙ̄ in iudice iusto
de punitione maloꝝ: ⁊ maiorē cōpassionē debet
habere bon⁹ de pena inflicta malis ꝙ̄ iudex iust⁹
qui eā infligit ex officio: iō nō ꝓmo acceptabit vo
luntas beatoꝝ illā penā. Sed ex hoc ꝙ intellect⁹
eius videt talem esse voluntatē dei: sȝ est ne tunc
tristicia de ista pena: dico ꝙ non: qꝛ volunt deum
intelligunt eū: ⁊ deinde volunt deū velle quicqd
ipse vult: iō non est ꝓnolitum simplr̄: ꝙ illa pena
eis insit: sed habent noleitatē cum conditione vt
si placeret deo. Simil'r ex quo volunt deū ita ve
hemens est delectatio ꝙ excludit oēm tristiciā: et
ideo nolitio fm̄ quid nullā pōt causare tristiciam
¶ Ad ꝓmum principale dico: ꝙ eēntia diuina vi-
sa est ratio cognoscendi penā dāpnatoꝝ: ⁊ cū di-
citur est illicita: dico ꝙ ideterminatū idetermiate
potentialitatis nūq̄ determinat se: sed idetermi-
natum actiue et actualitatis ē magis sufficiens ꝙ̄
determinatum. ¶ Ad aliud patet in positione: ꝙ
pena que est culpa non habet ydeam in deo: im-
mo cognosceretur per speciem sui habitus: pena
tamen eoꝝ que est tristicia habet ydeam in deo.

¶ Ad vltimum dico: ꝙ volunt illas penas damp
natorum non ꝓmo: sed quia volunt deum vult: qȯ
vult: nec ꝓpter hoc sunt crudeles: nec volūt pec-
catum illud: qꝛ velleitatem habent ad contrariū
si deus vellet: neqȝ ꝓpter hoc tristantur: tum: qa
nolitio fm̄ quid non potest causare tristiciam: tū:
quia appetitus eorum non est capax tristicie ꝓpt
vehementem delectationem quā hn̄t in vidēdo ⁊
amando deū que excludit omnem tristiciam.

Queritur quarto vtrum

Quest. iiij.

equalis erit pena oim̄ hoim̄: Ꝙ sic. Primo: qꝛ pena dāp-
ni est carentia visionis diuine
⁊ ista est sola priuatio: ⁊ ꝓua-
tio non suscipit magis et mi-
nus: quia priuatio delet totū
habitum. ¶ Itē: hoc idē ostē-
ditur de pena ignis. Nam ignis est agens: igitur
agit de necessitate nature: igitur equaliter agit: qꝛ
agit fm̄ vltimum potentie sue. ¶ Item si esset ie-
qualis pena magis peccantis esset maior pena:
igitur et eius esset maius bonum. Probatio ꝯñe:
quia pena iusta est ⁊ bona: si igit̄ fm̄ iusticiā distri
butiuam dat̄ ei maior pena: dat̄ ei magis bonum
ꝯñs fm̄: igit̄ ⁊c. ¶ Itē: si eēt iequalitas pene ma-
gis attenderet̄ inequalitas fm̄ intensionē ꝙ̄ fm̄
extēsionem. Probatio isti⁹: qꝛ grauitas pene attē
ditur ꝓportiōis grauitatē culpe q̄ culpa est auersio
a bono ifinito intēsiue: igit̄ et pena est iustificata
fm̄ intēsionem: igit̄ nulla inequalitas ē penes tē
tionem: qꝛ iustificata nō potest attēdi inequalitas
penes extensionem planū est: qꝛ pena cuiuslibet
extendit̄ in infinitū ¶ Oppositū. Apoc. xviij. q̄-
tū glorificauit se in delicijs suis tm̄ date ei tormē
tum ⁊ luctū: sȝ nō oēs glorificauerūt se in delicijs
igit̄ ⁊c. ¶ Itē: in psalmo. Reddet vnicuiqȝ iuxta
opa sua: sed opera meritoria ⁊ demeritoria vniu
cuiusqȝ non sunt equalia.

Utrum beatitudo

Quest. v.

omniū beatorū erit equalis? Ꝙ sic. Math. xx. dr̄. Omes
opariu in vinea acceperūt eq̄-
liter denariū. Per denariū in
telligit̄ ꝓmiū qȯ non accedit
fm̄ intēsionē: sȝ fm̄ extēsionē
cui⁹ positio ē: qꝛ dr̄ ibidē ꝙ tm̄ acceperūt nouissimi
sicut ꝓmi. ¶ Itē: oēs equal'r vidēt deū: igr̄ oēs eq̄
liter fruunt̄ deo: igit̄ oēs equal'r beati. Probatio.
Aug. lxxxiii. q. q. xxxii. nō pōt de⁹ vn⁹ alit̄ itelligi
ꝙ̄ est: igit̄ oēs itelligētes eū sicut ē intelligūt: igit̄
equal'r intelligūt. Ꝙ aūt intelligat̄ sicut ē: ꝓbat
aug. qꝛ alit̄ itelligētes ipm̄ fallerēt̄. ¶ Preterea. Au
gu. sup Joh. omel'. lxvi. erit i dispari claritate par
gaudiū: vt hr̄ penultio de sole. sȝ idē par gaudiū ē
par btitudis. Probatio isti⁹ ꝯñe: qꝛ gaudiū vel est
ipa btitudo eēntialis vel ꝯñs ipam necio. ¶ Op-
positū. Aug. sup Joh. xliii. ca. In domo pr̄is mei
multe sunt māsiōes: q̄ fm̄ Aug. sūt diuersi gd⁹ ꝓ-
mioꝝ. Itē: i ps vbi. s̄. Reddet vnicuiqȝ iux̄ opa sua

Queſt.vj.

Exto q̄rit: vtrum beatitudo omnium corporum beatorum ſit equalis: Q̄ꝫ ſic: q2 impaſſibilitas eſt maxima beatitudo ↄueniens corpi: ⁊ illa nō ſuſcipit magis ⁊ minus. ¶ Itē: ſubtilitas ⁊ poſſibilitas exiſtendi ſimul cū alio corpe ad iperiū aie: vt ptꝫ ſupra: ſed iſta ē equalis in oībus corpib⁹ beatorū. ¶ Oppoſitū p̄me ad Corin. xv. dr: q̄ ſicut ſtella differt a ſtella: ita et reſurrectio mortuoꝝ. ¶ Ad ſcḋam q̄ſtionē p̄mo videndū eſt: quō iequalitas ī eadē ſpecie ſtat cū beatitudine: videt̄ q̄ nō ſint ſimul. Probat̄: beatitudo includit q̄etationē appetitus naturalis: ſꝫ oīa indiuidua in ſpecie hūana habent potētiā receptiuā ⁊ appetitū naturalē ad maximā pfectionē cōpetentē illi ſpeciei vel poſſibilem: igit̄ cū beatitudo alicui⁹ indiuidui q̄etet totum appetitū nō pōt eſſe beat⁹ ſine maxima pfectione poſſibili illi ſpēi: igit̄ oēs beati habent eq̄lem pfectionem q2 maximā: igit̄ oēs equalit̄ beati. ¶ Scḋo: ad idē appetitus liber ↄſonās appetitui naturali rectus eſt: pbō: q2 qḋ eſt cōſonū recto ip̄m eſt rectū: ſed appetitus naturalis rect⁹ eſt: q2 eſt a deo ⁊ de⁹ nō eſt cauſa obliq̄tatis: ſꝫ appetit⁹ naturalis eſt ad maximā pfectionē vt p̄us: igit̄ appetitus liber volēs maximā pfectionē eſt rectus. Et Augu. xiij. de tri. ca. iij. Oēs naturaliter volūt beatitudinē. Dico ad p̄mū q̄ inequalitas in eadē ſpecie ſtat cū beatitudine nec opꝫ q̄ capacitas appetitus naturalis ad hoc q̄ q̄tet̄ recipiat maximam pfectionē ⁊ ſummā ſpēi cui⁹ ip̄a eſſet capax. Nā appetit⁹ naturalis grauis eſſet capax loci cētralis: ⁊ tñ graue q̄tatū circa centrū ſi centrū ei⁹ ſit in cētro mūdi: eſt igit̄ appetit⁹ naturalis non ſimplr̄ ad maximā pfectionē illi⁹ ſpēi capiendaꝫ maximā pfectionē quā pōt habere alus ptib⁹ exiſtentib⁹ in pfectione ſibi debita vt lapis nō ſimpliciter appetit eē in cētro: ſꝫ alijs ptib⁹ exiſtentibus in loco ſibi debito appetit p ſe illud qḋ ſibi ē poſſibile. ad ppoſitū ſicut ex ordinatione nature vlīs eſt q̄ corpa grauia locent̄ ppter grauitatem in locis ppinquoribus cētro: ita ex ordinatiōe diuina eſt q̄ pfectio illa q̄ eſt beatitudo debita ſit ſecundū merita. Dico tamē q̄ ſic appetit⁹ naturalis grauis q̄etus eſt q̄ñ ↄſonat appetitui nature vlīs nō neceſſario q̄ quietet̄ in maxima pfectiōe cui⁹ eſt capax: ita appetit⁹ q̄ eſt ad beatitudinē ſufficiēter q̄etatur tñ ille appetitus ↄformis ē ⁊ cōſonās volūtati diuine: ⁊ nō eſt neceſſe ad ei⁹ pfectā q̄etationē q̄ ſit ſub pfectiōe maxima natura hūana eſſet capax ſic vnica ſola aīa in tota ſpecie hūana eſt beati vt aīa xp̄i: q2 ip̄a habet pfectionē ſimplr̄ maximā poſſibilē nature hūane. Per hoc ptꝫ ad primū. ¶ Ad ſcḋm argumentū dico: q̄ iſta ppoſitio falſa eſt appetit⁹ conſonus appetitui naturali rectus eſt: q2 ille appetit⁹ liber ſolus eſt rect⁹ qui eſt ↄformis volūtati diuine q̄ eſt p̄ma regula rectitudinis. Sed illa volūtas dei nō vult iſtū habere tantā pfectionē q̄te eſſet natura ſua capax: q2 nō vult eū habere pfectionē q̄te eſſe natura ſua niſi ſm merita: ⁊ ſi appetit⁹ naturalis q̄tū eſt de ſe ſe extendat vltra pfectionē ſibi debitā ſm merita: ⁊ ideo appetit⁹ liber in iſto caſu cōſonus appetitui naturali peccaret mortaliter: ⁊ nō eſſet rectus vt inſpiciendo ad regulā inferiorē. Et q̄ñ argūit̄ igit̄ deus eſt cauſa obliq̄tatis: dico q̄ appetitus nunq̄ eſt malus. Nā appetitus fectiu⁹ nō eſt malus nunq̄ appetitus mere naturalis: ſed malicia eſt in appetitu liberovel in actu elicito diſformi rōni recte lꝫ ↄformis appetitui ſenſitiuo vl' nālī. Ptꝫ igr̄ q̄ iequalitas ē ī appetitu recto reſpectu btitudinis i diuerſis. Sꝫ tūc eſt inueſtigādū vñ eſt iſta inequalitas Iſta inequalitas aut eſt a potētia actiua aut paſſiua aut ab inequalitate. nō eſt iſta inequalitas ab inequalitate obiecti: q2 obiectū beatitudinis non poteſt eē niſi īfinitū: ⁊ hoc obiectū cuiuſcūq3 beatitudinis. pbatio iſtius: q2 poſſibile eſt aliquā potentiā quietari niſi in ſummo ⁊ optimo in genere obiecti ſui: ſed obiectū cuiuſlibet virtutis imaterialis eſt ens vel bonū vel vnū non ↄtctum ad aliquem materiā: ſed indifferentē. Sed bon⁹ vero ī cōi nō repugnat infinitas: igit̄ bonū īfinitū ⁊ vnū infinitū ſunt optima in genere obiectoꝝ v̇tutum immaterialiū: igit̄ nō quietat̄ potentia niſi vbi illud cōe eſt i perfectiſſimo ente: igit̄ obiectū beatitudinis nō eſt inequale. ¶ Cōtra: infinitas eſt modus illius obiecti: igit̄ ppter infinitatem nō oſtēditur niſi nō inequalitas modi obiecti: vel opꝫ dicere q̄ tātū bonū eſt obiectum vel tātū infinitum Dico: q̄ ſimplicitas obiecti nō excludit modū formalem obiecti vt viſus nō q̄tatur ſi dicit pfectiſſimus niſi in albo pulcherrimo: iō illa pulchritudo eſt mod⁹ obiecti formalis: vt eſt obiectū illius viſiōis pfectiſſime eodē modo infinitas eſt mod⁹ formalis intrīſecus optimi boni. Nec eſt iſta inequalitas a pte potētie paſſiue abſolute. Nā potētia paſſiua eſt ad totā beatitudinē ſm ſpeciem abſolute cōſiderata ⁊ ad ſummā in illa ſpecie: tamē pōt eſſe inequalitas ppter indiſpoſitionē potentie paſſiue. Iſta aūt inequalitas diſpoſitiōis nō ē in paſſiuo vt tūc īberēs: ſꝫ pp merita p̄cedētia inequalia: ſꝫ illud adhuc nō ſufficit ad iequalitatē btitudis: iō opꝫ q̄ a pte actiui ſit iequalitas: ⁊ hoc duplr̄ Si ponat̄ de⁹ ſol⁹ lꝫ i ſe nō ſit iequalitas: tñ inq̄tuꝫ agit iequalr̄ cāt i hoc ⁊ i illo: ⁊ hoc q2 vl' vult ſoli vl' ſi agat ſm iuſticiā ſm merita p̄cedētia iequalr̄ agit: ⁊ tūc ſi de⁹ eēt agēs ex neceſſitate nature oēs eſſent eq̄lr̄ bti: q2 q̄tū poſſꝫ cāret ⁊ īdiſpō nō īpediret ex pte paſſi. Tñ ſi pōat̄ aliqḋ ītrīſecū actiuū ſicut caritas q̄ nō excidit. i. ad Coꝝ. xiij. ⁊ tūc opꝫ ponere potētiā actiuā: q2 potētia vtit̄ hitu: ⁊ ſic ex pte actiui itrīſece erit iſta iequalitas. ¶ Cōtra: cū hñtes volūtatē iequalē i natura reſpectu btitudis ⁊ meritū eq̄le vel hitū charitatis eq̄lē hēbūt iequalē btitudinis: igr̄ eq̄lr̄ meriti hēbūt iequalē btitudinē: q2 hñtes nobiliorē volūtatē i natura pl⁹ hēbūt de btitudīe. Dico: q̄ ex vtroq3 p̄cipio actiuo pōt cauſari inequalitas: ita q̄ excellētia vtriuſq3 p̄cipij pōt cauſare pfectiorē effectū: ⁊ minus perfectum Et cum dicitur equalis meriti non eſt eq̄lr̄ beat⁹.

dico φ habentes eq̄lē volūtatē sicut isim⁹ i natura ⁊ sūpm⁹ vel supior ti hñt hitū caritatꝭ eq̄lē rōe inēq̄litatꝭ p̄mi p̄ncipii scꝫ volūtatꝭ ieq̄lis hēbūt ieq̄le p̄miū. Sꝫ ista iequalitas p̄mii nō ē attēdēda fꝫ inequalitatē q̄titatꝭ ⁊ fm iequalitatē ꝓportiōis. Nā isim⁹ pt elicere actū meritoriū mediāte caritate sua cui debeꝫ tm̄ p̄miū q̄tū ad qualitatē q̄titatꝭ q̄tū debeꝫ actui meritorio elicito a volūtate supiori mediante caritate sua q̄ est equalis qualitati iferiorꝭ p positū: tñ fm ꝓportionē ē p̄miū ieq̄le cui⁹ rō ē / q꞉ iferior ex toto conatu nature sue elicit actū tm̄ q̄tū pt ⁊ supior eliciēs actū tm̄ quātitati ue nō excedit nisi fm tertiā ptē potētie. iō fm proportionē sibi debitā nō hꝫ tm̄ p̄miū sicut inferior scōm ꝓportionē sibi debitā i p̄ria ille q̄ eliciebat actū in via scōm totū conatū hēbit pl⁹ de caritate supaddita ⁊ mediāte illa caritate maiori pt equaliter diligere deū sicut ille cū volūtate nobiliori i natura q̄ diligit deū in patria scōm totū conatū ⁊ ita p casū equalr diligeret et equalē hēbūt btitudinē / q꞉ sicut vn⁹ excedit aliū i natura volūtatis: ita ali⁹ istū i caritate supaddita. Ultio vtrū lin⁹ velit magꝭ btitudinē suā φ btē marie. Qꝫ btē marie ꝓbatio / q꞉ magꝭ bonū magꝭ ē diligēdū. Sed btitudo marie ē magꝭ accepta deo φ lini: igiꝫ magis dꝫ appeti a lino. Dico φ vnusq̄sq꞉ magꝭ dꝫ cauere pctm̄ mortale in se φ in aliq̄ alio: ita magis debꝫ diligere se φ aliquē aliū post deū. Ex hoc seq̄ꝫ φ q̄lꝫ vult sibi magꝭ comodū φ alii post deū ⁊ mai⁹ bonū ē magꝭ diligendū. dico φ hoc solū est veruꝫ i deo / q꞉ nō teneꝫ q̄s maius bonū magis diligere maiori affectu. sed lin⁹ magꝭ bonū dꝫ velle btē vgini φ sibi / q꞉ sic de⁹ ordinauit. Sꝫ nō dꝫ magꝭ velle illō btē vgini φ suū sibi. iō nō sequiꝫ φ beat maius gaudiū de maiori bono qō vult btē vgini φ de maiori qō vult sibi / q꞉ gaudiū nō sequiꝫ ex illo φ magis vult alteri φ sibi. Sꝫ sequiꝫ mai⁹ gaudiuꝫ ex hoc φ magis vult sibi suū qō videt positiuū in eē φ ex illo qō est mai⁹ qō vult btē marie / q꞉ gaudiū nō ex bono maiori volito: sꝫ ex magis volito q꞉ de ei⁹ amissiōe magis dolet. ¶ Ad p̄mū p̄ncipale oparii: acceperūt denariū. exponiꝫ de vita eterna. sꝫ credo φ iste denari⁹ ē ēēntia dina ¶ Ad aliud dico. φ vn⁹ pt clari⁹ videre φ ali⁹. Et cū diciꝫ. Nō pt aliqs itelligere rē alr φ est nisi fallatur. Dico φ si ly alr determiat intelligere falsū ē / q꞉ ois creatura itelligit rē p spēm ⁊ res nō ē p spēm. si determinat ly eē. dico φ tūc falliꝫ / q꞉ itelligit rē sub opposito mō rei. ¶ Ad aliō dico φ nō erit par gaudiū ꝯñs fruitionem neq꞉ par amor comodi / neq꞉ par dilectio ꝯñs: sꝫ p gaudiū extēsiue / q꞉ de plib⁹ obiectis / q꞉ quilꝫ gaudebit de q̄libet. non aūt par gaudiū intēsiue. ¶ Ad tertiā qoꝫ dico. φ si quattuor sint q̄litates positiue siue causenꝫ in corpe ex redūdatiōe glorie aie in corpus siue a deo īmediate tūc oēs ille erūt inequales fm inequalitatē meritoꝝ aiaꝝ quaꝝ corpa sic dotāꝫ. Si aūt dos ipassibilitatis sit solū vt pri⁹ dictū ē p̄seruatō a corruptiōe tūc ⁊ equalis in oib⁹ / q꞉ nihil ois patieꝫ aliqō corpoꝝ btōꝝ passiōe q̄ ē ius ad corruptionē. Sꝫ dos subtilitatꝭ si sit sola passibilitas corpis ad existēdū simul cū alio corpe ad ipiū aie tūc erit equalis subtilitas in oib⁹ / q꞉ oia hēbūt ptātē equalē vlꝫ possibilitatē existēdi simul cū alijs / q꞉ eē ve simul cū alio in eodē loco nō suscipit magꝭ ⁊ mi⁹ De tertia dote scꝫ agilitate si sit nobilitas corpis ipata ob aia adhuc pt eē equalis. Nā ⁊ si corpa duo sint in se nō equalr mobilia tñ respectu vtriusꝭ ꝓportionalis sūt equaliꝫ mobilia. Nā celū stellatū vbi sūt stelle respectu itelligētie mouētꝭ ipm equaliꝫ ē mobile sicut alia sphera i qua n̄ nisi vna stella ē mobilis respectu sui motoris. Lꝫ ille due sphere ex pte sui nō sint equaliꝫ mobiles. Si aūt agilitas sit q̄dā quātitas a pte corpis in se qua corp⁹ in se reddeꝫ mobili⁹ tūc nō est equalitas agilitatꝭ in oib⁹ sed inequaliꝫ. De claritate dico. φ ipa suscipit magꝭ ⁊ min⁹ fm maioritatē ⁊ minoritatē meritoꝝ pꝫ φ due p̄ric non suscipiūt. sed due scōe sic se hñt φ vna scilicet subtilitas pt suscipere magꝭ ⁊ min⁹ et pt nō suscipe secūdū aliā cōsiderationē: ⁊ claritas sp suscipit magꝭ ⁊ min⁹. ¶ Ad rōnes patet. ¶ Ad primā q̄stionē dico φ sicut bti erūt bti duplici btitudie. s. aie ⁊ corpis: ita miseri erūt miseri duplici miseria. s. miserie aie ⁊ corpis. De miseria aie dōm φ triplex ē pena p̄rincēs ad miseriā aie. pena damni q̄ ē carentia visiōis dine. ⁊ pena sensus. et illa ē duplex pena. s. vermis / et pena ignis. Pena dāni ē carētia visiōis btē nō in quocunq꞉ / q꞉ non in lapide: sed carētia i apto nato videre nō φ tūc sit aptū natū. vñ sed carētia boni cōuenietꝭ ad qō fuisset ordo in apto nato cū hoc ēt φ illi carētia sit inuolūtaria ē pena dāpni. q꞉ igiꝫ nō oēs erūt ordinati ad equale bonū. iō nec carētia illi⁹ ad quā fueꝫ ordiata nō ē equalis. ¶ Itē: nec iuolūtariū illi⁹ carētie ē equale: nā sicut iste magꝭ voluit et appetiit cōmodū suū φ ali⁹ ꝯmodū suū. iō de carētia boni ꝯmodi ē iequalitas volūtatꝭ. iō seq̄ꝫ φ ē inequalitas pene dāpni. Sed q̄re vñ ē iequalitas nō ex carētia visiōis dei in se / q꞉ ē nō iequalis. dico φ ista inequalitas pene dāpni seq̄ꝫ iequalitatē ḡuitatis culpe. Nā quāto q̄s elicit actū culpabilē cū maiori conatu tāto in eo fuisset maior aptitudo q꞉ conat⁹ debet eē secūdū maiorē rectitudinē. igꝫ q̄ cū maiori conatu peccat maiori rectitudie se priuat ad quā rectitudinē fuisset ordiat⁹. iō maior ē carētia vel carētia maiorꝭ boni i ipo φ in alio q̄ nō secūdū totū conatū elicuit peccabilē. ¶ Cōtra illō qō diciꝫ φ q̄ magꝭ affectionē cōmodi hūit erga se tāto hēbit magꝭ de volūtario siue tristicia pp carentiā sui cōmodi. Cōtra igꝫ ex hoc φ magꝭ tristaꝫ magis gaudebit. ꝓbō. q꞉ magis tristaꝫ iste de carētia cōmodi / q꞉ magis diligit se affectiōe ꝯmodi: igiꝫ cū obm ꝯuenietissimū dilectioni sue sit sibi ꝓñs. s. ipemet: igiꝫ gaudebit. dico ad aliō φ si angeli mali ⁊ alij dāpnati possēt stare i ppetua ꝯsideratione ⁊ dilectiōe sui reputarēt se btōs / q꞉ post deū nō ē aliq̄d appetitū ab eis tm̄ sicut cōmodū ꝓpriū. vñ credo φ ista maxia pena dānatoꝝ p̄cipue angeli dāpnati φ nō pmittiꝫ stare in ꝯsideratione sui. vñ dico φ nūq̄ pmittiꝫ dāpnat⁹ stare i dilectione sui

absolute nec i cosideratione sui: nisi vt comodu suu e termin9 cocupiti ab eo: sed illum9 cosiderat sanitate vt e bonu suu no tuc bitu: sed cocupitu: z ego dico q diligere comodu ppriu vel seipm i actu volendi sibi mai9 bonu qd nuq sibi ppetit iee mag est tristicia z no gaudiu. De pena dmis dico. q illa e nolitio elpe igtu culpa e ablatiua boi comodi no vt e offensiua dei z ista no e equalis. Na ide actus scdm spem pt ee magis culpabilis ex diuersis circustatiis psone peccat. z io ide act9 scdm spem pt ee maior culpa z minor z p psis ablatiua maioris comodi z minoris z p psis mag noliti z min9. io pena dmis suscipit magis z min9. pena aut ignis vt ptinet ad miseria aie erit inequalis in diuersis q2 ignis imutabit itellectu illoz mag z min9 z codictione demeritoru suu o misria corpis ad mistu corpis matie ptiet pea ignis z de illa e dozg corpa aut erut mobilia z sic mouebut de loco ad locu si sint imobilia z sic iequalitas pene ignis aut hoc e q ignis apposit9 illis iequalis e i virtute sua: aut q2 ide e ignis z equalis vrut. z ti ab illo si ti transferat de loco i locu vt scdm illud Job. xxiiij. transibut ab aquis niuiu ad caloze nimiu. tuc cu pena sua no augmetat / nec minuit vel p se afflictu z in triseci vel ppetuo ptigeter vel de9 ptinue facit miraculu tribuedo cotti in equale actiuitate respectu eiusde corpis vbicuqz recipit inequale respectu diuersoz: q2 fm Aug. xi. de ciui. dei. x vi. iequalis est ignis respectu diuersoz. ¶ Ad pmu pncipale dico q priuatio rois malicie pt ee inequalis, put est carctia boni couenient maioris vel minoris. sed no inquatu solu amouet bitu. vel dico q licz dapnu sit sola puatio pena ti dapni no e puatio. ¶ Ad aliud de igne pz. ¶ Ad aliud cu dicit pena e bona: igit maior magis bona. dico q vez est z absolute iquatu iusta ti mag mala hec. Et sic pt ide ee sit magis bonu simplr z mai9 malu hec. ¶ Ad vltim dico q pea p se taxat scdm extesione nisi p accns Et cu dicit pena p se debita e ifinita. dico q quantu e bonu honestu a q est auersio tm d9 malu. vn sicut act9 i couertedo fuisset finit9 pptr ifinit9 merita. q2 e puersio ad bonu ifinitu. sic me. e ille act9 malu infinitu. vn secundu Aug. de fide ad petruz an medio loquit de dapnatis dices: pmanente in eis iiuste auersioe malo pmanebit in eis iuste dapnatiois pena. Ex hoc patet q p accns pena est eterna, q2 manet culpa perpetuo.

¶ Expliciunt Reportata super Quarto Sententiarum edita a fratre Joane duns ordinis fratru minorum doctore parisien subtilissimo: ac omniu theologoru principe. Anno virginei partus Millesimo quingentesimo decimo octauo. vi. kal. Septembris

¶ Sequitur tabula distinctionu z qonu presentis libri.

Tabula p̄sētis libri.

¶ Finis tabule.